

De Staat van de Stad Amsterdam XIII

Ontwikkelingen in participatie en leefsituatie





Onderzoek en Statistiek (O&S)

De Staat van de Stad Amsterdam XIII

Ontwikkelingen in participatie en leefsituatie

September 2025

Colofon

Onderzoek en Statistiek (O&S)
Gemeente Amsterdam
onderzoek.amsterdam.nl
redactie.os@amsterdam.nl

Eindredactie

Ellen Lindeman

Auteurs

Lieselotte Bicknese	Hester Booï	Jorren Bosga
Geert Buis	Nora Dam	Michiel van Dartel
Tanja Fedorova	Nico de Graaff	Feiko de Grip
Rogier van der Groep	Merijn Heijnen	Sharita van Herwijnen
Renske Hoedemaker	Idske de Jong	Eva Karaçay
Hetty van Kempen	Merel Kieft	Joris Kligen
Ellen Lindeman	Shy Moehamatdjalil	Isabel Orlemans
Mathilde van Rijsewijk	Leyla Rechtes	Iris Regeer
Sara Rubingh	Natalie Runtuwene	Anneloes van Schaik
Ranu Sewdas	Bart Sleutjes	Annika Smits
Frederique van Spijker	Mersiha Tepić	Sjors Verhaar
Nina Vos	Sara de Wilde	Merel van der Wouden

M.m.v. Lotje Cohen & Christine van Spankeren

Met dank aan

De tegenlezers vanuit verschillende afdelingen van de Gemeente Amsterdam en verder aan Jeroen Boelhouwer (SCP) en Monique Kremer (UvA) en aan de vele inwoners die de vragenlijst hebben ingevuld.

Grafische vormgeving

Public Cinema

Fotografie

Fotobank Amsterdam

Amsterdam, september 2025

Inhoud

Samenvatting in kernpunten	7
Inleiding	17
1. Bevolking en woningmarkt	23
2. Welzijn: de Leefsituatie-index, geluk en tevredenheid	41
3. Economie	53
4. Duurzaamheid	65
5. Mobiliteit	83
6. Gezondheid en zorg	91
7. Participatie in onderwijs	103
8. Participatie in Arbeid	117
9. Inkomen	129
10. Maatschappelijke participatie	143
11. Vrijetijdsbesteding	151
12. Politieke participatie	169
13. Leefbaarheid en Veiligheid	179
14. Stapeling en ruimtelijke verdeling van participatie	197
15. De Staat van de Stad in perspectief van brede welvaart	205
Bijlage I Methode enquête De Staat van de Stad Amsterdam	218
Bijlage II Domeinen en indicatoren Leefsituatie-index	220

Samenvatting in kernpunten

Dit is de dertiende rapportage van de tweejaarlijkse monitor De Staat van de Stad Amsterdam van de afdeling Onderzoek en Statistiek (O&S) van de gemeente Amsterdam. De monitor biedt sinds 2000 een overzicht van hoe de stad ervoor staat in termen van de leefsituatie en participatie op tal van terreinen. De monitor beschrijft de situatie in de stad als geheel, de positie van verschillende groepen inwoners en verschillende gebieden in de stad, en ontwikkelingen daarin. Daarbij gaat het om primaire participatie (op de gebieden onderwijs, inkomen en betaald werk) en sociaal-culturele participatie (maatschappelijke participatie, vrijetijdsbesteding, politiek participatie). Ook komen thema's aan bod die daarmee samenhangen: bevolkingssamenstelling, woningmarkt, economie, duurzaamheid, mobiliteit, gezondheid en zorg, en leefbaarheid en veiligheid. De rapportage geeft daarnaast een overzicht van het algemene welzijnsniveau in de vorm van de Leefsituatie-index, het ervaren geluksgevoel, tevredenheid over levensdomeinen en vertrouwen in de toekomst. Deze rapportage besteedt, evenals de vorige editie, ook aandacht aan een breed kader van welzijn in de vorm van de brede welvaart.

De gegevens in deze monitor zijn onder andere gebaseerd op een daarvoor door O&S opgezette tweejaarlijkse enquête onder volwassen inwoners van de gemeente. Het veldwerk voor De Staat van de Stad enquête vond plaats van september tot en met december 2024. Daarnaast is gebruik gemaakt van vele andere (interne en externe) gegevensbronnen, waaronder enquête- en registerdata. Hieronder staan de resultaten samengevat in de vorm van de kernpunten uit de hoofdstukken.

1 Bevolking en woningmarkt

Bevolking

- De Amsterdamse bevolking nam in 2024 met 2.626 inwoners toe. Daarmee kwam een einde aan de gemiddelde groei van 10.000 inwoners per jaar sinds 2008.
- De groei kwam vooral lager uit doordat minder mensen zich vanuit het buitenland in Amsterdam vestigden (-7.100), minder mensen vanuit Nederland naar de stad verhuisden (-2.800) en meer inwoners naar het buitenland vertrokken (-2.300).
- In 2024 kreeg de stad er meer woningen (+6.000) bij dan inwoners (+2.626). De gemiddelde woningbezetting daalde van 1,94 naar 1,92.
- De afgenomen vestiging vanuit het binnenland zien

we vooral terug onder 18- tot en met 24-jarigen. De afgenomen vestiging vanuit het buitenland zien we onder alle leeftijdsgroepen terug.

- Ten opzichte van 2023 was er in 2024 meer vertrek naar Amstelveen en minder vestiging vanuit Rusland, India, Cranendonck (met een centrale opvanglocatie voor asielzoekers), Turkije en Oekraïne.
- Tussen 2000 en 2025 groeide Amsterdam met 28 procent. Daarmee groeide de stad sterker dan gemiddeld in Nederland (+14 procent), net zo sterk als Heerenveen, Wageningen en Doetinchem, en minder sterk dan bijvoorbeeld Utrecht en Almere (+61 procent).
- Het aandeel geboren Amsterdammers nam tussen 2000 en 2025 af van 45 procent naar 35 procent.
- Van de Amsterdammers is 62 procent in Nederland geboren. Landelijk is dat 83 procent. Daarnaast is 13 procent van de Amsterdammers in Europa geboren en 25 procent buiten Europa. Landelijk is 6 procent in Europa geboren en 11 procent daarbuiten.
- In 2025 zijn drie op de tien 65-plussers buiten Europa geboren. In 2000 was dat aandeel nog één op de tien. Het aantal buiten Europa geboren 65-plussers nam toe van 9.400 naar 39.000.
- De gemiddelde woonduur in de stad nam af van 20 naar 18 jaar. Het kortst is de woonduur voor jongvolwassenen die in Europa geboren zijn: 3 jaar. De woonduur nam juist toe voor inwoners die buiten Europa geboren zijn.
- In Amsterdam geboren kinderen hebben steeds vaker ouders die elders in Nederland of in Europa geboren zijn en minder vaak ouders die in Amsterdam of buiten Europa geboren zijn. In 2025 heeft 31 procent van de in Amsterdam geboren kinderen tenminste één ouder die elders in Nederland (en niet in Amsterdam) geboren is. In 2000 was dat nog 17 procent.
- Amsterdam telt 10.000 laagbetaalde arbeidsmigranten: 16 procent van het totaal aantal arbeidsmigranten in de stad. Daarvan hebben 6.000 mensen een EU nationaliteit.
- De verwachting is dat het inwonertal tot 2055 toeneemt tot 1.105.000 inwoners, 171.000 meer dan begin 2025. Daarbij is rekening gehouden met een toename van 117.000 woningen.

Woningmarkt

- De Amsterdamse woningvoorraad nam in 2024 toe met 6.032 nieuwe woningen tot 486.767 woningen, het grootste deel daarvan betreft nieuwbouw.
- Ongeveer 30 procent van de woningvoorraad betreft koopwoningen, 47 procent is huur in het

sociale segment en 24 procent in de vrije sector. Het aandeel particuliere vrije sector huurwoningen blijft groeien. 21 procent van de woningvoorraad behoort tot dit segment. Recent verhuisden komen het vaakst in dit segment terecht: 43 procent.

- Huurders in de particuliere vrije sector zijn een relatief groot deel van hun inkomen kwijt aan woonlasten (37 procent). Dit geldt ook voor huurders van een sociale corporatiewoning, met name door hun energiekosten (35 procent).
- Een koopwoning kostte in 2024 gemiddeld €618.000, dit is ongeveer gelijk met de gemiddelde prijs in 2022. De prijs ligt hoger dan landelijk (€451.000) en dan in de rest van de G4.
- De Amsterdamse woningmarkt draagt sterker dan in de rest van Nederland bij aan een groter wordende vermogensongelijkheid. Het gat in vermogen tussen huizenbezitters en niet huizenbezitters is tussen 2013 en 2023 aanzienlijk groter geworden.
- Huurwoningen zijn in de tweede helft van 2024 vaker verkocht door beleggers aan eigenaar-bewoners en deze woningen worden verkocht voor een lagere verkoopprijs dan de gemiddelde verkoopprijs in de stad. Dit is waarschijnlijk een reactie op een aantal fiscale maatregelen en ingevoerde wetten die het verhuren van woningen minder financieel aantrekkelijk maken.
- Er is meer aanbod aan huurwoningen in het duurste segment dan vraag. In de overige segmenten is er meer vraag dan aanbod. Met name het aanbod in het sociale huursegment blijft ver achter bij de vraag. Door de hoge druk op de woningmarkt komen sommige huishoudens die eigenlijk vraag hebben naar andere segmenten in de duurdere huursegmenten terecht.
- Jonge werkenden in de Amsterdamse zorg en het onderwijs wonen steeds minder vaak in Amsterdam. Ook wonen jonge werkenden bij de politie relatief weinig in de stad. Dit vergroot de kans dat deze mensen ook buiten Amsterdam gaan werken en dus de Amsterdamse arbeidsmarkt verlaten.

2 Welzijn: de Leefsituatie-index, geluk en tevredenheid

- Het welzijnsniveau, in de vorm van de Leefsituatie-index (SLI), herstelt zich langzaam na de coronapandemie. Bij de index neemt vooral participatie op vrijetijdsgedomeinen toe, maar het domein gezondheid blijft iets achter op het niveau van voor de coronapandemie.
- Vanaf 55 jaar en ouder liggen de gemiddelde SLI-scores onder het gemiddelde. Het welzijnsniveau voor de leeftijd van 18 tot en met 34 jaar en voor 75-jarigen en ouder is weer op het niveau van voor de coronapandemie maar de overige leeftijdsgroepen blijven daarop achter.
- Evenals andere jaren is het welzijnsniveau relatief laag onder Amsterdammers met een lage sociaaleconomische status. Het herstel

na de coronacrisis gaat minder hard voor de middengroepen.

- Inwoners met een migratieachtergrond van buiten Europa hebben een lager welzijnsniveau dan anderen. Deze verschillen verkleinen wanneer rekening wordt gehouden met verschillen in generatie, leeftijd en opleiding.
- De verschillen tussen stadsdelen met een welzijnsniveau onder het gemiddelde - Zuidoost, Nieuw-West en Noord - en de overige stadsdelen nemen toe.
- De gebieden Osdorp en Geuzenveld, Slotermeer in Nieuw-West, de gebieden in Zuidoost en vooral het gebied Noord-West in stadsdeel Noord hebben een relatief ongunstige leefsituatie die ook niet is verbeterd.
- Tweederde van de volwassen Amsterdammers ziet zichzelf als een gelukkig mens. Dit aandeel ligt lager dan landelijk en dan in andere grote steden. Wel lijkt in 2024 de sterke daling van het geluksgevoel sinds 2010 te stagneren.
- Vrouwen en jongvolwassenen zijn iets gelukkiger dan in 2022, mannen en 35- tot 55-jarigen zijn juist minder gelukkig. Amsterdammers met een lage sociaaleconomische status zijn veruit het minst vaak gelukkig. Dit zien we terug in de verdeling van geluk in de stad: in Zuidoost en Nieuw-West ligt het aandeel gelukkigen lager dan in Weesp, Centrum en Zuid.
- De levenstevredenheid van Amsterdammers blijft in 2024 stabiel op een gemiddeld rapportcijfer van 7,2. Jongvolwassenen laten een positieve ontwikkeling zien, maar 45- tot 65-jarigen, Amsterdammers met een niet-Europese migratie achtergrond en zij met een lage sociaaleconomische status blijven achter.
- Amsterdammers zijn, net als overige Nederlanders, meer tevreden met (aspecten van) hun eigen leven dan met de maatschappij. De tevredenheid met de samenleving en politiek blijft dalen, vooral de tevredenheid met de regering ligt in 2024 laag (4,3 als gemiddeld rapportcijfer).
- Zes op de tien volwassen Amsterdammers hebben (veel) vertrouwen in de toekomst. Dat is vergelijkbaar met in 2022, maar is aanzienlijk minder dan in 2018 (77%). Inwoners met een lage sociaaleconomische status en een matige of slechte gezondheid hebben relatief weinig vertrouwen in de toekomst.

3 Economie

- De Amsterdamse economie heeft zich hersteld na de coronacrisis en groeit in een hoger tempo dan de landelijke economie. ICT en zakelijke diensten stuwden de regionale economie.
- Het aantal vestigingen en banen neemt jaarlijks toe in Amsterdam, maar door de krapte en flexibilisering op de arbeidsmarkt groeit het aantal banen sinds 2020 minder snel dan voorheen. Het aantal (kleine) vestigingen en eenmanszaken (waaronder zzp'ers) groeit harder dan het aantal banen.

- Met betrekking tot het aantal banen is de sector advies en onderzoek de grootste sector van Amsterdam. De andere sectoren die veel banen bieden zijn zorg, ICT, detailhandel en horeca.
- ICT en advies en onderzoek zijn qua aantal banen de snelst groeiende sectoren. Bij horeca en zorg valt de snelle toename van het aantal vestigingen op, waarbij de banengroei laag is. Dit is een teken dat hier vooral meer zzp'ers werken, een trend die ook landelijk te zien is. Daarnaast is het aandeel basisopgeleide en jonge werknemers bij horeca en detailhandel relatief hoog; in de sectoren ICT en advies en onderzoek zijn deze aandelen juist laag.
- Een deel van de Amsterdamse economie draait om de bedrijfstakken die samen worden gerekend tot de bezoekerseconomie. Sommige van deze bedrijven zijn sterker afhankelijk van toerismetrends en aantallen bezoekers die naar Amsterdam komen (hotels), dan andere die ook Amsterdammers bedienen (winkels, restaurants en taxi's).
- Na de coronacrisis neemt het toeristische dagbezoek sneller toe dan het verblijfsbezoek in Amsterdam. Het aantal verblijfsbezoekers ligt in 2024 nog onder het pre-coronaniveau. Het aantal overnachtingen is wel gestegen doordat verblijfsbezoekers gemiddeld langer in de stad blijven dan vóór de coronapandemie.
- De werkgelegenheid in de bedrijfstakken geassocieerd met toerisme neemt na 2022 weer toe, maar het aantal banen is nog niet op het niveau van 2019. Het aantal vestigingen ligt wel boven het niveau van 2019. In tegenstelling tot het aantal vestigingen in de toeristische sector, daalt het aantal vestigingen in de detailhandel gestaag, maar aantal banen blijft ongeveer gelijk.
- Een andere benadering voor de economische dynamiek is door te kijken naar ecologische factoren, zoals (efficiënt) verbruik van grondstoffen en energie en hergebruik van materialen. De economische groei in Amsterdam gaat in de laatste jaren gepaard met een daling van het materiaalverbruik. Eén van de verklaringen hiervoor is de oriëntatie van de Amsterdamse economie op dienstsectoren die meer waarde toevoegen, maar niet materiaalintensief zijn. Van alle sectoren is de industrie de meest energie-intensieve sector.
- Het aantal banen in de circulaire economie is in de afgelopen tien jaar toegenomen, onder andere door de groei in reparatiesector, in het bijzonder de reparatie van computers.

4 Duurzaamheid

- Planetaire grenzen worden wereldwijd overschreden; Amsterdamse inwoners en bedrijven dragen hieraan bij door consumptie van grondstoffen en spullen.
- Structurele daling in grondstoffengebruik is nodig om klimaatopwarming te verkleinen.
- Veertig procent van het grondstoffengebruik in Amsterdam betreft fossiele grondstoffen.
- Mede door meer geïsoleerde woningen is er een daling in aardgasverbruik, ondanks de groei van

de stad. Ongeveer een vijfde van de gebouwde omgeving is aardgasvrij.

- Opwekking van zonne- en windenergie neemt toe. In 2024 werd 60 procent van de hernieuwbare elektriciteit in Amsterdam opgewekt door zon en 40 procent door wind. Dat is maar 7 procent van de totale elektriciteitsbehoefte in Amsterdam in 2023.
- De helft van de Amsterdammers koopt minder nieuwe spullen en eet minder dierlijke producten vanwege het klimaat.
- Minder vlees eten kan de CO₂-uitstoot van het Amsterdamse dieet met 15 procent verlagen.
- In Amsterdam wordt 166 kiloton voedsel per jaar verspild. Ongeveer de helft van deze verspilling vindt plaats in de horeca en bij huishoudens.
- Minder consumptie van elektronica en kleding bespaart ook CO₂-uitstoot elders; ruim 60 procent van de Amsterdammers koopt elke 6 maanden of vaker nieuwe kleding.
- De voornaamste gevolgen van klimaatverandering voor de stad zijn hittestress, wateroverlast, droogte en toenemend risico op overstromingen. Sommige groepen, zoals ouderen en bewoners met een lage sociaaleconomische status, zijn daar kwetsbaarder voor.
- Fijnstof PM₁₀ voldoet ook in 2024 aan WHO adviesrichtlijn.
- In Amsterdam zijn er gemiddeld 4.800 deeltjes microplastics per kilogram aarde.
- De drinkwater-richtwaarde voor PFAS is niet gehaald in 2023. Wel is de hoeveelheid PFAS in drinkwater afgenomen, dankzij het vaker schoonmaken van koolstoffilters.
- De Amsterdammer verbruikte in 2024 gemiddeld 152 liter water per dag, een stijging van 10 liter ten opzichte van 2021.
- Wereldwijd neemt biodiversiteit af; 37 procent van de inheemse wilde plantensoorten in Nederland dreigen te verdwijnen. Ongeveer driekwart van de Nederlandse plantensoorten komt in Amsterdam voor.
- In Amsterdam zien we meer watervogels en bosvogels dan 30 jaar geleden. Maar het gaat slechter met weidevogels, padden en bruine kikkers. Vlinders doen het landelijk slecht, maar in Amsterdam iets beter. Er zijn meer libellen door klimaatverandering (39 soorten).

5 Mobiliteit

- Amsterdammers verplaatsten zich in 2023 weer net zoveel als voor de uitbraak van het coronavirus in 2020, namelijk 2,5 verplaatsingen per dag.
- De fiets blijft het populairste vervoermiddel in Amsterdam. Er wordt steeds meer elektrisch gefietst, maar het aandeel is lager dan gemiddeld in Nederland.
- Een kwart van de volwassen Amsterdammers heeft een auto. Het aantal elektrische auto's neemt snel toe in Amsterdam. Zowel het totale aandeel elektrische auto's (16%) als het aandeel elektrische auto's onder auto's in particulier bezit (8%) zijn in Amsterdam hoger dan gemiddeld in Nederland.

- In Amsterdam worden maatregelen getroffen om de uitstoot van het verkeer te verminderen en om de leefomgeving te verbeteren. Voorbeelden hiervan zijn de milieuzones, het invoeren van een maximumsnelheid van 30 kilometer per uur op veel wegen en de proef met de knip in de Weesperstraat.
- Het aantal ritten dat gemaakt wordt met het openbaar vervoer in Amsterdam nam toe, maar is nog niet op het niveau van voor de coronapandemie. De reizigers zijn doorgaans positief over de ritten.
- Na jaren van daling nam het aantal verkeersongevallen met letsel weer toe. Ook het aantal doden in het Amsterdamse verkeer is in 2024 hoger dan in eerdere jaren. Een meerderheid van de slachtoffers bestaat uit fietsers.

6 Gezondheid en zorg

- De gezonde levensverwachting bij geboorte ligt in Amsterdam in de periode 2019-2021 op gemiddeld 63,6 jaar, ruim drie jaar korter dan landelijk. Deze levensverwachting hangt sterk samen met sociaaleconomische status (SES). De gezonde levensverwachting is 13 jaar korter in wijken met veel inwoners met een lage SES in vergelijking met wijken met weinig inwoners met een lage SES.
- Kanker en hart- en vaatziekten zijn de meest voorkomende doodsoorzaken (respectievelijk 27% en 21%). Het aantal sterfgevallen door hart- en vaatziekten neemt af, de afgelopen twintig jaar met 10 procentpunten.
- Zeven op de tien Amsterdammers van 18 jaar en ouder (68%) ervaren een goede gezondheid, maar dit aandeel is nog niet terug op het niveau van voor de coronapandemie. Er blijven grote verschillen bestaan: Amsterdammers met een laag inkomen, maximaal een vmbo- of mbo-1-opleiding, een migratieachtergrond en op hogere leeftijd voelen zich minder gezond dan gemiddeld in Amsterdam.
- Dertig procent van de Amsterdammers van 18 jaar en ouder heeft een langdurige ziekte, aandoening of handicap. Van deze groep ervaart 91 procent belemmeringen in het dagelijks leven, zoals bij activiteiten thuis, op school of werk en/of in de vrije tijd.
- Twaalf procent van de Amsterdammers van 18 jaar en ouder heeft een hoog risico op een angststoornis of depressie, in 2022 was dit aandeel 16 procent en in 2020 9 procent.
- Jongvolwassenen in Amsterdam beoordelen vaker hun eigen mentale gezondheid als 'gaat wel' of 'slecht' (56%) dan gemiddeld in Nederland (49%).
- Sterke eenzaamheid komt vaker voor in Amsterdam (18%) dan landelijk (13%), met de hoogste percentages onder jongere leeftijdsgroepen, inwoners met een basisschool- of een vmbo-/mbo-1-opleiding.
- Vier op de tien Amsterdammers van 18 jaar en ouder hebben overgewicht. Overgewicht komt vaker voor bij mannen, oudere Amsterdammers, en

inwoners met een basisschool- of een vmbo-/mbo-1-opleiding.

- Bijna zes op de tien Amsterdammers van 18 jaar en ouder (58%) voldoen aan de landelijke beweegrichtlijn. Daarmee scoren Amsterdammers hoger dan landelijk (49%).
- Slechts 29 procent van de Amsterdammers van 16 jaar en ouder voldoet aan de groentenorm van minimaal 250 gram groente per dag en 67 procent eet vijf keer of meer per week fruit. Negen procent geeft aan onvoldoende financiële middelen te hebben voor gezond eten.
- Het percentage rokers onder Amsterdammers van 18 jaar en ouder is gedaald van 24 procent in 2022 naar 21 procent in 2024, maar blijft hoger dan het landelijke gemiddelde (16%). Jongvolwassenen gebruiken relatief vaak nicotine, alcohol, en (hard) drugs vergeleken met het landelijke gemiddelde.
- In 2023 maakte 9 procent van de Amsterdammers van 18 jaar en ouder gebruik van Wmo-voorzieningen, met een hoger gebruik onder Amsterdammers met maximaal een vmbo- of mbo-1-opleiding, een laag inkomen, of hogere leeftijd. Door de vergrijzing en personeelstekorten in de zorgsector wordt een toenemende vraag naar ondersteuning verwacht, wat mogelijk leidt tot (nog) langere wachtlijsten.
- Dertien procent van de Amsterdammers van 18 jaar en ouder ontving in het afgelopen jaar hulp vanwege hun gezondheid, waarbij leeftijd, sociaaleconomische status en de ervaren gezondheid belangrijke factoren zijn. Hulp kwam voornamelijk uit het eigen netwerk (63%), terwijl een derde professionele hulp kreeg en 16 procent particuliere hulp.
- Eén op de elf Amsterdammers van 18 jaar en ouder verleent mantelzorg, waarbij vooral vrouwen en oudere Amsterdammers dit doen.

7 Participatie in onderwijs

- Het aantal leerlingen in het Amsterdamse basisonderwijs daalt. In het voortgezet onderwijs is nu nog sprake van een toenemend leerlingenaantal, maar over een aantal jaar zal ook hier het leerlingenaantal dalen. In het speciaal onderwijs stijgt het aantal verwijzingen en op de voorscholen is het aantal peuters de afgelopen jaren stabiel. Het bereik van de voorschool is gestegen onder peuters met een risico op een taal- of onderwijsachterstand.
- Zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs is er een groot lerarentekort. Het aantal studenten aan de Amsterdamse lerarenopleidingen neemt af. Wel blijkt uit de landelijke tekortmeting van het ministerie van OCW dat het Amsterdamse lerarentekort voor het eerst in jaren is gedaald.
- Het aandeel leerlingen dat in groep 8 het streefniveau voor lezen en rekenen haalt is gestegen. Driekwart haalt het streefniveau voor lezen en de helft haalt het streefniveau voor rekenen. Het aandeel leerlingen dat het streefniveau voor taal haalt is gedaald. Iets

meer dan de helft van de leerlingen haalt dit streefniveau. Deze ontwikkelingen zien we ook landelijk terug.

- Sinds schooljaar 2023/'24 maken leerlingen in groep 8 de doorstroomtoets. Bij bijna de helft van de Amsterdamse leerlingen kwam uit de toets een lager advies dan hun voorlopig schooladvies. Dit aandeel ligt hoog in vergelijking met de rest van Nederland. Bij een kwart van de leerlingen wees de toets op een hoger advies. Dit aandeel ligt lager dan landelijk.
- Het aantal havo- en vwo-leerlingen op Amsterdamse middelbare scholen blijft stijgen. In schooljaar 2023/'24 nam het aandeel leerlingen met een advies voor havo of vwo licht af maar steeg het aandeel leerlingen met een dubbeladvies havo/vwo. In de Centrale Loting en Matching hebben deze leerlingen de kleinste kans om op hun school van voorkeur terecht te komen.
- Steeds meer ouders van leerlingen zijn hbo- of wo-opgeleid. We zien zowel in het primair als voortgezet onderwijs dat er meer scholen zijn met veel leerlingen van hbo-/wo-opgeleide ouders. Dit heeft gevolgen voor de segregatie in het onderwijs.
- Amsterdamse leerlingen slagen minder vaak voor hun eindexamen dan landelijk, vooral voor vmbo-t en havo. Dit verschil neemt toe. Daarnaast halen leerlingen in Amsterdam binnen zeven jaar vaker geen diploma dan gemiddeld in Nederland. Het verschil tussen Amsterdam en Nederland is het grootst onder leerlingen met een havo- en havo/vwo-advies. Ook groeit deze groep.
- Op de Amsterdamse universiteiten is het studentenaantal, mede door de komst van internationale studenten, sterk gegroeid in de afgelopen jaren. In het mbo en hbo is het aantal nieuwe studenten daarentegen gedaald.
- Mbo-studenten hebben minder vaak studiesucces dan gemiddeld in Nederland. Studenten behalen studiesucces als zij een diploma halen binnen de tijd die ervoor staat plus eventueel een jaar extra. Het aandeel studenten met studiesucces daalde in eerdere jaren, maar is in studiejaar 2022/'23 weer iets gestegen. In vergelijking met de rest van Nederland komen Amsterdamse mbo-starters minder snel aan een baan.

8 Participatie in arbeid

- Amsterdam heeft in 2024 ruim 751.000 inwoners van 15 tot 75 jaar: de potentiële beroepsbevolking. De Amsterdamse potentiële beroepsbevolking groeit sneller dan gemiddeld in Nederland.
- De bevolkingsgroei was de afgelopen jaren het sterkst in de leeftijdsgroep van 67 tot 75 jaar. Door deze vergrijzing zijn er steeds minder werkende inwoners per gepensioneerde. Het wordt hierdoor nog belangrijker dat zoveel mogelijk mensen kunnen meedoen op de arbeidsmarkt.
- De afgelopen jaren nam deze arbeidsparticipatie toe en in 2024 is deze historisch hoog. Van de potentiële beroepsbevolking had 73,4 procent

betaald werk. In 2023 was dat nog 72,9 procent en in 2013 66,5 procent. De afgelopen jaren nam de arbeidsparticipatie het sterkst toe onder groepen waar deze eerder relatief laag was, zoals jongeren, 55-plussers, basisopgeleiden en mbo-opgeleiden.

- De meerderheid van de Amsterdamse werkenden heeft een voltijdsbaan (59%). Dat is vaker dan gemiddeld in Nederland (52%), vooral doordat Amsterdamse vrouwen vaker fulltime werken.
- Nadat de werkloosheid tijdens de coronacrisis opliep tot 6,6 procent, is deze in 2022 sterk gedaald en sindsdien weer licht gestegen naar 5,1 procent in 2024. Dit blijft lager dan in Rotterdam, maar hoger dan in Nederland, Utrecht en Den Haag. Ook het aantal Amsterdammers met een werkloosheidsuitkering (WW) is in 2023 en 2024 toegenomen.
- Na een jarenlange afname is het aantal Amsterdammers dat een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangt in 2023 toegenomen tot circa 34.000. Landelijk is er al sinds 2019 sprake van een toename.
- Het aantal openstaande vacatures is na een piek in 2022 de afgelopen jaren wat afgenomen, maar de arbeidsmarkt blijft naar verwachting krap als gevolg van vergrijzing. Terwijl het totaal aantal vacatures afnam, bleef dit verder groeien in de zorg en het onderwijs. In deze sectoren en bij de overheid gaan de komende jaren veel mensen met pensioen.
- Van de Amsterdamse werkenden heeft 48 procent een vast contract, 30 procent een tijdelijk contract en 22 procent werkt als zelfstandige. Landelijk hebben meer mensen een vast contract (56%), maar in 2024 nam dit aandeel ook in Amsterdam toe.
- Amsterdammers werken vergeleken met heel Nederland relatief vaak in dienstverlenende sectoren met verschillende specialisaties, zoals de IT- of de financiële sector. Dit karakter is de afgelopen jaren nog iets versterkt doordat in deze sectoren het aantal Amsterdamse werknemers het sterkst is gegroeid.
- In 2024 geeft ruim driekwart van de Amsterdamse werkenden aan tevreden of zeer tevreden te zijn met hun werk (78%). Eén op de drie werkenden ervaart een te hoge werkdruk. Dit komt het vaakst voor in het onderwijs, de zorg en de energievoorziening sector.
- Ruim 6 op de 10 werkende Amsterdammers werkt weleens vanuit huis. Dat is vaker dan gemiddeld in Nederland. De mate waarin mensen thuis (kunnen) werken verschilt sterk naar opleidingsniveau en de daaraan gerelateerde banen. Van de werkenden met een basisopleiding werkt 16 procent thuis, tegenover 83 procent van de hbo-/wo-opgeleiden.

9 Inkomen

- In 2023 had een mediaan Amsterdams huishouden jaarlijks 39.400 euro te besteden. Dit is een stijging van 13 procent ten opzichte van 2021. Deze groei is iets sterker dan landelijk, maar het inkomen blijft lager liggen dan landelijk.

- In Amsterdam wonen relatief veel huishoudens met zeer lage (17%) en zeer hoge inkomens (15%), waardoor de inkomensongelijkheid relatief groot is. De inkomensongelijkheid is hiermee vergelijkbaar met de afgelopen jaren.
- Economische zelfstandigheid onder Amsterdammers groeit. Desondanks is nog steeds 29 procent van de Amsterdamse vrouwen en 22 procent van de mannen niet economisch zelfstandig.
- Huishoudens hadden in 2023 een mediaan vermogen van €13.600. Dit is vergelijkbaar met 2022, maar een stijging van €4.800 in vergelijking met 2019. Eigen woningbezitters hebben doorgaans een hoger vermogen dan huurders en de kloof hiertussen is in Amsterdam groter dan landelijk.
- Het aandeel Amsterdammers met een problematische schuld is de afgelopen jaren licht gedaald; in 2023 had 7 procent van de Amsterdammers een schuld die zij als een probleem ervoeren. Achterstanden in het betalen van de vaste lasten en private schulden komen het vaakst voor.
- Hoewel de koopkracht in Amsterdam is gestegen, geeft een derde van de Amsterdammers aan moeite te hebben om financieel rond te komen. Onder Amsterdammers met een laag inkomen loopt dit op tot driekwart.
- Het aantal Amsterdamse huishoudens dat moet rondkomen van een laag inkomen is gedaald tot 69.600 in 2022. Daarmee zijn 15,9 procent van de Amsterdamse huishoudens minimahuishoudens.
- Een deel van de Amsterdammers maakt geen gebruik van gemeentelijke inkomensvoorzieningen, terwijl ze daar wel recht op hebben. Het gaat om één op de tien Amsterdammers die recht hebben op kindregelingen die daar geen gebruik van maken, en om één op de vier Amsterdammers die geen gebruik maken van de stadspas of het gratis OV voor ouderen. Onbekendheid en wantrouwen in de overheid spelen hierbij een rol.
- Sinds oktober 2024 neemt het aantal huishoudens dat ingeschreven staat bij Voedselbank Amsterdam iets toe, tot 1.566 in januari 2025. De meest voorkomende huishoudtypen zijn alleenstaanden en eenoudergezinnen.
- Eind 2023 maakten 30.790 huishoudens gebruik van algemene bijstand voor thuiswonenden, dit is 7,5 procent van de Amsterdamse huishoudens. Dit is een daling ten opzichte van 2015, toen maakten 38.620 huishoudens gebruik van een bijstandsuitkering.
- Tussen 2023 en 2033 verwachten we dat de huidige bijstandspopulatie verder vergrijst en verder daalt tot ongeveer 28.000 huishoudens.
- 2022. Amsterdammers hebben minder regelmatig sociale contacten dan gemiddeld in Nederland.
- Vrouwen, 18- tot en met 34-jarigen, hbo-/wo-opgeleiden en stellen zonder kinderen hebben vaker wekelijks contact met vrienden en familie. Amsterdammers van 55 jaar en ouder, met een basisopleiding en stellen met kinderen hebben juist vaker contact met hun burens. Bewoners van Weesp en Noord hebben relatief veel buurtcontact.
- In 2024 heeft 10 procent van de Amsterdammers minder dan eens per week sociaal contact en voelt 18 procent zich sterk sociaal geïsoleerd. Dit aandeel is sinds de coronapandemie niet afgenomen. Amsterdammers met een laag inkomen, zonder startkwalificatie, alleenstaanden en 55- tot 65-jarigen voelen zich relatief vaak sociaal geïsoleerd.
- Hoewel jongvolwassenen (18-24 jaar), in vergelijking tot oudere Amsterdammers, nog relatief veel sociaal contact onderhouden, neemt hun frequente contact met naasten af en nemen hun gevoelens van sociale isolatie toe. Dit hangt samen met een lagere tevredenheid over hun sociale kring.
- Hoewel intensief gebruik van sociale media onder jongvolwassenen samenhangt met gevoelens van sociale isolatie, ervaart een deel van deze groep juist een positieve invloed op sociale contacten. Dit wijst erop dat de impact van sociale media samenhangt met zowel gebruiks- als persoonskenmerken.
- Zowel in Amsterdam als landelijk stijgt het aandeel vrijwilligers na een dip tijdens de coronapandemie: in Amsterdam van 31 procent in 2020 naar 36 procent in 2024. Ook het aandeel vrijwilligers bij sportverenigingen neemt toe.
- Informele hulpverlening daalt: van 61 procent van de Amsterdammers in 2016 naar 56 procent in 2024. Vrouwen, Amsterdammers van 55 jaar en ouder en zzp'ers bieden vaker deze hulp. Studenten en hbo-/wo-opgeleiden geven vaak aan dat ze bereid zijn te helpen, maar doen dit minder vaak.
- In 2024 is 27 procent van de Amsterdammers gelovig, een stabilisatie na jaren van daling. De grootste groep gelovigen is verwant aan de Islam. Het aandeel dat regelmatig een kerk- of moskee bezoekt blijft stabiel. Sinds 2022 geldt dit voor 9 procent van Amsterdammers.

11 Vrijtijdsbesteding

10 Maatschappelijke participatie

- Het aandeel dat wekelijks contact heeft met vrienden neemt in 2024 weer licht toe, contact met familie neemt verder licht af. Beide liggen nog niet op het niveau van voor de coronapandemie. Daarnaast daalt het contact met burens en buurtbewoners in 2024 weer, na een stijging in
- Bijna acht op de tien volwassen Amsterdammers heeft één of meerdere hobby's (78 procent) en dit aandeel neemt sinds de coronaperiode toe.
- Amsterdam heeft een gevarieerd aanbod aan culturele voorzieningen. Naast het bekende aanbod van theaters, musea en filmhuizen zijn er de afgelopen jaren veel nieuwe attracties bijgekomen, vaak specifiek gericht op jongeren en/of toeristen, waaronder escaperooms, en beleevingsconcepten.
- Het aandeel Amsterdammers dat de verschillende typen uitgaansgelegenheden bezoekt neemt toe.

- Amsterdammers en andere groepen gaan weer flink uit en bezoeken veel culturele instellingen.
- In 2024 zijn er bijna 33 duizend banen in de kunst- en cultuursector en bijna 20 duizend banen in de media en entertainment-sector.
- De inkomensontwikkeling binnen de culturele sector laat een positieve trend zien, vooral onder medewerkers met een hbo- of wo-opleiding of een vast contract.
- Bijna de helft van de volwassen Amsterdammers is lid van een vereniging of organisatie (47 procent). Dit aandeel is na een daling tijdens de coronacrisis weer gestegen. Lidmaatschap van een sportvereniging komt het vaakste voor (28 procent).
- Van alle volwassen Amsterdammers sport 71 procent wekelijks. Dat is meer dan in 2023 en vergelijkbaar met 2022. Ruim twee op de tien volwassen Amsterdammers sport niet (22 procent).
- Het sporten in verenigingsverband neemt sinds een dip tijdens de coronacrisis weer langzaam toe. Hoewel het individueel en ongeorganiseerd sporten na de coronajaren afnam, groeit dit recent opnieuw.
- Vrijwel alle Amsterdammers hebben thuis toegang tot internet. Ook onder ouderen met een laag inkomen is dit sterk toegenomen sinds 2022.
- Vrijwel alle volwassen Amsterdammers maken gebruik van sociale media (95 procent). De meest gebruikte media zijn WhatsApp, Youtube en Instagram. Ook gebruikt een meerderheid streamingdiensten (70 procent).
- Het gebruik van TikTok groeit sterk: van 8 procent in 2022 naar 21 procent in 2024. Van de 18- tot en met 24-jarigen gebruikt de helft dit medium. Het gebruik van Facebook neemt steeds verder af: van 61 procent in 2020 naar 47 procent in 2024.
- Bijna de helft van de volwassen sociale media gebruikers in Amsterdam zit één tot drie uur per dag op sociale media (49 procent), maar dit verschilt sterk per leeftijdsgroep. Van de groep 18 tot en met 24 jaar zit een derde drie tot vijf uur per dag op sociale media. Amsterdammers ouder dan 44 jaar besteden juist relatief vaak minder dan een uur per dag aan sociale media.
- Sociale media hebben volgens volwassen Amsterdammers een positieve invloed op hun contacten met familie en vrienden. Vooral Amsterdammers jonger dan 35 jaar ervaren relatief vaak een negatieve invloed op nachtrust, concentratievermogen, dagelijkse bezigheden en zelfbeeld.
- Volwassen Amsterdammers gaan steeds vaker in het buitenland op vakantie (73 procent), inmiddels weer vaker dan vóór de coronapandemie. De helft is het afgelopen jaar ook meerdere keren op vakantie geweest.

12 Politieke participatie

- De meest recente verkiezingen in Amsterdam gingen over het Europees Parlement. 46,9% van de Amsterdammers ging naar de stembus. De opkomst voor deze verkiezingen laat een stijgende

lijn zien sinds 1999. Dat geldt ook voor de andere verkiezingen in de stad, behalve de meest recente Tweede Kamer- en gemeenteraadsverkiezingen.

De opkomst verschilt net als bij de andere verkiezingen sterk tussen stadsdelen, in Zuidoost en Nieuw-West gaan structureel minder inwoners naar de stembus.

- De mate van politieke interesse van Amsterdammers blijft stabiel. Daarin zien we geen verschillen tussen leeftijdsgroepen, maar wel naar opleidingsniveau en migratieachtergrond. Jongvolwassenen met een basisopleiding en jongvolwassenen die zelf in Nederland zijn geboren en van wie beide ouders in het buitenland zijn geboren zijn minder geïnteresseerd in politiek.
- De tevredenheid met de regering is de afgelopen jaren verder gedaald. Het gemiddelde rapportcijfer onder Amsterdammers is eind 2024 een 4,3. Het Amsterdamse bestuur krijgt, net als andere jaren, wel een voldoende van Amsterdammers. De afgelopen jaren schommelt het rapportcijfer rond de 6,0.
- Een kwart van de Amsterdammers zette zich in 2024 in voor buurt of stad. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2014. Amsterdammers in de stadsdelen Noord, Zuid en Centrum zetten zich relatief vaak in.
- Jongere Amsterdammers (16 tot 29 jaar) plaatsen zichzelf op de politieke links-rechtsschaal net links van het midden, net als Amsterdammers van 25 jaar en ouder. Gemiddeld gezien zijn jonge Amsterdammers in 2021 iets linkser dan eerdere jaren. De afgelopen jaren plaatsen jongere Amsterdammers gemiddeld zich vaker uiterst rechts of uiterst links.
- Waar jonge vrouwen zich redelijk stabiel links van het politieke midden plaatsen, lijken jonge mannen richting links te verschuiven. Daarmee worden positioneringsverschillen tussen jonge mannen en vrouwen kleiner dan een paar jaar geleden.

13 Leefbaarheid en veiligheid

Leefbaarheid

- Amsterdammers geven hun eigen woonbuurt gemiddeld een 7,5. Dit rapportcijfer is sinds 2015 nauwelijks veranderd.
- Het vertrouwen in de ontwikkeling van de eigen buurt neemt bijna overal licht af. De afname is sterker in stadsdeel Centrum en het gebied Osdorp. In het eerste geval vanwege de drukte en in het tweede geval vanwege langdurige sociale problematiek zoals armoede en criminaliteit.
- Bewoners van stadsdeel Zuid zijn het meest tevreden met hun leefomgeving en geven deze een 8. De waardering van bewoners voor hun buurt staat in stadsdeel Centrum onder druk en is nu vergelijkbaar met die in West, Oost en Weesp (circa 7,8).
- In de stadsdelen Noord, Zuidoost en Nieuw-West is de ervaren leefbaarheid lager dan gemiddeld. Noord en Zuidoost kenden eerder een periode van verbetering, maar de waardering voor Noord

is nu enkele jaren stabiel (7,3), terwijl deze in Zuidoost langzaam afneemt (7). In Nieuw-West blijven verbeteringen uit, mede door vertraging in de stedelijke vernieuwing. Het cijfer voor de buurt schommelt hier al jaren rond een 6,6.

- De tevredenheid met de eigen woonbuurt wordt sterk bepaald door hoe tevreden men is met de eigen woonsituatie, wat de sfeer is in de buurt en diverse sociaaleconomische kenmerken. Bewoners hebben het liefst dat in hun buurt ook gewerkt wordt en dat er voorzieningen zijn. Veel toeristische bedrijvigheid, zoals in Centrum, is echter slechter voor de leefbaarheid van de buurt.
- Aantrekkelijk groen in de openbare ruimte heeft een positief effect op de leefbaarheid. Ruim negen op de tien Amsterdammers vinden het groen in de stad (erg) belangrijk voor hun gevoel van rust, geluk en woonplezier.

Veiligheid

- In 2024 verbeterde de geregistreerde criminaliteitsindex voor het eerst sinds 2021. De daling kwam voornamelijk door een daling van de high-volume criminaliteit.
- De politie registreerde in 2024 iets meer delicten dan in 2023 maar door de groei van de stad nam de geregistreerde criminaliteit per 1.000 inwoners af. Bepaalde vormen van vermogensdelicten zoals woninginbraken nemen af.
- Het aandeel Amsterdamse jongeren tussen de 12 en 24 jaar dat in 2024 verdachte was van een misdrijf gepleegd in Amsterdam bleef stabiel t.o.v. vorige jaren. Het aandeel jeugdige verdachte was hoger in de jongste leeftijdscategorie (12-17 jaar) dan de oudere leeftijdscategorie (18-24 jaar).
- 18 procent van de Amsterdammers wordt slachtoffer van online criminaliteit. Minder dan de helft van de slachtoffers doet melding bij een instantie en slechts 17% doet aangifte bij de politie.
- Van de inwoners van Amsterdam-Amstelland geeft 38 procent aan het afgelopen jaar signalen van huiselijk geweld te hebben opgevangen in de omgeving. Dit is hoger onder jongvolwassenen van 17 tot 25 jaar, waar de helft dit heeft opgevangen.
- Het percentage Amsterdammers dat in de laatste 12 maanden discriminatie ervaren heeft stijgt sinds 2021. Amsterdammers ervaren het vaakst discriminatie op basis van ras of huidskleur.
- 8 procent van de Amsterdammers ervaart overlast van personen met verward gedrag in de buurt. Er zijn grote verschillen in de stad. In Burgwallen-Oude Zijde, Burgwallen Nieuwe Zijde, Westlandgracht, De Punt, de Dapperbuurt en de Oosterparkbuurt wordt bovengemiddeld veel overlast ervaren.
- Ongeveer de helft van de Amsterdammers maakt zich (heel) veel zorgen over drugscriminaliteit die verband houdt met cocaïne. In Nieuw-West en Zuidoost zijn de meeste vermoedens van harddrugsproductie. In Centrum zijn de meeste vermoedens van de verkoop van harddrugs.

14 Cumulatie en ruimtelijke verdeling van participatie

- Kwetsbaarheid op de hulpbronnen inkomen, opleiding, werk en gezondheid vergroot de kans op problemen op allerlei andere terreinen. Voorbeelden hiervan zijn een ongunstige woonsituatie, somberheid en sociale isolatie. Naarmate het aantal kwetsbare hulpbronnen toeneemt, neemt ook de kans op problemen op meer domeinen toe.
- De combinatie van kwetsbaarheid op hulpbronnen en problemen beïnvloedt de kans op geluk en het gemiddelde welzijnsniveau, zoals gemeten met de Standaard Leefsituatie-Index (SLI).
- Ruim de helft van de volwassen Amsterdammers (55%) kent geen tot weinig stapeling van kwetsbare hulpbronnen of problemen. Van hen zegt 83 procent een gelukkig mens te zijn. Zij hebben een gemiddelde SLI van 112.
- Ruim een op de vijf volwassen Amsterdammers heeft te maken met een combinatie van relatief veel kwetsbaarheid op hulpbronnen en relatief veel probleemdomeinen. Van deze groep vindt 31 procent zichzelf een gelukkig mens en de gemiddelde SLI is 87.
- Onder de minst kwetsbare Amsterdammers bevinden zich relatief veel mensen die samen met een partner leven, jonger zijn dan 45 jaar, man zijn en/of geen migratieachtergrond hebben of één uit Europa, Amerika, Oceanië of Azië.
- In Zuid, Centrum en Weesp wonen relatief weinig meest-kwetsbare Amsterdammers. In die stadsdelen zien we ook op andere indicatoren van participatie en leefsituatie dat de situatie boven het gemiddelde uitsteekt in Amsterdam.
- In Zuidoost, Noord en Nieuw-West wonen relatief veel meest-kwetsbare mensen en zien we op verschillende indicatoren van participatie en leefsituatie dat de situatie onder het gemiddelde van Amsterdam uitkomt.
- Van de gebieden scoren Geuzenveld, Slotermeer; Osdorp en Bijlmer-Centrum op diverse indicatoren onder het Amsterdams gemiddelde, en ook ongunstig op kwetsbaarheid. In Oud-Zuid en Centrum-Oost zien we juist dat er op de meeste gebieden boven het gemiddelde van de stad gescoord wordt en gunstig op kwetsbaarheid.

15 Conclusies: Amsterdam in perspectief van brede welvaart

- De brede welvaart in het 'hier en nu' is in Amsterdam gunstig op het gebied van materiele welvaart en arbeid en vrije tijd, met een hoge werkgelegenheid en voorzieningenniveau. Op het gebied van milieu en veiligheid zijn er grote uitdagingen.
- De brede welvaart 'later' is eveneens scheef verdeeld. Het menselijk kapitaal, in de vorm van veel hbo-/wo-opgeleiden, is hoog. Maar het natuurlijk kapitaal, in de vorm van natuurgebieden en het opwekken van duurzame energie, is laag.

- Amsterdam draagt door de grote werkgelegenheid en voorzieningenniveau bij aan de brede welvaart 'elders', buiten Amsterdam. Tegelijkertijd gaat dit gepaard met een beslag op de brede welvaart 'later', in de vorm van grote mobiliteitsstromen die veelal nog gebruik maken van fossiele brandstoffen.
- De brede welvaart in welzijn en samenleving laat een wisselend beeld zien, dat soms gunstiger en soms minder gunstig is dan gemiddeld in Nederland. Tijdens en net na de coronaperiode vertoonde het welzijn en samenleven een negatieve trend, maar deze is gestabiliseerd.
- Stadsdeel Zuidoost heeft een relatief lage brede welvaart en op het gebied van welzijn en samenleving nam die verder af, tegen de stedelijke trend in.
- Nieuw-West heeft ook een relatief lage welvaart. Het stadsdeel heeft wel positieve ontwikkelingen in arbeidsparticipatie en een toename van hbo-/wo-opgeleiden, maar blijft achter op het gebied van leefbaarheid en veiligheid.
- Noord maakt grote ontwikkelingen door als gevolg van nieuwbouw en de instroom van nieuwe groepen. Dat weerspiegelt zich in een stijgende trend in de brede welvaart, die op veel vlakken nu rond het gemiddelde van de stad ligt.
- Stadsgebied Weesp staat er op veel punten gunstig voor, evenals de stadsdelen Zuid en Centrum. In Centrum zijn er op het gebied van milieu en leefbaarheid wel problemen.
- In Oost en West ligt de brede welvaart vaak op of net boven het gemiddelde van de stad. West kent negatieve ontwikkelingen zoals afnemend burencapaciteit en veel uitstoot van fijnstof. Oost staat er relatief gunstig voor op ruimtelijke kwaliteit en samenleven, met name in de deelname aan vrijwilligerswerk.
- De economische gestuurde internationalisering van de stad gaat gepaard met een grotere omloopsnelheid in de bevolking en een kortere woontijd. Dit zet de leefbaarheid en betrokkenheid bij de stad onder druk.
- De economische- en bevolkingsgroei was laag in 2024 en lijkt daarmee wat af te vlakken. Dit kan ruimte bieden aan andere vormen van brede welvaart dan economische groei.
- De ongelijkheden in de brede welvaart in de stad verschuiven. De genoten opleiding blijft een scherpe scheidslijn, maar daarnaast lijkt het accent te verschuiven van inkomen naar vermogen. De vermogensongelijkheid tussen bijvoorbeeld huishoudentypen is sterk vergroot in de afgelopen 10 jaar.
- Segregatiepatronen verschuiven. Tot tien jaar terug was er vooral de zorg dat groepen met een lage sociaaleconomische status gesegregeerd leefden. Nu is er sprake van een toenemende segregatie van groepen met een hoge sociaaleconomische status. Dit kan de brede welvaart voor groepen die daarbuiten vallen ondermijnen.
- De economische groei gaat niet meer gepaard met meer materiaalverbruik. Dit komt omdat de groei voor een belangrijk deel bestaat uit sectoren met een laag materiaalverbruik zoals de dienstensector en de ICT.
- De stedelijke ontwikkeling in de vorm van woningbouw en infrastructuur gaat nog wel gepaard met een hoog materiaalverbruik. Dit legt een groot beslag op de brede welvaart later.
- Op het gebied van verduurzaming van mobiliteit laat Amsterdam een relatief gunstig beeld zien. Het aandeel elektrische auto's is hoger dan gemiddeld in Nederland en het deelsvervoer wordt meer gebruikt.

Inleiding

Deze rapportage vormt de dertiende editie van de monitor De Staat van de Stad Amsterdam. De monitor beschrijft hoe de gemeente Amsterdam en zijn bewoners ervoor staan op tal van terreinen en ontwikkelingen daarin. In deze inleiding worden de doelstellingen en onderzoeksvragen van deze monitor beschreven. Daarnaast worden de opzet en methode van onderzoek kort toegelicht en de opbouw van de rapportage.

Auteur: Ellen Lindeman



De Staat van de Stad Amsterdam is in het jaar 2000 als monitor opgezet vanuit een behoefte aan systematische gegevens over ontwikkelingen op het sociale domein in de stad. De monitor wordt uitgevoerd door O&S (Onderzoek en Statistiek, Gemeente Amsterdam) die eens in de twee jaar daar een rapportage over naar buiten brengt. Dit is inmiddels de dertiende editie. De vorige edities vindt u op de website van O&S (onderzoek.amsterdam.nl) in het dossier Staat van de Stad.

De rapportage De Staat van de Stad Amsterdam biedt een overzicht van hoe de stad er voor staat in termen van de leefsituatie en participatie van inwoners van de gemeente Amsterdam op tal van terreinen. Het gaat daarbij om ontwikkelingen in participatie in de brede zin van het woord, zoals primaire participatie (op de gebieden onderwijs, inkomen en betaald werk) en sociaal-culturele participatie. Het biedt ook een overzicht van thema's die daarmee samenhangen, zoals demografische ontwikkelingen en ontwikkelingen op de woningmarkt, economische ontwikkelingen, en de thema's mobiliteit, duurzaamheid, gezondheid en leefbaarheid en veiligheid. In deze rapportage wordt, evenals in de vorige editie, aandacht besteed aan een breed kader van welzijn in de vorm van de brede welvaart. De gegevens in de monitor zijn gebaseerd op een daarvoor opgezette enquête en daarnaast op vele andere (interne en externe) gegevensbronnen.

Doelstellingen en onderzoeksvragen

De monitor De Staat van de Stad heeft drie **hoofddoelstellingen**:

1. Verwerving van gestructureerde informatie over sociaal-culturele ontwikkelingen in de stad. Zo wordt als het ware een periodieke 'Staat van Amsterdam' binnen het sociale domein gepresenteerd.
2. Afstemming tussen verschillende monitoren. De Staat van de Stad vormt een monitor waarbij informatie op verschillende terreinen van participatie en leefbaarheid bij elkaar gebracht worden die (ten dele) ook afzonderlijk in andere dashboards, rapportages en monitoren aan bod komen.
3. Monitorfunctie. De resultaten van elke Staat van de Stad worden gerelateerd aan die van de voorafgaande metingen (vanaf het jaar 2000). Zo kunnen conclusies over ontwikkelingen in de stad worden getrokken. De monitor De Staat van de Stad bestaat uit gestructureerde informatie over sociaaleconomische en sociaal-culturele ontwikkelingen in de stad. Het gaat daarbij om de situatie in de stad als geheel en de positie van verschillende groepen inwoners en verschillende gebieden in de stad en ontwikkelingen daarin. In het vervolg van deze rapportage worden de

inwoners van de gemeente Amsterdam voor het gemak ook wel kortweg aangeduid als 'Amsterdammers', hoewel we ons ervan bewust zijn dat hier ook 'Weespers' onder vallen.

Daarbij staan de volgende **onderzoeksvragen** centraal:

4. Wat is momenteel het algemene welzijnsniveau van volwassen Amsterdammers en groepen Amsterdammers, aan de hand van de Leefsituatie-index, ervaren geluk, tevredenheid en vertrouwen in de toekomst? En welke veranderingen zien we daarin in vergelijking met voorgaande jaren?
5. Hoe is het gesteld met de leefomstandigheden in de stad die samenhangen met participatie (qua bevolkingssamenstelling, woningmarkt, economie, mobiliteit, duurzaamheid, leefbaarheid en veiligheid) en hoe is de gezondheid van Amsterdammers? En in welke mate zijn hier de afgelopen jaren veranderingen in opgetreden?
6. In welke mate participeren (groepen) Amsterdammers in de samenleving op het gebied van onderwijs, arbeid, welvaart, vrijetijdsbesteding, maatschappelijke, culturele en politieke participatie?
7. Hoe is het welzijnsniveau en de participatie van Amsterdammers ruimtelijk verdeeld? Welke verschillen zien we tussen gebieden in de stad en hoe ontwikkelen deze zich door de tijd?
8. Welke groepen hebben een achterstand op één of meer van deze terreinen, gelet op achtergrondkenmerken als leeftijd, geslacht, arbeidsmarktpositie en opleidingsniveau? Wat zijn de kwetsbare groepen in de stad? En welke groepen doen het juist goed? En zijn hier de afgelopen jaren veranderingen in opgetreden?

Thema's: terreinen van participatie en leefbaarheid

Perspectief vanuit brede welvaart

Brede welvaart (BW) komt steeds meer prominent naar voren in discussies en heeft ook plaats in Amsterdamse beleidsambities, zoals in het Amsterdamse Coalitieakkoord 2022-2026. Naast materiele welvaart (zoals economische groei en inkomen), gaat het bij brede welvaart juist ook om het welzijn van mensen, dus over gezondheid, toegang tot onderwijs, arbeidsmarktsituatie, milieu, leefomgeving, sociale cohesie, ontplooiing, veiligheid etc. Ook is er bij brede welvaart oog voor hoe het huidige welzijn van inwoners van een land of regio ('hier en nu') samenhangt met het welzijn van mensen buiten de regio ('elders') en het toekomstig welzijn ('later'). Hierbij is aandacht voor verschillen tussen

groepen inwoners en gebieden. Immers de brede welvaart is niet gelijk verdeeld.

De opzet van De Staat van de Stad monitor sluit aan bij de in de brede welvaartsgedachte genoemde thema's en vooral aan het 'hier en nu' perspectief. Daarbij wordt specifiek aandacht besteed aan verschillen tussen bevolkingsgroepen en gebieden in de stad. In het laatste hoofdstuk worden de resultaten besproken vanuit een brede welvaartspectief. Dit doen we aan de hand van de regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS en de Amsterdamse vertaling hiervan op stadsdeelniveau. Het gaat om hoe ontwikkelingen op het ene terrein gevolgen hebben voor andere terreinen, hoe ze elkaar (kunnen) beïnvloeden. Verwachten we dat verbetering op een thema leidt tot verslechtering op andere thema's of versterkt het elkaar? Voortgang op één domein kan zorgen voor voortgang op andere domeinen. Dan is er sprake van synergie. Voortgang op één domein kan ook zorgen voor achteruitgang op andere domeinen. Dan wordt er gesproken over een afruil. Bijvoorbeeld het bouwen van meer woningen zal ten koste gaan van de hoeveelheid groen of openbare ruimte en heeft gevolgen voor het milieu. De cijfers van de indicatoren van de brede welvaart zijn terug te vinden in het brede welvaart dashboard van O&S.

Terreinen van participatie

De afzonderlijke participatieterreinen die in deze monitor behandeld worden, bestaan uit een aantal primaire participatievormen en een aantal sociaal-culturele terreinen. Het gaat om de volgende primaire participatievormen met de volgende hoofdthema's:

- **Onderwijs:** onderwijsdeelname en -prestaties van de Amsterdamse jeugd. Onder andere toetsresultaten, schoolverzuim, doorstroom, voortijdig schoolverlaten, volwasseneneducatie.
- **Arbeid:** deelname aan betaalde arbeid en een analyse van werkloosheid onder groepen.
- **Inkomen:** inkomens- en uitkeringsgegevens, rondkomen van het inkomen, armoede, schulden en schuldhulpverlening.

Verder gaat De Staat van de Stad in op de volgende sociaal-culturele participatiedomeinen:

- **Maatschappelijke participatie:** waaronder sociale contacten en sociaal isolement, het verrichten van vrijwilligerswerk en informele hulp, religieuze betrokkenheid.
- **Vrijtijds participatie zoals cultuur en sport:** het hebben van hobby's, internetgebruik, uitgaansactiviteiten en cultuurdeelname, lidmaatschap van verenigingen, sportdeelname en het op vakantie gaan.
- **Politieke participatie:** waaronder politiek vertrouwen, politieke interesse, stemintentie, politieke voorkeur en stemgedrag.

De Staat van de Stad gaat ook over **basisvoorwaarden en gevolgen** van participatie en leefomstandigheden, namelijk:

- **Bevolking en woningmarkt:** beschrijft de algehele context waarin participatie en leefbaarheid plaatsvinden, aan de hand van demografische ontwikkelingen en ontwikkelingen op de woningmarkt. De rapportage start dan ook met deze informatie om context te bieden voor de daaropvolgende hoofdstukken.
- **Economie:** de thema's arbeid en inkomen en de mogelijkheden tot participatie hangen nauw samen met de economische situatie en ontwikkelingen daarin. Hierbij gaat het o.a. over de gevolgen van de coronacrisis, de bezoekerseconomie (toerisme) en circulaire economie.
- **Duurzaamheid:** de concentratie en activiteiten van bewoners en bedrijven hebben invloed op het milieu en de duurzaamheid van de stad. Hierbij gaat het om (duurzame) energieverbruik, afval en verontreiniging binnen Amsterdam en de luchtkwaliteit in relatie tot de planetaire grenzen.
- **Mobiliteit:** een goed bereikbare stad en goede mobiliteitsmogelijkheden zijn voorwaarden voor participatie. Verschillende vormen van mobiliteit komen hier aan bod.
- **Gezondheid:** gezondheid is een basisvoorwaarde voor participatie en een belangrijk onderdeel van het welzijn. Daarnaast kan participatie van invloed zijn op de (ervaren) gezondheid. Hierbij wordt gekeken naar levensverwachting, ervaren gezondheid, , gerapporteerde aandoeningen en fysieke beperkingen, leefstijlfactoren, psychisch welzijn, ontvangen informele en formele zorg en verleende mantelzorg.
- **Leefbaarheid en veiligheid:** o.a. het oordeel van Amsterdammers over hun woonomgeving, de ervaren sociale cohesie en overlast, onveiligheidsgevoelens, ondermijning, criminaliteitscijfers en ervaren discriminatie.

Diversiteit naar achtergrondkenmerken

De Staat van de Stad is in het algemeen gericht op de positie van volwassen inwoners van 18 jaar en ouder, met uitzondering van de doelgroep in het hoofdstuk Onderwijs. Om inzicht te krijgen in groepen die een achterstand hebben op één of meerdere terreinen, of juist een gunstige positie, wordt in de monitor gekeken naar verschillen op de volgende achtergrondkenmerken en zo mogelijk naar combinaties daarvan:

- a. Leeftijd: in maximaal 7 klassen, al naar gelang het thema verschilt hierin soms de indeling.
- b. Geslacht: man of vrouw, voor de categorie 'anders' is te weinig informatie beschikbaar.
- c. Huishoudsamenstelling: alleenwonend, stel zonder kinderen, stel met kinderen, eenoudergezin.

- d. Migratieachtergrond: aan de hand van geboorteland respondent en diens ouders.
- e. Opleiding, hoogst behaald onderwijsniveau, afgesloten met een diploma: basis (max. mbo-1: basisonderwijs, vmbo, mbo-1), middelbaar (havo, vwo, mbo-2 t/m 4), hbo of wo.
- f. Inkomen: maandelijks netto inkomen van het huishouden in klassen.

Ad d) Indeling naar migratieachtergrond. In navolging van het CBS hanteert O&S sinds 2022 een nieuwe indeling naar migratieachtergrond. Daarbij worden de termen 'bevolking met een westerse of niet-westerse migratieachtergrond' niet meer gebruikt. De hoofdingeling westers/niet-westers hebben we vervangen door: geen migratieachtergrond, migratieachtergrond uit Europa (exclusief Nederland), migratieachtergrond vanuit buiten Europa. Wat ook veranderd is, is dat de herkomst van personen meer wordt bepaald door het land waarin zij zelf geboren zijn. Zo werden voorheen personen die in het buitenland waren geboren, maar van wie beide ouders in Nederland waren geboren, tot de groep zonder migratieachtergrond gerekend. Dat is veranderd: de herkomst van deze personen wordt bepaald door het land waarin zij zijn geboren. Indien de data het toelaten maken we verder onderscheid in deze 8 groepen:

- geen migratieachtergrond
- Europa (exclusief Nederland)
- Turkije
- Marokko
- Suriname
- Overig Afrika (exclusief Marokko)
- Overig Azië (exclusief Turkije)
- Overig Amerika en Oceanië.

Bij beschrijving van verschillen tussen groepen naar migratieachtergrond kijken we zo mogelijk ook naar verschillen binnen deze groepen, zoals naar generatie, leeftijd en afgeronde opleiding.

Ruimtelijke verschillen

Ook kijken we in de monitor naar ruimtelijke verschillen in de stad die vaak een reflectie zijn van verschillen in samenstelling van de inwoners op bovenstaande achtergrondkenmerken. Daarbij gaat het om vergelijking tussen de zeven stadsdelen en het stadsgebied Weesp en tussen de 25 gebieden zoals benoemd voor de gebiedsgerichte aanpak van de gemeente. Indien mogelijk en relevant wordt er ook op kleiner gebiedsniveau, zoals wijken en buurten, gerapporteerd. Meer gegevens over verschillen tussen gebieden is te vinden op de website van O&S, zoals in het Basis Bestand Gebieden Amsterdam (BBGA) en Gebied in Beeld. Daarnaast worden in deze rapportage de gegevens over Amsterdam (zo mogelijk) in regionaal perspectief geplaatst (zoals de MDRA) en vergeleken met die van de andere drie grote steden van de G4, Rotterdam, Den Haag en Utrecht, en met Nederland gemiddeld.

Methode

De gegevens die in De Staat van de Stad monitor staan, zijn op verschillende gegevensbronnen gebaseerd. Veel informatie komt uit een speciaal voor deze monitor opgezette enquête onder inwoners van de gemeente Amsterdammers (inclusief Weesp) van 18 jaar en ouder; De Staat van de Stad enquête. Hieronder staat een korte toelichting op deze bron en de andere meest gebruikte gegevensbronnen.

De Staat van de Stad enquête onder inwoners van 18 jaar en ouder

De enquête is gehouden onder een steekproef van (zelfstandig wonende) inwoners van de gemeente Amsterdam van 18 jaar en ouder. Zij kregen vragen over hun participatie op verschillende terreinen (o.a. arbeid, vrijetijdsbesteding) en hun leefomstandigheden (bijvoorbeeld huishoudtype, woningtype, gezondheid, huishoudinkomen). De enquête is in de periode september tot en met december 2024 afgenomen. Er is gebruik gemaakt van een 'mixed-method' aanpak: de vragenlijst is zowel online, schriftelijk, als onder leden van het online Stadspanel en het online Stadspaspanel afgenomen. Er is in tegenstelling tot eerdere edities geen gebruik meer gemaakt van telefonische enquêtes. Ruim 5.500 inwoners van de gemeente Amsterdam hebben meegedaan aan het onderzoek. Zie verder bijlage I voor een toelichting op de opzet en respons. Deze Staat van de Stad-enquête is de defaultbron, dat wil zeggen als gegevens in deze rapportage afkomstig zijn uit deze enquête dan staat er geen bronvermelding in de tekst en onder de afbeeldingen. Komt de informatie uit een andere bron, dan staat er wel een bron vermeld.

De enquête is afgenomen bij een gestratificeerde steekproef van volwassen inwoners van 18 jaar en ouder van de gemeente Amsterdam. Om op basis van de gegevens van respondenten betrouwbare uitspraken te kunnen doen over de hele populatie zijn de data gewogen naar achtergrondkenmerken van die populatie zoals woongebied, type huishouden, leeftijdsgroep, migratieachtergrond en genoten opleiding. Ook is licht gecorrigeerd voor methode-effecten. Dit is op dezelfde manier gedaan als in de vijf voorgaande edities van De Staat van de Stad. Zie bijlage I voor een verdere toelichting op de toegepaste weging.

Overige bronnen

Naast De Staat van de Stad enquête van O&S zijn voor deze monitor gegevens gebruikt uit andere databestanden, onderzoeksrapportages en monitoren. Het betreft onderzoeken en publicaties van O&S zoals de Amsterdamse Burgermonitor, de Sport-index, de Veiligheidsmonitor, de Regionale Enquête Beroepsbevolking (REB), Wonen in (de regio) Amsterdam (WIA/WIMRA) en de Amsterdamse Armoedemonitor. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van gegevens over Amsterdam uit het bevolkingsregister, van de politie, de GGD, het CBS (microdata en Statline), het Sociaal en Cultureel

Planbureau etcetera. Om de positie van Amsterdam en zijn inwoners te kunnen duiden zijn voor zover mogelijk de gegevens vergeleken met beschikbare landelijke gegevens, gegevens over de regio en gegevens over de overige steden uit de G4 (Rotterdam, Den Haag en Utrecht).

Leeswijzer

In 'Samenvatting in kernpunten' worden de belangrijkste bevindingen uit de verschillende hoofdstukken weergegeven.

De rapportage begint met een hoofdstuk over de demografische ontwikkelingen en ontwikkelingen op de woningmarkt (hoofdstuk 1). Dit geeft context aan de volgende hoofdstukken, het schetst de omgeving waarin de participatie en leefsituatie plaatsvindt.

Hoofdstuk 2 gaat in op het algehele welzijn van Amsterdammers in de vorm van de samengestelde maat van verschillende scores op participatie en leefbaarheid (de Leefsituatie-index), de mate van ervaren geluk en tevredenheid op allerlei aspecten en vertrouwen in de toekomst.

Hoofdstuk 3 gaat in op de belangrijkste economische ontwikkelingen, waarna een hoofdstuk over duurzaamheid volgt (hoofdstuk 4) en over mobiliteit (hoofdstuk 5). Hoofdstuk 6 heeft als thema gezondheid en zorg.

Vervolgens wordt nader ingegaan op de primaire participatierreinen: participatie in onderwijs (hoofdstuk 7), arbeid (hoofdstuk 8) en inkomen (hoofdstuk 9).

Daarna komen de sociaal-culturele participatierreinen aan bod: maatschappelijke participatie in hoofdstuk 10,

vrijtijdsbesteding in hoofdstuk 11 en politieke participatie in hoofdstuk 12. De thema's leefbaarheid en veiligheid staan centraal in hoofdstuk 13.

Hoofdstuk 14 kijkt naar stapeling van kwetsbaarheid op hulpbronnen en van problemen en verschillen daarin tussen groepen Amsterdammers en gebieden. Ook geeft het een totaaloverzicht van participatie en leefbaarheid naar stadsdelen en 25 gebieden.

Tot slot worden in het laatste hoofdstuk (hoofdstuk 15) conclusies getrokken vanuit de brede welvaartsvisie op grond van de resultaten uit de verschillende hoofdstukken.

In de bijlagen staan toelichtingen op de gebruikte methoden van onderzoek. In bijlage I wordt de onderzoeksmethode van de enquête beschreven en de respons en de weging toegelicht. Bijlage II bevat een overzicht van de clusters en indicatoren van de Leefsituatie-index.

N.B. Sinds maart 2022 behoort Weesp tot de gemeente Amsterdam en de inwoners van Weesp (zgn. Weespers) zijn dan ook meegenomen in dit onderzoek. Voor het gemak gebruiken wij in deze rapportage de term Amsterdammers wanneer we de inwoners van de gemeente Amsterdam bedoelen.

Bronvermelding

Bij de teksten en afbeeldingen in de rapportage wordt alleen een bronvermelding gegeven als de gegevens niet afkomstig zijn uit De Staat van de Stad enquête.

1

Bevolking en woningmarkt

De bevolkingssamenstelling van Amsterdam verandert door geboorte, sterfte, vestiging en vertrek. Amsterdam groeide in 2024 minder sterk dan in eerdere jaren, vooral door minder buitenlandse migratie. Net als in eerdere jaren is de Amsterdamse woningmarkt gespannen. Stijgende huur- en koopprijzen en een beperkt aanbod zorgen voor grote verschillen tussen groepen Amsterdammers als het gaat om betaalbaarheid en de mogelijkheid om te voldoen aan de woonwensen. In dit hoofdstuk staan de demografische ontwikkelingen in Amsterdam en de ontwikkelingen op de Amsterdamse woningmarkt centraal.

Auteurs: Annika Smits & Michiel van Dartel



Kernpunten

Bevolking

- De Amsterdamse bevolking nam in 2024 met 2.626 inwoners toe. Daarmee kwam een einde aan de gemiddelde groei van 10.000 inwoners per jaar sinds 2008.
- De groei kwam vooral lager uit doordat minder mensen zich vanuit het buitenland in Amsterdam vestigden (-7.100), minder mensen vanuit Nederland naar de stad verhuisden (-2.800) en meer inwoners naar het buitenland vertrokken (-2.300).
- In 2024 kreeg de stad er meer woningen (+6.000) bij dan inwoners (+2.626). De gemiddelde woningbezetting daalde van 1,94 naar 1,92.
- De afgenomen vestiging vanuit het binnenland zien we vooral terug onder 18- tot en met 24-jarigen. De afgenomen vestiging vanuit het buitenland zien we onder alle leeftijdsgroepen terug.
- Ten opzichte van 2023 was er in 2024 meer vertrek naar Amstelveen en minder vestiging vanuit Rusland, India, Cranendonck (met een centrale opvanglocatie voor asielzoekers), Turkije en Oekraïne.
- Tussen 2000 en 2025 groeide Amsterdam met 28 procent. Daarmee groeide de stad sterker dan gemiddeld in Nederland (+14 procent), net zo sterk als Heerenveen, Wageningen en Doetinchem, en minder sterk dan bijvoorbeeld Utrecht en Almere (+61 procent).
- Het aandeel geboren Amsterdammers nam tussen 2000 en 2025 af van 45 procent naar 35 procent.
- Van de Amsterdammers is 62 procent in Nederland geboren. Landelijk is dat 83 procent. Daarnaast is 13 procent van de Amsterdammers in Europa geboren en 25 procent buiten Europa. Landelijk is 6 procent in Europa geboren en 11 procent daarbuiten.
- In 2025 zijn drie op de tien 65-plussers buiten Europa geboren.

In 2000 was dat aandeel nog één op de tien. Het aantal buiten Europa geboren 65-plussers nam toe van 9.400 naar 39.000.

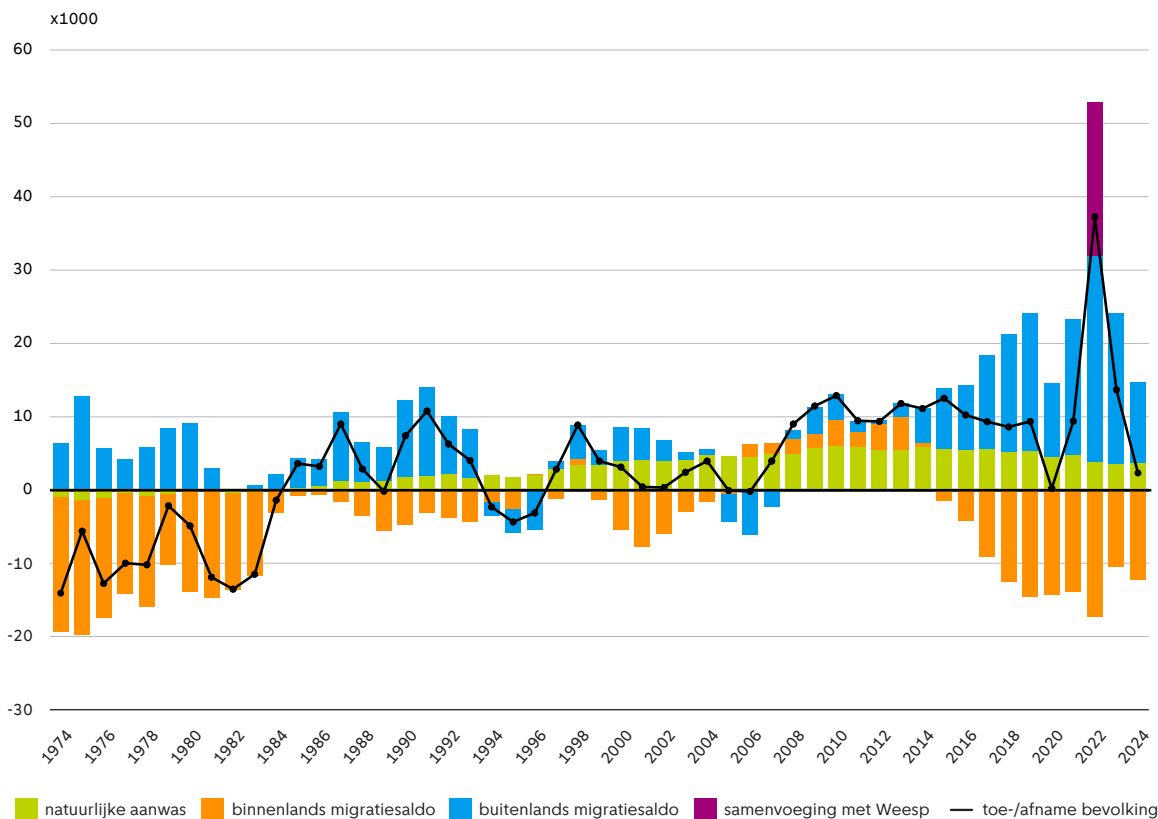
- De gemiddelde woonduur in de stad nam af van 20 naar 18 jaar. Het kortst is de woonduur voor jongvolwassenen die in Europa geboren zijn: 3 jaar. De woonduur nam juist toe voor inwoners die buiten Europa geboren zijn.
- In Amsterdam geboren kinderen hebben steeds vaker ouders die elders in Nederland of in Europa geboren zijn en minder vaak ouders die in Amsterdam of buiten Europa geboren zijn. In 2025 heeft 31 procent van de in Amsterdam geboren kinderen tenminste één ouder die elders in Nederland (en niet in Amsterdam) geboren is. In 2000 was dat nog 17 procent.
- Amsterdam telt 10.000 laagbetaalde arbeidsmigranten: 16 procent van het totaal aantal arbeidsmigranten in de stad. Daarvan hebben 6.000 mensen een EU nationaliteit.
- De verwachting is dat het inwonertal tot 2055 toeneemt tot 1.105.000 inwoners, 171.000 meer dan begin 2025. Daarbij is rekening gehouden met een toename van 117.000 woningen.

Woningmarkt

- De Amsterdamse woningvoorraad nam in 2024 toe met 6.032 nieuwe woningen tot 486.767 woningen, het grootste deel daarvan betreft nieuwbouw.
- Ongeveer 30 procent van de woningvoorraad betreft koopwoningen, 47 procent is huur in het sociale segment en 24 procent in de vrije sector. Het aandeel particuliere vrije sector huurwoningen blijft groeien. 21 procent van de woningvoorraad behoort tot dit segment. Recent verhuisden komen het vaakst in dit segment terecht: 43 procent.

- Huurders in de particuliere vrije sector zijn een relatief groot deel van hun inkomen kwijt aan woonlasten (37 procent). Dit geldt ook voor huurders van een sociale corporatiewoning, met name door hun energiekosten (35 procent).
- Een koopwoning kostte in 2024 gemiddeld €618.000, dit is ongeveer gelijk met de gemiddelde prijs in 2022. De prijs ligt hoger dan landelijk (€451.000) en dan in de rest van de G4.
- De Amsterdamse woningmarkt draagt sterker dan in de rest van Nederland bij aan een groter wordende vermogensongelijkheid. Het gat in vermogen tussen huizenbezitters en niet huizenbezitters is tussen 2013 en 2023 aanzienlijk groter geworden.
- Huurwoningen zijn in de tweede helft van 2024 vaker verkocht door beleggers aan eigenaar-bewoners en deze woningen worden verkocht voor een lagere verkoopprijs dan de gemiddelde verkoopprijs in de stad. Dit is waarschijnlijk een reactie op een aantal fiscale maatregelen en ingevoerde wetten die het verhuren van woningen minder financieel aantrekkelijk maken.
- Er is meer aanbod aan huurwoningen in het duurste segment dan vraag. In de overige segmenten is er meer vraag dan aanbod. Met name het aanbod in het sociale huursegment blijft ver achter bij de vraag. Door de hoge druk op de woningmarkt komen sommige huishoudens die eigenlijk vraag hebben naar andere segmenten in de duurdere huursegmenten terecht.
- Jonge werkenden in de Amsterdamse zorg en het onderwijs wonen steeds minder vaak in Amsterdam. Ook wonen jonge werkenden bij de politie relatief weinig in de stad. Dit vergroot de kans dat deze mensen ook buiten Amsterdam gaan werken en dus de Amsterdamse arbeidsmarkt verlaten.

Afb. 1.1 Groei en krimp van de bevolking naar oorzaak, 1974-2024



bron: O&S

In dit hoofdstuk beschrijven we recente ontwikkelingen in de bevolkingssamenstelling en op de woningmarkt. We kijken naar de groei van de Amsterdamse bevolking, de buitenlandse instroom, en waar Amsterdammers zijn geboren. Verder gaan we in op de bevolkingsprognose. Ook hebben we aandacht voor de ontwikkelingen van de huur- en koopprijzen in de stad, woningtransacties en de rol van de woningmarkt in vermogensongelijkheid. Daarnaast bekijken we de gevolgen van krapte op de woningmarkt.

Bevolkingsgroei 2024

Minder groei: slechts 2.626 inwoners erbij in 2024

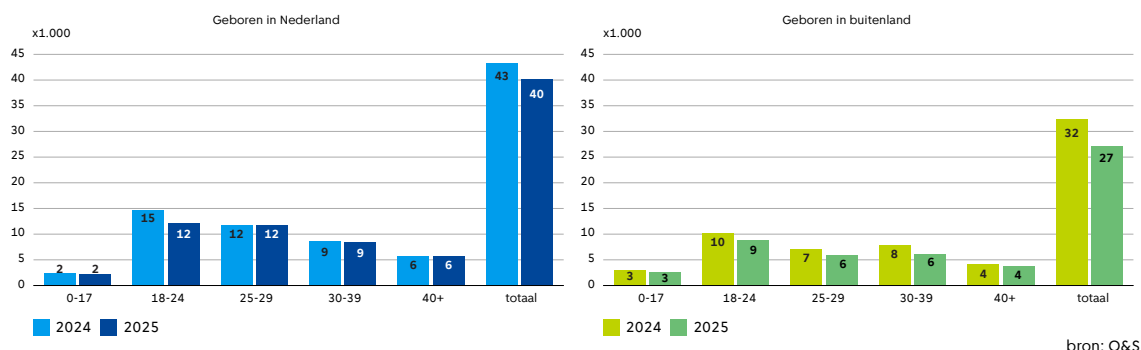
In 2024 nam het aantal inwoners in de stad minder sterk toe dan in eerdere jaren. Daarmee kwam een einde aan de gemiddelde groei van ruim 10.000 inwoners per jaar die we vanaf 2008 zagen. Amsterdam kreeg er in 2024 slechts 2.626 inwoners bij, een groei van 0,3 procent. In 2023 kreeg de stad er nog 13.500 inwoners bij, een groei van 1,5 procent. Begin januari 2025 telde de stad 934.374 inwoners.

Nog altijd groeit Amsterdam vooral door buitenlandse migratie (zie afb. 1.1). Maar afgelopen jaar was de buitenlandse groei veel geringer dan in de jaren daarvoor. Daarnaast vestigden zich ook minder mensen vanuit Nederland in de stad.

Vergeleken met 2023 was er minder vestiging vanuit het buitenland (-7.100), minder vestiging vanuit Nederland (-2.800), meer vertrek naar het buitenland (+2.300) en minder vertrek naar Nederland (-1.100). De natuurlijke aanwas, geboorte minus sterfte, is ongeveer gelijk gebleven. Het aantal geboortes in de stad was met 9.655 uitzonderlijk laag. Het aantal geboortes in de stad is sinds 1997 niet zo laag geweest, behalve in 2023, toen er 100 kinderen minder werden geboren dan in 2024.

Meer woningen en huishoudens erbij dan inwoners

In 2024 kreeg Amsterdam er 6.000 woningen bij; meer woningen dan inwoners dus. Een vijfde deel van de nieuwe woningen uit 2024 was echter op 1 januari van dat jaar al bewoond en werd pas later als woning geregistreerd. Kijken we alleen naar de groei van het aantal bewoonde adressen, dan zien we een toename van 3.700 in 2024. Het aantal huishoudens nam in 2024 toe met 2.800. Dat de stad er meer huishoudens dan inwoners bij kreeg is te verklaren doordat de inwoners meer ruimte hebben opgezocht. De gemiddelde woningbezetting was begin 2025 1,92, lager dan begin 2024 (1,94). Sinds 1900 is de gemiddelde woningbezetting slechts één keer zo laag geweest. Dat was in 2011 en had deels te maken met een aanpassing in de woningdefinitie.

Afb. 1.2 Aantal nieuwe inwoners dat in het voorgaande jaar naar de stad verhuisde, 1-1-2025 versus 1-1-2024

Afname nieuwkomers uit buitenland, onder binnenlandse nieuwkomers alleen bij jongvolwassenen

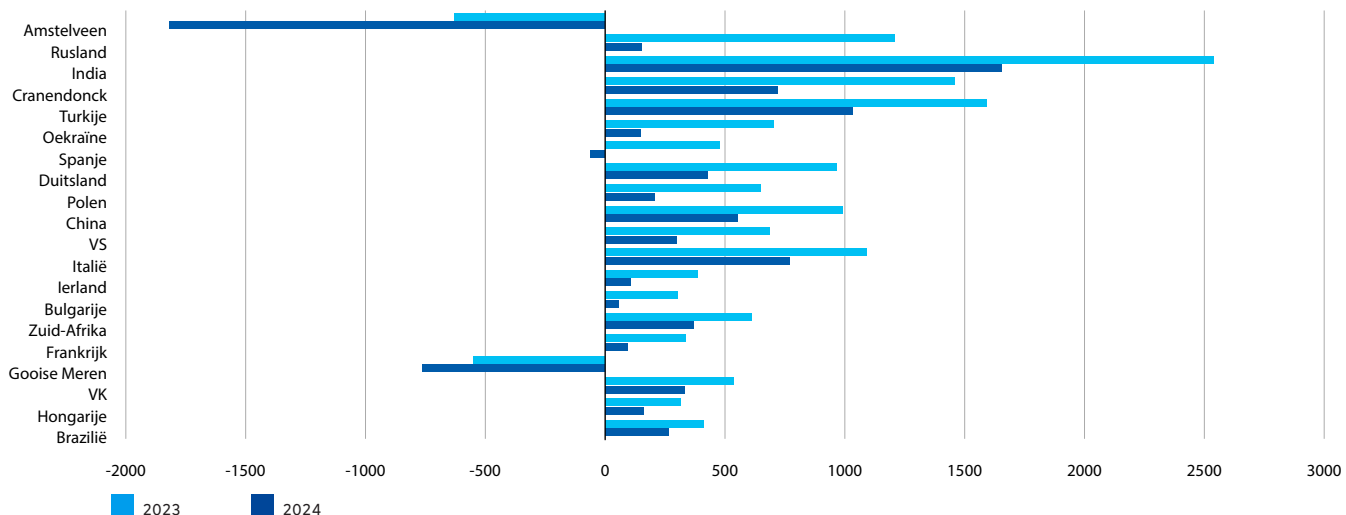
De afgenomen groei zien we terug als we kijken naar het aantal nieuwkomers in de stad (zie afb. 1.2). Hieronder verstaan we inwoners die in het voorgaande jaar naar de stad toe verhuisden. Op 1 januari 2025 telde Amsterdam 68.000 nieuwkomers. Dat zijn er zo'n 8.000 minder dan op 1 januari 2024. De daling is het grootst voor in het buitenland geboren nieuwkomers. Dat zijn er over 2024 5.100 minder dan over 2023. Het aantal in Nederland geboren nieuwkomers is 3.000 lager dan in 2023.

Verder valt op dat het aantal nieuwkomers dat in Nederland geboren is, alleen lager is voor de groep 18- tot en met 24-jarigen. Voor de overige leeftijden is het aantal nieuwkomers voor 2025 en 2024 vrijwel gelijk. Voor nieuwkomers die in het buitenland geboren zijn, zien we bij alle leeftijdsgroepen minder nieuwkomers in 2025 dan in 2024. Nieuwe inwoners die in 2024 naar de stad immigreerden kwamen voornamelijk vanuit Duitsland, de Verenigde Staten, Italië, Spanje en Frankrijk

Meer vertrek naar Amstelveen, minder vestiging uit Rusland, India, Cranendonck, Turkije en Oekraïne

Door minder immigratie én meer emigratie kwam in 2024 de buitenlandse migratie per saldo 9.400 lager uit dan een jaar daarvoor. Maar ook de binnenlandse migratie kwam lager uit, vooral doordat minder mensen vanuit Nederland naar Amsterdam verhuisden. De top 20 van landen en gemeenten waarvoor de groei in 2024 lager uitkwam dan in 2023, zijn weergegeven in afbeelding 1.3. Het grootste verschil zien we voor Amstelveen. In 2023 raakte Amsterdam per saldo zo'n 600 inwoners kwijt aan Amstelveen, in 2024 waren dat er 3 keer zo veel: 1.800. Dat kwam vooral doordat er 800 mensen meer vertrokken van Amsterdam naar Amstelveen, maar ook doordat er 400 mensen minder waren die deze verhuisbeweging in tegengestelde richting maakten.

Ook voor de migratie met Rusland en India zien we grote verschillen. Voor Rusland ligt het migratiesaldo ruim 1.000 onder dat van 2023. Dat komt vooral door minder vestiging. Voor de migratie vanuit en naar India komt het saldo in 2024 bijna 900 lager uit dan een jaar daarvoor. Hierbij geldt dat er vooral minder vestiging was, maar ook iets meer vertrek.

Afb. 1.3 Migratiesaldi voor top 20 landen en gemeenten met grootste verschil tussen 2024 en 2023

Opvallend in de lijst met landen en gemeenten waarvoor het migratiesaldo van 2024 het sterkst verschilt met dat van 2023, is de gemeente Cranendonck. Hier is één van twee zogeheten centrale ontvangstlocaties van het COA gevestigd waar asielzoekers direct na hun aanmelding onderdak krijgen. Van daaruit verhuizen ze naar opvanglocaties verspreid door het land, waaronder Amsterdam. In 2023 waren dat er ruim 1.400; in 2024 zo'n 700. Overigens is het aantal mensen dat vanuit Cranendonck naar Amsterdam verhuist veel lager dan de vestiging vanuit Amstelveen (2.600 mensen in 2024), Utrecht (2.400), Rotterdam (2.100) en Almere (1.800).

Voor de meeste landen en gemeenten op de lijst in afbeelding 1.3 geldt dat het migratiesaldo van 2024 vooral lager uitkomt doordat minder mensen vanuit deze plekken naar de stad toe kwamen dan in 2023. Uitzondering daarop zijn Spanje, China, De Verenigde Staten, Ierland en Gooise Meren, waar zowel sprake is van minder vestiging als van meer vertrek.

Veranderde bevolkingssamenstelling tussen 2000 en 2025

Wat de groei van Amsterdam betekent voor de bevolkingssamenstelling laten we zien aan de hand van een vergelijking over een periode van 25 jaar. Tussen 2000 en 2025 nam het aantal inwoners toe van 731.000 naar 934.000, een groei van 28 procent. Daarmee was de groei in Amsterdam sterker dan gemiddeld in Nederland, waar het inwonertal met 14 procent toenam. Ook in Heerenveen, Wageningen en Doetinchem was de groei 28 procent. Andere steden groeiden nog sterker, zoals Utrecht en Almere (+61 procent), Leeuwarden (+46 procent), Groningen (+41 procent) en Den Haag (+29 procent) (CBS, 2025a).

Tussen 2000 en 2025 nam het aandeel 0- tot en met 17-jarigen in de stad af van 19 procent naar 16 procent. Het aandeel jongvolwassenen nam toe van 31 naar 33 procent. Ook het aandeel 65-plussers nam toe; van 12 procent naar 14 procent. Ten opzichte van 25 jaar geleden maakt de jongste groep dus een kleiner deel van de Amsterdamse bevolking uit en zien we relatief meer jongvolwassenen en ouderen.

Bevolkingsgroei na 25 jaar: minder geboren Amsterdammers, meer Europese Amsterdammers

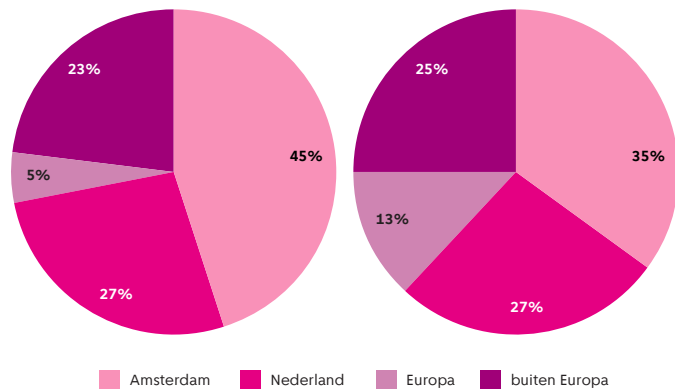
Daarnaast zien we dat de groep geboren Amsterdammers een steeds kleiner deel uitmaakt van het totale aantal inwoners (zie afb. 1.4). Het aandeel inwoners dat in de stad geboren is nam af van 45 procent naar 35 procent. Het aandeel inwoners dat elders in Nederland geboren is bleef gelijk: 27 procent. Daarmee is in totaal 62 procent van de Amsterdammers in Nederland geboren. Landelijk is dat aandeel 83 procent. Buiten Europa geboren inwoners vormen in 2025 een kwart van de Amsterdamse bevolking; iets meer dan in 2000 (23 procent). Landelijk is het aandeel inwoners dat buiten

Europa geboren is, 11 procent. De groep die relatief het sterkst gegroeid is, is die van de inwoners die in een Europees land (exclusief Nederland) geboren zijn. In 2000 vormden zij vijf procent van het totaal, in 2025 is dat 13 procent. Landelijk is zes procent van de inwoners in een Europees land geboren.

Totaal aantal inwoners groeide met 28 procent, onder 65- tot en met 74-jarigen met 70 procent

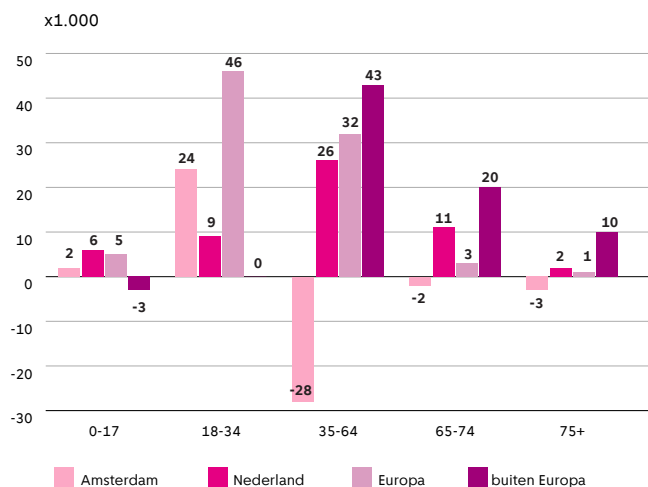
Kijken we niet naar de relatieve verdeling maar naar de verandering in aantallen, dan vallen de verschillen meer op. De groei van 28 procent verschilt per leeftijdsgroep en per geboorteplaats. Zo nam het aantal 65- tot en met 74-jarigen het sterkst toe in de stad: van bijna 45.000 naar bijna 76.000 (+70 procent). Het aantal jongvolwassenen nam toe van 225.000 naar 305.000 (+35 procent).

Afb. 1.4 Inwoners naar geboorteplaats, 2000 (links) en 2025 (rechts), procenten



bron: O&S

Afb. 1.5 Toe- of afname van de bevolking naar leeftijdsgroep en geboorteplaats tussen 2000 en 2025, aantallen



bron: O&S

Als we de cijfers verfijnen naar geboorteplaats dan zien we de grootste toename voor het aantal Amsterdammers dat in een Europees land geboren is (zie afb. 1.5). Dit aantal is sinds 2000 meer dan verdriedubbeld: van nog geen 37.000 naar 123.000. Onder de groep jongvolwassenen is het aantal mensen dat in Europa geboren is in 2025 zelfs meer dan vier keer groter (60.000 personen) dan in 2000 (14.000 personen). Ook onder de groep 35- tot en met 64-jarigen nam het aantal inwoners uit Europa sterk toe. De sterke groei van het aantal Amsterdammers uit Europa is het gevolg van de opening van de grenzen en het toetreden van de Midden- en Oost-Europese landen tot de Europese Unie.

Grootste aandeel 65-plussers onder Amsterdammers die buiten Europa geboren zijn

Onder inwoners van 65 jaar en ouder nam vooral het aantal buiten Europa geboren inwoners toe. Dit aantal is in 25 jaar tijd meer dan vier keer zo groot geworden. In 2000 telde de stad 9.400 buiten Europa geboren inwoners van 65 jaar en ouder. Zes procent van alle buiten Europa geboren inwoners was toen 65 jaar of ouder. In 2025 is dit aantal toegenomen naar 39.000 mensen, 17 procent van alle buiten Europa geboren inwoners. Dat is hoger dan onder de geboren Amsterdammers (14 procent), de elders in Nederland geboren Amsterdammers (16 procent) en de in Europa geboren Amsterdammers (vijf procent). In 2025 zijn drie op de tien 65-plussers buiten Europa geboren. In 2000 was dat aandeel nog één op de tien.

In Europa geboren Amsterdammers wonen het kortst in de stad, buiten Europa geboren Amsterdammers wonen er steeds langer

De gemiddelde woonduur in de stad neemt af (zie afb. 1.6). Begin 2025 woonden Amsterdammers gemiddeld 18 jaar in de stad. In 2000 was dat gemiddeld 20 jaar. Inwoners die in Amsterdam geboren zijn hebben de langste woonduur in de stad, al neemt die wel af. In 2000 was de gemiddelde woonduur van in Amsterdam geboren inwoners 28 jaar; in 2025 is dat 23 jaar. Voor inwoners die elders in Nederland geboren zijn bleef de gemiddelde woonduur gelijk: 16 jaar. De woonduur nam juist toe voor inwoners die buiten Europa geboren zijn: van gemiddeld 12 jaar in 2000 naar 17 jaar in 2025. In Europa geboren Amsterdammers wonen steeds korter in de stad. In 2000 verbleven zij gemiddeld 13 jaar in de stad. In 2025 was dat acht jaar.

De verblijfsduur in de stad hangt uiteraard samen met leeftijd. Gemiddeld genomen is voor alle leeftijdsgroepen is de gemiddelde woonduur in de stad afgenomen of gelijk gebleven. Maar de mate waarin de woonduur afnam, verschilt naar geboorteplaats. Voor inwoners tussen 18 en 65 jaar oud die elders in Nederland geboren zijn bleef de woonduur gelijk. Boven die leeftijd nam de woonduur onder deze groep af.

Sterkst gegroeide groep jongvolwassenen uit Europa woont gemiddeld 3 jaar in de stad

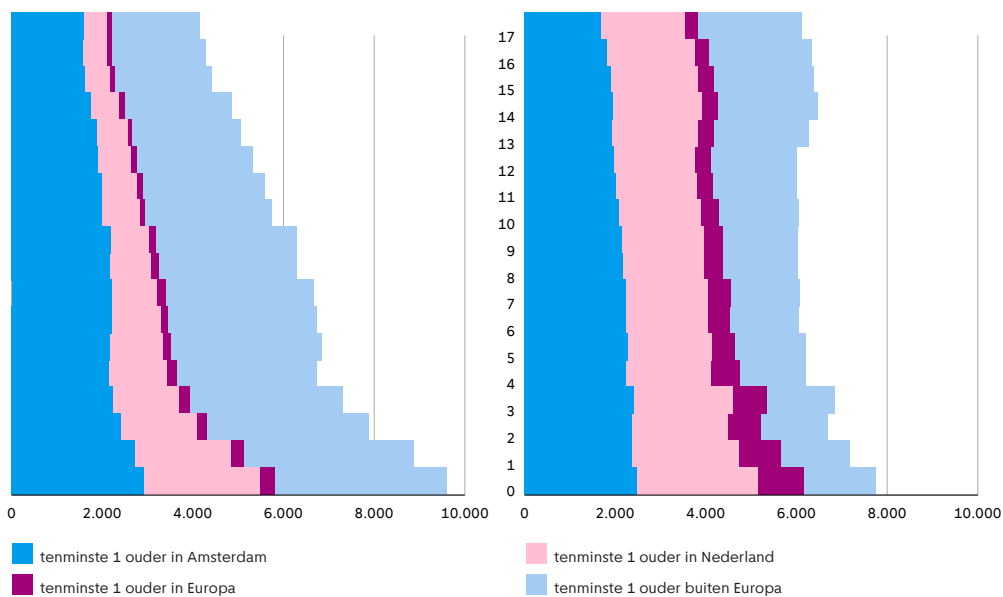
De groep jongvolwassenen uit Europa is sterk gegroeid. Tegelijkertijd woont deze groep gemiddeld genomen het kortst in Amsterdam, en is die woonduur korter dan 25 jaar geleden. In 2000 woonde deze groep gemiddeld 5 jaar in de stad, in 2025 was dat drie jaar. Deze leeftijdsgroep zien we het vaakst terug in de migratiecijfers. Ook landelijk is deze ontwikkeling te zien. Volgens het CBS is het voor migranten met een EU-nationaliteit werk de belangrijkste reden om naar Nederland te komen, gevolgd door studie en gezinsmigratie (CBS, 2024a). Voor Amsterdammers die buiten Europa geboren zijn, nam de woonduur in de stad toe, maar dat geldt alleen voor de leeftijdsgroepen van 35 jaar en ouder. Voor de 75-plussers binnen deze groep nam de gemiddelde woonduur het sterkst toe: van 30 jaar in 2000 naar 40 jaar in 2025.

In 2025 telt de stad 115.000 in Amsterdam geboren kinderen van 0 tot en met 17 jaar oud. In 2000 waren dat er iets minder: 113.000. Deze kinderen zijn weergegeven in afbeelding 1.7. Als we de vorm van de figuren voor 2000 en 2025 vergelijken, valt meteen op dat de figuur in 2025 tot leeftijd 10 smaller is dan die in 2000, maar daarboven juist breder. De oorzaak hiervan is dat het totale aantal geboortes in de jaren 2007 tot en met 2014 (10 jaar of ouder in 2025) groter was dan in de jaren 1982 tot en met 1989 (10 jaar of ouder in 2000).

In afbeelding 1.7 is te zien wat de geboorteplaatsen zijn van de ouders van de in Amsterdam geboren kinderen. Die geboorteplaatsen zijn vaak niet voor beide ouders gelijk. Voor het indelen van de kinderen is steeds gekeken naar de dichtstbijzijnde geboorteplaats van de ouders: ofwel in Amsterdam, ofwel elders in Nederland, ofwel in Europa, ofwel buiten Europa.

Afb. 1.6 Gemiddelde woonduur in de stad naar leeftijdsgroep en geboorteplaats, 2000 en 2025

	Amsterdam		Nederland		Europa		buiten Europa		totaal	
	2000	2025	2000	2025	2000	2025	2000	2025	2000	2025
0-17	7	8	6	5	5	4	5	4	7	7
18-34	20	18	5	5	5	3	8	4	10	8
35-64	38	33	19	19	15	10	15	18	25	20
65-74	58	53	39	35	33	29	25	34	47	40
75+	69	64	51	43	51	40	30	40	60	51
totaal	28	23	16	16	13	8	12	17	20	18

Afb. 1.7 In Amsterdam geboren kinderen naar leeftijd en geboorteplaats ouders, 2000 (links) en 2025 (rechts), aantallen

bron: O&S

In Amsterdam geboren kinderen hebben steeds vaker ouders die elders in Nederland of in Europa geboren zijn

Als we kijken naar de geboorteplaats van de ouders, tellen we zowel in 2000 als in 2025 ongeveer 38.000 kinderen waarvan tenminste 1 ouder in Amsterdam geboren is. Dat is een derde van het totaal.

Vervolgens zien we een opvallende toename van het aantal kinderen waarvan tenminste 1 ouder elders in Nederland geboren is, en geen van beide ouders in Amsterdam geboren is. In 2000 gold dat voor 19.000 kinderen, 17 procent van het totaal. In 2025 gaat het om 35.000 kinderen, 31 procent van het totaal. De oorzaak hiervan ligt in de toename van het aantal jongvolwassenen dat zich vanuit Nederland in de stad heeft gevestigd tussen 2000 en 2025. Zij kwamen vaak voor studie of werk naar de stad. Een deel van deze nieuwkomers woont in 2025 nog steeds in de stad en heeft er een gezin gevormd, veelal met een partner die ook niet in Amsterdam geboren is.

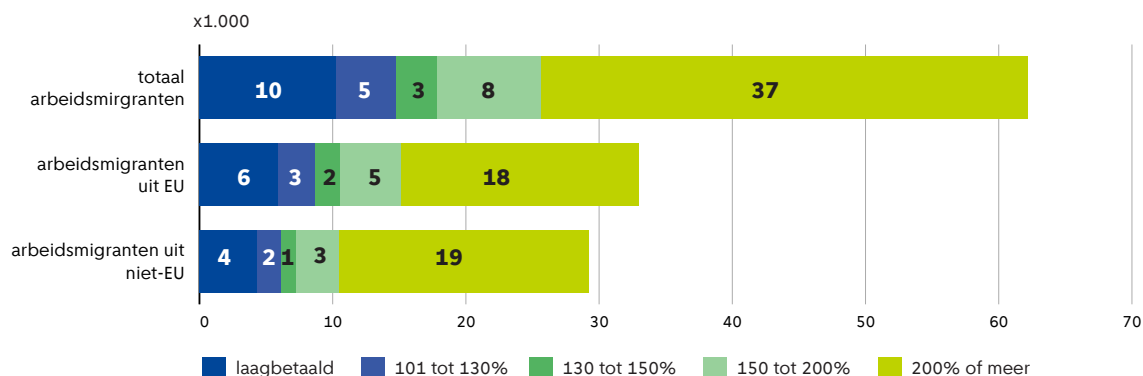
Het aantal kinderen waarvan tenminste 1 ouder in Europa geboren is, nam toe van 3.000 naar 9.100. In 2025 is dat 8 procent van de in Amsterdam geboren kinderen. Tot slot valt op dat het aantal kinderen van wie beide ouders buiten Europa geboren zijn, afgenomen is. In 2000 ging het om ruim 52.000 kinderen, 47 procent van het totaal. In 2025 zijn dat er nog 32.000, 28 procent van het totaal.

Arbeidsmigranten

Amsterdam groeit vooral door buitenlandse migratie. In 2013 bestond de groep recente migranten in Amsterdam uit ongeveer 87 duizend personen. Het gaat hier om Amsterdammers die in het buitenland geboren zijn, en maximaal 10 jaar in Amsterdam wonen. In 2023 was dat aantal gestegen tot bijna 174 duizend. De sterkste toename zien we hierbij voor migranten die naar Nederland zijn gekomen om te werken. Hiervoor is gebruik gemaakt van geregistreerde inkomensgegevens. Het recentste jaar waarvoor deze gegevens beschikbaar zijn, is 2023. Arbeidsmigranten die niet bij de gemeente zijn ingeschreven of waarvoor geen inkomensgegevens bekend zijn, worden niet meegeteld.

10.000 laagbetaalde arbeidsmigranten in Amsterdam, waarvan 6.000 uit de EU

Van de 174.000 recente migranten is ruim een derde arbeidsmigrant. In totaal gaat het om 62.000 personen. Hierbij zijn voltijdsstudenten, asielmigranten, migranten met de Nederlandse nationaliteit of een partner met de Nederlandse nationaliteit en migranten met onbekende inkomens niet meegeteld. Van de 62.000 arbeidsmigranten heeft O&S onderzocht welk deel laagbetaald wordt. Daarbij is de lage inkomensgrens gebruikt die de gemeente hanteert. Voor een eenpersoonshuishouden lag in 2023 de lage inkomensgrens op maximaal €24.700 per jaar en voor een paar met of zonder kinderen was dat €33.700.

Afb. 1.8 Arbeidsmigranten in Amsterdam naar nationaliteit en inkomen ten opzichte van laagbetaald, 2023, aantallen x1.000

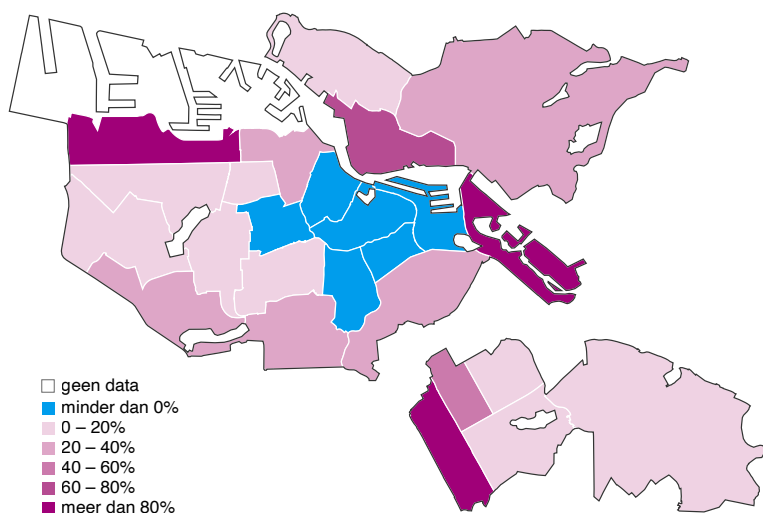
bron: CBS, bewerking O&S

De meerderheid van de 62.000 arbeidsmigranten in 2023 verdiende 200 procent of meer dan de lage inkomensgrens. Voor arbeidsmigranten van buiten de EU is het aandeel in deze hoge inkomensgroep 64 procent, groter dan voor arbeidsmigranten uit de EU (zie afb. 1.8). Het aandeel dat onder de lage inkomensgrens valt is klein. In totaal gaat het om 16 procent van de arbeidsmigranten. Dat zijn 10.000 personen, waarvan 6.000 uit de EU en 4.000 van buiten de EU.

Daarnaast houden we in de prognose rekening met een toename van 117.000 woningen; de derde verklaring voor de groei. De verwachting is dat de Amsterdamse bevolking tot 2055 toeneemt met 171.000 inwoners.

De verwachte groei is niet overal in de stad gelijk (zie afb. 1.9). De meeste groei wordt daar verwacht, waar de meeste woningbouwplannen zijn. Op het niveau van de 25 gebieden in de stad verwachten we de sterkste toename voor IJburg, Zeeburgereiland. In 2025 telt dit gebied 32.000 bewoners; in 2055 zijn dat er naar verwachting 62.000. In de prognose houden we rekening met een toename van 16.000 woningen in dit gebied. Ook in het gebied Oud-Noord zal het inwonertal sterk toenemen. In 2025 zijn dat er nog zo'n 37.000. In 2055 wordt een aantal van bijna 65.000 verwacht. Ook hier zijn veel woningbouwplannen. In de prognose worden tot 2055 zo'n 18.000 woningen extra verwacht. Relatief is de verwachte groei van de bevolking het sterkst voor het gebied Bijlmer-West. Hier wonen begin 2025 nog 4.300 mensen; in 2055 zijn dat er naar verwachting 25.000. Tot 2055 komen hier 14.000 woningen bij. Voor een aantal gebieden is juist een afname van het inwonertal voorzien. Dit geldt met name voor gebieden in de binnenstad. In deze gebieden worden weinig nieuwe woningen verwacht en zal het aantal inwoners afnemen als gevolg van vergrijzing en huishoudensverdunding.

De bevolkingsprognose geeft inzicht in de mogelijke bevolkingsontwikkeling van de stad, maar kent onzekerheden. Zo is de buitenlandse migratie afhankelijk van mondiale crises en conflicten, maar zijn ook nationale en lokale ontwikkelingen van invloed op de groei van de stad. Voorbeelden hiervan zijn de werkgelegenheid en de beschikbaarheid van woonruimte. Er zijn weliswaar volop woningbouwplannen in de stad, maar ook hier is het onzeker in hoeverre alle plannen gerealiseerd zullen worden.

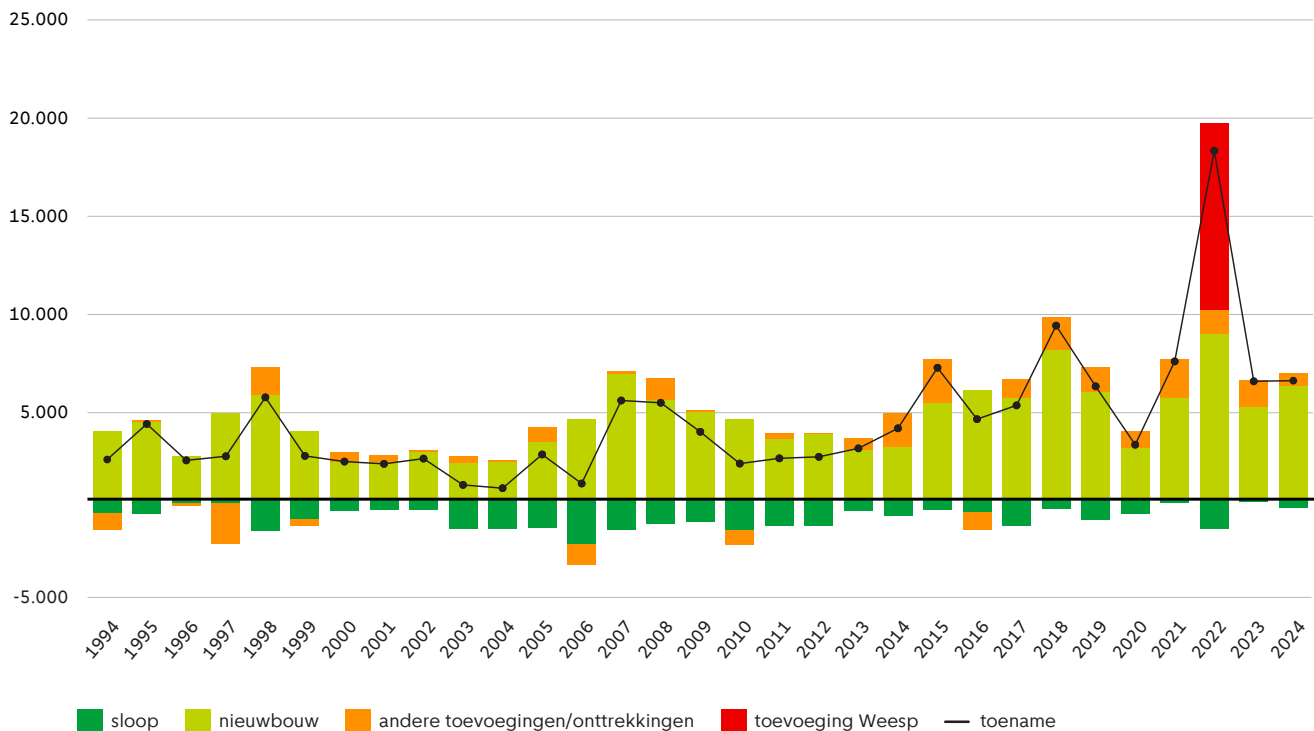
Afb. 1.9 Verwachte bevolkingsgroei 2025-2055 per gebied

bron: O&S

Bevolkingsprognose

Al decennia groeit Amsterdam vooral door buitenlandse migratie. Daarnaast zorgt ook de relatief jonge bevolking in de stad voor groei. Het aantal geboortes in de stad ligt daardoor ruim boven het aantal sterfgevallen, wat zorgt voor natuurlijke groei. In de prognose wordt verwacht dat de buitenlandse migratie en het geboorteoverschot ook tot 2055 zullen leiden tot verdere groei van het inwonertal.

Afb. 1.10 Verandering van de Amsterdamse woningvoorraad, 1994-2024*



* Het lage aantal nieuwbouw in 2020 is een gevolg van een administratieve fout, het werkelijke aantal nieuwbouwwoningen lag hoger

bron: O&S

De Amsterdamse woningmarkt

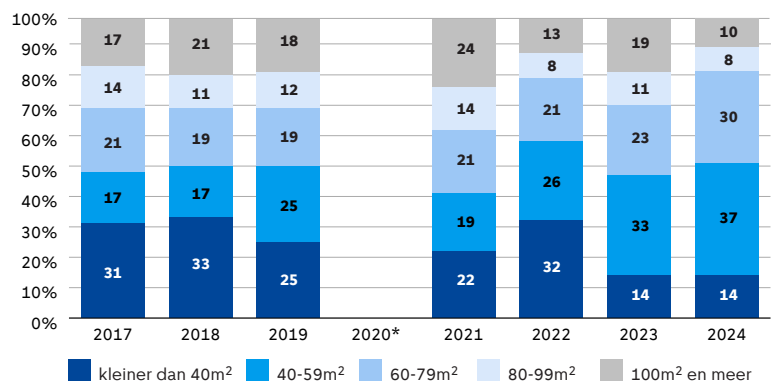
Woningvoorraad in 2024 met ruim 6.000 woningen toegenomen

De Amsterdamse woningvoorraad is gegroeid tot 486.767 woningen op 1 januari 2025. In 2024 is de woningvoorraad met 6.032 woningen toegenomen (zie afb. 1.10). Hiervan bestaat het grootste deel uit nieuwbouw, 5.743 nieuwbouwwoningen werden in 2024 opgeleverd. Sinds 2015 zijn er (op 2020 na) ieder jaar ongeveer 5.000 nieuwbouwwoningen of meer opgeleverd. Ondanks deze constante productie is dit minder dan de ambitie van de gemeente: 7.500 nieuwbouwwoningen per jaar er bij, wat alleen in 2022 werd gehaald.

Helft opgeleverde nieuwbouwwoningen is kleiner dan 60m²

Het grootste gedeelte van de opgeleverde nieuwbouwwoningen in 2023 en 2024 zijn woningen met een oppervlakte tussen 40m² en 59m². Eveneens een groot aandeel is tussen de 60m² en 79m² groot (zie afb. 1.11). Een verschil met eerdere jaren is het relatief kleine aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen met een oppervlakte kleiner dan 40m². In 2023 en 2024 had 14 procent van de opgeleverde nieuwbouwwoningen een oppervlakte kleiner dan 40m², terwijl dit aandeel in 2021 (22 procent) en 2022 (32 procent) aanzienlijk hoger lag. Het gaat hier waarschijnlijk over een tijdelijke

Afb. 1.11 Nieuwbouw naar oppervlakte, 2017-2024* (procenten)



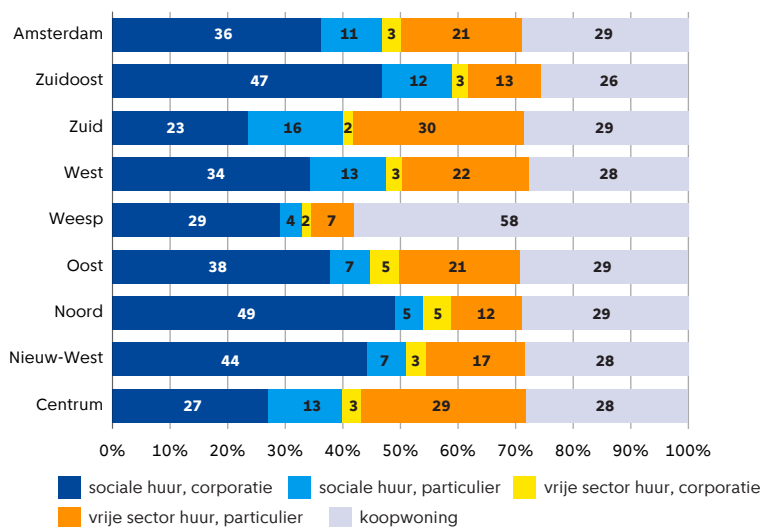
* In 2020 is nieuwbouw niet goed geadmineistreerd, dit jaar is daarom weggelaten in de grafiek bron: O&S

daling, omdat in afgelopen jaren ongeveer een kwart van de woningen waar de bouw van is gestart een oppervlakte kleiner dan 40m² heeft. Tien procent van de nieuwbouw in 2024 betrof een woning van 100m² of meer, dat was in 2021 nog 24 procent.

Particuliere vrijesectorverhuur groeit al jaren

Ongeveer 30 procent van de woningvoorraad in Amsterdam is in 2023 een koopwoning. De overige woningen worden verhuurd, waarvan 47 procent in het sociale segment en 24 procent in de vrije sector (zie afb. 1.12). Het aandeel huurwoningen in het

Afb. 1.12 Woningvoorraad naar segment, 2023 (procenten)



soziale segment neemt al jaren af. In 2017 lag dit aandeel nog op 52 procent. Daarentegen groeit het aandeel huurwoningen in de vrije sector ook al jaren flink. In 2017 was dit nog 15 procent tegenover 24 procent in 2023. Woningen in het sociale segment worden voornamelijk door corporaties verhuurd, terwijl het overgrote deel van de woningen in de vrije sector door particulieren wordt verhuurd (O&S, 2024).

Er zijn slechts kleine verschillen in het aandeel koopwoningen tussen de stadsdelen, met uitzondering van stadsgebied Weesp (zie afb. 1.12). In de stadsdelen ligt dit aandeel tussen 26 procent en 29 procent, in Weesp is het aandeel het dubbele, 58 procent. De verschillen tussen stadsdelen zijn vooral te zien in de huursegmenten. Zo is er in Zuidoost (59 procent), Noord (54 procent) en Nieuw-West (51 procent) een hoog aandeel sociale huurwoningen, terwijl in Centrum (40 procent) en Zuid (39 procent)

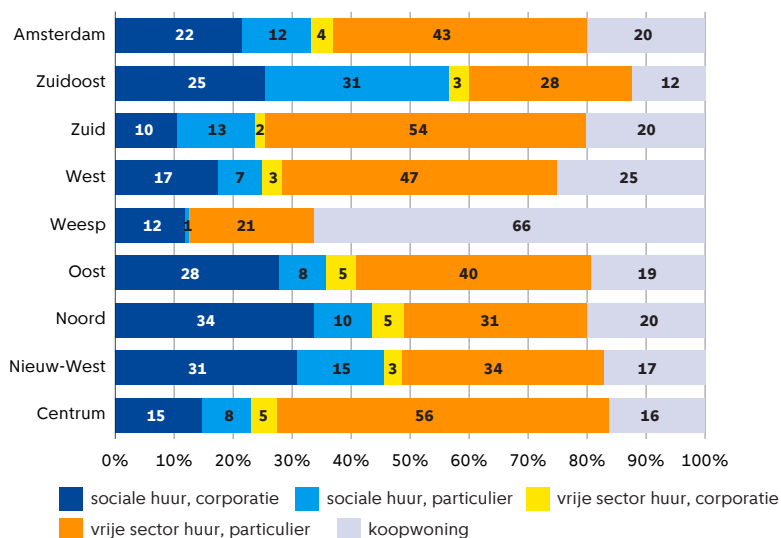
dit aandeel een stuk lager ligt. In deze stadsdelen zijn relatief veel vrije sector huurwoningen, ongeveer een derde van de woningvoorraad bestaat hier uit vrije sector huurwoningen. De woningvoorraad in Weesp verschilt sterk van de stadsdelen, met een groot aandeel koopwoningen en een klein aandeel vrije sector huurwoningen.

Veel verhuizingen naar particuliere sector

Om een beeld te geven van de verdeling van de segmenten die vrijkomen op de markt, kan er gekeken worden naar recent verhuisde huishoudens. Afbeelding 1.13 geeft de woningvoorraad weer van huishoudens die in 2021 en 2022 een woning hebben betrokken. Van de recent verhuisde huishoudens verhuisde 43 procent naar een particuliere huurwoning in de vrije sector. In de totale woningvoorraad is 21 procent een particuliere huurwoning in de vrije sector. Recent verhuisden komen dus relatief vaak terecht in dit segment. Daarentegen verhuizen recent verhuisde huishoudens relatief weinig naar een koopwoning (20 procent) ten opzichte van de totale woningvoorraad (29 procent). Ook verhuizen ze relatief weinig naar een sociale huurwoningen van een corporatie verhuizen (22 procent versus 36 procent in de totale woningvoorraad).

In Centrum en Zuid, de stadsdelen met het hoogste aandeel particuliere vrije sector huurwoningen in de totale woningvoorraad, ligt het aandeel recent verhuisde huishoudens dat naar een particuliere vrije sector huurwoning is verhuisd ook het hoogst (56 procent en 54 procent). Verder is te zien dat ook in andere stadsdelen en Weesp er relatief veel recent verhuisde huishoudens in de particuliere vrije sector huur terecht komen ten opzichte van de verdeling in de totale woningvoorraad. In Zuidoost belanden relatief veel recent verhuisde huishoudens in een particuliere sociale huurwoning ten opzichte van de totale woningvoorraad. Dit kan mogelijk komen doordat er relatief veel kleine studio's en appartementen worden gebouwd, die een relatief hoge omloopsnelheid kennen.

Afb. 1.13 Woningvoorraad recent betrokken woningen naar segment, 2023 (procenten)



Huurprijzen vrije sector opnieuw gestegen

De huurprijzen in de particuliere vrije sector liggen hoog en zijn ook het sterkst gestegen vergeleken met de andere segmenten (Berkers en Wachter, 2024). Zo is de gemiddelde kale huurprijs van een woning in de particuliere sector tussen 2019 en 2023 met 17 procent gestegen (zie afb. 1.14). In de vrije sector, verhuurd door corporaties is de gemiddelde prijs in dezelfde periode met 16 procent gestegen. De gemiddelde kale huur bij corporatiewoningen in de sociale huur is minder sterk gestegen, namelijk met 12 procent. De gemiddelde kale huur per segment is voor recent verhuisde huishoudens hoger. Recent verhuisde huishoudens in een particuliere huurwoning in de vrije sector betalen gemiddeld

€1.588, gemiddeld €87 meer dan het gemiddelde. Dit verschil is groter dan bij de andere segmenten, zo is het verschil bij huurders in een vrijesectorwoning van een corporatie met €46 wat lager.

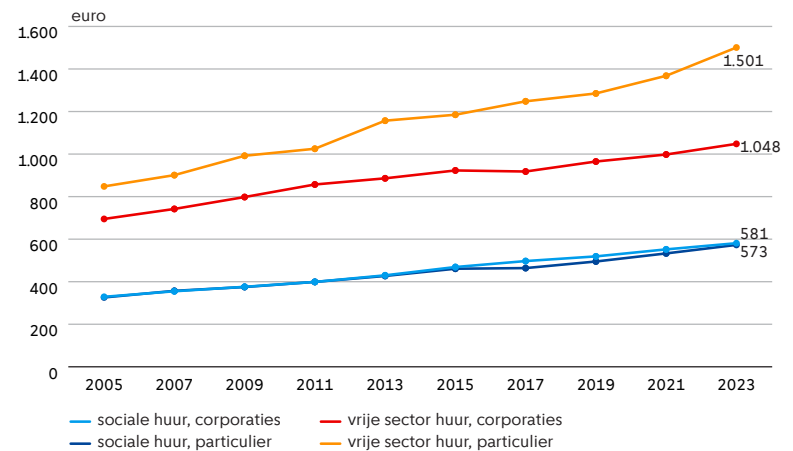
Huishoudens die in de vrije sector huren, zijn een relatief groot deel van hun inkomen kwijt aan de kale huur. Met name huurders die een particuliere vrijesectorwoning huren hebben een relatief hoge netto huurquote. Gemiddeld zijn ze 34 procent van hun inkomen kwijt aan de kale huur, ten opzichte van gemiddeld 25 procent in de sociale huur. In de periode 2017-2023 is de netto huurquote (kale huur minus huurtoeslag) van huurders in een particuliere huurwoning licht gestegen, van 32,6 procent naar 34 procent van het inkomen. De netto huurquote voor huurders van een sociale huurwoning van een corporatie is in deze periode juist iets gedaald, van 26,9 tot 25,4 procent (O&S, 2024). In deze periode zijn de inkomens ook gestegen, waardoor ondanks de sterke stijging van huren de huurquote relatief weinig is gestegen.

Het verschil in kale huur tussen de particuliere vrije sector en de sociale huur van corporaties is groot. Omdat de groep in de sociale huur van corporaties vaak een lager inkomen heeft, zijn deze sociale huurders bijna een even groot deel van hun inkomen kwijt aan de totale woonlasten (35 procent) als huurders van een particuliere vrijesectorwoning (37 procent) (O&S, 2024). Extra kosten, zoals energiekosten, drukken echter zwaarder op huishoudens die in een sociale huurwoning wonen. Ze geven dan ook een lager rapportcijfer voor de betaalbaarheid van wonen.

Huurders in particuliere vrije sector willen vaak verhuizen

Huurders in een particuliere vrijesectorwoning willen relatief vaak verhuizen. Zo geeft 51 procent aan zeker binnen twee jaar te willen verhuizen en nog eens 36 procent geeft aan misschien binnen twee jaar te verhuizen. De verhuiscapaciteit onder huishoudens die in een sociale huurwoning

Afb. 1.14 Gemiddelde huurprijs (kale huur) naar segment, 2005-2023 (in euro's)



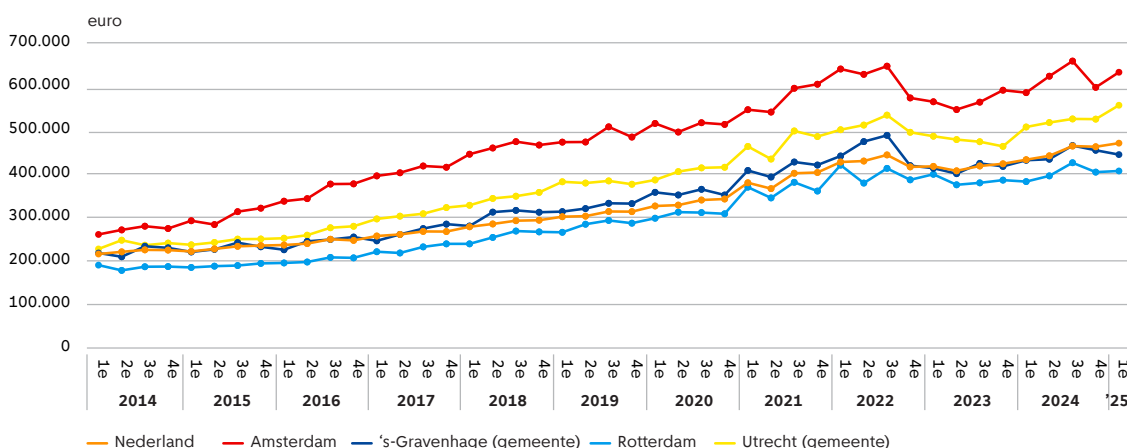
bron: Wonen in Amsterdam 2005-2023/afd. Wonen, bewerking O&S

van een corporatie wonen is met 35 procent zeker en 23 procent misschien binnen twee jaar een stuk lager. Van de verhuiscapaciteit in een particuliere vrijesectorwoning geeft de helft aan te willen kopen in plaats van huren, en nog eens 40 procent wil verhuizen om goedkoper te wonen. Veelgenoemde redenen onder verhuiscapaciteit huishoudens om niet te verhuizen zijn de situatie op de woningmarkt en het dure aanbod aan koop en huurwoningen. In het particuliere vrije huursegment komen dan ook veel huishoudens terecht die niet in andere segmenten terecht kunnen.

Gemiddelde verkoopprijs in Amsterdam ongeveer gelijk gebleven in afgelopen twee jaar

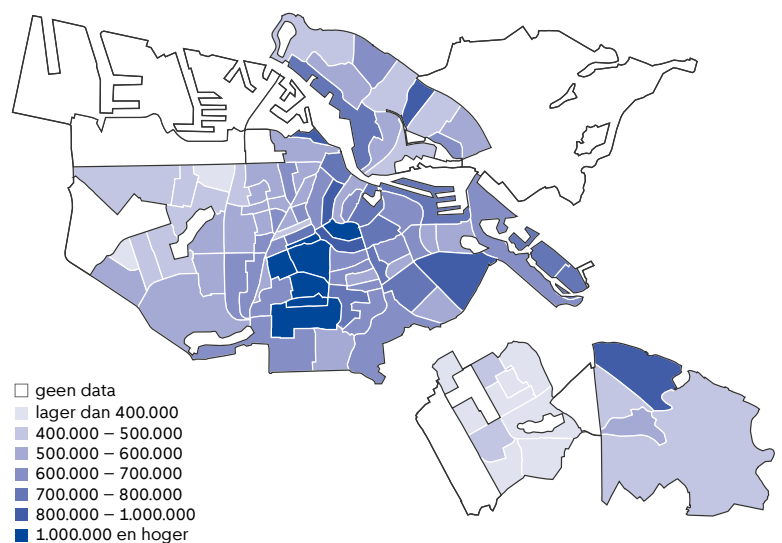
Een koopwoning kostte in 2024 gemiddeld €618.000 in Amsterdam. Landelijk is de gemiddelde woningprijs €451.000 (zie afb. 1.15). Amsterdam is vergeleken met de rest van de G4 de gemeente met de hoogste woningprijs. De gemiddelde woningprijs in Amsterdam is ongeveer gelijk aan de gemiddelde

Afb. 1.15 Verkoopprijzen van bestaande koopwoningen, G4-steden en Nederland, 2013-2024 (in euro's)



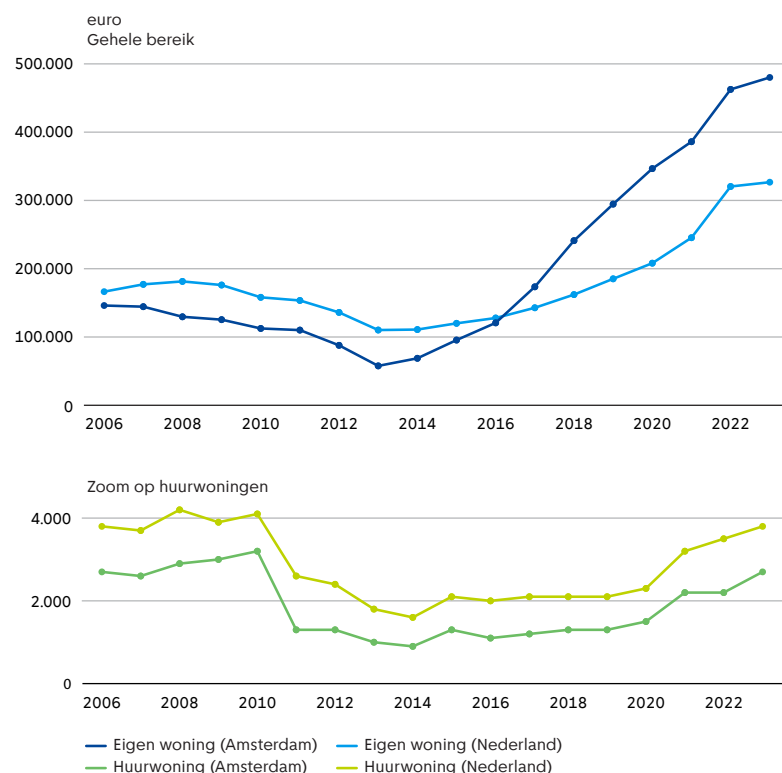
bron: CBS, bewerking O&S

Afb. 1.16 Gemiddelde verkoopprijs van woningen per wijk, 2024 (in euro's)



bron: O&S

Afb. 1.17 Eigen vermogen naar woningbezit, Amsterdam en Nederland, 2006-2023 (in euro's)



bron: CBS, bewerking O&S

prijs in 2022, terwijl de gemiddelde woningprijs in Nederland in die twee jaar wel gestegen is. In Den Haag is ook een lichte daling te zien van de verkoopprijzen, terwijl de prijzen in Rotterdam en Utrecht licht gestegen zijn ten opzichte van 2022 (CBS, 2025b).

De gemiddelde woningprijzen in Amsterdam lopen sterk uiteen. De gemiddelde prijzen in stadsdeel Zuidoost liggen het laagst, tussen €300.000 en €400.000. In veel wijken in Noord liggen de prijzen tussen €400.000 en €500.000 en daarmee ook relatief laag ten opzichte van de rest van de stad. De hoogste gemiddelde prijzen zijn te vinden in wijken in Zuid en Centrum. In de Apollobuurt, Museumkwartier, Willemspark, Vondelparkbuurt, Prinses Irenebuurt e.o., Zuidas en Grachtengordel-Zuid liggen de gemiddelde woningprijzen boven een miljoen euro.

Woningmarkt draagt bij aan groter wordende vermogensongelijkheid

Door de stijgende huizenprijzen neemt de overwaarde op woningen ook toe. Dit zorgt er voor dat huizenbezitters en niet-huizenbezitters wat vermogen betreft steeds verder uit elkaar komen te liggen, en zorgt dus voor een grotere vermogensongelijkheid (zie afb. 1.17). Zo is in de periode tussen 2013, op het dieptepunt in de economische crisis, en 2023 het mediane vermogen (bezit minus (hypotheek) schulden)) van woningbezitters in Amsterdam gestegen met 732 procent, terwijl in dezelfde periode het vermogen van huurders in Amsterdam met 'slechts' 170 procent is gestegen. Deze verschillen zijn in Amsterdam ook groter dan het landelijk gemiddelde. Daar gaat het om een stijging van 196 procent bij woningbezitters versus een stijging van 111 procent bij huurders (CBS, 2024b).

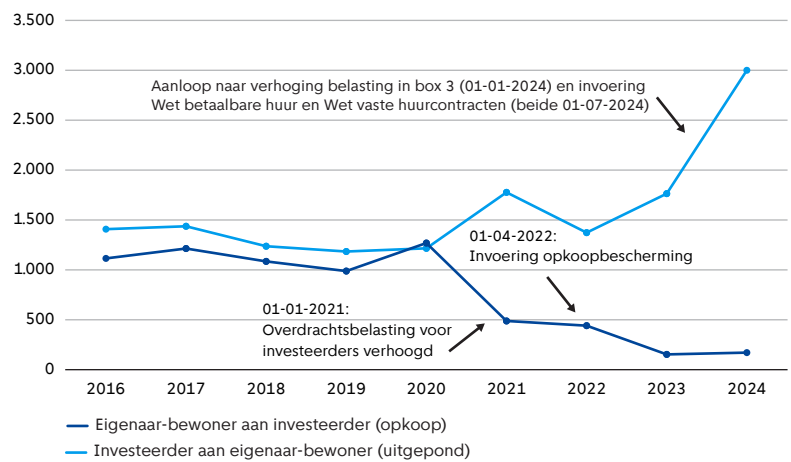
Maatregelen in de marktsector om woningen betaalbaar te houden

Een van de maatregelen waarmee geprobeerd wordt om woningen betaalbaar te houden is de opkoopbescherming die op 1 april 2022 is ingevoerd: woningen van eigenaar-bewoners met een WOZ-waarde tot en met €512.000 (grens uit 2022) mogen bij verkoop gedurende vier jaar niet verhuurd worden. Het doel van deze bescherming is om koopwoningen in de bestaande woningvoorraad te behouden voor eigenaar-bewoners. In 2023 is deze opkoopbescherming geëvalueerd (O&S, 2023a). Ondanks dat deze evaluatie relatief vroeg na de invoering van de opkoopbescherming is uitgevoerd, waren er al wel enige effecten van de opkoopbescherming te zien. In de maand voordat de opkoopbescherming van kracht werd, is er een piek te zien in het aandeel woningaankopen door particuliere verhuurders, met name in het goedkopere segment. Dit is waarschijnlijk een gevolg van de aangekondigde ingang van de opkoopbescherming een maand later. Vanaf april, met ingang van de wet, is het aandeel aankopen door (potentiële) verhuurders laag en voor het eerst nu ook structureel lager in het beschermde segment dan in het onbeschermde segment.

De invoering van de Wet betaalbare huur en de Wet vaste huurcontracten hebben mogelijk ook invloed op het aanbod betaalbare woningen in de stad. De Wet betaalbare huur bepaalt een maximale huurprijs voor huurwoningen in het middensegment (Rijksoverheid, 2024a). De Wet vaste huurcontracten verbiedt het afsluiten van tijdelijke huurcontracten, met enkele uitzonderingen (Rijksoverheid, 2024b). Bij beide wetten gelden de nieuwe regels voor alle nieuw af te sluiten huurcontracten. Deze wetten pogen een betaalbaar aanbod te creëren/behouden en huurders te beschermen. Echter maken deze wetten het minder aantrekkelijk om woningen te verhuren. Daarbij hebben enkele fiscale maatregelen, waaronder de verhoging van de overdrachtsbelasting voor investeerders en meer belastingen op (tweede) woningbezit via Box 3.

Deze wetten zijn relatief recentelijk ingevoerd (1 juli 2024), maar er zijn al wat eerste mogelijke verschuivingen te zien op de woningmarkt. Op basis van data van het Kadaster (Kadaster: Investeerders in de gemeente Amsterdam [dataset], 2024) is te zien dat het aantal woningen dat in 2024 is verkocht door een private verhuurder aan een eigenaar-bewoner is toegenomen ten opzichte van 2023. Ondanks de toegenomen verkopen kent Amsterdam nog steeds een relatief grote particuliere huurvoorraad vergeleken met 10 jaar geleden. Er komen ook particuliere nieuwbouwwoningen bij.

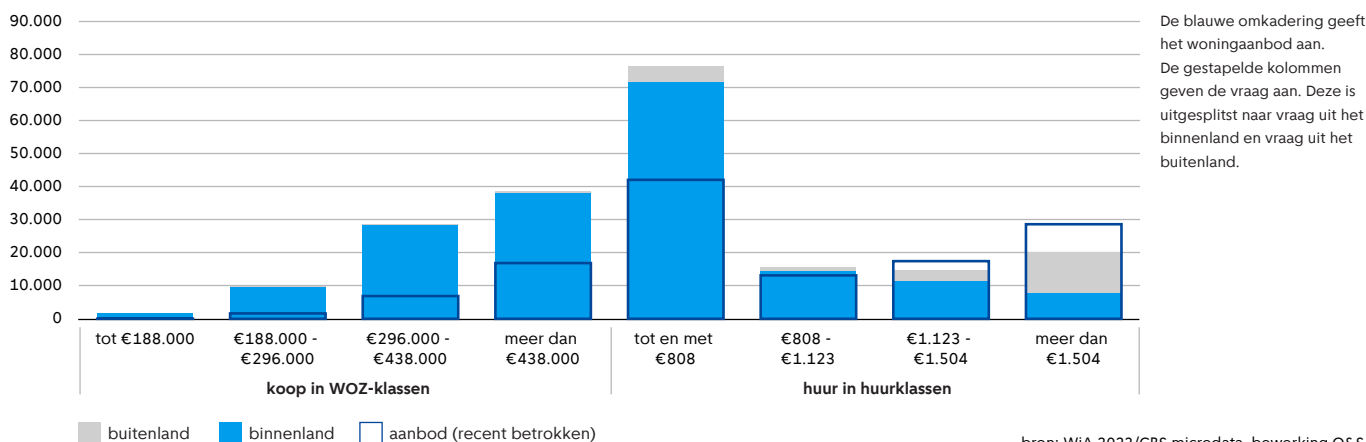
Afb. 1.18 Verkooptransacties tussen investeerders en eigenaar-bewoners, 2016-2024



bron: Kadaster, bewerking O&S

Koopstarters profiteren van de verkopen in de particuliere huursector. Zo kocht een kwart van de koopstarters in 2024 een woning van een investeerder (3 of meer huizenbezitter), tegenover 18 procent in 2023. De woningen die door investeerders aan eigenaar-bewoners worden verkocht hebben gemiddeld een lagere aankoopprijs dan de gemiddelde prijs van een koopwoning in Amsterdam (€596.000 versus €618.000). Dit betekent dat de woningen van het huursegment naar het koopsegment verschuiven, en dat deze woningen gemiddeld een lagere aankoopprijs hebben dan het Amsterdamse gemiddelde (Kadaster: Investeerders in de gemeente Amsterdam [dataset], 2024). Hoe lang de wetten in de huidige vorm van kracht blijven is niet duidelijk. Er is politieke onzekerheid rondom de wetten zoals ze zijn ingevoerd in 2024.

Afb. 1.19 Woningaanbod (recent betrokken woningen) en woningvraag uit het binnen- en buitenland, 2023



Gevolgen van de krapte op de woningmarkt

Er is nog steeds veel meer woningvraag dan aanbod in Amsterdam. In het onderzoek Wonen in de Metropoolregio Amsterdam (2024) wordt een schatting gemaakt van het totale woningaanbod en de woningvraag (zie afb. 1.19). Deze inschatting laat zien dat in alle segmenten, behalve de duurdere huursegmenten, de vraag groter is dan het aanbod. Dit betekent dat huishoudens die eigenlijk vraag hebben naar andere segmenten in de duurdere huursegmenten terecht komen, terwijl ze daar niet per se willen zitten. Er is met name een groot tekort aan sociale huurwoningen (€808 is de sociale huurgrens in 2023). Verder is er ook in de koopsegmenten meer vraag dan aanbod. Dit kan resulteren in dat huishoudens moeten gaan huren, terwijl ze liever willen kopen.

Het tekort aan betaalbare woningen leidt niet tot een grotere uitstroom van huishoudens met lagere inkomens uit Amsterdam. Het vertrek van lagere inkomens naar andere delen van de MRA is in 2021 en 2022 iets afgenomen ten opzichte van twee jaar eerder. Dit is mogelijk te verklaren doordat er in de rest van de MRA ook minder betaalbaar woningaanbod is. Huishoudens met lagere inkomens vertrekken ook niet vaker dan voorheen vanuit Amsterdam naar de rest van Nederland (O&S, 2024). Dit komt waarschijnlijk doordat huishoudens met een laag inkomen ook in andere delen van Nederland niet veel betaalbaar woningaanbod is.

Jongeren wonen steeds langer thuis

Het gebrek aan betaalbare woningen geeft minder mogelijkheden aan nog thuiswonende jongeren om uit huis te gaan. Zo'n 70 procent van de Amsterdamse thuiswonende jongeren met een verhuiscwens wil in Amsterdam blijven wonen. Thuiswonende jongeren die willen huren, willen vaak huren in het sociale segment, echter is er in dit segment veel meer vraag dan aanbod (O&S, 2024). Tevens hebben jongeren relatief weinig inschrijftijd voor een sociale huurwoning. De lastige situatie op de woningmarkt is terug te zien in de leeftijd waarop Amsterdammers

voor het eerst uit huis gaan. De gemiddelde leeftijd dat Amsterdammers voor het eerst uit huis gaan, is tussen 2014 en 2024 gestegen van 23,2 jaar naar 23,8 jaar. Thuiswonende jongeren tussen de 18 en 24 jaar oud geven hun woonsituatie gemiddeld een 7,2. Thuiswonende 25- tot 34-jarigen zijn veel minder tevreden over hun woonsituatie en beoordelen dit gemiddeld met een 5,7.

Grootste deel oudere Amsterdammers vindt eigen woning geschikt om oud in te worden

Van alle Amsterdamse huishoudens met bewoners van 67 jaar en ouder geeft 81 procent aan dat ze hun huidige woning geschikt vinden om oud in te worden, of dat de woning geschikt is na aanpassingen. Er is dus een vijfde van de huishoudens met oudere Amsterdammers dat zelf aangeeft dat de woning niet geschikt is om oud in te worden. Daarvan geeft 81 procent aan zeker of misschien binnen twee jaar te willen verhuizen. Van de huishoudens met ouderen die aangeven dat de eigen woning wel geschikt is om oud in te worden, wil slechts 26 procent zeker of misschien verhuizen (O&S, 2024).

Dat een woning niet geschikt wordt gevonden komt vaak doordat men trap moet lopen om bij de voordeur te komen, of binnenshuis. Ongeveer 4 op de 10 67-plus huishoudens woont in een nultredewoning, een gelijkvloerse woning waar geen trap nodig is om bij de voordeur te komen. Deze huishoudens geven aanzienlijk vaker aan dat de woning geschikt is om oud in te worden dan huishoudens met een trap binnen- en/of buitenshuis (O&S, 2024).

Relatief vaak wonen Amsterdammers van 67 jaar en ouder in een woning waarbij ze veel oppervlakte per persoon hebben. Zo hebben zij relatief vaak een woning waarbij er per persoon in het huishouden 50m² of meer beschikbaar is. Dit geldt voor de helft van de huishoudens met bewoners ouder dan 67 jaar, terwijl het voor een derde van de huishoudens jonger dan 67 jaar geldt. Huishoudens met bewoners ouder dan 67 jaar geven dan ook vaker aan dat ze hun eigen woning te groot vinden vergeleken met huishoudens jonger dan 67 jaar, al is dit aandeel dat de eigen woning te groot vindt laag (5 procent) (O&S, 2024).

Verhuisregelingen corporaties weinig gebruikt

Om de doorstroom op de woningmarkt te bevorderen en om de woonsituatie van bijvoorbeeld 67-plussers beter bij hun leeftijd te laten passen bestaan er speciale regelingen die voorrang bieden. Er zijn twee zogeheten 'verhuisregelingen' die te maken hebben met passend wonen, 'Van Groot naar Beter' en 'Van Hoog naar Laag'. 'Van Groot naar Beter' zet in om mensen die ruim wonen te stimuleren om te verhuizen naar een kleinere woning, die beter past bij de huishoudensgrootte. Deze regeling geldt voor corporatiewoningen en voor alle leeftijdsgroepen. Uit cijfers van de Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties (Kromhout & Dobbe, 2024) blijkt dat huishoudens die gebruik hebben gemaakt van deze regeling gemiddeld 19m² kleiner zijn gaan wonen. 'Van Hoog naar Laag' is gericht op het verhuizen naar een benedenwoning, gericht op ouderen (65-plus) die niet passend wonen. Deze regelingen kunnen in potentie een grote groep huishoudens het makkelijker maken te verhuizen naar een passende woning. Dit helpt tevens doorstroming op gang te brengen, bijvoorbeeld van huishoudens die in een grotere woning wonen dan bij de grootte van het huishouden past.

Er is relatief weinig gebruik gemaakt van de regelingen. Uit de potentiële doelgroep van de verhuisregelingen heeft slechts één op de zeven voorrang aangevraagd en gekregen (Kromhout & Dobbe, 2024). De rest van de aangeboden woningen waar de verhuisregelingen van op toepassing zijn, zijn verhuurd op basis van een andere voorrangsregeling of zonder voorrangsregeling.

Werkenden in zorg, onderwijs en politie wonen steeds vaker buiten de stad

Andere groepen waarvoor de gevolgen van de druk op de woningmarkt zichtbaar zijn, zijn jonge werkenden (tot 35 jaar) in het primair en speciaal onderwijs (PO), in de verpleging en bij de politie. Het aandeel jonge werkenden in het Amsterdamse PO dat ook in Amsterdam woont is tussen 2012 en 2020 afgenomen van 57 procent tot 51 procent. Bij jonge werkenden in de verpleging is een zelfde trend te zien: in 2018 woonde en werkte 55 procent in Amsterdam, in 2020 was dit 51 procent. Deze groepen wonen relatief veel in de stad ten opzichte van het gemiddelde van in Amsterdam werkzame leeftijdsgenoten, maar het aandeel neemt wel af. Dit in tegenstelling tot leeftijdsgenoten uit alle sectoren, waar het aandeel dat in Amsterdam woont licht gestegen is tussen 2012 en 2020. Jonge werkenden bij de Amsterdamse politie wonen minder vaak in de stad dan de eerdergenoemde groepen, en blijft met 24 procent stabiel (Kenniscentrum Ongelijkheid, 2024).

Een van de gevolgen van het niet in Amsterdam wonen van deze beroepsgroepen is dat er een grotere kans is dat zij ook buiten Amsterdam gaan werken, en daarmee dus de Amsterdamse arbeidsmarkt verlaten. Binnen de groep jonge werkenden die uit Amsterdam is vertrokken groeit

het aandeel dat binnen twee jaar ook buiten Amsterdam is gaan werken. Onder jonge werknemers bij de politie is dit aandeel nog groter, deze werknemers gaan vaak buiten Amsterdam werken na vertrek uit de stad. Bij jonge werkenden in de verpleging is dit aandeel relatief laag, en is het in de afgelopen jaren stabiel gebleven (Kenniscentrum Ongelijkheid, 2024).

Vanaf 2020 heeft de gemeente Amsterdam een regeling voor het toewijzen van (jongeren)woningen voor werknemers binnen de zorgsector en het primair en voortgezet onderwijs, en vanaf 2022 voor werknemers van de politie. Dit omdat er tekorten aan personeel zijn in de betreffende sectoren en men personeel wil aantrekken en vasthouden in Amsterdam. Het gaat hier om voorrang op de huurwoningenmarkt, en geldt voor degenen die in de uitvoering werkzaam zijn (politie), in direct contact staan met patiënten en cliënten (zorg) en voor de klas staan (onderwijs). Een kandidaat moet aan een aantal voorwaarden voldoen, waaronder werkzaam zijn in Amsterdam, een vast contract hebben of een contract voor tenminste één jaar, het contract moet gelden voor minstens 28 uur in de week, en de kandidaat moet een huisvestingsprobleem hebben. Dit houdt in dat het huidige tijdelijke huurcontract afloopt, iemand al langer dan een jaar verder dan 20 kilometer van de werklocatie woont, iemand al langer dan een jaar niet over een zelfstandige woning kan beschikken of dat iemand kan doorstromen naar een middeldure huurwoning (O&S, 2023b). Deze regelingen hebben tussen 2020 en 2023 voor ongeveer 650 acceptaties geleid in totaal, voornamelijk van werkenden in de zorg (AFWC, 2024).

Aantal dak- en thuisloze personen in kaart gebracht

Het beperkte aanbod en de hoge prijzen maken het moeilijk om een woning in Amsterdam te vinden. Dit vergroot het risico om dakloos te worden. Als iemand snel een nieuwe woning nodig heeft dan leidt dat tegenwoordig sneller tot dakloosheid. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn na de afloop van een tijdelijk (studenten)huurcontract, bij een scheiding of als thuis wonen bij de ouders echt niet meer gaat. In 2024 is aan de hand van de ETHOS-light methode dak- en thuisloosheid in Amsterdam-Amstelland in kaart gebracht. Deze methode hanteert een definitie waarbij dakloosheid wordt gezien als een gebrek aan volwaardige huisvesting en wordt in Europa gezien als de best onderbouwde methode om dakloosheid te meten. In Amsterdam-Amstelland zijn er in het eerste kwartaal van 2024 naar schatting 15.731 personen dak- of thuisloos of dreigend dakloos en zitten er 3.543 personen in de langdurige opvang. Daarbij komt nog dat een onbekend aantal personen in een dak- of thuisloze situatie verkeren, maar die niet in beeld zijn. Daarom is dit slechts een benadering van de ondergrens van het werkelijke aantal dak- en thuisloze mensen in de regio Amsterdam-Amstelland (Gemeente Amsterdam, 2024). In aanvulling hierop heeft in april 2025 in Amsterdam-Amstelland een ETHOS-telling plaatsgevonden die een preciezer beeld van het aantal (unieke) dak- en thuisloze

personen zal opleveren. De resultaten hiervan zullen in het najaar van 2025 bekend worden.

Een deel van de dakloze personen in Amsterdam is ooit als arbeidsmigrant naar Nederland gekomen. Voor een deel van de arbeidsmigranten is er sprake van een koppeling tussen werk en woning. Onderzoek van De Regenboog Groep en de gemeente Amsterdam (2024) schat dat er tussen de 1.800 en 2.400 dakloze EU-burgers in Amsterdam zijn. De helft van de dakloze arbeidsmigranten is dakloos geworden nadat zij hun werk verloren.

Literatuurlijst

- Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties. (2024). *Monitor Samenwerkingsafspraken 2020-2023. Meting 4 – resultaten 2023*. Opgehaald van <https://openresearch.amsterdam.nl/page/113264/afw---monitor-2023-samenwerkingsafspraken-2020-2023>
- CBS, Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025a). <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/03759ned/table?dl=C3AA1>
- CBS. (2025b). *Bestaande koopwoningen; gemiddelde verkoopprijzen, regio* [Dataset]. <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85792NED/table?dl=C2097>
- CBS. (2024a). Ruim 745 duizend mensen met andere EU-nationaliteit in Nederland. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/23/ruim-745-duizend-mensen-met-andere-eu-nationaliteit-in-nederland>
- CBS. (2024b). *Vermogen van huishoudens; huishoudenskenmerken, regio (indeling 2024)* [Dataset]. <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/86007NED/table?dl=BB2C9>
- De Regenboog Groep & Gemeente Amsterdam. (2024). *Dakloze EU-burgers in Amsterdam*. Opgehaald van https://www.deregenboog.org/sites/default/files/2024-12/rapport-eu-burgers-drg_en_gemeente_amsterdam.pdf
- Gemeente Amsterdam. (2023). Amsterdamse Aanpak Volkshuisvesting. Opgehaald van <https://openresearch.amsterdam.nl/page/98821/amsterdamse-aanpak-volkshuisvesting>
- Gemeente Amsterdam. (2024). *Dak- en thuisloosheid in beeld Q1 2024*. Opgehaald van [Dak- en thuisloosheid in beeld Q1 2024 | Website Onderzoek en Statistiek](#)
- Kadaster (2024). *Investeerders in de Gemeente Amsterdam*. Datalevering februari 2024 van het Kadaster
- Kenniscentrum Ongelijkheid. (2024). Woonsituatie van jonge werknemers in primair onderwijs, verpleging en bij politie. Opgehaald van [Woonsituatie van jonge werknemers in sleutelsectoren | Website Onderzoek en Statistiek](#)
- Kromhout, S. & Dobbe, T. (2024). Verhuisregelingen in cijfers. Opgehaald van [Verhuisregelingen in cijfers](#)
- O&S, Onderzoek & Statistiek. (2024). Wonen in de Metropoolregio Amsterdam 2023. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/wonen-in-de-metropoolregio-amsterdam-2023>
- O&S. (2023a). Monitor opkoopbescherming 2022. Opgehaald van [Monitor opkoopbescherming 2022 | Website Onderzoek en Statistiek](#)
- O&S. (2023b). Ervaringen met de beroepsgroepenregeling. Opgehaald van [Ervaringen met de beroepsgroepenregeling | Website Onderzoek en Statistiek](#)
- Rijksoverheid. (2024a). Wet betaalbare huur aangenomen en van kracht vanaf 1 juli. Opgehaald van [Wet betaalbare huur aangenomen en van kracht vanaf 1 juli | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)
- Rijksoverheid. (2024b). Wet vaste huurcontracten van 1 juli 2024 van kracht. Opgehaald van [Wet vaste huurcontracten vanaf 1 juli 2024 van kracht | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)
- Wachter, G. & Berkers, V. (2024). Wonen in Amsterdam 2023: Factsheet Woningmarkt. Gemeente Amsterdam. Opgehaald van [Wonen in Amsterdam 2023 - Factsheet woningmarkt - openresearch.amsterdam](#)

2

Welzijn: de Leefsituatie-index, geluk en tevredenheid

Hoe is het nu gesteld met het welzijn van de inwoners van Amsterdam, hun kwaliteit van leven? Daarbij gaat het om het objectieve welzijnsniveau, in de zin van de mate van participatie op verschillende terreinen en de leefsituatie. Dat wordt weergegeven in de Leefsituatie-index. Maar het gaat ook om hoe mensen hun eigen situatie ervaren, om hun gevoelens van geluk en tevredenheid en hun vertrouwen in de toekomst. En zien we verschillen tussen groepen en ontwikkelingen daarin? Deze vragen staan centraal in dit hoofdstuk.

Auteurs: Ellen Lindeman & Nina Vos



Kernpunten

- Het welzijnsniveau, in de vorm van de Leefsituatie-index (SLI), herstelt zich langzaam na de coronapandemie. Bij de index neemt vooral participatie op vrijetijdsdomeinen toe, maar het domein gezondheid blijft iets achter op het niveau van voor de coronapandemie.
- Vanaf 55 jaar en ouder liggen de gemiddelde SLI-scores onder het gemiddelde. Het welzijnsniveau voor de leeftijd van 18 tot en met 34 jaar en voor 75-jarigen en ouder is weer op het niveau van voor de coronapandemie maar de overige leeftijdsgroepen blijven daarop achter.
- Evenals andere jaren is het welzijnsniveau relatief laag onder Amsterdammers met een lage sociaaleconomische status. Het herstel na de coronacrisis gaat minder hard voor de middengroepen.
- Inwoners met een migratie-achtergrond van buiten Europa hebben een lager welzijnsniveau dan anderen. Deze verschillen verkleinen wanneer rekening wordt gehouden met verschillen in generatie, leeftijd en opleiding.
- De verschillen tussen stadsdelen met een welzijnsniveau onder het gemiddelde - Zuidoost, Nieuw-West en Noord - en de overige stadsdelen nemen toe.
- De gebieden Osdorp en Geuzenveld, Slotermeer in Nieuw-West, de gebieden in Zuidoost en vooral het gebied Noord-West in stadsdeel Noord hebben een relatief ongunstige leefsituatie die ook niet is verbeterd.
- Tweederde van de volwassen Amsterdammers ziet zichzelf als een gelukkig mens. Dit aandeel ligt lager dan landelijk en dan in andere grote steden. Wel lijkt in 2024 de sterkdaling van het geluksgevoel sinds 2010 te stagneren.
- Vrouwen en jongvolwassenen zijn iets gelukkiger dan in 2022, mannen en 35- tot 55-jarigen zijn juist minder gelukkig. Amsterdammers met een lage sociaaleconomische status zijn veruit het minst vaak gelukkig. Dit zien we terug in de verdeling van geluk in de stad: in Zuidoost en Nieuw-West ligt het aandeel gelukkigen lager dan in Weesp, Centrum en Zuid.
- De levenstevredenheid van Amsterdammers blijft in 2024 stabiel op een gemiddeld rapportcijfer van 7,2. Jongvolwassenen laten een positieve ontwikkeling zien, maar 45- tot 65-jarigen, Amsterdammers met een niet-Europese migratieachtergrond en zij met een lage sociaaleconomische status blijven achter.
- Amsterdammers zijn, net als overige Nederlanders, meer tevreden met (aspecten van) hun eigen leven dan met de maatschappij. De tevredenheid met de samenleving en politiek blijft dalen, vooral de tevredenheid met de regering ligt in 2024 laag (4,3 als gemiddeld rapportcijfer).
- Zes op de tien volwassen Amsterdammers hebben (veel) vertrouwen in de toekomst. Dat is vergelijkbaar met in 2022, maar is aanzienlijk minder dan in 2018 (77%). Inwoners met een lage sociaaleconomische status en een matige of slechte gezondheid hebben relatief weinig vertrouwen in de toekomst.

Het welzijnsniveau wordt in dit hoofdstuk uitgedrukt met behulp van een objectieve maat, de Standaard Leefsituatie-index (SLI). De Amsterdamse Leefsituatie-index is gebaseerd op de door het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) ontwikkelde index. De index beschrijft de kwaliteit van leven op verschillende belangrijke levensdomeinen in één samenvattend getal ten opzichte van het indexjaar (SCP, 2015). De Amsterdamse index is berekend op basis van gegevens uit de tweejaarlijkse De Staat van de Stad enquête die wordt gehouden onder inwoners van 18 jaar en ouder. Het gaat daarbij om vragen over belangrijke levensdomeinen als woonsituatie, mobiliteit, gezondheid en verschillende vormen van participatie (zie kader). De thema's binnen deze domeinen komen in de afzonderlijke hoofdstukken van deze rapportage aan bod (zie de inhoudsopgave). Daarnaast is in De Staat van de Stad enquête gevraagd naar meer subjectieve welzijnsindicatoren zoals ervaren geluk, tevredenheid over verschillende aspecten van het leven en het hebben van vertrouwen in de toekomst.

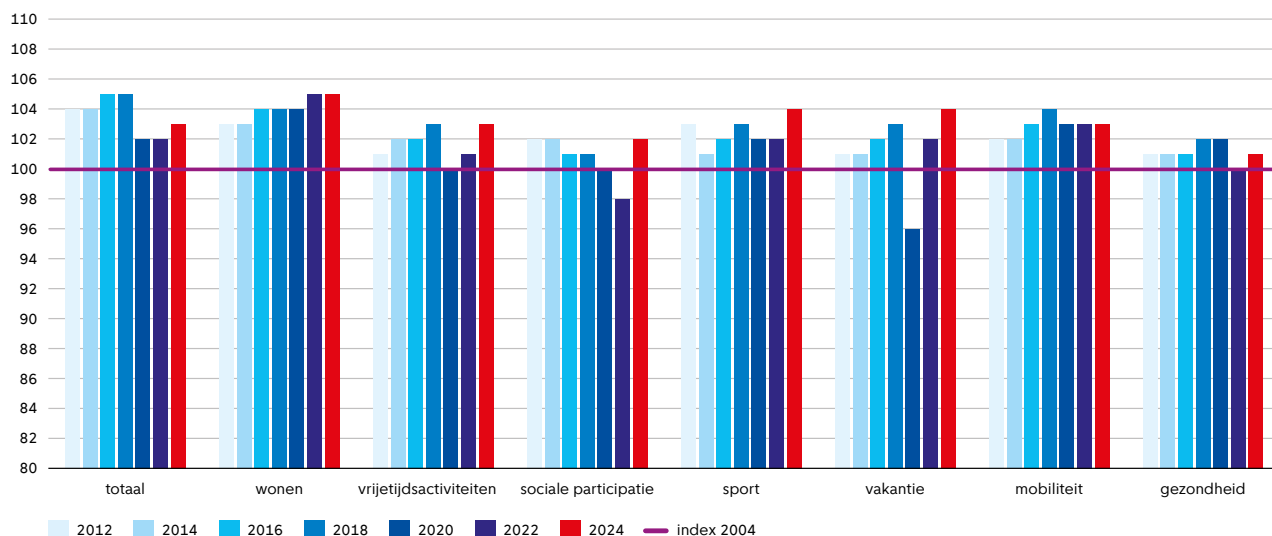
De Leefsituatie-index

Berekening van de Amsterdamse Leefsituatie-index

Om de ontwikkelingen in het welzijnsniveau en in afzonderlijke leefsituatiedomeinen te kunnen weergeven, wordt gewerkt met een index met als indexjaar 2004. In 2004 werd de index op gemiddeld 100 gesteld en voor elke respondent is vervolgens een persoonlijke Leefsituatie-indexscore (SLI) berekend die is afgezet tegen het gemiddelde. Een score van bijvoorbeeld 105 betekent gunstiger dan gemiddeld in 2004, een score van 95 ongunstiger dan gemiddeld in dat jaar.

De SLI wordt sinds 2000 tweejaarlijks berekend op basis van De Staat van de Stad Amsterdam enquête waarin vragen worden gesteld over de volgende domeinen: woonsituatie (o.a. woningtype en -grootte), sociaal-culturele vrijetijdsactiviteiten (o.a. cultuurparticipatie en hobby's), sociale participatie (o.a. vrijwilligerswerk, sociaal isolement), sportbeoefening, vakantiegedrag, bezit van consumptiegoederen (tot en met 2020), mobiliteit (auto en openbaar vervoer) en gezondheid (zie bijlage III). De scores op elk domein tellen even zwaar mee voor de berekening van de totale index. In de index zijn geen gegevens opgenomen over werk, inkomen en opleiding, deze worden beschouwd als hulpbronnen voor de leefsituatie.

Afb. 2.1 Gemiddelde score op domeinen van de Leefsituatie-index, 2012-2024



Herstel op veel leefsituatiedomeinen

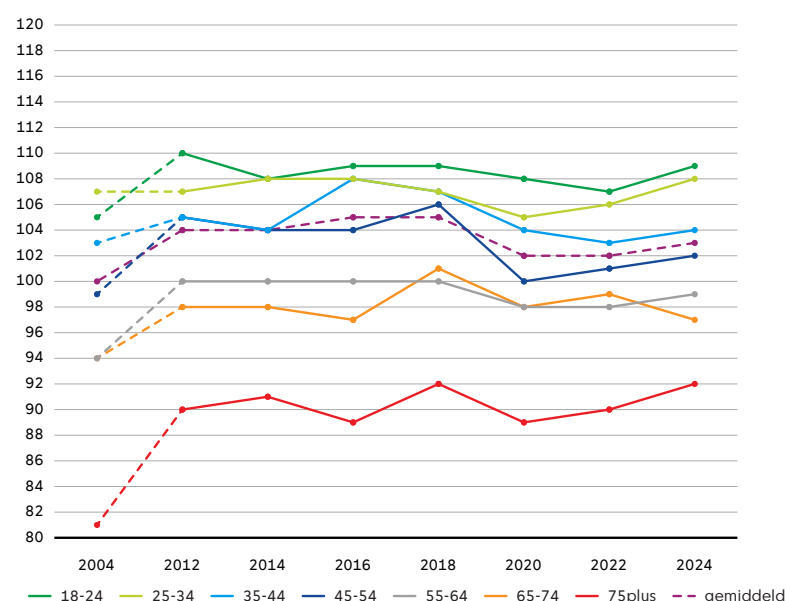
De gemiddelde score op de Leefsituatie-index ligt in 2024 iets hoger dan in 2022, om precies te zijn 103,5 versus 102,3, maar het verschil is niet significant. Ook in 2022 was de score gelijk aan de meting ervoor (afgerond 102), na een daling van 2018 op 2020 (van afgerond 105 naar 102). In 2020, een jaar met coronamaatregelen, daalden de gemiddelde scores op de indexdomeinen vakantie, vrijetijdsbestedingen en (in mindere mate) sport, sociale participatie en mobiliteit. Toen in 2022 de coronamaatregelen voorbij waren, zagen we een opleving op de domeinen vakantie en vrijetijdsactiviteiten maar kwam het gemiddelde niet op het niveau van voor de coronapandemie. In 2024 zijn de gemiddelde scores op de domeinen van de Leefsituatie-index ongeveer gelijk aan die in 2022 of liggen iets hoger. De domeinen gezondheid en mobiliteit blijven echter nog iets achter op het niveau van voor de coronapandemie. In de hierna volgende hoofdstukken wordt nader ingegaan op de ontwikkelingen in de thema's van de indexdomeinen en verschillen tussen groepen daarin.

Welzijnsniveau van jongste groepen en oudste groep opgeveerd naar niveau voor corona

Amsterdammers tussen de 18 en 35 jaar hebben een meer gunstige positie op de Leefsituatie-index dan oudere Amsterdammers. Vanaf 55 jaar en ouder liggen de gemiddelde scores onder het gemiddelde van de stad. De meest ongunstige positie zien we bij inwoners van 75 jaar en ouder, maar hun gemiddelde score neemt het meest over tijd toe. De daling in de index die we in de periode van de coronapandemie voor alle leeftijdsgroepen zagen, lijkt zich voor de meeste leeftijdsgroepen langzaam te herstellen. Toch zit het welzijnsniveau voor de leeftijdsgroepen van 35 tot en met 74 jaar nog niet op het niveau van 2018. Die van de jongste leeftijdsgroepen (18-34 jaar) en die van de oudste (75 jaar en ouder) zijn wel recent hersteld naar het niveau van 2018.

Wanneer we kijken naar mannen en vrouwen zijn er ook verschillen naar leeftijd. Vrouwen in de leeftijdsgroepen 35-44 jaar en 45-54 jaar hebben een minder gunstige positie dan mannen van die leeftijd (respectievelijk 2 en 4 punten minder). Dat geldt ook voor vrouwen van 75 jaar en ouder (2 punten minder), wat zal samenhangen met de gemiddeld hogere leeftijd van vrouwen in die leeftijdsgroep. In de leeftijd van 55-64 jaar en 65-74 jaar hebben mannen juist een minder goede score op de index dan vrouwen (respectievelijk 2 en 3 punten minder). Onder de 35 jaar zijn er geen verschillen.

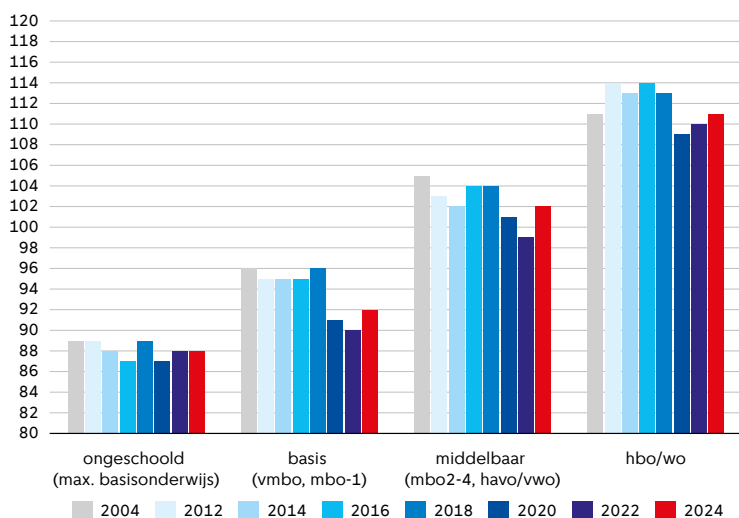
Afb. 2.2 Gemiddelde score op Leefsituatie-index naar leeftijdsgroepen, 2004 (index) en 2012-2024



Grote verschillen in welzijnsniveau naar opleiding, inkomen en voornaamste bezigheid

Een goede opleiding vormt een belangrijke hulpbron voor het welzijnsniveau. We zien grote verschillen tussen soorten opleidingen (zie afb. 2.3).

Afb. 2.3 Gemiddelde score op Leefsituatie-index naar afgeronde opleiding, 2004 (index) en 2012-2024

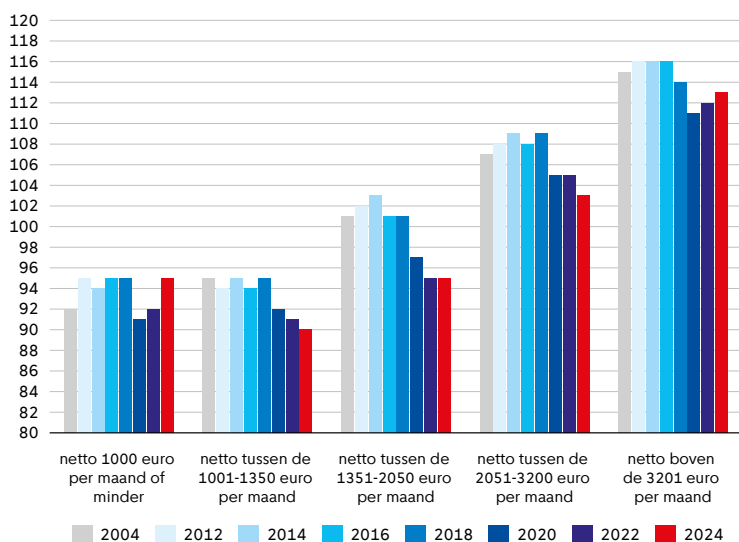


Het varieert van gemiddeld 88 voor ongeschoolde Amsterdammers tot 111 onder hen met een afgeronde hbo-/wo-opleiding. Ook hier zien we dat de scores weer langzaam opkrabbelen na de coronatijd, maar nog niet op het niveau van 2018 liggen.

Ook zijn de verschillen in de gemiddelde score op de Leefsituatie-index groot tussen inkomensklassen (zie afb. 2.4). Het inkomen is immers ook een belangrijke hulpbron voor het welzijnsniveau. Het varieert van gemiddeld 95 onder de laagste inkomensgroep tot 113 onder de hoogste inkomensgroep. De gemiddelde scores voor de laagste en de hoogste inkomensgroep stijgen en die voor de laagste inkomensgroep is weer op het niveau van voor de coronapandemie. Die voor de overige inkomensgroepen blijven achter op dat niveau.

Amsterdammers met betaald werk als voornaamste bezigheid hebben een meer gunstige score op de Leefsituatie-index (109) dan zij die dat niet hebben

Afb. 2.4 Gemiddelde score op Leefsituatie-index naar inkomensklassen van het huishouden, 2004 (index) en 2012-2024



(96). Studenten hebben, evenals zelfstandigen, de meest gunstige positie (110) dat samenhangt met hun jonge leeftijd. Arbeidsongeschikten hebben veruit de laagste score (84), daarna werklozen (94) en gepensioneerden (95). Het welzijnsniveau voor Amsterdammers met betaald werk en voor studenten ligt nu weer op het niveau van voor de coronacrisis, maar die voor de overige groepen blijft daar (nog) op achter.

Verschillen tussen herkomstgroepen, veelal samenhangend met leeftijd, generatie en opleiding

Evenals andere jaren is het welzijnsniveau relatief laag onder Amsterdammers met een migratieachtergrond van buiten Europa. Daarbij gaat het om inwoners die zelf buiten Europa zijn geboren en/of een of beide ouders van hen. Zij hebben een gemiddelde score van 99 op de Leefsituatie-index versus 107 onder hen zonder migratieachtergrond en onder hen met een Europese migratieachtergrond (zie afb. 2.5). Dat ongunstigere welzijnsniveau geldt vooral voor Surinaamse (94) en Marokkaanse Amsterdammers (95) en daarna voor Turkse Amsterdammers (98), voor hen met een herkomst uit een overig Afrikaans land (98) en uit overig Azië (100). Na de coronaperiode gaan de scores voor de bevolkingsgroepen weer langzaam omhoog en komen op het niveau van 2018. Wel blijft het welzijnsniveau van Surinaamse Amsterdammers nog daarop achter (94 in 2024 en 93 in 2022 versus 98 in 2018).

De verschillen in het welzijnsniveau tussen de herkomstgroepen hangen samen met verschillen in bevolkingssamenstelling, zoals naar leeftijd, generatie en afgeronde opleiding. Binnen alle vier te onderscheiden leeftijdsgroepen (18-24, 25-34, 35-54, 55 jaar en ouder) zien we vooral een slechtere score op de Leefsituatie-index voor inwoners met een herkomst van buiten Europa dan voor overige inwoners. Inwoners met een migratieachtergrond die in Nederland geboren zijn, dat wil zeggen de tweede generatie, hebben een beter welzijnsniveau dan de eerste generatie die buiten Nederland geboren is (105 versus 100). Dit verschil zit vooral in het grote verschil tussen generaties die een herkomst buiten Europa hebben, zie afbeelding 2.5. Dergelijke verschillen tussen generaties zullen te maken hebben met dat de tweede generatie veelal jonger is dan de eerste generatie migranten. Wanneer we inzoomen op de leeftijdsgroep van 18-35 jaar dan zijn de verschillen tussen de generaties dan ook kleiner: 106 voor de tweede generatie en 102 voor de eerste generatie met een herkomst van buiten Europa.

Wanneer we rekening houden met de genoten opleiding dan worden de verschillen tussen bevolkingsgroepen eveneens kleiner, maar blijven bestaan (zie afb. 2.5). De grootste verschillen zijn er tussen hbo-/wo-opgeleide Amsterdammers zonder een migratieachtergrond en zij met een herkomst van buiten Europa (114 versus 108). Vooral inwoners met een hbo-/wo-opleiding met een Marokkaanse (104) of overige Afrikaanse migratieachtergrond (105),

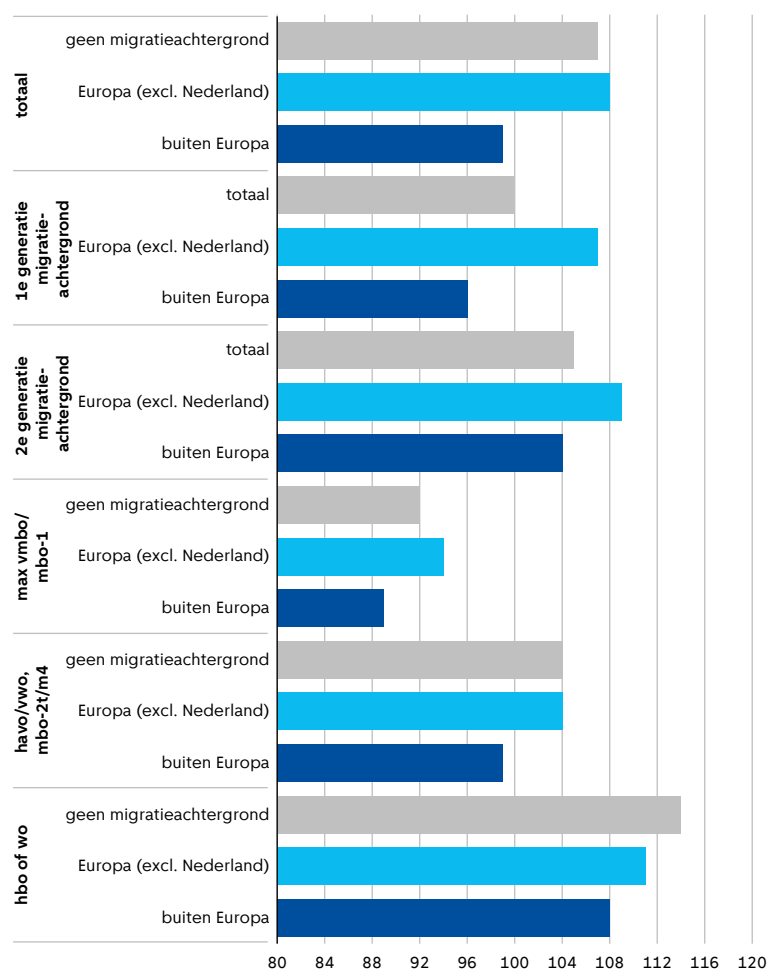
Surinaamse (105) of Turkse (108) Amsterdammers hebben gemiddeld een ongunstigere leefsituatie dan inwoners met een vergelijkbare opleiding die geen migratieachtergrond hebben (114). Dat geldt in mindere mate voor het welzijnsniveau van dergelijk opgeleide inwoners met een Europese migratieachtergrond (111).

Verschillen tussen Zuidoost, Nieuw-West, Noord en de overige stadsdelen nemen toe

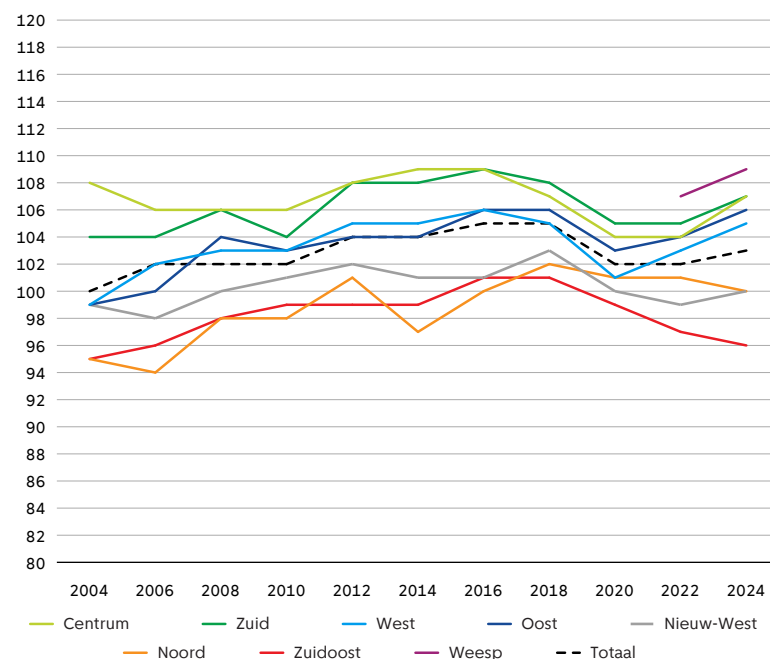
Binnen de stad zien we grote verschillen in de gemiddelde Leefsituatie-index (zie afb. 2.6). Stadsgebied Weesp heeft de hoogste gemiddelde waarde op de index en ook de stadsdelen Centrum en Zuid hebben een bovengemiddeld welzijnsniveau. Voor deze twee stadsdelen was de leefsituatie na 2016 verslechterd, en van 2020 op 2022 stabiel, maar gaat nu weer wat vooruit. Hetzelfde geldt voor de stadsdelen Oost en West. De gemiddelde leefsituatie is ongunstig in de stadsdelen Zuidoost, Nieuw-West en Noord. Voor Zuidoost zet de dalende trend die na 2018 optrad zich verder voort. Deze drie stadsdelen verschillen daarmee nog sterker van de andere stadsdelen dan voor de coronapandemie. De leefsituatie van de overige stadsdelen – Oost, West, Zuid en Centrum - verschillen daarentegen steeds minder van elkaar.

In Nieuw-West is de leefsituatie in de gebieden Osdorp (94) en Geuzenveld, Slotermeer (95) ongunstig en die in Osdorp is ook ten opzichte van 2022 gedaald (van 98 naar 94, zie afb. 2.7). In Zuidoost is de index in Bijlmer-West (101) gunstiger dan in de andere gebieden in dat stadsdeel (die hebben scores van 94-96). In Noord is het gebied Noord-West het laagst scorend (97). In West is de

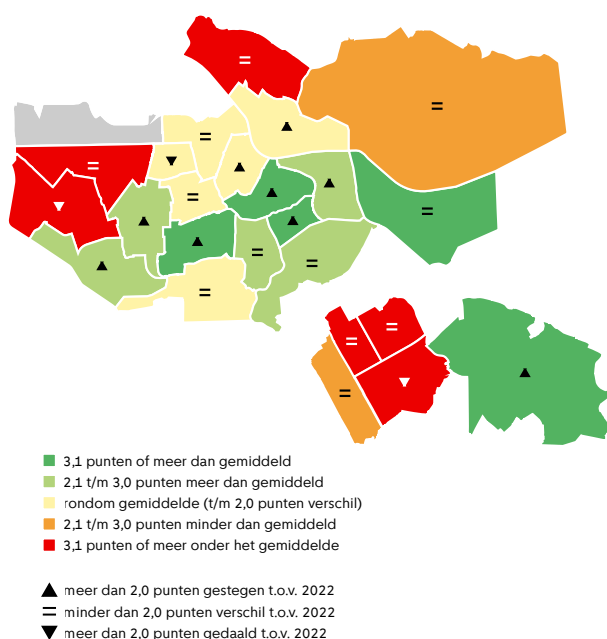
Afb. 2.5 Gemiddelde score op Leefsituatie-index naar herkomst, in combinatie met generatie en afgeronde opleiding, 2024



Afb. 2.6 Gemiddelde score op Leefsituatie-index naar stadsdelen en stadsgebied Weesp, 2004-2024



Afb. 2.7 Gemiddelde score op Leefsituatie-index naar gebied, 2024 en ontwikkeling ten opzichte van 2022



gemiddelde leefsituatie in Bos en Lommer lager dan de andere gebieden en als enige gedaald (van 104 naar 102). In Zuid valt de relatief lagere score van het gebied Buitenveldert, Zuidas op (102). In Oost heeft het gebied IJburg, Zeeburgereiland de meest gunstige score (108) en gaan alle gebieden er op vooruit met uitzondering van Watergraafsmeer.

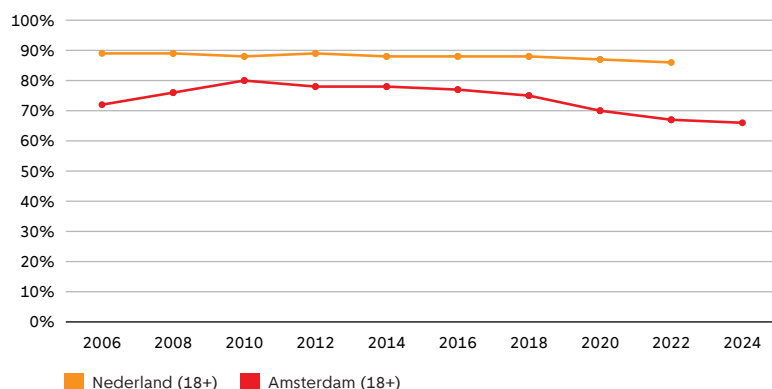
Geluk en tevredenheid

De Leefsituatie-index biedt een objectieve blik op het welzijn van Amsterdammers op basis van hun positie op diverse participatie- en leefdoelgebieden. Om een volledig beeld te krijgen van hoe het met de Amsterdammers gaat, is het relevant om dit aan te vullen met hun persoonlijke percepties en gevoelens over hun welzijn. In De Staat van de Stad enquête is uitgevraagd wat Amsterdammers zelf van hun leven vinden. Voelen ze zich gelukkig? Hoe tevreden zijn ze met verschillende facetten van hun leven, zoals hun woonsituatie, sociale kring en financiële middelen? Hoe kijken zij aan tegen de Amsterdamse samenleving? En hoe is het gesteld met het vertrouwen in de toekomst? Deze vragen helpen ons te begrijpen hoe Amsterdammers hun leven en omgeving werkelijk beleven.

Daling in ervaren geluk stagneert

In 2024 zien twee op de drie (66%) Amsterdammers van 18 jaar en ouder zichzelf als een gelukkig of erg gelukkig mens. Nog niet eerder was het gemeten percentage gelukkige Amsterdammers in dit onderzoek zo laag. 22 procent vindt zichzelf niet gelukkig, maar ook niet ongelukkig. Negen procent ziet zichzelf als niet zo gelukkig of ongelukkig. Het geluksgevoel onder Amsterdammers daalt al sinds 2010, toen nog 80 procent van de Amsterdammers zichzelf gelukkig of erg gelukkig vond (zie afb 2.8). De sterkste daling, namelijk van vijf procentpunt, werd gemeten rond de aanvang van de coronapandemie, in 2020. Vier jaar later is dit (nog) niet hersteld. Wel lijkt de sterke daling te stagneren.

Afb. 2.8 In welke mate vindt u zichzelf een gelukkig mens? Voor Amsterdammers en Nederlanders, 2006-2024 (percentage (erg) gelukkig)



bron: Nederland: CBS, 2023

Amsterdammers minder vaak gelukkig dan in andere gemeenten

Ook landelijk nam het geluksgevoel af, hoewel aanzienlijk minder sterk dan hier (zie afb 2.8, CBS, 2023). In 2022 was naar eigen zeggen 86 procent van de Nederlandse volwassenen gelukkig. In andere grote Nederlandse steden lijkt het geluksgevoel ook lager te liggen dan het landelijke gemiddelde. In onderzoek onder de bevolking van gemeente Den Haag in 2023 was 73 procent het eens of zeer eens met de stelling 'Ik ben meestal gelukkig' (Motivaction, 2024). Dit aandeel bleef tussen 2019 en 2023 onveranderd. In Utrecht ligt het percentage bewoners dat zichzelf als gelukkig ziet al jaren rond de 80 procent, zo ook in 2023 (Gemeente Utrecht, 2024). In Rotterdam lag in 2024 het aandeel gelukkigen onder inwoners tussen de 18 en 65 jaar op 84 procent (Gemeente Rotterdam, 2025). Ook in deze stad is een daling te zien: in 2020 ging dit nog om 87 procent. Wel lijkt daarmee het geluksgevoel in de overige drie G4-steden hoger te liggen dan in de hoofdstad. Het World Happiness Report 2025 zet dit in perspectief: Nederland is gemiddeld gezien het vijfde gelukkigste land ter wereld, na Finland, Denemarken, IJsland en Zweden. In 2024 stond Nederland op de zesde plaats (Helliwell e.a., 2025).

Geluk verschilt naar geslacht, leeftijd en sociaaleconomische status

Het geluksgevoel en de ontwikkelingen daarin verschillen tussen groepen Amsterdammers (zie afb 2.9). We zien een aantal schommelingen. Waar het ervaren geluk bij vrouwen tussen 2020 en 2022 aanzienlijk afnam, is dit tussen 2022 en 2024 weer iets gestegen. Daarentegen is het geluksgevoel bij mannen wat gedaald. Daarmee zijn vrouwen in 2024 iets vaker gelukkig dan mannen. Daarnaast zien we, na een duidelijke daling, weer een toename in ervaren geluk in de generatie jongvolwassen Amsterdammers (van 18 tot 25 jaar). Ook de GGD rapporteert in hun onderzoek onder jongvolwassen, van 16 tot en met 25 jaar, een toename in het geluksgevoel onder hen na de sterke daling in eerdere jaren (GGD Amsterdam, 2025). Het geluksgevoel van 25- tot 35-jarigen nam eveneens iets toe. Daarentegen zien we een afname in het aandeel gelukkigen in de leeftijdscategorie 35 tot 55 jaar. Deze generatie is het minst vaak gelukkig.

Er bestaat een duidelijke relatie tussen het ervaren geluk en de sociaaleconomische status: Amsterdammers met een basisopleiding en/of een laag inkomen zijn aanzienlijk minder vaak gelukkig dan andere groepen. Tussen 2022 en 2024 bleven de verschillen in geluk onder Amsterdammers met verschillende opleidingsachtergronden en inkomens stabiel. Maar ten opzichte van 2018 nam het geluksgevoel minder sterk af onder hbo-/wo-opgeleiden en onder hen met een hoog inkomen waardoor de verschillen duidelijk groter werden (zie afb. 2.9). Tot slot bestaan er verschillen in het ervaren geluk tussen Amsterdammers met en zonder een migratieachtergrond (resp. 61% en 71%).

Vooral Surinaamse (52%) en Turkse Amsterdammers (55%) rapporteren relatief weinig gelukkig te zijn. Amsterdammers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond zijn gemiddeld iets vaker gelukkig (73%) dan Amsterdammers zonder migratieachtergrond (71%).

Al deze verschillen in mate van geluk tussen bevolkingsgroepen worden weerspiegeld in de geografische verdeling van gelukkige inwoners binnen de stad. Met 78 procent gemiddeld zijn bewoners van stadsgebied Weesp het vaakst (erg) gelukkig, gevolgd door bewoners van stadsdeel Centrum (71%) en Zuid (69%). In Noord en Nieuw-West zijn bewoners iets minder dan gemiddeld vaak gelukkig (beide 63%). In stadsdeel Zuidoost ligt het percentage gelukkigen 10 procentpunt lager dan gemiddeld in de stad (56%). Het gebied Bijlmer-Centrum valt op: minder dan de helft (44%) van bewoners geeft aan zichzelf als een gelukkig mens te zien.

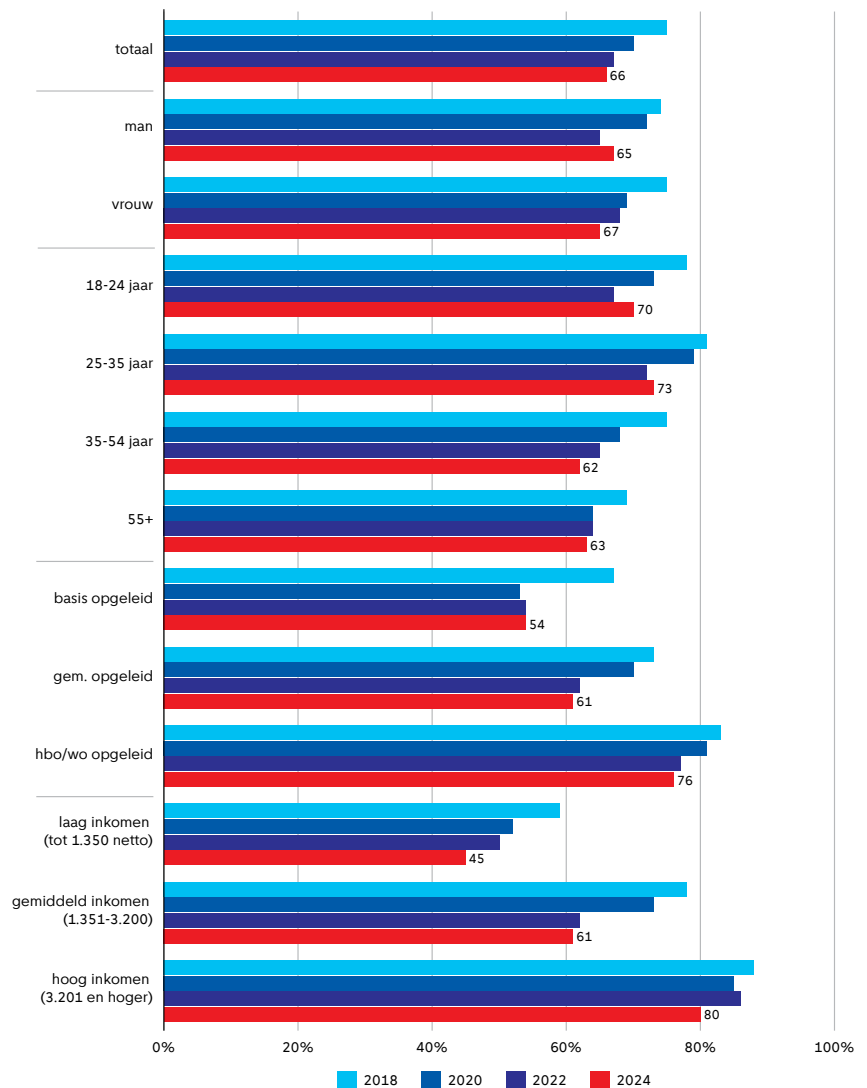
Psychisch welzijn sterkst bepalend voor geluk van Amsterdammers

Al langere tijd zien we dat het ervaren geluk samenhangt met het objectieve welzijn, de Leefsituatie-index. De score daarop ligt hoger voor Amsterdammers die zichzelf als een gelukkig mens zien (108) dan voor hen die niet zo gelukkig of ongelukkig zijn (90). Wel is dit verschil kleiner geworden sinds 2022 (111 versus 89) en 2020 (109 versus 89). In vervolgonderzoek gaat O&S dieper in op de verklaring van het dalende geluksgevoel. Uit een verdieping op De Staat van de Stad enquêtedata van 2022, blijkt dat met name het psychisch welzijn van Amsterdammers bepalend is voor het ervaren geluk (O&S, 2024). Dit gaat om gevoelens van somberheid en aan de andere kant gevoelens van kalmte en energie. Ook de tevredenheid met de woonsituatie, kunnen rondkomen, het hebben van betaald werk als voornaamste bezigheid en het doen van vrijwilligerswerk zijn voorspellers van geluk bij Amsterdammers. Ook in 2024 lijkt het psychisch welzijn vooral sterk bepalend voor het ervaren geluk. In 2025 wordt in samenwerking met de GGD aanvullend onderzoek gedaan naar de dalende trend in het geluksgevoel van Amsterdammers. Een gezamenlijke publicatie van deze nadere verklaring volgt later dit jaar.

Levenstevredenheid stabiel, maar niet voor iedereen gelijk

In 2024 geven Amsterdammers hun leven gemiddeld een 7,2, een rapportcijfer dat al enkele jaren stabiel is. Landelijk ligt de levenstevredenheid hoger, met een gemiddelde van 7,7 (SCP, 2024). Dit benadrukt de trend dat Amsterdammers minder tevreden zijn over hun leven dan de gemiddelde Nederlander. Wel is hun tevredenheid met het leven vergelijkbaar met dat van inwoners van andere grote Nederlandse steden (CBS, 2024). Toch zijn er positieve ontwikkelingen zichtbaar: de levenstevredenheid van jongvolwassenen (18-24 jaar) is licht gestegen van een 7,1 in 2020 en 2022 naar een 7,3 in 2024,

Afb. 2.9 In welke mate vindt u zichzelf een gelukkig mens? Naar achtergrondkenmerken, 2018, 2020, 2022 en 2024 (percentage (erg) gelukkig)



waarmee zij nu even tevreden zijn als de groep 25- tot 35-jarigen. Hiermee laat de levenstevredenheid onder jongvolwassenen weer een stijgende lijn zien na een sterke daling tussen 2018 en 2020. Tegelijkertijd blijven 45- tot 65-jarigen het minst tevreden met hun leven, met een gemiddelde beoordeling van 6,9. Ook Amsterdammers met basisopleiding en/of een laag inkomen blijven achter in levenstevredenheid.

Verschillen in tevredenheid met het eigen leven hangen, net als in eerdere jaren, sterk samen met de objectieve leefsituatie. Amsterdammers die hun leven met een onvoldoende beoordelen, scoren gemiddeld lager op de Leefsituatie-index (92) dan zij die hun leven een 8 of hoger geven (109). Vooral gezondheid speelt hierin een grote rol: Amsterdammers die hun gezondheid als zeer slecht ervaren, geven hun leven gemiddeld een 4,6, terwijl zij met een goede gezondheid een 7,7 geven. Ook arbeidsongeschikte Amsterdammers blijven achter, met een gemiddeld rapportcijfer van 5,3. We zien ook dat Amsterdammers

Afb. 2.10 Gemiddelde rapportcijfers voor tevredenheid met verschillende aspecten van het leven in Amsterdam, 2018, 2020, 2022 en 2024

	2018	2020	2022	2024
Uw vrienden en kennissenkring	7,8	7,8	7,7	7,6
De opleiding die u heeft gevolgd	7,5	7,5	7,6	7,4
Uw woonsituatie	7,4	7,3	7,3	7,2
Uw maatschappelijke positie	7,2	7,2	7,2	7,0
De financiële middelen van uw huishouden	6,9	7,0	6,8	6,9
De Amsterdamse samenleving	6,9	6,8	6,7	6,4
De Nederlandse samenleving	7,0	6,9	6,6	6,2
Hoe de zorg geregeld is in de stad	6,3	6,7	6,3	6,0
Het Amsterdamse bestuur	6,2	6,1	6,0	6,0
De regering	5,8	6,4	5,0	4,3
Het leven dat u op dit moment leidt	7,4	7,2	7,2	7,2

met betaald werk als voornaamste bezigheid gemiddeld tevredener zijn over hun leven (7,4) dan zij zonder betaald werk (6,9). Alleenstaanden en eenoudergezinnen blijven eveneens achter in levenstevredenheid. Alleenstaanden geven hun leven gemiddeld een 6,7, terwijl huishoudens met twee volwassenen zonder kinderen een 7,6 geven.

Kleine dalingen in tevredenheid met aspecten van het eigen leven

De tevredenheid met specifieke aspecten van het leven van Amsterdammers laat een licht dalende trend zien. Zo daalde de tevredenheid met de eigen maatschappelijke positie naar een 7,0, waar dit de afgelopen jaren stabiel op een 7,2 lag. Ook daalt de tevredenheid met de opleiding die men gevolgd heeft van een 7,6 in 2022 naar een 7,4 twee jaar later. Deze dalingen in tevredenheid komen sterker naar voren onder inwoners met maximaal een vmbo/mbo-1-opleiding dan onder hen met andere opleidingsniveaus en ook relatief sterk onder inwoners met een laag inkomen. De tevredenheid met de woonsituatie ligt met een 7,2 iets lager dan in 2022 (7,3), 2020 (7,3) en 2018 (7,4). Ook geven Amsterdammers hun financiële situatie gemiddeld een 6,9, wat weliswaar iets hoger is dan in 2022 (6,8), maar nog steeds lager dan in 2020 (7,0). Bovendien ligt de tevredenheid van bewoners met hun maatschappelijke positie, opleiding en financiële situatie in Amsterdam aanzienlijk lager dan landelijk (SCP, 2024).

Amsterdammers met maximaal een mbo-1 opleiding zijn minder tevreden met aspecten van hun eigen leven (woonsituatie, sociale kring, maatschappelijke positie, gevolgde opleiding en financiële middelen) dan middelbaar opgeleide Amsterdammers. Hbo-/wo-opgeleide Amsterdammers zijn met al deze aspecten van het eigen leven gemiddeld het meest tevreden. Hetzelfde patroon zien we naar inkomen: hoe lager het inkomen, hoe minder tevreden men is over de verschillende aspecten van het eigen leven. Ook valt op dat Amsterdammers met een migratieachtergrond van buiten Europa gemiddeld minder tevreden zijn met de verschillende aspecten van hun leven dan zij met een Europese achtergrond

of zonder migratieachtergrond. Tot slot hangt de tevredenheid met aspecten van het eigen leven samen met gezondheid: Amsterdammers in goede gezondheid zijn tevredener met hun woonsituatie, sociale kring, maatschappelijke positie, gevolgde opleiding en met hun financiële middelen dan zij die hun gezondheid als slecht ervaren.

Van alle hier onderscheiden Amsterdamse bevolkingsgroepen zijn alleenstaanden het minst tevreden met hun maatschappelijke positie en geven hiervoor een 6,6. Eenoudergezinnen zijn gemiddeld het minst tevreden met hun woonsituatie (6,5) en met hun financiële middelen (6,0). Amsterdammers van 65 jaar en ouder zijn aanzienlijk tevredener met hun woonsituatie dan jongere generaties.

Amsterdammers kritischer over samenleving en politiek

Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) blijkt dat Nederlanders doorgaans positiever oordelen over hun eigen leven dan over de samenleving (SCP, 2024). Dit patroon is ook in Amsterdam zichtbaar: Amsterdammers geven hun eigen leven een stabiel rapportcijfer (gemiddeld 7,2), maar zijn aanzienlijk kritischer over de samenleving (6,4) en het bestuur (6,0). Amsterdammers zijn minder vaak tevreden over het bestuur van hun gemeente dan de gemiddelde Nederlander (66% versus 71% geeft een 6 of hoger). Daar komt bij dat er bij Amsterdammers naar verhouding nog meer onvrede heerst over de Nederlandse samenleving (69% versus 74% geeft een voldoende rapportcijfer) en de regering (33% versus 44%). Twee derde van de Amsterdammers geeft de regering een onvoldoende als rapportcijfer. De tevredenheid met de Nederlandse samenleving en politiek is de afgelopen jaren redelijk sterk gedaald, een ontwikkeling die ook landelijk te zien is. Ook daalt de tevredenheid met de Amsterdamse samenleving. Verder ligt de waardering voor hoe de zorg in de stad geregeld is lager dan in eerdere jaren. De zorg krijgt in 2024 een gemiddeld rapportcijfer van 6,0, waar dit in 2022 nog ging om een 6,3 en in 2020 een 6,7. Vooral Amsterdammers in slechte gezondheid zijn minder tevreden met de zorg in de stad (5,3).

Het SCP wijst erop dat Nederlanders hun oordeel over het eigen leven vooral baseren op persoonlijke ervaringen, zoals hun sociale contacten, financiële situatie en gezondheid. Hun oordeel over de samenleving en politiek wordt daarentegen sterk beïnvloed door maatschappelijke zorgen en wat zij in de media zien. Dit verklaart waarom mensen relatief tevreden kunnen zijn over hun eigen leven, maar tegelijkertijd kritisch zijn over de samenleving en de politiek. Ook in Amsterdam zien we dit terug. Hoewel Amsterdammers gemiddeld tevreden zijn met hun eigen leven, maken zij zich zorgen over bredere maatschappelijke problemen. Zo maakt 50 procent zich veel zorgen over de Amsterdamse woningmarkt, over de gevolgen van conflicten en oorlogen in de wereld (47%) en over het milieu (46%).

Vertrouwen in de toekomst

Minder vertrouwen in de toekomst dan in 2000 en 2018

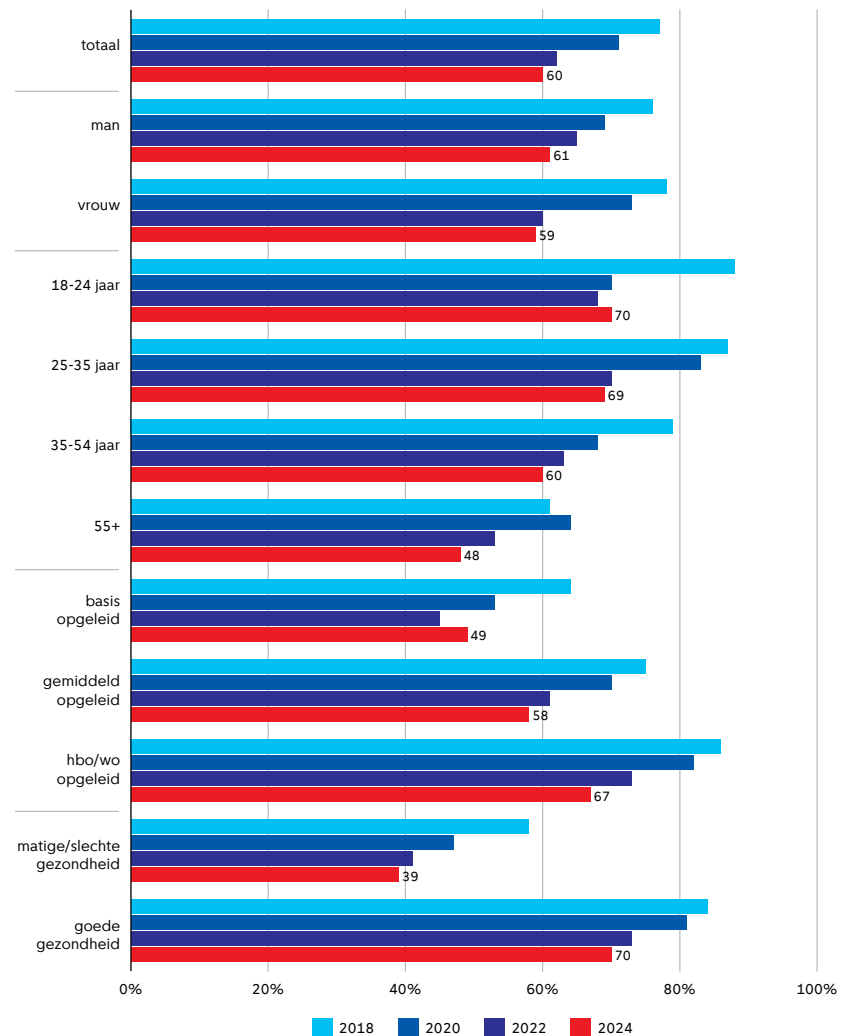
Zes op de tien volwassen Amsterdammers hebben (veel) vertrouwen in de toekomst. Dat is vergelijkbaar met het aandeel in 2022 (toen 62% nu 60%). De daling in het vertrouwen in de toekomst die vanaf 2020 optrad, vooral van 2018 op 2020, lijkt dus niet door te zetten. Wel heeft men (nog) aanzienlijk minder vertrouwen in de toekomst dan in 2018, toen bijna acht op de tien volwassenen (77%) vertrouwen in de toekomst hadden.

Oudere inwoners hebben minder vaak vertrouwen in de toekomst dan jongere tot 35 jaar (zie afb. 2.11). Dit vertrouwen is voor de groep van 55 jaar en ouder recent gedaald, evenals onder de 35- tot en met 54-jarigen (zie afb. 2.11). Onder de overige leeftijdsgroepen is het vertrouwen in de toekomst ongeveer gelijk gebleven.

Vrouwen hadden in 2022 minder vertrouwen in de toekomst dan mannen en hun vertrouwen in de toekomst was ook sterker gedaald. Nu zien we echter dat juist het vertrouwen in de toekomst onder mannen sterker is gedaald, waardoor het verschil tussen vrouwen en mannen nog maar klein is (zie afb. 2.11).

Het vertrouwen in de toekomst hangt ook samen met hulpbronnen die men heeft, zoals de genoten opleiding, inkomen en gezondheid. Dat kwam ook naar voren in een eerder onderzoek (O&S, 2024). Zo hebben zeven op de tien gezonde Amsterdammers vertrouwen in de toekomst tegenover vier op de tien die een matige of slechte gezondheid ervaren (zie afb. 2.11). Verder hebben inwoners met minder inkomen over het algemeen minder vertrouwen in de toekomst: 50 procent onder hen met een inkomen van 2.050 euro netto per maand of lager versus 67 procent onder hen met een hoger inkomen. Ook zijn er verschillen naar de genoten opleiding waarbij basisopgeleide inwoners veel minder vaak vertrouwen in de toekomst hebben dan hbo-/

Afb. 2.11 Vertrouwen in de toekomst naar achtergrondkenmerken, 2018, 2020, 2022 en 2024 (procenten)



wo-opgeleide. Daarbij valt op dat het vertrouwen onder inwoners met een hbo-/wo-opleiding is afgenomen (zie afb. 2.11). Amsterdammers met een Turkse (45%), Marokkaanse (50%) en Surinaamse herkomst (55%) hebben minder vertrouwen in de toekomst dan gemiddeld. Ook zien we verschillen naar staddelen: inwoners van stadsdeel Centrum hebben het meeste vertrouwen in de toekomst (65%) en inwoners van Nieuw-West (54%, vooral Osdorp 45%) en Noord (57%) duidelijk minder dan gemiddeld.

Sterke samenhangen met aspecten van welzijn en met zorgen over woningmarkt en conflicten

Het vertrouwen in de toekomst hangt samen met andere kenmerken van het welzijn. Mensen die (veel) vertrouwen in de toekomst hebben, hebben gemiddeld een hogere score op de Leefsituatie-index (107) dan zij die dat weinig (100) of niet hebben (93). Zij zijn ook vaker tevreden met hun eigen leven dan zij die weinig of geen vertrouwen in de toekomst hebben. Ook hangt het hebben van vertrouwen in de toekomst sterk samen met

het ervaren geluk: zij die gelukkig zijn hebben veel meer vertrouwen in de toekomst (74%) dan zij die dat niet zijn (34%). In De Staat van de Stad enquête is ook gevraagd naar in hoeverre men zich zorgen maakt over de woningmarkt en betaalbaar wonen, over conflicten en oorlogen in de wereld en over milieu en duurzaamheid. Voor elk van deze onderwerpen geldt dat ongeveer de helft van de volwassen Amsterdammers zich veel zorgen daarover maakt en ongeveer drie op de tien enige zorgen. Zij die zich veel zorgen maken over de woningmarkt en over conflicten en oorlogen hebben minder vertrouwen in de toekomst dan anderen. Voor milieu en duurzaamheid ligt het iets anders: zowel mensen die zich daar veel zorgen over maken als ook mensen die zich daar geen zorgen over maken (5% van de respondenten) hebben relatief weinig vertrouwen in de toekomst (respectievelijk 55 en 52%).

Literatuurlijst

Boelhouwer, J. (2010). *Wellbeing in the Netherlands. The SCP life situation index since 1974.*

CBS. (2023). *Jaarrapport Landelijke Jeugdmonitor 2023.*
Geraadpleegd via: longreads.cbs.nl

CBS. (2024). *Welzijn in 94 grote gemeenten.* Geraadpleegd via: www.cbs.nl

Gemeente Utrecht. (2024). *Monitor Utrecht 2023.* Geraadpleegd via: [Gezondheid & welzijn volwassenen | Utrecht Monitor](#)

Gemeente Rotterdam. (2025). *Gezondheidsmonitor GGD Rotterdam Rijnmond 2024.* Geraadpleegd via: [Dashboard - Cijfers over mentale gezondheid - Rotterdam](#)

GGD Amsterdam. (2025). *Hoe gaat het met Amsterdamse jongvolwassenen? Resultaten Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024.*

Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.-E., Aknin, L. B., & Wang, S. (Eds.). (2025). *World Happiness Report 2025.* University of Oxford: Wellbeing Research Centre. Geraadpleegd via: [World Happiness Report 2025 | The World Happiness Report](#)

Motivaction. (2024). *Haagse imago monitor 2023.*
Geraadpleegd via: www.merk.denhaag.nl/onderzoek

O&S. (2024). *Dalend ervaren geluk en vertrouwen in de toekomst: een nadere verkenning.* Geraadpleegd via: onderzoek.amsterdam.nl

SCP (Sociaal en Cultureel Planbureau). (2015). *De sociale staat van Nederland 2015.*

SCP. (2024). *Burgerperspectieven 2024 Bericht 1.*
Geraadpleegd via: www.scp.nl/publicaties

3

Economie

De Amsterdamse Economie groeit net als voor de coronacrisis weer in een hoger tempo dan de landelijke economie. Kennisintensieve sectoren als ICT en zakelijke diensten blijven belangrijke pijlers van de regionale economie, maar daarnaast blijft ook de bezoekerseconomie een belangrijke rol vervullen in Amsterdam met betrekking tot banen en vestigingen. Sinds de coronacrisis is ook het aantal bezoekers weer fors gestegen, maar dit aantal bevindt zich nog niet op het niveau van voor de coronacrisis. Wel blijven bezoekers gemiddeld genomen iets langer in Amsterdam dan voorheen.

Auteurs: Rogier van der Groep, Tanja Fedorova & Mersiha Tepić



Kernpunten

- De Amsterdamse economie heeft zich hersteld na de coronacrisis en groeit in een hoger tempo dan de landelijke economie. ICT en zakelijke diensten stuwden de regionale economie.
- Het aantal vestigingen en banen neemt jaarlijks toe in Amsterdam, maar door de krapte en flexibilisering op de arbeidsmarkt groeit het aantal banen sinds 2020 minder snel dan voorheen. Het aantal (kleine) vestigingen en eenmanszaken (waaronder zzp'ers) groeit harder dan het aantal banen.
- Met betrekking tot het aantal banen is de sector advies en onderzoek de grootste sector van Amsterdam. De andere sectoren die veel banen bieden zijn zorg, ICT, detailhandel en horeca.
- ICT en advies en onderzoek zijn qua aantal banen de snelst groeiende sectoren. Bij horeca en zorg valt de snelle toename van het aantal vestigingen op, waarbij de banengroei laag is. Dit is een teken dat hier vooral meer zzp'ers werken, een trend die ook landelijk te zien is. Daarnaast is het aandeel basisopgeleide en jonge werknemers bij horeca en detailhandel relatief hoog: in de sectoren ICT en advies en onderzoek zijn deze aandelen juist laag.
- Een deel van de Amsterdamse economie draait om de bedrijfstakken die samen worden gerekend tot de bezoekerseconomie. Sommige van deze bedrijven zijn sterker afhankelijk van toerismetrends en aantallen bezoekers die naar Amsterdam komen (hotels), dan andere die ook Amsterdammers bedienen (winkels, restaurants en taxi's).
- Na de coronacrisis neemt het toeristische dagbezoek sneller toe dan het verblijfsbezoek in Amsterdam. Het aantal verblijfsbezoekers ligt in 2024 nog onder het pre-coronaniveau. Het aantal overnachtingen is wel gestegen doordat verblijfsbezoekers gemiddeld langer in de stad blijven dan vóór de coronapandemie.
- De werkgelegenheid in de bedrijfstakken geassocieerd met toerisme neemt na 2022 weer toe, maar het aantal banen is nog niet op het niveau van 2019. Het aantal vestigingen ligt wel boven het niveau van 2019. In tegenstelling tot het aantal vestigingen in de toeristische sector, daalt het aantal vestigingen in de detailhandel gestaag, maar aantal banen blijft ongeveer gelijk.
- Een andere benadering voor de economische dynamiek is door te kijken naar ecologische factoren, zoals (efficiënt) verbruik van grondstoffen en energie en hergebruik van materialen. De economische groei in Amsterdam gaat in de laatste jaren gepaard met een daling van het materiaalverbruik. Eén van de verklaringen hiervoor is de oriëntatie van de Amsterdamse economie op dienstsectoren die meer waarde toevoegen, maar niet materiaalintensief zijn. Van alle sectoren is de industrie de meest energie-intensieve sector.
- Het aantal banen in de circulaire economie is in de afgelopen tien jaar toegenomen, onder andere door de groei in reparatiesector, in het bijzonder de reparatie van computers.

De economie van Amsterdam wordt op verschillende manieren in kaart gebracht: ten eerste door te kijken naar bruto regionaal product (BRP) en de toegevoegde waardeontwikkeling (TW) van de Amsterdamse economie. De toegevoegde waarde is de omzet van bedrijven min de aankoopkosten van grondstoffen en behelst dus de meerwaarde die aan producten of diensten door bedrijven wordt toegevoegd. Het BRP van de Amsterdamse economie is de opsomming van alle toegevoegde waarde die Amsterdamse bedrijven leveren. Daarmee is het BRP een graadmeter voor de omvang van de Amsterdamse economie. Daarnaast wordt gekeken naar de banenontwikkeling en de vestigingsontwikkeling in Amsterdam. In eerste instantie kijken we naar bedrijfsgrootte: hierbij constateren we dat het aandeel zzp'ers nog steeds groeit en een zeer groot deel vormt van het totale aantal vestigingen in Amsterdam.

Vervolgens kijken we naar de vijf grootste sectoren met betrekking tot banen en vestigingen, dit zijn advies en onderzoek, ICT, horeca, detailhandel en zorg. Hierbij wordt ook gekeken naar achtergrondkenmerken en baankenmerken van werkenden in deze vijf sectoren. In tegenstelling tot detailhandel en horeca leunen zorg, ICT en advies en onderzoek sterk op hbo- of wo-geschoold personeel. Daarna wordt er ingezoomd op toerisme en detailhandel als twee sectoren die prominent in het straatbeeld aanwezig zijn. Maar waar de ene sector (toerisme) steeds meer uitdijt, krimpt de ander (detailhandel). Tenslotte kijken we naar de verduurzaming van de Amsterdamse economie.

Gematigde economische groei na een sterk coronaherstel

Amsterdamse economie groeit minder snel dan voorheen, maar sneller dan landelijk

Na de economische dip tijdens de coronapandemie heeft de Amsterdamse economie zich weer hersteld. Dit geldt ook voor de economie van de omliggende gemeenten waarmee Amsterdam een min of meer afgebakend stedelijk systeem vormt: de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Het aandeel van de MRA in het landelijke bruto binnenlands product bedraagt 21 procent, waarvan meer dan de helft wordt gerealiseerd in Amsterdam. Afgezien van het eerste coronajaar (2020) groeit de economie van Amsterdam en de regio gemiddeld sneller dan de landelijke economie. In 2024 groeide de economie van de MRA met 1,4 procent en die van Amsterdam met 1,2 procent. De landelijke economische groei bedroeg 1 procent (EVMRA, 2025). Sinds 2023 ligt zowel het landelijke als regionale groeitempo lager dan in de afgelopen tien jaar. De onderliggende factoren hiervan zijn onder andere de energiecrisis, personeelstekorten en de beperkte capaciteit van het elektriciteitsnet (zie afb. 3.1).

Sectorale structuur Amsterdam gunstig voor hogere groeiverwachting economie

Naar verwachting groeit de Nederlandse economie in de komende jaren weer iets harder, met 1,9 procent in 2025 en 1,5 procent in 2026 (EVMRA, 2025). De verwachte economische groei voor de MRA is gunstiger vergeleken met de rest van Nederland en bedraagt 3,0 procent in 2025 en 2,6 procent in 2026. Deze prognose is nog met veel onzekerheid omgeven door de geopolitieke en handelsspanningen wereldwijd, maar ook door bijvoorbeeld het uitblijven van structurele oplossingen rondom de stikstofcrisis in Nederland (EVMRA 2025).

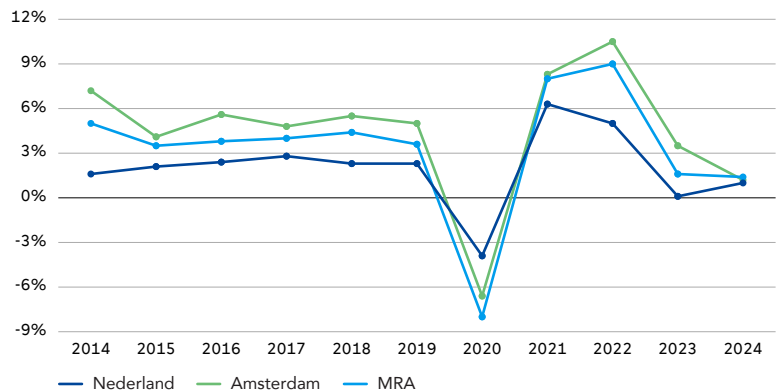
Voor Amsterdam en de directe omgeving kan in 2025 een sterkere groei van 3,4 procent worden verwacht (RaboResearch, 2025). De sectorale structuur en specialisatie in zakelijke dienstensectoren en ICT maken Amsterdam minder afhankelijk van handelsbelemmeringen, prijsstijgingen en stikstofbeperkingen, dan bijvoorbeeld de regio's waarin veel industrie is geconcentreerd. Zakelijke diensten en ICT zijn samen goed voor 37 procent van de toegevoegde waarde in de economie van Amsterdam. Landelijk is dit 22 procent (zie afb. 3.2) (CBS, 2025).

Ontwikkeling aantal vestigingen en banen

Aantal vestigingen neemt sneller toe dan het aantal banen

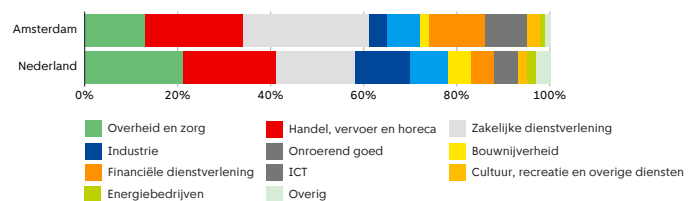
Een andere cruciale pijler van de Amsterdamse economie is de ontwikkeling van het aantal banen en vestigingen in de stad. In 2024 zijn er 199.396 vestigingen in Amsterdam en 760.060 banen. Tien jaar eerder waren dat nog 125.510 vestigingen en

Afb. 3.1 Economische groei, 2014-2024 (in procenten ten opzichte van vorig jaar)



bron: CBS/ EVMRA

Afb. 3.2 Aandeel van de bedrijfstakken in toegevoegde waarde, 2024 (in procenten van totaal)

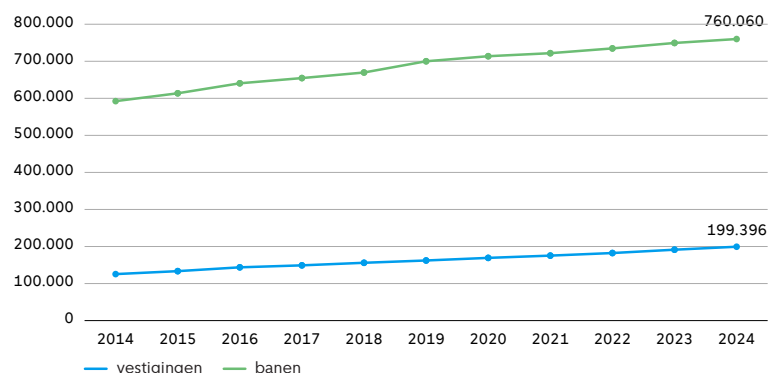


bron: CBS

592.399 banen (zie afb. 3.3). Hiermee is het aantal vestigingen met 59 procent toegenomen en het aantal banen met 28 procent. In de afgelopen tien jaar groeide het aantal vestigingen met gemiddeld 4,7 procent per jaar en het aantal banen met gemiddeld 2,5 procent per jaar.

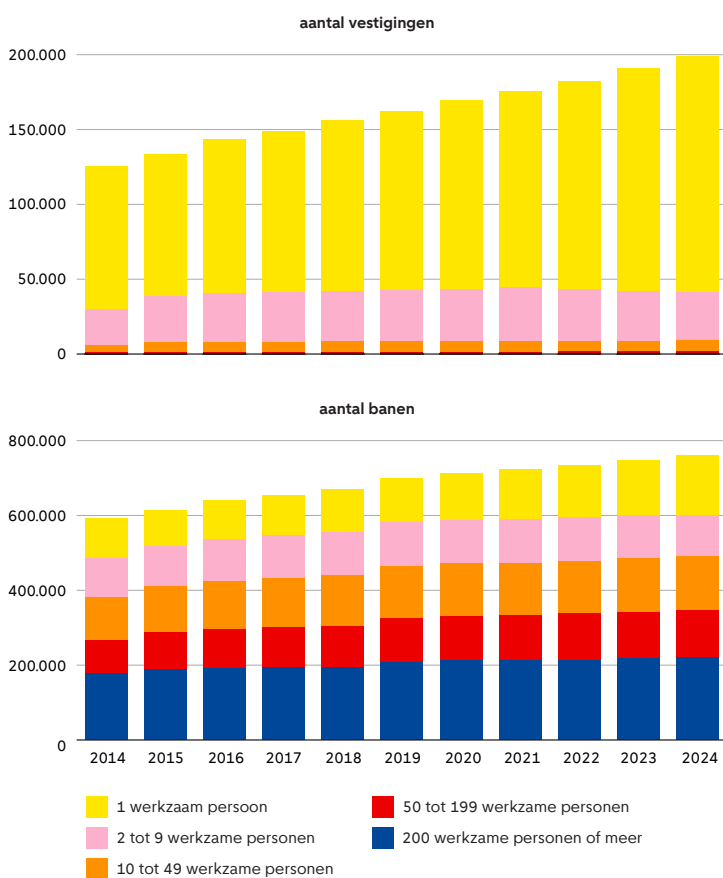
Hoewel het aantal vestigingen min of meer stabiel toeneemt, groeit het aantal banen in Amsterdam sinds 2020 minder snel dan vóór de coronapandemie. In 2020 bedroeg de groei 1,9 procent, in 2023 2,0 procent en in 2024 1,4 procent (onder het gemiddelde van 2,5 procent per jaar).

Afb. 3.3 Aantal actieve vestigingen en werkzame personen tussen 2014 en 2024 (aantallen, incl. Weesp)

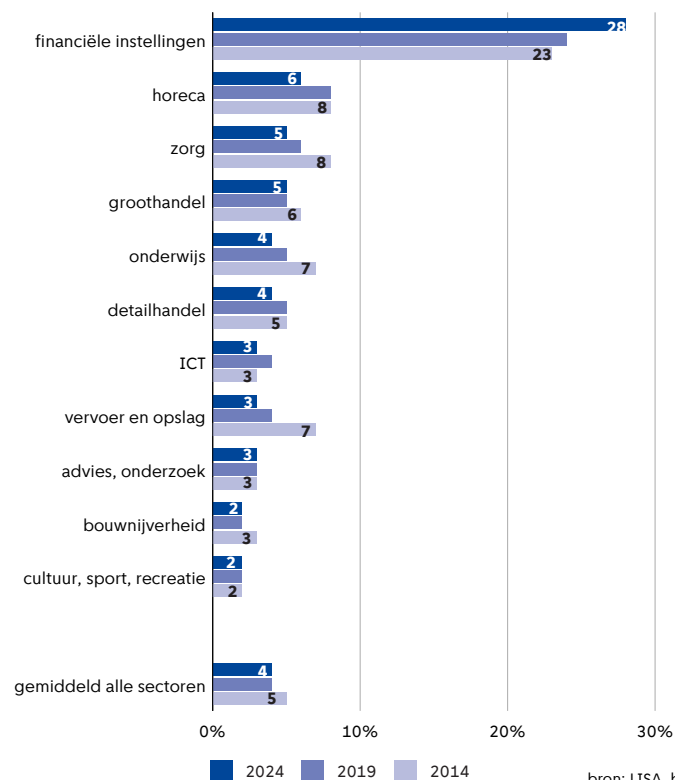


bron: LISA, bewerking O&S

Afb. 3.4 Ontwikkeling vestigingen en werkzame personen in Amsterdam naar bedrijfsgrootte, 2014-2024 (aantallen)



Afb. 3.5 Gemiddeld aantal werkzame personen per vestiging naar sector, 2014, 2019, 2024 (aantallen)



Hiervoor zijn meerdere verklaringen, waaronder de toename van het aantal zzp'ers door de flexibilisering van de arbeidsmarkt aan de ene kant en de arbeidsmarktkrapte in de regio Amsterdam (en ook elders) aan de andere kant (zie ook hoofdstuk Arbeidsmarkt).

Acht op tien vestigingen is een vestiging met één werkzame persoon

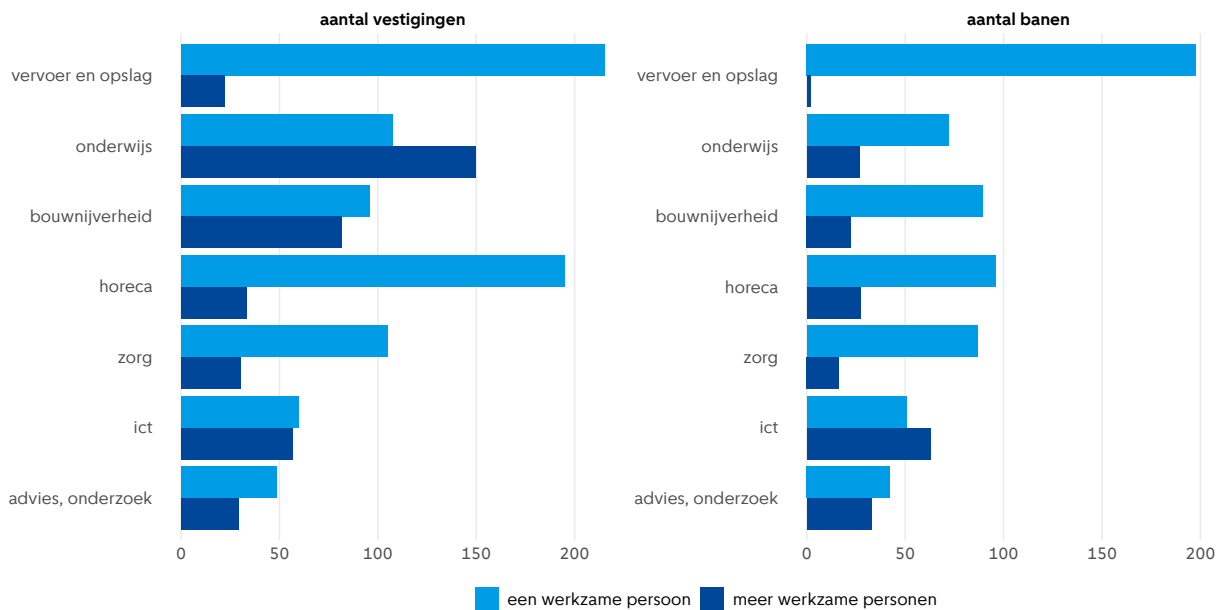
Hoewel de meeste banen in Amsterdam bij bedrijven zijn met tien of meer werkzame personen, bestaat het merendeel van de vestigingen uit bedrijven met één werkzame persoon (zie afb. 3.4). Dit kunnen eenmanszaken zijn die mogelijk later personeel aannemen, maar ook zelfstandigen zonder personeel (zzp). Al meerdere decennia groeit het aantal vestigingen in Amsterdam harder dan het aantal banen, dat komt doordat bedrijven kleiner worden en het aantal zzp'ers toeneemt. Dit proces staat bekend als de flexibilisering van de arbeidsmarkt: in plaats van mensen in loondienst een vast contract aan te bieden, krijgen mensen een flexibel arbeidscontract of worden ze als zzp'er ingehuurd. In 2024 bestond 79 procent van de vestigingen uit één werkzame persoon. In 2014 was dit percentage 76 procent (zie afb. 3.4).

Afbeelding 3.5 laat zien welke sectoren in Amsterdam voornamelijk uit grote bedrijven bestaan (zoals financiële instellingen) en welke grotendeels uit kleine bedrijven (onder andere cultuur, sport en recreatie en bouwnijverheid). Wanneer we de gemiddelde bedrijfsgrootte door de jaren heen volgen, wordt duidelijk dat de gemiddelde bedrijfsgrootte snel is afgenomen vooral in de sectoren vervoer en opslag, onderwijs, zorg en horeca.

Veel nieuwe zelfstandigen in vervoerssector, horeca en zorg

In figuur 3.6 wordt duidelijk in welke sectoren de toename van eenmanszaken (waaronder zzp'ers) het sterkst is, namelijk vervoer en opslag. Hoewel dit (zie afb. 3.5) in aantallen banen en vestingen niet een heel grote sector is in de stad, is het aantal zelfstandigen hier verdrievoudigd. Het gaat om taxi- en vrachtwagenchauffeurs, maar ook pakket- en maaltijdbezorgers. Bij sommige bezorgdiensten met name in de pakketbezorging en koeriersdiensten, is het vaak gebruikelijk dat bezorgers als zelfstandig ondernemer (zzp'er) werken. Daarnaast is ook een sterke toename te zien van het aantal eenmanszaken in de horecasector. Het gaat hier bijvoorbeeld om zelfstandige koks en cateraars. Deze ondernemers zijn daarmee een exemplarisch voorbeeld van de toegenomen flexibilisering van de arbeidsmarkt in de horecasector.

Wanneer zzp'ers werken onder dezelfde voorwaarden en met dezelfde instructies als werknemers in loondienst is er sprake van schijnzelfstandigheid. Om schijnzelfstandigheid tegen te gaan is landelijke wetgeving voor de inhuur van zzp'ers aangescherpt. Landelijke data van het CBS laten nu al een kentering zien. Zo blijkt dat het aantal zzp'ers in het eerste

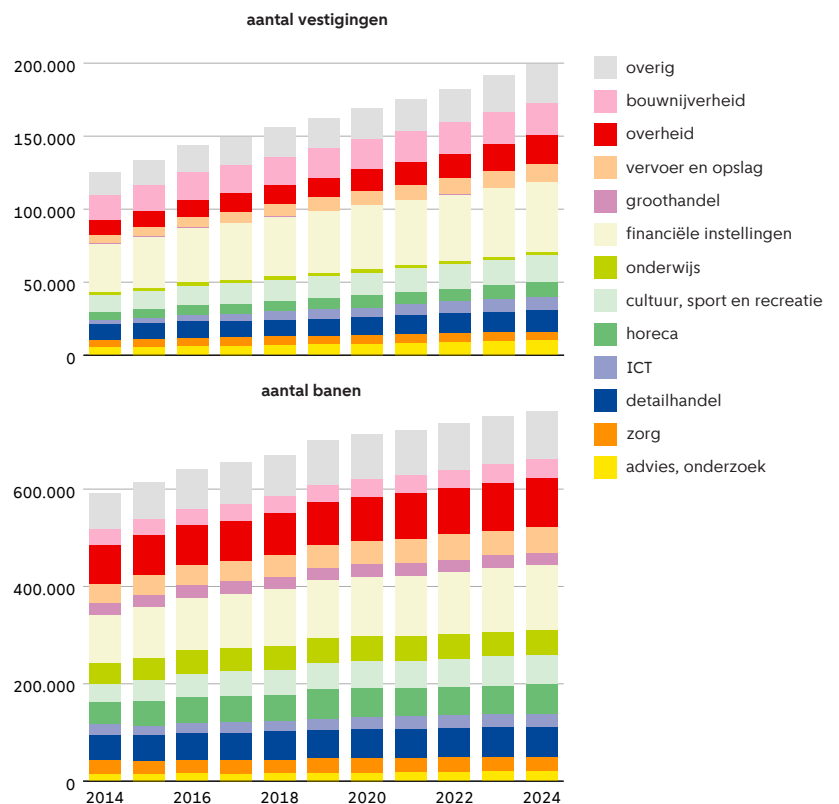
Afb. 3.6 Ontwikkeling eenmanszaken en vestigingen met meer meerdere werkzame personen in enkele grote sectoren in Amsterdam, 2014 – 2024 (procenten)

bron: LISA, bewerking O&S

kwartaal van 2025 is gedaald, onder andere in de sectoren zorg, horeca en dienstverlening (CBS, 2025). Verwacht wordt dat we volgend jaar ook in de Amsterdamse data een vergelijkbare kentering zien.

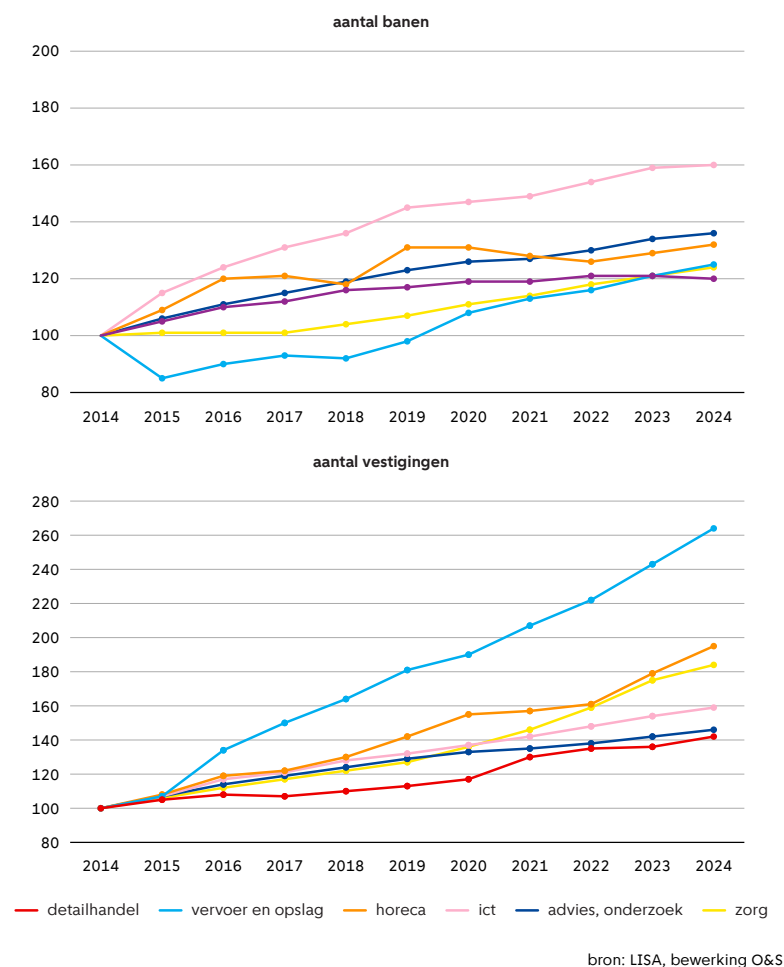
Sectorale structuur: veel banen in dienstverlening en zorg

Met betrekking tot het aantal banen is de sector advies en onderzoek de grootste sector van Amsterdam, gevolgd door de gezondheids- en welzijnszorg (zie afb. 3.7). Deze sectoren zijn goed voor respectievelijk 17 en 13 procent van alle banen in de stad en bestaan uit grote en kleine bedrijven in diverse specialisaties. Onder de sector advies en onderzoek vallen consultancybureaus in financieel en juridisch advies (onder andere accountants en notariskantoren), ontwerp-, marketing- en opinieonderzoekbureaus en andere specialistische diensten. Onder de sector gezondheids- en welzijnszorg vallen naast ziekenhuizen, huisartsen- en fysiotherapiepraktijken, ook psychische zorgpraktijken, kraamhulp-, kinderopvang- en thuiszorgbureaus. Daarnaast zijn er relatief veel banen in de sectoren ICT, detailhandel en horeca, ieder goed voor 8 procent van alle Amsterdamse banen in 2024.

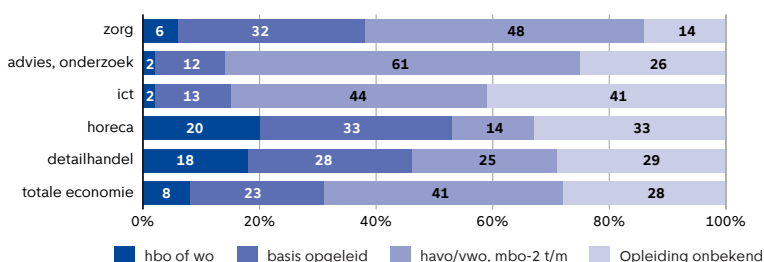
Afb. 3.7 Aantal actieve vestigingen en werkzame personen naar sector tussen 2014 en 2024

bron: LISA, bewerking O&S

Afb. 3.8 Ontwikkeling grootste sectoren in Amsterdam 2014 – 2024
(indexcijfers, 2014 = 100)



Afb. 3.9 Werkenden in geselecteerde sectoren in Amsterdam naar opleidingsniveau, 2023 (procenten)



Banengroei vooral in ICT-sector, vestigingengroei in horeca en zorg

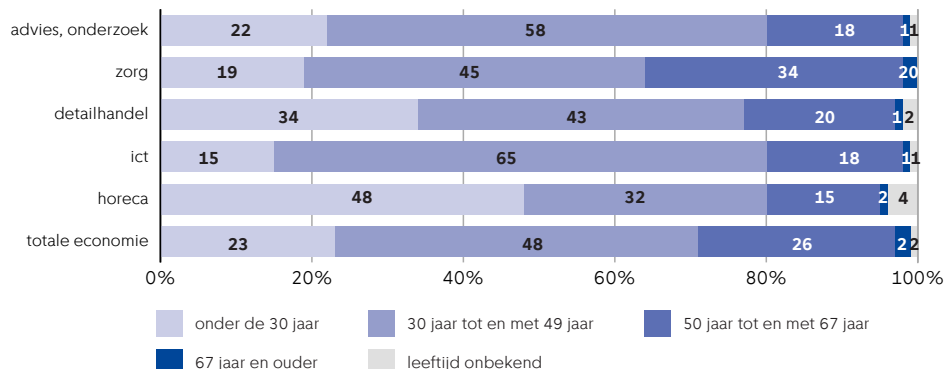
Het aantal banen steeg de afgelopen tien jaar het snelst bij de ICT-sector en bij de sector advies en onderzoek. Dit heeft ook geleid tot een lichte verschuivingen in de sectorstructuur, waarbij het aandeel advies en onderzoek en ICT groter is geworden (zie afb. 3.7). Van alle banen in Amsterdam in 2014 was 16 procent in advies en onderzoek en 6 procent in ICT. In 2024 was dat respectievelijk 17 procent en 8 procent. Wanneer we naar de ontwikkeling van het aantal vestigingen kijken dan valt vooral de snelle toename van het aantal vestigingen in de horeca en zorg op (zie afb. 3.8). Beide sectoren vallen overigens niet op met betrekking tot banengroei, wat een teken is dat het om kleine vestigingen en zzp'ers gaat. Ook landelijk valt een toename van het aantal zzp'ers in de zorg en horeca op. De groei kan deels worden verklaard door de coronapandemie en deels door de behoefte aan meer flexibiliteit en grip op de werkdruk vooral in de zorg (KvK, 2024; CBS, 2023).

In dit deel kijken we naar de werkenden in de vijf grootste sectoren. Als uitgangspunt is het jaar 2023 gekozen, omdat voor dit jaar de meest recente datasets beschikbaar was. Eerst kijken we naar het opleidingsniveau, naar leeftijdsklassen en naar het woongebied van de werkenden en vervolgens kijken we naar de ontwikkeling van het gemiddeld uurloon per sector.

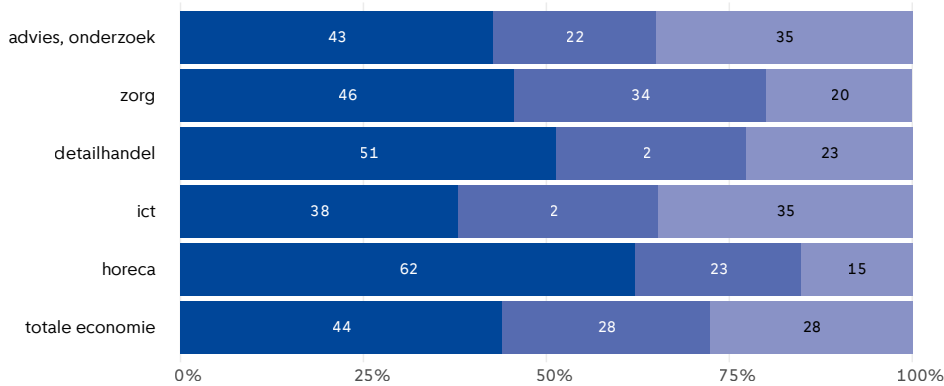
In detailhandel en horeca relatief veel basisopgeleiden

In Amsterdam werken relatief weinig mensen met geen of alleen een basisopleiding. Gemiddeld is 8 procent basisopgeleid in 2023. In de sectoren detailhandel en in de horeca is dit aandeel fors hoger: ongeveer één op de vijf is hier basisopgeleid. Daarnaast werken er in de horeca en in detailhandel beduidend meer jongeren dan in de andere sectoren. Ook is het aandeel werkenden dat in Amsterdam woont in deze twee sectoren fors hoger dan in de andere sectoren. Hier staat tegenover dat ruim vier van de tien werkenden bij Amsterdamse bedrijven hbo- of wo-opgeleid is. Bij de sectoren ICT, zorg, advies en onderzoek ligt dit weer hoger. De ICT sector kent ook relatief veel werkenden die buiten Amsterdam wonen. Van een groot deel van de werkenden (28%) is het opleidingsniveau onbekend. Dit komt doordat van werkenden met een buitenlandse achtergrond vaak de opleiding niet bekend is. Vanuit dat licht bezien is het niet verrassend dat in de internationaal georiënteerde ICT-sector een zeer hoog aandeel werkenden is waarvan het opleidingsniveau onbekend is.

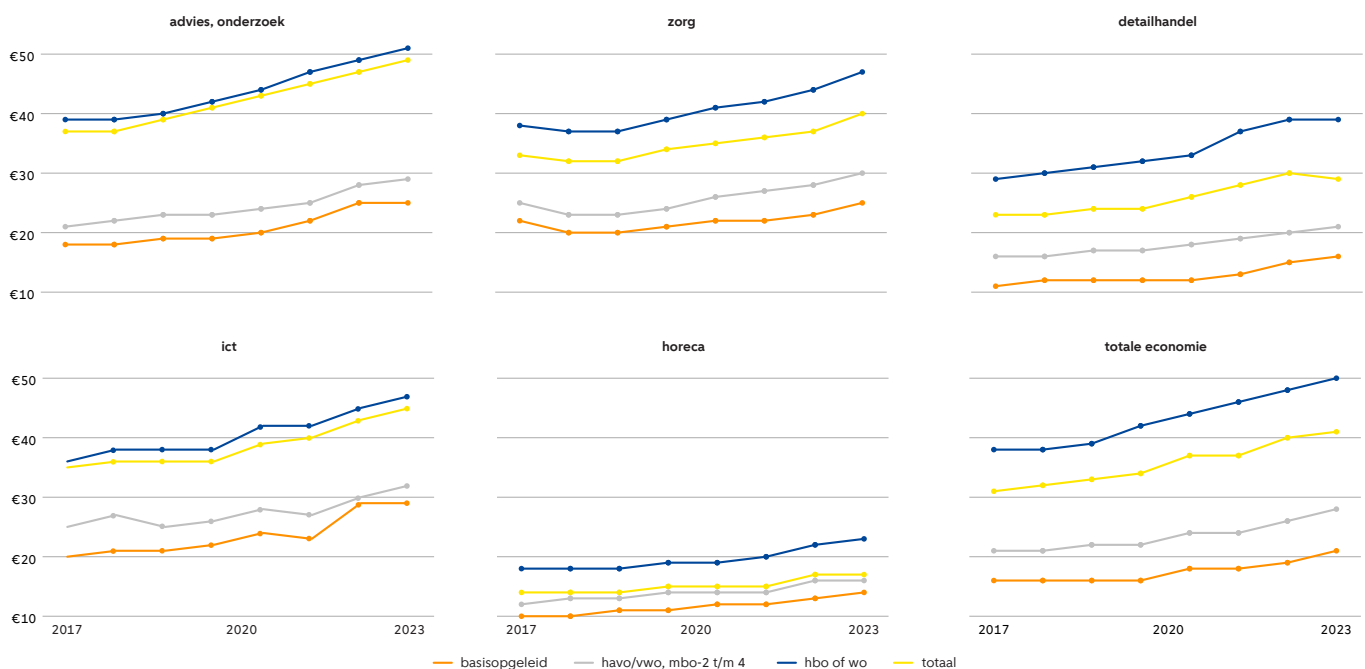
De loonontwikkeling in de vijf sectoren laat eveneens een duidelijke tweedeling zien tussen de detailhandel en horeca enerzijds en zorg, ICT en advies en onderzoek anderzijds. De loonontwikkeling in horeca en detailhandel is daarbij fors lager dan in de andere sectoren. Maar binnen advies, onderzoek, zorg en ICT loopt de loonontwikkeling tussen basisopgeleide werkenden en hbo- of wo-opgeleide werkenden sterk uit de pas.

Afb. 3.10 Werkenden in geselecteerde sectoren in Amsterdam naar leeftijdsklassen, 2023 (procenten)

bron: CBS: ABR/POLIS, bewerking O&S

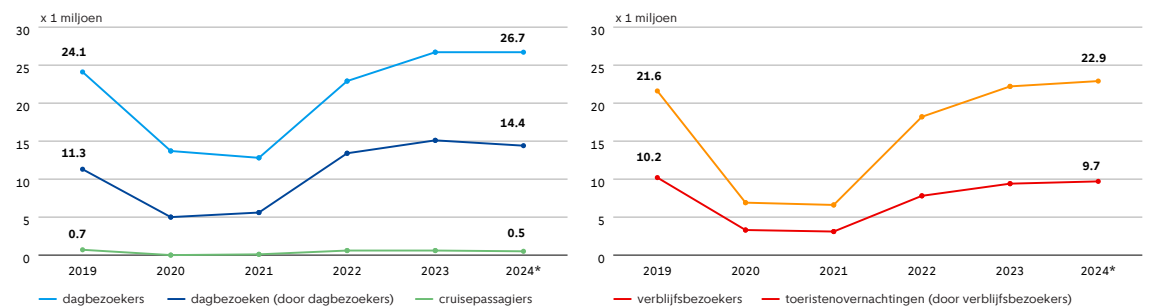
Afb. 3.11 Werkenden in geselecteerde sectoren in Amsterdam naar woongebied, 2023 (procenten)

bron: CBS, ABR/POLIS, bewerking O&S

Afb. 3.12 Loonontwikkeling geselecteerde sectoren en totale economie Amsterdam (loon per uur in euro's)

bron: CBS: ABR/POLIS, bewerking O&S

Afb. 3.13 Het aantal dagbezoekers, afgelegde dagbezoeken, cruisepassagiers, verblijfsbezoekers en hun overnachtingen in Amsterdam, 2019-2024 (in miljoenen)



* voorlopige cijfers

databronnen: CBS/NBTC/AirDNA /Eurostat/ UNWTO/Oxford Economics/DEStatis/StatBel

Bezoekerseconomie in Amsterdam

Lager groeitempo toerisme in Amsterdam dan landelijk

De omvang van de bezoekerseconomie kan op verschillende manieren worden gemeten, onder andere in aantallen toeristische bezoekers en hun overnachtingen. Amsterdam had in 2024 naar schatting ruim 14 miljoen unieke dagbezoekers en bijna 10 miljoen verblijfsbezoekers. Deze schatting betreft alleen de bezoekers aan Amsterdam met een toeristisch motief, zoals vakantiegangers, congresbezoekers en dagjesmensen. Bezoekers zonder toeristisch motief, zoals forensen vallen hier buiten. Het aantal unieke dagbezoekers lag in 2024 14 procent boven het pre-corona niveau, terwijl het aantal verblijfbezoekers nog 5 procent onder het pre-corona niveau lag. Daarnaast waren er in 2024 ook 0,5 miljoen cruisepassagiers in de stad, van wie het niet bekend is of ze in Amsterdam hebben overnacht. Ook lag het aantal cruisepassagiers onder het pre-coronaniveau (zie afb. 3.13).

De verblijfsbezoekers bleven gemiddeld 2,36 nachten in Amsterdam en zorgden in 2024 voor in totaal bijna 23 miljoen overnachtingen, 6 procent meer dan in 2019. Deze groei komt door de toegenomen gemiddelde verblijfsduur. De meeste verblijfsbezoekers verblijven in hotels (95 procent), de rest verblijft in woningen of kamers die via online platforms worden verhuurd of op kampeer- of huisjesterreinen. Ook hebben sommige dagbezoekers niet één, maar meerdere bezoeken gedurende 2024 aan Amsterdam gebracht. Het totaal aantal dagbezoeken bedroeg in 2024 bijna 27 miljoen, 11 procent boven het pre-coronaniveau.

Vóór de coronapandemie groeide het toerisme in Amsterdam sneller dan landelijk, maar vanaf 2020 ligt het groeitempo in de hoofdstad lager dan in de rest van Nederland. Een mogelijke verklaring hiervoor ligt in het feit dat Amsterdam sterk georiënteerd is op de buitenlandse toeristen, vooral de lange afstandsreiziger (vanwege de rol van Schiphol). Het herstel na de corona werd in eerste instantie gedreven door het binnenlandse toerisme. Hierdoor

hebben de gebieden die sterk georiënteerd waren op de binnenlandse gasten te maken met een hoger groeitempo dan de gebieden die waren georiënteerd op de buitenlandse bezoekers, zoals Amsterdam. Daarnaast zijn er door de gemeente Amsterdam diverse maatregelen genomen om de toeristische druk te verminderen.

In Nederland is Amsterdam de meest aantrekkelijk stad voor buitenlandse toeristen. Meer dan 80 procent van alle toeristenovernachtingen en bijna 40 procent van de dagbezoeken in de stad is door buitenlandse bezoekers. Dagbezoekers komen naar Amsterdam om onder andere te wandelen (vooral buitenlandse dagbezoekers), winkelen (vooral dagbezoekers uit de MRA) en om musea te bezoeken (vooral dagbezoekers uit overig Nederland) (O&S, 2025).

Het aantal banen in toeristische sector nog onder het pre-corona niveau

Relatief veel bedrijven en banen in Amsterdam zijn in de sectoren die de bezoekerseconomie bedienen. Sommige van deze bedrijven zijn sterk afhankelijk van de bezoekers die naar Amsterdam komen, zoals hotels en toeristische attracties. Winkels, restaurants en taxi's leveren producten en diensten zowel aan Amsterdammers en regiobewoners, als aan binnenlandse en buitenlandse toeristen. Bedrijven in reisbemiddeling bedienen daarnaast ook buitenlandse klanten die niet naar Nederland reizen. Bedrijfstakingen die geassocieerd worden met toerisme, zoals horeca, cultuur, recreatie, vervoer en reisbemiddeling, worden samen ook de 'toerismesector' genoemd.

In 2024 telt Amsterdam 12.636 vestigingen en 76.629 banen gerelateerd aan toerisme. Dit is respectievelijk 6 procent en 10 procent van alle vestigingen en banen in Amsterdam. Vóór de coronapandemie groeide het aantal banen in de toerismesector harder dan gemiddeld in andere sectoren. Tussen 2019 en 2022 is er een daling opgetreden als gevolg van de coronapandemie. Hoewel de werkgelegenheid in toerisme na 2022 weer toeneemt, is het aantal banen in 2024 nog

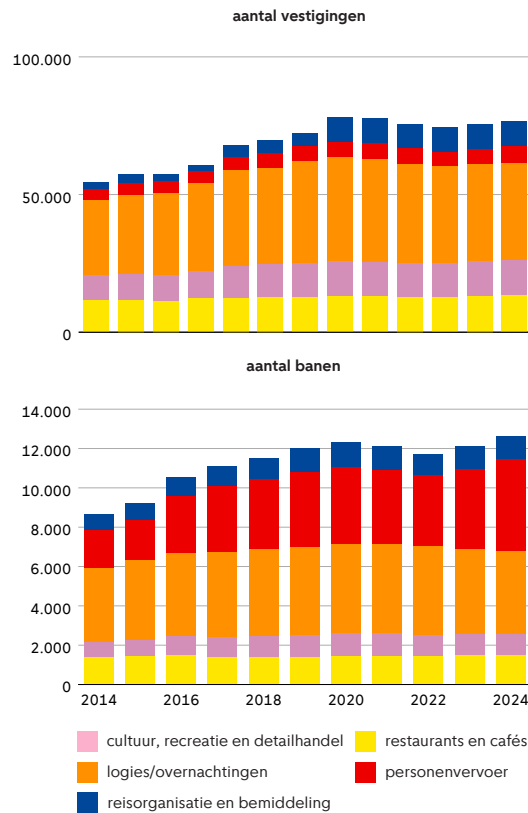
niet op het niveau van 2019. Het aantal vestigingen ligt wel boven het niveau van 2019 (zie afb. 3.14).

In de toerismesector is het overgrote deel van de vestigingen te vinden bij de branches 'restaurants en cafés' en 'personenvervoer', waar de taxi- en de rondvaartbedrijven onder vallen (zie afb. 3.14). Het feit dat de grote hoeveelheid vestigingen een betrekkelijk kleine hoeveelheid banen laat zien, betekent dat het om veel kleine ondernemers en zzp'ers gaat. Bij restaurants en cafés werken bijvoorbeeld veel tijdelijke krachten, oproepkrachten en werknemers met een contract voor een of twee dagen in de week. De groei van het aantal banen in de reisorganisatiebranche tussen 2018 en 2019 is deels het gevolg van een snelle groei van internationale internetdiensten als Booking.com en deels toe te schrijven aan een administratieve wijziging in de LISA data in 2019.

Steeds minder winkels in niet-dagelijks segment door toename online aankopen

Bedrijven in detailhandel bedienen zowel de inwoners van Amsterdam als bezoekers en maken ook deel uit van de Amsterdamse bezoekerseconomie. Uit figuur 3.15 blijkt dat het aantal vestigingen in het niet-dagelijkse boodschappensegment al jaren aan het dalen is. Het aantal vestigingen voor dagelijkse boodschappen, grotendeels supermarkten is gelijk gebleven. Opvallend genoeg heeft de afname van het aantal winkels niet geleid tot een vergelijkbare daling van de winkelvloeroppervlakte. De winkelvloeroppervlakte is de oppervlakte van het winkelpand dat toegankelijk is voor publiek. In 2025 is de totale winkelvloeroppervlakte 1.063.181 m² tegenover 1.073.499 m² in 2015, ofwel 1 procent lager. De daling is vooral het gevolg van een afname van de winkelvloeroppervlakte in het niet-dagelijkse boodschappensegment. De oppervlakte van winkels in het dagelijkse boodschappensegment steeg

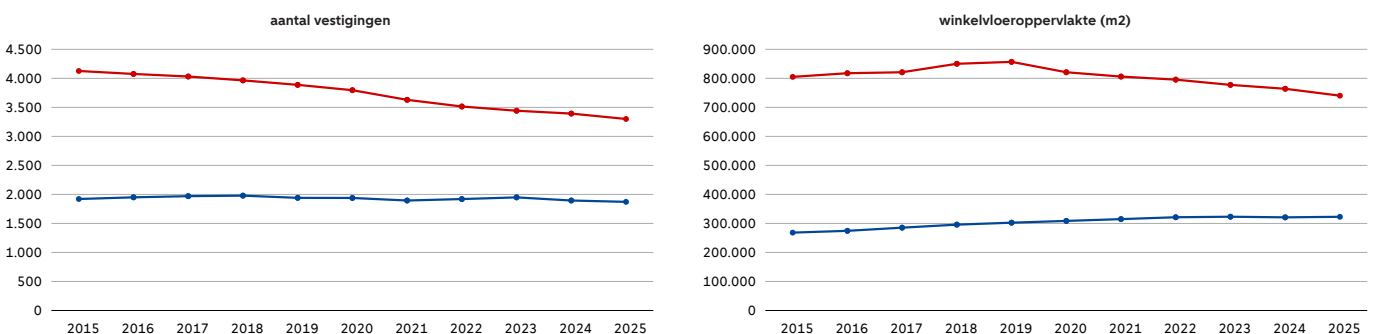
Afb. 3.14 Vestigingen en banen in de toerisme Amsterdam (en Weesp) naar sector, 2014-2024



bron: LISA, bewerking O&S

juist iets. De belangrijkste reden hiervoor is dat consumenten steeds minder in winkels kopen en juist meer producten online. Levensmiddelen worden nog wel in fysieke winkels gekocht (Monitor Detailhandel 2024).

Afb. 3.15 Verkooppunten en winkelvloeroppervlakte in de detailhandel Amsterdam (en Weesp), 2015-2025 (peildatum 1 januari)

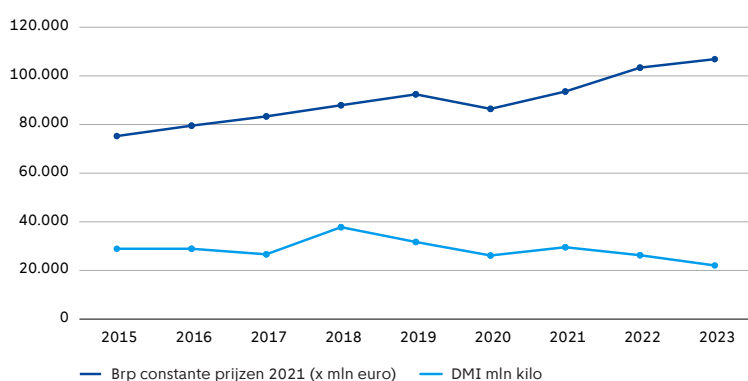


bron: Locatus, bewerking O&S

Verduurzaming van de economie

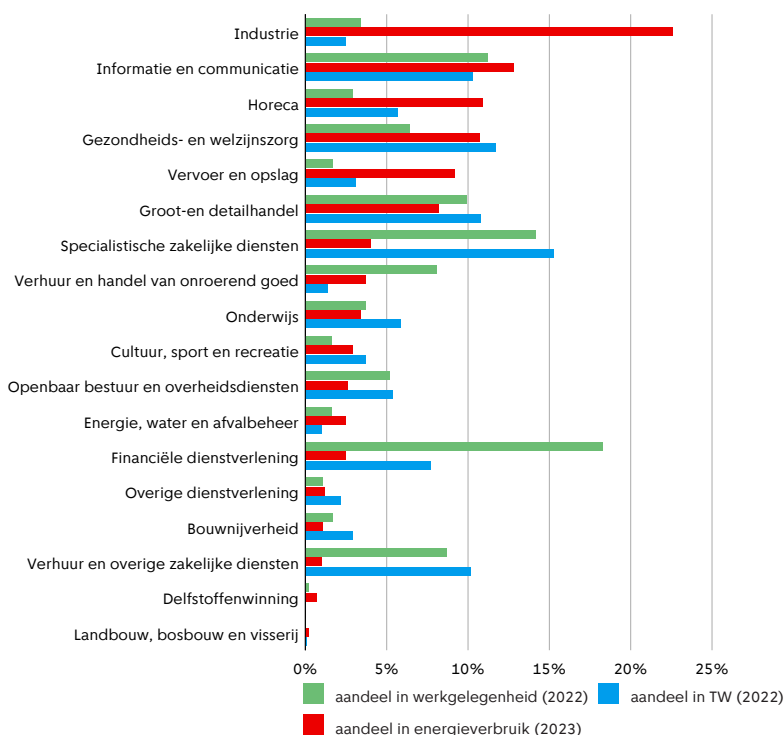
De huidige economische systemen zijn sterk afhankelijk van het gebruik van natuurlijke hulpbronnen, zoals fossiele brandstoffen en grondstoffen. Het gebruik van dit soort natuurlijke hulpbronnen zonder maatregelen om neveneffecten van het gebruik tegen te gaan belast het milieu. Denk hierbij aan CO₂-uitstoot, verlies van biodiversiteit en vervuiling. De gevolgen hiervan, zoals klimaatverandering, grondstoffenschaarste en ecologische ontwrichting, raken ook stedelijke regio's als Amsterdam.

Afb. 3.16 Bruto regionaal product en Direct Material Input (DMI), Amsterdam, 2015-2023



bron: CBS Statline & O&S Circulaire Economie Monitor

Afb. 3.17 Energieverbruik, werkgelegenheid en toegevoegde waarde Amsterdamse economie, 2022 en 2023



bron: EVMRA & Klimaatmonitor

De transitie naar een duurzame economie kan helpen om deze uitdagingen aan te pakken. Dit betekent dat economische groei niet langer gepaard mag gaan met een steeds hogere ecologische voetafdruk. In plaats daarvan moet de economie toekomstbestendig worden ingericht: met efficiënter gebruik van energie en grondstoffen, minder uitstoot en meer hergebruik van materialen. In het huidige hoofdstuk wordt getoond hoe de verduurzaming in de Amsterdamse economie zich op een aantal punten manifesteert.

Economische groei en materiaalverbruik zijn historisch sterk gecorreleerd. Direct Material Input (DMI) meet de totale hoeveelheid materialen (zoals fossiele brandstoffen, ertsen of biomassa) die een economie invoert of intern ontgint voor gebruik in productie en consumptie. Traditioneel groeit de DMI mee met het bbp, namelijk hoe meer economische activiteit, hoe meer grondstoffen er nodig zijn. In het duurzaamheidsbeleid wordt juist gestreefd naar de ont koppeling van bbp en de DMI. In afbeelding 3.16 is de ontwikkeling van de Amsterdamse brp en DMI te zien. Het Amsterdamse brp blijft stijgen terwijl het materiaalverbruik (de DMI) lichtelijk daalt. Dit lijkt te wijzen op een absolute ont koppeling tussen het brp en de DMI. Een van de redenen voor deze ontwikkeling kan zijn dat de Amsterdamse economie in toenemende mate uit diensten bestaat die waarde toevoegen maar niet heel materiaalintensief zijn. Verhoogde efficiëntie in materiaalgebruik, door technologische innovaties of circulariteit, kan er ook aan bijdragen dat de economie minder materiaalintensief wordt.

De diensteneconomie van Amsterdam zorgt voor lagere materiaalintensiteit

Een voorbeeld van de aanspraak op natuurlijke hulpbronnen of materiaalintensiteit is het gebruik van fossiele grondstoffen voor energie in de verschillende sectoren van de economie. Afbeelding 3.17 geeft aan welke sectoren in de Amsterdamse economie energie-intensief zijn en welke minder. Tegelijkertijd geeft de afbeelding weer welke bijdrage de sector levert aan de werkgelegenheid en voor hoeveel toegevoegde waarde (TW) het zorgt. De industrie bijvoorbeeld is een energie-intensieve sector. Het zorgt voor bijna een kwart van het energieverbruik in de stad. Dit staat in contrast met het relatief lage aandeel in de werkgelegenheid en toegevoegde waarde, die beide lager dan de 5 procent liggen.

Zoals de ont koppeling tussen de BRP en de DMI in de bovenstaande afbeelding al hintte, zien we ook in deze figuur de verdienstelijking van de Amsterdamse economie. Ook in het geval van enkel de fossiele grondstoffen (voor energieverbruik) zien we een positieve uitwerking van de verdienstelijking. De sectoren financiële dienstverlening, specialistische zakelijke diensten en verhuur en zakelijke diensten vallen op vanwege het hoge aandeel in de toegevoegde waarde en werkgelegenheid terwijl het aandeel in energieverbruik juist zeer laag is. Dit wijst erop dat deze sectoren relatief veel economische

waarde genereren per werknemer, met een lage energie-intensiteit. Niet alle dienstensectoren zijn hetzelfde. De dienstensectoren horeca en vervoer en opslag zijn energie-intensief maar beperkt in aandeel in toegevoegde waarde of werkgelegenheid.

Door innovatie op het gebied van energievoorzieningen - meer hernieuwbare energieopwekking - kan de ecologische impact van energie-intensieve sectoren verkleind worden. Zoals hierboven aangegeven kan de circulaire economie ook de materiaalintensiteit van de economie verlagen doordat er efficiënter en innovatiever met materialen en grondstoffen om wordt gegaan. Sectoren die de grondstoffenintensiteit van de economie kunnen verlagen, zijn onder andere dienstensectoren die bijdragen aan levensduurverlenging van producten en materialen (zoals reparatie, verhuur of 'product as a service').

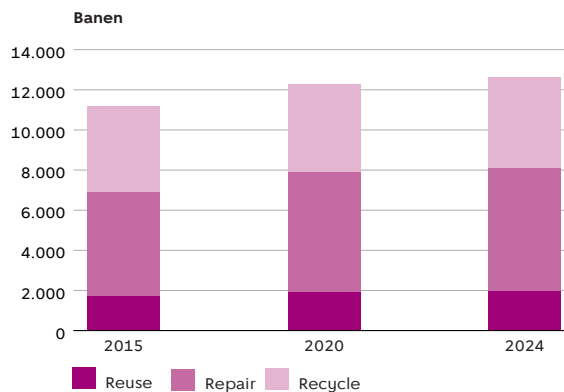
Gematigde banengroei in circulaire economie na corona

Afbeelding 3.18 laat de ontwikkeling zien van de werkgelegenheid in de circulaire economie in Amsterdam in de afgelopen tien jaar. Tussen 2015 en 2020 is het aantal banen in de circulaire economie met 10 procent gestegen. Deze stijging komt met name door de toename van banen in de reparatiesector, in het bijzonder de reparatie van computers. Na 2020 vlakt deze groei af. Tussen 2020 en 2024 is er een verdere stijging van 2,5 procent in het aantal banen, wat wijst op een voortgezette maar gematigde groei. Het is belangrijk op te

merken dat dit een nauwe definitie betreft van circulaire activiteiten dat mogelijk niet alle vormen van circulaire economie dekt, zoals activiteiten die indirect aan de circulaire economie bijdragen.

Het stimuleren van de circulaire economie draagt niet alleen bij aan de verduurzaming van de economie, maar kan ook bijdragen aan het verkleinen van afhankelijkheid van bepaalde regio's of landen die om politieke, economische of ecologische redenen als problematisch worden gezien. Het grootste deel (60 procent) van de Nederlandse import komt momenteel uit Europese landen, waarbij bijna een derde afkomstig is uit Duitsland en België. Zeven procent van de import komt uit Amerika en 3 procent uit Rusland, Oekraïne of Turkije.

Afb. 3.18 Werkgelegenheid Circulaire Economie, Amsterdam, 2015, 2020 en 2024



bron: Lisa

Literatuurlijst

CBS. (2023, november 21). Zzp'er in zorg en welzijn kiest vooral voor onafhankelijkheid. Opgehaald van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/47/zzp-er-in-zorg-en-welzijn-kiest-vooral-voor-onafhankelijkheid>

CBS. (2025, mei 8). Afname aantal zzp'ers na jarenlange stijging. Opgehaald van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/19/afname-aantal-zzp-ers-na-jarenlange-stijging>

CBS. (2025). *De regionale economie 2024*. Opgehaald van <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/diversen/2025/de-regionale-economie-2024/2-economische-groei>

EVURA. (2025). *De Economische Verkenningen Metropoolregio Amsterdam 2025*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek, TNO, Vrije Universiteit Amsterdam in opdracht van Platform Economie Metropoolregio Amsterdam. Opgehaald van www.metropoolregioamsterdam.nl/evura

KvK. (2024, maart 7). Aantal zzp'ers afgelopen tien jaar met 85% gestegen. *Kamer van Koophandel*. Opgehaald van <https://www.kvk.nl/pers/aantal-zzpers-afgelopen-tien-jaar-met-85-gestegen/>

O&S. (2025). *Onderzoek toeristisch dagbezoek in Amsterdam*. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/onderzoek-toeristisch-dagbezoek-in-amsterdam>

RaboResearch. (2025). *Regioprognozes: in alle Nederlandse regio's groei verwacht; maar onzekerheid groot door geopolitieke situatie*. Opgehaald van <https://www.rabobank.nl/kennis/d011470220-regioprognozes-in-alle-nederlandse-regios-groei-verwacht-maar-onzekerheid-groot-door-geopolitieke-situatie>

4

Duurzaamheid

In een duurzame wereld zijn mens, milieu en economie met elkaar in evenwicht, waardoor de aarde niet wordt uitgeput. Dat betekent enerzijds dat de stad behouden moet worden voor de toekomst en anderzijds dat de leefomstandigheden op de planeet gunstig moeten blijven voor de mensheid. Die omstandigheden worden bepaald door ‘planetaire grenzen’, waar wij als stad weer invloed op hebben door onze keuzes. In dit hoofdstuk worden deze grenzen beschreven en voorzien van context en cijfers uit de stad.

Auteurs: Mersiha Tepić, Nico de Graaff, Merel Kieft, Geert Buis, Sjors Verhaar & Jorren Bosga



Kernpunten

- Planetaire grenzen worden wereldwijd overschreden; Amsterdamse inwoners en bedrijven dragen hieraan bij door consumptie van grondstoffen en spullen.
- Structurele daling in grondstoffen-gebruik is nodig om klimaat-opwarming te verkleinen.
- Veertig procent van het grondstoffengebruik in Amsterdam betreft fossiele grondstoffen.
- Mede door meer geïsoleerde woningen is er een daling in aardgas-verbruik, ondanks de groei van de stad. Ongeveer een vijfde van de gebouwde omgeving is aardgasvrij.
- Opwekking van zonne- en windenergie neemt toe. In 2024 werd 60 procent van de hernieuwbare elektriciteit in Amsterdam opgewekt door zon en 40 procent door wind. Dat is maar 7 procent van de totale elektriciteitsbehoefte in Amsterdam in 2023.
- De helft van de Amsterdammers koopt minder nieuwe spullen en eet minder dierlijke producten vanwege het klimaat.
- Minder vlees eten kan de CO₂-uitstoot van het Amsterdamse dieet met 15 procent verlagen.
- In Amsterdam wordt 166 kiloton voedsel per jaar verspild. Ongeveer de helft van deze verspilling vindt plaats in de horeca en bij huishoudens.
- Minder consumptie van elektronica en kleding bespaart ook CO₂-uitstoot elders; ruim 60 procent van de Amsterdammers koopt elke 6 maanden of vaker nieuwe kleding.
- De voornaamste gevolgen van klimaatverandering voor de stad zijn hittestress, wateroverlast, droogte en toenemend risico op overstromingen. Sommige groepen, zoals ouderen en bewoners met een lage sociaaleconomische status, zijn daar kwetsbaarder voor.
- Fijnstof PM₁₀ voldoet ook in 2024 aan WHO adviesrichtlijn.
- In Amsterdam zijn er gemiddeld 4.800 deeltjes microplastics per kilogram aarde.
- De drinkwater-richtwaarde voor PFAS is niet gehaald in 2023. Wel is de hoeveelheid PFAS in drinkwater afgenomen, dankzij het vaker schoonmaken van koolstoffilters.
- De Amsterdammer verbruikte in 2024 gemiddeld 152 liter water per dag, een stijging van 10 liter ten opzichte van 2021.
- Wereldwijd neemt biodiversiteit af; 37 procent van de inheemse wilde plantensoorten in Nederland dreigen te verdwijnen. Ongeveer driekwart van de Nederlandse plantensoorten komt in Amsterdam voor.
- In Amsterdam zien we meer watervogels en bosvogels dan 30 jaar geleden. Maar het gaat slechter met weidevogels, padden en bruine kikkers. Vlinders doen het landelijk slecht, maar in Amsterdam iets beter. Er zijn meer libellen door klimaatverandering (39 soorten).

Planetaire grenzen worden wereldwijd overschreden

De planetaire grenzen zijn door onderzoekers opgesteld als belangrijke graadmeter voor de staat van de planeet. Als we binnen deze grenzen blijven, blijven de leefomstandigheden op aarde voor mens, dier en andere levende wezens prettig en stabiel. Als we daarbuiten gaan, kunnen er grote veranderingen plaatsvinden die niet meer terug te draaien zijn. Denk bijvoorbeeld aan klimaatverandering. Als de concentratie broeikasgassen te lang te hoog is leidt dat tot opwarming van de planeet – wat weer zeespiegelstijging, droogten, en extreem weer veroorzaakt. De aarde raakt uit balans.

Er zijn tot nu toe negen van deze ‘planetaire grenzen’ gevonden (Stockholm Resilience Centre, Stockholm University, 2003). Hoe meer van die grenzen we overschrijden, hoe groter het risico dat de leefomstandigheden op de planeet verslechteren. Dat is een groot risico voor de brede welvaart van latere generaties. Op dit moment worden wereldwijd verschillende planetaire grenzen overschreden.

In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan de druk die Amsterdam uitoefent op de planetaire grenzen en wat er gedaan wordt om die druk te verminderen of de stad voor te bereiden op de gevolgen van die overschrijding. In dit rapport worden aan elkaar gerelateerde planetaire grenzen als een gezamenlijk thema besproken. Dat zijn: 1) Klimaatverandering en

oceananverzuring, 2) Door de mens gemaakte stoffen, aerosolen, fosfor en stikstof, 3) Zoetwatergebruik en 4) Landgebruik en leven op aarde. In een uitgelicht kader worden de planetaire grenzen uitgelegd, gevolgd door wat dat betekent voor Amsterdam.

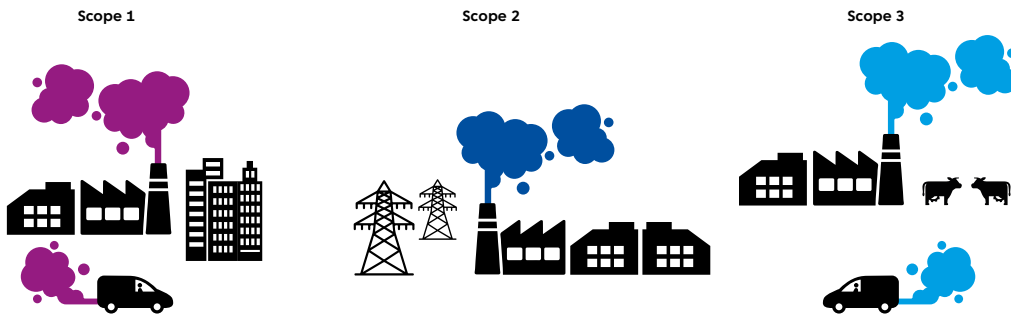
Klimaatverandering en oceananverzuring

Klimaatverandering

Klimaatverandering gaat over de temperatuur, neerslag en luchtdruk op aarde die de omstandigheden voor het leven op aarde beïnvloeden. Een warmer klimaat leidt tot zeespiegelstijging, extremer weer en veranderingen in neerslag. De aarde is al 1,3 graad warmer dan in 1900 door menselijke uitstoot van broeikasgassen. In het klimaatakkoord van Parijs is afgesproken de opwarming onder de 2 graden te houden, met een streven naar 1,5 graad. De CO₂-concentratie was in 2019 wereldwijd gemiddeld 410 ppm, terwijl 350 ppm het pre-industriële niveau is.

Oceananverzuring

Oceanen nemen ongeveer een kwart van de menselijke CO₂-uitstoot op, wat leidt tot verzuring van het zeewater. Dit bedreigt

Afb. 4.1 Uitleg betekenis van scope 1, 2 en 3 CO₂e uitstoot

bron: O&S

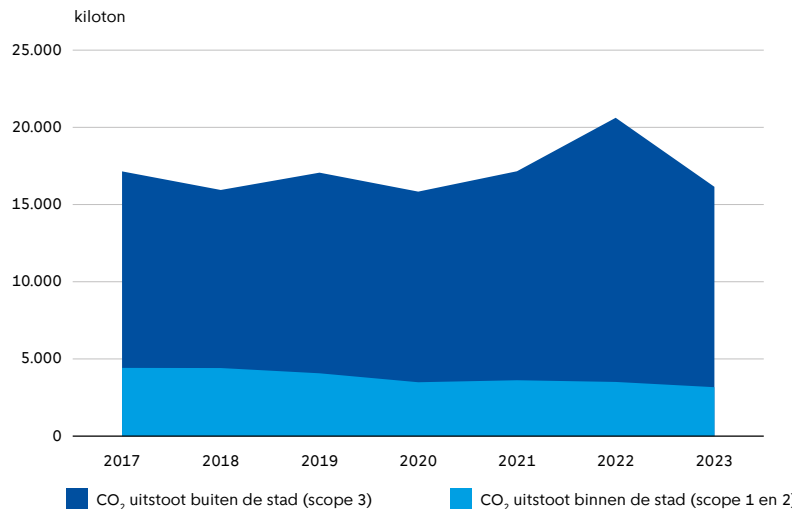
koraal en schelpdieren, die essentieel zijn voor het mariene ecosysteem. De grens wordt bepaald door de verzadiging van aragoniet, de stof waar schelpen van gemaakt zijn. Deze is gedaald van 3,44 Ω voor de industriële revolutie naar 2,9 Ω. Bij een waarde onder 1 lossen schelpen op, en bij 2,75 Ω wordt het moeilijker schelpen te maken. De waarde ligt momenteel binnen de grens, maar dit hangt af van de CO₂-reductie. Deze grens wordt samen met klimaatverandering besproken vanwege de invloed van CO₂-uitstoot.

CO₂-uitstoot door materiaalgebruik is vier keer groter dan uitstoot door energieverbruik

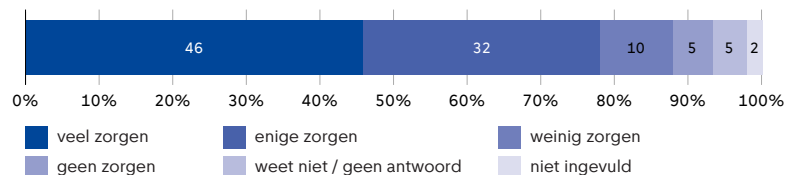
De uitstoot van broeikasgassen wordt vaak ingedeeld in drie 'scopes'. In scope 1 zitten alle directe emissies binnen een gebied, bijvoorbeeld door verkeer binnen de stad. Scope 2 bevat emissies door energieverbruik in de stad (ook als die elders plaatsvinden bijvoorbeeld door elektriciteitsproductie op een andere plek). Alle andere indirecte emissies vallen in scope 3. Dat zijn bijvoorbeeld emissies buiten de stad door winning, productie, en vervoer van alle in de stad geconsumeerde spullen.

In afbeelding 4.2 is de CO₂-uitstoot binnen de stad en buiten de stad te zien. Uitstoot binnen de stad neemt sinds 2017 langzaam af. Daar zijn de huidige beleidsdoelstellingen ook op gericht: De gemeente Amsterdam wil de CO₂-uitstoot op haar grondgebied met 60 procent terugdringen in 2030 en tot 100 procent in 2050, ten opzichte van het peiljaar 1990 (Gemeente Amsterdam, 2023). In 2023 was de CO₂ uitstoot in Amsterdam 10 procent lager dan in 1990 met AEB meegeteld en 20 procent lager als AEB niet mee wordt geteld in de huidige CO₂-uitstoot.

De meeste uitstoot vindt echter plaats buiten Amsterdam. De uitstoot buiten de stad, al gevolg van materiaalgebruik in de stad, is vier keer groter dan de uitstoot binnen de stad (als gevolg van energie- en brandstofverbruik). 80 procent van de totale CO₂ uitstoot die we als stad veroorzaken vindt plaats in de keten (zoals productie, vervoer en winning van grondstoffen).

Afb. 4.2 Uitstoot van CO₂e in en buiten Amsterdam, 2017-2023

Afb. 4.3 Mate waarin Amsterdammers zich zorgen maken over klimaatverandering, 2024 (procenten)



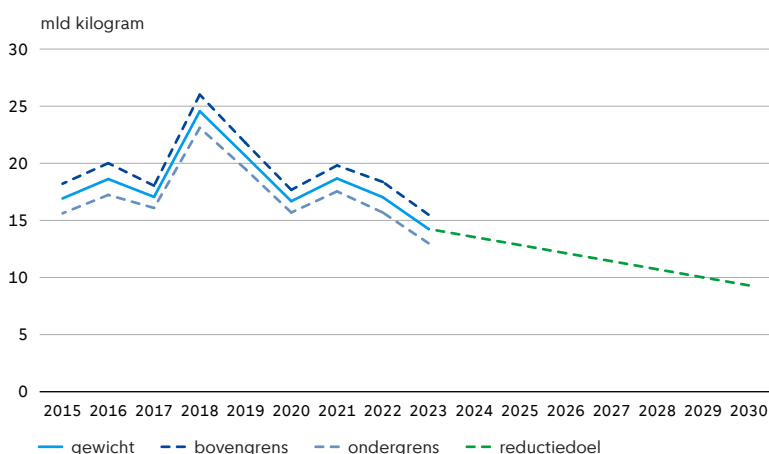
Acht op de tien Amsterdammers maken zich zorgen over klimaat en duurzaamheid

Het besef en urgentie over klimaatverandering is wel degelijk aanwezig in de Amsterdamse samenleving. In De Staat van de Stad 2024 enquête is aan Amsterdammers van 18 jaar en ouder gevraagd in hoeverre ze zich zorgen maken om zaken die met klimaatverandering en duurzaamheid te maken hebben. Bijna de helft van de Amsterdammers (46 procent) geeft aan zich veel zorgen te maken hierover (zie afb. 4.3). Nog eens 32 procent maakt zich enige zorgen. Zo'n 10 procent maakt zich weinig tot geen zorgen en 6 procent weet het niet.

Structurele daling in materiaalgebruik nodig om bijdrage aan klimaatopwarming te verkleinen

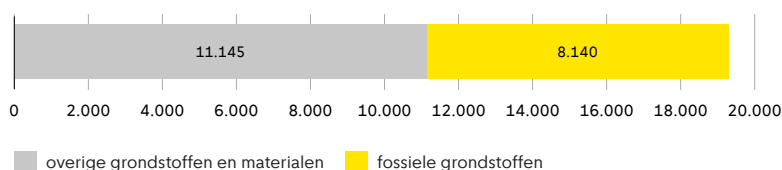
Met name het gebruik van nieuwe en niet-hernieuwbare grondstoffen (zoals fossiele brandstoffen) veroorzaakt milieueffecten die voor druk op de planetaire grenzen zorgen. Het circulaire beleid is erop gericht om in 2030 een halvering van het

Afb. 4.4 Nieuw niet-hernieuwbaar grondstoffengebruik, Amsterdam, 2015-2023, met lineair reductiepad naar doelstelling



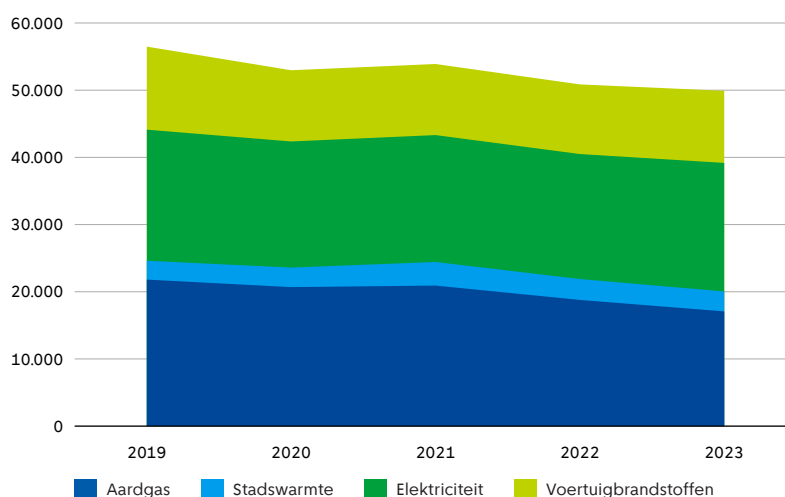
bron: CBS, bewerking O&S

Afb. 4.5 Direct grondstoffengebruik voor de gehele economie Amsterdam (mln kilogram), 2015-2023



bron: CBS, bewerking O&S

Afb. 4.6 Energieverbruik in Amsterdam, 2019-2023



bron: Klimaatmonitor, bewerking O&S

gebruik van nieuwe grondstoffen te bereiken, en om in 2050 een volledig circulaire stad te zijn. Over de periode 2015 tot en met 2023 zien we een lichte daling in nieuw niet-hernieuwbaar grondstoffengebruik in Amsterdam; van 17 miljard kilo in 2015 naar 14 miljard kilo in 2023 (zie afb. 4.4). Deze daling is nog niet structureel te noemen en komt nog niet in de buurt van een halvering. Wel is het grondstoffengebruik lager dan in de afgelopen 8 jaar.

De landelijke circulaire economie doelstellingen zijn recent bijgesteld. Een van deze doelen is dat meer van het gebruikte materiaal organisch (zoals uit planten en dieren) en/of hergebruikt is. Dit aandeel moet groeien naar 55 procent in 2035 ten opzichte van 2016. In 2023 was ongeveer een derde van het totale grondstoffengebruik organisch en/of hergebruikt. Ook is het doel om in totaal 15 procent minder grondstoffen te gebruiken in 2035 dan in 2016. In 2023 gebruikten we al ongeveer een kwart minder grondstoffen en materialen in de Amsterdamse economie dan in 2016.

Veertig procent grondstoffengebruik betreft fossiele grondstoffen

Nieuw, niet-hernieuwbaar grondstoffengebruik vormt ongeveer 65 procent van het totale grondstoffengebruik in de Amsterdamse economie. Het totale grondstoffenverbruik, dus inclusief hernieuwbare grondstoffen, wordt ook wel direct grondstoffengebruik genoemd. Van het directe grondstoffengebruik wordt 40 procent geconsumeerd in de stad en 60 procent wordt bewerkt of in productie gebruikt waarna het als export weer de stad verlaat.

Veertig procent van in de stad gebruikte grondstoffen en materialen is van fossiele oorsprong (zie afb. 4.5). Dit is met name aardgas voor verwarming van woningen, daarnaast is het wordt olie gebruikt als brandstof voor auto's en andere voertuigen of als energiebron om spullen te produceren.

Daling in aardgasverbruik ondanks groei van de stad, mede door meer geïsoleerde woningen

Het energieverbruik in Amsterdam is afgenomen, ondanks een groei van het aantal inwoners en de economie. Ten opzichte van 2019 gebruiken we per Amsterdammer circa 12% minder energie. Deze daling komt door een lager aardgasverbruik (-22%) en een lager verbruik van voertuigbrandstoffen (-13%, zie afb. 4.6).

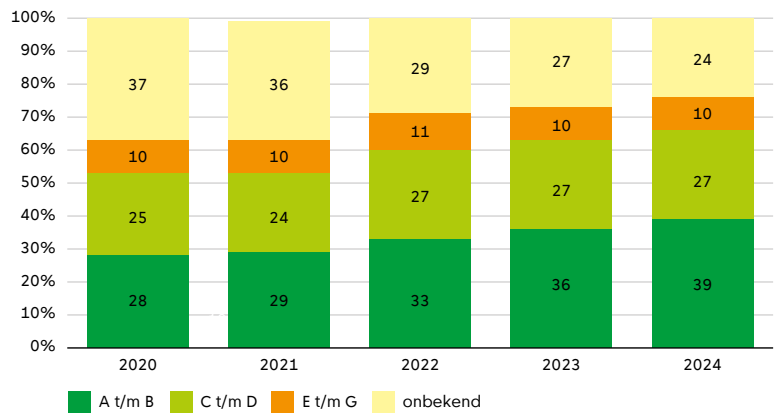
Bijna 70 procent van het aardgas wordt verbruikt door kleinverbruikers zoals woningen en gebouwen waar winkels, scholen of kantoren in zitten. De belangrijkste reden voor verlaging in gasverbruik is het lager zetten van de thermostaat door Amsterdammers als gevolg van structureel hogere gasprijzen. Betere isolatie maar ook kleine energiebesparende maatregelen (radiatorfolie, tochtstrips, etc.) en grotere maatregelen zoals de overstap naar een warmtepomp zijn onderdeel van de verklaring voor de afname in het gasverbruik. Een van de maatregelen die de gemeente heeft genomen is het isolatieoffensief. Daarmee stimuleert de gemeente bewoners, maar ook midden-, en kleinbedrijf en maatschappelijke instellingen om energie te besparen. In het Klimaatakkoord is afgesproken om tot 2030 alle woningen met een E, F, of G label te verbeteren. In Amsterdam zijn er nog 49 duizend woningen met een E, F of G label. Dat is 10 procent van de woningvoorraad (zie afb. 4.7).

Daarnaast was in 2024 van 130 duizend woningen, dat is 27 procent van de woningvoorraad, het energielabel nog onbekend. Een deel van deze woningen zal een E, F, of G label toegekend krijgen. Uit het Wonen in de MRA-onderzoek blijkt dat niet-geïsoleerde woningen vooral voorkomen onder sociale particuliere verhuur (O&S, 2024).

Ondanks afname nog steeds energiearmoede onder eenpersoonshuishoudens en huurders

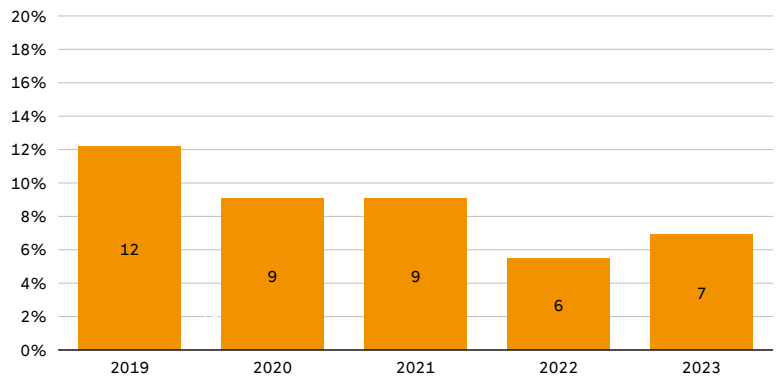
In 2023 had 7 procent van de Amsterdammers te maken met energiearmoede. Zij kampten met hoge energielasten en/of een slecht geïsoleerde woning. Dat aandeel is hoger dan de 5 procent dat het gemiddelde is in Nederland. Het aandeel huishoudens in energiearmoede daalt wel sinds 2019 in Amsterdam (zie afb. 4.8). In 2022 hebben de compensatiemaatregelen door de overheid de groei van energiearmoede afgeremd. Ondanks de daling in energieprijzen in 2023 ten opzichte van 2022, is energiearmoede in de stad in 2023 weer een beetje hoger dan in het jaar ervoor. In 2023 waren er ook compensatiemaatregelen voor de energierekening voor huishoudens die de energierekening niet konden betalen. De compensatie in 2023 was lager omdat in 2022 extra compensatie werd gegeven vanwege de energiecrisis. In Amsterdam komt energiearmoede vooral voor onder eenpersoonshuishoudens (65 procent versus 7 procent in Amsterdam gemiddeld). Ook komt het vaker voor onder bewoners die in corporatiewoningen wonen (65 procent) of in overige particuliere verhuur (30 procent versus 5 procent in koopwoningen). Het komt even vaak voor onder werkenden als onder Amsterdammers met een uitkering of pensioen.

Afb. 4.7 Percentage woningen naar woningvoorraad in Amsterdam naar energielabel, 2020-2024



bron: O&S

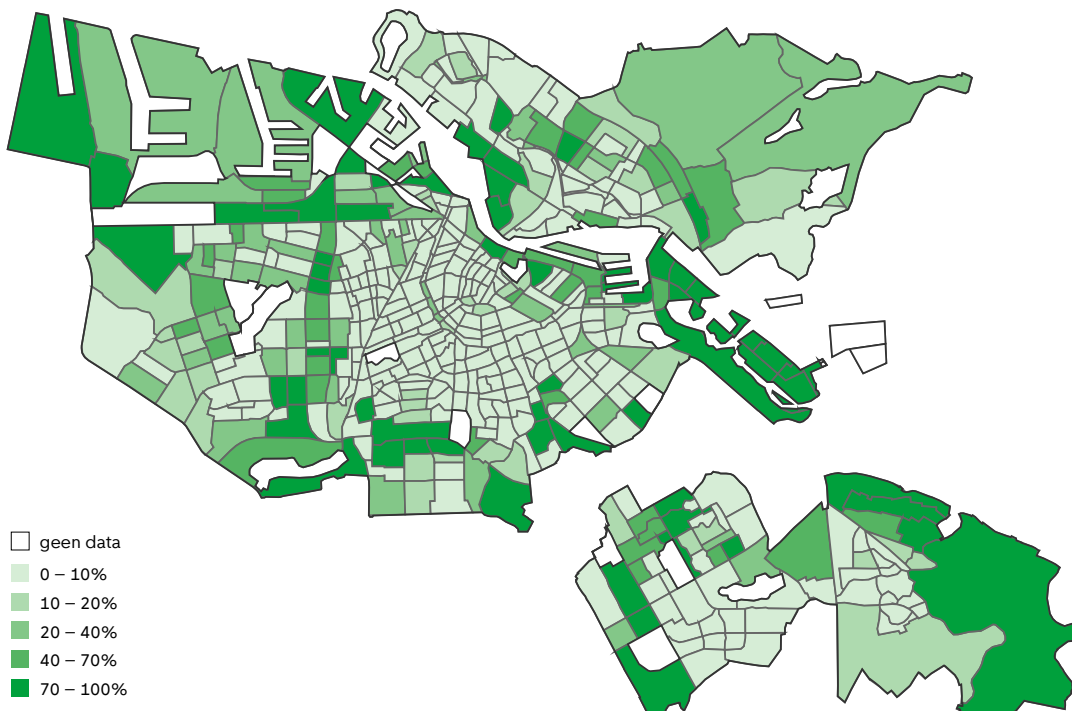
Afb. 4.8 Energiearmoede Amsterdam, 2023



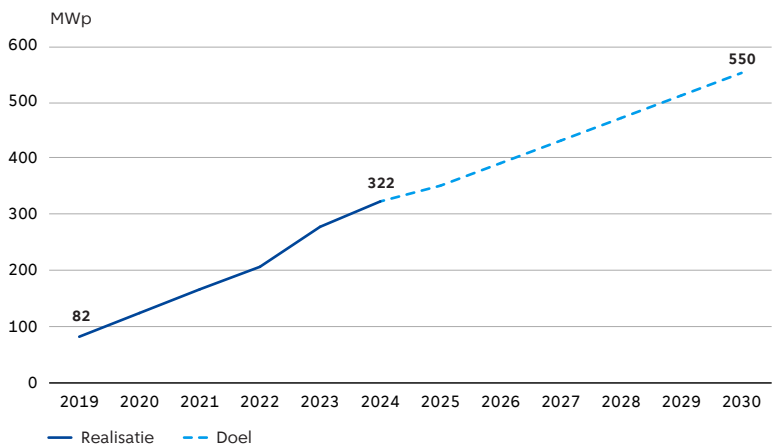
* laag inkomen met óf een hoge energierekening óf een woning met een lage energetische kwaliteit

bron: TNO

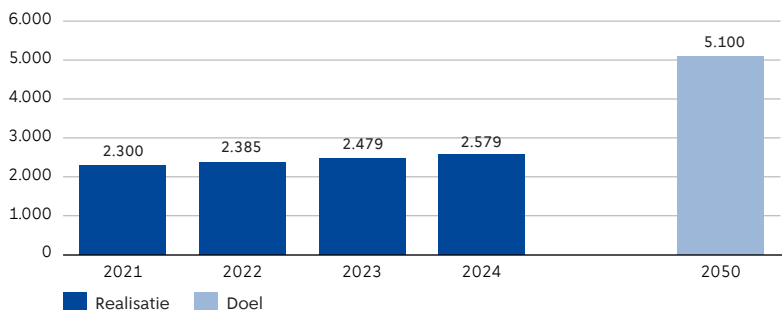
Afb. 4.9 Percentage aardgasvrije woningen per buurt, begin 2025



bron: Liander, bewerking O&S

Afb. 4.10 Totaal opgesteld vermogen van zonne-energie in Amsterdam, 2019-2024

bron: Liander/bewerking O&S

Afb. 4.11 Aantal elektriciteitshuisjes Amsterdam, 2021-2024

bron: Liander

Ongeveer een vijfde van de gebouwde omgeving is aardgasvrij

Het verminderen van aardgasgebruik en het vervangen van aardas voor hernieuwbare energie (zoals duurzame warmtebronnen of duurzaam opgewekte elektriciteit door zon en/of wind). Gebouwen die vanaf 2020 zijn gebouwd, zijn sowieso aardgasvrij. Volgens netbeheerder Liander zijn begin 2025 15 procent van de woningen (die voor 2020 gebouwd zijn) aardgasvrij en 36 procent van de overige gebouwen. Dat wil zeggen dat 21 procent van alle woningen in Amsterdam aardgasvrij is. Op sommige plekken in de stad zijn meer aardgasvrije woningen dan andere plekken. In Zeeburg, IJburg en de buurten rondom de ring in West en delen van Noord en Zuidoost zijn relatief veel aardgasvrije woningen. Deze plekken zijn aangesloten op het warmtenet (zie afb. 4.9).

Toename opwekking van zonne- en windenergie

Een deel van ons totale energieverbruik bestaat uit verbruik van elektriciteit. Hoe meer de elektriciteitsbehoefte gevoed kan worden door hernieuwbare elektriciteit, hoe minder CO₂-uitstoot er is. De gemeente Amsterdam had dan ook de doelstelling om in 2023 250 megawatt (MW) aan zonnepanelen op de daken te hebben, en in 2030 de helft van alle geschikte daken benut te hebben voor zonne-energie (550 MW). Het uiteindelijke doel is om in 2040 al het geschikte dakoppervlak optimaal te benutten voor zonne-energie (1.100 MW). Het

opgesteld vermogen van zonnepanelen kwam in het derde kwartaal van 2024 uit op de 322 megawatt (MW). Het doel om in 2025 350 MW aan opgesteld vermogen te halen is dus in zicht. Om het doel van 2030 te halen, moet het vermogen jaarlijks met gemiddeld 38 MW toenemen. Om het doel van 2040 te halen (1.100 MW) moet er vanaf 2030 jaarlijks nog 55 MW bij, dat zijn in totaal nog 150.000 tot 170.000 zonnepanelen.

In 2024 is het aantal windturbines in Amsterdam gestegen van 28 naar 32 windturbines, met een gezamenlijk opgesteld vermogen van 84 MW. Dit is ongeveer 66 procent van de doelstelling. In de aankomende jaren, tot 2030, moet er nog 43 MW bijkomen om de doelstelling van 127 MW te halen. In totaal werd in 2024 met wind en zon lokaal zo'n 1.288 TJ opgewekt; 60 procent hiervan is opwek door zon en 40 procent opwek door wind. Dat is 7 procent van de totale elektriciteitsbehoefte in Amsterdam in 2023.

Door toenemend elektriciteitsverbruik netverzwaring nodig

Doordat de stad groeit en steeds meer elektriciteit wordt gebruikt, dreigt er overbelasting van het elektriciteitsnet (netcongestie). Er zijn daarom veel nieuwe kabels en elektriciteitshuisjes nodig om aan alle huidige en toekomstige gebruikers voldoende stroom te kunnen leveren. Volgens het hoge scenario in het Ontwikkelperspectief Distributienet Amsterdam (OP), is een verdubbeling van het aantal elektriciteitshuisjes, ook wel middenspanningsruimtes (MSR's), nodig voor een toekomstbestendig stroomnetwerk (Gemeente Amsterdam, 2024). In 2024 waren er 2.579 elektriciteitshuisjes (zie afb. 4.11). Tot aan 2050 zouden er circa 2.600 MSR's moeten worden bijgebouwd. Waarvan 1.200 in de stad.

Voor veel Amsterdamse bedrijven netcongestie lastig onderwerp vanwege de technische aard

In een recente enquête van O&S is aan werkgevers van bedrijfsvestigingen in Amsterdam gevraagd in hoeverre ze obstakels ondervinden bij verduurzamen als gevolg van netcongestie (O&S, 2025). Een klein deel van de bedrijven, 7 procent, geeft aan de elektriciteitsaansluiting niet te kunnen uitbreiden als gevolg van netcongestie. Diegenen die wel maatregelen nemen om netcongestie problemen om te gaan, nemen meestal makkelijke maatregelen, zoals het verdelen van het stroomverbruik en het slim laden van voertuigen om zo het piekverbruik van elektriciteit te verlagen. Opvallend is dat veel respondenten geen antwoord kunnen geven op de vraag over maatregelen om netcongestie tegen te gaan. Dat geeft aan dat weinig respondenten grip hebben op dit onderwerp vanwege de technische aard ervan.

CO₂-uitstoot buiten Amsterdam ook door andere grondstoffen dan fossiel

Zoals in afbeelding 4.2 al is aangegeven, veroorzaakt Amsterdam CO₂-uitstoot op andere plekken op de wereld door gebruik van grondstoffen en materialen. Bij de winning en/of productie hiervan komt CO₂ vrij en draagt bij aan klimaatverandering. We gebruiken

grondstoffen en materialen in de stad deels voor productie en deels voor consumptie. Twee derde van alle grondstoffen en materialen wordt gebruikt voor productie, waarvan een groot deel als product wordt geëxporteerd. Het overgebleven deel wordt in de stad geconsumeerd door dienstverlenende bedrijven (dat uiteindelijk bij de consument belandt), huishoudens of overheid.

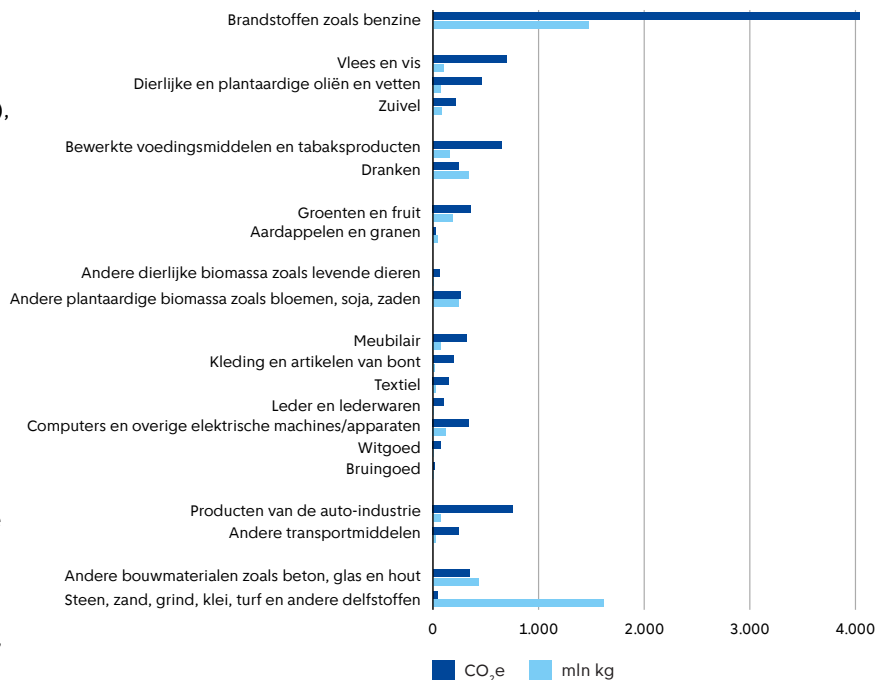
Ongeveer 30 procent van het materiaal dat geconsumeerd wordt in de stad, betreft materialen die in de bouw worden gebruikt, zoals hout, glas en keramiek, cement, steen en zand. Naast fossiele brandstoffen maakt voedsel en andere biomassa ook een groot deel uit van de consumptie in de stad. 20 procent van de consumptie is voedsel en andere biomassa en dit heeft ook een grote milieufuor elders op de wereld. We zien wel een afname in consumptie van voedsel en biomassa. Sinds 2015 is de consumptie hiervan met 40 procent afgenomen, ondanks de groei van de stad. Er is vooral een afname in consumptie van zetmeel(producten), verwerkte groenten en fruit, oliën en vetten en dranken. Van de andere producten van plantaardige oorsprong zien we afname in gebruik van producten zoals sojabonen, katoen, tabak, natuurlijk rubber, diervoer en planten en bloemen.

Wat we in Amsterdam kopen en gebruiken, zorgt ook voor CO₂-uitstoot in andere landen. Fossiele grondstoffen zoals olie, gas en kolen hebben de grootste impact maken niet alleen CO₂ als we ze gebruiken, maar ook als ze uit de grond worden gehaald, vervoerd en bewerkt. Daarna volgt voedsel en biomassa. Het verbouwen, vervoeren en maken van ons eten zorgt voor veel CO₂. Vooral vlees en vleesproducten, bewerkt voedsel, en oliën en vetten zijn grote vervuilers. Onze spullen en vervoermiddelen maken per kilo veel CO₂. Dit komt door het staal en metaal dat erin zit en de energie die nodig is om ze te maken. Materiaalgebruik in de bouw zorgt voor een relatief lage CO₂-uitstoot, vanwege het grote gebruik van zand, grind en klei in de bouw. Deze grondstoffen zorgen voor relatief weinig CO₂-uitstoot. Door minder olie, gas en kolen te gebruiken, maar ook door minder spullen te kopen en anders te eten, kan Amsterdam helpen de CO₂-uitstoot op wereldwijd niveau te verminderen.

Helpt van Amsterdammers koopt minder nieuwe spullen en eet minder dierlijke producten vanwege klimaat

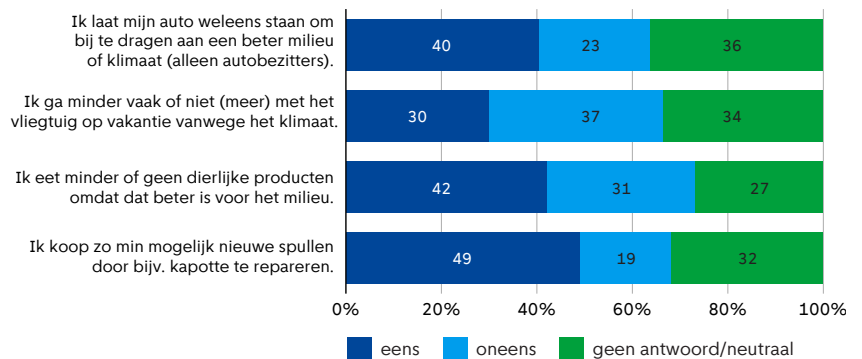
In De Staat van de Stad enquête is aan Amsterdammers gevraagd in welke mate men andere consumptiekeuzes maakt vanwege milieu en klimaat (zie afb. 4.13). Ongeveer de helft van de Amsterdammers geeft aan zo min mogelijk nieuwe spullen te kopen door spullen te laten repareren of tweedehands te kopen. Minder vaak dan bij de vorige meting geven Amsterdammers aan minder of geen dierlijke producten te eten vanwege het milieu en het klimaat. Deze keer zegt 42 procent dat te doen; bij de vorige meting was dat 48 procent. Minder of niet met het vliegtuig op vakantie gaan wordt door 30 procent genoemd. Dat is iets lager dan de 35 procent bij de

Afb. 4.12 Uitstoot van scope 3 CO₂e (kton) en materiaalconsumptie (mln kg) naar productgroepen, Amsterdam, 2023



bron: CBS, bewerking O&S

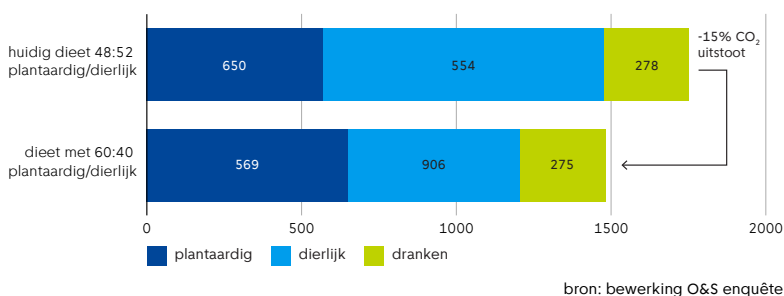
Afb. 4.13 In hoeverre bent u het (on)eens met de volgende stellingen? 2024 (procenten)



vorige meting. Een groot deel van de respondenten heeft geen auto. Als we alleen naar de antwoorden van de autobezitters kijken dan geeft 40 procent aan de auto weleens te laten staan vanwege milieu/klimaat. Ongeveer een kwart doet dat niet.

Minder vlees eten kan de CO₂-uitstoot van het Amsterdamse dieet met 15 procent verlagen

In een onderzoek in 2024 heeft O&S aan de hand van het dieet van Amsterdammers berekend hoeveel plantaardige en hoeveel dierlijke eiwitten gegeten worden (O&S, 2025). Het huidige dieet van Amsterdammers bestaat voor 48 procent uit plantaardige eiwitten. Het landelijke doel en het doel van de Amsterdamse Voedselstrategie is om een omwenteling te maken in het dieet naar 60 procent plantaardige eiwitten. Door die wijziging in het dieet kunnen Amsterdammers ongeveer 15 procent CO₂-uitstoot besparen. Dat is ongeveer 270 kiloton CO₂-uitstoot dat elders plaatsvindt door productie van voedsel.

Afb. 4.14 CO₂-uitstoot voedselconsumptie Amsterdam in Kiloton, 2024

Amsterdammers eten vaker vegetarisch dan landelijk. In totaal eet 19 procent van hen geen vlees, ten opzichte van 10 procent landelijk. Landelijk wordt er wel vaker minder vlees of vis gegeten, landelijk geeft 45 procent flexitariër te zijn dan in Amsterdam waar 37 procent dat aangeeft. In Amsterdam lijkt geslacht het meest bepalend in wel- versus geen of minder vlees eten. Ongeveer een kwart van de vrouwen eet geen vlees en 40 procent geeft aan flexitariër te zijn. Van de mannen eet 11 procent geen vlees en 30 procent is flexitariër. Er zijn ook verschillen naar culturele achtergrond. Zo geven Amsterdammers zonder migratieachtergrond vaker aan geen vlees te eten dan zij met een migratieachtergrond. Amsterdammers met een Turkse of Marokkaanse achtergrond eten het minst vaak geen vlees. Amsterdammers met een Surinaamse achtergrond geven wel vaak aan, 40 procent, flexitariër te zijn.

Stadslandbouw kan leiden tot meer bewustzijn over de productie, distributie, bereiding en consumptie van voedsel en zo ook leiden tot een meer duurzamer gedrag op het gebied van voedsel. Deelname aan stadslandbouw in Amsterdam is nog beperkt (8%). Als Amsterdammers deelnemen aan de meer dan 200 stadslandbouwinitiatieven die Amsterdam rijk is, dan doen zij dat vooral om bij te dragen aan een beter milieu/klimaat.

Voedselverspilling voorkomen reduceert ook CO₂-uitstoot

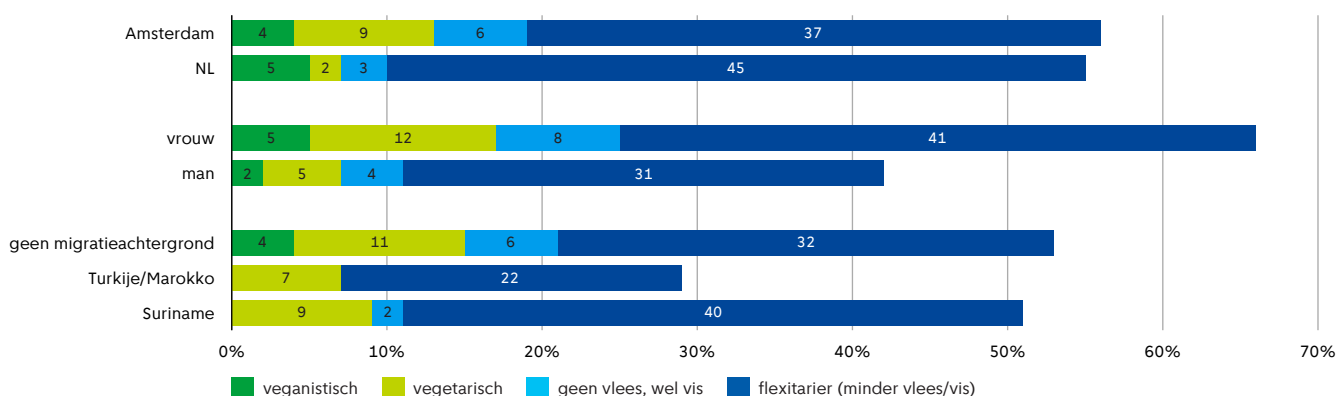
In Amsterdam wordt 166 kiloton voedsel per jaar verspild. Ongeveer de helft van deze verspilling vindt plaats in de horeca en bij huishoudens. Ongeveer de andere helft vindt plaats in de voedselverwerkende industrie. Soms is verspilling onvermijdbaar, denk aan bananenschillen of eierschillen. Van de 82 kiloton verspilling bij horeca en huishoudens is 37 kiloton vermijdbare voedselverspilling (O&S, 2025).

Bijna alle Amsterdammers geven aan dat ze wel eens eten weggooien (90 procent) (O&S, 2025). De belangrijkste redenen zijn dat eten beschimmeld was geraakt of niet goed meer rook. Het komt ook voor dat producten over de datum zijn en worden weggegooid, terwijl deze nog wel gegeten hadden kunnen worden. Met het voorkomen van vermijdbare voedselverspilling van huishoudens zou 75 kiloton CO₂-uitstoot voorkomen kunnen worden. Ook het voorkomen van vermijdbare voedselverspilling bij andere ketenspelers kan CO₂-uitstoot voorkomen. In de Monitor Voedsel van Onderzoek en Statistiek is hier meer over te vinden (O&S, 2025). De impact van vlees, vleesproducten en vleesvervangers is het grootst. Ook al wordt er op jaarbasis 'slechts' 2 kiloton vlees, vleesproducten en vervangers verspild, zorgt dit voor 23 kiloton CO₂-uitstoot. Dat is evenveel uitstoot als 15.000 auto's die een jaar lang rijden. Om de klimaatimpact van voedselverspilling te verminderen, is dus met een kleine vermindering van verspilling veel winst te behalen.

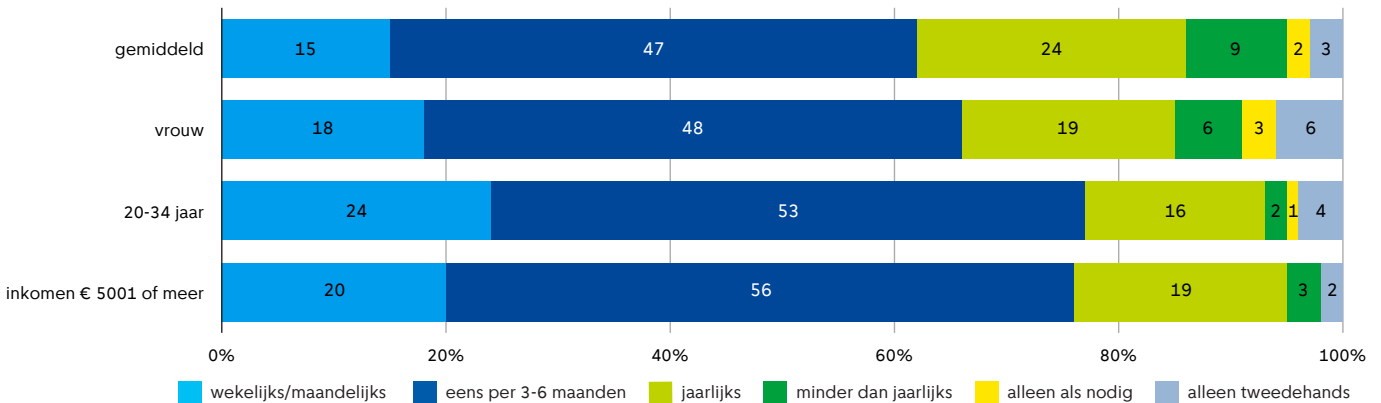
Minder consumptie van elektronica en kleding bespaart CO₂-uitstoot door productie

De helft van Amsterdammers geeft aan spullen te repareren om er langer mee te doen. In een O&S onderzoek is aan Amsterdammers gevraagd hoe vaak ze nieuwe kleding kopen, of ze tweedehands kleding kopen en of ze kleding repareren. Ruim 60 procent van de Amsterdammers koopt elke 6 maanden of vaker nieuwe kleding (zie afb. 4.16). Vooral vrouwen, jongeren en Amsterdammers met een hoog inkomen kopen minimaal elk half jaar nieuwe kleding. Een kwart van de jongeren koopt wekelijks

Afb. 4.15 Mate waarin Amsterdammers minder of geen vlees/vis eten naar achtergrondkenmerken, 2024 (procenten)



Afb. 4.16 Koopgedrag van kleding Amsterdammers, 2024 (procenten)



bron: O&S enquête

tot maandelijks nieuwe kleding. Vrouwen geven het vaakst aan ook tweedehands kleding te kopen, maar met 6 procent is dit een vrij klein aandeel. Het zijn ook vrouwen die meer dan gemiddeld aangeven kleding te repareren als iets kapot is, namelijk 67 procent van de vrouwen zegt dit te doen.

Als het om elektronica gaat, bijvoorbeeld het aanschaffen van een smartphone, dan springen 35-tot en met 49-jarigen en Amsterdammers met een hoog inkomen erbovenuit. Bijna een vijfde van deze groepen koopt tweejaarlijks of vaker een nieuwe smartphone. Gemiddeld is dit ongeveer 10 procent. Gemiddeld koopt 13 procent van de Amsterdammers wel eens een tweedehands smartphone. Zowel de grondstoffenwinning als het productieproces van kleding en elektronica gaat gepaard met schade aan het milieu, waaronder CO₂-uitstoot. Hoe meer de levensduur van dit soort spullen wordt verlengd, hoe beperkter de schade voor het milieu en klimaat.

Gevolgen klimaatverandering: hittestress, droogte, wateroverlast en verhoogd risico op overstromingen

Het doel is om klimaatverandering tegen te gaan middels maatregelen en aanpassingen in de economie en gedrag om CO₂-uitstoot te reduceren. Tegelijkertijd treft Amsterdam ook maatregelen om zich voor te bereiden op mogelijke gevolgen van klimaatverandering, zoals extreme hitte, droogte, wateroverlast door hevige buien en kans op overstroming. Om deze reden heeft de gemeente Amsterdam de ambitie geformuleerd om in 2050 zo goed mogelijk voorbereid te zijn op de gevolgen van klimaatveranderingen. Hittestress wordt in kaart gebracht op basis van de gemiddelde gevoelstemperatuur op 1 juli. De hittestresskaart laat zien dat op veel plekken in de openbare ruimte in Amsterdam, met name in de binnenstad, de gevoelstemperatuur minimaal 40 graden aantikt op een hittestresstestdag. Dat is vaker het geval in steden omdat daar vaak meer steen dan groen aanwezig is. Door te weinig regen en veel verdamping (door hitte) ontstaat droogte, dat tot bodemdaling, funderingsproblemen en verhoogd zoutgehalte in de bodem kan leiden.

Met name stadsdeel Centrum, de buurt ten zuiden van het Vondelpark, een deel van de Houthavens, en het gebied rondom de Linnaeuskade in Oost kampen met lage grondwaterstanden. Een aantal gebieden in Amsterdam, zoals in de Rivierenbuurt, de Bellamybuurt en rond A5 Westrandweg Noord, kennen extreem urgente regenwaterknelpunten. Straten of buurten hebben hier te maken met sterk verhoogde kans op overlast en schade bij extreme neerslag. Door reeds getroffen maatregelen is de kans op een overstroming in Amsterdam klein. Bijvoorbeeld aan de oostkant van stadsdeel Noord is er een kleine kans van 1/300 tot 1/3.000 per jaar op overstroming.

Hitte kan ook gezondheidsproblemen veroorzaken. Mensen die tot een kwetsbare groep behoren, kunnen klachten krijgen zoals vermoeidheid, hoofdpijn en concentratieproblemen. Ook hebben zij meer kans op ernstigere gezondheidsproblemen, zoals uitdroging en hitteberoerte (RIVM, 2025).

De impact van klimaatverandering is niet voor iedereen gelijk

De gevolgen van klimaatverandering zijn verspreid over de hele stad. Verschillende gebieden zijn geclassificeerd als risicogebied en de inwoners van deze gebieden lopen grotere kans om getroffen te worden. Voor hitte geldt dat 80 procent (Gemeente Amsterdam, 2025a) van de Amsterdammers in een risicogebied woont, voor droogte is dit 22 procent en voor wateroverlast 55 procent. Hitte vormt vrijwel overal in de stad een groot risico, maar vooral voor huurders, ouderen, en mensen met een chronische ziekte. Droogte treft zowel woningeigenaren als huurders binnen de ring, terwijl wateroverlast een wijdverspreid probleem is en kan leiden tot vocht- en schimmelproblematiek.

Nagenoeg iedereen zal gevolgen van klimaatverandering ervaren, maar de impact is niet voor iedereen gelijk. Sommige groepen hebben minder aanpassingsvermogen en zijn daardoor kwetsbaarder voor klimaateffecten. Zo hebben veel bewoners met een lage sociaaleconomische status in het Centrum, Tuindorp en Oostzaan groot risico op

funderingsschade als gevolg van droogte. Voor deze groep zal het lastiger zijn maatregelen te nemen. Deze stapeling van blootstelling en kwetsbaarheid kan bestaande ongelijkheden in de stad verder vergroten.

Door de mens gemaakte stoffen

Door de mens gemaakte stoffen in het milieu

Deze planetaire grens, de atmosferische aanwezigheid van niet-natuurlijke stoffen, zoals plastics, fijnstof van menselijke oorsprong en chemische stoffen, die het mondiale ecosysteem beïnvloeden. Plastic in zee vormt gevaar voor zeedieren die het eten of erin verstrikt raken. Het breekt af tot microplastics die in de voedselketen terechtkomen, ook bij mensen. Microplastics zijn nu terug te vinden in ons bloed, darmen en hersenen. De effecten zijn vaak onbekend, maar sommige stoffen worden gelinkt aan kanker, verminderde vruchtbaarheid en neurologische aandoeningen. De productie van deze stoffen groeit sneller dan de wereldwijde capaciteit om ze veilig te beheren, waardoor de grens ruim wordt overschreden.

Aerosolen in de atmosfeer

Aerosolen zijn deeltjes in de lucht, zowel van natuurlijke oorsprong, zoals zeezout en zand, als door de mens geproduceerd, zoals roet en het grootste deel van fijnstof. Ze kunnen zonlicht reflecteren en de waterkringloop beïnvloeden, en fijnstof heeft een breed scala aan negatieve gezondheidseffecten. Veranderingen in aerosolen beïnvloeden het mondiale ecosysteem, maar de precieze interacties zijn nog onduidelijk. Daarom is deze grens wereldwijd nog niet kwantificeerbaar, hoewel er wereldwijd wel gezondheidkundige doelstellingen bestaan (WHO advieswaarden voor fijnstof). Door de overlap met door de mens gemaakte stoffen worden deze grenzen in dit hoofdstuk samen behandeld.

Fosfor- en stikstofkringloop

Fosfor en stikstof zijn essentiële voedingsstoffen voor planten, maar te veel ervan (vermesting) schaadt de natuur. Het veroorzaakt dat sommige soorten andere verdringen, zoals algen in water die zuurstof verminderen en andere planten en dieren doden. Mondiaal worden de grenzen voor fosfor en stikstof overschreden, met grote lokale verschillen. In Europa is de vermesting het ergst, en Nederland heeft de hoogste stikstofuitstoot per hectare, ongeveer vier keer het EU-gemiddelde.

De lucht in onze leefomgeving bestaat uit verschillende stoffen. Naast de essentiële stoffen zoals zuurstof zijn er ook stoffen die schadelijk zijn voor onze gezondheid. Dit zijn onder andere

Stikstofdioxide (NO₂), fijnstof (PM₁₀ en PM_{2,5}) en roet (EC of BC). Het Schone Lucht Akkoord (SLA) is een overeenkomst tussen de Nederlandse overheid, provincies en gemeenten. In dit akkoord gaat de meeste aandacht uit naar fijnstof (PM₁₀ en PM_{2,5}) en stikstofdioxide (NO₂). Volgens de WHO hebben deze stoffen de meeste invloed op de gezondheid (WHO, 2021).

Fijnstof

Fijnstof is een verzamelnaam voor verschillende soorten kleine deeltjes in de lucht, kleiner dan 10 micrometer (PM₁₀) of kleiner dan 2,5 micrometer (PM_{2,5}). De lokale emissies van verkeer, industrie en landbouw dragen voor het grootste aandeel bij aan de concentratie fijnstof in de lucht. In afbeelding 4.17 is weergegeven welke emissies bijdragen aan de concentraties PM₁₀ en PM_{2,5} in de lucht.

Stikstofdioxide

Het gasvormige stof stikstofdioxide (NO₂) vormt samen met stikstofmonoxide (NO) stikstofoxiden (NO_x). Deze komen vooral in de lucht terecht door het verbrandingsproces en uitlaatgassen van het verkeer en de uitstoot van industrie. De emissies die het meest bijdragen aan de concentratie NO₂ is zijn het verkeer, scheepvaart, mobiele werktuigen en industrie (zie afb. 4.18).

Roet

De stof roet, of elementair koolstof (EC) is een specifiek deel van fijnstof PM_{2,5}. EC ontstaat bij onvolledige verbranding van koolstofhoudende brandstoffen zoals stookolie, diesel, hout en kolen. Roet wordt het meest uitgestoten door het verkeer, mobiele werktuigen en door consumenten sfeerverwarming. Hoewel roet sub-component is van PM_{2,5}, wordt dit vaak als toxischer beschouwd dan PM_{2,5}. Daarom wordt roet steeds vaker apart gemeten en beoordeeld in gezondheidsstudies (Gezondheidsraad 2018). Op lokaal niveau, bijvoorbeeld bij drukke verkeerswegen, worden gezondheidseffecten hoger geschat wanneer roet als indicator wordt gebruikt.

Fijnstof PM_{2,5} heeft het meeste invloed op onze gezondheid

Fijnstof (PM₁₀) komt vooral in de bovenste luchtwegen terecht (RIVM 2025). Fijnstof (PM_{2,5}) is kleiner en daarmee schadelijker voor de gezondheid. PM_{2,5} kan hart- en vaatziekten, luchtwegaandoeningen, diabetes, neurologische problemen en slechtere geboorte-uitkomsten veroorzaken (Gezondheidsraad, 2018). Stikstofdioxide (NO₂) is vooral schadelijk voor de luchtwegen. Mensen met luchtwegaandoeningen, ouderen en kinderen lopen net als bij PM_{2,5} meer risico. Vanwege de samenhang met PM_{2,5} en omdat ook roet uit ultrafijne deeltjes bestaat heeft het vergelijkbare risico's als PM_{2,5}. Fijnstof PM_{2,5} en roet worden over het algemeen als de meest schadelijke stoffen beschouwd vanwege het diepe penetratievermogen in het lichaam en de sterkere wetenschappelijke bewijskracht (Gezondheidsraad 2018).

Effect van luchtkwaliteit op natuur

Een verminderende luchtkwaliteit heeft effect op planten, dieren en ecosystemen (EEA,2021). Ozon, zwaveldioxide- en stikstofoxiden hebben effect op verminderde fotosynthese, bodemverzuring en waterkwaliteit. Dit leidt tot verminderde groei en biodiversiteit. Op dieren heeft de luchtkwaliteit indirect effect via de voedselketens voor de herbivoren en uiteindelijk voor de carnivoren.

Wettelijke grenswaarden en Richtlijnen voor concentraties

Vanuit nationale wetgeving en de Europese Unie (EU) zijn er grenswaarden opgesteld (SLA, 2025). De huidige waarden van de EU-richtlijn zijn op dit moment gelijk met de wettelijke richtlijn uit het Besluit kwaliteit Leefomgeving. Vanuit de World Health Organization (WHO) zijn er ook advieswaarden opgesteld voor PM2,5, PM10 en NO2. In Amsterdam en in het Schone Lucht Akkoord worden de concentraties getoetst aan de WHO-advieswaarden. In onderstaande tabel zijn de wettelijke- en de advieswaarden weergegeven. Voor Roet (EC) geldt er nog geen grenswaarde, in het algemeen geldt dat verlagen van de concentratie bevorderlijk is voor de gezondheid (Informatiepunt Leefomgeving 2025).

Afb. 4.17 Wettelijke grenswaarden en Richtlijnen voor concentraties

Stof	Omgevingswaarden, Besluit kwaliteit leef-omgeving (Bkl) §2.2.1	WHO-advies (2021)
PM2,5	25 µg/m³ (jaargem.)	5 µg/m³ (jaargem.)
PM10	40 µg/m³ (jaargem.)	15 µg/m³ (jaargem.)
NO ₂	40 µg/m³ (jaargem.)	10 µg/m³ (jaargem.)

bron: SLA, Schone Lucht Akkoord

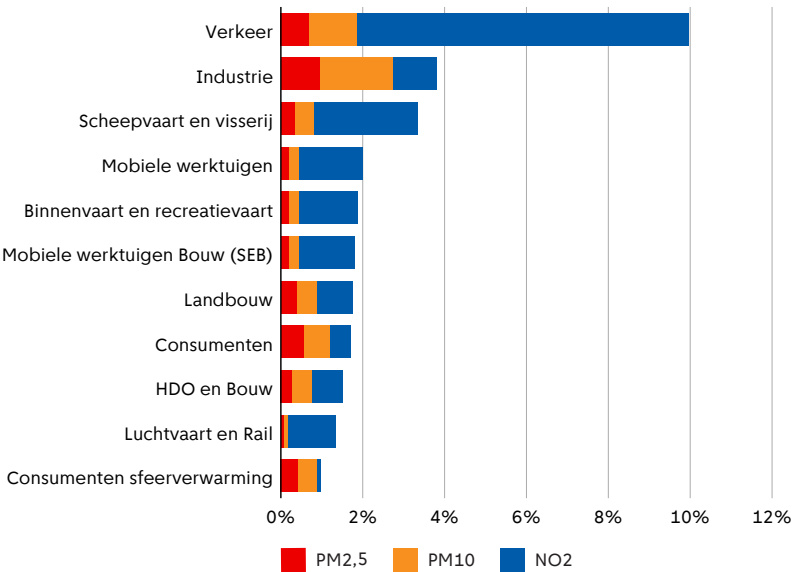
Emissies: Verkeer heeft met meeste invloed op de luchtkwaliteit

In Amsterdam hebben luchtkwaliteit verkeer (32%) en industrie (13%) het meeste effect op de luchtkwaliteit (RIVM, 2023). De Emissieregistratie, 1990-2022). Voor fijnstof (PM2,5, PM10) en stikstofdioxide (NO2) is de verdeling van de emissie per bron in afbeelding 4.18 weergegeven.

Per type stof zijn er verschillen welke emissiebronnen het meest bijdragen. Voor fijnstof zijn dit industrie, verkeer en consumenten-verwarming. Voor Stikstofdioxide is dit Verkeer, scheepvaart en visserij, en mobiele werktuigen. Uit luchtkwaliteitsmodellen blijkt dat ongeveer een kwart van al het fijnstof en stikstofdioxide in de lucht in Amsterdam afkomstig is uit het buitenland.

Om inzicht te krijgen in de concentraties van stoffen in de lucht wordt gebruik gemaakt van geregistreerde emissies (nationale emissieregistratie), metingen van de buitenlucht en luchtkwaliteitsmodellen. Bij luchtkwaliteitsmodellen wordt de buitenlucht niet alleen gemeten, maar

Afb. 4.18 Concentraties fijnstof en stikstofdioxide in de lucht per bron van uitstoot (in µg/m3)



bron: Grootchalige concentratiekaarten Nederland, 2022 (RIVM) Bewerking O&S Gemeente Amsterdam

wordt ook de invloed van weersomstandigheden, landgebruik en geregistreerde emissies meegenomen, waaronder buitenlandse emissies. Meteorologische kenmerken, zoals windrichting en windsnelheid hebben invloed op de verspreiding van stoffen in de lucht.

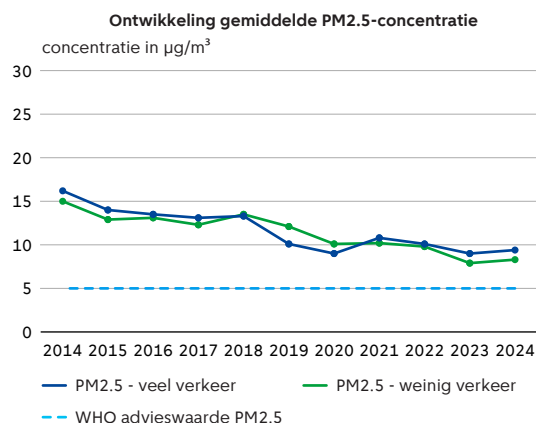
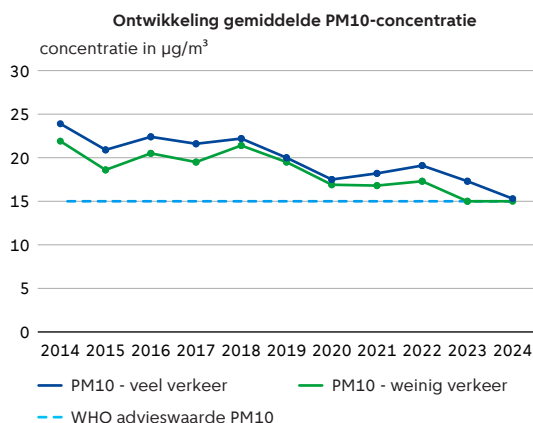
Concentratie Fijnstof PM10 voldoet aan WHO-advieswaarde, PM2,5 stijgt in 2024

Net als in 2023, voldoet in 2024 het jaargemiddelde van de concentratie fijnstof PM10 aan de WHO-advieswaarde van 15 µg/m3. Sinds 2014 daalde de concentratie met 36 procent bij meetstations met veel verkeer, bij meetstations met weinig verkeer daalde de concentratie PM10 met 32 procent. De algemene trend van fijnstof PM2,5 bij meetlocaties met veel verkeer is een daling van 42 procent vanaf 2014 t/m 2024. In 2024 zien we een lichte stijging van 4 procent. De gemiddelde concentratie fijnstof PM2,5 voldoet nog niet aan de WHO-advieswaarde. De concentratie fijnstof PM2,5 bij meetlocaties met weinig verkeer is laatste 10 jaar met 45 procent gedaald. In 2024 zien we een lichte stijging van 5 procent. In figuur 4.19 is de ontwikkeling van de concentraties fijnstof weergegeven.

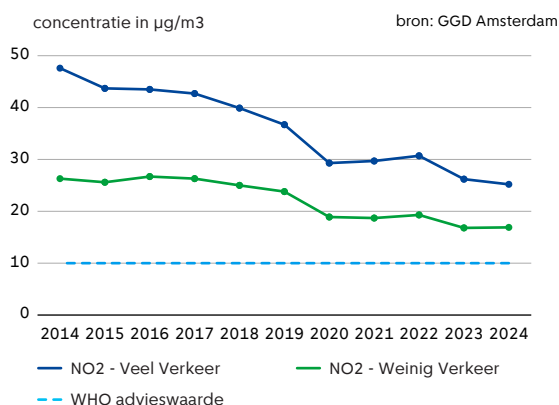
Stikstofdioxide daalt, wel nog boven WHO-advieswaarde

De gemiddelde concentratie NO2 bij meetstations met veel verkeer is vanaf 2014 t/m 2024 gedaald met 47 procent naar 25 µg/m3, maar valt nog boven de WHO-advieswaarde van 10 µg/m3. In 2024 zien we een afname van 4 procent ten opzichte van 2023. Bij meetstations met weinig verkeer zien we vanaf 2014 t/m 2024 een afname van 36 procent. In 2024 zien we een kleine toename van 1 procent ten opzichte van 2023. De gemiddelde concentraties van alle meetstations liggen nog boven de WHO-advieswaarde voor NO2 (zie afb. 4.20). De daling die al minstens tien jaar plaatsvindt wordt door de GGD onder

Afb. 4.19 Fijnstofconcentraties Amsterdam, 2014-2024



bron: Luchtmeetnet

Afb. 4.20 Ontwikkeling jaargemiddelde concentratie Stikstofdioxide (NO_2) Amsterdam, 2014-2024

andere toegeschreven aan de het invoeren van de milieuzones sinds 2018 en de toename van het aantal elektrische voertuigen, en strengere milieuwetten.

Sterke daling concentratie roet en in 2024 stabiel

Roet (BC) komt vooral vrij bij de onvolledige verbranding van fossiele brandstoffen, zoals in het wegverkeer, schepen en industrie. Roet maakt deel uit van fijnstof (PM10 en PM2,5). Ook houtstook levert een aanzienlijke bijdrage aan de roetconcentratie in de lucht. In Amsterdam bedraagt dit zo'n 20 procent, met name in de wintermaanden. In tegenstelling tot fijnstof en stikstofdioxide bestaat er voor roet geen WHO-advieswaarde of wettelijke grenswaarde. Roetdeeltjes zijn kleiner is dan PM2,5 en kunnen nog dieper doordringen in de longen en zijn dan ook schadelijker voor de gezondheid (GGD Amsterdam, 2024). Vanaf 2014 t/m 2024 zien we een daling van 58 procent in de jaarlijkse gemiddelde concentratie roet bij meetstations met veel verkeer. Bij meetstations met weinig verkeer is deze daling 54 procent. Voor alle meetstations is in 2024 ten opzichte van 2023 de gemiddelde concentratie gelijk gebleven. De daling over de langere termijn kan worden verklaard door veranderingen in het diesilverkeer, zoals het gebruik van roetfilters.

PFAS in Amsterdams drinkwater boven richtwaarde

Een andere vorm van vervuiling vindt plaats in het water, namelijk door PFAS. Dat is een verzamelnaam voor meer dan 6.000 stoffen waarin onder andere een combinatie van fluorverbindingen en alkylgroepen voorkomt. Deze zitten in kleding, verpakkingen, pesticiden en afvalwater.

Het Amsterdamse drinkwater komt uit twee bronnen. Ongeveer twee derde van het drinkwater is afkomstig van de waterzuivering in Leiduin (dicht bij de kust). In Leiduin ligt de gemiddelde hoeveelheid PFAS (som van 20 soorten) in het drinkwater hoger dan in Weesperkarspel. De hogere PFAS waarden in Leiduin worden vermoedelijk veroorzaakt door PFAS in zeeschuim, welke in het water terecht zijn gekomen door uitstoot van de chemische industrie. Het zeeschuim wordt vervolgens via de lucht vervoerd naar het land, waar het terechtkomt in het drinkwater.

In 2022 startte Waternet met het vaker schoonmaken van actieve koolfilters, wat heeft geleid tot een grote afname van PFAS in Leiduin (zie afb. 4.21). Het vaker schoonmaken van deze koolstoffilters heeft echter als nadeel dat het een miljoen per jaar kost en zorgt voor uitstoot van koolstofdioxide (CO_2). Ook wordt de drinkwaterrichtwaarde van 4,4 ng PEQ/L hiermee nog niet gehaald (Inspectie Leefomgeving en Transport, 2024). PEQ staat voor PFOA (perfluorooctaanzuur)-equivalenten, de som van meerdere soorten PFAS, uitgedrukt in PFOA-eenheden. Om PFAS in drinkwater te voorkomen wordt daarom gepleit voor een totaalverbod op PFAS. Daarvoor hebben verschillende Europese landen, waaronder Nederland, een voorstel ingediend bij het Europees Agentschap voor Chemische Stoffen (ECHA).

In Amsterdam gemiddeld 4.800 deeltjes microplastics per kilogram aarde

Naast PFAS, vervuilen microplastics, afkomstig uit o.a. verpakkingen, textiel, cosmetica, en autobanden, de natuur. Microplastics worden door degradatie steeds kleiner. Vanuit de omgeving komen deze deeltjes terecht in ons voedsel en dus ook in ons

lichaam, zoals in onze lever, nieren en hersenen. Uit onderzoek blijkt dat zo'n 7 gram aan plastic (ter grootte van een theelepel) in de hersenen terug te vinden is (Nihart et al., 2025).

Micro- en nanoplastics worden gelinkt aan ontstekingen en hart- en vaatziektes (Nihart et al., 2025). Nanoplastics kunnen cellen binnendringen met mogelijke hormoonverstoringen. Bij bodemdieren zijn al schadelijke effecten aangetoond: aardwormen in vervuilde grond groeien minder (Cohen et al., 2021). Er is geen veiligheidsnorm, maar wel nationale en Europese afspraken om microplastics te verminderen.

Ook in Amsterdam is er vervuiling door micro- en nanoplastics. In 2021 hebben onderzoekers bodemonsters genomen in parken in Amsterdam. Gemiddeld vonden zij 4.800 deeltjes microplastics per kilogram aarde. 40 procent van de deeltjes was LDPE, wat voornamelijk afkomstig is van plastic verpakkingen (Cohen et al., 2021).

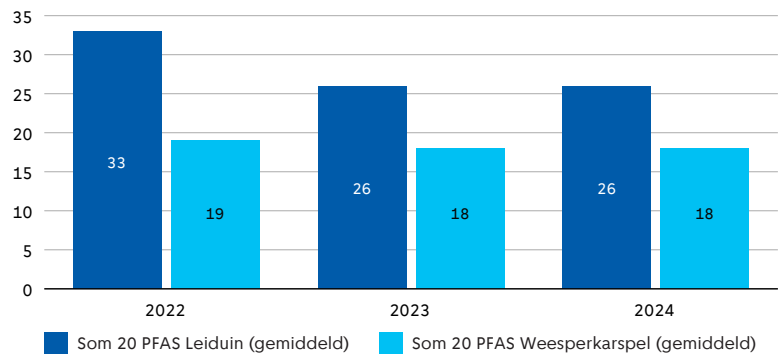
Volgens TNO zijn autobanden, waarvan deeltjes vrijkomen tijdens het rijden, de grootste bron van plasticdeeltjes (Urbanus et al., 2022). Deze vervuiling is groter dan van uitlaatgassen, maar is niet gereguleerd (Piras et al., 2024). TNO stelt betere autobanden en een afvangsysteem op elke auto voor als mitigatiestrategie. Minder en rustiger rijden leiden ook tot minder uitstoot. Na autobanden zijn verpakkingen en foliegebruik in de landbouw de grootste bronnen van plasticdeeltjes (Urbanus et al., 2022).

Er bestaan zorgen dat microplastics in het drinkwater terecht zouden kunnen komen. Uit onderzoek van drinkwaterbedrijven blijkt dat er nauwelijks microplastics in ons drinkwater voorkomen. In Nederland wordt drinkwater gewonnen uit grondwater. Deze bronnen worden beschermd door zand- en kleilagen die plastics tegenhouden. Bovendien zijn microplastics goed uit het water te filteren (Kools et al., 2025). Over nanoplastics is minder bekend. Wel loopt er een groot Europees onderzoek om het probleem in kaart te brengen.

Zoetwatergebruik

De grens voor zoetwatergebruik is de hoeveelheid water die uit rivieren, meren en grondwater wordt onttrokken. Wereldwijd wordt de grens van 4000 km³ per jaar nog niet overschreden, met een jaarlijks gebruik van 2600 km³. Regionaal zijn er echter grote verschillen, zoals in Zuid-Spanje, Italië, India en China, waar het watergebruik het ecosysteem bedreigt. In 2022 was er in Europa de ergste droogte ooit, en in Nederland is volgens het RIVM snelle actie nodig om een drinkwatertekort in 2030 te voorkomen.

Afb. 4.21 Som van 20 soorten PFAS gemeten door Waternet op vestiging Leiduin en Weesperkarspel, 2022-2024



bron: Waternet

Amsterdammer gebruikt meer water dan landelijk gezien: 152 liter per dag

De Amsterdammer verbruikte in 2024 gemiddeld 152 liter water per dag. Dat is ruim 10 liter meer dan in 2021. Het is ook meer dan het landelijk gemiddelde, dat in 2021 op 134 liter per persoon per dag lag. Dat komt onder andere omdat er in Amsterdam meer mensen zijn die alleen wonen. Hoe minder mensen in een huis wonen, hoe hoger het watergebruik per persoon. Het meeste water wordt verbruikt door gebruik van de douche (gemiddeld 60,1 L/dag), WC (29,4 L/dag), en wasmachine (17,2 L/dag) (CBS, 2022).

In heel Amsterdam wordt jaarlijks bijna 70 miljard liter water gebruikt, dat zijn ruim 76 olympische zwembaden per dag. Ongeveer een kwart van het waterverbruik is bestemd voor het bedrijfsleven, en ongeveer driekwart voor particulieren (Waternet, 2025). De vraag naar drinkwater neemt toe omdat de bevolking en de economie groeien. Waternet verwacht dat de drinkwatervraag in 2040 met 15 procent is toegenomen ten opzichte van 2022. Tegelijkertijd staat in heel Nederland het aanbod juist onder druk door verontreiniging en klimaatverandering. Daarom waarschuwde het RIVM in april 2023 dat er dringend actie nodig is om drinkwatertekorten in de toekomst te voorkomen. Waternet is in dat kader samen met andere waterbedrijven op zoek naar nieuwe waterbronnen (Waternet, 2023). Ook onderzoekt Waternet de mogelijkheden om drinkwater te besparen (Waternet, 2025).

Door klimaatverandering en extremere buien is het belangrijk dat (regen)water goed weg kan stromen uit de openbare ruimte. Tegelijkertijd is het belangrijk om het regenwater te borgen voor gebruik tijdens perioden van droogte. De gemeente Amsterdam werkt samen met Waternet om het regenwater goed te verwerken en ondersteunt waterberging door vergroening van tuinen en de openbare ruimte.

Meeste waterverbruik indirect, door productie van voedsel en spullen

Water wordt niet alleen gebruikt door inwoners, maar ook voor de productie van voedsel en

bepaalde spullen. Zo is voor het maken van een spijkerbroek bijna 5.000 liter water nodig, en voor 100 gram Nederlands rundvlees is 650 liter nodig. Zo'n 98 procent van het watergebruik van Amsterdam is indirect, verwerkt in producten die men aanschaft. Voor de Amsterdammer zou dit betekenen dat naast 152 liter direct watergebruik er elke dag nog eens zo'n 6.900 liter water nodig is. Of dat problematisch is hangt sterk af van waar het voedsel en de spullen zijn geproduceerd.

Landgebruik & Leven op aarde

Landgebruik

De planetaire grens voor landgebruik gaat vooral over ontbossing en de transformatie naar agrarisch landgebruik. Met name naaldbossen en het tropisch regenwoud vervullen een belangrijke rol in het stabiel houden van het mondiale klimaat, en bossen huisvesten een groot aandeel van de biodiversiteit op aarde. De indicator voor deze planetaire grens is het percentage bebost land in de tropische, gematigde, en boreale (subarctische) zones. De grens staat op 75 procent. Zo zou het tropisch regenwoud in de Amazone bij een bepaalde hoeveelheid ontbossing vanzelf in omvang afnemen en worden vervangen door savanne. Op dit moment is er nog zo'n 62 procent aan bos wereldwijd over.

Biodiversiteit

Biodiversiteit is volgens de Conventie voor Biologische Diversiteit (CBD) 1992: "De variabiliteit in organismen uit de gehele wereld, waaronder terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische verbanden waar ze deel van uitmaken; de diversiteit betreft de variatie binnen soorten (genen), tussen soorten en tussen ecosystemen". Een hoge biodiversiteit heeft veel voordelen: het zorgt voor waterzuivering en -regulering, onderdrukking van plaagsoorten, en betere bestuiving. Het werkt ook als klimaatbuffer door water op te vangen bij overlast en vast te houden bij droogte. Groen en biodiversiteit verkoelen de stad op warme dagen. Bovendien verbetert biodiversiteit het sociaal welzijn en de mentale gezondheid van stadsbewoners. Een veel gebruikte meetlat voor biodiversiteit is de Living Planet Index (LPI). Het geeft de gemiddelde trend weer in populatie-omvang (aantallen) van bijna alle soorten broedvogels, reptielen, amfibieën, vlinders en libellen, en van een groot deel van de soorten zoogdieren en zoetwatervissen die van nature in Nederland voorkomen. De LPI wordt getoond van land en zoetwater dieren samen, en uitgesplitst naar dieren die leven in zoetwater en moeras, en naar dieren die leven op het land.

Natuur in Amsterdam neemt af vooral door bouwwerken

Landelijk zijn natuurgebieden tussen 1990 en 2022 vergroot en verbonden (CLO, 2024). De gebiedsgrootte van deze kerngebieden is toegenomen van circa 448.000 ha naar circa 558.000 hectare. Daarentegen is de oppervlakte aan bos in de periode tussen 1970 en 2021 met 3400 hectare afgenomen. Het areaal in 2021 bedraagt 363.800 hectare, dus een afname van bijna 1 procent (CLO, 2023).

In een stedelijke context zijn natuurgebieden en natuurlijk groen onderdeel van het landgebruik. In afbeelding 4.22 is weergegeven dat Amsterdam is omgeven door natuurgebieden en groene verbindingen. Het landoppervlak van de openbare ruimte in Amsterdam bestaat voor 61 procent uit groen. Op 1 januari 2024 gaat dit om 8.221 hectare. De meeste groene gebieden liggen aan de randen van de stad. Het groen bestaat voor het grootste deel uit agrarisch groen (35 procent), zoals de weilanden in landelijk Noord. Een ander groot deel is natuurlijk groen (26 procent), zoals het Diemerbos. Voor 19 procent bestaat het publieke groen uit buurtgroen, zoals perkjes en bermgroen. De overige 19 procent is recreatief groen en bestaat uit bijvoorbeeld stadsparken en plantsoenen. In de periode tussen 2019 en 2024 is het natuurlijk groen met 34 hectare afgenomen. Dit is een daling van 2 procent. Dit komt vooral door infrastructurele projecten en woningbouw. De Amsterdamse openbare ruimte wordt voor 17,5 procent bedekt door boomkronen. Een richtlijn is dat 30 procent van het stedelijke grondgebied bedekt zou moeten zijn met boomkronen. Wanneer we uitgaan van de openbare ruimte dan voldoen 129 van de 518 Amsterdamse buurten aan deze richtlijn. Dit zijn met name buurten aan de randen van de stad. Ook in de parkbuurten is de dekking relatief hoog.

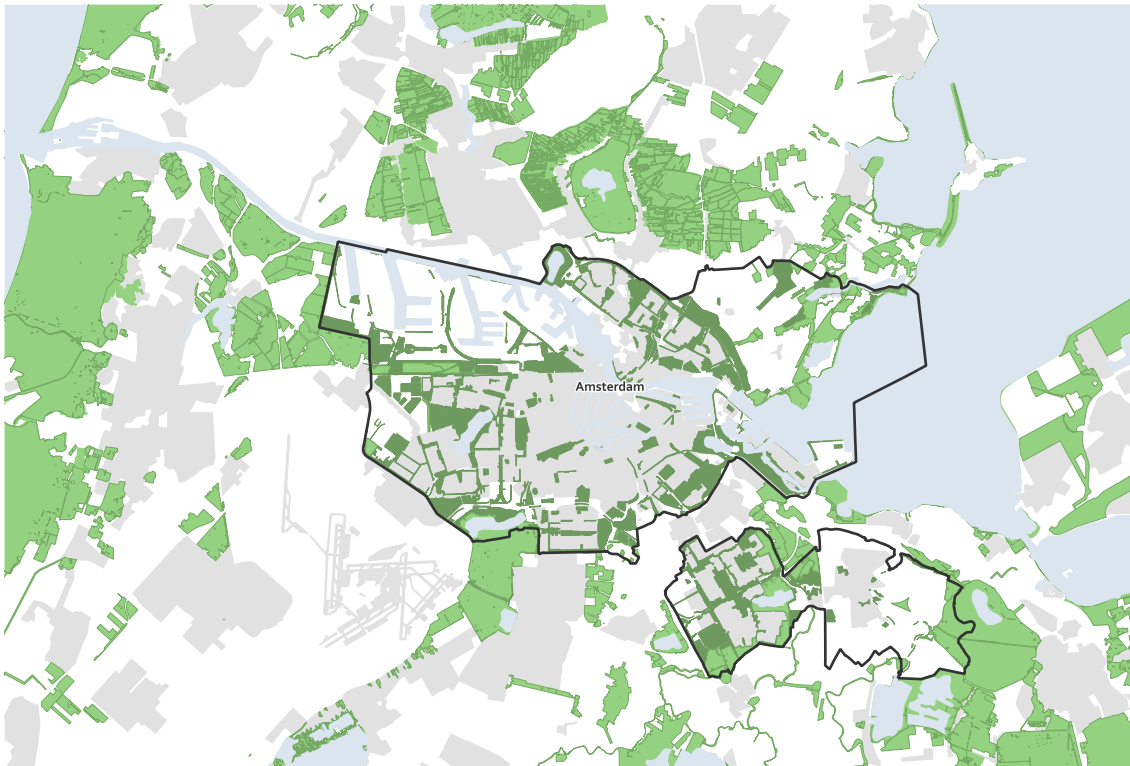
Wereldwijd neemt biodiversiteit af, in Nederland zijn er uitzonderingen

De laatste jaren wordt het steeds duidelijker dat het slecht gesteld is met de biodiversiteit. Sinds 1970 is de globale Living Planet Index wereldwijd met circa 73 procent afgenomen. Voor het Euraziatische continent ligt deze afname lager, deze bedraagt 35 procent. (WWF 2024). In Nederland neemt fauna op het land af terwijl fauna in zoetwater licht toeneemt zoals is weergegeven in afbeelding 4.23.

37 procent van de inheemse wilde plantensoorten in Nederland dreigen te verdwijnen

In de Nederlandse Rode Lijst is officieel vastgesteld welke planten in Nederland tot bedreigde soort behoren. In de Rode Lijst Vaatplanten 2012 (Sparrus et al, 2014) is aangegeven dat het "voorzichtig de goede kant op gaat met de vaatplanten in Nederland". Op deze lijst zijn 530 soorten als bedreigd opgenomen. Dit is 37 procent van de in totaal 1432 inheemse wilde plantensoorten die in ons land voorkomen. Planten hebben

Afb. 4.22 Overzichtskaart Natuurlijk Groen Amsterdam, 2024



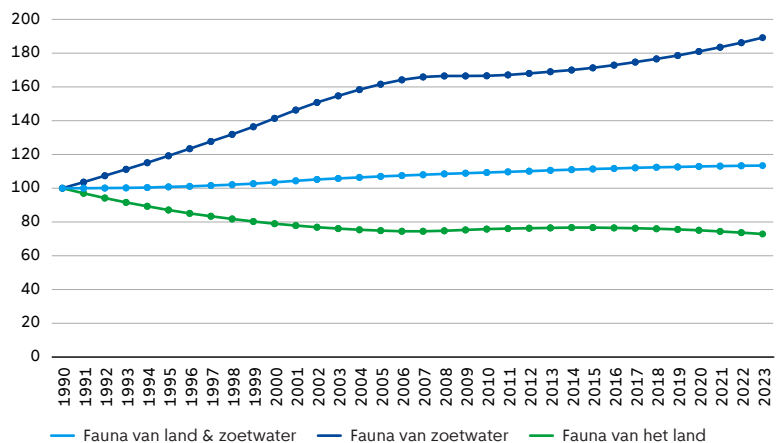
bron: Natura2000 - Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Gemeente Amsterdam

geprofiteerd van natuurherstelmaatregelen, natuurontwikkelingsprojecten en beheermaatregelen. Hoewel er de laatste 10 jaar verbeteringen plaatsvinden, heeft de grote achteruitgang al eerder plaatsgevonden. De belangrijkste oorzaken van de achteruitgang in de afgelopen 60 jaar zijn verzuring, vermeting, verdroging en habitatverlies. Stikstof uit landbouw en verkeer heeft nog steeds grote invloed op de Nederlandse vegetaties, waardoor o.a. vergrassing op kan treden en bijzondere soorten worden verdrongen. In het buitengebied heeft zich een gestage achteruitgang van bloemrijke graslanden en wegbermen voltrokken. Hierdoor staan opvallende soorten zoals beemdkruid, kleine ratelaar en korenbloem op de Rode Lijst.

Ongeveer driekwart van de Nederlandse plantensoorten komt in Amsterdam voor

Amsterdam heeft een rijke en gevarieerde flora. Onder deze plantensoorten vallen 60 Rode Lijstsoorten, zoals blauw walstro, zandwolfsmelk en kalkkrakel (Gemeente Amsterdam, 2025b). Uniek is de groeiplaats van het steenhavikskruid, de enige groeiplaats in heel Nederland. Er zijn geen gegevens van de trend van de Amsterdamse flora op basis van langjarige monitoring. Sinds 2020 monitort gemeente Amsterdam een aantal belangrijke plantensoorten vanuit het programma Ecologische monitoring en Inspecties, maar dit is te kort om van een trend te kunnen spreken. Wel is zichtbaar dat waterplanten op weinig plekken goed gaan conform de maatlat van de Europese Kaderrichtlijn Water.

Afb. 4.23 De Nederlandse Living Planet Index (LPI), 1990-2023



bron: Compendium voor de Leefomgeving

In Amsterdam toename van bijensoorten

Landelijk staat de helft van de bijensoorten op de Rode Lijst. Deze soorten zijn sterk bedreigd of zeldzaam (Gemeente Amsterdam, 2025b). Er zijn 34 soorten van de Rode Lijst verdwenen uit Nederland. Bijen zijn daarmee één van de meest bedreigde soortgroepen van Nederland. De grootste afname in bijendiversiteit heeft plaatsgevonden in de periode 1970-1990. Na 1990 is de afname van de Nederlandse bijendiversiteit tot stilstand gekomen. In Amsterdam zien we het aantal bijensoorten sinds de jaren '90 toenemen. Vanaf de eeuwwisseling is hier verandering in gekomen toen het ecologisch beheer werd geïntroduceerd. Ook werd het toepassen van chemische bestrijdingsmiddelen in

de openbare ruimte afgeschaft. In 2000 werden voor het eerst grootschalig bijen in Amsterdam geïntroduceerd. Toen werden er 45 soorten wilde bijen gevonden. In de periode 2019-2022 zijn er 120 bijensoorten geïntroduceerd in 51 gebieden in Amsterdam. De resultaten van de inventarisatie 2019-2022 kunnen echter niet met de eerdere inventarisaties vergeleken worden vanwege een aangepaste onderzoeksmethodiek.

Stabilisering in dagvlinders en libellen in Amsterdam

Landelijk gaan veel soorten dagvlinders achteruit (Gemeente Amsterdam, 2025b). In Amsterdam zien we dat in de laatste twintig jaar de populatie van bijna geen enkele soort standvlinder in Amsterdam is afgenomen. In deze zelfde periode zien we dat 9 soorten stabiel zijn gebleven en het aantal waarnemingen voor 18 soorten is toegenomen. Tussen 1991 en 2007 nam de verspreiding van libellen in Nederland sterk toe. Sinds 2008 is deze positieve trend gestabiliseerd. Deze positieve trend wordt ook herkend in Amsterdam. In de periode 2019-2025 kwamen 39 soorten libellen voor in Amsterdam. Deze mogelijke toename is met name toe te schrijven aan zuidelijke soorten die noordwaarts optrekken. De verspreiding van libellen is mogelijk ook sterk toegenomen.

Verspreiding van broedvogels in Amsterdam met bijna kwart toegenomen

De populatie van broedvogels in de Nederlandse steden neemt af (Gemeente Amsterdam 2025). Stadssoorten die typisch in de stad voorkomen als de huismus, zwarte roodstaart en gierzwaluw nemen af. De groep water- en moerasvogels neemt landelijk wel toe. Dit landelijke beeld zien we niet helemaal terug in Amsterdam. De Vogelatlas Amsterdam (Groen van et al., 2022) laat zien dat de verspreiding van het aantal watervogels in de laatste dertig jaar net als de bosvogels is toegenomen. De vogels van struweel en moeras zijn licht toegenomen. De vogels die voorkomen in bebouwd gebied zijn licht afgenomen, maar grote afname zien we bij weidevogels en pioniersvogels. De weidevogels zijn de laatste dertig jaar met bijna 40 procent afgenomen en de pioniersvogels met 5 procent. In totaal is de verspreiding van broedvogels in Amsterdam met 23 procent toegenomen.

In Amsterdam komen 43 van de 71 Nederlandse zoogdieren voor

Het aantal zoogdieren gaat landelijk als groep vooruit (Gemeente Amsterdam, 2025b). Bij 12 soorten was een afname te zien, bij 18 soorten een toename en vijf soorten een sterke toename. Sinds 2012 is er sprake van een stabilisatie van deze soorten. Voor Amsterdam zijn geen formele trendgegevens voorhanden. De stadsecologen gaan uit van een vergelijkbaar beeld voor Amsterdam als Nederland. In Amsterdam komen 43 van de 71 Nederlandse zoogdieren voor, waaronder de mens. Dit is exclusief gezelschaps- en landbouwdieren. Onder de Amsterdamse zoogdieren behoren onder andere: 16 soorten muizen, 11 soorten vleermuizen, 5 marterachtigen en 2 haasachtigen. In Amsterdam zijn in de laatste vijf jaar 4 exoten waargenomen, te weten de Amerikaanse rode eekhoorn, de beverrat, de muskusrat en de wasbeerhond.

Literatuurlijst

- Amsterdam Rainproof. (2025). *In de stad. Home - Weerproof*
- Buijsman, E. (2009). Meten waar de mensen zijn. *Tijdschrift Lucht. Zoeken | Compendium voor de Leefomgeving*
- CBS. (2022). *Watergebruik Thuis (WGT) 2021* Waternet. <https://www.waternet.nl/siteassets/service/drinkwater/rapportage-watergebruik-thuis-2021-waternet-v1.2.pdf>
- Cohen, Q. M., Glaese, M., Meng, K., Geissen, V., & Huerta-Lwanga, E. (2022). Parks and recreational areas as sinks of plastic debris in urban sites: The case of light-density microplastics in the city of Amsterdam, The Netherlands. *Environments*, 9(1), 5. <https://doi.org/10.3390/environments9010005>
- Compendium voor de Leefomgeving. (2023). *Oppervlakte bos in Nederland, 1970-2021*. Online: <https://www.clo.nl/indicatoren/nl162001-oppervlakte-bos-in-nederland-1970-2021>
- Compendium voor de Leefomgeving. (2024). Gebiedsgrootte natuurgebieden op het land, 1990-2022. Online: <https://www.clo.nl/indicatoren/nl158803-gebiedsgrootte-natuurgebieden-op-het-land-1990-2022>
- Compendium voor de leefomgeving. *Roet in lucht, jaargemiddelde, 2007-2021 | Compendium voor de Leefomgeving*. Geraadpleegd juni 2025.
- EEA, European Environment Agency. (2021). *Wat schaadt de natuur van Europa?* <https://www.eea.europa.eu/nl/ema-signalen/eea-signalen-2021/articles/wat-schaadt-de-natuur-van-europa>
- Emissieregistratie. (2023). *Publicatie van de overzichtstabellen*. Online: [Overzichtstabellen lucht | Emissieregistratie](#)
- Gemeente Amsterdam. (2024). *Ontwikkelperspectief distributienet Amsterdam. Ruimtelijk kader voor de uitbreiding en verzwaring van het distributienet in de gemeente Amsterdam*. <https://openresearch.amsterdam.nl/page/105322/ontwikkelperspectief-distributienet-amsterdam>
- Gemeente Amsterdam. *Dashboord Klimaatadaptatie*. <https://experience.arcgis.com/experience/aec3fc23a4134a3da32c7cb2cf3b66da>
- Gemeente Amsterdam (2025a). *Klimaatverandering en bestaanszekerheid*. <https://openresearch.amsterdam.nl/page/121856/klimaatverandering-en-bestaanszekerheid---stedelijk-strategie-team>
- Gemeente Amsterdam. (2025b). *Plan Biodiversiteit Fase1, Vergroten van de biodiversiteit in de ecologische kerngebieden en verbindingzones van Amsterdam in de periode 2025-2030*. https://openresearch.amsterdam.nl/media/inline/2025/4/11/plan_biodiversiteit_2025_2030_definitief.pdf?is_http_request=true&auth_replay_token=qT4U2hOgtrKg11B2V308
- Gezondheidsraad. (2018). *Gezondheidswinst door schonere lucht. Gezondheidsraad Nr. 2018/01*(externe link)
- GGD Amsterdam. (2024). *Meetresultaten luchtkwaliteit Amsterdam 2023*. <https://www.ggd.amsterdam.nl/publish/pages/1051641/2023-ggd-jaarrapport-luchtkwaliteit-amsterdam-wt24.pdf>
- Informatiepunt Leefomgeving. (2025). *Luchtvervuilende stoffen*. <https://iplo.nl/thema/lucht/vaststellen-luchtkwaliteit/luchtvervuilende-stoffen/#h7f1fd88-4f36-4cd8-90a5-408abc25d1c0>
- Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). (2024). *Poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) in Rijn-, Maas- en drinkwater. Meetwaarden, normen en risicogrenzen*. https://www.ilent.nl/binaries/ilt/documenten/leefomgeving-en-wonen/drinkwater/drinkwater/rapporten/poly-en-perfluoralkylstoffen-pfas-in-rijn-maas-en-drinkwater/PFAS+in+Rijn+Maas+en+drinkwater_2024.pdf
- Kools, S., Bauerlein, P., Siegers, W., & Cornelissen, E. (2019). *Microplastics in het vizier: Vorderingen in de drinkwatersector. H2O Water Network*. <https://www.h2owaternetwerk.nl/vakartikelen/microplastics-in-het-vizier-vorderingen-in-de-drinkwatersector>
- Nihart, A. J., Garcia, M. A., El Hayek, E., Liu, R., Olewine, M., Kingston, J. D., Castillo, E. F., Gullapalli, R. R., Howard, T., Bleske, B., Scott, J., Gonzalez-Estrella, J., Gross, J. M., Spilde, M., Adolphi, N. L., Gallego, D. F., Jarrell, H. S., Dvorscak, G., Zuluaga-Ruiz, M. E., & Campen, M. J. (2025). Bioaccumulation of microplastics in decedent human brains. *Nature Medicine*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1038/s41591-024-03453-1>
- O&S, Onderzoek en Statistiek. (2023). *Monitor Circulaire Economie, 2023*. <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/milieu-effecten-van-materiaalgebruik-in-amsterdam-2023>
- O&S. (2024). *Wonen in de Metropoolregio 2023*. <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/wonen-in-de-metropoolregio-amsterdam-2023>
- O&S. (2024). *Verkeer in cijfers*. <https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/verkeer-in-cijfers-2024>
- O&S. (2025). *Monitor Voedselstrategie*. <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/monitor-voedsel-2024>
- O&S. (2025). *Tweede meting van het draagvlak voor de energietransitie bij Amsterdamse bedrijven*.
- Piras, G., Pini, F., & Di Girolamo, P. (2024). PM10 emissions from tires: A disruptive estimate questioning present pollution mitigation strategies. *Atmospheric Pollution Research*, 15(1), 101939. <https://doi.org/10.1016/j.apr.2023.101939>
- Provincie Noord-Holland. (2021). *Biodiversiteit in Noord-Holland 2012*. https://www.noord-holland.nl/onderwerpen/natuur/biodiversiteit/biodiversiteit_in_noord_holland_2012.pdf
- RIVM, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2021). *Voedselconsumptiepeiling, 2021. Vlees en vleesvervangers | Wat eet Nederland*

- RIVM. (2023). *Waterbeschikbaarheid voor de bereiding van drinkwater tot 2030 - knelpunten en oplossingsrichtingen, 2023. Waterbeschikbaarheid voor de bereiding van drinkwater tot 2030 - knelpunten en oplossingsrichtingen* | RIVM
- RIVM. (2023). *Effect van houtstook op luchtkwaliteit en gezondheid*. <https://www.rivm.nl/documenten/factsheet-effect-van-houtstook-op-luchtkwaliteit-en-gezondheid>
- RIVM. (2024). *Grootschalige concentratiekaarten Nederland*. <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2024-0059.pdf>
- RIVM (2025). GGD-richtlijn medische milieukunde: Luchtkwaliteit en gezondheid. <https://www.rivm.nl/ggd-richtlijn-medische-milieukunde-luchtkwaliteit-en-gezondheid/toelichting-en-tools-luchtkwaliteit/toelichting-en-tools-luchtkwaliteit/Bronnen-per-component>
- SLA, Schone Lucht Akkoord. (2025). *Overzicht luchtkwaliteitswaarden*. <https://schoneluchtakkoord.nl/sla/overzicht-luchtkwaliteitswaarden/>
- Sparrius, L.B., B. Odé & R. Beringen. (2014). *Basisrapport voor de Rode Lijst Vaatplanten 2012. FLORON Rapport 57*. FLORON. <https://www.floron.nl/publicaties/floron-rapport-57.pdf>
- Steffen, W., Richardson, K., Rockström, J., Cornell, S. E., Fetzer, I., Bennett, E. M., Biggs, R., Carpenter, S. R., De Vries, W., De Wit, C. A., Folke, C., Gerten, D., Heinke, J., Mace, G. M., Persson, L. M., Ramanathan, V., Reyers, B., & Sörlin, S. (2015). Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. *Science*, 347(6223), 1259855. <https://doi.org/10.1126/science.1259855>
- Urbanus, J. H., Brunner, A., Boersma, A., Henke, S., Kooter, I., Lensen, S., Parker, L., Schwarz, A., Imhof, P., Dortmans, A., & Wijngaard, M. (2022). *Microplastics zijn overal: reductie met 70% haalbaar*. TNO. <https://publications.tno.nl/publication/34640141/cVUarS/TNO-2022-microplastics-nl.pdf>
- Voedingscentrum. (z.d.). *Watergebruik*. <https://www.voedingscentrum.nl/encyclopedie/watergebruik.aspx>
- Vos, R. O. (2019). The spatially explicit water footprint of blue jeans: Spatial methods in action for sustainable consumer products and corporate management of water. *Case Studies in the Environment*, 3(1), 1-14.
- Watereducatie.nl. (z.d.). *Watervoetafdruk*. <https://watereducatie.nl/nieuws/watervoetafdruk>
- Waternet.(2023). *Waterbedrijven zoeken naar oplossing voor drinkwatertekort*. [Waterbedrijven zoeken naar oplossing voor drinkwatertekort](#) | Waternet
- Waternet. (2025). Persoonlijke communicatie. Gegevens opgevraagd 21-05-2025.
- World Health Organization. (2021). *World health statistics 2021: monitoring health for the SDGs, sustainable development goals*. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240027053>
- WWF. (2024). *Living Planet Report 2024 – A system in peril*. WWF. <https://www.wwf.org/living-planet-report-2024>

5 Mobiliteit

Amsterdam wordt steeds drukker. Inwoners, bezoekers en toeristen bewegen zich elke dag op allerlei manieren door de stad. Dat doen zij vooral op de fiets, lopend en met de auto. Mobiliteit stelt Amsterdammers in staat banen, voorzieningen en sociale contacten te bereiken. Aan de andere kant zorgt drukte op de weg ook voor onveiligheid in het verkeer. Wat is de stand van zaken rond de mobiliteit in Amsterdam?

Auteur: Merijn Heijnen



Kernpunten

- Amsterdammers verplaatsten zich in 2023 weer net zoveel als voor de uitbraak van het coronavirus in 2020, namelijk 2,5 verplaatsingen per dag.
- De fiets blijft het populairste vervoermiddel in Amsterdam. Er wordt steeds meer elektrisch gefietst, maar het aandeel is lager dan gemiddeld in Nederland.
- Een kwart van de volwassen Amsterdammers heeft een auto. Het aantal elektrische auto's neemt snel toe in Amsterdam. Zowel het totale aandeel elektrische auto's (16%) als het aandeel elektrische auto's onder auto's in particulier bezit (8%) zijn in Amsterdam hoger dan gemiddeld in Nederland.
- In Amsterdam worden maatregelen getroffen om de uitstoot van het verkeer te verminderen en om de leefomgeving te verbeteren. Voorbeelden hiervan zijn de milieuzones, het invoeren van een maximumsnelheid van 30 kilometer per uur op veel wegen en de proef met de knip in de Weesperstraat.
- Het aantal ritten dat gemaakt wordt met het openbaar vervoer in Amsterdam nam toe, maar is nog niet op het niveau van voor de coronapandemie. De reizigers zijn doorgaans positief over de ritten.
- Na jaren van daling nam het aantal verkeersongevallen met letsel weer toe. Ook het aantal doden in het Amsterdamse verkeer is in 2024 hoger dan in eerdere jaren. Een meerderheid van de slachtoffers bestaat uit fietsers.

Als eerste komen in dit hoofdstuk de verplaatsingen van Amsterdammers aan bod, zoals de keuze voor vervoermiddelen en de ontwikkeling van het aantal gemaakte bewegingen. Daarna worden actuele ontwikkelingen besproken met betrekking tot de auto, de fiets en het openbaar vervoer in Amsterdam. Ook wordt de verkeersveiligheid in de stad behandeld. Meer cijfers over de mobiliteit in Amsterdam zijn te vinden in de Amsterdamse Thermometer van de Bereikbaarheid 2024 (VOR, 2025).

Verplaatsingen en vervoerwijzekeuze

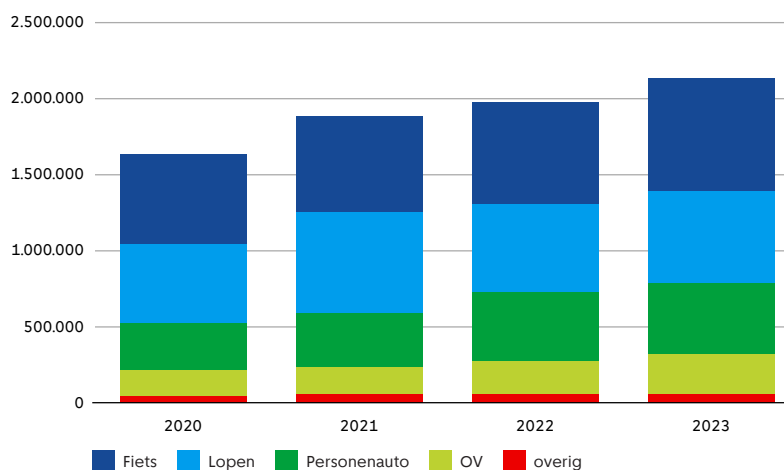
Aantal dagelijkse verplaatsingen terug op niveau van voor coronavirus

Amsterdammers maakten in 2023 gemiddeld 2,5 verplaatsingen per dag. Daarmee is het aantal dagelijkse verplaatsingen terug op het niveau van 2019. Door maatregelen die werden getroffen om

de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan was in de tussenliggende jaren het gemiddeld aantal verplaatsingen lager. De minste verplaatsingen werden gemaakt in 2020, toen gemiddeld 1,9 per dag. Amsterdammers maken dagelijks gemiddeld iets minder verplaatsingen dan dat er landelijk gemaakt worden (2,7). Twintig jaar geleden maakten Amsterdammers gemiddeld nog 3,1 verplaatsingen per dag, wat sindsdien daalde onder invloed van digitalisering van werk, winkelen en dienstverlening.

De fiets is al jarenlang het meest populaire vervoermiddel in Amsterdam. Van alle verplaatsingen door Amsterdammers in 2023 is 35 procent gemaakt met de fiets (zie afb. 5.1). Ook in Amsterdam is de elektrische fiets in opkomst, maar het aandeel fietsritten dat met de elektrische fiets wordt gemaakt is nog beperkt: in 2023 werd 5 procent van alle verplaatsingen in Amsterdam met een elektrische fiets gemaakt, tegen 8 procent in Nederland. Na fietsen is lopen met 29 procent van de verplaatsingen de meest gebruikte vervoerwijze door Amsterdammers, gevolgd door verplaatsingen met de auto (22%), het openbaar vervoer (12%) en andere vervoermiddelen, waaronder brommer, scooter of motor (3%, CBS, 2023).

Afb. 5.1 Aantal verplaatsingen van Amsterdammers per weekdag naar vervoermiddel, 2020-2023



bron: ODIN/CBS, bewerking O&S

De auto in Amsterdam

Autobezit is laag in Amsterdam, maar er wordt relatief veel elektrisch gereden

Een kwart van de volwassen Amsterdammers (25%) heeft een auto. Dat aandeel is al een aantal jaren stabiel. In 2024 waren er ongeveer 220 duizend personenauto's van particulieren in de stad. Dat betekent dat elk huishouden in Amsterdam gemiddeld 0,4 auto heeft. Dat is het laagste aantal van alle gemeenten in Nederland. Zowel landelijk als in de rest van de Metropoolregio Amsterdam ligt het gemiddelde op één auto per huishouden (CBS, 2023). Binnen Amsterdam is het autobezit per huishouden het hoogst in stadsgebied Weesp en het laagst in stadsdeel Centrum (zie afb. 5.2).

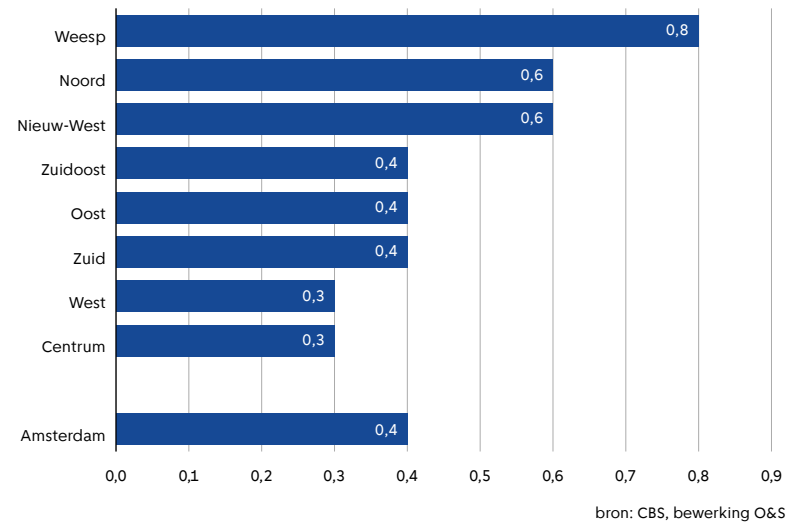
Wel neemt het aantal elektrische auto's in Amsterdam al jaren toe. Zo waren er in 2024 ongeveer 36.000 volledig of deels elektrische auto's geregistreerd in Amsterdam, een derde meer dan een jaar eerder. Van alle in Amsterdam geregistreerde personenauto's was 16 procent volledig of deels elektrisch in 2024. Over heel Nederland gezien was dat jaar één op de tien personenauto's volledig of deel elektrisch (Regionale Klimaatmonitor, 2025). In Amsterdam zijn echter veel zakelijke auto's geregistreerd, zoals leaseauto's, die veel vaker dan gemiddeld elektrisch zijn. Van alle auto's van particulieren in Amsterdam was 8 procent deels of volledig elektrisch begin 2025, landelijk was dit 6 procent (CBS, 2025). Om het laden van dit soort auto's mogelijk te maken waren er volgens de gemeente Amsterdam dat jaar ruim 14.000 publieke of semi-publieke laadpunten in Amsterdam. Dit zijn laadpunten bij parkeerplekken op straat, of bijvoorbeeld in een parkeergarage of bij een tankstation.

Drie procent van de Amsterdammers in De Staat van de Stad enquête 2024 gaf aan vaak gebruik te maken van een deelauto, 10 procent deed dit soms en 11 procent zelden. De overige Amsterdammers maken geen gebruik van een deelauto of hebben geen rijbewijs. Het aandeel Amsterdammers dat weleens gebruik maakt van een deelauto neemt bij elke meting iets toe: in 2024 gaf 24 procent in De Staat van de Stad enquête aan vaak, soms of zelden gebruik te maken van een deelauto, tegen 21 procent in 2022 en 19 procent in 2020. Begin 2025 telde Amsterdam 3.500 deelauto's. Daarnaast zijn er in Amsterdam 1.200 elektrische deelscooters, 800 deelfietsen (waarvan 200 elektrisch) en 320 deelbakfietsen (website Gemeente Amsterdam, 2025a).

Maatregelen: milieuzones, 30 kilometer per uur en knip Weesperstraat

In Amsterdam worden meerdere maatregelen getroffen om de uitstoot van het verkeer te verminderen en om de leefomgeving te verbeteren. Zo worden er eisen gesteld aan bedrijfsbusjes en vrachtwagens die in het centrum willen rijden. Zo is de zone binnen de centrumring S100 (die onder meer bestaat uit de Nassaukade, Stadhouderskade en Mauritskade) voor nieuwe busjes en vrachtwagens sinds 1 januari 2025 uitstootvrij. Uitstootvrij betekent dat er geen sprake is van uitstoot van schadelijke stoffen via de uitlaat. Voor bestaande busjes en vrachtwagens zijn er overgangsregelingen en ontheffingen mogelijk. Daarnaast is er vanaf 1 januari 2025 binnen de ring A10 een milieuzone voor de meest vervuilende personenauto's die op diesel rijden. Dieselpersonenauto's mogen alleen in deze milieuzone rijden als ze emissieklasse 5 of hoger hebben. Ook moeten auto's inmiddels aan hogere milieueisen voldoen wanneer een nieuwe parkeervergunning wordt aangevraagd, of wanneer een lopende parkeervergunning omzet wordt op een andere auto (website Gemeente Amsterdam, 2025b).

Afb. 5.2 Autobezit per huishouden naar stadsdeel, 2023



Hiernaast is in december 2023 is de maatregel '30 kilometer per uur in de stad' ingevoerd. Op een groot aantal ontsluitingswegen is de maximumsnelheid verlaagd van 50 naar 30 kilometer per uur. Het gaat om wegen met relatief veel verkeer, maar waar de verblijfsfunctie meer prioriteit krijgt. In totaal zijn ongeveer 4.500 verkeersborden geplaatst en zijn 140 verkeerslichten opnieuw ingesteld. In de loop van 2024 is ook nog meer dan 200 kilometer markering op de weg aangepast. In het eerste jaar na de invoering van de maatregel is het aantal ongevallen op de bewuste wegen met 11 procent gedaald en is de hoeveelheid verkeersgeluid afgenomen met 1,5 decibel. Ruim 60 procent van de automobilisten houdt zich er (bijna) aan de juiste snelheid en het aandeel dat 55 kilometer per uur of harder rijdt op deze wegen is gedaald van 1 procent naar 0,2 procent. De gemiddelde snelheid, inclusief handelingen als optrekken, afremmen en stilstaan voor een verkeerslicht, is op deze wegen gedaald met 5 procent (Gemeente Amsterdam, 2025a).

Amsterdammers die lid zijn van het O&S online stadspanel zijn in meerderheid van 59 procent positief over de maatregel om op veel wegen een maximumsnelheid in te voeren van 30 kilometer per uur. Wel zijn de Amsterdammers zonder auto vaker positief dan autobezitters: 74 procent tegen 52 procent. De mensen die positief zijn over de maatregel noemen de verkeersveiligheid het vaakst als reden. Ook zijn zij vaak positief over het verkeersbeeld dat rustiger is geworden en een aantal noemt de positieve effecten op het milieu en geluidsoverlast als pluspunten. De Amsterdammers die negatief zijn over de maatregel vinden 30 kilometer per uur te langzaam of ergeren zich aan fatbikes en scooters die harder rijden dan auto's (Gemeente Amsterdam, 2025a).

In de zomer van 2023 heeft een proef plaatsgevonden waarbij voor zes weken de Weesperstraat en drie omringende straten afgesloten waren voor doorgaand autoverkeer. Hiermee werd onderzocht wat de effecten zouden zijn van een 'knip' op de

bereikbaarheid, leefbaarheid en luchtkwaliteit in de Weesperstraat en de omliggende buurten. Tijdens de proef reden er 18 procent minder auto's in het gebied. Ook in de rest van Amsterdam werd het rustiger: er waren 11.000 auto's minder dan normaal (min 3%). De doorstroming in de stad verbeterde met 2 procent. Op de omleidingsroutes werd het echter drukker. Zo reed er 40 procent meer verkeer door de Kattenburgerstraat, waardoor de reistijd op deze route toenam. Waar de luchtkwaliteit en leefbaarheid bij de Weesperstraat verbeterde, nam deze in het aangrenzende gebied af (Gemeente Amsterdam, 2024b).

Minder parkeerplekken op straat in Amsterdam, meer parkeergarages

Eind 2024 waren er in totaal ruim 265.000 parkeerplekken op straat in Amsterdam. Het aantal parkeerplekken op straat per inwoner varieert tussen 0,15 in Centrum en 0,42 in Weesp. Tussen 2019 en 2024 verdwenen ruim 7.000 parkeerplekken op straat, waarvan ongeveer 3.000 in de stadsdelen Centrum en Zuid (Gemeente Amsterdam, 2024a). Met name bij het herinrichten van straten werden er parkeerplekken opgeheven. Voor een deel worden de ruimtes daarna gebruikt voor groen of voor fietsparkeerplekken. Het betekent niet dat per saldo 7.000 parkeerplekken in de betreffende periode verdwenen zijn in Amsterdam, aangezien er de afgelopen jaren meerdere ondergrondse garages zijn geopend. Een voorbeeld is de garage aan de Ruysdaelkade, met plek voor 600 auto's. In 2024 is de Singelgrachtgarage opgeleverd, die plek heeft voor 800 auto's.

Een ander alternatief voor het parkeren op straat is het gebruik van P+R (Park & Ride), waarbij de auto tegen een gereduceerd tarief geparkeerd wordt in een garage of op een terrein buiten het Amsterdamse centrumgebied en vervolgens de reis vervolgd wordt met het openbaar vervoer. Begin 2025 waren er 11 P+R-locaties in de gemeente Amsterdam, met in totaal plek voor ongeveer 4.700 voertuigen (website Gemeente Amsterdam, 2025c).

Amsterdam als fietsstad

Aan het eind van de vorige eeuw werd nog geen kwart van alle verplaatsingen door inwoners van Amsterdam met de fiets gemaakt, inmiddels ligt het aandeel verplaatsingen met de fiets al jarenlang rond een derde (CBS, 2024). In De Staat van de Stad enquête van 2024 gaf iets meer dan de helft van de inwoners van 18 jaar en ouder (54%) aan vaak door de stad te fietsen, 16 procent doet dit soms en 8 procent fietst zelden door de stad. Daarmee geeft 78 procent aan weleens door de stad te fietsen, hetzelfde percentage als in 2022. Amsterdam wil de toenemende stroom fietsers de ruimte geven door straten in te richten als fietsstraat, of door eenrichtingsverkeer in te stellen voor auto's. Een voorbeeld hiervan is de grootschalige herinrichting van de zogenaamde Binnenring. Dit is de zeven kilometer lange halve ring om het centrum heen, die begint bij het Haarlemmerplein en via de Marnixstraat, Weteringschans en de Sarphatistraat naar de Czaar Peterstraat loopt. Nadat de Sarphatistraat werd ingericht als fietsstraat werd deze direct daarna relatief vaak als verkeersveilige straat genoemd door Amsterdamse fietsers (O&S, 2019).

De populariteit van Amsterdam als fietsstad blijkt ook uit de gemeten tevredenheid van fietsers (zie afb. 5.3). Ondervraagde fietsers gaven in 2023 Amsterdam als fietsstad gemiddeld een 7,3 als rapportcijfer, net als twee jaar eerder. Ook de fietsrit die ze net gemaakt hadden gaven ze in 2023 gemiddeld een 7,3. Over het fietsparkeren in Amsterdam zijn fietsers wat minder positief, ze gaven daar gemiddeld een 6,3 voor (O&S, 2024a).

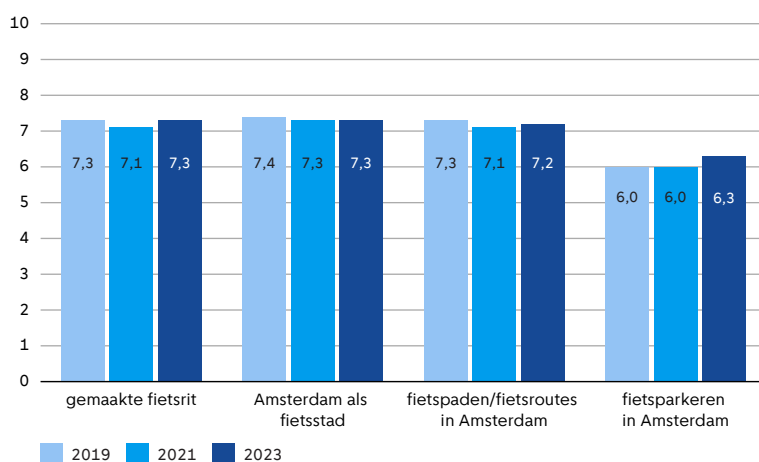
Zestien procent van fietsritten betreft een elektrische fiets, bijna helft minder dan landelijk

Net als in de rest van Nederland wordt in Amsterdam steeds vaker gebruik gemaakt van de elektrische fiets. Wel is het relatieve gebruik ten opzichte van de reguliere fiets in Amsterdam minder groot: zo werd landelijk 29 procent van alle fietsritten in 2023 gemaakt met een elektrische fiets, terwijl dit in Amsterdam 16 procent was (CBS, 2024). Wel zijn er specifieke zorgen in Amsterdam, bijvoorbeeld rondom de opkomst van de fatbike. Juridisch gezien wijken deze snelle fietsen met dikke banden en elektrische hulpmotor niet af van andere elektrische fietsen. Fatbikes veroorzaken echter vaak overlast op fietspaden (NOS, 2024), zijn gevoelig voor diefstal (NOS, 2023) en kunnen vaak sneller dan de maximaal toegestane snelheid van 25 kilometer per uur (Het Parool, 2024). De gemeente Amsterdam heeft bij de landelijke politiek aangedrongen op maatregelen, maar er is terughoudendheid omdat regels voor fatbikes ook bestuurders van andere elektrische fietsen kunnen treffen.

Proef snelle fietsers naar de rijbaan

Om fietspaden rustiger en veiliger te maken heeft van april 2024 tot en met juli 2024 in de Constandtijns Huygensstraat en de Bilderdijkstraat een proef

Afb. 5.3 Oordeel over fietsen in Amsterdam, 2019, 2021 en 2023 (rapportcijfers)



bron: O&S

plaatsgevonden waarbij fietsers met een snelheid van minimaal 20 kilometer per uur tussen de Kinkerstraat en Overtoom naar de rijbaan mochten. Uit observaties blijkt dat een deel van de deze snelle fietsers inderdaad gebruik maakte van de rijbaan, maar de aantallen bleken in verhouding met de totale fietsstromen niet groot. Door de kleine aantallen fietsers die naar de rijbaan gingen, bleven de effecten op het fietspad beperkt. Wel werd het fietsgemak iets positiever beoordeeld door de geïnterviewde fietsers.

Ondanks de beperkte effecten, stonden ondervraagde fietsers wel positief tegenover de pilot en het idee om hier in de toekomst mee door te gaan, ook op andere plekken: 75 procent van de ondervraagde fietsers was het eens met de stellingen dat snelle fietsers op de rijbaan voor meer comfort, rust en veiligheid op het fietspad zorgt. Ondervraagde automobilisten waren hier over het algemeen minder van overtuigd en zowel bij fietsers als bij automobilisten bleven er zorgen over de verkeersveiligheid (Gemeente Amsterdam, 2025c).

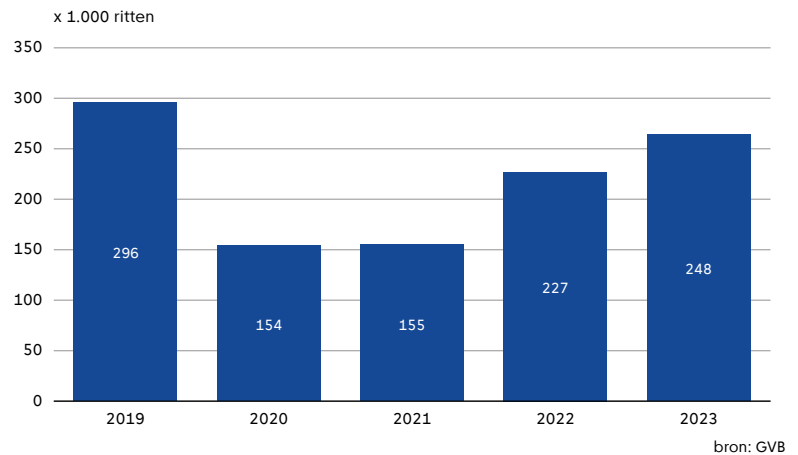
Openbaar Vervoer in Amsterdam

Aantal ritten neemt weer toe maar is nog niet op niveau van voor coronapandemie

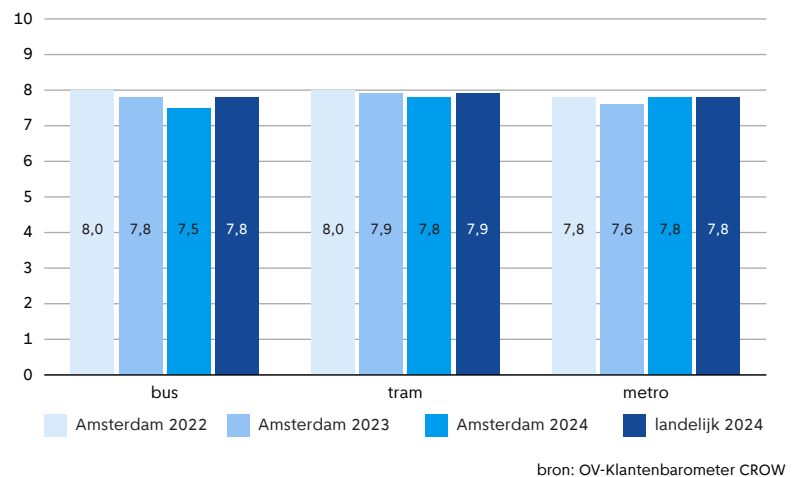
In 2019 werden er bijna 300 miljoen ritten gemaakt door reizigers bij het GVB, wat een record was. Voor het eerst werden toen in totaal door de reizigers meer dan een miljard kilometers afgelegd. Door de maatregelen om de verspreiding van het coronavirus te beperken halveerde in 2020 en 2021 het aantal ritten tot jaarlijks ruim 150 miljoen. Na het vervallen van de maatregelen werd er weer vaker gereisd met het GVB: 227 miljoen ritten in 2022 en 248 miljoen ritten in 2023 (zie afb. 5.4). Wel blijft het aantal reizigers daarmee nog achter ten opzichte van de periode voorafgaand aan de uitbraak van het coronavirus (GVB, 2024). De populariteit van de fiets en de opkomst van de elektrische fiets lijken hierin een rol te spelen, zo blijkt uit landelijk onderzoek dat het gemiddeld gebruik van openbaar vervoer daalt na aanschaf van een elektrische fiets (Kennisinstituut voor Mobiliteit, 2023).

Op de Amsterdamse NS-stations is dezelfde trend waarneembaar. Zo waren er in 2019 op een gemiddelde werkdag nog 213.000 treinreizigers die gebruik maakten van station Amsterdam Centraal om in-, uit- of over te stappen (NS, 2025). In 2021 waren dit er 86.000, terwijl er in 2023 per werkdag gemiddeld bijna 179.000 treinreizigers waren. Daarmee is Amsterdam Centraal het drukste treinstation van de stad, gevolgd door Amsterdam Zuid (ruim 63.000 reizigers) en Amsterdam Sloterdijk (56.000 reizigers). Jaarlijks worden reizigers in heel Nederland gevraagd hoe ze de treinstations waarderen. In Amsterdam wordt station Amstel met een 7,5 gemiddeld het best gewaardeerd terwijl Amsterdam Lelylaan met een 6,1 de laagste beoordeling krijgt (Ipsos I&O, 2024).

Afb. 5.4 Aantal ritten dagelijks gemaakt bij het GVB (bus, metro, tram en veren), 2019-2023



Afb. 5.5 Totaaloordeel over de OV-rit per vervoermiddel, 2022-2024 (rapportcijfers)



Ritten in het openbaar vervoer worden positief beoordeeld

Reizigers die gebruik maken van het openbaar vervoer in Amsterdam zijn doorgaans tevreden over de rit die ze gemaakt hebben. Wel daalde de gemiddelde beoordeling voor busritten in Amsterdam van een 8,0 in 2022 en een 7,8 in 2023 naar een 7,5 in 2024 (zie afb. 5.5). Metro- en tramritten werden beide in 2024 gemiddeld met een 7,8 beoordeeld. Voor de rapportcijfers voor de ritten in het Amsterdamse openbaar vervoer zijn daarmee gelijk aan of iets lager het gemiddelde in Nederland. De stiptheid van het Amsterdamse openbaar vervoer is een aspect dat gemiddeld positief beoordeeld wordt (gemiddeld een 7,5 een over metro, tram en bus), terwijl voor de prijs van het openbaar vervoer de laagste rapportcijfers worden gegeven (gemiddeld een 5,5) (CROW-Kennisplatform Verkeer en Vervoer, 2025).

De meeste Amsterdammers voelen zich veilig of zeer veilig in het openbaar vervoer: 80 procent in 2023, een aandeel dat door de jaren heen stabiel is. Mannen voelen zich iets vaker veilig dan vrouwen (84% tegen 79%). Drie procent van de reizigers voelde zich in 2023 onveilig of zeer onveilig in het Amsterdamse openbaar vervoer, dit was ook in 2022

het geval. Als redenen voor het onveiligheidsgevoel worden groepen jongeren, zwervers op de perrons en overlast van mensen onder invloed genoemd. Reizigers noemen Amsterdam Centraal het vaakst als locatie waar zij zich onveilig voelen, gevolgd door Amsterdam Bijlmer ArenA, Amsterdam Lelylaan, Station Noord en de Noord-Zuidlijn. Van alle vormen van overlast komt geluidsoverlast door mobiel bellen het vaakst voor (61%). Daarnaast ervaart de helft van de reizigers overlast door afval. De verschillende vormen van overlast worden vooral ervaren in de metro, op metrostations en in de tram (O&S, 2024b).

Drie op de tien Amsterdamse kinderen aangemeld voor gratis openbaar vervoer

Vanaf de zomer van 2023 konden Amsterdamse kinderen van 4 jaar tot en met 11 jaar met het reisproduct GVB Kids Vrij gedurende vier maanden zonder kosten door de stad reizen. In de zomer van 2024 werd de maatregel verlengd tot begin 2025 en vanaf de zomer van 2025 zal het reisproduct weer beschikbaar zijn, dan voor anderhalf jaar, tot begin 2027. In 2024 werd GVB Kids Vrij in totaal ruim 18.000 keer aangevraagd, een bereik van ongeveer drie op de tien kinderen in Amsterdam. Door bijna 16.000 kinderen werd er uiteindelijk ook daadwerkelijk minimaal één gratis rit gemaakt met het GVB. Zij reisden redelijk verspreid over bus (36%), metro (32%) en tram (32%). Daarmee is het gebruik van de bus door de kinderen beduidend hoger dan gemiddeld onder alle GVB-reizigers (18%, GVB, 2025).

Voor vervoer van Amsterdammers die een beperking hebben waardoor zelfstandig reizen niet mogelijk is bestaat er Aanvullend Openbaar Vervoer (AOV). Het gaat hierbij om sociale of recreatief vervoer. In Amsterdam zijn er ongeveer 50.000 pashouders voor het AOV (RMC, 2025).

De verkeersveiligheid in Amsterdam

Bijna de helft van de ondervraagde Amsterdammers (45%) in een Europees onderzoek ervaart een gevoel van onveiligheid in het verkeer. Hiermee

staat Amsterdam op de vijfde plaats op een lijst van 32 Europese steden waar de inwoners zich het minst veilig voelen in het verkeer. Het aandeel dat zich onveilig voelt neemt al enkele jaren toe. Het meest genoemd wordt dat de verkeersveiligheid verslechtert vanwege nieuwe vervoersmiddelen zoals snelle elektrische fietsen (Cyclomedia, 2024). Wanneer het gaat om de angst om zelf slachtoffer te worden op de weg dan komt Amsterdam pas op plek 17 van 25 Europese steden (Cyclomedia, 2023).

Aantal verkeersslachtoffers neemt toe

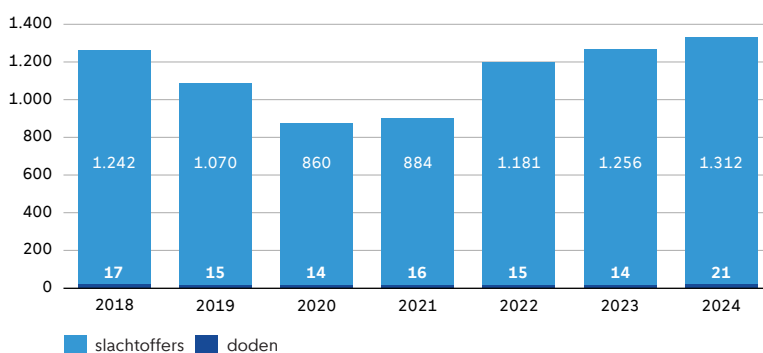
Waar in de eerste twintig jaar van deze eeuw het aantal verkeersslachtoffers in Amsterdam een dalende trend liet zien, is sindsdien sprake van een toename. Het aantal dodelijke verkeersslachtoffers lag jarenlang stabiel tussen de 14 en de 17, maar nam in 2024 toe tot 21 (zie afb. 5.6). De schatting is dat er in 2024 in totaal 1.312 verkeersongevallen waren met letsel, het hoogste aantal in recente jaren (Gemeente Amsterdam, 2025d).

Ambulances in Amsterdam registreerden in 2024 ruim 3.300 verkeersdeelnemers die medische hulp nodig hadden. Een meerderheid van deze slachtoffers bestond uit fietsers (60%), een groep die voor een kwart bestond uit bestuurders van een elektrische fiets en voor driekwart procent uit fietsers op een reguliere fiets. Bestuurders van gemotoriseerde tweewielers (als brommers, scooters en motors) vormden 14 procent van alle slachtoffers, terwijl 11 procent van de slachtoffers uit automobilisten bestond en 6% uit voetgangers.

Uit gegevens die in 2022 door de ambulances in Amsterdam verzameld zijn blijkt dat voor alle leeftijden de grootste groep verkeersslachtoffers uit fietsers bestaat. Afgezet tegen het aantal inwoners vallen in de leeftijdsgroep tussen de 18 en 24 jaar relatief de meeste slachtoffers op de fiets, gevolgd door jongeren tussen de 12 en 17 jaar en oudere Amsterdammers van boven de 70 jaar (Veiligheid.nl, 2024). Vooral de hoeveelheid jonge kinderen die op opgevoerde fatbikes met hoge snelheid door de stad fietsen is een punt van zorg. Ongeveer de helft van de slachtoffers die in de eerste helft van 2024 door fatbikes op de spoedeisende hulp belandden, waren tussen de 10 en 14 jaar oud (Rodi.nl, 2024).

De toename van het aantal verkeersslachtoffers is een belangrijke reden geweest voor de invoer van de maximumsnelheid van 30 kilometer per uur op veel wegen (Gemeente Amsterdam, 2025a). Andere maatregelen om de verkeersveiligheid te verbeteren worden beschreven in het gemeentelijke Uitvoeringsplan Verkeersveiligheid, Voetganger en Fiets. Daarbij gaat het onder andere over de aanpak van locaties waar herhaaldelijk verkeersongevallen hebben plaatsgevonden ('blackspots') en het maken van ruimte voor voetgangers en fietsers bij herinrichtingen (Gemeente Amsterdam, 2025b).

Afb. 5.6 Schatting aantal verkeersongevallen met letsel (boven), en het aantal verkeersdoden (onder), 2018-2024



bron: VIA, afgesloten data politieregistraties

Literatuurlijst

CBS-dataset: Onderweg in Nederland 2023 (2024), bewerking Onderzoek en Statistiek.

CBS. (2025, mei 28). *Meer dan 1 miljoen stekkerauto's in Nederland*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/22/meer-dan-1-miljoen-stekkerauto-s-in-nederland>

CROW-Kennisplatform Verkeer en Vervoer. (2025). *OV-Klantenbarometer 2024*. Opgehaald van <https://www.crow.nl/kennisproducten/ov-klantenbarometer2024/>

Cyclomedia. (2023). *Urban Road Safety Index 2023*. Opgehaald van <https://www.cyclomedia.com/en/urban-road-safety-index>

Cyclomedia. (2024). *Urban Road Safety Index 2024*. Opgehaald van <https://shop.cyclomedia.com/en/urban-road-safety-index>

Gemeente Amsterdam. (2024a). *Agenda Amsterdam Autoluw: meer ruimte, minder parkeervakken*. Opgehaald van <https://openresearch.amsterdam.nl/page/107017/agenda-amsterdam-autoluw---visualisatie-ruimteregie>

Gemeente Amsterdam. (2024b). *Pilot knip Weesperstraat, onderzoeksrapport*. Opgehaald van <https://openresearch.amsterdam.nl/page/105378/onderzoeksrapport---pilot-knip-weesperstraat>

Gemeente Amsterdam. (2025a). *30 km/u in de stad, onderzoeksrapport*. Opgehaald van <https://openresearch.amsterdam.nl/page/124453/onderzoeksrapport-30-km-u-in-de-stad>

Gemeente Amsterdam. (2025b). *Amsterdam maakt ruimte voor veilig lopen en fietsen, Uitvoeringsplan 2025 Verkeersveiligheid, Voetganger en Fiets*. Opgehaald van <https://openresearch.amsterdam.nl/page/121808/uitvoeringsplan-2025-verkeersveiligheid-voetganger-en-fiets>

Gemeente Amsterdam. (2025c). *Monitoring pilot 30.20, Fietspilot snelle fietsers naar de rijbaan*. Opgehaald van <https://openresearch.amsterdam.nl/page/120501/fietspilot-snelle-fietsen-naar-de-rijbaan>

Gemeente Amsterdam. (2025d). *Verkeersveiligheid, 30 km/u, Voetganger en Fiets, Monitor Uitvoeringsplan 2024*. Opgehaald van <https://openresearch.amsterdam.nl/page/124076/monitor-verkeersveiligheid-30km-u-voetganger-en-fiets-2024>

GVB. (2025). *Evaluatie GVB Kids Vrij 2024*. Opgehaald van <https://openresearch.amsterdam.nl/page/123944/evaluatie-gvb-kids-vrij-2024>

GVB Holding NV. (2024). *Jaarverslag 2023*. Opgehaald van <https://over.gvb.nl/organisatie/jaarverslagen/>

Het Parool. (2024, juli 3). *Ruim helpt gecontroleerde fatbikes in Amsterdam blijkt opgevoerd*. <https://www.parool.nl/amsterdam/ruim-helpt-gecontroleerde-fatbikes-in-amsterdam-blijkt-opgevoerd-baff4c61/>

Ipsos I&O. (2024). *Stationsbelevingsmonitor 2024*. Opgehaald van <https://stations.nl/over-stations/reizigerswaardering/>

Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid. (2023). *Waar is de ov-reiziger gebleven?* Opgehaald van <https://www.kimnet.nl/documenten/2023/10/10/waar-is-de-ov-reiziger-gebleven>

NOS. (2023, augustus 21). *ANWB stopt fatbike-verzekering: 'Kans op diefstal in Amsterdam 90 procent'*. <https://nos.nl/artikel/2487440-anwb-stopt-fatbike-verzekering-kans-op-diefstal-in-amsterdam-90-procent>

NOS. (2024, maart 12). *Bekritiseerde fatbike-fabrikanten proberen met plan overlast tegen te gaan*. <https://nos.nl/artikel/2512445-bekritiseerde-fatbike-fabrikanten-proberen-met-plan-overlast-tegen-te-gaan>

NS. (2025). *Jaarverslagen*. <https://dashboards.nsjaarverslag.nl/>

Regionale Klimaatmonitor. (2025). <https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/dashboard/verkeer-en-vervoer>

Rodi.nl. (2024, september 9). *Amsterdam voert ook acties tegen opgevoerde e-bikes*. <https://www.rodi.nl/amsterdam-nieuw-west/nieuws/409808/amsterdam-voert-ook-acties-tegen-opgevoerde-e-bikes>

O&S. (2019). *Monitor ervaren verkeersveiligheid 2019*. Opgehaald van <https://openresearch.amsterdam.nl/page/112588/monitor-ervaren-verkeersveiligheid-2019>

O&S. (2024a). *Monitor Fietstevredenheid 2023*. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/monitor-fietstevredenheid-2023>

O&S. (2024b). *Monitor Sociale Veiligheid openbaar vervoer, tussenmeting 2023*. Opgehaald via <https://openresearch.amsterdam.nl/page/115463/monitor-sociale-veiligheid-openbaar-vervoer-tussenmeting-2023>

Veiligheid.nl. (2024). *Verkeersslachtoffers in de gemeente Amsterdam, Monitor verkeersslachtoffers (MOVE) Ambulancedata 2022*. Opgehaald van <https://openresearch.amsterdam.nl/page/104817/monitor-verkeersslachtoffers-move-ambulance-data-2022---en-diverse>

VOR (Verkeer en Openbare Ruimte), Gemeente Amsterdam. (2025). *Amsterdamse Thermometer van de Bereikbaarheid 2024*. <https://openresearch.amsterdam.nl/page/122945/amsterdamse-thermometer-bereikbaarheid-2024>

Website Gemeente Amsterdam. (2025a). <https://www.amsterdam.nl/deelvervoer/>

Website Gemeente Amsterdam. (2025b). <https://www.amsterdam.nl/verkeer-vervoer/milieuzones-uitstootvrije-zones/>

Website Gemeente Amsterdam. (2025c). <https://www.amsterdam.nl/parkeren/parkeren-reizen/>

6

Gezondheid en zorg

Gezondheid is een essentiële basis voor welzijn en participatie in de samenleving. Tegelijkertijd kan maatschappelijke participatie de gezondheid positief beïnvloeden. In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de gezondheid en ontvangen zorg van inwoners van de stad en ongelijkheden daarin. We bespreken onderwerpen zoals de ervaren gezondheid, verschillen in leefstijl en de toegang tot en het gebruik van zowel informele als formele zorg.

Auteurs: Ranu Sewdas, Sharita van Herwijnen, Ellen Lindeman



Kernpunten

- De gezonde levensverwachting bij geboorte ligt in Amsterdam in de periode 2019-2021 op gemiddeld 63,6 jaar, ruim drie jaar korter dan landelijk. Deze levensverwachting hangt sterk samen met sociaaleconomische status (SES). De gezonde levensverwachting is 13 jaar korter in wijken met veel inwoners met een lage SES in vergelijking met wijken met weinig inwoners met een lage SES.
- Kanker en hart- en vaatziekten zijn de meest voorkomende doodsoorzaken (respectievelijk 27% en 21%). Het aantal sterfgevallen door hart- en vaatziekten neemt af, de afgelopen twintig jaar met 10 procentpunten.
- Zeven op de tien Amsterdammers van 18 jaar en ouder (68%) ervaren een goede gezondheid, maar dit aandeel is nog niet terug op het niveau van voor de coronapandemie. Er blijven grote verschillen bestaan: Amsterdammers met een laag inkomen, maximaal een vmbo- of mbo-1-opleiding, een migratieachtergrond en op hogere leeftijd voelen zich minder gezond dan gemiddeld in Amsterdam.
- Dertig procent van de Amsterdammers van 18 jaar en ouder heeft een langdurige ziekte, aandoening of handicap. Van deze groepervaart 91 procent belemmeringen in het dagelijks leven, zoals bij activiteiten thuis, op school of werk en/of in de vrije tijd.
- Twaalf procent van de Amsterdammers van 18 jaar en ouder heeft een hoog risico op een angststoornis of depressie, in 2022 was dit aandeel 16 procent en in 2020 9 procent.
- Jongvolwassenen in Amsterdam beoordelen vaker hun eigen mentale gezondheid als 'gaat wel' of 'slecht' (56%) dan gemiddeld in Nederland (49%).
- Sterke eenzaamheid komt vaker voor in Amsterdam (18%) dan landelijk (13%), met de hoogste percentages onder jongere leeftijdsgroepen, inwoners met een basisschool- of een vmbo-/mbo-1-opleiding.
- Vier op de tien Amsterdammers van 18 jaar en ouder hebben overgewicht. Overgewicht komt vaker voor bij mannen, oudere Amsterdammers, en inwoners met een basisschool- of een vmbo-/mbo-1-opleiding.
- Bijna zes op de tien Amsterdammers van 18 jaar en ouder (58%) voldoen aan de landelijke beweegrichtlijn. Daarmee scoren Amsterdammers hoger dan landelijk (49%).
- Slechts 29 procent van de Amsterdammers van 16 jaar en ouder voldoet aan de groentenorm van minimaal 250 gram groente per dag en 67 procent eet vijf keer of meer per week fruit. Negen procent geeft aan onvoldoende financiële middelen te hebben voor gezond eten.
- Het percentage rokers onder Amsterdammers van 18 jaar en ouder is gedaald van 24 procent in 2022 naar 21 procent in 2024, maar blijft hoger dan het landelijke gemiddelde (16%). Jongvolwassenen gebruiken relatief vaak nicotine, alcohol, en (hard)drugs vergeleken met het landelijke gemiddelde.
- In 2023 maakte 9 procent van de Amsterdammers van 18 jaar en ouder gebruik van Wmo-voorzieningen, met een hoger gebruik onder Amsterdammers met maximaal een vmbo- of mbo-1-opleiding, een laag inkomen, of hogere leeftijd. Door de vergrijzing en personeelstekorten in de zorgsector wordt een toenemende vraag naar ondersteuning verwacht, wat mogelijk leidt tot (nog) langere wachtlijsten.
- Dertien procent van de Amsterdammers van 18 jaar en ouder ontving in het afgelopen jaar hulp vanwege hun gezondheid, waarbij leeftijd, sociaaleconomische status en de ervaren gezondheid belangrijke factoren zijn. Hulp kwam voornamelijk uit het eigen netwerk (63%), terwijl een derde professionele hulp kreeg en 16 procent particuliere hulp.
- Eén op de elf Amsterdammers van 18 jaar en ouder verleent mantelzorg, waarbij vooral vrouwen en oudere Amsterdammers dit doen.

In dit hoofdstuk bespreken we de (gezonde) levensverwachting van Amsterdammers, hun ervaren gezondheid, het voorkomen van langdurige ziekten, aandoeningen of handicaps en de ervaren psychische gezondheid. Vervolgens gaan we in op leefstijlfactoren en op de formele en informele hulp die Amsterdammers ontvangen of kunnen ontvangen in verband met hun gezondheid, evenals het geven van mantelzorg. Tenzij anders vermeld, zijn de resultaten gebaseerd op De Staat van de Stad enquête 2024 van O&S onder Amsterdammers van 18 jaar en ouder.

Levensverwachting en belangrijkste doodsoorzaken

Grote verschillen in gezonde levensverwachting binnen Amsterdam

In de periode 2019-2021 was de gemiddelde levensverwachting bij geboorte in Amsterdam 80,9 jaar. Dat is iets lager dan het landelijke gemiddelde van 81,6 jaar (VZinfo, 2023). Amsterdamse vrouwen leven gemiddeld vier jaar langer dan mannen, met een totale levensverwachting van 83,0 jaar tegenover 78,9 jaar voor mannen. Landelijk is dat verschil kleiner, namelijk 3 jaar.

De gezonde levensverwachting laat zien hoeveel jaar iemand op een bepaalde leeftijd naar verwachting in goede gezondheid zal leven. Het combineert de sterftekansen met de ervaren gezondheid in één getal. In Amsterdam was de gezonde levensverwachting in 2019-2021 gemiddeld 63,6 jaar.

Landelijk was deze hoger, namelijk 66,9 jaar (VZinfo, 2023b). Amsterdammers leven dus gemiddeld drie jaar korter in goede gezondheid dan landelijk gezien. Hoewel Amsterdamse vrouwen langer leven dan Amsterdamse mannen, is hun gezonde levensverwachting vrijwel gelijk: 63,5 jaar voor mannen en 63,7 jaar voor vrouwen. Dat betekent dat de extra jaren die vrouwen gemiddeld leven, vaak niet in goede gezondheid worden doorgebracht.

De (gezonde) levensverwachting hangt sterk samen met iemands sociaaleconomische positie. Hoe groot zijn de verschillen in gezonde levensverwachting tussen inwoners met een hoge en lage sociaaleconomische positie in Amsterdam? Om dit te onderzoeken zijn de 105 Amsterdamse wijken verdeeld in vijf clusters op basis van het percentage inwoners met een lage sociaaleconomische score (SES). De uitkomsten laten zien dat de gezonde levensverwachting gemiddeld 13 jaar lager is in wijken met veel inwoners met een lage SES dan in wijken met relatief weinig inwoners met een lage SES (O&S, 2025).

Minder sterfte door hart- en vaatziekten

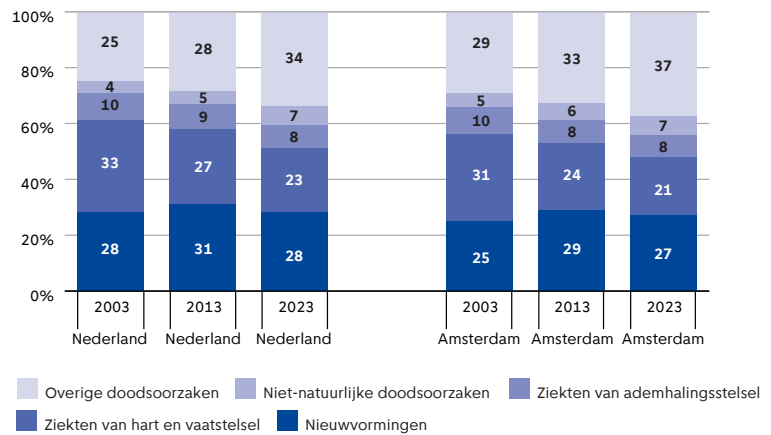
Ruim een kwart van de overledenen in Amsterdam is in 2023 gestorven aan nieuwvormingen (27%), waarbij kanker aan de luchtpijp en long het meest voorkomt (CBS StatLine, 2023). Een wat kleiner aandeel (21%) stierf als gevolg van hart- en vaatziekten. In de afgelopen 20 jaar is het aandeel dat overleden is door hart- en vaatziekten aanzienlijk verminderd, met 10 procentpunten. Dit hangt samen met betere behandelmethoden en een gezondere levensstijl, zoals de afname in het aantal rokers. Relatief kleine delen van de sterfgevallen zijn het gevolg van ziekten van het ademhalingsstelsel (8%), zoals longontsteking en chronische luchtwegaandoeningen, en van niet-natuurlijke doodsoorzaken (7%), zoals ongevallen en (zelf)doding. Een groot deel valt onder overige ziekten (37%), zoals ziekten van het zenuwstelsel en zintuigen (bijvoorbeeld Parkinson), van spijsverteringsorganen, en infectieziekten. Het beeld van doodsoorzaken in Amsterdam komt vrijwel overeen met dat in geheel Nederland (zie afb. 6.1).

Ervaren gezondheid en fysieke beperkingen

Sociaal economische ongelijkheid in ervaren gezondheid blijft

Ervaren gezondheid is een belangrijke, subjectieve maat om de algemene gezondheid van de bevolking te meten. In De Staat van de Stad enquête 2024 geven zeven op de tien inwoners van 18 jaar en ouder aan de eigen gezondheid als (zeer) goed te ervaren (68%). Twee op de tien beoordelen hun gezondheid als matig (22%) en zeven procent ervaart de eigen gezondheid zelfs als (zeer) slecht. Ten opzichte van 2022 is dit beeld grotendeels stabiel gebleven. Dit betekent dat het nog niet terug is naar het niveau van voor de coronapandemie

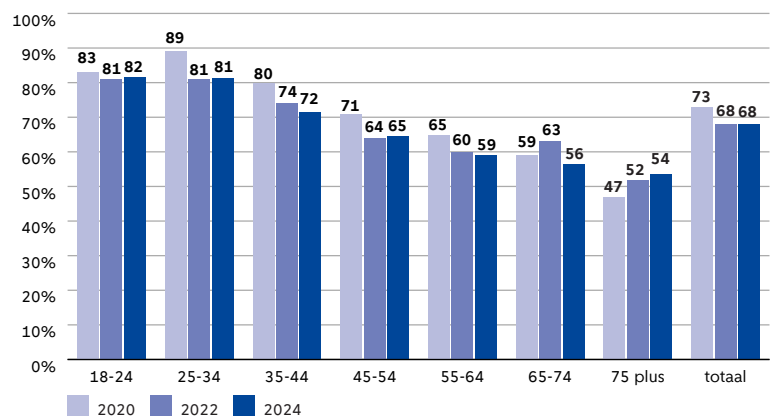
Afb. 6.1 Doodsoorzaken in Nederland en Amsterdam, 2003, 2013 en 2023 (procenten)



bron: CBS Statline, bewerking O&S

(73% in 2020 en 74% in 2018). Wel is er volgens de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen van de GGD in 2024 sprake van een lichte verbetering (74% ten opzichte van 2022 (68%) (GGD, 2025).

Afb. 6.2 Goed ervaren gezondheid naar leeftijd, 2020, 2022 en 2024 (procenten)



Onder mannen is het aandeel dat positief is over de eigen gezondheid (71%) vergelijkbaar met het aandeel onder vrouwen (70%). In 2022 waren de verschillen groter, namelijk 74 procent voor mannen en 67 procent voor vrouwen.

De ervaren gezondheid hangt sterk samen met de leeftijd: acht op de tien inwoners van 18 tot en met 34 jaar ervaren een goede gezondheid tegenover vijf op de tien inwoners van 65 jaar en ouder (zie afb. 6.2). Binnen de groep van 65 tot en met 74 jaar is het aandeel dat een goede gezondheid ervaart sterk afgenomen ten opzichte van 2022. Een mogelijke verklaring is dat het aandeel inwoners met een langdurige ziekte, aandoening of handicap in deze leeftijdsgroep in diezelfde periode sterk is toegenomen (zie ook volgende paragraaf). Ook bij inwoners van 35 tot en met 44 jaar is sprake van een daling in het aandeel dat een goede gezondheid ervaart, al is deze minder sterk. De ervaren gezondheid van jongvolwassenen

(18 tot en met 24 jaar) is niet veranderd. Uit de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024 van de GGD Amsterdam blijkt eveneens dat inwoners van 16 tot en met 25 jaar hun gezondheid ongeveer even vaak als (zeer) goed beoordelen als in 2022 (GGD, 2025b). Vergelijken met het landelijk gemiddelde onder jongvolwassenen, ervaren Amsterdamse jongvolwassen hun gezondheid als minder goed.

Ook speelt iemands sociaaleconomische status een grote rol bij de ervaren gezondheid. Zo ervaart de helft van de inwoners met maximaal een vmbo- of mbo-1-opleiding een goede gezondheid (49%), terwijl dit bij inwoners met een afgeronde hbo- of wo-opleiding op 81 procent ligt. Ook het inkomen is van invloed: terwijl 87 procent van de inwoners met een hoog inkomen (boven €3.200 netto per maand) zich (heel) gezond voelt, is dit 61 procent bij inwoners met een gemiddeld inkomen (€1.351-3.200 netto per maand) en 43 procent onder hen met een laag inkomen (tot €1.350 netto per maand). Met name onder inwoners van 65 jaar en ouder zijn deze inkomensverschillen scherp zichtbaar. Slechts een derde van de oudere inwoners met een laag inkomen voelt zich gezond, tegenover circa driekwart van die groep met een hoog inkomen.

Inwoners zonder migratieachtergrond geven het vaakst aan zich gezond te voelen (76%). Inwoners met een Marokkaanse, Turkse, of Surinaamse migratieachtergrond zijn het minst vaak positief over hun gezondheid (respectievelijk 53%, 56% en 57%). Onder inwoners van 55 jaar en ouder met een Turkse migratieachtergrond is slechts twee op de tien

positief over de eigen gezondheid. Bij inwoners met een Marokkaanse of Surinaamse migratieachtergrond van 55 jaar en ouder is dat ongeveer vier op de tien, terwijl dit zes op de tien is bij inwoners van 55 jaar en ouder zonder migratieachtergrond.

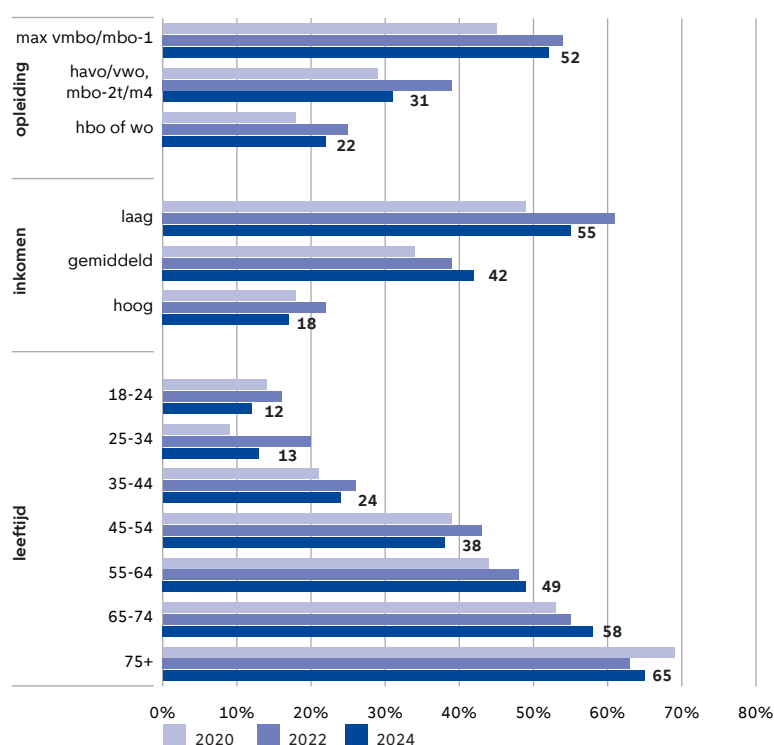
Deze verschillen in bevolkingssamenstelling weerspiegelen zich ook in de gezondheidssituatie per stadsdeel. In stadsdelen als Zuidoost (63%), Nieuw-West (63%) en Noord (63%) ervaren inwoners hun gezondheid gemiddeld minder positief. In stadsdelen als Centrum (76%), Zuid (75%), Oost (74%), West (72%) en stadsgebied Weesp (80%) voelen inwoners zich juist vaker gezond. Deze verschillen zijn vergelijkbaar met de situatie in 2022. Binnen de stad vallen sommige gebieden nog extra op: in Osdorp, Bijlmer-Centrum, Geuzenveld/Slotermeer, Noord-Oost en Oud-Noord ervaren bewoners het minst vaak hun gezondheid als goed (tussen de 50% en 60%).

Langdurige ziekte hangt sterk samen met sociaaleconomische status

Dertig procent van de inwoners van 18 jaar en ouder geeft aan last te hebben van één of meer langdurige ziekten, aandoeningen of handicaps. Het kan daarbij ook gaan om ouderdomsklachten en specifieke ouderdomsziekten. Dit aandeel is iets lager dan in 2022 (33%). Naarmate mensen ouder worden stijgt het aandeel dat last heeft van een langdurige ziekte, aandoening of handicap: van 12 procent van de 18- tot en met 24-jarigen tot 65 procent van de 75-jarigen en ouder (zie afb. 6.3).

De verschillen naar opleiding zijn net als in 2022 groot. De helft (52%) van de Amsterdammers met maximaal een vmbo- of mbo-1-opleiding heeft last van een langdurige ziekte, aandoening of handicap, terwijl dit bij inwoners met een afgeronde hbo- of wo-opleiding op 22 procent ligt. Evenals verschillen naar inkomen. Amsterdammers met een laag inkomen hebben hier vaker last van (55%) dan mensen met een midden inkomen (42%) of een hoog inkomen (18%). Het aandeel Amsterdammers met een langdurige ziekte, aandoeningen of handicap onder mensen met een laag inkomen is in vergelijking met 2022 gedaald (61%). Wanneer we inzoomen op de groep van 55 jaar en ouder, zijn de verschillen ook groot. Binnen deze leeftijdsgroep heeft 74 procent van de Amsterdammers met een laag inkomen hier last van tegenover 42 procent van de Amsterdammers met een hoog inkomen. De verschillen naar sociaaleconomische status weerspiegelen zich ook in de langdurige ziekte, aandoening of handicap per stadsdeel. In de stadsdelen Noord en Nieuw-West komt een dergelijke aandoening het vaakst voor (38% en 36%), en in stadsdeel Zuid het minst vaak (27%).

Afb. 6.3 Last hebben van een langdurige ziekte, aandoening of handicap naar opleidingsniveau, inkomen en leeftijd, 2020, 2022 en 2024 (procenten)



Er is een sterke samenhang tussen de ervaren gezondheid en last hebben van een langdurige ziekte, aandoening of handicap. Zeventig procent van de Amsterdammers met een matige tot (zeer) slechte gezondheid heeft last van een dergelijke aandoening.

Driekwart Amsterdammers met een langdurige ziekte ervaart beperking bij dagelijkse bezigheden thuis

Als gevolg van langdurige ziekten, aandoeningen of handicaps worden mensen belemmerd bij het uitvoeren van hun dagelijkse bezigheden thuis. Van de Amsterdammers met een langdurige ziekte, aandoening of handicap wordt ruim driekwart (77%) hierin licht of sterk belemmerd.

Een iets groter aandeel (80%) geeft aan te worden belemmerd in de vrijetijdsbesteding, zoals sporten of reizen. Van de werkende (minimaal 12 uur per week) en studerende Amsterdammers met een langdurige ziekte, aandoening of handicap geeft driekwart aan te worden belemmerd bij het uitvoeren van hun dagelijkse bezigheden op school of werk. Dit laatste is de afgelopen jaren gestegen (63% in 2020, 70% in 2022 en 75% in 2024). Onder de Amsterdammers met een langdurige ziekte, aandoening of handicap geeft 91 procent aan belemmeringen te ervaren op ten minste één van de drie genoemde terreinen. Dit komt overeen met 24 procent van de totale Amsterdamse bevolking.

Mentale gezondheid

Minder Amsterdammers met hoog risico op angststoornis of depressie

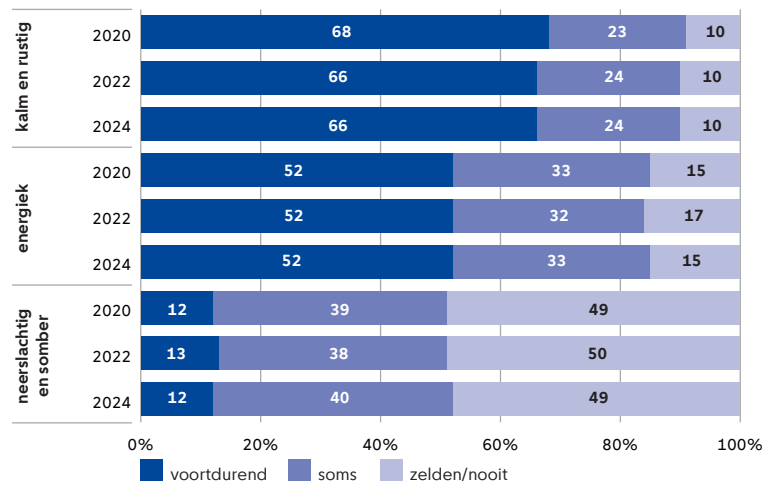
Amsterdammers hebben in 2024 iets minder vaak een hoog risico op een angststoornis of depressie dan in 2022, zo blijkt uit de GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen. In 2022 was dat 16 procent en in 2024 12 procent. Het zit nog niet op het niveau voor de coronapandemie, in 2020 was dit aandeel 9 procent. Amsterdammers tussen 18 en 34 jaar rapporteren het vaakst deze psychische klachten: 16 procent loopt in deze groep een hoog risico tegenover 12 procent bij 35- t/m 64-jarigen. Bij inwoners van 65 jaar of ouder ligt dit aandeel op 6 procent. In alle leeftijdsgroepen is dit aandeel licht gedaald ten opzichte van 2022, maar het blijft onder 18- t/m 64-jarigen hoger dan in 2020.

Niet alleen leeftijd speelt een rol, ook opleidingsniveau. Amsterdammers met een basisschool- of een vmbo-/ mbo-1-opleiding (20%) hebben veel vaker een hoog risico op angststoornis of depressie dan Amsterdammers met een afgeronde hbo- of wo-opleiding (8%). Tot slot verschilt het risico per stadsdeel: inwoners van Noord (18%) lopen het vaakst risico op angststoornis of depressie, aldus de GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen.

Grote verschillen in psychisch welbevinden naar geslacht, opleiding en inkomen

In De Staat van de Stad enquête is gevraagd naar hoe Amsterdammers zich de afgelopen vier weken voelden. De helft van de volwassen inwoners voelde zich zelden tot nooit neerslachtig of somber (49%, zie afb. 6.4). Dit aandeel is in de afgelopen jaren vrijwel gelijk gebleven. Daarnaast voelde 52 procent zich voortdurend of meestal energiek en tweederde (66%) zich voortdurend of meestal kalm en rustig. Deze cijfers zijn ook vergelijkbaar met voorgaande jaren. Mensen die zich psychisch goed voelen, ervaren hun gezondheid ook vaak als goed, en vice versa. Het gevoel van energiek zijn hangt van deze drie metingen het sterkst samen met de ervaren gezondheid.

Afb. 6.4 Kalm en rustig, energiek, en neerslachtig en somber voelen, 2020, 2022 en 2024 (procenten)



Mannen zijn over het algemeen positiever over hun psychische gezondheid dan vrouwen; zij voelen zich vaker zelden tot nooit neerslachtig of somber (52% versus 46%), en ook vaker kalm of rustig (69% tegenover 63%) en energiek (56% tegenover 49%). Ook opleiding en inkomen spelen een rol. Inwoners met maximaal een vmbo- of mbo-1-opleiding ervaren minder vaak een goede psychische gezondheid dan inwoners met een afgeronde hbo- of wo-opleiding. Zo voelt 15 procent van de eerste groep zich voortdurend/meestal neerslachtig of somber, vergeleken met negen procent van de inwoners met een afgeronde hbo- of wo-opleiding (9%). Ook voelen zij zich minder vaak kalm en rustig (60% versus 69%) en energiek (44% versus 58%). Een vergelijkbaar patroon is zichtbaar naar inkomensklassen: inwoners met een laag inkomen voelden zich vaker neerslachtig of somber (21%) dan inwoners met een hoog inkomen (6%). Zij voelden zich ook minder vaak energiek (32% versus 63%) en minder vaak kalm en rustig (48% versus 72%).

Amsterdammers vaker sterk eenzaam dan gemiddeld in Nederland

Eenzaamheid blijft een belangrijk thema in Amsterdam. Volgens de Gezondheidsmonitor Volwassen en Ouderen 2024 van de GGD Amsterdam voelt 18 procent van de inwoners zich sterk eenzaam. Ruim een derde (34%) voelt zich matig eenzaam. Sterke eenzaamheid komt vaker voor in Amsterdam dan gemiddeld in Nederland (13%).

Mannen geven iets vaker aan zich sterk eenzaam te voelen dan vrouwen (20% tegenover 17%). Ook zijn er duidelijke verschillen tussen leeftijdsgroepen. Sterke eenzaamheid komt minder vaak voor onder Amsterdammers van 65 jaar en ouder (13%) dan onder jongere leeftijdsgroepen (19%). Tegelijkertijd is matige eenzaamheid juist vaker aanwezig onder Amsterdammers van 75 jaar en ouder (43%) dan onder de jongere leeftijdsgroepen (34%).

Amsterdammers met een basisschool- of een vmbo-/mbo-1-opleiding voelen zich vaker sterk eenzaam (25%) dan Amsterdammers met een afgeronde hbo- of wo-opleiding (15%). Ook lijkt eenzaamheid zich te concentreren bij inwoners in bepaalde delen van de stad. In de stadsdelen Zuidoost (26%), en Nieuw-West (23%) komt sterke eenzaamheid het vaakst voor.

Mentale gezondheid van Amsterdamse jongvolwassen blijft relatief slechter dan gemiddeld in Nederland

Uit de Gezondheidsmonitor Jongvolwassen 2024 van de GGD blijkt dat bijna zes op de tien Amsterdamse jongvolwassenen (16 tot en met 25 jaar) hun eigen mentale gezondheid ervaren als 'gaat wel' of (zeer) slecht (56%). Dit aandeel ligt iets hoger dan het landelijke gemiddelde van 49 procent. Jongvolwassen vrouwen ervaren hun mentale gezondheid minder gunstig dan jongvolwassen mannen.

Toch is er sprake van een lichte verbetering vergeleken met 2022. Zo voelen jongvolwassenen zich in 2024 minder vaak sterk eenzaam (24%) dan in 2022 (27%). Ook is er een daling te zien in het aandeel dat (heel) vaak stress ervaart: van 57

procent in 2022 naar 52 procent in 2024. Het aandeel jongvolwassenen dat vaak suïcidale gedachten heeft, is licht afgenomen van 7 procent in 2022 naar 6 procent in 2024. Deze ontwikkelingen volgen grotendeels dezelfde lijn als in de rest van Nederland. Deze trends laten een licht positieve verbetering zien, al blijft de mentale gezondheid van veel jongvolwassenen kwetsbaar.

Leefstijlfactoren

Deze paragraaf beschrijft de leefstijl van volwassen Amsterdammers op het gebied van bewegen, overgewicht en middelengebruik. De gegevens in deze paragraaf komen, tenzij anders vermeld, uit de Gezondheidsmonitor Volwassen en Ouderen 2024 van de GGD Amsterdam.

Gelijke kansen op gezondheid voor alle Amsterdammers

Gezondheid wordt grotendeels beïnvloed door leefstijl, zoals voldoende bewegen, gezond eten en het vermijden van nicotinegebruik. Juist op deze thema's zijn er in Amsterdam grote verschillen naar bijvoorbeeld geslacht, leeftijd, inkomen en opleiding. Om deze verschillen te verkleinen en de gezondheid van alle Amsterdammers te verbeteren, is het stedelijk samenwerkingsprogramma Amsterdam Vitaal & Gezond (AV&G) in het leven geroepen. Het is een samenwerkingsverband van de Gemeente Amsterdam, Zilveren Kruis, Cliëntenbelang Amsterdam, Sigra en Elaa. Samen werken zij aan een ambitieus doel: in 2040 moeten alle Amsterdammers gelijke kansen hebben op een goede gezondheid. Voor kwetsbare groepen betekent dit een toename van tien gezonde levensjaren ten opzichte van 2020. AV&G zet in op veranderingen in wonen, ondersteuning en zorg. De stad moet een gezonde metropool zijn waar mensen voldoende ruimte hebben om te groeien, te bewegen en gezond te leven. Zorg moet voor iedereen toegankelijk en beschikbaar zijn. Daarbij is er ook aandacht voor de mensen die in de zorg werken: zij moeten hun werk met plezier kunnen doen en de waardering krijgen die ze verdienen. Om de voortgang van de stad richting deze doelen te volgen, heeft AV&G

een meetmethode ontwikkeld. Hiermee wordt onder meer gekeken naar gezondheidsfactoren, zoals roken, beweging en voeding. De eerste factsheets die een beknopt overzicht geven van de huidige status omtrent deze thema's én de gezonde levensverwachting zijn te vinden op de website van AV&G.

Vier op de tien Amsterdammers hebben overgewicht

Vier op de tien Amsterdammers van 18 jaar en ouder (40%) hebben overgewicht, inclusief obesitas. Dat wil zeggen dat deze personen een BMI van 25 of hoger hebben. Dit komt overeen met de cijfers van 2022 (41%). Twaalf procent van de Amsterdammers heeft obesitas, oftewel ernstig overgewicht (BMI hoger of gelijk aan 30). Vergeleken met het landelijk beeld scoort Amsterdam iets gunstiger: landelijk heeft de helft van de volwassenen overgewicht en kampt 16 procent met obesitas.

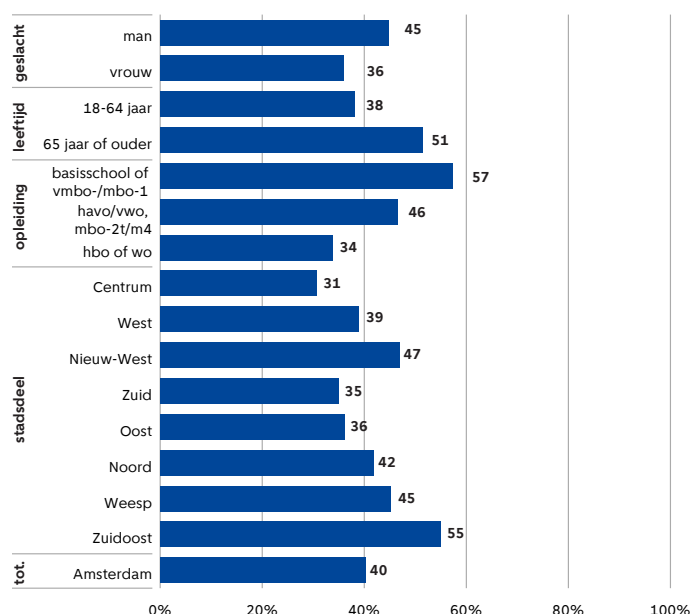
Er bestaan duidelijke verschillen tussen groepen. Zo komt overgewicht vaker voor bij mannen dan bij vrouwen (45% versus 36%, zie afb. 6.5), terwijl obesitas juist meer voorkomt onder vrouwen (10% versus 13%). Amsterdammers tussen de 18 en 24 jaar hebben relatief weinig overgewicht (24%), terwijl dit percentage bij Amsterdammers van 55 jaar en ouder boven de 50 procent is. Ook speelt opleidingsniveau een rol: Amsterdammers met een basisschool of een vmbo-/mbo-1-opleiding hebben vaker overgewicht (57%) dan Amsterdammers met een afgeronde hbo- of wo-opleiding (34%). De geografische verschillen binnen de stad zijn eveneens groot. In de stadsdelen Zuidoost (55%) en Nieuw-West (47%) is het aandeel met overgewicht (incl. obesitas) het hoogst. In het stadsdeel Centrum ligt dit percentage het laagst (31%).

Zes op de tien Amsterdammers voldoen aan beweegrichtlijn

Ongeveer zes op de tien volwassen Amsterdammers (58%) voldoen aan de landelijke beweegrichtlijn. Daarmee scoort Amsterdam duidelijk beter dan het landelijke gemiddelde van 49 procent. Deze beweegrichtlijn van 2017 adviseert volwassenen om wekelijks minstens 2,5 uur matig intensieve inspanning te doen, zoals wandelen en fietsen, verspreid over diverse dagen, en minstens tweemaal per week spier- en botversterkende activiteiten. Mannen voldoen hier iets vaker aan dan vrouwen (61% versus 56%). Ook speelt leeftijd een rol: onder inwoners van 18 tot en met 64 jaar voldoet 61 procent aan de richtlijn, tegenover 44 procent van de inwoners van 65 jaar en ouder.

Ook doet de genoten opleiding ertoe. Zo voldoet slechts 40 procent van de Amsterdammers met een basisschool- of een vmbo-/mbo-1-opleiding aan de richtlijn, tegenover 65 procent van de Amsterdammers met een afgeronde hbo- of wo-opleiding. In de stadsdelen Centrum (67%), West (66%) en Zuid (65%) voldoet het grootste aandeel Amsterdammers aan de richtlijn.

Afb. 6.5 Aandeel Amsterdammers met overgewicht (incl. obesitas) naar achtergrondkenmerken en stadsdelen, 2024 (procenten)



bron: GGD Amsterdam

Drie op de tien Amsterdammers voldoen aan de groentenorm

In 2024 voldoet 29 procent van de Amsterdammers van 16 jaar en ouder aan de groentenorm van minimaal 250 gram groente per dag. Dit blijkt uit een enquête onder deelnemers van het Stadspanel Amsterdam (O&S, 2025b). Ter vergelijking: landelijk voldoet 27 procent van de volwassenen tussen 18 en 80 jaar aan de richtlijn van 200 gram groenten per dag (RIVM/VWS, 2023). Een andere manier om groenteconsumptie in kaart te brengen, is door te kijken naar hoe vaak mensen groente eten. Uit de Gezondheidsmonitor Volwassen en Ouderen van de GGD Amsterdam blijkt dat 83 procent van de Amsterdammers van 18 jaar en ouder vijf of meer dagen per week groente eet. Hierbij zijn duidelijke verschillen zichtbaar tussen groepen: van de inwoners met een basisschool of vmbo-/mbo-1-opleiding eet 66 procent vijf of meer dagen per week groente, tegenover 89 procent bij inwoners met een afgeronde hbo- of wo-opleiding. Daarnaast eten inwoners met een huishoudeninkomen onder het minimum (70%) minder vaak vijf of meer dagen per week groente dan inwoners met een inkomen boven het minimum (86%). Verder eten vrouwen (86%) vaker vijf of meer dagen per week groente dan mannen (80%).

In totaal eet 67 procent van de Amsterdammers vijf of meer dagen per week fruit. Vrouwen eten vaker vijf of meer dagen per week fruit (71%) dan mannen (63%). Bij fruitconsumptie speelt leeftijd een rol: van de 18- tot en met 34-jarigen eet 62 procent vijf of meer dagen per week fruit, bij de 35-tot en met 64-jarigen is dat 69 procent, en bij Amsterdammers van 65 jaar en ouder is dat zelfs 77 procent. Inwoners

met een basisschool- of een vmbo-/mbo-1-opleiding (63%) en inwoners met een havo-/vwo- of een mbo-2 t/m 4-opleiding (58%) eten minder vaak vijf of meer dagen per week fruit dan de inwoners met een afgeronde hbo- of wo-opleiding (72%). En inwoners met een lager huishoudinkomen eten minder vaak vijf of meer dagen per week fruit (63%) dan inwoners met een hoger inkomen (69%).

Tot slot geeft 9 procent van de Amsterdammers van 18 jaar en ouder aan onvoldoende financiële middelen te hebben om gezond te kunnen eten. Dit benadrukt het belang van toegankelijke en betaalbare voeding voor alle inwoners van de stad.

Lichte daling in nicotinegebruik, maar nog altijd hoog

In 2024 rookt 21 procent van de volwassen Amsterdammers. Dat is een lichte daling ten opzichte van 2022, toen nog 24 procent aangaf te roken. Ondanks deze afname ligt het percentage rokers in Amsterdam nog altijd hoger dan het landelijke gemiddelde van 16 procent. Van de volwassen Amsterdammers rookt 11 procent dagelijks en is twee procent een zware roker.

Mannen roken vaker dan vrouwen: 25 procent tegenover 17 procent. De meeste rokers bevinden zich in de leeftijdscategorie 18 tot en met 34 jaar (27%). Amsterdammers met een havo-/vwo- of een mbo-2 t/m 4-opleiding (26%) roken vaker dan Amsterdammers met een afgeronde hbo- of wo-opleiding (19%).

Drugs- en alcoholgebruik onder volwassenen blijft stabiel

Het gebruik van cannabis en cocaïne onder volwassen Amsterdammers is in 2024 vergelijkbaar met 2022. Eenentwintig procent van de volwassen Amsterdammers heeft in het afgelopen jaar cannabis gebruikt, terwijl 10 procent aangeeft cocaïne te hebben gebruikt. Het gebruik van XTC ligt op 17 procent. Ook het alcoholgebruik blijft stabiel: 12 procent van de volwassen Amsterdammers van 18 jaar en ouder is een zware drinker van alcohol. Daarbij gaat het om het drinken van zes of meer glazen alcohol voor mannen en vier of meer glazen voor vrouwen op minimaal één dag per week. Amsterdammers met een basisschool- of een vmbo-/mbo-1-opleiding zijn minder vaak zware drinkers (8%) dan Amsterdammers met een havo-/vwo- of een mbo-2 t/m 4-opleiding (13%) en Amsterdammers met afgeronde hbo- of wo-opleiding (12%). Verder drinkt 8 procent overmatig, dat wil zeggen: meer dan 21 glazen per week voor mannen en meer dan 14 voor vrouwen.

Amsterdamse jongvolwassenen gebruiken relatief vaak nicotine, alcohol en drugs

Amsterdamse jongvolwassenen laten in 2024 hogere gebruikscijfers zien dan hun leeftijdsgenoten in heel Nederland. Dit blijkt uit de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen van de GGD Amsterdam. Zo is 26 procent van hen een zware drinker tegenover 21 procent landelijk. Ook het gebruik van nicotineproducten (roken, vaperen en/of snus) ligt hoger in Amsterdam: 37 procent versus 33 procent. Op het gebied van drugsgebruik zijn de verschillen nog groter. Cannabis wordt door 23 procent van de Amsterdamse jongvolwassenen gebruikt tegenover 15 procent landelijk. Ook voor harddrugs verschilt het gebruik: 18 procent in Amsterdam tegenover 9 procent gemiddeld in Nederland. De categorie harddrugs omvat middelen als 2C-B, 3-MMC, 4-MMC, Amfetamine, Cocaïne, GHB, Ketamine, Paddo's, Truffels en XTC. In Amsterdam is het gebruik van XTC onder jongvolwassenen afgenomen van 11 procent in 2022 naar 9 procent in 2024. Tegelijkertijd is het gebruik van 3-MMC of 4-MMC juist toegenomen van 3 procent in 2022 naar 7 procent in 2024. Het totale gebruik van harddrugs door Amsterdamse jongvolwassenen is gelijk gebleven in de periode 2022-2024.

Hulp vanwege gezondheid

Dertien procent ontving hulp vanwege gezondheid

Dertien procent van de volwassen Amsterdammers heeft in de afgelopen twaalf maanden vanwege de gezondheid hulp gehad bij huishoudelijke activiteiten, de persoonlijke verzorging en/of de verpleging. Het gaat hierbij zowel om hulp vanuit het eigen netwerk als om professionele hulp. Dit percentage is vergelijkbaar met voorgaande jaren. Inwoners die last hebben van een langdurige aandoening, ziekte of handicap ontvingen relatief vaak hulp (29%). Ook inwoners met een als 'matig' of 'slecht' ervaren gezondheid ontvingen vaker hulp (respectievelijk 21% en 46%).

Vrouwen ontvingen iets vaker hulp dan mannen (15% versus 11%). Leeftijd speelt een belangrijke rol: een derde van de Amsterdammers van 75 jaar of ouder kreeg hulp vanwege de gezondheid (32%). Dit hangt samen met hun veelal slechtere gezondheid. Bij de groep van 65 tot en met 74 jaar lag dit aandeel op 18 procent, terwijl jongere leeftijdsgroepen rond het gemiddelde zaten. Ook opleiding en inkomen hangen samen met het ontvangen van dergelijke hulp. Inwoners met een afgeronde hbo- of wo-opleiding kregen de helft minder vaak hulp vanwege hun gezondheid dan zij met een maximaal vmbo- of mbo-1-opleiding. Dit is mogelijk te verklaren door de gemiddelde betere gezondheid onder hen met meer opleiding. Dit geldt mogelijk ook voor inkomen: inwoners met een laag inkomen ontvingen vaker hulp (24%) dan inwoners met een hoog inkomen (8%).

De meeste mensen die hulp ontvingen, kregen dat vanuit hun naaste omgeving (63%), zoals gezinsleden, familieleden, vrienden, kennissen of buren. Ruim een derde ontving professionele hulp zoals de thuiszorg (35%) en 16 procent ontving particuliere hulp zoals een schoonmaker. Dit is vergelijkbaar met 2022. Jongere Amsterdammers van 18 tot en met 29 jaar kregen relatief vaak hun hulp vanuit hun naaste omgeving (73%). Bij oudere Amsterdammers van 55 jaar of ouder en Amsterdammers zonder migratieachtergrond kwam professionele hulp juist vaker voor (resp. 48% en 51%).

Verwachting van hulp vanuit netwerk hangt sterk samen met leeftijd en sociaaleconomische status

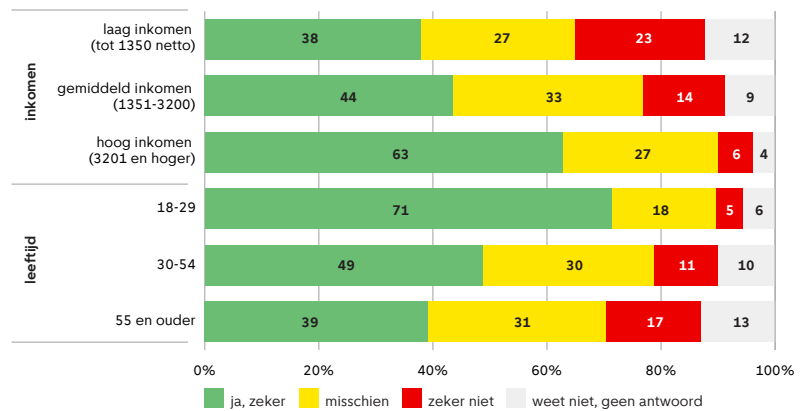
De helft (50%) van de Amsterdammers denkt dat zij bij hun naaste omgeving terecht kunnen wanneer zij vanwege hun gezondheid hulp nodig zouden hebben. Ruim een kwart (27%) denkt dat dit misschien het geval is. Elf procent verwacht zeker geen hulp te kunnen ontvangen, terwijl tien procent het niet weet en drie procent de vraag niet heeft beantwoord. Deze resultaten zijn vergelijkbaar met die van 2022.

Relatief veel jonge Amsterdammers zijn zeker dat ze dergelijke hulp kunnen ontvangen (zie afb. 6.6). Terwijl relatief veel Amsterdammers van 55 jaar en ouder verwachten dit zeker niet te kunnen ontvangen. De verwachting om bij je naaste omgeving terecht te kunnen voor hulp hangt sterk samen met sociaaleconomische status. Amsterdammers met een hoog inkomen (63%) en Amsterdammers met een afgeronde hbo- of wo-opleiding (58%) verwachten deze hulp zeker te kunnen krijgen (zie afb. 6.6). Terwijl Amsterdammers met een laag inkomen (23%) en Amsterdammers met maximaal een vmbo- of mbo-1-opleiding (17%) relatief vaak verwachten zeker niet terecht te kunnen bij hun naaste omgeving. Ook verwachten Amsterdammer met een Europese migratieachtergrond (59%) en Amsterdammers zonder migratieachtergrond (56%) vaker zeker hulp van hun naasten te kunnen ontvangen dan bijvoorbeeld Amsterdammers met een Marokkaanse (39%) of een Turkse (43%) migratieachtergrond.

Tevredenheid over hoe de zorg is geregeld in de stad blijft dalen

Hoe tevreden zijn Amsterdammers met hoe de zorg geregeld is in de stad? Vijfendertig procent van de volwassen Amsterdammers geeft een 5 of lager als rapportcijfer, waarbij een rapportcijfer van 1 staat voor zeer ontevreden en 10 voor zeer tevreden. Dit is meer dan in 2022, toen was het namelijk dertig procent. Gemiddeld geven Amsterdammers een 6,0 als rapportcijfer. Het gemiddelde rapportcijfer daalt de afgelopen jaren: in 2020 gaven Amsterdammers gemiddeld een 6,7 en in 2022 gaf men een 6,3. We zien dat Amsterdammers met een matige tot (zeer) slechte gezondheid minder positief zijn dan Amsterdammers met een goede ervaren gezondheid (5,5 versus 6,3).

Afb. 6.6 Verwachting terecht te kunnen bij naaste omgeving voor hulp vanwege de gezondheid naar leeftijd en inkomen, 2024 (procenten)



Eén op de elf Amsterdammers verleent mantelzorg

Mantelzorg is een langdurige, intensieve en onbetaalde zorg aan een naaste met een chronische ziekte, beperking of hulpbehoefte. Uit de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen van de GGD komt naar voren dat in 2024 9 procent van de Amsterdammers mantelzorg heeft verleend. Dit aandeel is vrijwel gelijk aan 2022 (10%). Het gaat daarbij om zorg van minimaal 3 maanden en/of minimaal 8 uur in de week. Vrouwen verlenen vaker mantelzorg (11%) dan mannen (8%). Ook verlenen 55- t/m 64-jarigen vaker dan gemiddeld mantelzorg (18%).

Mantelzorg verlenen kan van grote invloed zijn op het dagelijks leven van de mantelzorgers, omdat het vaak wordt gecombineerd met bijvoorbeeld zorgtaken voor kinderen en/of werk. Drie procent van de volwassen Amsterdammers voelt zich zwaar belast of overbelast door het geven van mantelzorg. Binnen de groep mantelzorgers gaat het om 26 procent.

Gebruik gemeentelijke zorgvoorzieningen

Gebruikers jeugdvoorziening binnen de jeugdwet

In 2023 hebben ruim 15.000 Amsterdammers tot 18 jaar gebruik gemaakt van minstens één jeugdvoorziening binnen de jeugdwet, zoals hoogspecialistische jeugdhulp en/of overige specialistische jeugdhulp (O&S, 2023). Dit komt neer op 10 procent van alle jongeren in deze leeftijdsgroep in Amsterdam. Hoogspecialistische jeugdhulp wordt ingezet bij jongeren of gezinnen met meervoudige en complexe problematiek. Dit betreft bijvoorbeeld jongeren met ernstige psychiatrische aandoeningen, jongeren met een verstandelijke beperking of jongeren met verslavingsproblematiek. Vaak spelen bij deze groep meerdere problemen tegelijk op verschillende leefgebieden, zoals onderwijs, armoede, of huiselijk geweld.

Bekendheid buurtteams

Sinds april 2021 zijn er in Amsterdam buurtteams waar inwoners terecht kunnen voor vragen over andere zorg en gezondheid. Daarnaast kunnen de teams ook helpen bij vragen over wonen, werk, geld, ontmoeten en veiligheid. Momenteel zijn er 39 buurtteams in de gemeente Amsterdam (Buurtteam Amsterdam, 2025). O&S heeft in 2024 onderzocht in hoeverre Amsterdammers bekend zijn met de buurtteams in Amsterdam (O&S, 2024). In dit onderzoek is aan de Amsterdammers gevraagd: 'waar zou u beginnen met het zoeken van hulp'. Hieruit kwam naar voren dat 13 procent van de Amsterdammers naar een buurtteam zou gaan bij het zoeken van hulp. Van de Amsterdammers is 62 procent bekend met de buurtteams in Amsterdam. De meerderheid daarvan zegt het buurtteam te kennen uit hun eigen buurt.

Wmo-gebruik stijgt met leeftijd en sociaaleconomische factoren

De gemeente Amsterdam biedt via de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) diverse vormen van ondersteuning aan, met als doel inwoners zo lang mogelijk zelfstandig en veilig thuis te laten wonen. Het gaat hierbij onder andere om ambulante ondersteuning, dagbesteding, logeeropvang, opvang, woon- en vervoersvoorzieningen, en hulp bij het huishouden. Volgens het CBS maakten in 2023 ruim 67.000 Amsterdammers gebruik van een voorziening binnen de Wmo (CBS StatLine, 2023b). Dat komt neer op 73 op de 1.000 inwoners. Dat is iets meer dan landelijk: in Nederland is 70 op de 1.000 inwoners Wmo-cliënt.

Van alle Amsterdammers van 18 jaar en ouder maakte 9 procent in 2023 gebruik van één of meerdere

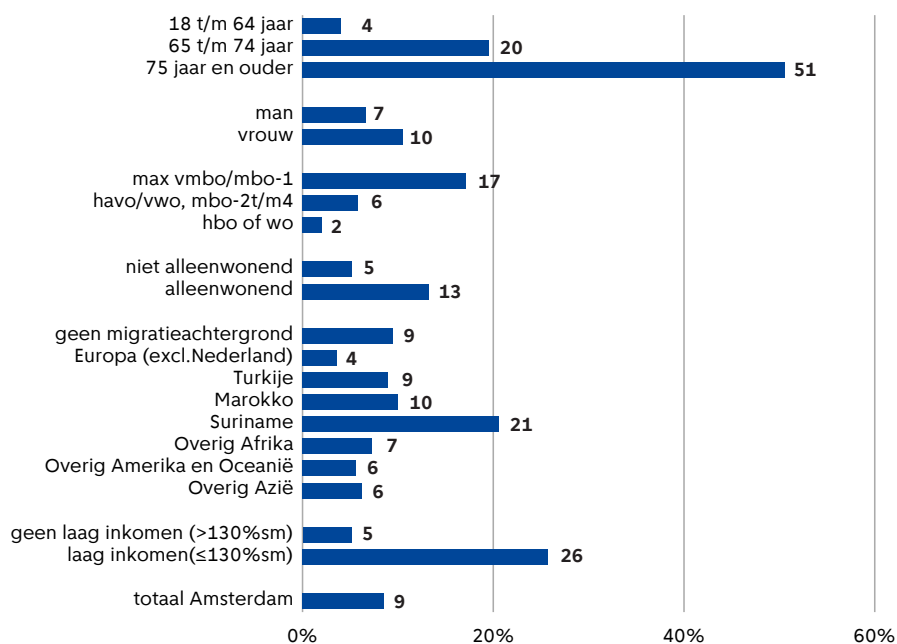
Wmo- zorgvoorzieningen (zie afb 6.7). Het gebruik ligt duidelijk hoger onder oudere Amsterdammers: onder Amsterdammers van 65 tot en met 74 jaar is dat 20 procent en onder Amsterdammers van 75 jaar en ouder is dat 51 procent. Naast leeftijd, zijn ook andere factoren van invloed op het gebruik van Wmo-voorzieningen. Zo is het gebruik relatief hoog onder Amsterdammers met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum, Amsterdammers met maximaal een vmbo- of mbo-1-opleiding en onder Amsterdammers met een Surinaams migratieachtergrond.

Verwachte groei in zorggebruik

Op dit moment bestaat het merendeel van de Wmo-gebruikers uit Amsterdammers van 65 jaar en ouder. De verwachting is dat deze groep de komende jaren sterk zal gaan groeien (zie ook dossier Vergrijzing van O&S). Daarmee neemt ook het aantal mensen met een toenemende zorg- en ondersteuningsbehoefte toe. Zoals eerder in dit hoofdstuk is benoemd, kunnen veel mensen niet terugvallen op een sociaal netwerk voor informele hulp. Hierdoor zijn zij vaker afhankelijk van professionele zorg en zorgvoorzieningen.

In 2025 heeft O&S onderzoek gedaan naar de verwachte vraag naar hulp bij huishouden, een veelgebruikte voorziening binnen de Wmo (O&S, 2025c). De uitkomsten lieten zien dat de vraag in de komende jaren sterk zal toenemen als gevolg van de vergrijzing. Tegelijkertijd staat de zorgsector onder grote druk: er is sprake van aanhoudende personeelstekorten en een vergrijzende beroepsbevolking. Hierdoor kunnen wachtlijsten verder oplopen. In 2024 stonden 1.433 mensen op de wachtlijst voor hulp bij huishouden, met een maximale wachttijd van 15 maanden (Bestuursrapportage, 2024).

Afb. 6.7 Aandeel Amsterdammers van 18 jaar of ouder met één of meerdere zorgvoorzieningen vanuit de Wmo, naar leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, woonsituatie, migratieachtergrond en inkomen, 2023 (procenten).



bron: CBS statline

Ook de krapte op de woningmarkt heeft invloed op de vraag naar Wmo-voorzieningen. De combinatie van de vergrijzende bevolking en een tekort aan geschikte woningen zorgt voor een stijgende behoefte aan woningaanpassingen. Bijna 40 procent van de Amsterdammers van 75 jaar en ouder woont in een woning die (nog) niet geschikt is om oud in te worden (WiMRA, 2023). Voor veel oudere Amsterdammers is het lastig om door te stromen naar een geschiktere woning. Hierdoor zijn zij vaker aangewezen op woningaanpassingen via bijvoorbeeld de Wmo.

Om de groeiende kloof tussen zorgvraag en zorgaanbod te verkleinen, neemt de gemeente verschillende maatregelen. Voor bijvoorbeeld hulp bij huishouden is een plan van aanpak opgesteld, gericht op het tegengaan van de wachtlijsten door behoud en werven van personeel, het versterken van de zelfredzaamheid van gebruikers en het verbeteren van werkprocessen. Daarnaast wordt een herinvoering van een inkomensafhankelijke eigen bijdrage verwacht. Toch zal dit waarschijnlijk niet voldoende zijn om de groeiende zorgkloof te dichten, aangezien een groot deel van de Wmo-gebruikers een laag inkomen heeft. De resultaten van deze maatregelen zullen echter pas in de toekomst duidelijk worden en laten zien of ze voldoende zijn om de zorgkloof te verminderen.

Literatuurlijst

Amsterdam Vitaal en Gezond. (2025). *Feiten en cijfers*. Geraadpleegd op juni 2025, van: <https://vitaalgezond.amsterdam/home/feiten-en-cijfers/>

Buurtteam Amsterdam. (2025). *Vind uw buurtteam*. Geraadpleegd op juni 2025, van: <https://www.buurtteam-amsterdam.nl/vind-uw-buurtteam/>

CBS StatLine. (2023). *Overledenen; doodsoorzaak (4 hoofdgroepen), regio*. Geraadpleegd op juni 2025, van: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/cbs/nl/dataset/80142ned/table?dl=c32ab>

CBS StatLine. (2023b). *Wmo-cliënten; type maatwerkvoorziening, persoonskenmerken, regio*. Geraadpleegd op juni 2025, van: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/cbs/nl/dataset/85896ned/table?dl=c2443>

GGD Amsterdam. (2025). *Gezondheid in beeld: lichamelijke gezondheid*. Geraadpleegd op juni 2025, van: <https://ggdgezondheidinbeeld.nl/mosaic/gezondheidsmonitor-vo-2024/lichamelijke-gezondheid>

GGD Amsterdam. (2025b). *Resultaten Gezondheidsmonitor Jongvolwassen 2024*. Opgehaald van: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjG99jzhJKOAxUM3QIHHT-xAlQQFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.ggd.amsterdam.nl%2Fpublish%2Fpages%2F1063337%2Fggd24-1028-factsheet-monitor-jongvolwassenen-amsterdam-wt25.pdf&usq=AOvVaw3xHmRpCtIVbWWE4JjzUGAz&opi=89978449>

O&S. (2023). *Dashboard Kerncijfers*. Geraadpleegd op mei 2025, van: https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-kerncijfers?tab=indicator&thema=jeugd&indicator=JEUGD_0_18&indeling=ggwgebieden&jaar=2023&gebied=GA01&taal=nl

O&S. (2024). *Bekendheid Buurtteam Amsterdam 2024*. Opgehaald van: <https://panel.amsterdam.nl/jambo/files/j.a.m.b.o/public-files/Rapportages%20voor%20resultaten%20pagina/Rapport%20Bekendheid%20Buurtteams%20Amsterdam%202024.pdf>

O&S. (2025). *Gezonde levensverwachting in Amsterdam 2019-2021*. Opgehaald van: <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/gezonde-levensverwachting-in-amsterdam-2019-2021>

O&S. (2025b). *Monitor Voedsel*. Opgehaald van: <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/monitor-voedsel-2024>

O&S. (2025c). *Toekomst hulp bij huishouden in Amsterdam*. Opgehaald van: <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/toekomst-hulp-bij-huishouden-in-amsterdam>

O&S. *Dossier Vergrijzing*. <https://onderzoek.amsterdam.nl/dossier/vergrijzing>

RIVM/VWS. (2023). *Voeding voedselconsumptiepeiling*. Geraadpleegd op januari 2025, van: <https://www.rivm.nl/leefstijlmonitor/voeding>

VZ info.(2023). *Levensverwachting*. Geraadpleegd op juni 2025, van: <https://www.vzinfo.nl/levensverwachting>

VZ info. (2023b). *Gezonde levensverwachting regionaal*. Geraadpleegd op juni 2025, van: <https://www.vzinfo.nl/gezonde-levensverwachting/regionaal>

7

Participatie in onderwijs

Onderwijs is een belangrijke vorm van participatie. Ongeveer één op de vijf Amsterdammers volgt onderwijs: van voorschool tot de basisschool en van de middelbare school tot een vervolgopleiding. In dit hoofdstuk staan de ontwikkelingen in onderwijsdeelname en -prestaties van deze Amsterdammers centraal.

Auteurs: Leyla Reches, Frederique van Spijker, Merel van der Wouden, Joris Klingen, Shy Moehamatdjalil



Kernpunten

- Het aantal leerlingen in het Amsterdamse basisonderwijs daalt. In het voortgezet onderwijs is nu nog sprake van een toenemend leerlingenaantal, maar over een aantal jaar zal ook hier het leerlingenaantal dalen. In het speciaal onderwijs stijgt het aantal verwijzingen en op de voorscholen is het aantal peuters de afgelopen jaren stabiel. Het bereik van de voorschool is gestegen onder peuters met een risico op een taal- of onderwijsachterstand.
 - Zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs is er een groot lerarentekort. Het aantal studenten aan de Amsterdamse lerarenopleidingen neemt af. Wel blijkt uit de landelijke tekortmeting van het ministerie van OCW dat het Amsterdamse lerarentekort voor het eerst in jaren is gedaald.
 - Het aandeel leerlingen dat in groep 8 het streefniveau voor lezen en rekenen haalt is gestegen. Driekwart haalt het streefniveau voor lezen en de helft haalt het streefniveau voor rekenen. Het aandeel leerlingen dat het streefniveau voor taal haalt is gedaald. Iets meer dan de helft van de leerlingen haalt dit streefniveau.
- Deze ontwikkelingen zien we ook landelijk terug.
- Sinds schooljaar 2023/'24 maken leerlingen in groep 8 de doorstroomtoets. Bij bijna de helft van de Amsterdamse leerlingen kwam uit de toets een lager advies dan hun voorlopig schooladvies. Dit aandeel ligt hoog in vergelijking met de rest van Nederland. Bij een kwart van de leerlingen wees de toets op een hoger advies. Dit aandeel ligt lager dan landelijk.
 - Het aantal havo- en vwo-leerlingen op Amsterdamse middelbare scholen blijft stijgen. In schooljaar 2023/'24 nam het aandeel leerlingen met een advies voor havo of vwo licht af maar steeg het aandeel leerlingen met een dubbeladvies havo/vwo. In de Centrale Loting en Matching hebben deze leerlingen de kleinste kans om op hun school van voorkeur terecht te komen.
 - Steeds meer ouders van leerlingen zijn hbo- of wo-opgeleid. We zien zowel in het primair als voortgezet onderwijs dat er meer scholen zijn met veel leerlingen van hbo-/wo-opgeleide ouders. Dit heeft gevolgen voor de segregatie in het onderwijs.
- Amsterdamse leerlingen slagen minder vaak voor hun eindexamen dan landelijk, vooral voor vmbo-t en havo. Dit verschil neemt toe. Daarnaast halen leerlingen in Amsterdam binnen zeven jaar vaker geen diploma dan gemiddeld in Nederland. Het verschil tussen Amsterdam en Nederland is het grootst onder leerlingen met een havo- en havo/vwo-advies. Ook groeit deze groep.
 - Op de Amsterdamse universiteiten is het studentenaantal, mede door de komst van internationale studenten, sterk gegroeid in de afgelopen jaren. In het mbo en hbo is het aantal nieuwe studenten daarentegen gedaald.
 - Mbo-studenten hebben minder vaak studiesucces dan gemiddeld in Nederland. Studenten behalen studiesucces als zij een diploma halen binnen de tijd die ervoor staat plus eventueel een jaar extra. Het aandeel studenten met studiesucces daalde in eerdere jaren, maar is in studiejaar 2022/'23 weer iets gestegen. In vergelijking met de rest van Nederland komen Amsterdamse mbo-starters minder snel aan een baan.

De ontwikkelingen in onderwijsdeelname en -prestaties van de Amsterdammers staan centraal in dit hoofdstuk. We beschrijven de ontwikkeling van leerlingen en studenten in de voor- en voegschoolse educatie, het primair en voortgezet onderwijs en het mbo, hbo en wo. Daarbij is er aandacht voor schooladvies, leraren, eindexamenresultaten, verzuim en voortijdig schoolverlaten.

Voor- en voegschoolse educatie

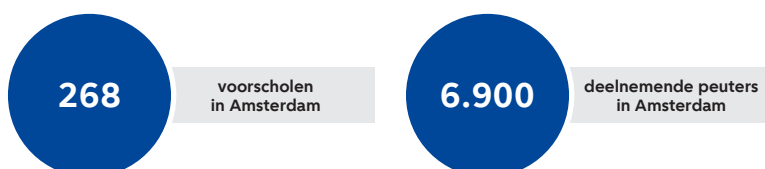
Voegschoolse educatie is bedoeld voor alle Amsterdamse kinderen van twee tot vier jaar en vindt plaats in de kinderopvang. Met een speciaal educatief programma worden zij goed voorbereid op de basisschool. Op 1 december 2024 waren er 268 voegscholen in de stad waar ruim 6.900 peuters

naartoe gingen. Dit aantal is stabiel in vergelijking met eerdere jaren. Voegschoolse educatie vindt plaats op de basisschool en is bedoeld voor kinderen met een taal- of onderwijsachterstand uit groep 1 en 2. In schooljaar 2024/'25 hadden 187 basisscholen een voegschool. Er zijn hiermee ruim 13.000 kleuters bereikt.

Deelname voegschool stabiel maar wel hoger onder doelgroep

Kinderen met een (risico op) taal- of onderwijsachterstand hebben extra baat bij de voegschool. Zij krijgen van het Ouder- en Kindteam een voegschooladvies en worden gestimuleerd om hiernaartoe te gaan. Ongeveer 3.650 van de 16.900 Amsterdamse peuters hebben een advies voor de voegschool (22 procent). Het bereik onder deze peuters is in de afgelopen vier jaar gestegen. In 2024 ging 70 procent van de peuters met een advies naar een voegschool, in 2021 betrof dit 65 procent. Het bereik verschilt per stadsdeel. In Zuidoost en Weesp ligt het bereik lager dan het stedelijk gemiddelde, in Noord en Oost ligt het bereik juist hoger. In de overige stadsdelen is het bereik vergelijkbaar met het stedelijk gemiddelde. Ook peuters zonder voegschooladvies kunnen naar de voegschool. Onder deze groep is het bereik weinig veranderd de afgelopen jaren, 35 procent van deze peuters ging in 2024 naar de voegschool.

Afb. 7.1 Voegscholen en deelnemende peuters, december 2024



bron: directie Onderwijs, gemeente Amsterdam

Basisonderwijs

In schooljaar 2024/'25 zijn er in de gemeente Amsterdam 208 basisscholen waar ongeveer 60.000 leerlingen naartoe gaan. Het aantal basisschoolleerlingen daalt al een aantal jaren in de stad als gevolg van een lager geboortecijfer en verhuizingen (zie hoofdstuk 1). Deze dalende trend doet zich ook in andere grote steden in Nederland voor. De prognose voor Amsterdam is dat de daling van het aantal leerlingen doorzet tot in schooljaar 2033/'34, naar verwachting zullen er dan iets minder dan 55.000 leerlingen zijn. Daarna verwachten we dat het aantal leerlingen weer zal toenemen (O&S, 2025a).

Steeds meer scholen met veel leerlingen van hbo-/wo-opgeleide ouders

Amsterdamse basisschoolleerlingen hebben vaker hbo-/wo-opgeleide ouders (minstens één van de ouders is hbo- of wo-opgeleid) dan voorheen. In schooljaar 2022/'23 had 55 procent van de leerlingen ouders met een hbo- of wo-diploma, tien jaar eerder gold dit voor 44 procent van de leerlingen. De stijging van het aandeel leerlingen met hbo-/wo-opgeleide ouders in Amsterdam zien we terug in de samenstelling van de basisscholen (zie afb. 7.3). Er gaan steeds meer kinderen naar basisscholen waarvan het overgrote deel van de leerlingen (meer dan 80 procent) hbo- of wo-opgeleide ouders heeft. Tegelijkertijd neemt het aandeel leerlingen dat naar scholen gaat met weinig hbo-/wo-opgeleide ouders (minder dan 20 procent) af. Het aandeel leerlingen op een gemengde(re) school nam in de loop van de tijd toe maar is sinds schooljaar 2020/'21 redelijk stabiel (O&S, 2024a).

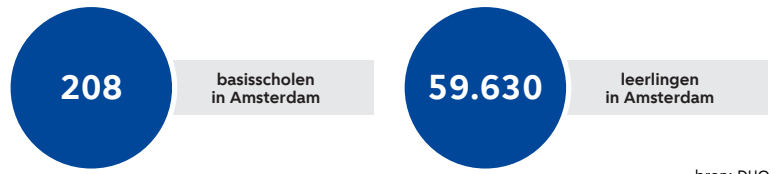
Invoering doorstroomtoets

Op de basisschool krijgen alle leerlingen een schooladvies voor het voortgezet onderwijs. Leerlingen krijgen in groep 8 eerst een voorlopig schooladvies. Daarna maken de leerlingen een toets waarmee hun basisvaardigheden voor lezen en rekenen worden getoetst. Tot en met schooljaar 2022/'23 heette de toets de Centrale Eindtoets. Sinds schooljaar 2023/'24 heet deze de doorstroomtoets. Het toetsadvies dat hieruit volgt is soms hoger dan het voorlopige schooladvies. Sinds 2023/'24 zijn scholen na een hoger toetsadvies verplicht om het schooladvies bij te stellen. Alleen bij uitzondering kan de school besluiten het schooladvies te laten staan. Dat kan als de school vindt dat het niet in het belang van de leerling is om dit advies bij te stellen en dat ook kan onderbouwen.

Kwart van de leerlingen krijgt hoger advies uit de doorstroomtoets dan het schooladvies

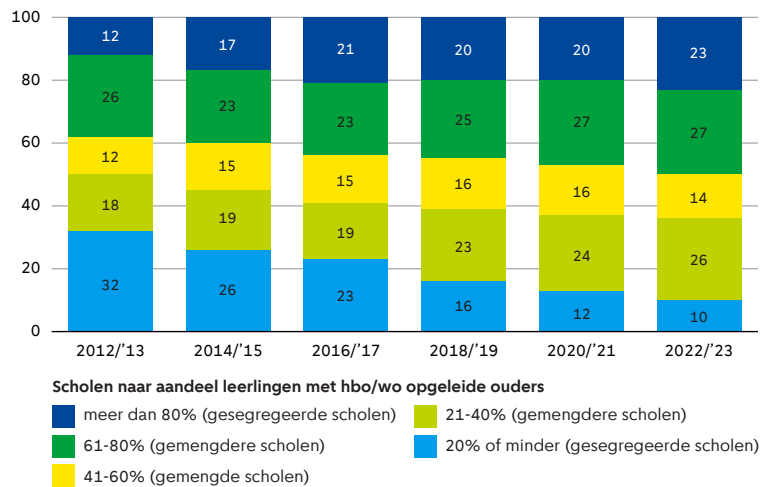
In schooljaar 2023/'24 kwam uit de doorstroomtoets bij bijna een kwart van de Amsterdamse leerlingen een hoger advies (zie afb. 7.4). Dit aandeel is redelijk stabiel over de jaren heen. In Nederland ligt dit aandeel hoger; in schooljaar 2023/'24 kwam uit de doorstroomtoets bij een derde van de leerlingen een hoger advies. Bij bijna de helft van de Amsterdamse leerlingen kwam uit de toets een lager advies. Dit

Afb. 7.2 Scholen en leerlingen basisonderwijs, 2024/'25



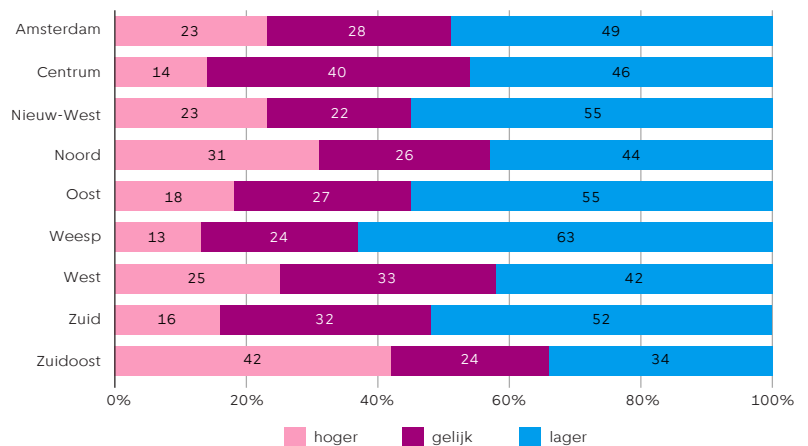
bron: DUO

Afb. 7.3 Verdeling leerlingen over scholen naar aandeel kinderen met ouders met een hbo- of wo-diploma op school, schooljaar 2012/'13-2022/'23 (procenten)



bron: CBS/directie Onderwijs, bewerking O&S

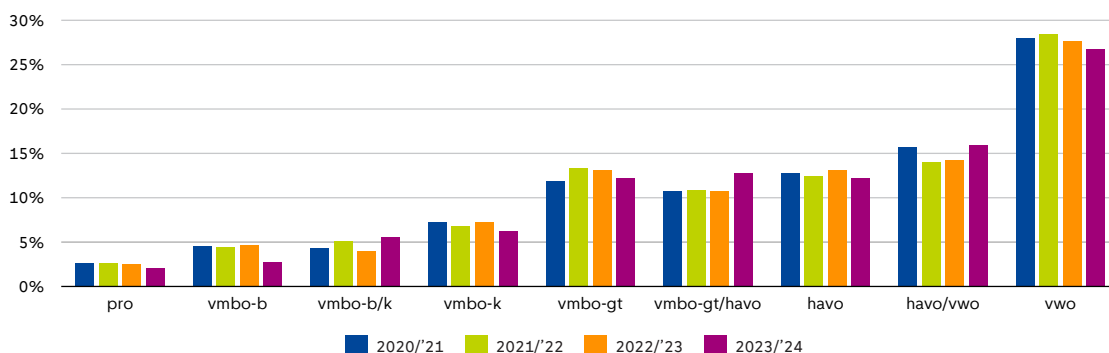
Afb. 7.4 De uitslag van de doorstroomtoets ten opzichte van het voorlopig schooladvies per stadsdeel, schooljaar 2023/'24 (procenten)



bron: DUO, bewerking O&S

aandeel heeft altijd al hoog gelegen in Amsterdam in vergelijking met de rest van Nederland (O&S, 2025b).

Het aandeel leerlingen met een hoger toetsadvies verschilt sterk per stadsdeel. In Zuidoost viel de doorstroomtoets bij vier op de tien leerlingen hoger uit, en in Noord bij drie op de tien leerlingen (zie afb. 7.4). Dit gebeurt gemiddeld bij een kwart van de leerlingen in de stad. In Weesp, Oost, Nieuw-West en Zuid kwam uit de doorstroomtoets bij relatief veel leerlingen een lager niveau dan gemiddeld in de stad (O&S, 2025b).

Afb. 7.5 Ontwikkelingen in schooladviezen Amsterdamse basisschoolleerlingen in groep 8, 2020/'21-2023/'24 (procenten)

bron: CBS, bewerking O&S

Meer dubbeladviezen in schooljaar 2023/'24

Het grootste deel van de Amsterdamse groep 8-leerlingen krijgt een advies voor vwo. In schooljaar 2023/'24 ging het om 27 procent (zie afb. 7.5). Dit aandeel is licht gedaald ten opzichte van eerdere jaren (O&S, 2025b). Leerlingen kunnen ook een advies krijgen op twee niveaus, zoals vmbo-t/havo. Dat heet een dubbeladvies. In schooljaar 2023/'24 zijn alle soorten dubbeladviezen wat vaker afgegeven dan het jaar ervoor. Een steeds kleiner deel van de leerlingen kreeg de afgelopen jaren een advies voor vmbo-b. In schooljaar 2023/'24 kreeg slechts 3 procent dit advies. Deze ontwikkelingen zien we ook landelijk terug (PO-raad, z.d.)

Meer leerlingen halen streefniveau lezen en rekenen

Met de doorstroomtoets worden de basisvaardigheden voor lezen, taal en rekenen getoetst. Landelijk is vastgelegd wat leerlingen moeten kunnen als het gaat om lezen, taal en rekenen. Er zijn twee niveaus: het fundamentele niveau en het streefniveau. Het fundamentele niveau is de basis die zo veel mogelijk leerlingen moeten beheersen. Het streefniveau heeft iedereen nodig om in de maatschappij mee te kunnen doen (Rijksoverheid, z.d.).

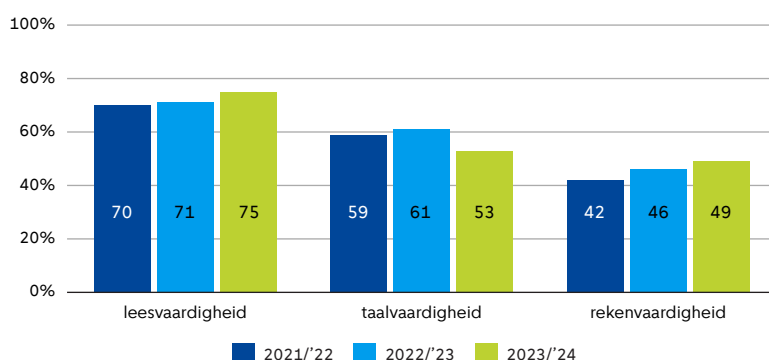
Het aandeel Amsterdamse leerlingen dat het streefniveau haalt verschilt per type vaardigheid (O&S, 2025b). Dat aandeel ligt het hoogst voor

leesvaardigheid (zie afb. 7.6). In 2023/'24 haalde 75 procent van de leerlingen dit streefniveau. Dit aandeel is gestegen ten opzichte van het jaar ervoor. Toen haalde 71 procent het streefniveau. Ongeveer een kwart van de leerlingen behaalde in 2023/'24 alleen het fundamentele niveau voor leesvaardigheid.

Het aandeel leerlingen dat het streefniveau voor taalvaardigheid haalt, nam tot schooljaar 2022/'23 toe. Maar in 2023/'24 is dit gedaald. In schooljaar 2023/'24 haalde 53 procent van de leerlingen het streefniveau. In het schooljaar ervoor was dit 61 procent. Vier op de tien leerlingen behaalde in 2023/'24 niet het streefniveau maar wel het fundamentele niveau voor taalvaardigheid.

Voor de vaardigheid rekenen haalt het kleinste aandeel leerlingen het streefniveau. Dit aandeel is de afgelopen jaren wel gestegen. In schooljaar 2020/'21 haalde 45 procent van de leerlingen dit niveau. In 2023/'24 was dat 49 procent. Vier op de tien leerlingen behaalde in 2023/'24 alleen het fundamentele niveau voor rekenvaardigheid.

In de rest van Nederland is het aandeel leerlingen dat de verschillende streefniveaus haalt vergelijkbaar met Amsterdam. Ook zien we dezelfde ontwikkelingen over de tijd. Alleen voor rekenen is het aandeel leerlingen dat het streefniveau haalt in de rest van het land gelijk gebleven, terwijl dit in Amsterdam is gestegen.

Afb. 7.6 Aandeel leerlingen in Amsterdam dat het streefniveau haalt per type vaardigheid 2021/'22-2023/'24 (procenten)

bron: DUO, bewerking O&S

Speciaal onderwijs

Naast het reguliere basisonderwijs bestaat er voor kinderen in de basisschoolleeftijd die moeilijk leren of gedrags- of opvoedkundige problemen hebben het speciaal basisonderwijs (sbo). Zij worden hier voorbereid op het reguliere voortgezet onderwijs. Daarnaast is er (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)so) dat verdeeld is in vier clusters: cluster 1 voor kinderen met een visuele handicap, cluster 2 voor dove of slechthorende kinderen of met een taal-spraakontwikkelingsstoornis, cluster 3 voor kinderen met een lichamelijke- en/of verstandelijke beperking en langdurig zieke kinderen en cluster 4 voor kinderen met psychische stoornissen of

gedragsproblemen. In totaal gaan 4.720 leerlingen (in de leeftijd van 4 tot 20 jaar) naar een speciale basisschool of naar het (voortgezet) speciaal onderwijs (O&S, 2025c).

Aantal leerlingen speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs stabiel

In schooljaar 2024/'25 volgen 1.217 leerlingen onderwijs op één van de elf sbo-scholen in Amsterdam, dit is 1,9 procent van alle leerlingen in het primair onderwijs. Dit is lager dan in Den Haag (2,6 procent) en Rotterdam (2,3 procent), maar iets hoger dan in Utrecht (1,6 procent). Het aantal leerlingen in het Amsterdams sbo daalde lange tijd, maar is sinds 2017/'18 licht gestegen en daarna vrij stabiel gebleven. In Rotterdam stijgt het aantal leerlingen in het sbo sinds schooljaar 2017/'18, terwijl in Den Haag en Utrecht sinds schooljaar 2020/'21 sprake is van een daling (zie afb. 7.8).

Net als bij het sbo zien we in het Amsterdams (v)so dat het aantal leerlingen na een periode van daling weer ging stijgen, om vervolgens sinds 2021/'22 te stabiliseren rond de 3.500 leerlingen (zie afb.7.10). Ook in Rotterdam en Utrecht is het aantal leerlingen in het (v)so in recente jaren stabiel, terwijl in Den Haag sprake is van een lichte daling (zie afb.7.9).

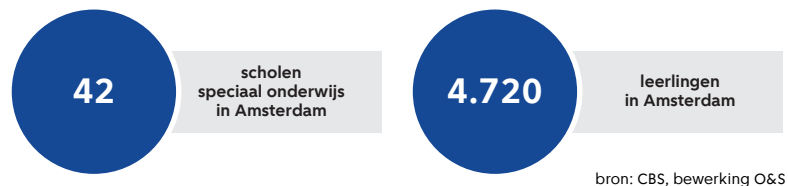
Voortgezet onderwijs

De gemeente Amsterdam telt in schooljaar 2024/'25 78 middelbare scholen waar ruim 47.000 leerlingen naartoe gaan. Het aantal leerlingen in het Amsterdams voortgezet onderwijs stijgt al een aantal jaar. In de nieuwste leerlingenprognose van O&S wordt verwacht dat deze stijging niet zal doorzetten, de verwachting is dat het leerlingenaantal vanaf schooljaar 2025/'26 zal beginnen met dalen en uiteindelijk zal leiden tot ongeveer 43.000 leerlingen in schooljaar 2040/'41. Deze daling wordt mede veroorzaakt door een lager geboortecijfer en het vertrek uit de stad van gezinnen (O&S, 2025d).

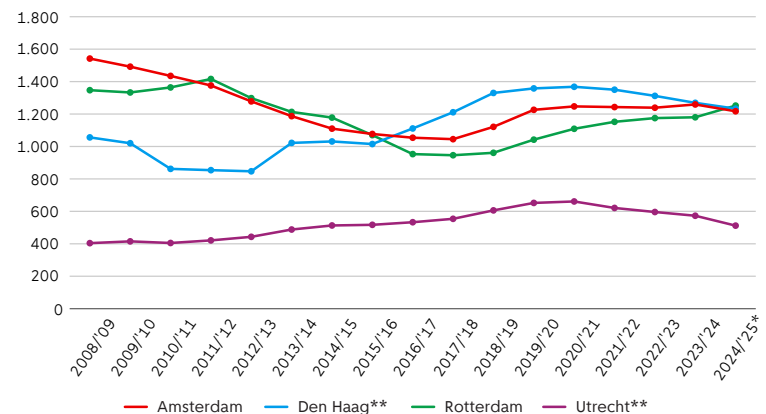
Voldoende plek, maar niet op alle scholen

In Amsterdam worden leerlingen op middelbare scholen geplaatst door middel van de Centrale Loting en Matching. Dit heeft als doel om zoveel mogelijk leerlingen op hun middelbare school van voorkeur te kunnen plaatsen. Leerlingen uit groep 8 leveren eind maart digitaal een lijst in met hun voorkeurscholen. Leerlingen met een advies voor vmbo-b tot en met vmbo-k/t geven vier voorkeurscholen op, leerlingen met een advies voor vmbo-t of vmbo-t/havo geven zes scholen op en leerlingen met een advies voor havo tot en met vwo geven sinds 2025 negen scholen op. Vervolgens krijgt elke leerling een lotnummer en hierna worden alle leerlingen op volgorde van hun lotnummer een voor een geplaatst. Voor het plaatsen van de leerlingen wordt een wiskundig algoritme gebruikt (Vereniging OSVO, 2025).

Afb. 7.7 Scholen en leerlingen, speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs, 2024/'25



Afb. 7.8 Leerlingen op speciaal basisonderwijs, naar schoolregio, 2008/'09-2024/'25 (aantallen)

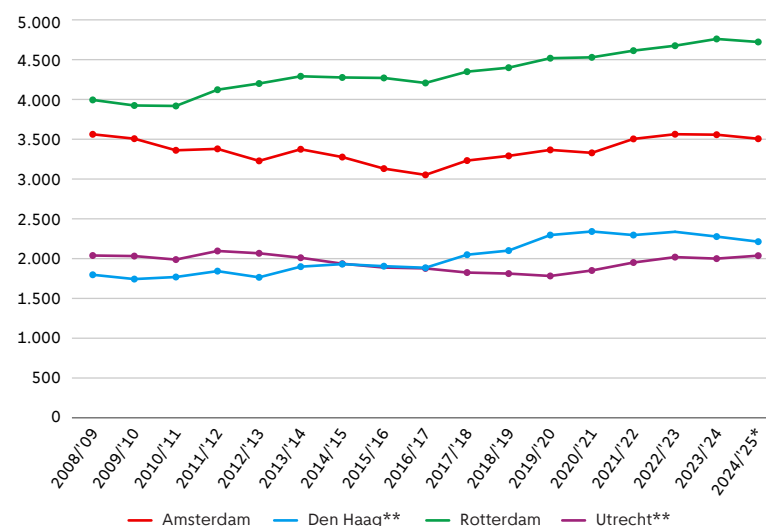


*voorlopige cijfers

**scholen in de gemeente, niet enkel in de stad

bron: 2008/'09-2016/'17: CBS, 2017/'18-2024/'25: DUO

Afb. 7.9 Leerlingen op (voortgezet) speciaal onderwijs, naar schoolregio, 2008/'09-2024/'25 (aantallen)

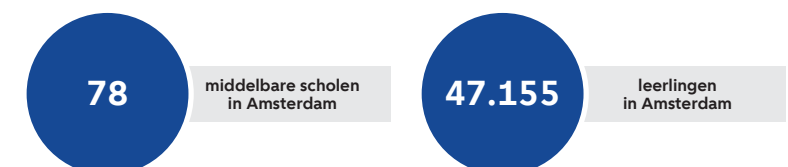


*voorlopige cijfers

**scholen in de gemeente, niet enkel in de stad

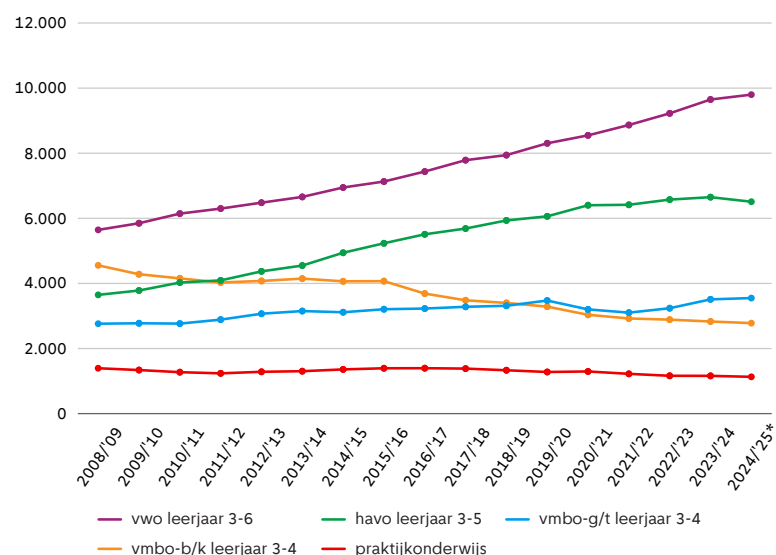
bron: 2008/'09-2016/'17: CBS, 2017/'18-2022/'23: DUO

Afb. 7.10 Scholen en leerlingen voortgezet onderwijs, 2024/'25



Op 10 april 2025 werd de uitslag bekend gemaakt voor het komende schooljaar. Er deden 7.650 leerlingen mee om op een van de 9.887 beschikbare plaatsen terecht te komen. Daarmee zijn er dus meer plaatsen dan leerlingen. Driekwart van de leerlingen werd ingeloot op de school van eerste voorkeur. Daarnaast werd 91 procent op een school in de top-3 geplaatst en 96 procent op een school in de top-5 (vereniging OSVO, 2025). Deze percentages zijn vergelijkbaar met voorgaande jaren. De kans om ingeloot te worden wisselt per niveau van het basisschooladvies. Het aandeel leerlingen dat binnen hun top-3 scholen werd geplaatst lag in 2024 het laagst onder de groep met het dubbeladvies havo/vwo (86 procent), gevolgd door de groep met een advies voor havo (88 procent) en vwo (91 procent). Leerlingen met een advies voor vmbo-b, vmbo-b/k en vmbo-k werden allemaal binnen hun top-3 geplaatst.

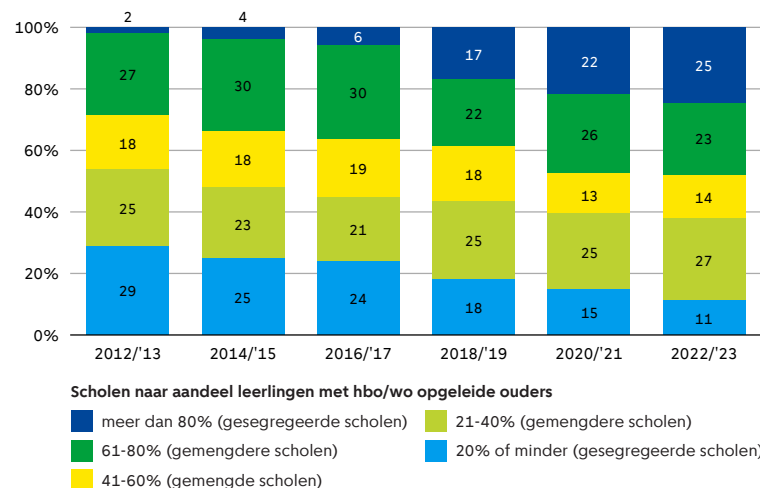
Afb. 7.11 Leerlingen per niveau op Amsterdamse middelbare scholen, 2008/'09-2024/'25 (aantallen)



*voorlopige cijfers

bron: CBS Statline

Afb. 7.12 Verdeling leerlingen over middelbare scholen naar aandeel kinderen met hbo- of wo-opgeleide ouders schooljaar 2012/'13-2022/'23 (procenten)



bron: CBS, bewerking O&S

Ruim tweederde van de leerlingen zit op de havo of het vwo

Het aantal havo- en vwo-leerlingen op Amsterdamse middelbare scholen blijft stijgen (zie afb. 7.11). Inmiddels zit 69 procent van de leerlingen op havo of vwo, terwijl dit in schooljaar 2008/'09 52 procent van de leerlingen betrof. In Utrecht is ook sprake van een forse stijging van het aantal havo- en vwo-leerlingen, in Den Haag en Rotterdam is deze stijging minder sterk. Het aantal leerlingen op de niveaus vmbo-b en vmbo-k (leerjaar 3-4) is in dezelfde periode gedaald van 25 procent naar 12 procent. In de andere grote steden zien we een vergelijkbare daling.

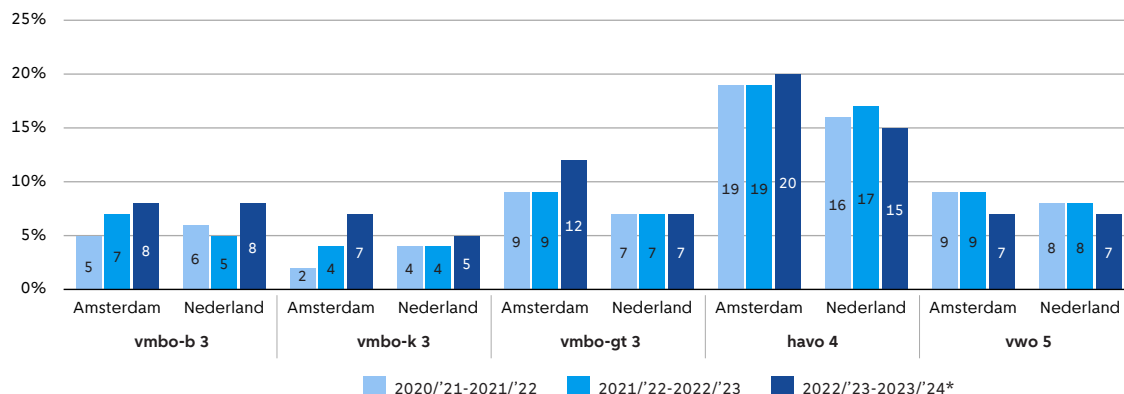
Onderwijssegregatie in het voortgezet onderwijs neemt toe

In het voortgezet onderwijs is, net als in het basisonderwijs, het aandeel leerlingen met hbo- of wo-opgeleide ouders flink gestegen. In schooljaar 2012/'13 had 38 procent van de leerlingen hbo- of wo-opgeleide ouders en in schooljaar 2022/'23 betrof dit 55 procent. Er zijn dan ook steeds meer scholen in de stad met een leerlingenpopulatie met meer dan 80 procent hbo- of wo-opgeleide ouders (zie afb. 7.12). We zien deze leerlingenpopulatie voornamelijk terug op de havo/vwo- en vwo-scholen in de stad. Het andere uiterste zijn de scholen met 20 procent of minder leerlingen met hbo- of wo-opgeleide ouders. Het aantal leerlingen op scholen met deze samenstelling is gedaald, net als het aandeel leerlingen op de gemengdere tot meest gemengde scholen (O&S, 2024a).

In Amsterdam wordt vaker gedoubleerd dan landelijk, met name op de havo

Gemiddeld doubleert ongeveer 10 procent van de Amsterdamse leerlingen een keer tussen leerjaar één en het voorexamenjaar, dit wordt ook wel zittenblijven genoemd. Landelijk zien we een lager percentage doubleurs (jaarlijks ongeveer 8 procent). Meisjes doubleren in het voorlaatste jaar wat vaker in Amsterdam op vmbo-b, vmbo-k en vmbo-t dan jongens, terwijl jongens wat vaker doubleren op de havo en het vwo dan meisjes. Landelijk zien we dit verschil niet terug.

Het aandeel doubleurs is het grootst op de havo en vooral in het vierde leerjaar (zie afb. 7.13). In de overgang van schooljaar 2022/'23 naar 2023/'24 bleef 20 procent van de leerlingen in havo 4 zitten, landelijk betrof dit 15 procent. In datzelfde overgangsjaar bleven er ook op vmbo-gt in leerjaar 3 meer leerlingen in Amsterdam zitten dan gemiddeld in Nederland, namelijk 12 procent tegenover 7 procent. In de afgelopen drie jaar is het aandeel zittenblijvers op vmbo-b, vmbo-k en vmbo-gt in leerjaar 3 gestegen. Op het vwo in leerjaar 5 is het aandeel doubleurs in dezelfde periode juist gedaald.

Afb. 7.13 Doubleurs voorlaatste jaar middelbare school per niveau, Amsterdam en Nederland (procenten)

*De gegevens over de overgang van schooljaar 2022/'23 naar 2023/'24 betreffen voorlopige cijfers.

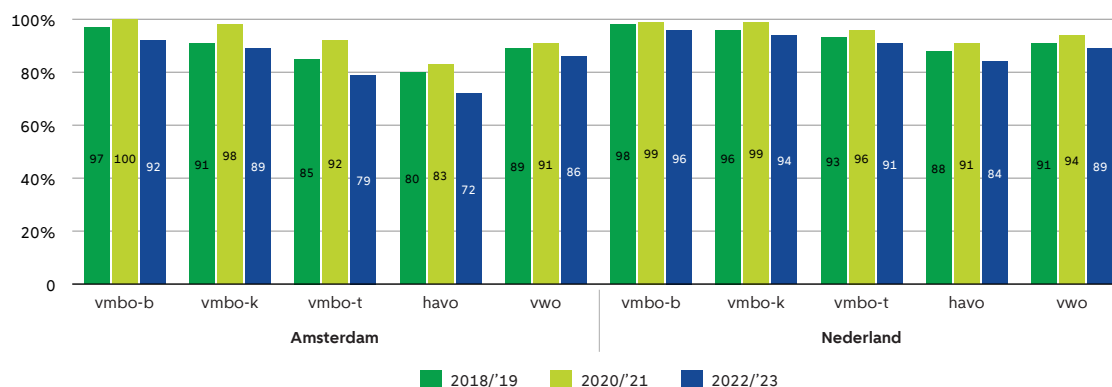
bron: CBS Statline, Bewerking O&S

Amsterdamse eindexamenkandidaten slagen minder vaak dan landelijk

In schooljaar 2022/'23 lagen de slagingspercentages in Amsterdam tussen de 72 procent (voor havo) en 92 procent (voor vmbo-b, zie afb. 7.14). In vergelijking met Nederland liggen de slagingspercentages in Amsterdam op alle niveaus lager. Het verschil in het aandeel geslaagden is het grootst op vmbo-t en havo: van de Amsterdamse vmbo-t eindexamenkandidaten is 79 procent geslaagd tegenover 91 procent landelijk en van de Amsterdamse havo eindexamenkandidaten is 72 procent geslaagd tegenover 84 procent landelijk. Het aandeel geslaagden op vmbo-t en havo daalt in Amsterdam al een aantal jaren, landelijk zien we deze ontwikkeling niet terug (O&S, 2025e).

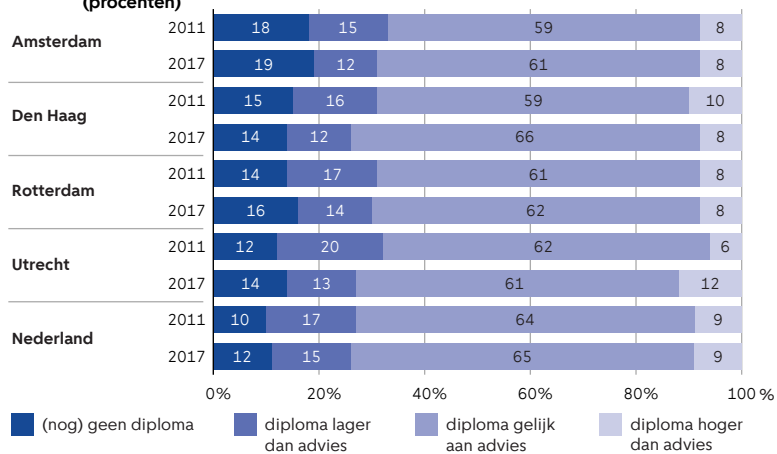
als landelijk hoger dan daarvoor. In schooljaar 2022/'23 zijn de slagingspercentages ten opzichte van deze drie jaren weer gedaald, landelijk liggen ze iets lager dan vóór de pandemie het geval was. In Amsterdam is sprake van een sterkere daling op de niveaus vmbo-b, vmbo-t en havo. In Den Haag en Utrecht is er ook sprake van een sterkere daling dan landelijk, in Rotterdam zien we dit niet terug.

In schooljaar 2022/'23 legden eindexamenkandidaten voor het eerst sinds drie jaar weer een regulier eindexamen af. In de drie jaren hiervoor (schooljaar 2019/'20, 2020/'21 en 2021/'22) golden soepelere regels vanwege de coronapandemie, zoals de duimregeling waarmee een leerling een extra onvoldoende mocht halen en de mogelijkheid tot een extra herkansing. Hierdoor lagen de slagingspercentages in deze drie jaren zowel in Amsterdam

Afb. 7.14 Slagingspercentages eindexamenkandidaten per onderwijsniveau, Amsterdam (wonend) en Nederland schooljaar 2018/'19, 2020/'21 en 2022/'23

bron: CBS Statline, Bewerking O&S

Afb. 7.15 Niveau diploma t.o.v. het basisschooladvies in de G4-steden en de rest van Nederland van leerlingen die zijn gestart in schooljaar 2011/'12 en 2017/'18 (procenten)



bron: CBS, bewerking O&S

Amsterdamse leerlingen halen vaker geen middelbareschooldiploma binnen zeven jaar dan elders

In Amsterdam haalt 19 procent van de leerlingen binnen zeven jaar geen middelbareschooldiploma (zie afb. 7.15). Dit aandeel ligt relatief hoog ten opzichte van andere grote steden en Nederland: in Rotterdam betreft dit aandeel 16 procent van de leerlingen, in Den Haag en Utrecht 14 procent en landelijk 12 procent. Het verschil tussen Amsterdam en Nederland is het grootst onder de groep leerlingen met een advies voor havo of havo/vwo.

Het aandeel leerlingen dat een lager, gelijk of hoger diploma dan het basisschooladvies haalt is in alle vier de steden en Nederland redelijk vergelijkbaar. Over het algemeen halen zes van de tien Amsterdamse leerlingen een diploma op het niveau van het basisschooladvies. Acht procent haalt een hoger diploma dan het advies en 12 procent haalt een lager diploma dan het advies (O&S, 2025e).

Wanneer we per niveau van het basisschooladvies kijken hoeveel leerlingen geen diploma halen binnen zeven jaar, valt op dat dit het sterkst is toegenomen onder de groep leerlingen met een advies voor havo

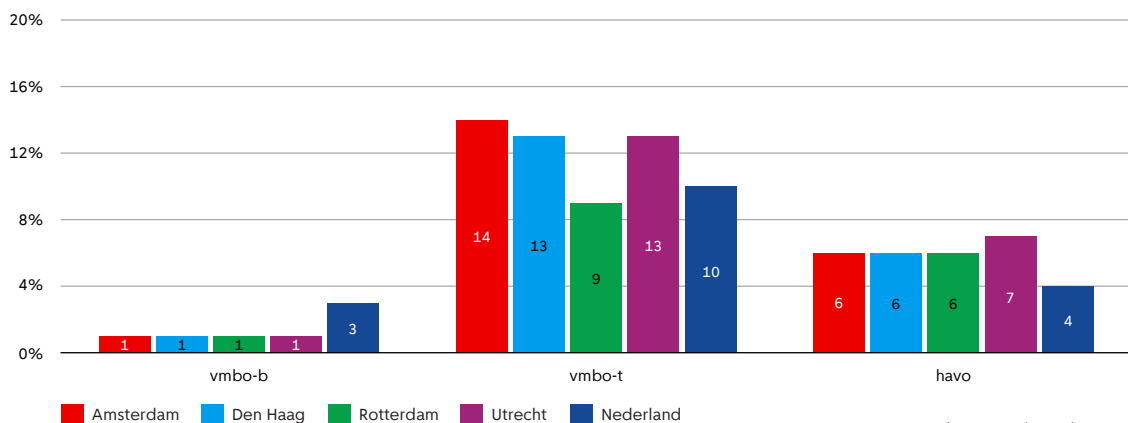
en vwo. We vergelijken hiervoor de leerlingen die in schooljaar 2011/'12 en in schooljaar 2017/'18 op een Amsterdamse middelbare school zijn gestart. Onder leerlingen met een advies voor havo is het aandeel dat binnen zeven jaar geen diploma haalt gestegen van 20 procent naar 24 procent. En onder leerlingen met een advies voor vwo is dit aandeel gestegen van 14 procent naar 17 procent. Relatief veel leerlingen met een advies voor vmbo-b of vmbo-b/k halen binnen zeven jaar geen diploma. Dit komt doordat een groot deel van hen zonder diploma verder gaat op het mbo en daar een diploma haalt.

Leerlingen met een vmbo-t diploma stapelen het vaakst een tweede diploma

Na het behalen van een diploma in het voortgezet onderwijs kunnen leerlingen ervoor kiezen om nog een tweede diploma in het voortgezet onderwijs te halen, voordat de overstap naar vervolgonderwijs wordt gemaakt. Deze leerlingen worden stapelaars genoemd. Het stapelen van diploma's in het voortgezet onderwijs gebeurt bij elk niveau, er wordt alleen nauwelijks gestapeld van vmbo-k naar vmbo-t. Dat komt met name door de mogelijkheid om met een vmbo-k diploma in te stromen bij mbo-4-opleidingen, waardoor het stapelen met een vmbo-t diploma geen extra mogelijkheden biedt voor vervolgonderwijs.

In het Amsterdamse voortgezet onderwijs wordt relatief veel gestapeld in vergelijking met de rest van Nederland (zie afb. 7.16). Vooral van vmbo-t naar havo is een populaire stapelroute: 14 procent van de leerlingen die in schooljaar 2011/'12 tot en met 2018/'19 zijn gestart op het vmbo-t hebben naast een vmbo-t diploma ook een havodiploma gehaald. Amsterdamse gediplomeerde havisten maken ook geregeld de overstap naar het vwo. Van de leerlingen die in schooljaar 2011/'12 tot en met 2018/'19 zijn gestart met havo heeft 6 procent naast een havo-diploma ook een vwo-diploma gehaald. Het aandeel stapelaars verschilt weinig tussen de grote steden onderling. In Rotterdam stapelen leerlingen met een vmbo-t diploma het minst vaak een havo-diploma (O&S, 2025e).

Afb. 7.16 Aandeel stapelaars in de G4-steden en landelijk per onderwijsniveau (eerste diploma) onder leerlingen die zijn gestart in schooljaar 2011/'12 t/m 2018/'19 (procenten)



bron: CBS, bewerking O&S

Leraren in het primair en voortgezet onderwijs

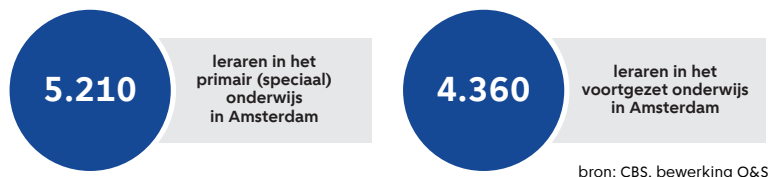
In schooljaar 2022/'23 werkten er ruim 9.500 leraren in het Amsterdamse primair-, speciaal- en voortgezet onderwijs. In het primair (inclusief speciaal) onderwijs waren er in 2022/'23 5.210 leraren werkzaam, en in het voortgezet onderwijs waren dat 4.360 leraren.

Minder leraren in het primair onderwijs, toename in het voortgezet onderwijs

Er werken steeds minder leraren in het Amsterdamse primair onderwijs. In schooljaar 2016/'17 werkten er in totaal 5.445 leraren op de basisscholen en scholen voor speciaal onderwijs. In 2022/'23 waren dat er nog 5.210. Zij vervulden in totaal 3.950 voltijdbanen. Ondanks dat het aantal voltijdbanen daalde, bleef het aantal voltijdbanen per leerling de afgelopen jaren gelijk. Dat komt doordat er ook minder leerlingen zijn. Het valt op dat er sinds schooljaar 2018/'19 steeds minder leraren starten in het Amsterdamse primair onderwijs (zie afb. 7.18). Hierdoor wordt de uitstroom van leraren die met pensioen gaan of het (Amsterdamse) onderwijs verlaten steeds minder goed gecompenseerd. Uit cijfers van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap blijkt wel dat voor het eerst in jaren het lerarentekort in het Amsterdamse basisonderwijs is afgenomen van 18,7 procent in 2023 naar 15,5 procent in 2024 (Centerdata, 2024).

In het voortgezet onderwijs zijn er juist steeds meer leraren. Het aantal leraren nam toe van 3.720 in schooljaar 2016/'17 tot 4.360 in 2022/'23. Samen vervulden zij in dit laatste schooljaar 3.365 voltijdbanen. Het leerlingenaantal nam in deze periode ook toe. Het aantal voltijdbanen per leerling bleef daardoor gelijk (O&S, 2024b). De toename van het aantal leraren in het voortgezet onderwijs komt doordat er zowel meer nieuwe leraren bijkomen als dat er minder leraren met pensioen gaan of het onderwijs verlaten. Al nam de uitstroom wel toe vanaf 2019/'20, van -485 leraren naar -625.

Afb. 7.17 Aantal leraren in het primair en voortgezet onderwijs in Amsterdam 2022/'23

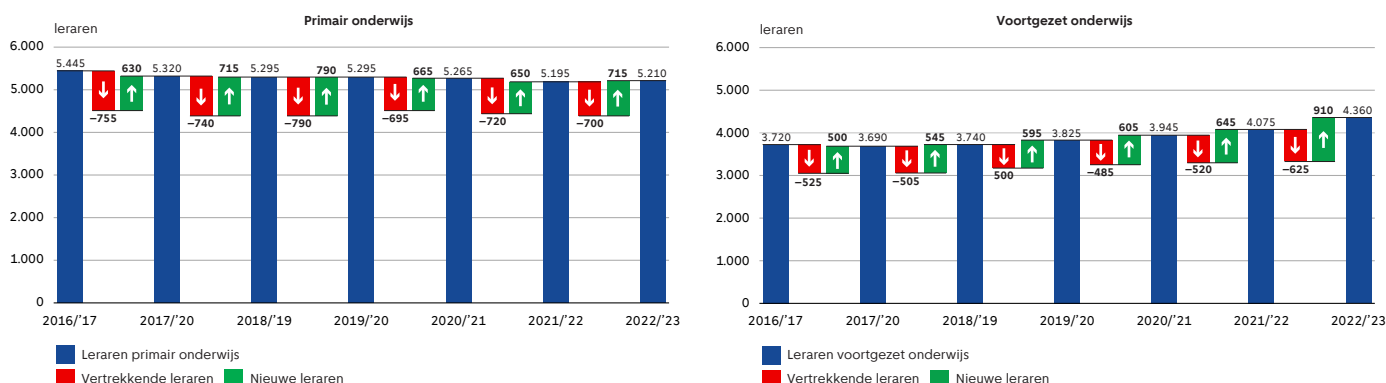


In schooljaar 2022/'23 nam het aantal nieuwe leraren in zowel het primair als het voortgezet onderwijs toe in vergelijking tot het jaar ervoor. Dat komt vooral doordat Weesp sinds maart 2022 onder de gemeente Amsterdam valt. Dit verklaart grotendeels de stijging van het totaal aantal leraren in het voortgezet onderwijs, al neemt dit aantal ook toe zonder de leraren in Weesp. In het primair onderwijs zou zonder de leraren in Weesp het aantal werkzame leraren in de gemeente Amsterdam zijn afgenomen (O&S, 2024b).

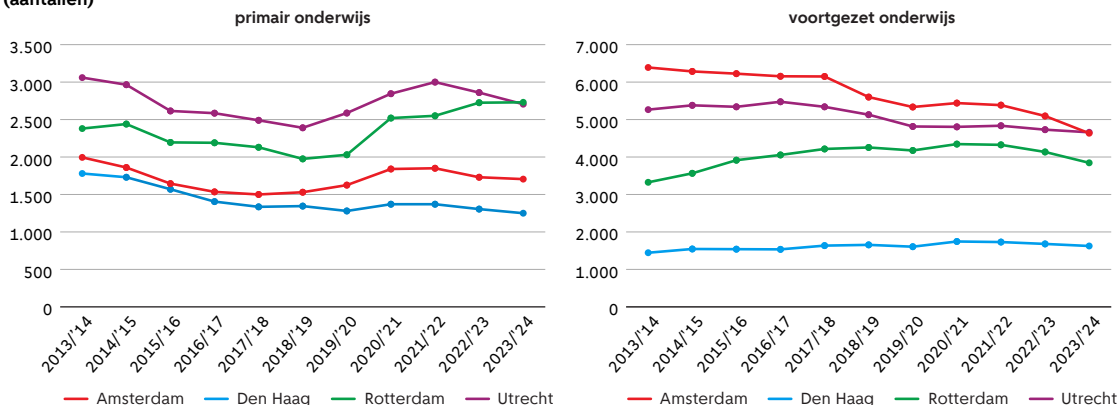
Factoren die van belang zijn bij het vertrek en behoud van leraren

Uit een kwalitatief onderzoek naar (voormalige) Amsterdamse leraren in het basisonderwijs blijkt dat er verschillende factoren van invloed zijn op hun vertrek en behoud (O&S, 2024c). Deze factoren hangen vaak met elkaar samen. De hoge werkdruk in het onderwijs is voor Amsterdamse leerkrachten de belangrijkste reden om het onderwijs te verlaten. Maar ook het gebrek aan afwisseling, uitdaging en flexibiliteit dragen hieraan bij. Aan de andere kant zorgen het plezier in werken met kinderen, de goede band met collega's en voldoende inspraak op school ervoor dat leraren in het onderwijs blijven. Ook de schooldirectie heeft een belangrijke rol bij het behoud en vertrek van leraren. Leerkrachten die het Amsterdamse onderwijs verlieten en nu elders voor de klas staan, vertrokken vanwege het gebrek aan passende woningen in Amsterdam. Ze wilden groter gaan wonen door gezinsuitbreiding en/of hun huurhuis verruilen voor een koophuis. Hierdoor werd de reistijd naar het werk langer en daardoor de reiskosten hoger, de reiskostenvergoeding is daarbij niet toereikend genoeg.

Afb. 7.18 Vertrekkende en nieuwe leraren in het Amsterdamse onderwijs, schooljaar 2016/'17 t/m 2022/'23 (aantallen)



Afb. 7.19 Studenten aan de lerarenopleidingen in Amsterdam en de andere grote steden, schooljaar 2013/'14 t/m 2023/'24 (aantallen)



bron: CBS, bewerking O&S

Minder studenten aan de lerarenopleidingen

In de afgelopen elf jaar volgen steeds minder studenten de Amsterdamse lerarenopleiding voor het primair onderwijs (zie afb. 7.19). Waren er in studiejaar 2013/'14 nog 1.995 studenten, in 2023/'24 was dat afgenomen tot 1.705. Dat is een daling van 15 procent. Ook de opleiding voor leraar in het voortgezet onderwijs kampt met dalende studentenaantallen. In studiejaar 2013/'14 volgden 6.390 studenten de opleiding. In 2023/'24 waren dat er 4.635. Dit is 27 procent minder.

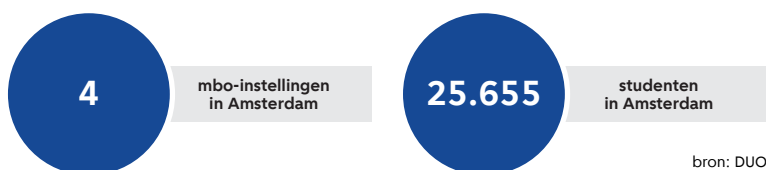
Ook in vergelijking tot de lerarenopleidingen in de andere grote steden hebben de Amsterdamse opleidingen relatief veel last van dalende studentenaantallen. Na Den Haag nam in Amsterdam het aantal studenten aan de lerarenopleiding voor het primair onderwijs het meest af. Ook in Utrecht waren er

minder studenten. In Rotterdam steeg het aantal juist. Het aantal studenten aan de opleiding tot leraar in het voortgezet onderwijs daalde het sterkst in Amsterdam. In Utrecht waren er iets minder studenten; in Rotterdam en Den Haag juist meer (O&S, 2024b).

Middelbaar Beroepsonderwijs

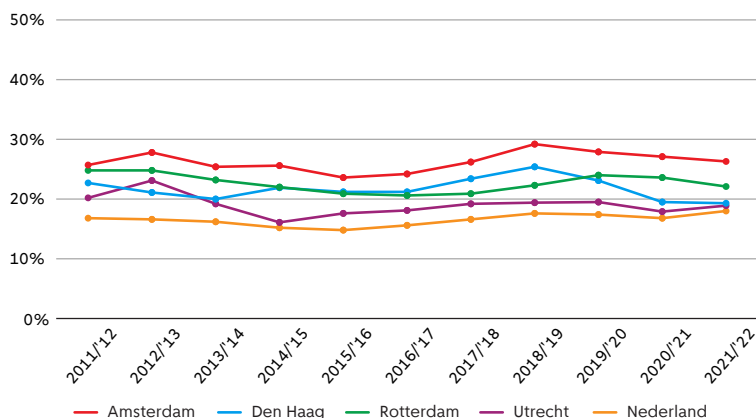
Amsterdam telt in studiejaar 2024/'25 in totaal vier mbo-instellingen met bij elkaar ruim 25.600 studenten. Het aantal studenten aan de mbo-instellingen neemt sinds 2021 af. In 2021 studeerden er ruim 29.000 studenten aan de Amsterdamse mbo-instellingen. Ook is te zien dat het aantal nieuwe inschrijvingen in het mbo daalt. Deze daling zien we met name terug bij niveau 3 opleidingen en vooral in de sectorkamer voedsel, groen en gastvrijheid. Het aantal instromende studenten op niveau 4 en in de sectorkamer zorg, welzijn en sport neemt juist licht toe (O&S, 2024d).

Afb. 7.20 Instellingen en studenten Middelbaar Beroepsonderwijs (mbo), 2024/'25



bron: DUO

Afb. 7.21 Sectorwisselingen mbo-studenten naar G4, 2011/'12 – 2021/'22 (procenten)



bron: CBS, bewerking O&S

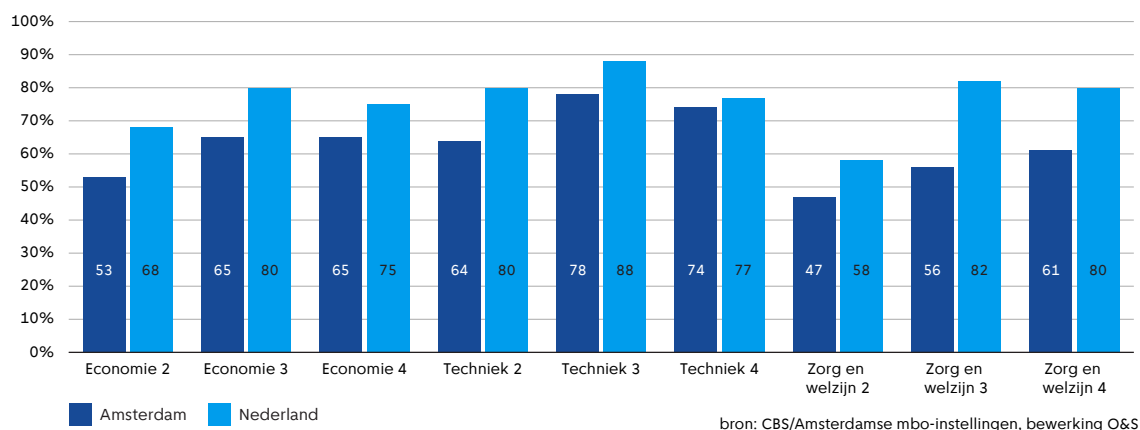
Ruim een kwart van de Amsterdamse mbo-studenten wisselt van studiesector

Studenten die in het tweede studiejaar een studie volgen in een andere sector dan in het eerste jaar noemen we sectorwisselaars. Amsterdamse studenten wisselen relatief vaak van sector in vergelijking met de andere G4-steden en het landelijke gemiddelde (zie afb. 7.21). Van de studenten die in studiejaar 2021/'22 op het mbo zijn ingestroomd, volgt 26 procent een jaar later een opleiding in een andere sector. Landelijk en in de andere G4-steden ligt dit aandeel lager. In de sectorkamer techniek en gebouwde omgeving en in de sector handel is het aandeel sectorwisselaars tussen 2016/'17 en 2021/'22 gestegen (O&S, 2024d).

70 procent van de mbo-studenten in Amsterdam behaalt studiesucces

Studenten behalen studiesucces als zij een diploma halen binnen de tijd die ervoor staat plus eventueel een jaar extra. Voor studenten op niveau 4 is dit bijvoorbeeld vijf jaar. Van de Amsterdamse studenten die in studiejaar 2017/'18 startten met een mbo-opleiding, heeft 70 procent in studiejaar 2022/'23 studiesucces behaald. Dit is lager dan gemiddeld in Nederland (76 procent). Het aandeel studenten

Afb. 7.22 Vergelijking aandeel Amsterdamse en Nederlandse mbo-starters dat na zes maanden een baan heeft van minimaal 20 uur per week naar afstudeersector en niveau, afstudeercohort 2021/22 (procenten)



met studiesucces daalde in eerdere jaren, maar is in studiejaar 2022/'23 weer iets gestegen. Dit geldt ook voor de andere niveaus en zien we ook in de andere G4-steden en landelijk terug. Alleen voor niveau 3 is de stijging niet terug te zien: 66 procent van de studenten die startten in studiejaar 2017/'18 heeft vier jaar later studiesucces behaald, ten opzichte van 77 procent van de studenten die in 2014/'15 zijn gestart (O&S, 2024d).

Mbo-starters uit technische afstudeerdomeinen hebben het vaakst een baan

In studiejaar 2021/'22 studeerde bijna de helft van alle afstudeerders af in de sector economie. Die sector is vooral populair op niveau 4. Hierna is het aantal afgestudeerden in de sector zorg en welzijn op niveau 4 het grootst. De afstudeersector techniek is in Amsterdam het minst populair, dit terwijl de baankans zes maanden na afstuderen onder deze groep het hoogst ligt. Ook het uurloon is onder deze groep het hoogst.

Amsterdamse mbo-starters minder vaak aan het werk dan landelijk

Amsterdamse mbo-starters zijn in alle afstudeersectoren minder vaak aan het werk dan mbo-starters elders in het land. Dat geldt binnen alle afstudeersectoren, maar de verschillen zijn niet op alle sectoren even groot (zie afb. 7.22). Demografische verschillen tussen Amsterdam en Nederland spelen daarbij mogelijk een rol. Daarnaast is de vraag op de Amsterdamse arbeidsmarkt wellicht lager dan op de landelijke markt. Daardoor zouden Amsterdamse mbo-starters met een vergelijkbare opleiding minder vaak een baan kunnen vinden (O&S, 2024e).

Verzuim, startkwalificatie en voortijdig schoolverlaters

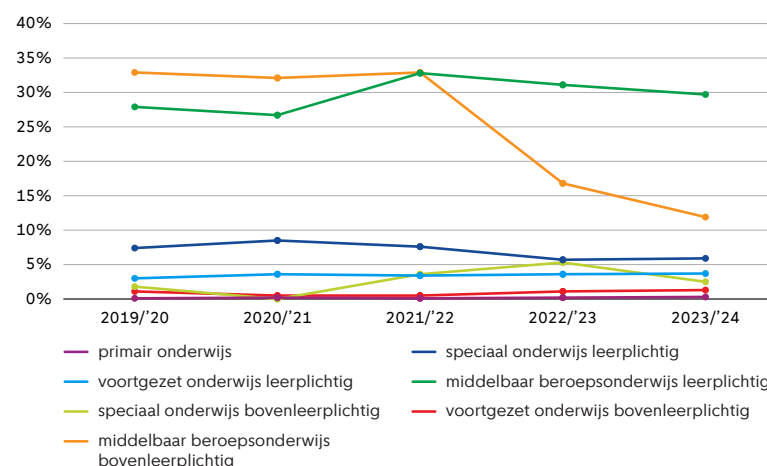
In schooljaar 2023/'24 woonden er in Amsterdam in totaal ruim 112.450 leerplichtige leerlingen (5 t/m 17 jaar) en bovenleerplichtige leerlingen (18 t/m 22 jaar, zonder diploma op minimaal havo-, vwo- of mbo-2-niveau) die onderwijs volgden in het primair, voortgezet of middelbaar beroepsonderwijs. Bij 3,1

procent van de leerplichtige leerlingen (5 t/m 17 jaar) is er sprake van relatief verzuim volgens cijfers van de directie Onderwijs van de gemeente Amsterdam. Dit is vergelijkbaar met eerdere jaren. Er is sprake van relatief verzuim als leer-, of kwalificatieplichtige kinderen of jongeren ingeschreven staan op school, maar tijdens schooltijd verzuimen. Ook veelvuldig te laat komen wordt hiertoe gerekend (Directie Onderwijs, 2025).

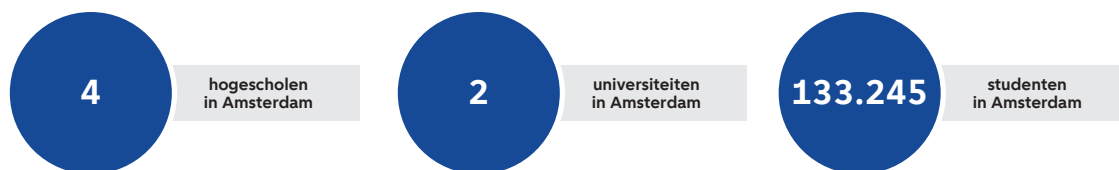
Verzuimpercentage van de verschillende schoolsoorten

Er zijn grote verschillen tussen schoolsoorten in het verzuim te zien (zie afb. 7.23). In het mbo is het verzuim het grootst, voor zowel leerplichtigen (30 procent) als bovenleerplichtigen (12 procent). In het primair onderwijs is het aandeel het laagst (0,3 procent). Onder bovenleerplichtigen in het mbo is sinds schooljaar 2021/'22 een dalende trend te zien. Deze daling is vooral toe te schrijven aan de nieuwe aanpak voor studenten van 18 jaar en ouder die per 1 augustus 2022 wordt gehanteerd. Voorheen werd er een melding vanuit de mbo-instelling gedaan als een student 16 uur ongeoorloofd verzuimde in vier weken. Nu wordt er alleen gemeld bij studenten van 18 jaar en ouder zonder startkwalificatie bij vier aaneengesloten lesweken of als er zorgen of risico's over het verzuim zijn (Directie Onderwijs, 2024).

Afb. 7.23 Meldingen van verzuimende leerlingen op Amsterdamse scholen per schoolsoort, 2019/'20-2023/'24 (procenten)



Afb. 7.24 Aantal instellingen en studenten hbo* en wo, 2024/'25



*Bij de berekening van het aantal hbo-studenten zijn de studenten aan de nevenvestigingen van Hotelschool The Hague, Hogeschool Inholland Hanzehogeschool Groningen, NHL Stenden Hogeschool en Hogeschool Utrecht in Amsterdam ook meegerekend.

bron: DUO

Ontwikkelingen aandeel voortijdig schoolverlaters

Verzuim kan een signaal zijn voor voortijdig schooluitval. Er is sprake van voortijdig schooluitval als jongeren van 12 tot 23 jaar het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie. Een startkwalificatie is een diploma op minimaal havo-, vwo- of mbo-2-niveau. Van alle jongeren van 18 t/m 22 jaar heeft in 2024 70 procent een startkwalificatie, in 2023 betrof dit 67 procent.

Voortijdig schoolverlaten wordt als een maatschappelijk probleem gezien omdat het de arbeidsparticipatie en sociale aansluiting van jongeren belemmert. Het aandeel nieuwe voortijdig schoolverlaters is in schooljaar 2023/'24 gelijk gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar. Van de 12 tot 23-jarige Amsterdammers heeft 3,1 procent het onderwijs zonder startkwalificatie verlaten, net als de twee schooljaren ervoor. Het aandeel ligt hoger dan in schooljaar 2019/'20 en 2020/'21, toen was het aandeel voortijdig schoolverlaters 2,4 procent.

In 2023/'24 is zowel landelijk (2,3%), in Utrecht (2,2%), in Den Haag (2,8%) en Rotterdam (2,9%) het aandeel voortijdig schoolverlaters lager dan in Amsterdam (DUO, z.d.).

Behalen startkwalificatie hangt samen met sociaaleconomische score

Een startkwalificatie is een havo- of vwo-diploma of een afgeronde opleiding op mbo-2-, mbo-3- of mbo-

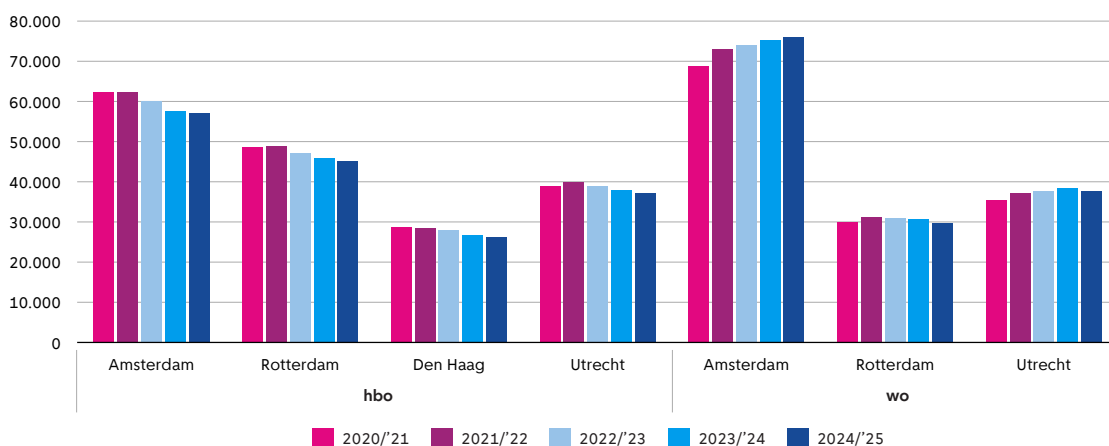
4-niveau of op hbo- of wo-niveau. Een vmbo-diploma of een afgeronde mbo-1-opleiding gelden dus niet als startkwalificatie.

Vier op de tien Amsterdammers hebben op achttienjarige leeftijd een startkwalificatie behaald. Hoe ouder zij zijn, hoe hoger het aandeel jongeren dat een startkwalificatie heeft. Dat geldt vooral tot de leeftijd van 23 jaar. Daarna blijft het aandeel jongeren met een startkwalificatie redelijk stabiel. Van de jongeren tussen de 23 en 26 jaar heeft 92 procent een startkwalificatie behaald. Dit aandeel hangt samen met de sociaaleconomische score van de ouders. Hierbij is gekeken naar het opleidingsniveau en het inkomen van de ouders. Bijna alle jongeren met ouders met een hoge sociaaleconomische score hebben een startkwalificatie. Onder jongeren met ouders met een lage sociaaleconomische score is dit 81 procent (O&S, 2024f).

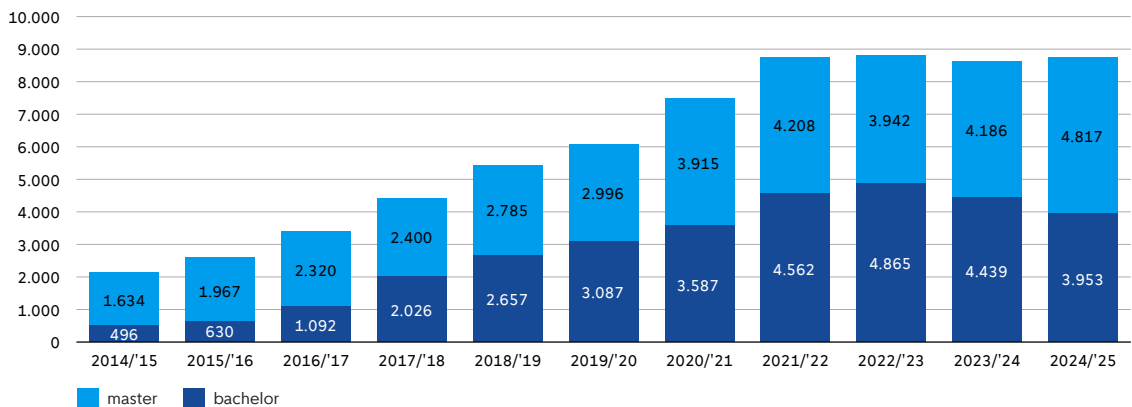
Hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs

Amsterdam heeft vier hogescholen en twee universiteiten. In studiejaar 2024/'25 telt de stad ruim 133.000 hbo-en universitaire studenten. In het hbo en wo zien we een tegenovergestelde ontwikkeling in het aantal studenten. In het wo is het aantal studenten flink toegenomen. In studiejaar 2020/'21 studeerden er bijna 69.000 studenten

Afb. 7.25 Hbo- en wo-studenten in de vier grote steden, 2020/'21-2024/'25 (aantallen)



bron: DUO, bewerking O&S

Afb. 7.26 Nieuwe internationale studenten op de twee Amsterdamse universiteiten, 2014/'15-2024/'25 (aantallen)

bron: Universiteiten van Nederland, bewerking O&S

aan de universiteiten in de stad en in 2024/'25 betreft dit ruim 76.000 studenten. Het aantal hbo-studenten daarentegen is de afgelopen jaren juist gedaald. In studiejaar 2020/'21 studeerden er ruim 62.000 studenten aan de hogescholen in de stad en in 2024/'25 betreft dit ongeveer 57.000 studenten (zie afb. 7.25).

Amsterdam heeft in vergelijking met de andere G4-steden de meeste hbo- en wo-studenten. In Rotterdam, Den Haag en Utrecht is het hbo-studentenaantal net als in Amsterdam in de afgelopen vier jaar gedaald. In Utrecht is het aantal wo-studenten net als in Amsterdam de afgelopen vier jaar toegenomen. In Rotterdam is het aantal wo-studenten stabiel gebleven. Het aandeel vrouwen in het hbo en wo in Amsterdam is net als in vorige jaren groter dan het aandeel mannen (54 procent is vrouw). Ook in de andere G4-steden ligt het aandeel vrouwen hoger dan het aandeel mannen.

De universiteiten in Nederland zijn in 2024 met een gezamenlijk maatregelenpakket gekomen om de instroom van internationale studenten te beperken (Universiteiten van Nederland, 2024). Zij zien dat de groei van deze instroom een belemmering vormt voor de toegankelijkheid en kwaliteit van het onderwijs. Daarnaast is er in sommige steden, waaronder Amsterdam, een tekort aan studentenhuysvesting. De belangrijkste maatregel in het pakket is dat het vanaf studiejaar 2025/'26 wettelijk mogelijk wordt om een numerus fixus op Engelstalig trajecten van opleidingen te zetten. Nu kan dat alleen op de volledige opleiding, inclusief het Nederlandstalige deel. Daarnaast gaan universiteiten meer Nederlandstalige opleidingen aanbieden en wordt er niet meer actief geworven op internationale beurzen.

Groei van nieuwe internationale studenten aan de universiteiten stagneert

Het aantal nieuwe internationale studenten dat op de twee Amsterdamse universiteiten instroomt, is de afgelopen drie jaar nagenoeg gelijk gebleven (zie afb. 7.26). Het aantal nieuwe internationale studenten dat met een bacheloropleiding start daalt. In studiejaar 2022/'23 lag dit aantal in vergelijking met andere jaren het hoogst en betrof dit 4.865 internationale studenten. In het huidige studiejaar 2024/'25 is dit aantal met 19 procent gedaald naar 3.953 internationale studenten. Het aantal internationale studenten dat met een masteropleiding start is in dezelfde periode juist toegenomen. In het huidige studiejaar ligt dit aantal in vergelijking met andere jaren het hoogst en betrof dit 4.816 internationale studenten. Ten opzichte van 2022/'23 is dit aantal met 22 procent toegenomen. In totaal studeren er in het huidige studiejaar ongeveer 22.000 internationale studenten aan de universiteiten van Amsterdam. Dit is bijna een derde van het totaal aantal studerende wo-studenten in de stad.

Literatuurlijst

Afdeling Onderwijs. (2025). *Jaarverslag Leerplicht 2023-2024*. Opgehaald van <https://openresearch.amsterdam.nl/page/122161/jaarverslag-leerplicht-2023-2024>

Centerdata. (2024). *Personeelstekorten primair onderwijs. Peildatum 1 oktober 2024*. Opgehaald van https://www.centerdata.nl/app/uploads/sites/2/2025/01/608_tekortmeting-po-2024.pdf

Dienst Uitvoering Onderwijs. (z.d). *Dashboards voortijdig schoolverlaten (vsv) en jongeren in een kwetsbare positie (jijkp)*. Geraadpleegd op 14 april, van [Dashboards vsv en jikp](#)

Onderzoek en Statistiek. (2024a). *Segregatiemonitor primair en voortgezet onderwijs 2022/'23*. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/segregatiemonitor-primair-en-voortgezet-onderwijs-2022-23>

Onderzoek en Statistiek. (2024b). *Amsterdamse leraren en studenten aan de lerarenopleidingen*. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/amsterdamse-leraren-en-studenten-aan-de-lerarenopleidingen>

Onderzoek en Statistiek. (2024c). *Het behoud en vertrek van basisschoolleerkrachten in Amsterdam*. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/het-behoud-en-vertrek-van-basisschoolleerkrachten-in-amsterdam>

Onderzoek en Statistiek. (2024d). *Hoe verloopt de onderwijsloopbaan van een mbo-student in Amsterdam?*. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/onderwijsloopbanen-mbo-2023>

Onderzoek en Statistiek. (2024e). *Arbeidsmarktpositie Amsterdamse mbo-starters 2023*. Opgehaald van [Arbeidsmarktpositie Amsterdamse mbo-starters 2023 | Website Onderzoek en Statistiek](#)

Onderzoek en Statistiek. (2024f). *Jongeren met en zonder startkwalificatie*. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/jongeren-met-en-zonder-startkwalificatie>

Onderzoek en Statistiek. (2025a). *Leerlingenprognose basisonderwijs 2024/'25*. Opgehaald van [Leerlingenprognose basisonderwijs 2024/'25 | Website Onderzoek en Statistiek](#)

Onderzoek en Statistiek. (2025b). *De doorstroomtoets en basisvaardigheden in groep 8*. Geraadpleegd op 14 april 2025, van [De doorstroomtoets en basisvaardigheden in groep 8 | Website Onderzoek en Statistiek](#)

Onderzoek en Statistiek. (2025c). *Leerlingenprognose speciaal onderwijs 2024/'25*. Opgehaald van [Leerlingenprognose \(voortgezet\) speciaal onderwijs 2024/'25 | Website Onderzoek en Statistiek](#)

Onderzoek en Statistiek. (2025d). *Leerlingenprognose voortgezet onderwijs 2024/'25*. Opgehaald van [Leerlingenprognose voortgezet onderwijs 2024/'25 | Website Onderzoek en Statistiek](#)

Onderzoek en Statistiek. (2025e). *Schoolloopbanen 2025: eindexamens en niveauwisselingen*. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/schoolloopbanen-2025-eindexamens-en-niveauwisselingen>

PO-raad. (z.d.). *Een analyse van de doorstroomtoets in het primair onderwijs*. Geraadpleegd op 14 april 2025, van <https://sectorrapportage.poraad.nl/themaraapportage-doorstroomtoets/>

Rijksoverheid. (z.d.). *Referentieniveaus taal en rekenen*. Geraadpleegd op 14 april 2025, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisvaardigheden/referentieniveaus-taal-en-rekenen>

Universiteiten van Nederland. (2024). *Maatregelenpakket zelfregie: versterken Nederlandse taal en beheersen internationale instroom*. Opgehaald van <https://www.universiteitenvannederland.nl/files/publications/UNL%20-%20Maatregelenpakket%20versterken%20Nederlandse%20taal%20en%20beheersen%20internationale%20instroom.pdf>

Vereniging OSVO. (2025). *Uitkomst Centrale Loting & Matching 2025*. Opgehaald van <https://www.verenigingosvo.nl/2025/04/10/resultaat-loting-matching-2025/>

8

Participatie in Arbeid

In 2024 zijn er meer Amsterdammers aan het werk dan ooit tevoren. Tegelijkertijd nam het aantal werklozen licht toe en zijn er meer inwoners met een uitkering. Hoewel het met veel Amsterdammers goed gaat op de arbeidsmarkt, zorgen structurele uitdagingen voor economische onzekerheden. Zo zijn er onder andere door vergrijzing aanhoudende personeelstekorten. Dit hoofdstuk beschrijft hoe het in deze tijden met Amsterdammers gaat op de arbeidsmarkt. Er wordt onder andere ingegaan op wat voor soort banen zij hebben, hoe tevreden ze zijn met hun werk en de werkdruk en of ze thuiswerken. Ook de redenen om juist niet te werken komen aan bod.

Auteurs: Feiko de Grip en Isabel Orlemans



Kernpunten

- Amsterdam heeft in 2024 ruim 751.000 inwoners van 15 tot 75 jaar: de potentiële beroepsbevolking. De Amsterdamse potentiële beroepsbevolking groeit sneller dan gemiddeld in Nederland.
- De bevolkingsgroei was de afgelopen jaren het sterkst in de leeftijdsgroep van 67 tot 75 jaar. Door deze vergrijzing zijn er steeds minder werkende inwoners per gepensioneerde. Het wordt hierdoor nog belangrijker dat zoveel mogelijk mensen kunnen meedoen op de arbeidsmarkt.
- De afgelopen jaren nam deze arbeidsparticipatie toe en in 2024 is deze historisch hoog. Van de potentiële beroepsbevolking had 73,4 procent betaald werk. In 2023 was dat nog 72,9 procent en in 2013 66,5 procent. De afgelopen jaren nam de arbeidsparticipatie het sterkst toe onder groepen waar deze eerder relatief laag was, zoals jongeren, 55-plussers, basisopgeleiden en mbo-opgeleiden.
- De meerderheid van de Amsterdamse werkenden heeft een voltijdsbaan (59%). Dat is vaker dan gemiddeld in Nederland (52%), vooral doordat Amsterdamse vrouwen vaker fulltime werken.
- Nadat de werkloosheid tijdens de coronacrisis opliep tot 6,6 procent, is deze in 2022 sterk gedaald en sindsdien weer licht gestegen naar 5,1 procent in 2024. Dit blijft lager dan in Rotterdam, maar hoger dan in Nederland, Utrecht en Den Haag. Ook het aantal Amsterdammers met een werkloosheidsuitkering (WW) is in 2023 en 2024 toegenomen.
- Na een jarenlange afname is het aantal Amsterdammers dat een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangt in 2023 toegenomen tot circa 34.000. Landelijk is er al sinds 2019 sprake van een toename.
- Het aantal openstaande vacatures is na een piek in 2022 de afgelopen jaren wat afgenomen, maar de arbeidsmarkt blijft naar verwachting krap als gevolg van vergrijzing. Terwijl het totaal aantal vacatures afnam, bleef dit verder groeien in de zorg en het onderwijs. In deze sectoren en bij de overheid gaan de komende jaren veel mensen met pensioen.
- Van de Amsterdamse werkenden heeft 48 procent een vast contract, 30 procent een tijdelijk contract en 22 procent werkt als zelfstandige. Landelijk hebben meer mensen een vast contract (56%), maar in 2024 nam dit aandeel ook in Amsterdam toe.
- Amsterdammers werken vergeleken met heel Nederland relatief vaak in dienstverlenende sectoren met verschillende specialisaties, zoals de IT- of de financiële sector. Dit karakter is de afgelopen jaren nog iets versterkt doordat in deze sectoren het aantal Amsterdamse werknemers het sterkst is gegroeid.
- In 2024 geeft ruim driekwart van de Amsterdamse werkenden aan tevreden of zeer tevreden te zijn met hun werk (78%). Eén op de drie werkenden ervaart een te hoge werkdruk. Dit komt het vaakst voor in het onderwijs, de zorg en de energievoorziening sector.
- Ruim 6 op de 10 werkende Amsterdammers werkt weleens vanuit huis. Dat is vaker dan gemiddeld in Nederland. De mate waarin mensen thuis (kunnen) werken verschilt sterk naar opleidingsniveau en de daaraan gerelateerde banen. Van de werkenden met een basisopleiding werkt 16 procent thuis, tegenover 83 procent van de hbo-/wo-opgeleiden.

Dit hoofdstuk gaat eerst in op de mate waarin verschillende groepen Amsterdammers participeren op de arbeidsmarkt en hoe dit zich ontwikkelt. Daarbij wordt ook gekeken naar de groep die niet werkt en naar het aantal inwoners dat een uitkering ontvangt. Daarna wordt gekeken naar de manier waarop Amsterdammers werken: Welk deel is

werknemer en welk deel is zelfstandige, in welke sectoren werkt men en hoe ontwikkelen het inkomen en de andere werkomstandigheden zich?

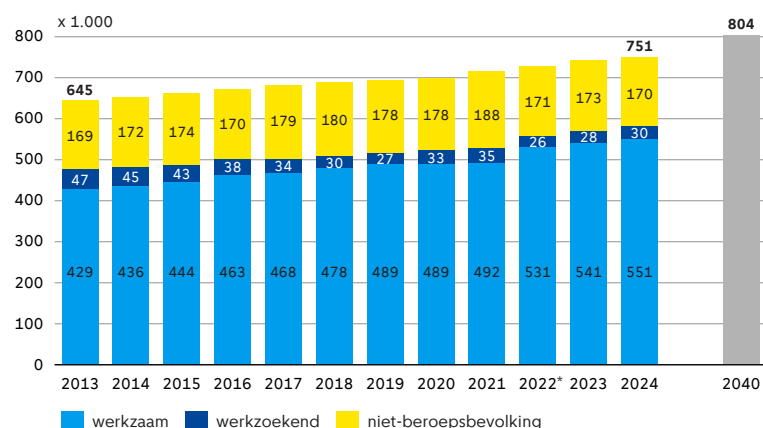
De Amsterdamse beroepsbevolking

Potentiële beroepsbevolking groeit, wordt ouder en werkt vaker

Amsterdam heeft ruim 751.000 inwoners van 15 tot 75 jaar: de potentiële beroepsbevolking. Sinds 2013 is dit aantal met 16 procent gegroeid. Als we inwoners van Weesp niet meetellen bedroeg de groei 14 procent (in 2023 fuseerden Weesp en Amsterdam). De Amsterdamse potentiële beroepsbevolking groeit sneller dan gemiddeld in Nederland (+6%). Volgens de bevolkingsprognose van O&S zet de groei door en heeft Amsterdam in 2040 804.000 15- tot 75 -jarige inwoners.

De groei van de potentiële beroepsbevolking was de afgelopen jaren het sterkst in de leeftijdsgroep van 67 tot 75 jaar, waarin de meeste mensen met pensioen zijn. Het aantal inwoners tussen de 15 en 67 jaar groeit ook, maar minder hard. De vergrijzing van de bevolking, uitgedrukt in het aandeel 55-plussers, is in Amsterdam lager dan gemiddeld in Nederland.

Afb 8.1 Samenstelling potentiële beroepsbevolking 2013-2024 en prognose voor totaal in 2040* (aantallen x 1.000)



* Vanaf 2022 inclusief Weesp

bron: CBS, bewerking O&S

De vergrijzing in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) ligt rond het gemiddelde van alle grote Europese stedelijke regio's (De Groot et al., 2025).

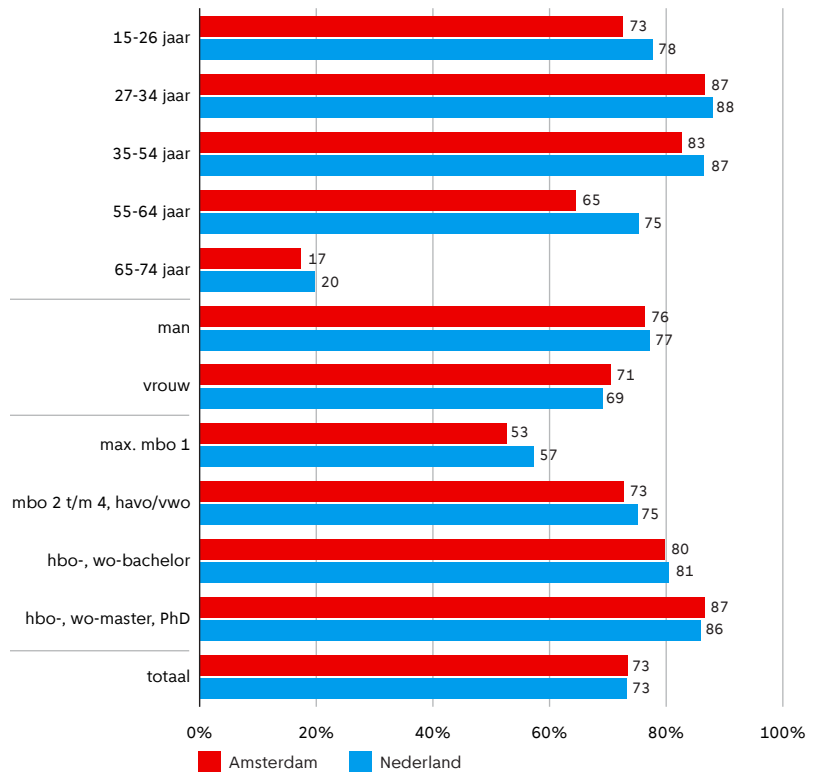
Door de vergrijzing zijn er steeds minder werkende inwoners per gepensioneerde. Het wordt dus steeds belangrijker dat zoveel mogelijk mensen (kunnen) meedoen op de arbeidsmarkt. De afgelopen jaren nam deze arbeidsparticipatie toe. Het aantal Amsterdammers met betaald werk voor minstens 1 uur per week groeide tussen 2013 en 2024 met 28 procent, tot 551.000 (zie afb. 8.1). Dat is 73 procent van alle 15 tot 75-jarigen. In 2013 was deze netto arbeidsparticipatie nog 67 procent. In dezelfde periode bleef het aantal mensen dat niet werkt en ook niet op zoek is naar werk (de niet-beroepsbevolking) ongeveer gelijk en het aantal werkzoekenden nam af van 47.000 naar 30.000. Dat steeds meer Amsterdammers werk hebben komt onder andere door de toegenomen werkgelegenheid, de toestroom van arbeids- en kennismigranten en het feit dat ouderen langer doorwerken door de stapsgewijze verhoging van de pensioenleeftijd.

Jongeren en 55-plussers in Amsterdam hebben minder vaak werk dan landelijk

Het percentage inwoners met betaald werk is de afgelopen jaren onder alle groepen toegenomen. Vergeleken met vóór de coronacrisis (2019) nam de arbeidsparticipatie het sterkst toe onder groepen waar deze eerder relatief laag was, zoals jongeren, 55-plussers, basisopgeleiden en mbo-opgeleiden. De kans op werk is nu dus gelijker verdeeld onder leeftijdsgroepen en naar opleidingsniveau. Dit geldt niet voor migratieachtergrond: de participatie nam sterker toe onder Amsterdammers zonder migratieachtergrond dan onder de groep met een migratieachtergrond, terwijl de arbeidsparticipatie van die eerste groep al relatief hoog was.

De netto arbeidsparticipatie is in Amsterdam even hoog als landelijk. Toch zijn er grote verschillen als we bepaalde groepen bekijken. Zo hebben jongeren van 15 tot en met 26 jaar in Amsterdam minder vaak betaald werk dan landelijk (73% tegenover 78%, zie afb. 8.2). Dit geldt zowel voor jongeren die nog onderwijs volgen als voor jongeren die geen onderwijs (meer) volgen. Onder 55- tot en met 64-jarigen is het verschil in arbeidsparticipatie het grootst. Heeft landelijk 75 procent van deze groep werk, in Amsterdam is dit 65 procent. Dit hangt samen met het relatief grote aantal Amsterdammers in deze leeftijdsgroep met een herkomst buiten Europa. De arbeidsparticipatie van Amsterdamse 50-plussers met een herkomst buiten Europa (57%) blijft achter bij die van leeftijdsgenoten met een Nederlandse (73%) of Europese (68%) herkomst. In de andere leeftijdsgroepen ligt de arbeidsparticipatie in Amsterdam dicht bij het Nederlands gemiddelde, maar overal is deze landelijk wat hoger. Dat de totale netto arbeidsparticipatie toch gelijk is aan landelijk, komt doordat de groepen met een hoge arbeidsparticipatie in Amsterdam relatief groot zijn.

Afb 8.2 Netto arbeidsparticipatie (aandeel personen met betaald werk) naar achtergrondkenmerken, Amsterdam en Nederland, 2024 (procenten)

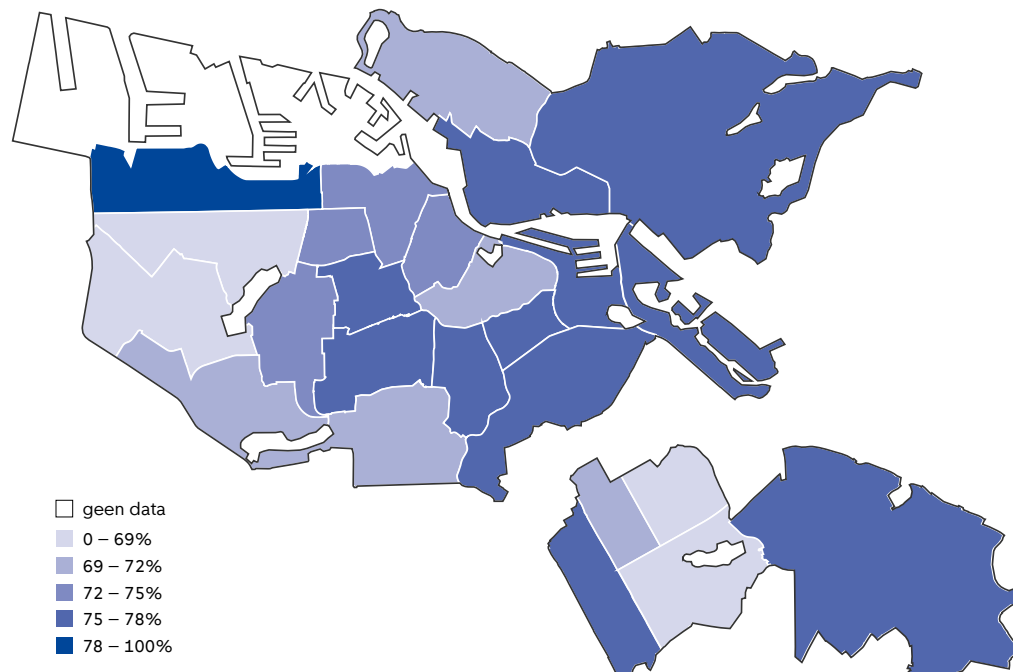


bron: REB (O&S) en EBB (CBS), bewerking O&S

Het aandeel 27- t/m 34-jarigen is in Amsterdam bijvoorbeeld een stuk groter dan landelijk (22% tegenover 14%). Oudere leeftijdsgroepen, met een lagere arbeidsparticipatie, zijn in Amsterdam juist minder vertegenwoordigd. Eenzelfde beeld zien we als we kijken naar opleidingsniveau. Er wonen in Amsterdam veel hbo- en wo-opgeleiden (51% tegenover 37% landelijk), de groep met de hoogste arbeidsparticipatie. De arbeidsparticipatie van basisopgeleide Amsterdammers (maximaal mbo 1 niveau) is lager dan die van dezelfde groep landelijk, maar de groep vormt een kleiner deel van de bevolking (26% tegenover 23% landelijk).

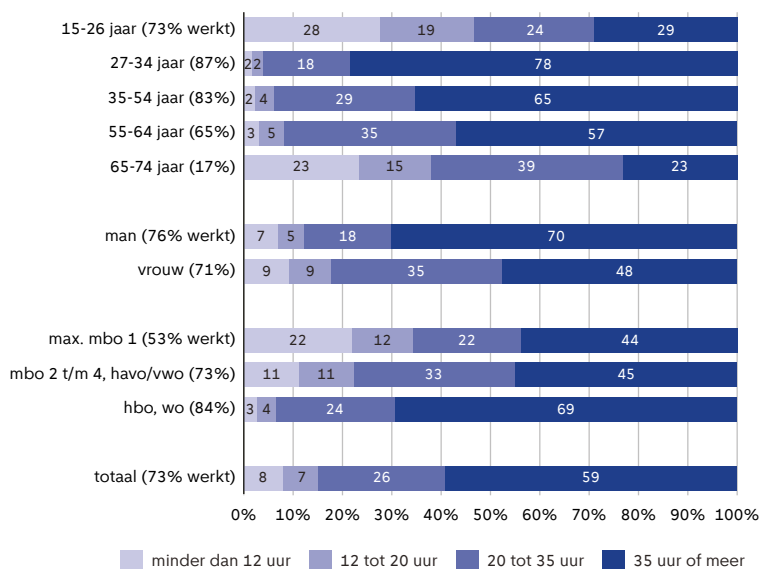
Verschillen in de stad

Er zijn grote verschillen in netto arbeidsparticipatie tussen gebieden in de stad (zie afb. 8.3). Deze hangen samen met de bevolkingssamenstelling. Sloterdijk Nieuw-West is een positieve uitschieter met een netto participatie van 85 procent. Dit heeft ermee te maken dat in dit nieuwbouwgebied relatief veel mensen tussen de 27 en 65 jaar wonen die hbo- of wo-opgeleid zijn, een groep die vaak werkt. Hetzelfde geldt voor nieuwbouwgebied Bijlmer-West (76%). Voor beide gebieden is het contrast met andere gebieden in het betreffende stadsdeel groot. Direct ten zuiden van Sloterdijk Nieuw-West ligt Geuzenveld-Slotermeer, waar 67 procent van de inwoners werk heeft. Ook in de andere gebieden in Zuidoost is de arbeidsparticipatie lager dan gemiddeld in de stad. In Gaasperdam gaat het om 64 procent, in Bijlmer-Oost om 67 procent en in Bijlmer-Centrum om 70 procent. In deze gebieden met een lage arbeidsparticipatie

Afb 8.3 Netto arbeidsparticipatie per GGW-gebied (gemiddeld 73,4%), 2024

bron: REB (O&S) en EBB (CBS), bewerking O&S

wonen relatief veel basisopgeleiden. Voor Gaasperdam geldt daarnaast dat de groep 66- tot 75-jarigen relatief groot is. Deze inwoners zijn vaak al met pensioen. Ook in Buitenveldert zorgt een sterke vertegenwoordiging van deze leeftijdsgroep voor een gemiddeld lagere arbeidsparticipatie. Naast Sloterdijk Nieuw-West en Bijlmer-West hebben inwoners van IJburg-Zeeburgereiland, Noord-Oost, Oud-West-De Baarsjes en de Watergraafsmeer het vaakst betaald werk (77%).

Afb 8.4 Aantal gewerkte uren per week naar achtergrondkenmerk van werkenden, 2024 (procenten) Achter de subgroep tussen haakjes het percentage van de groep met werk

bron: REB (O&S) en EBB (CBS), bewerking O&S

Amsterdammers werken relatief vaak fulltime, vooral vrouwen vaker dan landelijk

De meerderheid van de Amsterdamse werkenden heeft een voltijdsbaan van meer dan 35 uur per week (59%). Daarmee hebben Amsterdammers vaker een voltijdsbaan dan gemiddeld in Nederland (52%). Dit komt vooral doordat Amsterdamse vrouwen vaker fulltime werken (48% tegenover 31% landelijk). Amsterdamse mannen werken ongeveer even vaak fulltime als landelijk (70%), maar veel vaker fulltime dan vrouwen (48%). Het verschil tussen mannen en vrouwen zou door de arbeidsmarkttekorten iets kleiner kunnen worden. Uit landelijk onderzoek blijkt dat werkgevers vrouwen vaker deeltijdwerk aanbieden, omdat zij denken dat dit beter bij hen past. Uit hetzelfde onderzoek blijkt echter dat werkgevers vrouwen door de huidige arbeidsmarkttekorten vaker meer uren aanbieden (Merens & Kuschel, 2025).

Over het algemeen hebben de groepen die het vaakst betaald werk hebben ook het vaakst een voltijdsbaan (zie afb. 8.4). De werkenden in de leeftijdsgroep 27 t/m 34 jaar werken het vaakst voltijds (78%). In de leeftijdsgroepen daarboven neemt dit aandeel met elke leeftijdsgroep af. Als we kijken naar verschillen naar opleiding, hebben basisopgeleiden het vaakst kleine banen en hbo- of wo-opgeleiden het vaakst voltijdsbanen. Onder basisopgeleiden is er wel een groot verschil tussen leeftijdsgroepen. Jongeren met dit opleidingsniveau gaan vaak nog naar school en hebben vooral bijbanen. Van hen heeft 12 procent een voltijdsbaan. Onder 27-plussers is dit aandeel met 63 procent veel hoger.

Zeven van de tien Amsterdamse werknemers werkt in de stad zelf

O&S heeft recent onderzoek gedaan naar de werklocatie van Amsterdamse werknemers (O&S, 2025b; O&S 2025c). Zeven van de tien (70%) Amsterdamse werknemers werkt in de stad zelf. Na Amsterdam werken de meeste Amsterdamse werknemers in de gemeente Haarlemmermeer. Hier is veel werk op en rondom luchthaven Schiphol. Ook in de andere omliggende gemeenten, zoals Amstelveen, Diemen, Almere, Haarlem en Zaanstad, werken veel Amsterdammers. In totaal werkt 17 procent van de Amsterdamse werknemers in de Metropoolregio Amsterdam, buiten Amsterdam. Andere gemeenten waar veel Amsterdammers werkzaam zijn, zijn de G4 gemeenten. Utrecht is daarvan de belangrijkste werklocatie voor Amsterdammers (3%), gevolgd door Den Haag en Rotterdam (resp. 2 en 1%). Buiten de Randstad werken er alleen in Tilburg en Eindhoven meer dan 1.000 Amsterdammers.

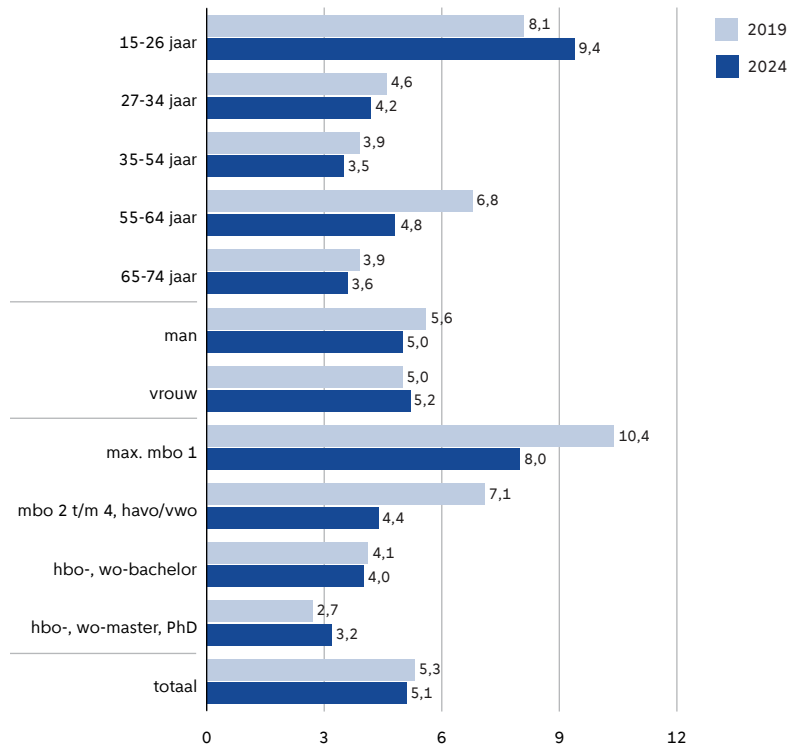
Werkloosheid, niet-beroepsbevolking en uitkeringen

Werkloosheid laag en verschillen tussen groepen kleiner geworden

De werkloze beroepsbevolking bestaat uit inwoners die geen betaald werk hebben, maar wel actief naar op zoek zijn én binnen twee weken kunnen beginnen. Nadat de werkloosheid tijdens de coronacrisis in 2021 opliep tot 6,6 procent, is deze in 2022 sterk gedaald en sindsdien stijgt deze weer licht. In 2024 was gemiddeld 5,1% van de beroepsbevolking werkloos (30.000 personen). Het jaar ervoor ging het om 5,0% (28.000 personen). Landelijk en in de andere grote steden zien we een vergelijkbare ontwikkeling. Het werkloosheidspercentage blijft in Amsterdam lager dan in Rotterdam, maar hoger dan Nederland, Utrecht en Den Haag. In de grote steden is de werkloosheid nog iets hoger dan landelijk, maar dit verschil is tegenwoordig veel kleiner dan in 2013.

Door de krappe arbeidsmarkt kunnen veel mensen werk vinden en is de werkloosheid afgenomen onder de groepen waar deze eerder relatief hoog was (zie afb. 8.5). Voor en tijdens de coronacrisis waren 55- t/m 64-jarigen relatief vaak werkloos, maar het werkloosheidspercentage in deze groep is in 2024 gemiddeld. Eenzelfde ontwikkeling zien we onder mbo-opgeleiden. In deze groep was de werkloosheid lange tijd bovengemiddeld. In 2019 ging het om 6,8 procent tegenover een gemiddeld werkloosheidspercentage van 5,3 procent. In 2024 ligt de werkloosheid in deze groep met 4,4 procent onder het gemiddelde. Basisopgeleiden zijn nog altijd relatief vaak werkloos, maar ook hier is het percentage afgenomen. De jeugdwerkloosheid (15- t/m 26-jarigen) vormt een uitzondering. Deze nam tussen 2019 en 2024 niet af maar licht toe, van 8,1 naar 9,4 procent. De jeugdwerkloosheid ligt normaal gesproken hoger dan onder oudere groepen omdat jongeren vaak van (bij)baan wisselen en tussen onderwijs en werk. Daardoor zijn zij vaker op zoek naar werk.

Afb 8.5 Ontwikkeling werkloosheid in Amsterdam naar achtergrondkenmerken, 2019 en 2024



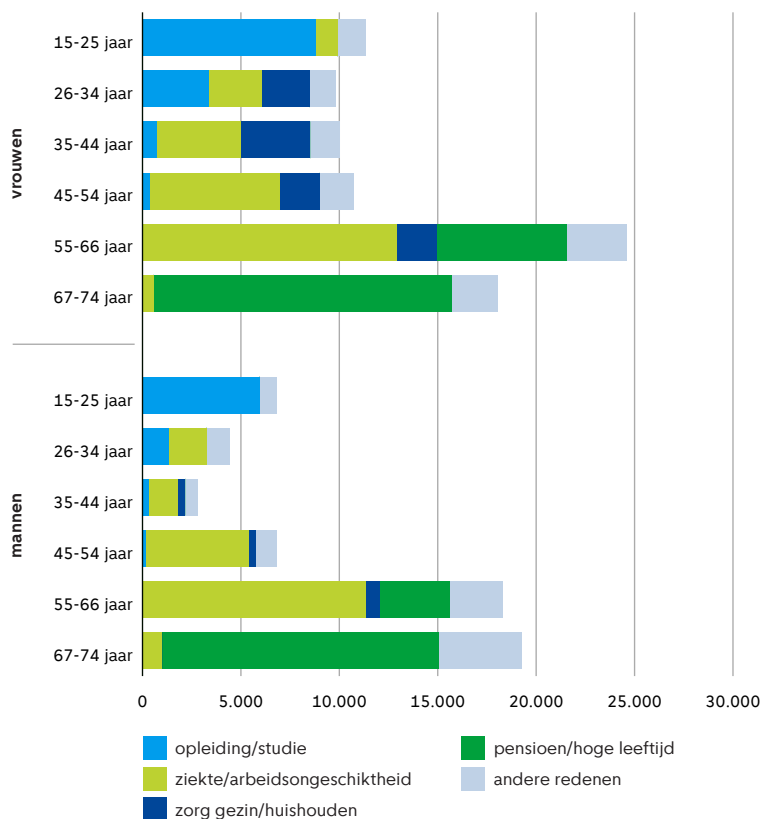
bron: REB (O&S) en EBB (CBS), bewerking O&S

Redenen om niet te werken of te zoeken naar werk

Van de 170.000 Amsterdammers die deel uitmaken van de niet-beroepsbevolking (zie afb. 8.1) is er bij 27.000 personen sprake van semi-werkloosheid. Zij hebben geen werk maar hebben recent wel naar werk gezocht óf zijn beschikbaar voor werk. Deze groep voldoet niet aan de definitie van werkloosheid omdat iemand dan zowel actief moet zoeken als beschikbaar moet zijn. De andere 143.000 personen in de niet-beroepsbevolking hebben geen werk, zijn niet op zoek naar werk en zijn ook niet beschikbaar. Het gaat om 22 procent van de Amsterdamse vrouwen en 16 procent van de mannen. Een groot deel van deze groep kan niet werken door ziekte en/of arbeidsongeschiktheid (34%). Andere belangrijke redenen om niet te werken zijn pensionering (27%), opleiding/studie (15%) en zorg voor het gezin of huishouden (8%).

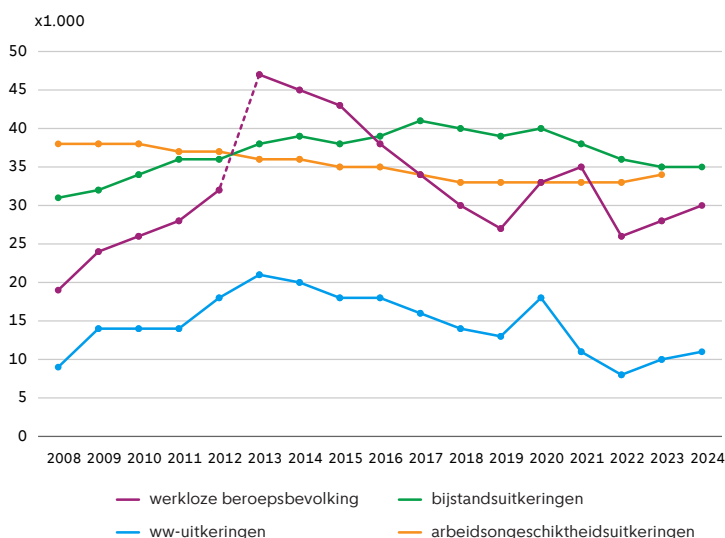
Deze redenen verschillen sterk tussen verschillende leeftijdsgroepen en tussen mannen en vrouwen (zie afb. 8.6). Vanzelfsprekend is voor jongeren de focus op opleiding of studie de belangrijkste reden (82%) en voor 67- tot 75-jarigen dat ze de pensioenleeftijd bereikt hebben (69%). Voor de tussenliggende leeftijdsgroepen is ziekte of arbeidsongeschiktheid de belangrijkste reden, vooral voor de groep tussen 45 en 67 jaar (66%). Vrouwen zijn veel vaker dan mannen niet aan het werk omdat ze zorgen voor hun gezin of het huishouden. Deze reden wordt het vaakst genoemd door vrouwen tussen 35 en 45 jaar (35%). Bij niet-werkende mannen in diezelfde leeftijdsgroep noemt 14 procent de zorg voor kinderen en huishouden als de reden om niet te werken. Zij noemen die reden wel twee keer zo vaak als mannen landelijk (O&S, 2025a).

Afb 8.6 Redenen om niet te werken of te zoeken naar werk, 15- tot 75-jarigen, 2024



bron: REB (O&S) en EBB (CBS), bewerking O&S

Afb. 8.7 Ontwikkeling van het aantal WW-, arbeidsongeschiktheids- en bijstands-uitkeringen en het aantal personen in de werkloze beroepsbevolking* in Amsterdam, 2008-2024



* De werkwijze voor het verzamelen van de gegevens over werkloosheid is herzien door CBS. Hierdoor ontstaat een trendbreuk in de data tussen 2012 en 2013.

bron: WPI (bijstand) en CBS Statline, bewerking O&S

Amsterdammers met een werkloosheids-, bijstands- of arbeidsongeschiktheidsuitkering

Toename aantal werkloosheidsuitkeringen

In 2024 waren er gemiddeld 30.000 Amsterdammers werkloos. Hoewel dat aantal relatief laag is vergeleken met de langjarige ontwikkeling (zeker gezien de groei van de totale bevolking), nam het in 2023 en 2024 toe. Deze toename zien we terug in een gestegen aantal werkloosheidsuitkeringen (WW). Gemiddeld ontvingen in 2024 11.000 Amsterdammers een WW-uitkering, in 2022 was dit nog 8.000 (zie afb. 8.7). De meeste mensen die volgens de definitie werkloos zijn ontvangen geen werkloosheidsuitkering. Zo zijn er veel werkloze jongeren die nog niet eerder gewerkt hebben en dus nog geen WW-rechten hebben opgebouwd. Een ander deel van de werklozen heeft geen WW-rechten opgebouwd omdat ze werkzaam waren als zelfstandige. Ook zijn er werklozen die de maximale WW-duur al hebben bereikt. Aan de andere kant zijn ook niet alle mensen met een WW-uitkering werkloos; zij kunnen gedeeltelijk aan het werk zijn. Ondanks deze verschillen gaat de ontwikkeling van het aantal WW'ers en de werkloze beroepsbevolking in grote lijnen gelijk op. In 2023 stroomde 4,8 procent van de Amsterdamse WW'ers na afloop van de uitkering door naar de bijstand (UWV, 2024). Dat is meer dan in 2022 (4,0%), een toename die het UWV ook landelijk ziet. In Amsterdam stromen meer mensen door van de WW naar de bijstand dan landelijk (landelijk 3,7% in 2023). Jongeren stromen relatief vaak door naar de bijstand.

Hoewel het aantal Amsterdammers met een bijstandsuitkering in 2023 en 2024 gemiddeld stabiel bleef rond de 35.000, ziet de gemeente Amsterdam aan het eind van 2024 en begin 2025 weer een toename van het aantal bijstandsaanvragen. Op de langere termijn is het aantal bijstandsuitkeringen afgenomen. In 2017 werd een piek bereikt, toen ontvingen 41.000 Amsterdammers een bijstandsuitkering.

Voor het eerst in lange tijd meer arbeidsongeschiktheidsuitkeringen

In 2023 nam het aantal Amsterdammers dat een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangt toe, na een jarenlange afname (zie afb. 8.7). Eind 2023 telde Amsterdam circa 34 duizend (gedeeltelijk) arbeidsongeschikten, tegenover circa 33 duizend een jaar eerder. Landelijk is er al sinds 2019 sprake van een toename. Hierbij speelt een rol dat de AOW-leeftijd stapsgewijs is verhoogd, waardoor mensen langer gebruikmaken van een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Daarnaast zijn tegenwoordig meer mensen aan het werk, waardoor ook meer mensen een arbeidsongeschiktheidsuitkering kunnen aanvragen. Ten slotte speelt een rol dat een deel van de mensen met langdurige coronaklachten de afgelopen jaren arbeidsongeschikt werd verklaard (CBS, 2025a). Van alle personen met een

arbeidsongeschiktheidsuitkering is het merendeel volledig arbeidsongeschikt; een op de vijf arbeidsongeschikten kan wel gedeeltelijk werken.

Werknemers en zelfstandigen

Lichte groei van het aantal Amsterdammers met een vast contract

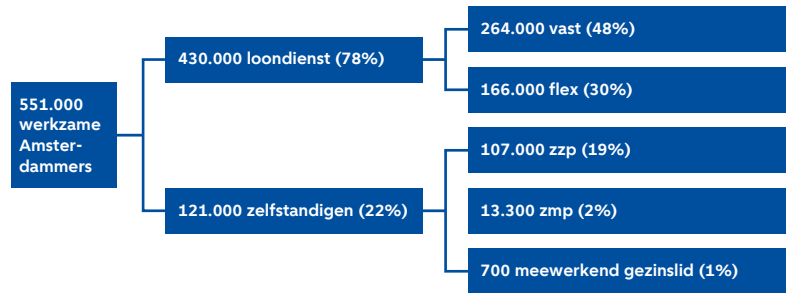
Van de 551.000 inwoners van Amsterdam met betaald werk heeft in 2024 bijna de helft een vast contract als werknemer (48%, zie afb. 8.8). Dat is relatief weinig, want landelijk heeft 56 procent een vast contract. Als iemand meerdere banen heeft, kijken we voor deze cijfers naar de baan waaraan de meeste uren worden besteed. In 2024 groeide het aandeel Amsterdammers met een vast contract van 47 naar 48 procent. Het aandeel vaste contracten is nu iets groter dan voor de coronacrisis (2019: 46 procent). Werkgevers zijn in een krappe arbeidsmarkt vaker bereid om vaste contracten aan te bieden, om personeel aan te trekken en te behouden (Merens & Kuschel, 2025). Van alle werkende Amsterdammers heeft 30 procent een flexibel contract, tegenover 27 procent landelijk.

Ontwikkeling van het aantal zelfstandigen onzeker na jaren van groei

Relatief veel Amsterdamse werkenden zijn zelfstandig ondernemer, waarvan de meeste zonder personeel (zzp, zie afb. 8.8). Van alle werkende Amsterdammers is 22 procent zelfstandige, tegenover 16 procent landelijk. Ook vergeleken met de andere grote steden heeft Amsterdam veel zelfstandigen. In Rotterdam en Utrecht gaat het om 17 procent van de werkenden, in Den Haag om 20 procent. Amsterdamse zelfstandigen werken vaak in de IT-sector (17%) en de cultuursector (14%), sectoren die in Amsterdam relatief groot zijn. Ook werken zij vaak in de zorg (11%). Het aandeel zelfstandigen groeide sinds begin deze eeuw gestaag doordat ondernemerschap door de overheid aantrekkelijker werd gemaakt (Commissie regulering van werk, 2020). Ondanks dat veel zelfstandigen het moeilijk hadden tijdens de coronacrisis is deze groep groot gebleven. Het lijkt erop dat zelfstandig ondernemerschap aantrekkelijk blijft in een tijd van personeelstekorten. Het blijkt uit onderzoek door de Rabobank dat zzp'ers die vrijwillig zelfstandige zijn geworden een hogere brede welvaart ervaren dan werknemers, terwijl zzp'ers die uit noodzaak zelfstandig zijn juist een lagere brede welvaart ervaren (Bijkerk & Aalders, 2024). Hierbij is brede welvaart door de Rabobank berekend aan de hand van elf welvaartsdimensies.

De overheid wil schijnzelfstandigheid tegengaan. Hiervan is sprake als iemand wordt ingehuurd als zelfstandige terwijl diegene eigenlijk in dienst moet zijn omdat de arbeidsomstandigheden (o.a. werktijden, keuzevrijheid) te veel lijken op die van een werknemer. Sinds 2025 kan de Belastingdienst een waarschuwing geven als er sprake is van schijnzelfstandigheid. Landelijke cijfers over het

Afb. 8.8 Werkzame Amsterdammers in 2024 naar soort contract



bron: REB (O&S) en EBB (CBS), bewerking O&S

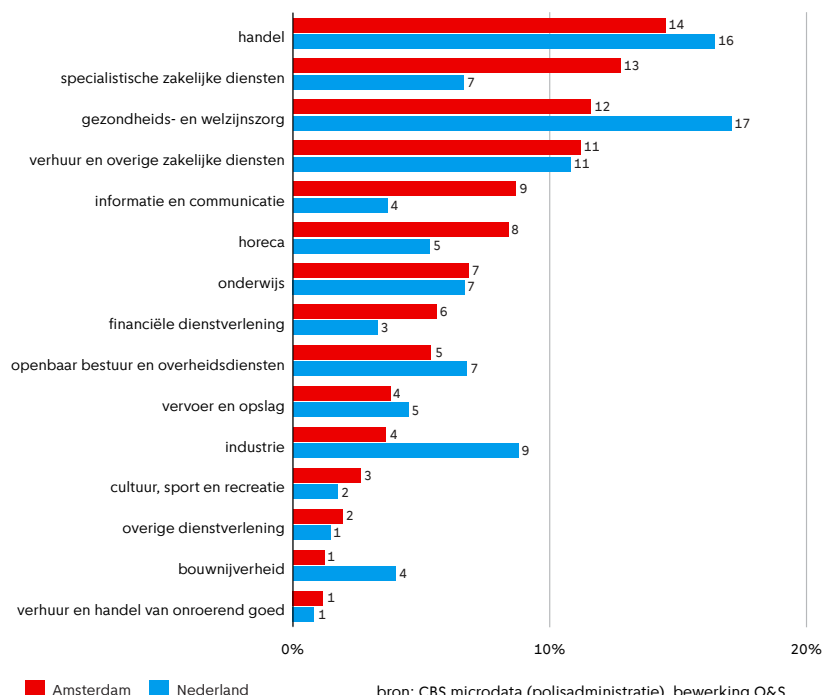
eerste kwartaal van dit jaar laten voor het eerst een daling zien van het aantal zzp'ers, vermoedelijk doordat bedrijven minder vaak zzp'ers inhuren sinds de handhaving op schijnzelfstandigheid. Het grootste deel van de zzp'ers die niet meer als zelfstandige werkzaam is, werkt nu als werknemer met een flexcontract (CBS, 2025b).

Werkenden per sector

Dienstensector nog belangrijker geworden voor de Amsterdamse arbeidsmarkt

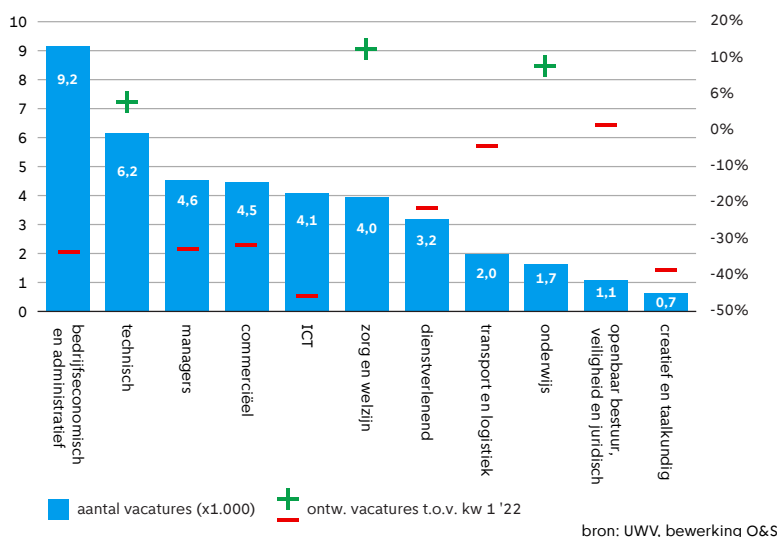
De meeste werkende Amsterdammers zijn werknemer (78%). Net als bij zelfstandigen zien we ook in de sectoren waar werknemers werken het karakter van de Amsterdamse economie terug (zie afb. 8.9). Dit betekent dat Amsterdammers vergeleken met heel Nederland relatief vaak in dienstverlenende sectoren met verschillende specialisaties werken, zoals de IT- of de financiële sector, of de sector specialistische zakelijke dienstverlening (onder andere accountancy,

Afb. 8.9 Werkenden in loondienst per sector, woonachtig in Amsterdam en in heel Nederland, december 2023



bron: CBS microdata (polisadministratie), bewerking O&S

Afb. 8.10 Aantal openstaande vacatures per beroepsklasse in 1e kwartaal 2025 (x 1.000) en groei ten opzichte van 1e kwartaal 2022 (in procenten)

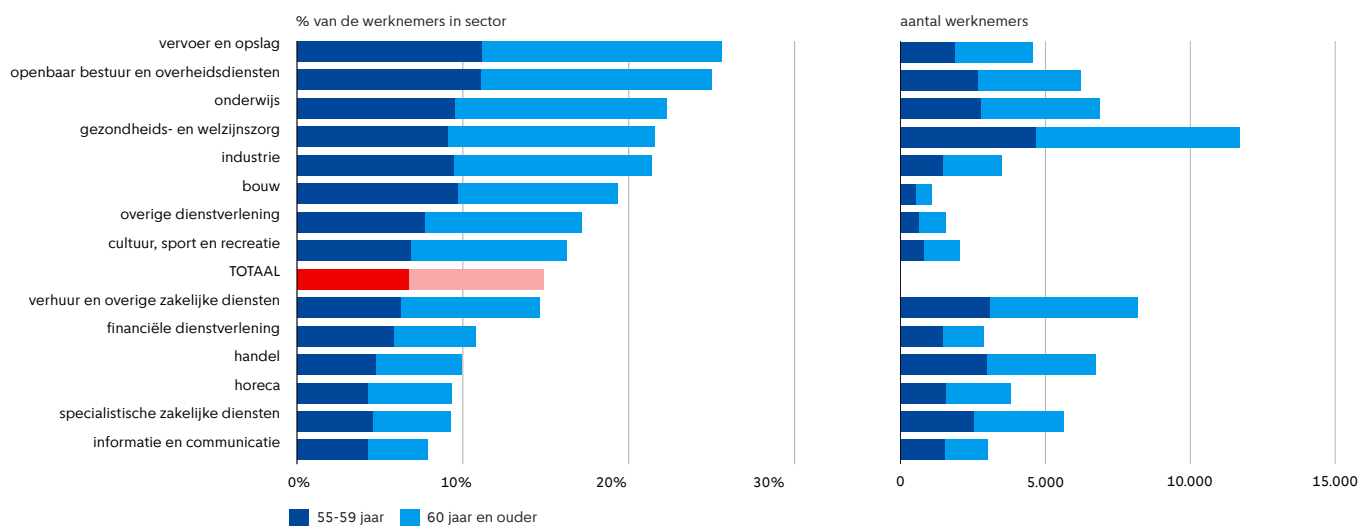


marktonderzoek, architecten). Maar ook de horeca is voor Amsterdammers een relatief grote werkgever. In de industrie en de bouwsector werken Amsterdammers juist minder vaak dan werknemers gemiddeld in Nederland. Hetzelfde geldt voor de zorgsector, de grootste werkgever in Nederland. Dit is de derde werkgever voor Amsterdammers. De afgelopen jaren is deze sectorspecialisatie van Amsterdamse werknemers nog iets sterker geworden, want in de sectoren die het meest kenmerkend zijn voor Amsterdam is het aantal Amsterdamse werknemers het sterkst gegroeid vergeleken met voor de coronacrisis (tussen 2019 en 2024). Het gaat om de specialistische zakelijke dienstverlening en informatie en communicatie. Tegelijkertijd zien we dat ook het aantal Amsterdammers met een baan in maatschappelijke sectoren als openbaar bestuur en overheidsdiensten, zorg en onderwijs relatief hard groeit.

Steeds meer openstaande vacatures in zorg, onderwijs en techniekberoepen

In totaal stonden er in het eerste kwartaal van 2025 in Groot-Amsterdam 41.250 vacatures open. Afbeelding 8.10 laat zien hoe dit aantal is verdeeld over verschillende beroepsklassen en hoe het aantal vacatures zich sinds 2022 ontwikkeld heeft. Na de coronacrisis trok de werkgelegenheid snel aan en konden werkgevers nieuwe vacatures steeds moeilijker vervullen. Volgens cijfers van het UWV piekte in 2022 het aantal openstaande vacatures in de arbeidsmarktregio Groot-Amsterdam (naast Amsterdam bestaande uit Aalsmeer, Amstelveen, De Ronde Venen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel en Uithoorn). Gemiddeld waren er dat jaar 156 openstaande vacatures per 100 werkzoekenden in de regio. In 2024 is de spanning op de arbeidsmarkt minder groot, met nog 109 vacatures per 100 werkzoekenden. In combinatie met de stijgende werkloosheid duidt dit op een (tijdelijke) ontspanning van de arbeidsmarkt. Toch blijft er de komende jaren naar verwachting sprake van aanhoudende arbeidsmarktkrapte als gevolg van de verdere vergrijzing van de bevolking (Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen, 2024). De recente ontspanning wil ook niet zeggen dat de economie minder belemmerd wordt door personeelstekorten, het is mogelijk dat werkgevers geen vacatures plaatsen omdat zij niet verwachten iemand te vinden. Landelijk geeft een kwart van de bedrijven en instellingen aan niet te groeien of opdrachten af te wijzen als gevolg van arbeidsmarktkrapte (Maurits, 2025). Terwijl het totaal aantal vacatures afnam tussen 2022 en 2025, bleef dit wel verder groeien in de zorg en het onderwijs. Hetzelfde geldt voor technische vacatures (zie afb. 8.10). In deze maatschappelijk belangrijke sectoren wordt het vinden van geschikt personeel alsmaar lastiger.

Afb. 8.11 Aandeel en aantal werkenden in loondienst van 55 t/m 59 jaar en 60 jaar en ouder per sector*, 2024



* Alleen sectoren met meer dan 1.000 werknemers van 55 jaar of ouder

bron: microdata (polisadministratie), bewerking O&S

Vijftien procent van de Amsterdamse werknemers is zestig jaar of ouder

In de sectoren waar het aantal vacatures het hardst groeit, bereiken de komende jaren ook relatief veel Amsterdamse werknemers de pensioenleeftijd. Ruim 36.000 Amsterdamse werknemers zijn 60 jaar of ouder. Het gaat om 15 procent van alle werknemers. Maatschappelijk belangrijke sectoren als de overheid (25%), het onderwijs (22%) en de zorg (22%) horen bij de sectoren met de meeste werknemers van 55 jaar of ouder (zie afb. 8.11). Naar verwachting zal de vervangingsvraag hier de komende jaren groot zijn omdat personeel met pensioen gaat. Aan de andere kant zijn dit de sectoren waar het langer doorwerken van oudere werknemers het meeste kan bijdragen aan het op de korte termijn beperken van personeelstekorten.

Werkomstandigheden

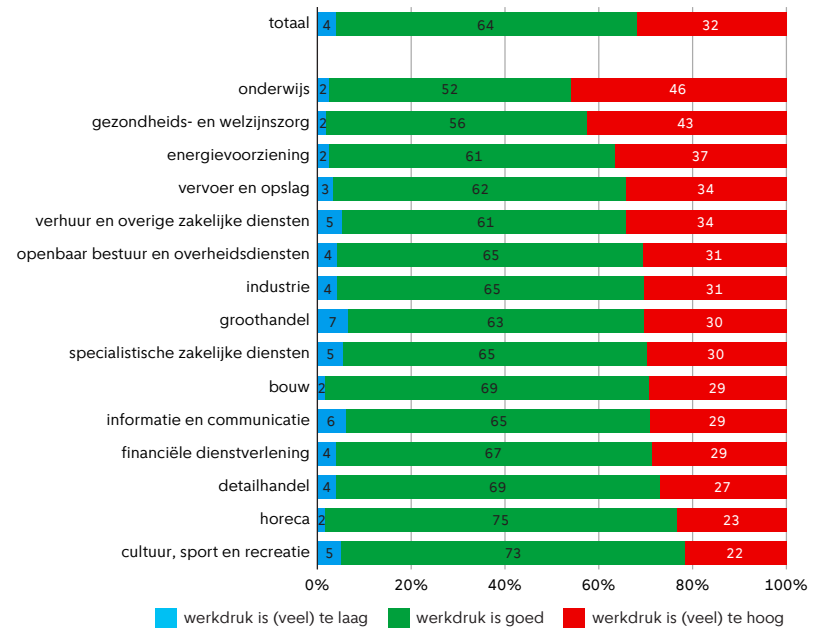
Werktevredenheid en werkdruk

De meeste Amsterdammers zijn tevreden met hun werk. In de Regionale Enquête Beroepsbevolking, de enquête over werk die O&S vier keer per jaar uitzet onder Amsterdammers, geeft in 2024 gemiddeld ruim driekwart van de Amsterdamse werkenden aan tevreden of zeer tevreden te zijn met hun werk (78%). Een groep van 7 procent is (zeer) ontevreden en de overige 15 procent is niet tevreden en ook niet ontevreden. Zelfstandig ondernemers zijn vaker tevreden of zeer tevreden over hun werk dan werknemers (83% tegenover 77%). Andere belangrijke voorspellers van de werktevredenheid zijn of iemand het gevoel heeft niet onder- of overgekwalficeerd te zijn voor het werk dat diegene doet en de hoogte van het inkomen.

Daarnaast is er een sterke negatieve samenhang tussen de werktevredenheid en de werkdruk die iemand ervaart. In 2024 zijn deelnemers aan het onderzoek voor het eerst gevraagd naar de ervaren werkdruk. Uit de resultaten blijkt dat één op de drie (32%) werkenden de werkdruk als hoog of veel te hoog beoordeelt (zie afb. 8.12). De verschillen tussen sectoren zijn aanzienlijk. Werkenden in het onderwijs en de zorg ervaren het vaakst een te hoge werkdruk (46% en 43%). Werkenden in de horeca en de cultuursector het minst vaak (23% en 22%). In deze cijfers zijn werkenden die ook voltijdsonderwijs volgen niet meegenomen. Deze groep ervaart veel minder vaak een te hoge werkdruk dan niet-onderwijsvolgenden.

Hoewel werkenden in het onderwijs en de zorg de hoogste werkdruk ervaren, ligt de werktevredenheid in deze sectoren op of licht boven het gemiddelde. In het onderwijs is 78 procent (zeer) tevreden, in de zorg 81 procent. In de groot- en detailhandel (65% tevreden of zeer tevreden) en de horeca (69%) is de werktevredenheid het laagst, in de cultuursector en bij de overheid is de tevredenheid het hoogst (85%).

Afb. 8.12 Oordeel over de werkdruk per sector, Amsterdamse werkenden met uitzondering van voltijds onderwijsvolgenden, 2024



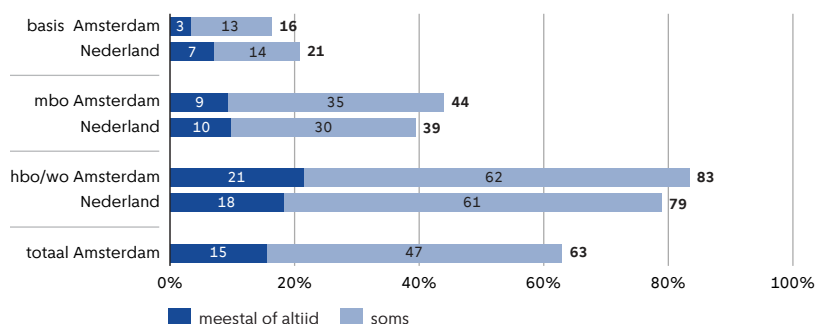
bron: O&S, Regionale Enquête Beroepsbevolking

Vooral hbo- en universitair opgeleiden werken thuis

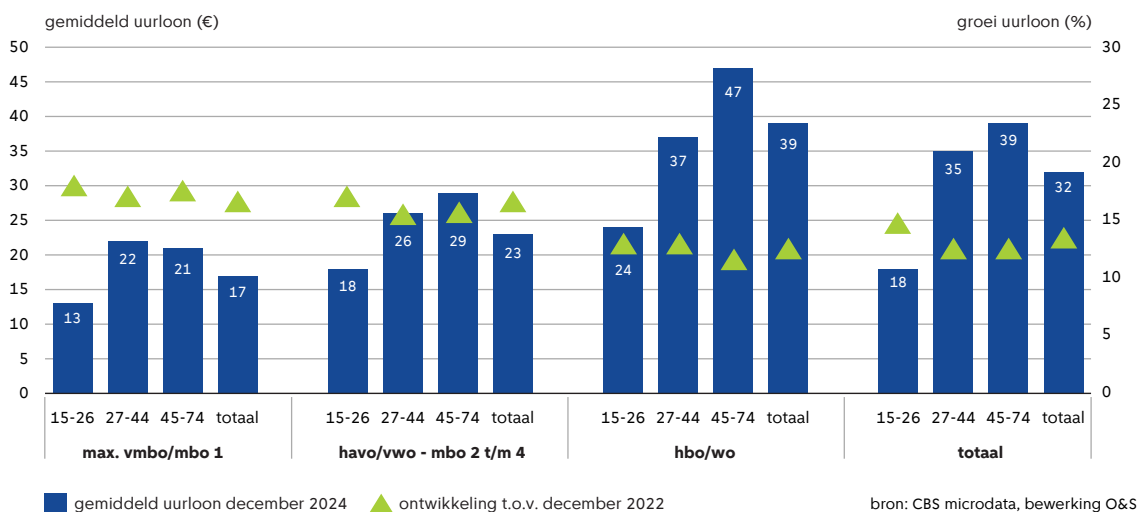
Meer dan 6 op de 10 werkende Amsterdammers werkt weleens thuis (63%, zie afb. 8.13). Landelijk ligt dit aandeel lager, op 52 procent. In 2023 was het aandeel thuiswerkers in Amsterdam nog wat hoger (65%) dan in 2024, maar er wordt nog steeds veel vaker (deels) vanuit huis gewerkt dan voor corona. In 2019 werkte 5 procent van de Amsterdammers vooral thuis.

De mate waarin men thuiswerkt verschilt sterk tussen opleidingsniveaus en de daaraan gerelateerde banen. Van de Amsterdamse werkenden met een basisopleiding werkt 16 procent thuis, tegenover 83 procent van de hbo-/wo-opgeleiden (zie afb. 8.13). Landelijk zien we een vergelijkbaar patroon. Dat Amsterdammers relatief veel thuiswerken hangt dus vooral samen met de sterke vertegenwoordiging van hbo- en wo-ers. Zij hebben vaker werk waarin thuiswerken mogelijk is. Bovendien werken Amsterdammers met een hbo- of wo-opleiding

Afb. 8.13 Aandeel van de werkenden dat thuiswerkt, naar opleidingsniveau, Amsterdam en Nederland, 2024



bron: O&S, Regionale Enquête Beroepsbevolking

Afb. 8.14 Gemiddeld uurloon naar opleidingsniveau en leeftijdsgroep, in december 2024 en ontwikkeling ten opzichte van december 2022

vaker thuis dan Nederlanders met hetzelfde opleidingsniveau. Dit hangt ermee samen dat Amsterdammers vaker in dienstverlenende sectoren werken waarin vanuit huis werken mogelijk is.

Lonen van werknemers sterk gestegen

Het inkomen van werknemers is de afgelopen jaren sterk gestegen. Dit zien we bijvoorbeeld aan de cao-lonen. In 2023 stegen deze met gemiddeld 6 procent en in 2024 met 7 procent (CBS, 2025c). De laatste keer dat de loonstijging zo hoog was, was 47 jaar geleden, in 1977. De sterke stijging komt door de voortdurend krappe arbeidsmarkt en is daarnaast een reactie op de hoge inflatie. De loongroei is ook duidelijk terug te zien in het gemiddeld verdiende uurloon van Amsterdammers in loondienst. Dit is eind 2024 13 procent hoger dan twee jaar eerder (zie afb. 8.14). Het uurloon steeg het sterkst onder jongeren (15-26 jaar) en Amsterdammers met maximaal een mbo-1 opleiding. Hierin is ook de stijging van het minimumloon en minimumjeugdloon, dat elk jaar in januari en juli verhoogd wordt, terug te zien.

Het gemiddelde bruto uurloon van Amsterdamse werknemer bedroeg in december 2024 €32 (zie afb. 8.14). Vrouwen verdienen gemiddeld €30 per uur en mannen €34. Uit onderzoek van het CBS blijkt dat het loonverschil tussen mannen en vrouwen de afgelopen jaren steeds kleiner wordt (CBS, 2025d). Iemands inkomen hangt sterk samen met het opleidingsniveau en de leeftijd. Werkenden verdienen gemiddeld genomen meer naarmate zij ouder zijn. Het perspectief op inkomensgroei naarmate iemand ouder wordt, hangt wel af van iemands opleidingsniveau. Vooral onder werkenden zonder startkwalificatie (maximaal vmbo/mbo-1) is dit perspectief beperkt. In deze groep verdienen 27- tot 45-jarigen gemiddeld evenveel als 45- tot 75-jarigen. Het perspectief op inkomensgroei is het sterkst onder Amsterdammers met een hbo- of wo- opleiding.

Literatuurlijst

- Aalders, S. & Bijkerk, S. (2024). *Rabobank. Brede welvaart verschillen tussen vrijwillige zzp'ers en zzp'ers uit noodzaak*. <https://www.rabobank.nl/kennis/d011428841-bredewelvaart-verschillen-tussen-vrijwillige-zzp-ers-en-zzp-ers-uit-noodzaak>
- CBS. (2025a). Uitkeringen. In: Centraal Bureau voor de Statistiek. *De Arbeidsmarkt in Cijfers*. <https://longreads.cbs.nl/dearbeidsmarktincijfers-2024/uitkeringen/>
- CBS. (2025b). *Afname aantal zzp'ers na jarenlange stijging*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/19/afname-aantal-zzp-ers-na-jarenlange-stijging>
- CBS. (2025c). Lonen en Loonkosten. In: Centraal Bureau voor de Statistiek. *De Arbeidsmarkt in Cijfers*. <https://longreads.cbs.nl/dearbeidsmarktincijfers-2024/lonen-en-loonkosten/>
- CBS. (2025d.) *Loonverschil tussen mannen en vrouwen steeds kleiner* <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/18/loonverschil-tussen-mannen-en-vrouwen-steeds-kleiner>
- Commissie Regulering van Werk. (2020). *In wat voor land willen wij werken?* Eindrapport commissie regulering van werk. Opgehaald van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/01/23/rapport-in-wat-voor-land-willen-wij-werken>
- Groot, de H.L.F., Heyma, A., Den Nijs, S., Premchand, Y., Ruit, R., Verweij, E., Vlaanderen., M. (2025). *Economische Verkenningen Metropoolregio Amsterdam 2025*. Opgehaald van <https://www.metropoolregioamsterdam.nl/wp-content/uploads/2025/06/EVMRA-2025.pdf>
- Maurits, E. (2025). *Krappe arbeidsmarkt belemmert groei organisaties*. ESB. <https://esb.nu/krappe-arbeidsmarkt-belemmert-groei-organisaties/>
- Merens, M., & Kuschel, A. (2025). *De krapte als kans*. SCP. Opgehaald van <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2025/06/10/de-krapte-als-kans>
- O&S, Onderzoek en Statistiek. (2025a). *Arbeidsparticipatie stijgt, vooral onder 55-plussers*. <https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/arbeidsparticipatie-stijgt-vooral-onder-55-plussers>
- O&S. (2025b). *Hoelang zijn Amsterdammers onderweg naar hun werk?* <https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/hoelang-zijn-amsterdammers-onderweg-naar-hun-werk>
- O&S. (2025c). *Hoe reizen Amsterdammers naar hun werk?* <https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/hoe-reizen-amsterdammers-naar-hun-werk>
- Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050. (2024). *Gematigde groei*. Rapport van de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050. Opgehaald van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/01/15/gematigde-groei-rapport-van-de-staatscommissie-demografische-ontwikkelingen-2050>
- UWV Arbeidsmarktinformatie en advies. (2024). *Doorstroom WW naar bijstand*. Opgehaald van https://www.werk.nl/imagesdxa/factsheet_doorstroom_ww_naar_bijstand_2023_groot_amsterdam_tcm95-463185.pdf

9

Inkomen

Dit hoofdstuk beschrijft de financiële situatie van de Amsterdamse huishoudens. Wat is het doorsnee inkomen en vermogen van Amsterdamse huishoudens en kunnen zij daar goed mee rondkomen? Hoeveel huishoudens behoren tot de minima, hoeveel hebben er problematische schulden en hoeveel maakten gebruik van gemeentelijke armoederegelingen en overige voorzieningen, zoals de Voedselbank en bijstand? En wat zijn de ontwikkelingen daarin?

Auteurs: Isabel Orlemans, Ranu Sewdas, Renske Hoedemaker, Anneloes van Schaik, Hetty van Kempen en Idske de Jong



Kernpunten

- In 2023 had een mediaan Amsterdams huishouden jaarlijks 39.400 euro te besteden. Dit is een stijging van 13 procent ten opzichte van 2021. Deze groei is iets sterker dan landelijk, maar het inkomen blijft lager liggen dan landelijk.
- In Amsterdam wonen relatief veel huishoudens met zeer lage (17%) en zeer hoge inkomens (15%), waardoor de inkomensongelijkheid relatief groot is. De inkomensongelijkheid is hiermee vergelijkbaar met de afgelopen jaren.
- Economische zelfstandigheid onder Amsterdammers groeit. Desondanks is nog steeds 29 procent van de Amsterdamse vrouwen en 22 procent van de mannen niet economisch zelfstandig.
- Huishoudens hadden in 2023 een mediaan vermogen van €13.600. Dit is vergelijkbaar met 2022, maar een stijging van €4.800 in vergelijking met 2019. Eigen woningbezitters hebben doorgaans een hoger vermogen dan huurders en de kloof hiertussen is in Amsterdam groter dan landelijk.
- Het aandeel Amsterdammers met een problematische schuld is de afgelopen jaren licht gedaald; in 2023 had 7 procent van de Amsterdammers een schuld die zij als een probleem ervoeren. Achterstanden in het betalen van de vaste lasten en private schulden komen het vaakst voor.
- Hoewel de koopkracht in Amsterdam is gestegen, geeft een derde van de Amsterdammers aan moeite te hebben om financieel rond te komen. Onder Amsterdammers met een laag inkomen loopt dit op tot driekwart.
- Het aantal Amsterdamse huishoudens dat moet rondkomen van een laag inkomen is gedaald tot 69.600 in 2022. Daarmee zijn 15,9 procent van de Amsterdamse huishoudens minimahuishoudens.
- Een deel van de Amsterdammers maakt geen gebruik van gemeentelijke inkomensvoorzieningen, terwijl ze daar wel recht op hebben. Het gaat om één op de tien Amsterdammers die recht hebben op kindregelingen die daar geen gebruik van maken, en om één op de vier Amsterdammers die geen gebruik maken van de stadspas of het gratis OV voor ouderen. Onbekendheid en wantrouwen in de overheid spelen hierbij een rol.
- Sinds oktober 2024 neemt het aantal huishoudens dat ingeschreven staat bij Voedselbank Amsterdam iets toe, tot 1.566 in januari 2025. De meest voorkomende huishoudtypen zijn alleenstaanden en eenoudergezinnen.
- Eind 2023 maakten 30.790 huishoudens gebruik van algemene bijstand voor thuiswonenden, dit is 7,5 procent van de Amsterdamse huishoudens. Dit is een daling ten opzichte van 2015, toen maakten 38.620 huishoudens gebruik van een bijstandsuitkering.
- Tussen 2023 en 2033 verwachten we dat de huidige bijstandspopulatie verder vergrijsd en verder daalt tot ongeveer 28.000 huishoudens.

In dit hoofdstuk komen achtereenvolgens de volgende thema's aan de orde: inkomensontwikkeling, inkomensverschillen binnen Amsterdam, economische zelfstandigheid, vermogensontwikkeling, de prevalentie van problematische schulden, armoede, armoedevoorzieningen en bijstandsgebruik onder Amsterdammers.

Omdat veel inkomens- en vermogensgegevens gebaseerd zijn op de belastingaangifte, is 2023 veelal

het meest recente jaar. Cijfers over 2024 zijn naar verwachting in het najaar van 2025 beschikbaar.

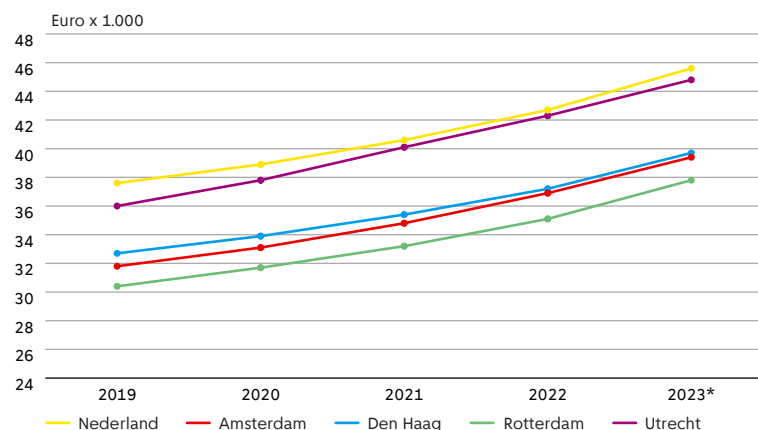
Inkomensontwikkeling

Jaarinkomen stijgt met 13 procent tussen 2021 en 2023 in Amsterdam

In 2023 hadden Amsterdamse huishoudens jaarlijks gemiddeld 55.300 euro te besteden. Dit is een groei van 13 procent ten opzichte van 2021 (48.800 euro). Deze groei is vergelijkbaar met Nederland, waar het besteedbaar inkomen gemiddeld 900 euro hoger ligt. Het CBS hanteert de volgende definitie van besteedbaar inkomen: het bruto-inkomen verminderd met betaalde inkomensoverdrachten, premies inkomens- en ziektekostenverzekeringen, en belastingen op inkomen en vermogen.

Het is belangrijk om naast het gemiddelde ook naar het mediaan besteedbaar inkomen te kijken, omdat het gemiddelde gevoelig is voor extreme waarden. Wanneer alle huishoudens worden gerangschikt van laag naar hoog op basis van hun inkomen, dan is het mediaan inkomen het inkomen van het middelste huishouden. Dit betekent dat de helft van de huishoudens minder of evenveel verdient als de mediaan, en de andere helft meer. Het mediaan inkomen ligt lager dan het gemiddeld inkomen doordat de hoogste inkomensgroepen het gemiddelde naar boven trekken.

Afb. 9.1 Ontwikkeling mediaan besteedbaar jaarinkomen van huishoudens (excl. Studentenuishoudens) in de G4 en Nederland, 2019-2023 (x1.000 euro)



* betreft voorlopige cijfers

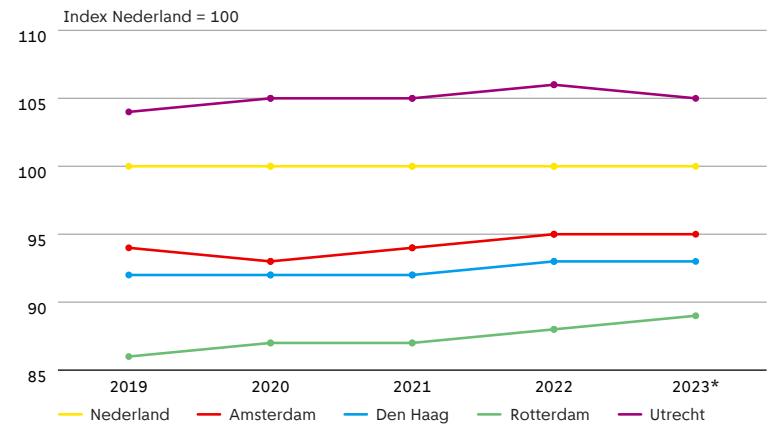
bron: CBS Statline

In 2023 was het mediaan inkomen van Amsterdamse huishoudens 39.400 euro (zie afb. 9.1). Dit is een stijging van 13 procent vergeleken met 2021 en 24 procent ten opzichte van 2019. Deze groei komt grotendeels door de sterke stijging van het minimumloon en de daaraan gekoppelde uitkeringen en de cao-lonen als reactie op inflatie. De groei was daarmee sterker dan landelijk, maar het Amsterdamse mediane inkomen lag nog steeds 6.200 euro onder de Nederlandse mediaan. Vergeleken met de andere G4-steden lag het mediaan inkomen iets onder dat van Den Haag, sterk onder het niveau van Utrecht, maar boven dat van Rotterdam.

Om huishoudinkomens beter te kunnen vergelijken, wordt het besteedbaar inkomen omgerekend naar een gestandaardiseerd inkomen. Dit houdt rekening met de grootte en samenstelling van huishoudens, zodat alle inkomens vergelijkbaar zijn met die van een eenpersoonshuishouden. Voor Amsterdam levert dit een iets ander beeld op (zie afb. 9.2). Het mediane gestandaardiseerde inkomen ligt dan boven dat van Den Haag en relatief dicht bij het landelijke niveau. Amsterdam ligt onder de Nederlandse index in 2023, maar hoger dan Rotterdam en Den Haag. Ten opzichte van een jaar eerder, volgt de inkomensontwikkeling in Amsterdam dezelfde trend als landelijk. In Utrecht is daarentegen een daling te zien, terwijl in Rotterdam juist een stijging plaatsvond.

In Amsterdam kan ook een vergelijking worden gemaakt tussen wijken, door het mediaan gestandaardiseerde inkomen per wijk af te zetten tegen het gemiddelde Amsterdamse cijfer (zie afb. 9.3). Mediane huishoudinkomens zijn het hoogst in 2023 in de wijken Bloemendalerpolder, Prinses Irenebuurt e.o., Apollobuurt, Nieuwendammerdijk/Buiksloterdijk, Willemspark en Houthavens. In de wijk Westpoort is het mediane inkomen juist het laagst.

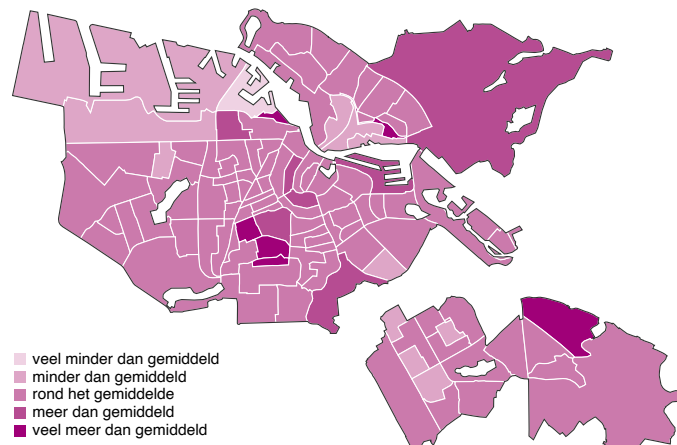
Afb. 9.2 Ontwikkeling mediaan gestandaardiseerd inkomen in de G4 (excl. studentenhuishoudens), 2019-2023 (index Nederland = 100)



* betreft voorlopige cijfers

bron: CBS Statline

Afb. 9.3 Mediaan gestandaardiseerd inkomen Amsterdamse huishoudens (€32.797) naar wijk (excl. studentenhuishoudens), 2023*



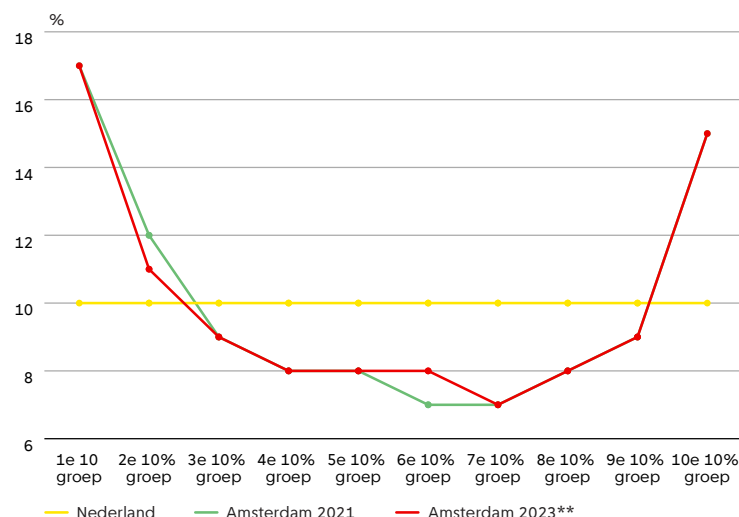
* betreft voorlopige cijfers

bron: CBS Microdata, bewerking O&S

Inkomensongelijkheid relatief groot in Amsterdam

Als we voor Nederland het gestandaardiseerde besteedbare huishoudinkomen van laag naar hoog sorteren en verdelen in groepen van tien procent, kunnen we de bijbehorende inkomensgrenzen gebruiken voor Amsterdam. Zo krijgen we een beeld van hoe de inkomensverdeling in Amsterdam zich verhoudt tot die van heel Nederland. Net zoals in de

Afb. 9.4 Inkomensverdeling Amsterdamse huishoudens ten opzichte van het Nederlandse gemiddelde, 2021* en 2023 (procenten)**



* De Nederlandse huishoudens zijn op basis van hun gestandaardiseerd besteedbaar inkomen verdeeld in tien even grote groepen (decielen, gele lijn). Vervolgens is bepaald welk aandeel van de Amsterdamse huishoudens een gestandaardiseerd besteedbaar inkomen heeft tussen de inkomensgrenzen van deze decielen.

** betreft voorlopige cijfers

bron: CBS Statline

andere grote steden, is de verdeling van het huishoudinkomen in Amsterdam meer gepolariseerd dan in Nederland. Er zijn relatief veel hele lage en hele hoge inkomens, en juist minder middeninkomens. Dit beeld in 2023 is vergelijkbaar in 2021 en 2022. In 2023 zijn er in Amsterdam 17 procent zeer lage inkomens (een inkomen tot en met het eerste deciel in Nederland; zie afb. 9.4). Dit is vergelijkbaar met Den Haag en Rotterdam, en hoger dan in Utrecht waar dit percentage 12 procent is. Tegelijkertijd is het aandeel huishoudens met een heel hoog inkomen (vanaf het negende

deciel in Nederland) in Amsterdam het grootst met 15 procent, gevolgd door Utrecht met 14 procent. In Den Haag en Rotterdam bedraagt het aandeel hoge inkomens respectievelijk 11 procent en 8 procent. Op basis van het aandeel met een zeer hoog of zeer laag inkomen, stellen we weer vast dat de inkomensongelijkheid in Amsterdam het grootste is van alle G4-steden, en groter is dan in Nederland. Het hoge aandeel huishoudens met een hoog inkomen in Amsterdam hangt nauw samen met het hoge aandeel huishoudens met een hbo- en wo-opleiding (O&S, 2023). In 2024 heeft 58 procent van de Amsterdamse beroepsbevolking een hbo- of universitair diploma (Nederland: 41%); in 2014 was dit nog 52 procent (Nederland: 33%). Ook het aandeel stellen met twee hbo/wo-opgeleide partners neemt de laatste jaren toe. Zij hebben ook vaak een hoog inkomen en zo stapelt het economisch en cultureel kapitaal zich op binnen deze huishoudens.

Ditzelfde beeld is terug te zien in de Gini-coëfficiënt, een veelgebruikte maat voor ongelijkheid waarbij een waarde dichtbij nul een gelijkere inkomensverdeling laat zien, en richting één juist ongelijker. Afbeelding 9.5 laat zien dat in 2023 de Gini-coëfficiënt in Amsterdam en Nederland hetzelfde is als in 2021. Wel is in tien jaar tijd de inkomensongelijkheid in Amsterdam toegenomen van 0,32 naar 0,37, terwijl deze in Nederland onveranderd is en lager ligt.

Inkomensverschillen binnen Amsterdam

Mediaan huishoudinkomen het hoogst onder werknemers en eigenwoningbezitters

De hoogte van het huishoudinkomen hangt samen met de bron van het inkomen. In 2023 was de mediaan van het gestandaardiseerd huishoudinkomen het hoogst onder werknemers, namelijk 38.900 euro. Zonder correctie voor huishoudsamenstelling zou dit jaarinkomen 49.600 euro bedragen. Zelfstandigen volgden met een mediaan van het gestandaardiseerd inkomen van 35.700 euro in 2022. Zonder correctie voor huishoudsamenstelling zou dit jaarinkomen 45.300 euro bedragen. De laagste mediane inkomens werden logischerwijs gemeten onder ontvangers van sociale uitkeringen.

Het mediaan inkomen is het hoogst onder eigenwoningbezitters. Omgerekend naar een eenpersoonshuishouden bedraagt in Amsterdam hun mediaan jaarinkomen 49.700 euro. Dit is 8.200 euro hoger dan in Nederland. Huishoudens met een huurwoning zonder huurtoeslag hebben een lager mediaan inkomen van 32.800 euro. Omdat huurtoeslag afhankelijk is van het huishoudinkomen, ligt het mediaan inkomen lager onder huurders die deze toeslag ontvangen. Ten opzichte van 2019 groeide het besteedbaar inkomen het sterkst onder Amsterdamse huurders.

Afb. 9.5 Inkomensongelijkheid (Gini-coëfficiënt*) in Amsterdam en Nederland, 2013, 2019, 2021 en 2023 ** (hoe hoger des te meer inkomensongelijkheid)

	2013	2019	2021	2023**
Amsterdam	0,32	0,32	0,37	0,37
Nederland	0,29	0,29	0,29	0,29

*Een maatstaf voor ongelijkheid die tussen de 0 en 1 ligt. Hoe dichtbij 0 hoe gelijkjer de verdeling. De maatstaf is gevoelig voor veranderingen rond het gemiddelde.

** betreft voorlopige cijfers

bron: CBS en CBS Microdata, bewerking O&S

Hoger mediaan inkomen dan landelijk onder 25- tot 45-jarigen

In Amsterdam is het gestandaardiseerd mediaan inkomen het hoogst onder huishoudens met een hoofdkostwinner tussen de 25 en 45 jaar (zie afb. 9.6). Opvallend is dat Amsterdam hierin afwijkt van landelijk, waar het mediaan gestandaardiseerde inkomen juist hoger is onder 45- tot 65-jarigen. Daarnaast ligt alleen voor 25- tot 45-jarigen het mediaan gestandaardiseerd inkomen hoger dan landelijk. Dit verschil hangt samen met de 'kapitaalstapelaars' in Amsterdam. Amsterdammers rond de 30 jaar zijn relatief vaker hbo- of wo-opgeleid en deze groep heeft ook vaker een hoog inkomen. Dit geldt het sterkst voor stellen met twee hbo-/wo-opgeleide partners.

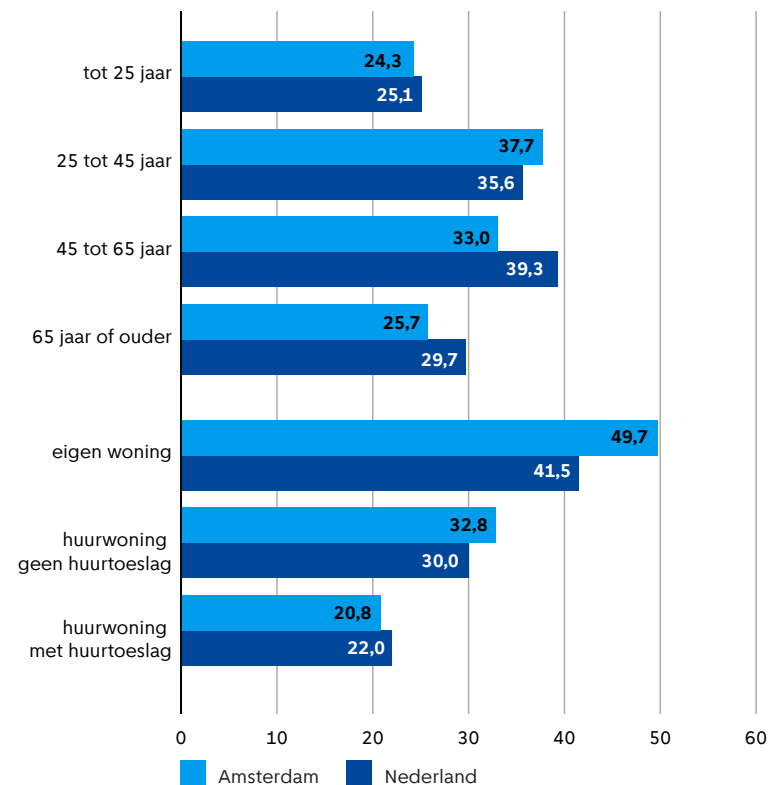
Meer oudere Amsterdammers met een laag inkomen

In de afgelopen tien jaar is het aantal Amsterdammers van 65 jaar en ouder met een derde gegroeid. Deze toename is vooral toe te schrijven aan de groei van het aantal oudere inwoners met een migratieachtergrond – een groep die naar verwachting ook in de toekomst het sterkst blijft groeien. Tegelijkertijd wonen steeds meer oudere Amsterdammers alleen (zie ook O&S, 2024a). Deze twee ontwikkelingen hangen sterk samen met de inkomenspositie. Alleenwonenden hebben doorgaans maar één inkomen, en ouderen met een migratieachtergrond zijn vaak in het buitenland geboren, waardoor zij vaker te maken hebben met een beperkte pensioenopbouw en een AOW-gat (Lössbroek, 2024).

In 2022 leefde 46 procent van de Amsterdamse huishoudens met ten minste één persoon vanaf de AOW-leeftijd van een laag inkomen (O&S, 2025a). Een laag inkomen wordt gedefinieerd als maximaal de helft van het gemiddelde besteedbare inkomen in Nederland. In 2014 lag dit percentage nog op 41 procent. Dit betrof in 2022 ongeveer 40.000 huishoudens. In absolute aantallen is deze groep tussen 2014 en 2022 het sterkst gegroeid in vergelijking met de hogere inkomensgroepen. Amsterdamse AOW-huishoudens hebben vaker een laag inkomen dan gemiddeld in Nederland, waar 28 procent van de AOW-huishoudens onder deze grens valt.

Voor deze huishoudens is er op deze leeftijd weinig perspectief op verbetering van de financiële situatie, zeker omdat zij gemiddeld een veel lager vermogen hebben. Het mediane vermogen van AOW-huishoudens met een laag inkomen is 4.855 euro. Ter vergelijking: bij een laag middeninkomen is dit 70.021 euro en bij een hoog midden- tot hoog inkomen 707.577 euro. Dit grote verschil wordt grotendeels verklaard doordat AOW-huishoudens met een laag inkomen vaker huren, terwijl hogere inkomensgroepen veelal een eigen woning bezitten.

Afb 9.6 Mediaan gestandaardiseerd inkomen naar leeftijd en woningbezit (excl. studentenhuishoudens), 2023*



* betreft voorlopige cijfers

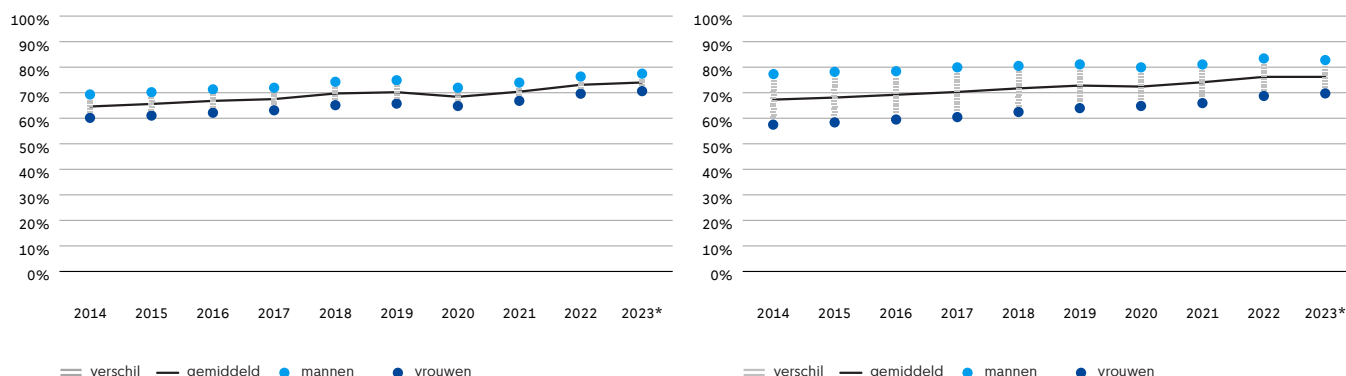
bron: CBS Statline

Economische zelfstandigheid

Economische zelfstandigheid groeit, maar kwart niet economisch zelfstandig.

In 2023 was een groter deel van de Amsterdammers economisch zelfstandig dan in 2019. Toch geldt dit nog niet voor een kwart van de bevolking. Iemand is economisch zelfstandig als het persoonlijk inkomen uit loondienst of een eigen bedrijf ten minste op het bijstandsniveau ligt, dit was in 2023 netto 1.196,66 euro per maand. Er wordt geen rekening gehouden met vermogen. Hoewel vrouwen minder vaak economisch zelfstandig zijn dan mannen, is het verschil tussen beide groepen kleiner geworden sinds 2019 (zie afb. 9.7). In Amsterdam is in 2023 71 procent van de vrouwen economisch zelfstandig, terwijl dit bij mannen 78 procent is. Opvallend is dat mannen in Amsterdam minder vaak economisch zelfstandig zijn dan gemiddeld in Nederland, terwijl vrouwen juist iets vaker economisch zelfstandig zijn dan landelijk.

Afb. 9.7 Economische zelfstandigheid mannen en vrouwen in Amsterdam (links) en Nederland (rechts), 2014 -2023* (procenten)



* betreft voorlopige cijfers

bron: CBS

Vermogen

Vermogen lager dan landelijk

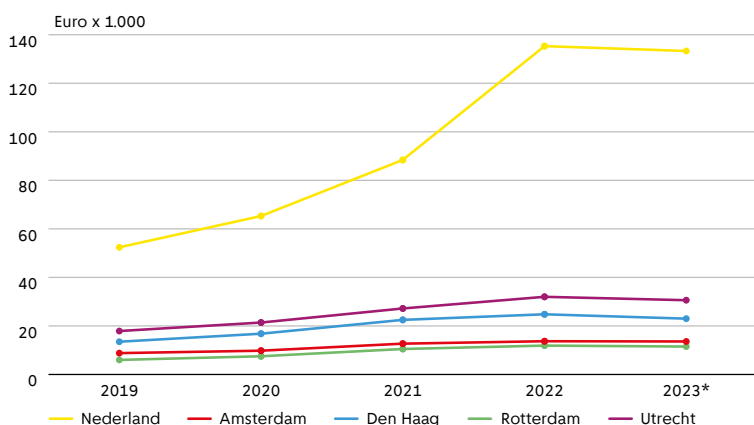
Amsterdamse huishoudens hadden een gemiddeld vermogen van 318.400 euro in 2023. Het vermogen is de waarde van alle bezittingen (zoals spaargeld, aandelen, de eigen woning en ondernemingsvermogen) minus eventuele schulden (waaronder een hypotheekschuld en studieschuld). Dit is een toename van ongeveer 100.000 euro ten opzichte van 2019 (222.600 euro). Vergelijken met 2022 is het gemiddeld vermogen afgenomen met 6.100 euro. Landelijk is het gemiddelde vermogen met 322.900 iets hoger, in Utrecht en Den Haag ligt het gemiddeld vermogen ongeveer 50.000 euro lager en in Rotterdam is dit ruim 130.000 euro.

Bij vermogen is het belangrijk om naast het gemiddelde ook naar het mediane vermogen te kijken; het gemiddelde is namelijk gevoelig voor extreme vermogens, zoals die van miljonairs, en kan daardoor het beeld sterk vertekenen. Het mediaan vermogen in 2023 is in Amsterdam 13.600 euro. Terwijl in de andere G4-steden en Nederland een lichte daling van het mediaan vermogen plaatsvond,

bleef het mediaan vermogen in Amsterdam nagenoeg gelijk tussen 2022 en 2023 (zie afb. 9.8). Ten opzichte van 2019, voor de coronacrisis, ligt het vermogen veel hoger (8.800 euro). Het mediaan vermogen ligt iets boven Rotterdam (11.500 euro) maar onder Den Haag (23.000 euro) en Utrecht (30.600 euro). De sterke landelijke stijging komt voornamelijk door de sterke stijging in de eigenwoningwaarde (CBS, 2023a; CBS, 2024a). Een sterke waardevermindering vond ook in de grote steden plaats, maar het aandeel huishoudens met een eigen woning is beduidend lager in Amsterdam dan landelijk (CBS Statline, 2024). Ook wonen er in grote steden relatief veel jongeren en huishoudens met (zeer) lage inkomens. Deze twee groepen hebben vaak weinig vermogen.

Dat het mediane vermogen lager ligt in Amsterdam dan landelijk is komt deels door het grote aandeel huishoudens met een negatief vermogen. In 2023 had 21 procent van de huishoudens in Amsterdam een negatief vermogen, dit is 12 procent in Nederland. Een huishouden heeft een negatief vermogen als de totale waarde van de schulden van een huishouden hoger zijn dan de totale waarde van hun bezittingen (zie ook de paragraaf 'problematische schulden'). Tegelijkertijd ligt het aandeel miljonairs iets hoger dan landelijk; 6 procent van de huishoudens in Amsterdam tegenover 5 procent landelijk. Van de Amsterdamse miljonairs ligt het mediane vermogen op 1.633.700 euro en het gemiddelde vermogen op 3.359.500 euro.

Afb. 9.8 Ontwikkeling mediaan vermogen van huishoudens (incl. studentenhuishoudens) in de G4 en Nederland, 2019-2023 (x1.000 euro)



* betreft voorlopige cijfers

bron: CBS Statline

Ook tussen wijken verschilt het mediane vermogen. In de wijken Prinses Irenebuurt e.o., Nieuwendammerdijk/Buiksloterdijk, Waterland, Apollobuurt en Bloemendalerpolder ligt het mediane vermogen een stuk hoger dan gemiddeld in de stad (zie afb. 9.9). In geen enkele wijk ligt het mediaan vermogen (veel) lager dan gemiddeld.

Vermogensongelijkheid in Amsterdam groot, vooral door veel zeer lage vermogens

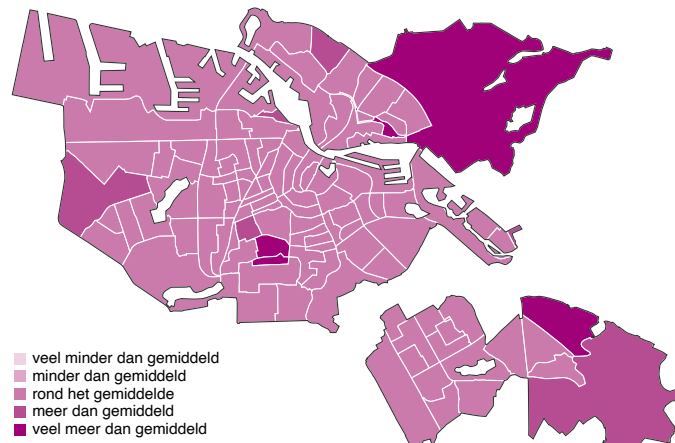
In Amsterdam hebben relatief veel huishoudens een zeer laag vermogen (een vermogen tot en met het tiende percentiel in Nederland), namelijk 17 procent. In tegenstelling tot het grote aandeel zeer hoge inkomens, zijn er in Amsterdam relatief weinig huishoudens met een zeer hoog vermogen (vanaf het negende deciel in Nederland); namelijk 7 procent. Dit hangt mogelijk samen met het hoge aandeel jongeren met een hbo- of wo-opleiding in de stad. Zij hebben vaak een hoog inkomen maar hebben door hun leeftijd meestal minder vermogen opgebouwd.

De vermogensongelijkheid in Amsterdam is met een Gini-coëfficiënt van 0,86 hoog en ook hoger dan landelijk (0,72). Deze is ook hoger dan in de andere grote steden; Rotterdam (0,83), Den Haag (0,80) en Utrecht (0,74). In tegenstelling tot Nederland, Rotterdam en Utrecht is de Gini-coëfficiënt van vermogen in Amsterdam en Den Haag niet licht gedaald maar gelijk gebleven tussen 2021 en 2023.

Kloof tussen vermogen van eigen woningbezitters en huurders groter dan landelijk

De hoogte van het mediaan vermogen verschilt sterk tussen het type woningbezit. Zo hadden in 2023 huurders met huurtoeslag een mediaan vermogen van 1.400 euro, en zonder huurtoeslag 5.600 euro (zie afb. 9.10). Onder eigenwoningbezitters ligt dit met een mediaan vermogen van 480.100 euro veel hoger dan onder huurders. Eigenwoningbezitters hebben doorgaans een hoger vermogen omdat de hypotheekschuld vaak lager is dan de waarde van de woning, welke sterk is gegroeid door overwaarde. Dit verschil tussen huurders en eigenwoningbezitters is groter dan landelijk, waar het mediaan vermogen van huurders hoger ligt maar het mediaan vermogen van eigenwoningbezitters juist lager ligt dan in Amsterdam.

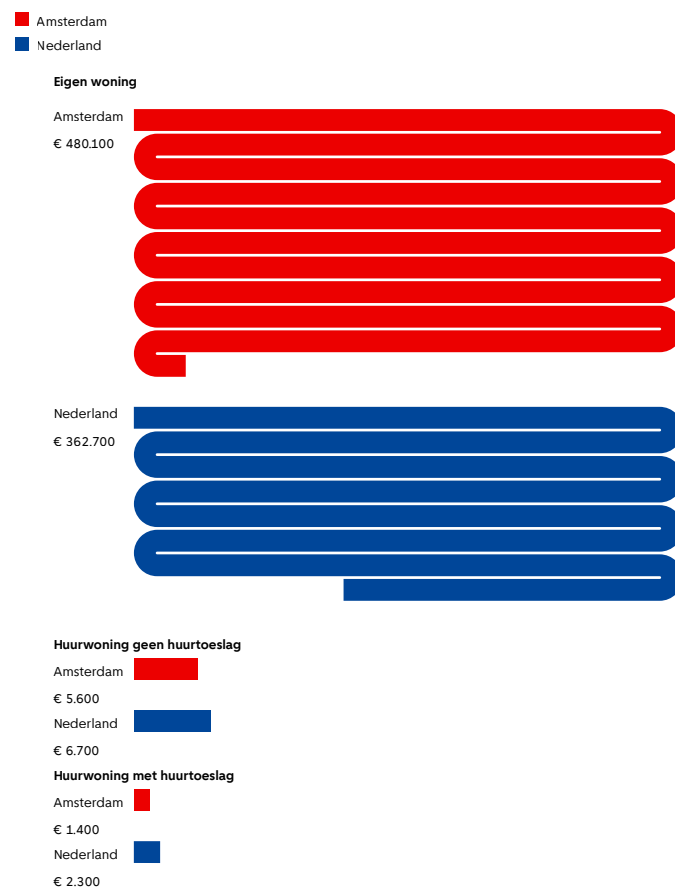
Afb. 9.9 Mediaan vermogen Amsterdamse huishoudens (€ 16.625) naar wijk (excl. studentenhuishoudens), 2023*



* betreft voorlopige cijfers

bron: CBS Microdata, bewerking O&S

Afb. 9.10 Mediaan vermogen van huishoudens naar woningbezit (incl. studentenhuishoudens) in Amsterdam en Nederland, 2023*



* betreft voorlopige cijfers

bron: CBS Statline

Problematische schulden

Aandeel Amsterdammers met problematische schulden licht gedaald

In 2023 had 7 procent van de Amsterdammers problematische schulden. Het gaat hierbij om schulden of betalingsachterstanden die men zelf als een probleem ervaart en waarbij het niet uitsluitend gaat om een studieschuld (gegevens op basis van de Regionale Enquête Beroepsbevolking, O&S, 2025b). Ook een hypotheek wordt in deze context niet als problematische schuld beschouwd. Het aandeel Amsterdammers met schulden die zij als een probleem ervaren is de afgelopen jaren licht gedaald: in 2019 had nog 10 procent een problematische schuld.

Mensen met een laag inkomen kampen logischerwijs vaker met problematische schulden dan Amsterdammers met een hoog inkomen. Daarnaast

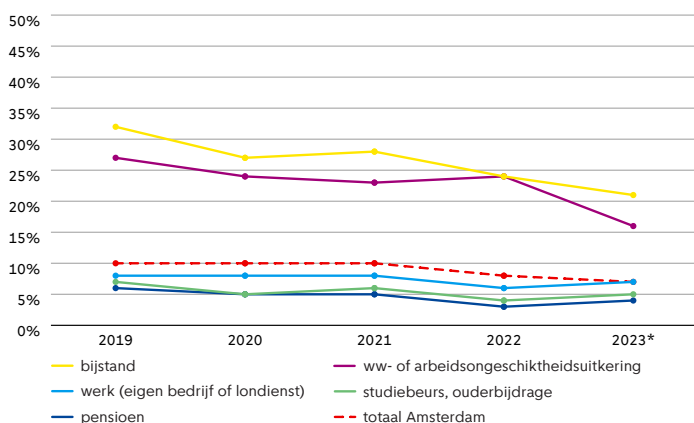
komen problematische schulden relatief vaak voor onder basisopgeleiden, alleenstaande ouders, eerste generatie migranten en personen met een (sociale) huurwoning. Jongeren tot 22 jaar en 66-plussers ervaren minder vaak problematische schulden dan volwassen Amsterdammers in andere leeftijdsgroepen. Mensen die leven van een bijstands- of andere uitkering hebben vaker problematische schulden dan mensen met inkomen uit werk, pensioen of een studiebeurs. De laatste jaren is onder de groep met een uitkering het aandeel met problematische schulden wel sterker afgenomen dan gemiddeld in Amsterdam (zie afb. 9.11).

Problematische schuld vaak minder dan 5.000 euro

Amsterdammers met problematische schulden hebben in veel gevallen achterstanden in het betalen van de vaste lasten en/of private schulden, bijvoorbeeld een lening bij een bank of een achterstand in het betalen van een online aankoop. Ook publieke schulden, bijvoorbeeld bij de Belastingdienst, komen relatief vaak voor (zie afb. 9.12). Oudere Amsterdammers met problematische schulden hebben vaker dan gemiddeld private schulden. Jongeren tot 22 jaar met problematische schulden hebben juist vaker te maken met betalingsachterstanden van vaste lasten, hoofdzakelijk de zorgverzekering, en informele schulden.

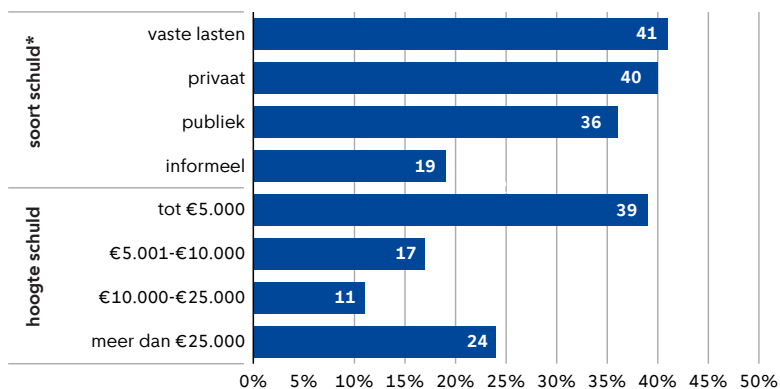
Van de Amsterdammers met problematische schulden heeft bijna vier op de tien een schuld van minder dan 5.000 euro (zie afb. 9.12). Bij een kwart is het schuldbedrag hoger dan 25.000 euro. Mensen die al langer te maken hebben met schulden hebben vaak een hogere schuld dan mensen die pas kort een schuld hebben. Desondanks beschouwen Amsterdammers met een kortlopende schuld deze vaker als een probleem dan mensen met een langlopende schuld. Kortlopende schulden zijn veelal achterstanden bij het betalen van vaste lasten, die vaak als een probleem worden ervaren.

Afb. 9.11 Aandeel Amsterdammers dat problematische schulden ervaart, naar bron van inkomen, 2019-2023 (procenten)



bron: Regionale Enquête Beroepsbevolking (REB) / O&S Schuldenmonitor 2024

Afb. 9.12 Kenmerken van de schulden van Amsterdammers met problematische schulden, 2023 (procenten), n=320



*Iemand kan meerdere soorten schuld hebben, de percentages tellen dus op tot >100%

bron: Regionale Enquête Beroepsbevolking (REB) / O&S Schuldenmonitor 2024

Ook studieschuld wordt vaak als een probleem ervaren

Ongeveer 1,6 miljoen Nederlanders hebben een studieschuld (CBS, 2024b). Sinds de invoering van het leenstelsel in 2015 is de gemiddelde studieschuld toegenomen: begin 2024 was de gemiddelde studieschuld in Nederland 17,8 duizend euro en in 2015 was dat 12,4 duizend euro. Van de mensen met een studieschuld heeft bijna de helft een schuld van minder dan 10 duizend euro; 8 procent heeft meer dan 50.000 euro schuld. Mensen met een hbo- of wo-diploma hebben vaker dan mbo-gediplomeerden een studieschuld en hun studieschuld is gemiddeld genomen hoger, zeker na de invoering van het leenstelsel voor hbo- en wo-studenten (Verbunt & Van Bezooijen, 2024). Van de Amsterdammers met uitsluitend een studieschuld geeft 43 procent in 2023 aan dat zij deze schuld een probleem vinden (O&S, 2025b). In 2022 was dit nog 52 procent. De daling heeft mogelijk te maken met de in 2022

aangekondigde terugkeer van de basisbeurs voor studenten (Rijksoverheid, 2022).

Aandeel geregistreeerde problematische schulden in Amsterdam hoger dan gemiddeld in Nederland

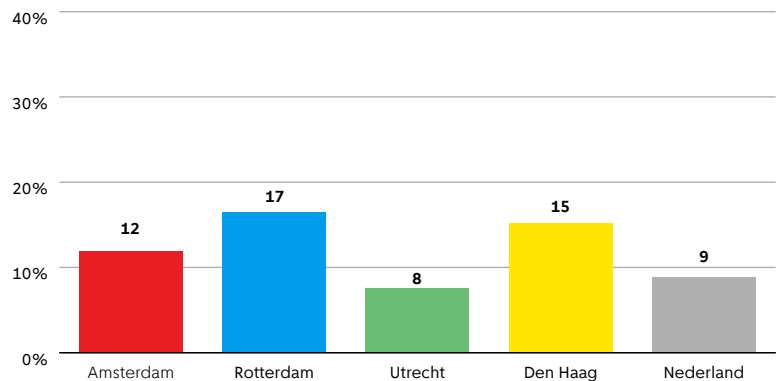
Het CBS publiceert over problematische schulden op basis van landelijke registraties, onder andere van de Belastingdienst, het BKR en boetes bij het Centraal Justitieel Incassobureau. Deze cijfers zijn niet geheel vergelijkbaar met de eerder beschreven cijfers door verschillen in definities en methode. Geregistreeerde problematische schulden komen voor bij 9 procent van de Nederlandse huishoudens. In Amsterdam ligt dit aandeel hoger: 12 procent (zie afb. 9.13). Van de G4-steden kent alleen Utrecht minder schuldenproblematiek dan Nederland gemiddeld. Van alle Nederlandse gemeenten heeft Rotterdam het hoogste aandeel huishoudens met geregistreeerde problematische schulden: 17 procent.

Vier op de tien Amsterdammers met problematische schulden ontvangt hulp

De gemeente Amsterdam is wettelijk verplicht om inwoners met schulden te helpen. In 2024 hadden circa 5.200 Amsterdammers een lopend schuldhelpverleningstraject (2023: 6.500, 2022: 5.200, Gemeente Amsterdam, 2025). Daarnaast zijn er verschillende programma's gericht op het voorkomen of klein houden van schulden. Zo melden vaste lasten-partners (bijvoorbeeld energiebedrijven, verhuurders en zorgverzekeraars) sinds de wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhelpverlening (Wgs) in 2021, betalingsachterstanden bij de gemeente. De Vroeg Eropaf-teams van de buurtteams zoeken vervolgens contact met de mensen die een betalingsachterstand hebben. Het aantal meldingen stijgt jaarlijks, deels omdat steeds meer partijen deze meldingen doorgeven. Ook het aantal mensen met wie de gemeente contact legt neemt toe. In 2023 had de gemeente contact met circa 31.900 mensen van wie een betalingsachterstand werd gemeld; in 2024 waren dit ruim 33.380 mensen (Jaarverslag schuldhelpverlening 2024).

Van de Amsterdammers met schulden die zij zelf als een probleem ervaren, geeft circa 40 procent aan dat zij hierbij hulp ontvangen (O&S, 2025b). In de meeste gevallen is dit informele hulp, van familie of vrienden. Acht procent geeft aan dat zij hulp ontvangen van de gemeente, bijvoorbeeld via het buurtteam of van een klantbegeleider. Alle resultaten zijn terug te lezen in de Schuldenmonitor (O&S, 2025b).

Afb. 9.13 Aandeel huishoudens met geregistreeerde problematische schulden, G4 en Nederland, 1 januari 2024 (procenten)



bron: CBS/dashboard schuldenproblematiek in beeld

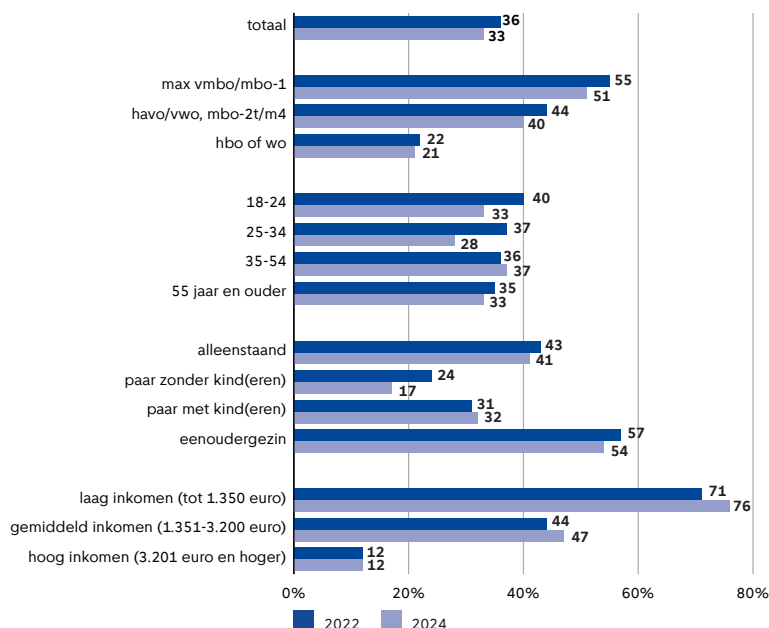
Rondkomen

Een derde heeft moeite om financieel rond te komen

In 2022 daalde de koopkracht met 1,2 procent ten opzichte van 2021 in Nederland, als gevolg van de hoge inflatie (CBS, 2024c). Nederlandse huishoudens werden in 2022 geconfronteerd met sterk gestegen energie- en voedselprijzen (CBS, 2024d). Hoewel de inkomens in dat jaar zijn gestegen, nam de koopkracht af doordat de inflatie sterker toenam dan de inkomensgroei. In Amsterdam is in 2022 de koopkracht juist met 0,5 procent gestegen ten opzichte van 2021 (CBS, 2024c). Toch ervaren Amsterdammers meer financiële druk. Uit De Staat van de Stad enquête blijkt namelijk dat het aandeel Amsterdammers dat moeite heeft om financieel rond te komen in 2024 33 procent is (zie afb. 9.14). In 2022 lag dit aandeel iets hoger (36 procent), maar het blijft boven het niveau van 2020, toen dit nog 29 procent was.

Voor huishoudens met een laag inkomen werd het koopkrachtverlies gedeeltelijk opgevangen door een eenmalige energietoeslag in 2022 (CBS, 2023b). Toch steeg het aandeel dat moeite heeft met rondkomen onder Amsterdammers met een laag inkomen (tot 1350 euro netto per maand) van 68 procent in 2020 naar 71 procent in 2022. In 2024 is dit verder toegenomen naar 76 procent (zie afb. 9.14). Ook andere groepen geven vaker aan moeite te hebben met het rondkomen. Zo geven Amsterdammers met maximaal een vmbo-/mbo-1-opleiding (51 procent) vaker aan moeite te hebben met het rondkomen dan gemiddeld. Dit geldt ook voor eenoudergezinnen (54 procent) en eenpersoonshuishoudens (41 procent).

Afb. 9.14 Aandeel huishoudens dat moeite heeft met rondkomen met het inkomen van het huishouden, naar opleidingsniveau, leeftijd, huishoudtype, en inkomen, 2024 (procenten)

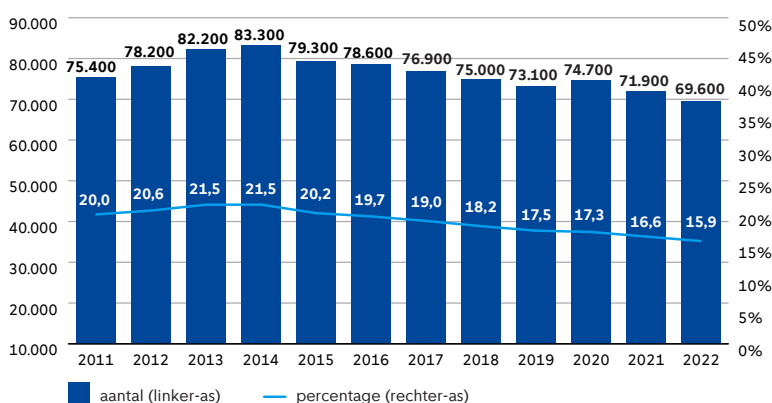


Armoede

Amsterdamse huishoudens in armoede voor het eerst onder de 16 procent

Sinds 2014 daalt zowel het aantal als het aandeel huishoudens in armoede in Amsterdam (O&S, 2024b). Alleen in 2020 steeg het aantal minimahuishoudens - huishoudens met een laag inkomen en weinig vermogen - als gevolg van de coronacrisis. Sindsdien is in 2021 de dalende trend weer voortgezet (zie afb. 9.15). Deze dalende trend is ook zichtbaar in de andere grote steden, waardoor de onderlinge verschillen ongeveer gelijk zijn gebleven: Amsterdam is vergelijkbaar met Den Haag en kent een lager percentage minimahuishoudens dan Rotterdam. De cijfers voor de Metropoolregio Amsterdam, Utrecht en de landelijke cijfers liggen lager dan

Afb. 9.15 Aantal en percentage Amsterdamse minimahuishoudens (inkomen tot 130% sociaal minimum en een vermogen tot de bijstandsnorm), 2011-2022*



*met een heel jaar inkomen, exclusief studentenhuishoudens en instituten

bron: CBS Microdata, bewerking O&S

de cijfers voor Amsterdam. Door de daling van het aantal minimahuishoudens was in 2022 het aantal minimahuishoudens in Amsterdam voor het eerst onder de 70 duizend en het aandeel net onder de 16 procent.

Minimapopulatie in de Amsterdamse Armoedemonitor

In de Amsterdamse Armoedemonitor wordt de minimapopulatie omschreven als (personen in) huishoudens met een laag inkomen en een vermogen onder de bijstandsnorm. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een beleidsmatige inkomensgrens: het sociaal minimum. De hoogte van deze inkomensgrens wordt jaarlijks in de politieke besluitvorming vastgelegd en wordt halfjaarlijks geïndexeerd aan de hand van de cao-lonen. 'Laag inkomen' betekent hier: minder dan 130 procent van het sociaal minimum. Dat was voor een eenpersoonshuishouden in 2022 bijvoorbeeld 1.560 euro besteedbaar maandinkomen. Door deze grens te kiezen blijven we zo dicht mogelijk bij het beleid van de gemeente Amsterdam.

Eenoudergezinnen en alleenstaanden horen vaak tot de minima

Huishoudens met een inkomen onder de 130 procent van het sociaal minimum en weinig vermogen zijn niet gelijk verdeeld over de stad. Stadsdeel Zuidoost kent in 2022 het grootste aandeel minimahuishoudens (22 procent) en stadsdeel Nieuw-West kent het grootste absolute aantal (13.000 huishoudens). Het aandeel minimahuishoudens is het grootst onder huishoudens die doorgaans van één inkomen leven. Eén op de drie eenoudergezinnen valt binnen de minimapopulatie (32 procent). Daaropvolgend zijn de alleenstaande huishoudens, waarvan 22 procent een laag inkomen en weinig vermogen heeft. Omdat alleenstaanden veel voorkomen in de stad, vormen zij ook het grootste aandeel van de minimapopulatie (69 procent). Ook leeftijd hangt samen met de kans op armoede. Amsterdammers van 66 jaar en ouder behoren relatief het vaakst in een minimahuishouden (22 procent), gevolgd door minderjarigen (16 procent). Toch vormt in absolute aantallen de groep tussen 18 en 65 jaar het grootste deel van de minimapopulatie, omdat er meer mensen in deze leeftijdsgroep in de stad wonen.

Daling aandeel minderjarigen in armoede

Het aantal kinderen dat opgroeit in armoede is de afgelopen tien jaar gedaald. In 2022 woonden 22.800 0- t/m 17-jarigen in een minimahuishouden. Dat was 16 procent van alle minderjarigen in Amsterdam. Daarmee is het aandeel minderjarigen dat in een minimahuishouden woont de afgelopen tien jaar met een derde afgenomen, van 25 naar 16 procent. De daling hangt onder andere samen met de daling van het aandeel eenoudergezinnen dat tot de minima behoort. In 2014 behoorde 47 procent van de eenoudergezinnen tot de minima; in 2022 is dit nog 32 procent.

Bereik armoederegelingen laag onder werkende minima

Huishoudens met een bijstandsuitkering als belangrijkste bron van inkomen behoren relatief het vaakst tot de minima. Deze groep wordt ook goed bereikt met armoederegelingen zoals de Stadspas. De huishoudens die inkomen uit werk als belangrijkste bron hebben, hebben minder vaak zowel een laag inkomen als weinig vermogen (loondienst: 4 procent, eigen bedrijf: 10 procent). Daarom vormen deze groepen een relatief klein aandeel van de minimapopulatie (21 procent). Voor deze groep valt op dat het bereik van de armoederegelingen lager ligt dan voor de gehele minimapopulatie. Huishoudens die recht hebben op één of meer van de armoederegelingen en die als belangrijkste bron van inkomen loondienst hebben, hebben in 37 procent van de gevallen minimaal één toekenning van een regeling. Onder minimahuishoudens met als belangrijkste bron van inkomen een eigen bedrijf ligt dit percentage nog een stuk lager: 14 procent.

Onlangs heeft O&S een onderzoek uitgevoerd naar het gebruik van de Stadspas, die beschikbaar is voor de Amsterdamse minima. Met de Stadspas krijgen zij korting op sport- en culturele activiteiten en toegang tot voorzieningen zoals een gratis ID-kaart. Toch maakt niet iedereen met een Stadspas hier gebruik van. Uit dit onderzoek blijkt dat sommige stadspashouders aangeven het aanbod niet leuk te vinden, het vervoer naar de activiteiten te duur te vinden of niemand te hebben om samen mee te gaan. Wanneer het vervoer gratis zou zijn of het aanbod zou worden aangepast, dan geven zij aan hier vaker gebruik van te gaan maken. Alle resultaten zijn terug te lezen in het onderzoeksrapport. (O&S, 2024c)

Voorkomen niet-gebruik

De lokale armoedevervoorzieningen zijn een steeds belangrijker deel van het inkomen van minima gaan vormen met verschillen tussen gemeenten als gevolg (Nibud, 2024). Maar ook binnen gemeenten zien we behoorlijke verschillen. De verschillen kunnen oplopen tussen mensen die op alle regelingen aanspraak maken waar ze recht op hebben (dat zijn er nogal wat), en mensen die wel recht hebben op regelingen maar daar geen gebruik van maken (bijvoorbeeld door onbekendheid van regelingen, of doordat mensen de overheid wantrouwen). Eén van de concrete acties uit de Agenda Bestaanszekerheid (Gemeente Amsterdam, 2023) is die om het bereik van armoedevervoorzieningen en (bijzondere) bijstand verder te verhogen.

Het niet-gebruik van regelingen varieert per toeslag, regeling of wet. Als we kijken naar lokale regelingen, dan zien we dat het niet-gebruik van kindregelingen voor minima het laagst is (12 procent niet-gebruik). Voor het gratis OV (voor ouderen) en de stadspas (voor minima) is het ongeveer een kwart dat geen gebruik maakt van het aanbod. Kijkend naar de landelijke regelingen, dan is tussen 2018

en 2021 het niet-gebruik van de huur- en zorgtoeslag gestegen, terwijl dit is gedaald bij het kindgebonden budget (dit zijn cijfers voor heel Nederland en niet specifiek voor Amsterdam). Voor deze drie regelingen ligt landelijk het niet-gebruik relatief hoog onder zelfstandigen en wanneer volwassenen een grote verandering (bijvoorbeeld eerste kind of pensionering) meemaken (Verberk et al, 2025). Van de (gedeeltelijk) bijstandsgerechtigden maakt ongeveer een derde geen gebruik van het recht op bijstand, en van de AIO-regeling (Aanvullende Inkomensvoorziening Ouderen) is het niet-gebruik het hoogst, namelijk bijna 50 procent (Kennis Centrum Ongelijkheid, 2023).

Er zijn verschillende redenen waarom mensen, die er wel recht op hebben, geen gebruik maken van gemeentelijke of landelijke inkomensvoorzieningen. Eén ervan is onbekendheid met de voorziening, maar een andere belangrijke reden is dat mensen een negatieve ervaring hebben gehad met de overheid en daardoor bang zijn om bedragen te moeten terugbetalen. Dit heeft bijvoorbeeld betrekking op toeslagen of bij een wisselend inkomen met aanvullende bijstand. Bij het niet-gebruik van de AIO-regeling specifiek speelt wantrouwen in de overheid een rol (De Beleidsonderzoekers, 2023). Tot slot geldt: hoe complexer de aanvraag en/ of hoe meer (papier)werk die kost, en hoe minder geld het oplevert, hoe kleiner de kans wordt dat mensen de aanvulling of regeling ook daadwerkelijk gaan aanvragen. Zo is het niet-gebruik van de algemene bijstand onder mensen die aanspraak kunnen maken op bijstand als aanvulling op inkomsten uit werk vele malen hoger dan onder mensen die er volledig van afhankelijk zijn.

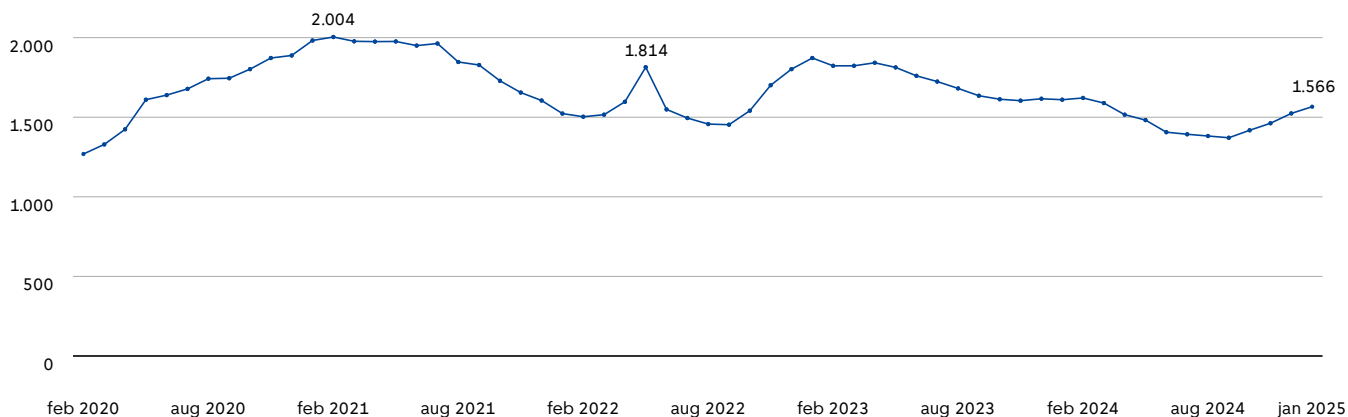
Aantal gebruikers Voedselbank Amsterdam neemt in 2025 toe

Gedurende de coronacrisis steeg het aantal huishoudens dat ingeschreven stond bij de Voedselbank in Amsterdam, tot ongeveer tweeduizend huishoudens in februari 2021. Na een daling in het opvolgende jaar ontstond er van mei tot juni een kortstondige piek in het aantal gebruikers toen vluchtelingen uit Oekraïne, die bescherming kregen onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming, zich vestigden in de stad. Gedurende 2023 en de eerste helft van 2024 daalde het aantal gebruikers in Amsterdam. Sinds oktober 2024 neemt het aantal gebruikers weer toe (zie afb. 9.16). Dat komt doordat meer uitgaven mee mogen worden gerekend in de toetsing van het besteedbaar inkomen sinds september 2024, waardoor automatisch meer huishoudens in aanmerking komen voor een pakket.

Begin 2025 vooral alleenstaanden en eenoudergezinnen ingeschreven bij de Voedselbank

Op 1 januari 2025 waren 1.566 huishoudens ingeschreven bij de Voedselbank in Amsterdam. Het gaat om 3.853 personen, waarvan de helft kind is in het betreffende huishouden. Tweederde van deze kinderen is minderjarig en een derde is achttien jaar of ouder. Het meest voorkomende huishoudtype onder gebruikers op 1 januari 2025 is alleenstaanden (44 procent, zie afb. 9.17). Eenoudergezinnen maken een derde uit van de gebruikerspopulatie (33 procent). Eén op de vijf

Afb. 9.16 Totaal aantal huishoudens ingeschreven bij Voedselbank Amsterdam (aantallen)



bron: Voedselbank Amsterdam, bewerking O&S

huishoudens bestaat uit een paar met kinderen (19 procent) en een aantal huishoudens betreft een paar zonder kinderen (4 procent). De samenstelling van huishoudtype is vrij stabiel door de tijd. Toch lijken we een kleine verandering waar te nemen; het aandeel alleenstaanden steeg in de loop van 2024 weer. Dit ging gepaard met een kleiner aandeel paar met kinderen. Tussen januari en juli 2024 zien we een daling van minderjarige kinderen in huishoudens die ingeschreven staan bij de voedselbank, zowel in aantallen als in relatief aandeel. Dit is te verklaren doordat het Kindgebonden Budget per 1 januari 2024 verhoogd is, waardoor zij geen gebruik meer mochten maken van de Voedselbank.

Bijstand

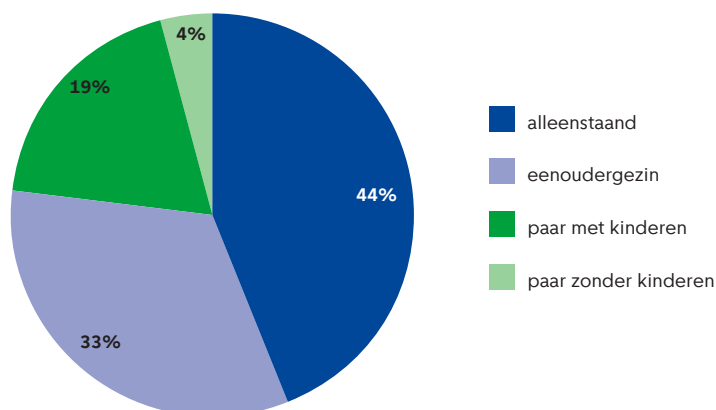
Aandeel bijstandsuitkeringen daalt naar verwachting verder

In 2023 ontvangt 7,5 procent van de Amsterdamse huishoudens een bijstandsuitkering. Net als het aantal minimahuishoudens is het aantal huishoudens met een bijstandsuitkering in de afgelopen jaren gedaald. Tussen 2015 en 2023 is het aantal Amsterdamse huishoudens dat gebruik maakt van algemene bijstand voor thuiswonenden afgenomen van 38.620 naar 30.790. Daarnaast maakten in 2023 ongeveer 5.000 huishoudens gebruik van overige gemeentelijke bijstandsregelingen, zoals bijstand voor thuis-of adreslozen. Recentere cijfers vanuit Werk, Participatie en Inkomen laten zien dat het totale aantal huishoudens met bijstand licht groeit tussen september 2024 en maart 2025 tot ruim 35.400. Het aandeel bijstand gebruikers, exclusief overige gemeentelijke bijstandsregelingen, is gedaald van ongeveer 10 procent in 2015 naar 7,5 procent in 2023. Het aandeel is nog steeds hoger dan landelijk, maar het verschil is wel kleiner geworden. In 2023 is de instroom in de Amsterdamse bijstandspopulatie voor het eerst weer toegenomen, maar bleef lager dan de uitstroom. Wij verwachten dat het aantal huishoudens met bijstand verder zal dalen naar ongeveer 28.000 in 2033 (O&S, 2025c).

Afname in bijstandsuitkeringen door vergrijzing en toegenomen werkgelegenheid

De vergrijzing van de bijstandspopulatie tussen 2015 en 2023 heeft een belangrijke invloed op de uitstroom uit de bijstand van huishoudens bij het bereiken van de AOW-leeftijd. In 2021 was ongeveer 10 procent van alle uitstroom gerelateerd aan het bereiken van de AOW-leeftijd. Door de blijvend vergrijzende bijstandspopulatie, zal dit de komende jaren een belangrijke uitstroomreden blijven.

Afb. 9.17 Huishoudsamenstelling gebruikers Voedselbank Amsterdam op 1 januari 2025 (procenten)



bron: Voedselbank Amsterdam, bewerking O&S

De toegenomen werkgelegenheid na 2015 heeft ook een belangrijke invloed op de afname van het aantal huishoudens met bijstand. Uitstroom naar werk vanuit de bijstand is dan ook de belangrijkste uitstroomreden, in de meeste jaren ongeveer de helft. We verwachten dat bij gelijke economische omstandigheden de instroom in de bijstand niet stijgt, door de krapte op de arbeidsmarkt en doordat de Amsterdamse bevolking in toenemende mate onderwijs heeft genoten op mbo 2 t/m 4, hbo- en vooral wo-niveau.

Samenstelling groep bijstandontvangers verandert verder

Amsterdammers met een basisopleiding zijn met 45 procent nog steeds de grootste groep onder bijstandontvangers in 2023, al daalt hun aandeel wel door het bereiken van de AOW-leeftijd en door de groei van de groep met een onbekend opleidingsniveau. Naast een lagere uitstroomkans van huishoudens met een onbekend opleidingsniveau, stroomt steeds een groter aantal van deze groep in. Het gaat daarbij vaak om migranten die in Nederland geen onderwijs hebben afgerond. Huishoudens met een onbekend opleidingsniveau of basisopgeleiden zullen naar verwachting de grootste groep blijven in 2033.

Als de trend van de afgelopen jaren zich voortzet zal een groter deel van de bijstandpopulatie uit recente migranten, vooral uit asielmigratielanden bestaan. Het aantal huishoudens zonder migratieachtergrond of een herkomst uit klassieke migratielanden (Suriname, Marokko, Turkije) zal blijven afnemen omdat een groot deel van deze groepen de komende tien jaar de AOW-leeftijd bereikt en tweede en derde generatie migranten minder vaak instromen dan de eerste generatie.

In 2023 steeg het aandeel jongeren met bijstand in Amsterdam met 8 procent. Dit is een ontwikkeling die ook landelijk werd waargenomen (Rijksoverheid, 2024). De toename kan meerdere verklaringen hebben. Zo kunnen meer jongeren recht hebben op bijstand omdat ze hun baan verliezen of geen baan kunnen vinden. In 2023 steeg de jeugdwerkloosheid licht, maar deze daalde weer in 2024. Volgens het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid kan de verslechterde mentale gezondheid van jongeren ook een rol spelen in de landelijke toename van het aantal jongeren in de bijstand (Nobel, 2025; RIVM, 2023). De toename kan echter ook komen

doordat het bereik van de bijstandsuitkeringen groeit. In hoeverre de groei van het bijstandsgebruik onder jongeren komt door veranderingen in het aantal jongeren dat recht heeft op een bijstandsuitkering of het aandeel dat hiervan ook daadwerkelijk gebruik maakt (bereik), weten we niet.

Meer langdurig gebruik van bijstand

De groep langdurige bijstandgebruikers is tussen 2015 en 2023 gegroeid. Zo had eind 2023 60 procent van de bijstandspopulatie een bijstandsduur langer dan vijf jaar, terwijl dit eind 2015 nog 45 procent was. In het algemeen is bekend dat hoe langer iemand bijstandsgebruiker is, hoe kleiner de kans wordt om (geheel of gedeeltelijk) uit te stromen naar werk (zie, onder andere, Divosa, 2023). Dit zien we ook in Amsterdam: de uitstroomkans daalt en van alle uitstroomredenen (verhuizing, pensioen, etc.) neemt de reden 'werk' in aandeel af, naarmate men een langere bijstandsduur heeft. Cijfers over 2021 laten zien dat de reden van uitstroom voor ruim twee derde (67%) van de huishoudens die uitstromen die 0-12 maanden in de bijstand gebruikers waren, 'werk' is. Dat aandeel daalt naar één derde (33%) voor degenen met een bijstandsduur langer dan vijf jaar. De huidige bijstandspopulatie kan hierdoor gemiddeld moeilijker een baan vinden dan in 2015. Hierover is nader onderzoek nodig.

Meer over de ontwikkeling van de bijstandspopulatie tussen 2015 en 2023, en verwachtingen over de verdere ontwikkeling zijn te vinden in Amsterdamse huishoudens met een bijstandsuitkering nu en in de toekomst (O&S, 2025c).

Afb. 9.18 Ontwikkelingen in de bijstandspopulatie 2023-2033



Bijstandspopulatie zal verder afnemen in omvang

30.790 in 2023
ongeveer 28.000 in 2033



Basisopgeleid of onbekend blijft grootste groep



Vooraf door uitstroom naar AOW-leeftijd

23% huidige populatie is tussen 60 jaar en AOW-leeftijd en zal uitstromen



Herkomst-samenstelling verandert verder

Bepaalde herkomstgroepen stromen uit naar AOW-leeftijd

1e generatie migranten stromen in

Literatuurlijst

- CBS. (2023, 2 november). Vermogen van huishoudens opnieuw gestegen. *Centraal Bureau Voor de Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/44/vermogen-van-huishoudens-opnieuw-gestegen>
- CBS. (2023b, 13 september). Energietoeslag dempt koopkrachtverlies in 2022. *Centraal Bureau Voor de Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/37/energietoeslag-dempt-koopkrachtverlies-in-2022>
- CBS. (2024a, 3 juli). *Vermogen van huishoudens - Materiële welvaart in Nederland 2024*. Vermogen van Huishoudens - Materiële Welvaart in Nederland 2024 | CBS. <https://longreads.cbs.nl/materiele-welvaart-in-nederland-2024/vermogen-van-huishoudens/#:~:text=Vermogen%20van%20huishoudens%20opnieuw%20gestegen,woningen%20in%20waarde%20zijn%20gestegen>
- CBS. (2024b, 9 oktober). Minder mensen met studieschuld. *Centraal Bureau Voor de Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/41/minder-mensen-met-studieschuld>
- CBS. (2024c, juli 3). *Koopkrachtontwikkeling - Materiële welvaart in Nederland 2024*. Koopkrachtontwikkeling - Materiële Welvaart in Nederland 2024 | CBS. <https://longreads.cbs.nl/materiele-welvaart-in-nederland-2024/koopkrachtontwikkeling/>
- CBS. (2024d, september 12). Koopkracht steeg met 0,3 procent in 2023. *Centraal Bureau Voor de Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/37/koopkracht-steeg-met-0-3-procent-in-2023>
- CBS Statline. (2024). [Dataset]. <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82900NED/table?dl=BCA3>
- De Beleidsmakers. (2023). Eindrapportage Vertrouwen en niet-gebruik. In *Rapport | Rijksoverheid.nl*. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/12/20/eindrapportage-vertrouwen-en-niet-gebruik>
- Divosa. (2023, mei 29). *Uit-en-herinstroom-bijstand-2016-2021*. Opgehaald van Website van Divosa: <https://www.divosa.nl/publicaties/uit-en-herinstroom-bijstand-2016-2021>
- Gemeente Amsterdam. (2023, 30 november). *Agenda Bestaanszekerheid voor Iedereen*. Openresearch.Amsterdam. <https://openresearch.amsterdam.nl/page/103376/agenda-bestaanszekerheid-voor-iedereen>
- Gemeente Amsterdam. (2025). *Jaarverslag schuldhelpverlening 2024*. https://assets.amsterdam.nl/publish/pages/1073612/jaarverslag_schuldhelpverlening_2024.pdf
- Kennis Centrum Ongelijkheid. (2022). Bestaanszekerheid begint bij een betrouwbare overheid. In *Kenniscentrum Ongelijkheid*. <https://kenniscentrumongelijkheid.nl/kennisproduct/bestaanszekerheid-begint-bij-een-betrouwbare-overheid/>
- Lössbroek, J. (2024). Pensioenarmoede onder migranten door langzame AOW-opbouw. *ESB*, 109(4834), 253. https://esb.nu/wp-content/uploads/2024/06/252-254_Losbroek-1.pdf
- Nibud. (2024, november). *Rapport Gemeentelijk minimabeleid (2024)*. <https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/rapport-gemeentelijk-minimabeleid-2024/>
- Nobel, J. N. J. (2025, 1 april). *Antwoord op vragen van het lid Paulusma over de stijging van jongeren en mannen in de bijstand* [Persbericht]. Tweede Kamer der Staten-Generaal. <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2025D18044&did=2025D18044>
- Onderzoek & Statistiek. (2023, 14 november). *Amsterdam telt steeds meer 'kapitaalstapelaars'*. <https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/amsterdam-telt-steeds-meer-kapitaalstapelaars>
- Onderzoek & Statistiek. (2024a, 25 januari). *Amsterdam vergrijst*. <https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/amsterdam-vergrijst>
- Onderzoek & Statistiek. (2024b). *Armoedemonitor 2023*. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/armoedemonitor-2023>
- Onderzoek & Statistiek. (2024c). *Stadspas behoefte en gebruik*. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/stadspas-behoefte-en-gebruik>
- Onderzoek & Statistiek. (2025a, 7 april). *Meer oudere Amsterdammers met een laag inkomen: hoe komt dat?* <https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/meer-oudere-amsterdammers-met-een-laag-inkomen-hoe-komt-dat>
- Onderzoek & Statistiek. (2025b). *Schuldenmonitor 2024*. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/schuldenmonitor-2024>
- Onderzoek & Statistiek (2025c) *Amsterdamse huishoudens met een bijstandsuitkering nu en in de toekomst*. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/amsterdamse-huishoudens-met-een-bijstandsuitkering-nu-en-in-de-toekomst>
- Rijksoverheid. (2022, 25 maart). *Invoering basisbeurs voor alle studenten in hoger onderwijs*. Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/03/25/invoering-basisbeurs-voor-alle-studenten-in-hoger-onderwijs>
- Rijksoverheid. (2024). Factsheet Participatiewet 2024. In *Rijksoverheid.nl*. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2024/09/30/factsheet-participatiewet-2024>
- RIVM. (2023). Opgaven voor volksgezondheid en zorg op weg naar 2050. Vooruitblik Volksgezondheid Toekomstverkenning 2024 | RIVM. In *RIVM*. <https://www.rivm.nl/publicaties/opgaven-voor-volksgezondheid-en-zorg-op-weg-naar-2050>
- Verberk, M., Hofland, M., Presse, B., & Verkade, E. (2025). Onbenut recht. In *CPB* (pp. 2–34). CPB. <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Publicatie-onbenut-recht.pdf>
- Verbunt, S., & Van Bezooijen, E. (2024). Een betere kijk op studieschulden. In *Centraal Planbureau*. CPB. <https://www.cpb.nl/een-betere-kijk-op-studieschulden>

10

Maatschappelijke participatie

Dit hoofdstuk gaat in op de manier waarop Amsterdammers in 2024 met elkaar omgingen. Hierbij wordt bekeken hoe het sociale contact eruitzag en in welke mate Amsterdammers zich hebben ingezet voor de maatschappij. Dit kan zijn in de vorm van vrijwilligerswerk of door hulp te bieden aan familie, vrienden of burens. Verschilt dit tussen groepen Amsterdammers en gebieden in de stad? Ook het bijwonen van religieuze bijeenkomsten is een manier waarop Amsterdammers kunnen participeren in de gemeenschap. Daarom bekijken we in dit hoofdstuk naar de verwantschap met een religie en hoeveel Amsterdammers naar een kerk, moskee of andere godsdienstige bijeenkomst gingen.

Auteurs: Mathilde van Rijsewijk & Nina Vos



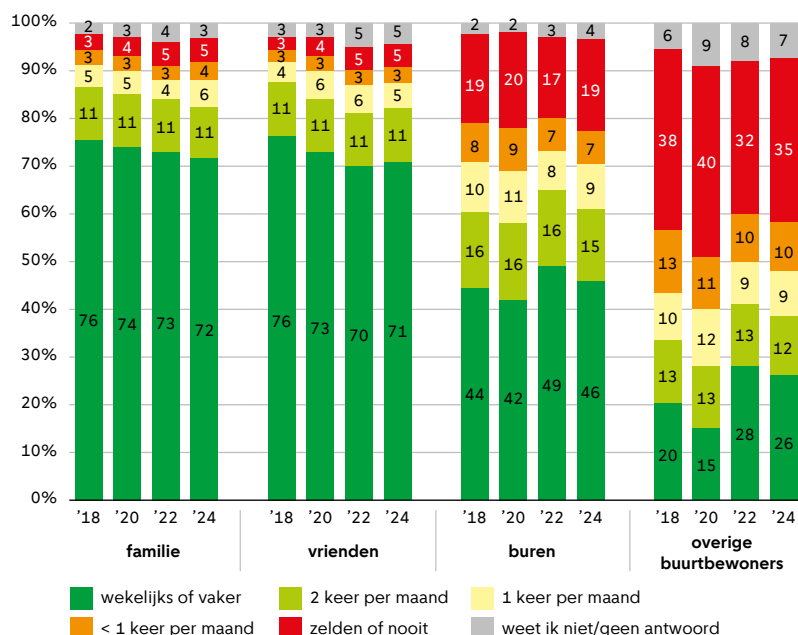
Kernpunten

- Het aandeel dat wekelijks contact heeft met vrienden neemt in 2024 weer licht toe, contact met familie neemt verder licht af. Beide liggen nog niet op het niveau van voor de coronapandemie. Daarnaast daalt het contact met burens en buurtbewoners in 2024 weer, na een stijging in 2022. Amsterdammers hebben minder regelmatig sociale contacten dan gemiddeld in Nederland.
- Vrouwen, 18- tot en met 34-jarigen, hbo-/wo-opgeleiden en stellen zonder kinderen hebben vaker wekelijks contact met vrienden en familie. Amsterdammers van 55 jaar en ouder, met een basisopleiding en stellen met kinderen hebben juist vaker contact met hun burens. Bewoners van Weesp en Noord hebben relatief veel buurtcontact.
- In 2024 heeft 10 procent van de Amsterdammers minder dan eens per week sociaal contact en voelt 18 procent zich sterk sociaal geïsoleerd. Dit aandeel is sinds de coronapandemie niet afgenomen. Amsterdammers met een laag inkomen, zonder startkwalificatie, alleenstaanden en 55- tot 65-jarigen voelen zich relatief vaak sociaal geïsoleerd.
- Hoewel jongvolwassenen (18-24 jaar), in vergelijking tot oudere Amsterdammers, nog relatief veel sociaal contact onderhouden, neemt hun frequente contact met naasten af en nemen hun gevoelens van sociale isolatie toe. Dit hangt samen met een lagere tevredenheid over hun sociale kring.
- Hoewel intensief gebruik van sociale media onder jongvolwassenen samenhangt met gevoelens van sociale isolatie, ervaart een deel van deze groep juist een positieve invloed op sociale contacten. Dit wijst erop dat de impact van sociale media samenhangt met zowel gebruiks- als persoonskenmerken.
- Zowel in Amsterdam als landelijk stijgt het aandeel vrijwilligers na een dip tijdens de coronapandemie: in Amsterdam van 31 procent in 2020 naar 36 procent in 2024. Ook het aandeel vrijwilligers bij sportverenigingen neemt toe.
- Informele hulpverlening daalt: van 61 procent van de Amsterdammers in 2016 naar 56 procent in 2024. Vrouwen, Amsterdammers van 55 jaar en ouder en zzp'ers bieden vaker deze hulp. Studenten en hbo-/wo-opgeleiden geven vaak aan dat ze bereid zijn te helpen, maar doen dit minder vaak.
- In 2024 is 27 procent van de Amsterdammers gelovig, een stabilisatie na jaren van daling. De grootste groep gelovigen is verwant aan de Islam. Het aandeel dat regelmatig een kerk- of moskee bezoekt blijft stabiel. Sinds 2022 geldt dit voor 9 procent van Amsterdammers.

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe vaak Amsterdammers sociaal contact onderhouden met anderen en elkaar een helpende hand bieden. Zo wordt besproken in welke mate Amsterdammers contact hebben met vrienden, familie en hun burens en hoe het staat met sociaal isolement onder

Amsterdammers. Ook wordt ingegaan op het aandeel vrijwilligers en de mate waarin in Amsterdam informele hulp wordt verricht. Daarnaast wordt besproken hoeveel van de Amsterdammers zich verbonden voelen met een religie en een religieuze bijeenkomst bijwonen. Een aantal thema's raken aan de maatschappelijke participatie en het contact van en tussen Amsterdammers, maar worden in andere hoofdstukken behandeld. Het geven van mantelzorg en het ervaren van eenzaamheid komen aan bod in het hoofdstuk Gezondheid en zorg. Ook het ontvangen van informele hulp wordt behandeld in het hoofdstuk Gezondheid en zorg. Over discriminatie is te lezen in het hoofdstuk Leefbaarheid en veiligheid. Dit hoofdstuk rapporteert, tenzij anders vermeld, de resultaten van De Staat van de Stad Enquête van O&S onder Amsterdammers van 18 jaar en ouder die in de periode september tot en met december 2024 plaatsvond.

Afb. 10.1 Hoe vaak heeft u contact met familieleden, vrienden/echt goede kennissen, burens en overige buurtbewoners? 2018, 2020, 2022 en 2024 (procenten)



Sociale contacten

Contacten met familie en vrienden niet op niveau van voor corona

Tussen januari 2020 en mei 2022 werd het aangaan en onderhouden van sociale contacten bemoeilijkt door coronamaatregelen. In 2024 zien we niet direct een herstel (zie afb. 10.1). Het wekelijkse contact met vrienden, bestaande uit ontmoetingen, telefonisch, e-mail en ander online contact, is licht gestegen ten opzichte van 2022. Toch ligt het nog steeds lager dan voor de pandemie (76% in 2018 tegenover 71%

in 2024). Ook de mate van contact met familie is niet terug op het niveau van voor corona. Wat betreft het contact met familie, buren en overige buurtbewoners zien we zelfs een (lichte) daling in wekelijkse contactmomenten ten opzichte van 2022. Het contact met overige buurtbewoners ligt wel boven het niveau van voor corona. Het gemiddelde rapportcijfer dat Amsterdammers aan hun vrienden- en kennissenkring geven is een 7,6 in 2024. Voor de coronaperiode lag dit met een 7,8 iets hoger.

Vergeleken met de rest van Nederland hebben Amsterdammers minder vaak wekelijks contact met vrienden (71% versus 76% landelijk), familieleden (72% versus 83%) en buren (46% versus 55%; CBS Statline, 2025). De landelijke cijfers zijn redelijk stabiel over de jaren heen, waar in Amsterdam schommelingen te zien zijn rondom de coronapandemie.

Verschillen in hoeveelheid sociaal contact tussen groepen

De frequentie van contact met vrienden en familie verschilt per groep. Zo hebben vrouwen vaker dan mannen minstens 1 keer per week contact met familie en vrienden. Dit geldt ook voor Amsterdammers tussen de 18 en 34 jaar, hbo-/wo-opgeleiden, personen met een hoog inkomen en huishoudens bestaande uit twee volwassenen zonder kinderen. Verder zien we dat Amsterdammers met een Europese migratieachtergrond vaker aangeven wekelijks contact te hebben met vrienden en familie. Mannen, Amsterdammers van 55-plus, basisopgeleiden en personen met een buiten Europese achtergrond hebben minder vaak wekelijks contact met vrienden en familie.

Wanneer we kijken naar het wekelijkse contact met buren of andere buurtgenoten, springen er andere groepen uit (zie afb. 10.2). Zo geeft de groep 55-plussers vaker aan wekelijks contact te

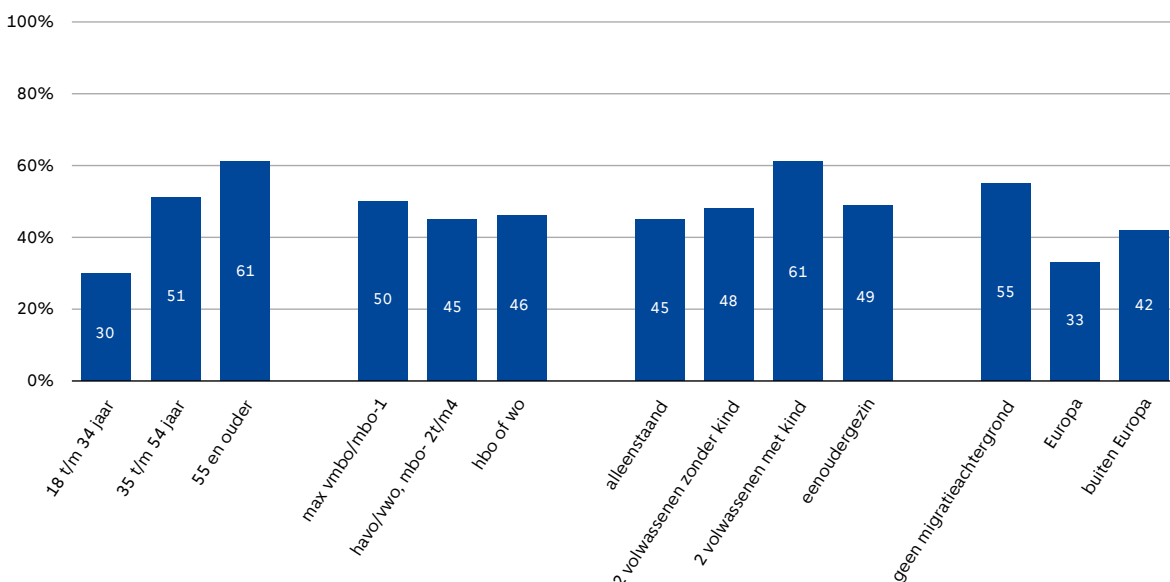
hebben met buren en buurtgenoten dan gemiddeld. Ditzelfde geldt voor Amsterdammers met een vmbo- of mbo-1-opleiding en stellen met kinderen. Daarnaast is, vergelijkbaar met het contact met familie en vrienden, het wekelijks contact met de buurt het hoogst onder Amsterdammers zonder migratieachtergrond. Bewoners met een Europese achtergrond, die zelf of waarvan een ouder in een ander land in Europa is geboren, hebben het minst contact met buren.

Weespers en Amsterdammers in Noord hebben meer burencontact

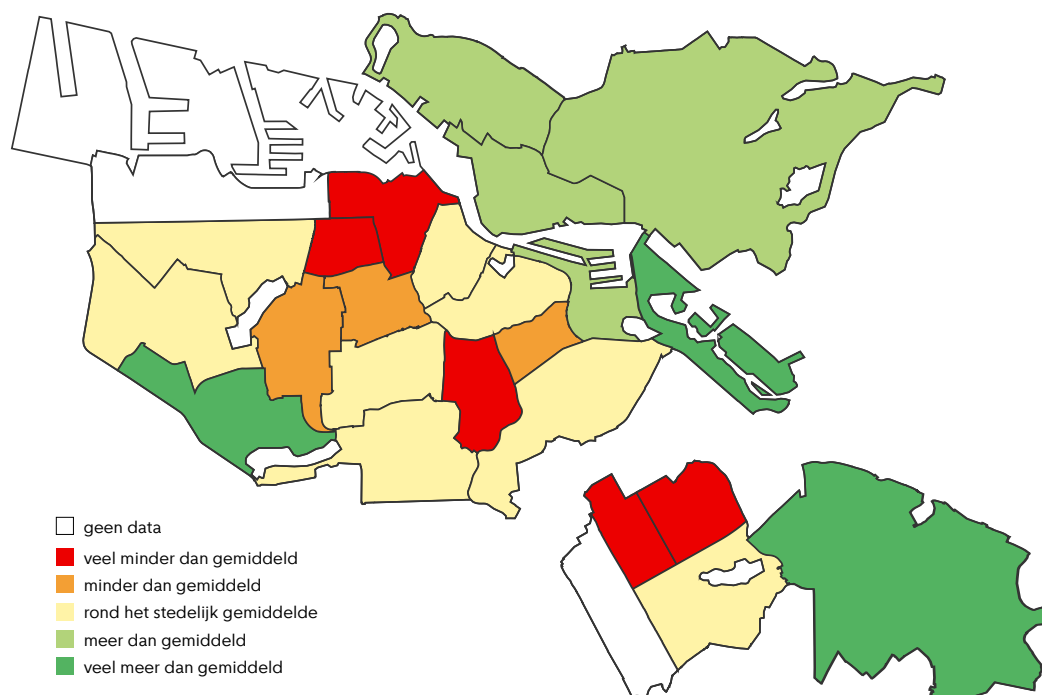
Contact tussen buren gebeurt op verschillende manieren: denk hierbij aan een spontaan praatje op straat, samen iets organiseren in de buurt of praktische contacten, zoals het uitwisselen van telefoonnummers voor noodgevallen of het sturen van een bericht via een buurt-chat. Het contact tussen buren verschilt per gebied (zie afb. 10.3). Bewoners van Weesp en Noord geven relatief vaak aan wekelijks contact te hebben met buren. In stadsdeel West en Zuidoost ligt dit weer lager. Op iets lagere schaal zien we meer burencontact in de volgende gebieden: Weesp/Driemond, De Aker/Sloten/Nieuw-Sloten en IJburg, Zeeburgereiland (respectievelijk 63%, 58% en 55% heeft wekelijks contact).

Als we kijken naar de achtergrondkenmerken van inwoners van deze stadsdelen en gebieden, zien we dat sommige kenmerken overeenkomen met de kenmerken van personen die vaker burencontact hebben. Zo wonen er in Noord en Weesp relatief meer 55-plussers. Als we kijken naar opleiding en huishoudsamenstelling zien we echter niet altijd overeenkomsten. De verschillen in burencontact tussen stadsdelen en gebieden lijken dus ook samen te hangen met gebiedsspecifieke kenmerken, die niet direct verklaard kunnen worden door de achtergrondkenmerken van bewoners.

Afb. 10.2 Wekelijks contact met buren naar leeftijd, opleiding, huishouden en herkomst, 2024 (procenten)



Afb. 10.3 Aandeel bewoners dat wekelijks contact heeft met buren, per gebied, 2024 (procenten)



Sociale isolatie

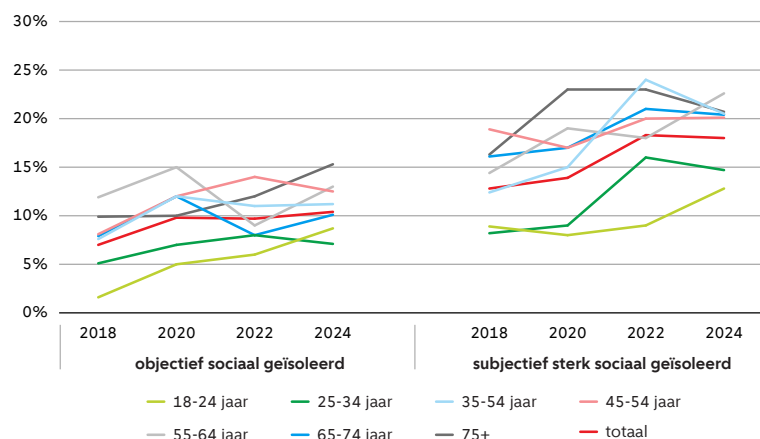
Aandeel sociaal geïsoleerde Amsterdammers niet afgenomen na corona

Wanneer iemand geen ondersteunende relaties in diens persoonlijke leven heeft, spreken we van sociaal isolement. Het gaat om persoonlijke relaties met familie, vrienden of bekenden waar mensen in vervelende omstandigheden steun bij kunnen vinden (Machielse, 2006). Er wordt onderscheid gemaakt tussen objectieve en subjectieve sociale isolatie. Objectieve sociale isolatie gaat over hoeveel contacten iemand heeft. Wanneer iemand minder dan wekelijks contact heeft met familie, vrienden of buren, is diegene objectief sociaal geïsoleerd. Het aandeel objectief sociaal geïsoleerde Amsterdammers lag tot de aanvang

van de coronapandemie in 2020 vrij stabiel op 7 procent, maar steeg toen naar 10 procent. Sindsdien is dit aandeel min of meer gelijk gebleven. In 2024 ontbreekt het 1 op de 10 Amsterdammers aan ondersteunende relaties (10%, zie afb. 10.4).

Subjectieve sociale isolatie, hoe sociaal geïsoleerd iemand zich voelt, wordt gemeten met de Sociale-Isolatie-Index. Op basis van stellingen als 'Ik maak deel uit van een groep vrienden', 'Mijn sociale contacten zijn oppervlakkig' en 'Ik voel me van andere mensen geïsoleerd' wordt een score bepaald die aangeeft of iemand sterk sociaal geïsoleerd is (score tussen 6 en 13 op de index), gemiddeld geïsoleerd (score 14-17) of niet-geïsoleerd (maximale score 18). Vanaf 2016 nam het aandeel subjectief geïsoleerde Amsterdammers toe. Tijdens de coronapandemie zagen we een aanzienlijke stijging in met name sterke sociale isolatie. Tussen 2022 en 2024 lijkt de toename van sociale isolatie in Amsterdam gemiddeld te zijn gestabiliseerd (zie afb. 10.5). In 2024 voelt 18 procent van de Amsterdammers zich sterk sociaal geïsoleerd.

Afb. 10.4 Objectief en subjectief isolement naar leeftijd, 2018-2024 (procenten)



Meerdere groepen kwetsbaar voor sociaal isolement

Groepen die kwetsbaar zijn voor subjectieve sociale isolatie, zijn Amsterdammers met een laag inkomen en/of zonder startkwalificatie (maximaal mbo-1), Amsterdammers met een migratieachtergrond en alleenstaanden. In Amsterdam woont 31 procent van de inwoners alleen. Dat is aanzienlijk hoger dan het landelijke gemiddelde van 19 procent. Daarnaast komt subjectieve sociale isolatie in 2024 vaker voor bij Amsterdammers tussen de 55 en 65 jaar. Zowel

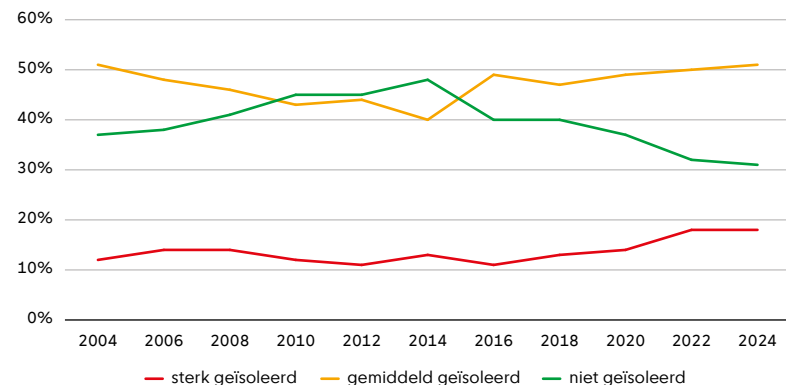
de subjectieve als objectieve sociale isolatie nam in deze leeftijdsgroep in de afgelopen twee jaar toe (zie afb. 10.4). Amsterdammers vanaf 55 jaar wonen significant vaker alleen, wat een sociale kring extra belangrijk maakt. Voor deze generatie, die vaak voorbij de periode van banenwisselingen en opleidingen is, kan het lastiger zijn om nieuwe contacten te leggen in de stad (Khaddari, 2024). Opvallend is dat Amsterdammers van 75 jaar en ouder op basis van de in de enquête aangegeven frequentie van hun wekelijkse sociale contacten objectief gezien vaker sociaal geïsoleerd zijn, terwijl zij zich niet vaker sociaal geïsoleerd of eenzaam voelen dan de gemiddelde Amsterdamse respondent.

Sociale isolatie onder jongvolwassenen neemt toe

Hoewel jongvolwassenen (18-24 jaar) in vergelijking tot andere generaties weinig sociaal geïsoleerd zijn, neemt zowel de objectieve als de subjectieve sociale isolatie onder deze groep de laatste jaren sterk toe (zie afb. 10.4). In 2018 was nog 2 procent van de Amsterdamse jongvolwassenen objectief sociaal geïsoleerd en 9 procent subjectief sterk sociaal geïsoleerd. In 2024 ligt dit op respectievelijk 9 en 13 procent. Subjectieve, maar niet objectieve, sociale isolatie komt in 2024 binnen de groep jongvolwassenen vooral voor bij hen met een migratieachtergrond, lagere sociaaleconomische status en bij mannen. Zij geven wel aan dat zij vaak sociale contacten hebben, maar voelen zich desondanks geïsoleerd. Jongvolwassen mannen rapporteren minder vaak dan vrouwen dat zij mensen hebben waarmee ze kunnen praten. Ook maken ze minder vaak deel uit van een vriendengroep. Voor jongvolwassenen met een migratieachtergrond en voor jongvolwassenen met een lagere sociaaleconomische status geldt daarnaast dat ze relatief weinig aangeven mensen te hebben waarbij ze terecht kunnen en die hen écht begrijpen. Ook rapporteren deze groepen vaker dat hun sociale contacten oppervlakkig zijn.

Het totale percentage jongvolwassenen (16-25 jaar) dat zich enigszins tot sterk eenzaam voelt, ligt in Amsterdam iets hoger dan landelijk (61% versus 57%; GGD, 2025). Het verschil zit voornamelijk in de groep die zich enigszins eenzaam voelt. Jongvolwassen mannen zijn iets vaker enigszins eenzaam, jonge vrouwen voelen zich wat vaker sterk eenzaam. Enige gevoelens van eenzaamheid komen vaker voor in de groep 16 tot en met 20 jaar, waar sterkere eenzaamheid juist weer wat hoger ligt onder 21- tot en met 25-jarigen in de stad. Hoewel de groep jongvolwassenen in De Staat van de Stad enquête van alle leeftijdscategorieën gemiddeld het hoogste rapportcijfer geven voor hun vrienden- en kennissenkring (8,0), bestaat er binnen deze generatie een grote kloof in de tevredenheid met de sociale kring tussen degenen die zich sociaal geïsoleerd voelen (5,6) en degenen dat niet doen (9,0). Dit verschil wijst erop dat sociale isolatie sterk verbonden is aan het ervaren sociale welzijn van jongvolwassenen.

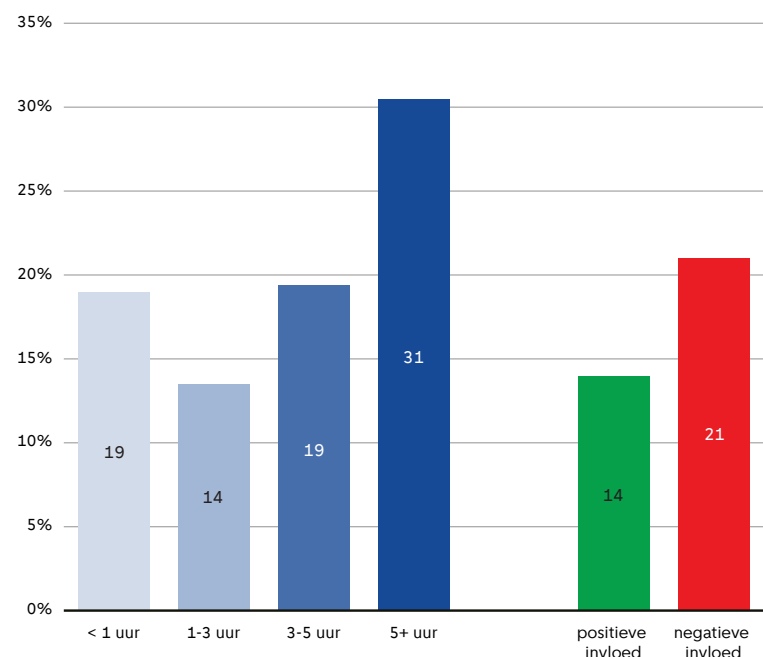
Afb. 10.5 Sociale-Isolatie-Index, 2004-2024 (procenten)



Intensief sociale mediagebruik gaat gepaard met isolatie

Sociale mediagebruik lijkt bepalend voor het sociale leven van Amsterdammers. Zij die een negatieve invloed ervaren van sociale media op het contact met vrienden en familie, in 2024 geldt dit voor 7 procent, voelen zich vaker sociaal geïsoleerd (zie afb. 10.6). Daarnaast komt sociale isolatie aanzienlijk vaker voor bij Amsterdammers die meer dan 5 uur per dag aan sociale media besteden. Binnen deze groep voelt 31 procent zich sterk sociaal geïsoleerd. Langdurig en/of veelvuldig gebruik van sociale media zien we vooral in de groep 18- tot 25-jarigen. In de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024 rapporteert de GGD Amsterdam dat risicovol sociale mediagebruik (sociale media blijven gebruiken terwijl dit problemen oplevert) vaker voorkomt onder Amsterdamse jongvolwassenen dan onder jongvolwassenen in Nederland (36% versus 25%; GGD 2025).

Afb. 10.6 Sterke subjectieve isolatie, tijd besteed op sociale media per dag en ervaren invloed van sociale media op contacten, 2024 (procenten)



Amsterdammers die veel tijd op online platforms doorbrengen, rapporteren relatief vaak oppervlakkige sociale relaties te hebben. Anderzijds, zouden sociale media ook een uitvlucht kunnen zijn voor Amsterdammers die weinig sociale aansluiting vinden. Twee derde van de Amsterdammers (66%) ervaart een positieve invloed van sociale media op sociale contacten. Dit geldt vooral voor jongvolwassenen, Amsterdammers met een hbo- of wo-opleiding en/of met een hoog inkomen en vrouwen. Zij die vinden dat het gebruik van sociale media een positieve impact heeft op sociale contacten, ervaren ook minder isolatie. De groep Amsterdammers die tussen de 1 en 3 uur per dag op sociale media zit, voelt zich het minst vaak sociaal geïsoleerd. In hoofdstuk 11 Vrijtijdsbesteding komt de mate van sociale mediagebruik onder Amsterdammers en de door hen ervaren verdere invloed aan bod.

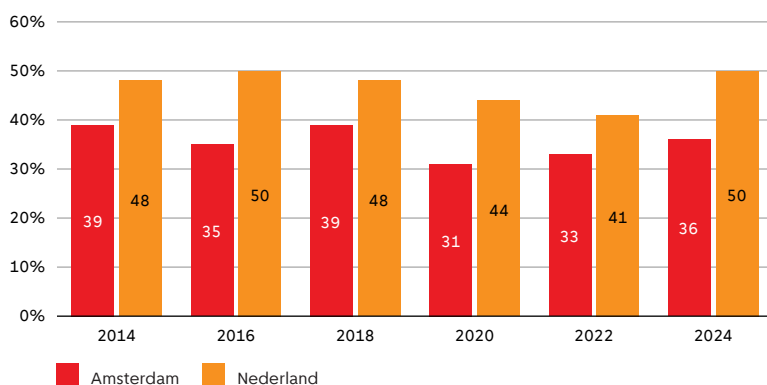
Vrijwilligerswerk

Stijging in aantal vrijwilligers

De coronapandemie heeft het aandeel vrijwilligers in 2020 doen dalen, van 39 procent onder Amsterdammers van 18 jaar en ouder in 2018 naar 31 procent in 2020. We zien inmiddels een herstel: zo stijgt het aandeel vrijwilligers in 2024 naar 36 procent (zie afb. 10.7). Landelijk is daarnaast een volledig herstel te zien voor het aandeel vrijwilligers vanaf 15 jaar: in 2024 ligt het percentage vrijwilligers op hetzelfde niveau als in 2016 (CBS, 2025a). Het aandeel vrijwilligers is relatief hoog onder 35- tot en met 54-jarigen, hbo- of wo-geschoolden, leden van gezinnen met kinderen, zzp'ers en Amsterdammers zonder migratieachtergrond. Verder zien we, als we naar gebieden kijken, dat Weespers relatief vaak vrijwilligerswerk doen. De drie gebieden waar de Amsterdammers wonen die het vaakst vrijwilligerswerk doen, zijn Weesp/Driemond, IJburg/Zeeburgereiland en Centrum-Oost.

De drie meest voorkomende vormen van vrijwilligerswerk zijn voor een maatschappelijk doel, sport, en burenen-, ouderen- en gehandicaptenhulp (zie afb. 10.8). Het aandeel vrijwilligers voor maatschappelijke doelen is iets gedaald in 2024 in vergelijking met twee jaar eerder. Dit geldt ook voor het aandeel vrijwilligers bij scholen of kinderopvang en buurtvereniging of buurtcentra. Het aandeel vrijwilligers voor sportverenigingen is licht gestegen: van 6 procent in 2022 naar 8 procent in 2024. Toch wordt in Amsterdam nog regelmatig gesproken over een tekort aan vrijwilligers bij sportverenigingen (Hielkema & Wagemakers, 2024). We zien daarnaast dat het aandeel vrijwilligers dat zich bezighoudt met burenen-, ouderen- en gehandicaptenhulp gestabiliseerd is in 2024. Tot slot zien we bij verschillende verenigingen een lichte stijging in het aandeel vrijwilligers, zoals bij zang-, muziek- of toneelverenigingen en hobbyverenigingen.

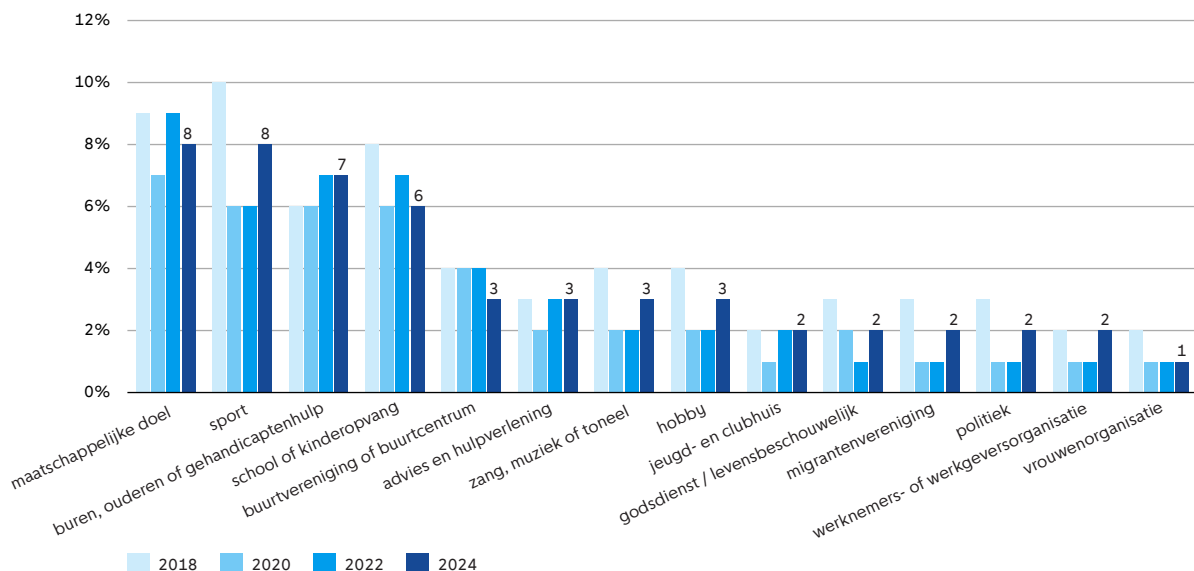
Afb. 10.7 Aandeel Amsterdammers en Nederlanders dat vrijwilligerswerk doet, 2014-2024*



* Let op: resultaten zijn niet direct vergelijkbaar door verschil in definitie. O&S rekent vrijwilligers vanaf 18 jaar mee, terwijl CBS dit doet vanaf 15 jaar.

bron landelijke cijfers: CBS

Afb. 10.8 Aandeel Amsterdammers dat vrijwilligerswerk doet naar type, 2018-2024 (procenten)



Informele hulp

Deel van Amsterdammers dat informele hulp biedt daalt met de jaren licht

Onder het geven van informele hulp verstaan we onbetaalde hulp die wordt gegeven aan anderen, zonder bemiddeling van een organisatie of vereniging. Denk aan het doen van boodschappen voor een buurman die daartoe niet in staat is of het passen op kinderen van een familielid. Het aandeel Amsterdammers dat de afgelopen 12 maanden weleens een helpende hand bood, neemt sinds 2016 langzaam af. Toen ging het nog om 61 procent van de Amsterdammers. In 2024 bood 56 procent een ander weleens hulp (zie afb. 10.9). Wel is 8 procent hier zeker toe bereid in het geval dat het hen zou worden gevraagd. Voor 18 procent geldt dat zij misschien hulp zouden bieden of dat het afhangt van de situatie. In 2024 is 8 procent van de Amsterdammers niet bereid om hulp te bieden. Binnen deze groep vallen relatief veel mensen met een slechte gezondheid.

Groepen die relatief vaak informele hulp verlenen zijn zzp'ers, vrouwen, Amsterdammers zonder een migratieachtergrond en Amsterdammers van 55 jaar of ouder. Ook verlenen Amsterdammers die zich verwant voelen met een religie frequenter hulp aan anderen dan de rest van bewoners. Groepen die op dit moment relatief weinig anderen helpen, maar hier wel opvallend vaak toe bereid zijn, zijn studenten, Amsterdammers met een hbo- of wo-opleiding en/of een hoog inkomen en bewoners met een migratieachtergrond uit Europa, Amerika of Oceanië. Verder wordt hulp vooral geboden door bewoners in Centrum-Oost, stadsdeel Noord en in Weesp.

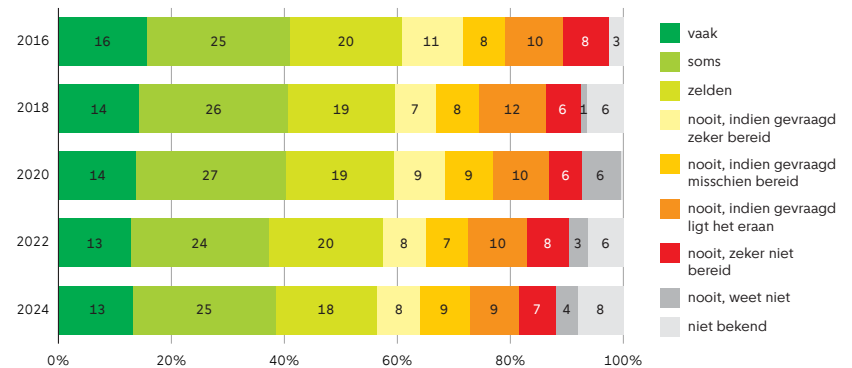
Geloof

Aandeel gelovigen blijft gelijk na eerdere dalingen

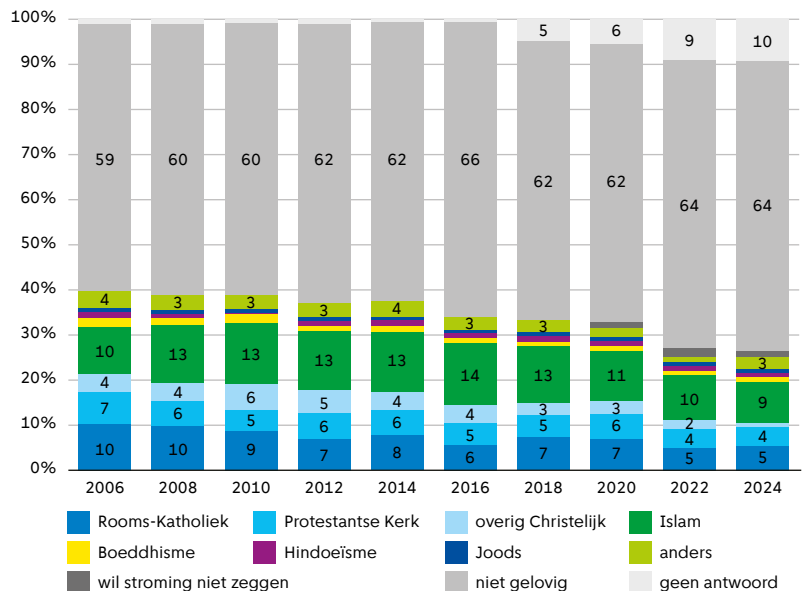
In 2024 voelt 27 procent van de Amsterdammers van 18 jaar en ouder zich verwant met een godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming. Landelijk is dit percentage een stuk hoger, namelijk 44 procent (CBS, 2025b). Het aandeel gelovigen in Amsterdam neemt al jaren af, maar ligt in 2024 op hetzelfde niveau als in 2022. Ook landelijk is de daling van het aandeel mensen dat aangeeft bij een religie te horen gestagneerd.

We zien dat met name het aandeel dat zich verwant voelt met het Christendom steeds kleiner wordt (zie afb. 10.10). Het aandeel dat zich verwant voelt met de Islam nam tussen 2006 en 2016 langzaam toe, maar is nu kleiner dan in de afgelopen 18 jaar gemeten. Het aandeel Islamitische inwoners is in Amsterdam even groot als landelijk. Dit betekent ook dat het Islamitische geloof relatief gezien een prominenter plek inneemt onder de groep gelovigen in Amsterdam. Overige genoemde religieuze stromingen zijn het Humanisme en alternatieve praktijken, zoals mindfulness, New Age en andere vormen van persoonlijke spiritualiteit. Daarnaast valt op dat sinds 2016 het aandeel respondenten dat liever geen antwoord geeft op de vraag over verwantschap met een religie sterk is toegenomen.

Afb. 10.9 Frequentie waarmee Amsterdammers de afgelopen 12 maanden informele hulp gaven of daartoe bereid zijn als ze daarvoor gevraagd worden, 2016-2024 (procenten)



Afb. 10.10 Met welke godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming voelt u zich verwant? 2006-2024 (procenten)



Amsterdammers die zich verwant voelen met een religie, hebben vaker wekelijks contact met burens en buurtgenoten dan overige Amsterdammers. Ook doen zij iets vaker vrijwilligerswerk en verlenen ze vaker informele hulp.

Ongeveer de helft (49%) van de gelovige Amsterdammers gaat weleens naar een kerk, moskee of andere godsdienstige bijeenkomst. Dit gaat om 13 procent van alle Amsterdammers. Dit aandeel ligt wat lager dan landelijk (17%). Het aandeel Amsterdamse gelovigen dat bijeenkomsten bezoekt ligt in 2024 hoger dan in coronajaar 2020 (45%), maar is vergelijkbaar aan het aandeel in 2018 en 2022. Van de gelovige Amsterdammers gaat 31 procent regelmatig (meerdere keren per maand) naar een bijeenkomst. Dit aandeel blijft de afgelopen jaren min of meer constant (30% in 2022 en 2020, 32% in 2018). Door de absolute afname van het aantal gelovigen nam het aandeel van alle Amsterdammers dat regelmatig naar een gebedshuis gaat af tot 2022. Sindsdien ligt dit aandeel op 9 procent.

Literatuurlijst

CBS. (2024). *Huishoudens per gemeente*. Opgehaald van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/alleenstaanden>

CBS. (2025a). *Helft 15-plussers deed in 2024 vrijwilligerswerk*. Centraal Bureau voor de Statistiek. Opgehaald van www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/19/helft-15-plussers-deed-in-2024-vrijwilligerswerk

CBS. (2025b). *Daling aandeel mensen dat aangeeft bij religie te horen stagneert*. Opgehaald van www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/16/daling-aandeel-mensen-dat-aangeeft-bij-religie-te-horen-stagneert

CBS Statline. (2025). Opgehaald van opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85541NED/table

Gemeente Rotterdam. (2022). *Vrijwilligerswerk en informele hulp in Rotterdam 2022: Resultaten uit de Omnibusenquête 2022*. Opgehaald van onderzoek010.nl

Gemeente Utrecht. (2024). *Utrecht in Cijfers*. Opgehaald van utrecht.incijfers.nl

GGD Amsterdam. (2025). *Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024*. Opgehaald van ggdgezondheidinbeeld.nl/viewer

Hielkema, D., & Wagemakers, T. (2024, november 30). Nieuwe wet legt 'tijdbom' onder sportverenigingen: 'Vrijwilligers overwegen steeds vaker om te stoppen'. *Het Parool*. Opgehaald van www.parool.nl

Khaddari, R. (2024, juni 22). Hoe maak je nieuwe vrienden in de grote stad als iedereen al voorzien lijkt? 'Het wordt lastiger als je ouder wordt'. *Het Parool*. Opgehaald van www.parool.nl

Machielse, J. E. M. (2006). *Onkundig en onaangepast. Een theoretisch perspectief op sociaal isolement*. [Proefschrift, Universiteit Utrecht]. Utrecht University Repository. Opgehaald van www.samentegeneenzaamheid.nl

11

Vrijetijdsbesteding

Participatie in verenigingen en cultuur, hobby's, mediagebruik, sport en vakantie

Dit hoofdstuk laat zien op welke manieren Amsterdammers hun vrije tijd besteden. Doen zij aan hobby's en zijn zij lid van verenigingen? Hoe vaak maken zij gebruik van het cultuuraanbod? Hoe vaak en in welk verband wordt aan sport gedaan? En gaan Amsterdammers na de coronajaren weer vaker op vakantie in het buitenland? Daarnaast wordt aandacht besteed aan het gebruik van sociale media en streaming. Hoeveel tijd wordt hieraan besteed en hoe beïnvloedt dit het leven van Amsterdammers?

Auteurs: Bart Sleutjes & Rogier van der Groep



Kernpunten

- Bijna acht op de tien volwassen Amsterdammers heeft één of meerdere hobby's (78 procent) en dit aandeel neemt sinds de coronaperiode toe.
- Amsterdam heeft een gevarieerd aanbod aan culturele voorzieningen. Naast het bekende aanbod van theaters, musea en filmhuizen zijn er de afgelopen jaren veel nieuwe attracties bijgekomen, vaak specifiek gericht op jongeren en/of toeristen, waaronder escaperooms, en beleevingsconcepten.
- Het aandeel Amsterdammers dat de verschillende typen uitgaansgelegenheden bezoekt neemt toe.
- Amsterdammers en andere groepen gaan weer flink uit en bezoeken veel culturele instellingen.
- In 2024 zijn er bijna 33 duizend banen in de kunst- en cultuursector en bijna 20 duizend banen in de media en entertainment-sector.
- De inkomensontwikkeling binnen de culturele sector laat een positieve trend zien, vooral onder medewerkers met een hbo- of wo-opleiding of een vast contract.
- Bijna de helft van de volwassen Amsterdammers is lid van een vereniging of organisatie (47 procent). Dit aandeel is na een daling tijdens de coronacrisis weer gestegen. Lidmaatschap van een sportvereniging komt het vaakste voor (28 procent).
- Van alle volwassen Amsterdammers sport 71 procent wekelijks. Dat is meer dan in 2023 en vergelijkbaar met 2022. Ruim twee op de tien volwassen Amsterdammers sport niet (22 procent).
- Het sporten in verenigingsverband neemt sinds een dip tijdens de coronacrisis weer langzaam toe. Hoewel het individueel en ongeorganiseerd sporten na de coronajaren afnam, groeit dit recent opnieuw.
- Vrijwel alle Amsterdammers hebben thuis toegang tot internet. Ook onder ouderen met een laag inkomen is dit sterk toegenomen sinds 2022.
- Vrijwel alle volwassen Amsterdammers maken gebruik van sociale media (95 procent). De meest gebruikte media zijn WhatsApp, Youtube en Instagram. Ook gebruikt een meerderheid streamingdiensten (70 procent).
- Het gebruik van TikTok groeit sterk: van 8 procent in 2022 naar 21 procent in 2024. Van de 18- tot en met 24-jarigen gebruikt de helft dit medium. Het gebruik van Facebook neemt steeds verder af: van 61 procent in 2020 naar 47 procent in 2024.
- Bijna de helft van de volwassen sociale media gebruikers in Amsterdam zit één tot drie uur per dag op sociale media (49 procent), maar dit verschilt sterk per leeftijdsgroep. Van de groep 18 tot en met 24 jaar zit een derde drie tot vijf uur per dag op sociale media. Amsterdammers ouder dan 44 jaar besteden juist relatief vaak minder dan een uur per dag aan sociale media.
- Sociale media hebben volgens volwassen Amsterdammers een positieve invloed op hun contacten met familie en vrienden. Vooral Amsterdammers jonger dan 35 jaar ervaren relatief vaak een negatieve invloed op nachtrust, concentratievermogen, dagelijkse bezigheden en zelfbeeld.
- Volwassen Amsterdammers gaan steeds vaker in het buitenland op vakantie (73 procent), inmiddels weer vaker dan vóór de coronapandemie. De helft is het afgelopen jaar ook meerdere keren op vakantie geweest.

Vrije tijd kan op verschillende manieren besteed worden, bijvoorbeeld aan hobby's, culturele activiteiten, verenigingsleven, sporten of op vakantie gaan. Daarnaast speelt het gebruik van (sociale) media in toenemende mate een grote rol in de vrijetijdsbesteding van Amsterdammers, niet alleen om sociale contacten te onderhouden maar ook als informatiebron. Maar hoeveel tijd besteden Amsterdammers hieraan en welke invloed heeft dit op diverse levensaspecten? In dit hoofdstuk

wordt van al deze vormen van vrijetijdsbesteding beschreven in hoeverre Amsterdammers hieraan doen. Daarbij wordt ook onderscheid gemaakt tussen verschillende groepen Amsterdammers. De cijfers zijn gebaseerd op de Staat van de Stad enquête, die eind 2024 is uitgezet, tenzij anders aangegeven. De cijfers hebben betrekking op Amsterdammers van 18 jaar en ouder.

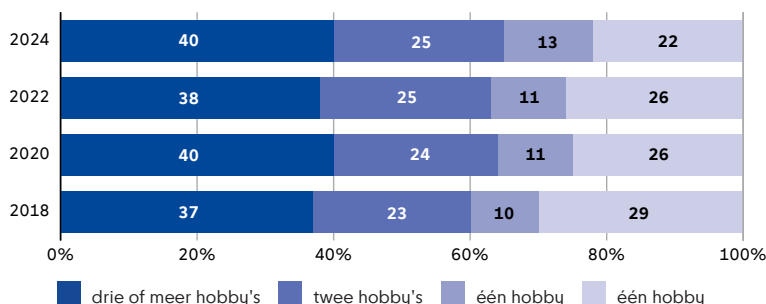
Hobby's

Amsterdammers hebben steeds meer hobby's

Bijna acht op de tien Amsterdammers van 18 jaar en ouder heeft één of meerdere hobby's (78 procent). Het aandeel inwoners met een hobby neemt sinds de coronaperiode toe: in 2018 betrof dit nog 71 procent en in 2022 74 procent. De grootste groep heeft drie of meer hobby's (40 procent), een kwart heeft twee hobby's en 13 procent heeft één hobby (zie afb. 11.1).

Het aantal hobby's neemt af met de leeftijd. Van de volwassen Amsterdammers jonger dan 35 jaar heeft ongeveer de helft drie of meer hobby's,

Afb. 11.1 Hoeveelheid hobby's, 2018-2024 (procenten)



bij Amsterdammers van 35 jaar en ouder betreft dit circa 35 procent. Amsterdammers van 55 jaar en ouder hebben het vaakst geen hobby: 31 procent, vergeleken met rond de 15 procent bij Amsterdammers jonger dan 35 (zie afb. 11.2). Van de gepensioneerde Amsterdammers heeft 29 procent geen hobby.

Amsterdammers die moeilijk rond kunnen komen of met maximaal een vmbo/mbo-1 opleiding hebben minder vaak hobby's

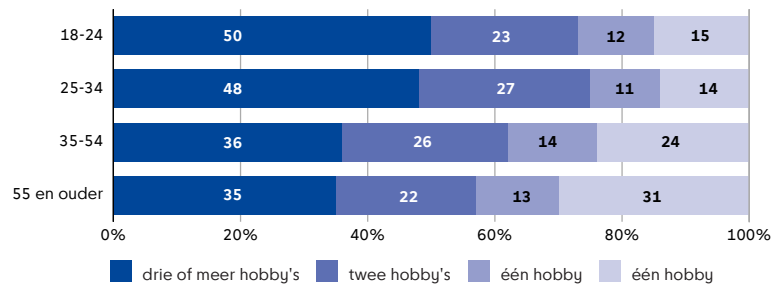
Het hebben van een hobby hangt sterk samen met iemands financiële situatie. Van de Amsterdammers met een hoog inkomen (> €3.200 netto per maand) heeft 84 procent een hobby. Bij de Amsterdammers met een laag inkomen (< €1.350 netto per maand) gaat het om 74 procent. Het verschil wordt groter wanneer gekeken wordt naar het gemak waarmee men rond kan komen. Van de Amsterdammers die aangeven (zeer) gemakkelijk rond te kunnen komen heeft 85 procent een hobby. Bij de groep die (zeer) moeilijk rond kan komen gaat het om 68 procent (zie afb. 11.3).

Het aantal hobby's neemt ook toe met het opleidingsniveau. Van de Amsterdammers met een hbo- of wo-opleiding heeft bijna de helft drie of meer hobby's (48 procent). Dat is bijna twee keer zo veel als de groep met maximaal een vmbo-/mbo-1-opleiding (25 procent). Deze laatste groep heeft veel vaker geen hobby dan Amsterdammers met een andere opleiding (39 procent). Bij Amsterdammers met een hbo- of wo-opleiding gaat het om 14 procent.

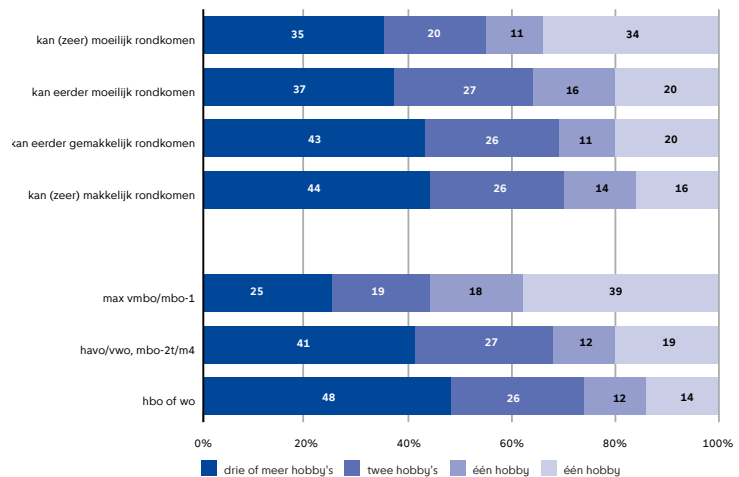
Amsterdammers met een slechte gezondheid en eenzaam hebben minder hobby's

Ook de ervaren gezondheid speelt een rol bij het hebben van hobby's. Van de Amsterdammers met een (zeer) slechte gezondheid heeft 45 procent geen hobby, terwijl dit geldt voor 17 procent van de Amsterdammers met een (zeer) goede gezondheid. Van de Amsterdammers met een (zeer) goede gezondheid heeft 45 procent drie of meer hobby's. Dat is ruim twee keer zo veel als de groep met een (zeer) slechte gezondheid (21 procent) (zie afb.). Daarnaast hebben Amsterdammers die zich (bijna) altijd eenzaam voelen minder vaak een hobby (69 procent) dan inwoners die zich minder vaak eenzaam voelen (zie afb. 11.4).

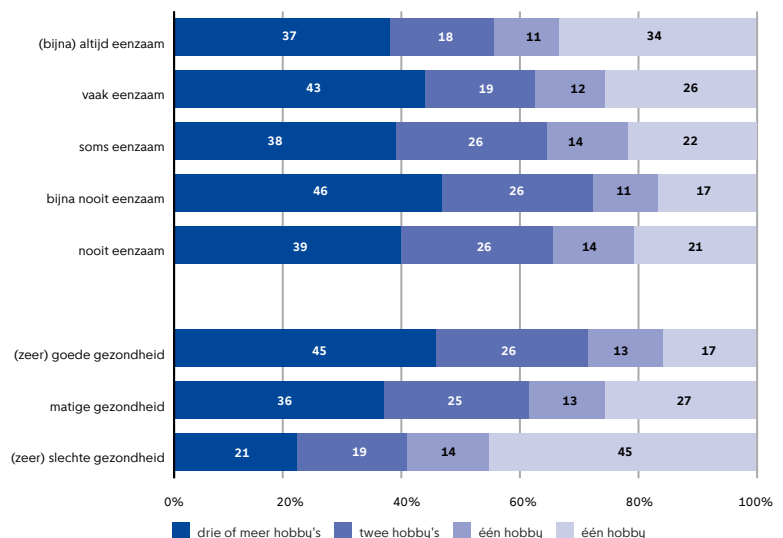
Afb. 11.2 Hoeveelheid hobby's naar leeftijd, 2024 (procenten)



Afb. 11.3 Hoeveelheid hobby's naar gemak waarmee men rond kan komen en opleidingsniveau, 2024 (procenten)



Afb. 11.4 Hoeveelheid hobby's naar ervaring van eenzaamheid en gezondheid, 2024 (procenten)



Uitgaan en cultuurbezoek

Nederlanders en Amsterdammers gaan er weer veel op uit. Naast sport en het beoefenen van hobby’s, behoort een avondje uit tot een van de favoriete vrijetijdsbezigheden van Amsterdammers. Zo gaan inwoners van Amsterdam graag naar musea, maar bovenal naar de film.

Amsterdam kent een breed aanbod aan attracties. De voorstellingen worden gegeven in één van de 47 theaters in Amsterdam of 25 muzieklocaties. Museumbezoek vindt plaats in een van de 94 musea in Amsterdam. Films worden bezichtigd in één van de 17 bioscopen (zie tabel 11.5). Naast het bekende aanbod van theaters, musea en filmhuizen zijn er de afgelopen jaren veel nieuwe attracties bijgekomen, veelal specifiek gericht op jongeren en/of toeristen, waaronder escaperooms, en beleevingsconcepten als *House of Wonder*, *Nxt*, *Upside Down* en *Fabrique des Lumieres*. De lijst met attracties is aangevuld met ‘bezienswaardigheden’. Dit zijn locaties waar meestal geen entree voor betaald hoeft te worden, maar waar toch grote groepen toeristen en bezoekers samenkomen en vaak ook als attractie of bezienswaardigheid terug te vinden zijn op websites als Tripadvisor. Hier valt bijvoorbeeld het Vondelpark onder, maar ook de Dam, de Nieuwe Kerk en de groengebieden in Waterland. (Terzijde: eenmalige of kortstondige evenementen en festivals zijn niet meegenomen in de Attractiemonitor.)

Afb. 11.5 Aantal attracties in Amsterdam per type, 2025

type attractie	aantal
museum	94
theater	47
spel, sport, experience	43
entertainment	32
muzieklocatie	25
entertainment kinderen	24
natuur/park/waterrecreatie	20
escaperoom/VR room	24
bioscoop/filmtheater	17
bezienswaardigheid	15

bron: Attractiemonitor Amsterdam

Musea worden nog niet zo goed bezocht als voor de coronacrisis

Op al deze attracties komen zeer veel bezoekers af, zowel uit Amsterdam als uit andere delen van Nederland en uit het buitenland. Zo blijkt uit de Attractiemonitor dat het meest bezochte museum in Amsterdam het Rijksmuseum is met ruim 2,7 miljoen bezoekers, op afstand gevolgd door het Van Gogh Museum met 1,7 miljoen bezoekers. Uit de Attractiemonitor blijkt echter dat de mate van museumbezoek nog niet op het niveau van voor de coronacrisis is. Vergelijkbare conclusies worden getrokken door amsterdam&partners. Zij geven aan dat het aantal bezoekers in musea daalde van 2,54 miljoen in het eerste kwartaal van 2023 tot 2,37 miljoen bezoekers in het eerste kwartaal van 2025, een afname van 7% (amsterdam&partners 2025).

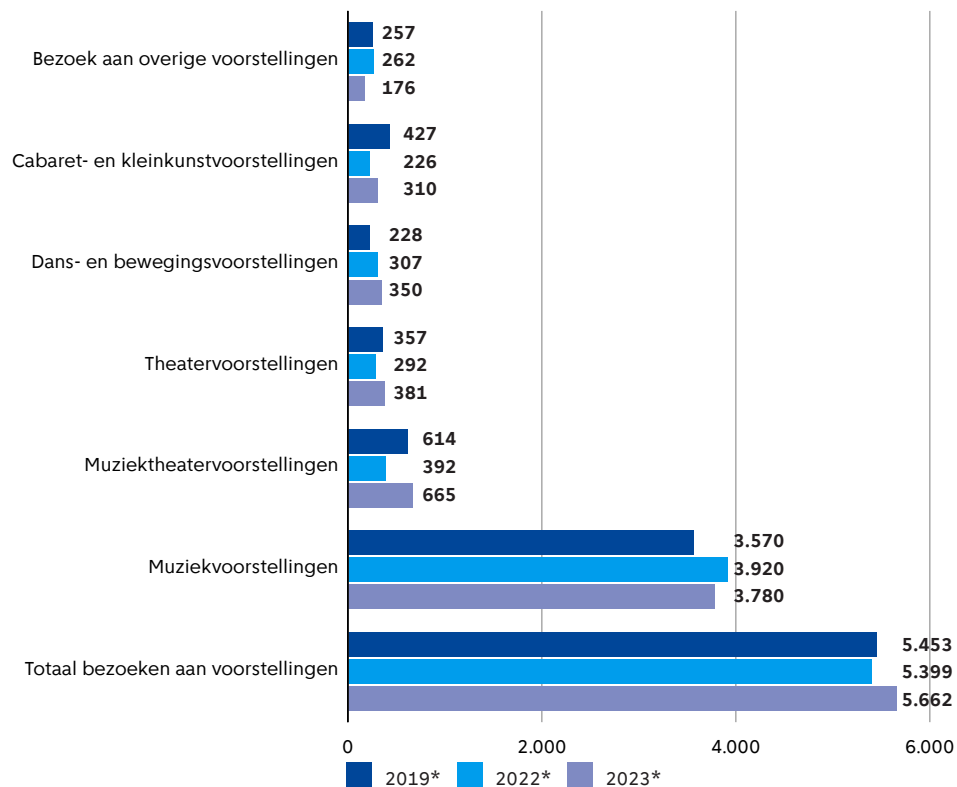
Toenemend aantal bezoekers aan Amsterdamse cultuurstellingen

De Nederlandse branchevereniging van Bioscopen en Filmtheaters (NVBF) constateert dat het goed gaat met het bioscoopbezoek en ziet een flinke stijging. Dit ondanks de langdurige stakingen in Hollywood onder scenaristen en acteurs. Met name familiefilms als *Wonka*, *Despicable Me 4* en *Inside Out 2* zijn in 2024 goed bezocht. In totaal zijn in 2024 29,3 miljoen bioscoopkaartjes verkocht. De omzet kwam daarmee uit op 312 miljoen euro. Maar de Nederlandse films deden het met 4 miljoen kaartjes en een marktaandeel van 14 procent ook goed. De best bezochte Nederlandse films zijn *Loverboy: Emoties Uit*, *Bon Bini: Bangkok Nights* gevolgd door *Verliefd op Bali*.

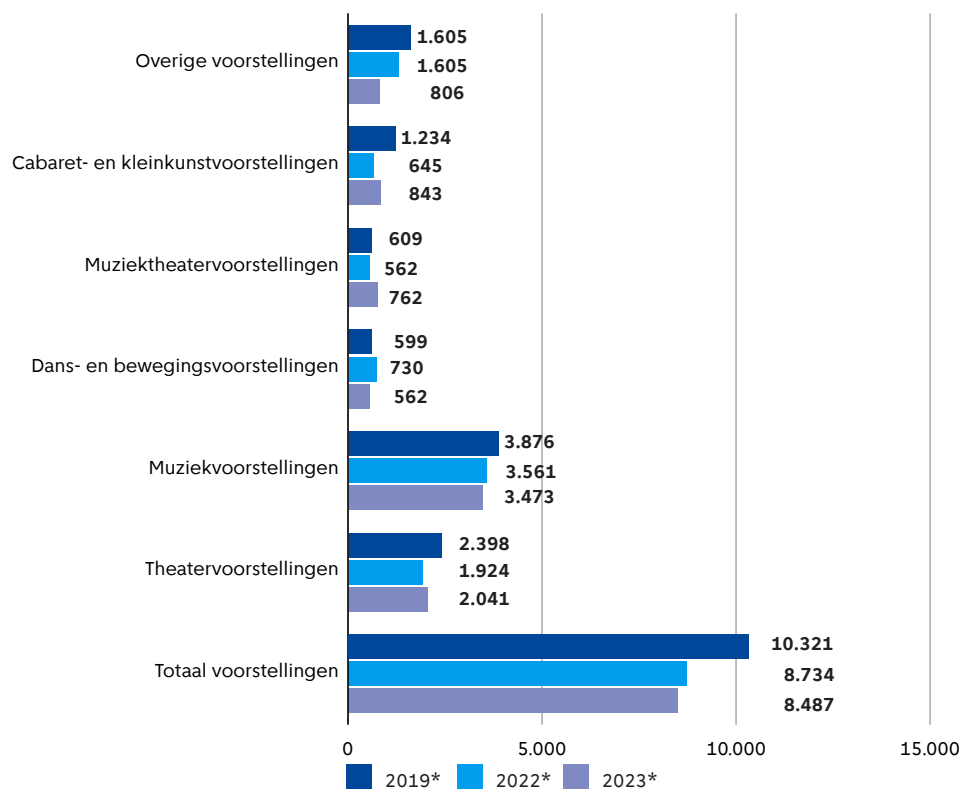
Met betrekking tot podiumkunsten gaat het ook goed in Amsterdam: in 2023 hebben 5,6 miljoen bezoekers de Amsterdamse theaters bezocht (CBS) (tegenover 20,4 miljoen in Nederland). Dit is zelfs iets hoger als voor de coronaperiode in 2019.

Muziekvoorstellingen (waaronder kleinschalige en zeer grote popconcerten en concerten klassieke muziek) werden het meest bezocht, gevolgd door muziektheatervoorstellingen (waaronder opera), en ten slotte dans- en kleinkunstvoorstellingen (cabaret). In totaal werden er meer voorstellingen bezocht dan in 2022 en dat kwam vooral door het toegenomen aantal muziektheatervoorstellingen (zie afb. 11.6).

De ruim 5,6 miljoen bezoekers aan Amsterdamse podia hebben in Amsterdam 8.487 voorstellingen bezocht. Het grote deel hiervan is te herleiden is tot een muziekvoorstelling. Ten opzichte van 2023 is het aantal voorstellingen iets gedaald (zie afb. 11.7).

Afb. 11.6 Bezoek podiumkunsten in Amsterdam 2019, 2022 en 2023 (x 1.000 bezoekers)

bron: CBS/Statline (StatLine - Professionele podiumkunsten; capaciteit, voorstellingen, bezoekers, regio)

Afb. 11.7 Aantal voorstellingen podiumkunsten in Amsterdam 2019, 2022 en 2023

bron: CBS/Statline (StatLine - Professionele podiumkunsten; capaciteit, voorstellingen, bezoekers, regio)

Het uitgaansgedrag van Amsterdammers: weer meer Amsterdammers naar cultuur

Uit De Staat van de Stad-enquête blijkt ook dat inwoners van Amsterdam gretig gebruik maken van de uitgaansmogelijkheden: in 2024 geeft 85 procent van de volwassenen bewoners aan ten minste één keer naar een van de genoemde type uitgaansgelegenheden te zijn geweest. Net als in voorgaande jaren is het film- en museumbezoek vaak genoemd. Bovendien neemt het aandeel inwoners van Amsterdam dat aangeeft een film of museum te bezoeken scherp toe: zo gaf in 2022 66 procent aan de bioscoop te bezoeken terwijl dat in 2024 71 procent is. De mate van bezoek van andere typen uitgaansgelegenheden is vaak met

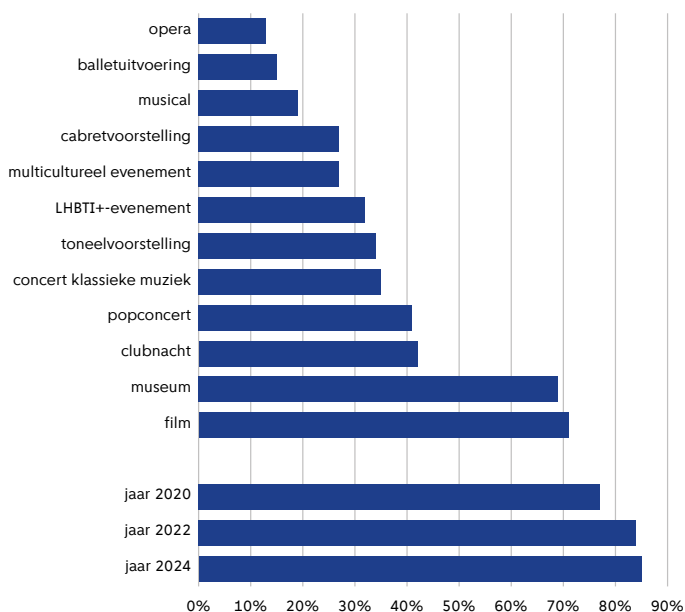
1 of 2 procentpunten gestegen (zie afb. 11.8). De mate van bezoek aan een uitgaansgelegenheid hangt onder meer af van de leeftijd, het inkomen en het opleidingsniveau. Zo geven inwoners met een hoger inkomen en inwoners met een hbo- of wo-opleiding vaker dan andere groepen aan naar een uitgaansgelegenheid te gaan. Ook jongeren en mensen met betaald werk gaan relatief vaak uit (zie afb. 11.9).

Werkenden in de culturele en creatieve sector

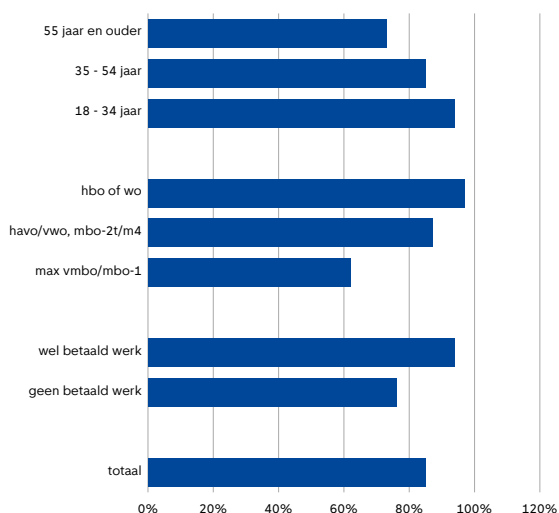
De culturele en creatieve sector bevat als sector niet alleen kunstenaars en andere culturele professionals, maar ook administratief medewerkers bij theaters en vormgevers en schrijvers bij ontwerp- of reclamebureaus. Wanneer we specifiek naar banen in de kunst en cultuursector (als onderdeel van de ruim gedefinieerde culturele en creatieve sector) kijken, waaronder naar banen in bijvoorbeeld theaters en concertzalen, dan valt op dat in 2024 er 21.293 vestigingen in Amsterdam zijn tegenover 32.837 banen. In de Amsterdamse media en entertainmentsector (uitgeverijen, filmhuizen, bioscopen, televisie- en radio-omroepen, beeld- en geluidsstudio's), zijn 10.188 vestigingen verdeeld over 19.756 banen. Vooral in de kunstensector is het aantal banen flink gegroeid (zie afb. 11.10).

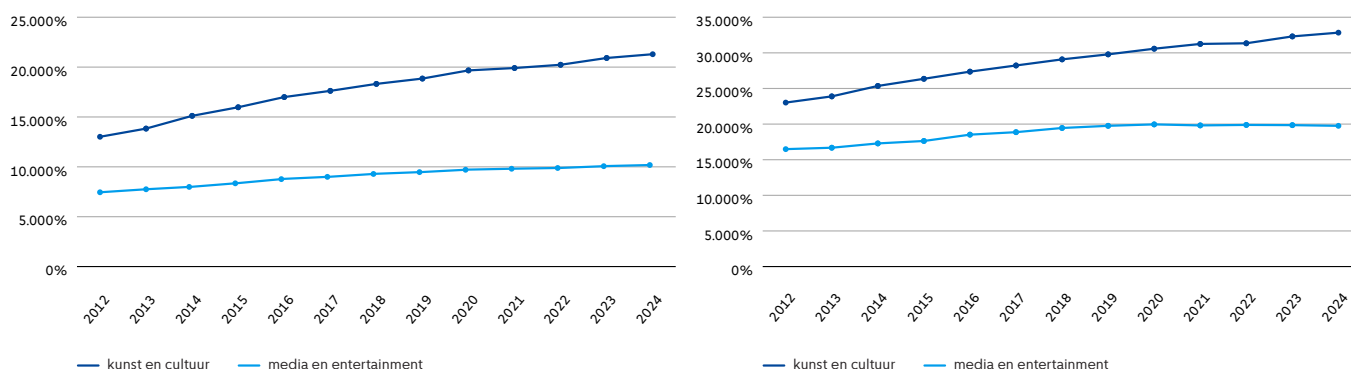
Ondanks het feit dat Amsterdammers en andere groepen weer flink veel uitgaan en culturele instellingen bezoeken, is een substantieel deel van werkenden in de kunst en cultuursector niet tevreden over hun inkomen. Een meerderheid van de zelfstandig werkende onder hen (63 procent) is tevreden over hun inkomen. Dat is minder vaak dan gemiddeld onder alle zelfstandig ondernemers (78 procent). Ook bij kunstenaars in loondienst is dit het geval: 71 procent van hen is tevreden met hun salaris, tegen 76 procent onder alle werknemers (CBS, 2025).

Afb. 11.8 Aandeel inwoners Amsterdam dat in de afgelopen 12 maanden minstens één keer de genoemde uitgaansgelegenheden heeft bezocht, 2020, 2022 en 2024 (procenten)



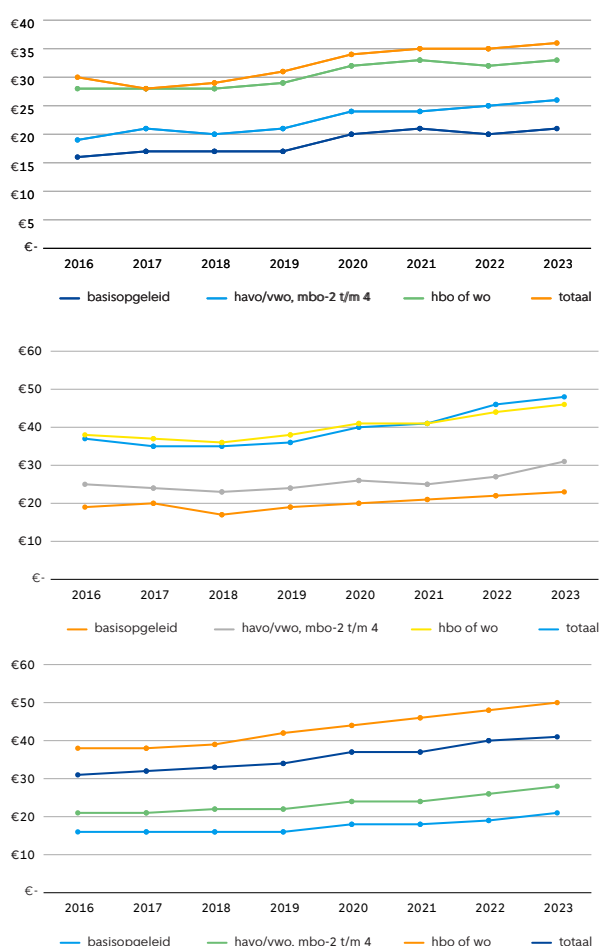
Afb. 11.9 Aandeel Amsterdammers dat in de afgelopen 12 maanden minstens één keer de genoemde uitgaansgelegenheden heeft bezocht naar enkele achtergrondkenmerken (inkomen, contact met vrienden, opleidingsniveau, huishoudenssamenstelling), 2024 (procenten)



Afb. 11.10 Aandeel vestigingen en banen in de kunst en cultuursector en media en entertainmentsector, 2014-2024 (aantallen)

bron: LISA, bewerking O&S

Op basis van Polisdata van UWV en van vestigingsdata van CBS is door Onderzoek en Statistiek de loonontwikkeling in kaart gebracht voor werkenden in loondienst bij culturele instellingen (musea, theaters) en bij media en entertainmentbedrijven (film en televisie-productiehuizen, bioscopen). In het algemeen geldt dat de inkomensontwikkeling hoog is én snel toeneemt bij minimaal hbo-opgeleid personeel. In de media en entertainmentsector is dat niet anders, maar in de kunst- en cultuursector is dat verschil minder sterk (zie afb. 11.11).

Afb. 11.11 Loonontwikkeling kunst en cultuursector, media en entertainment en in de totale Amsterdamse economie naar opleidingsniveau, 2017 tot 2023 (euro's per uur)

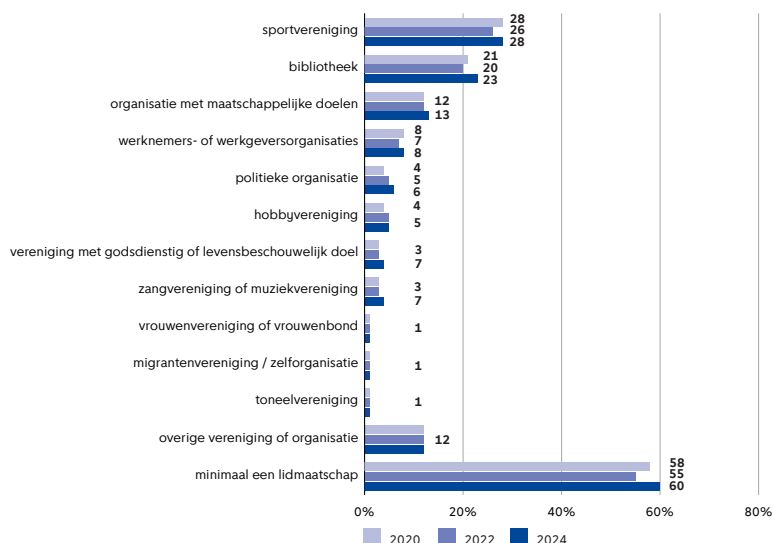
bron: CBS: ABR/POLIS, bewerking O&Sdam

Lid verenigingen

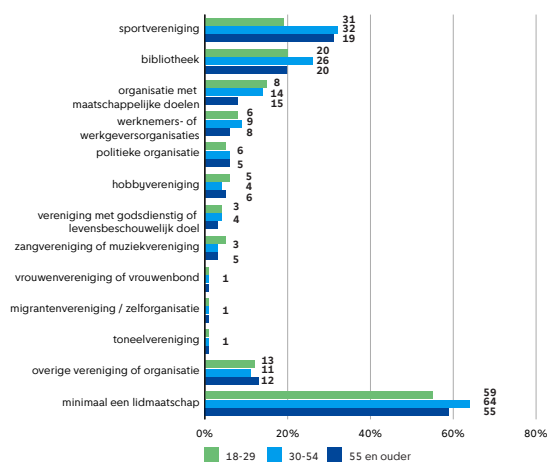
Aandeel dat lid is van vereniging neemt weer toe na coronadip

Zes op de tien volwassen Amsterdammers is lid van minimaal één vereniging of organisatie (60 procent). Opvallend is dat het aandeel sinds 2022 weer stijgt, terwijl er tijdens de coronacrisis juist een dalende trend was. Deze stijging is zichtbaar bij vrijwel alle soorten verenigingen en organisaties. Bij lidmaatschappen gaat het het vaakst om een sportvereniging: daarvan is bijna een op de drie volwassen Amsterdammers lid (28 procent). Daarnaast geeft 23 procent aan lid te zijn van een bibliotheek. Op ruime afstand volgen organisaties met maatschappelijke doelen (13 procent) en werknemers- of werkgeversorganisaties (8 procent) (zie afb. 11.12). Het doen van vrijwilligerswerk voor verenigingen komt in hoofdstuk 10 'Maatschappelijke participatie' aan bod.

Afb. 11.12 Aandeel inwoners Amsterdam met een lidmaatschap van organisaties en verenigingen naar soort, 2020, 2022 en 2024 (procenten)



Afb. 11.13 Aandeel inwoners van Amsterdam dat lid is van organisaties en verenigingen per leeftijdsgroep, 2022 (procenten)



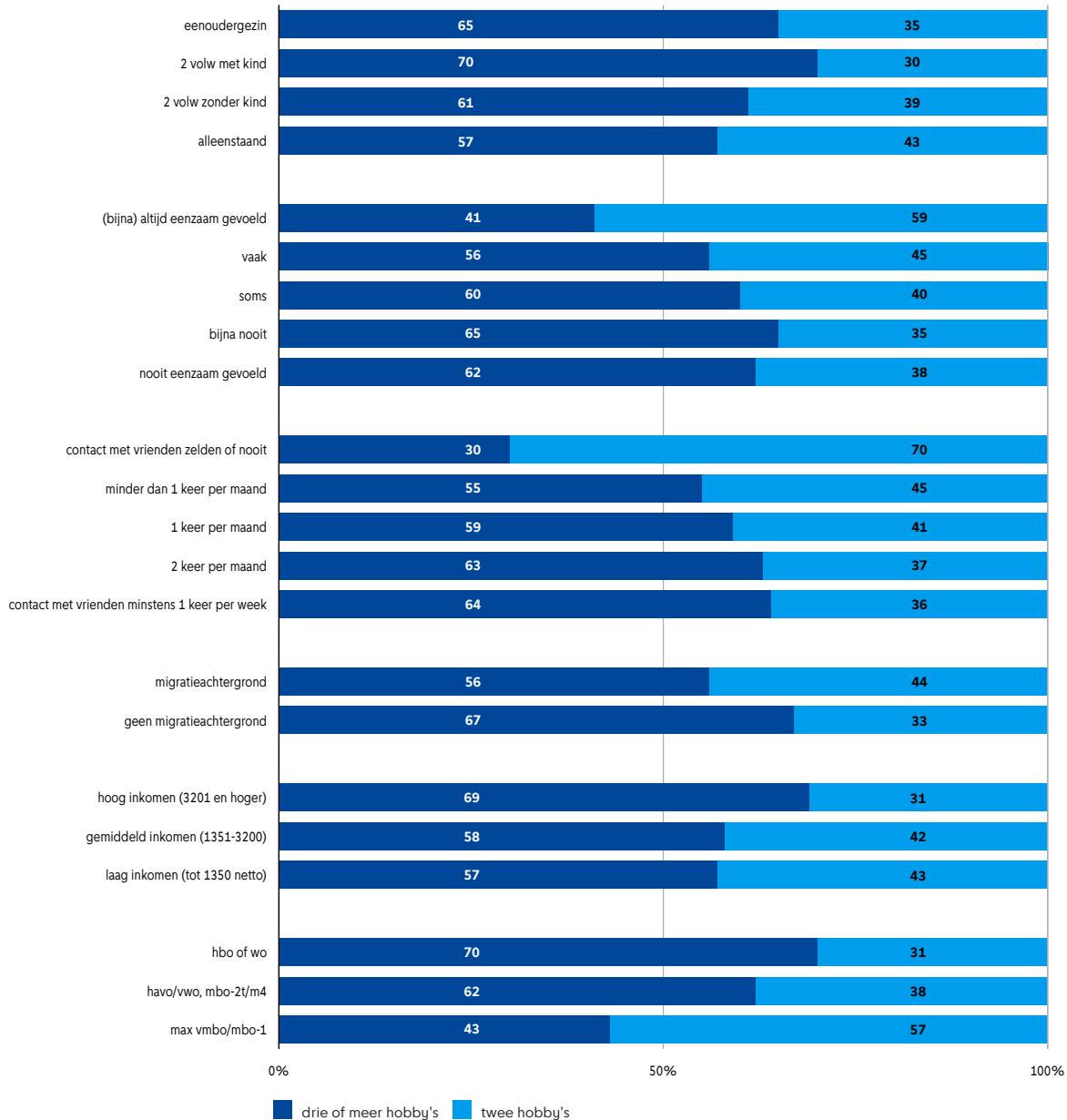
Het lidmaatschap van verenigingen of organisaties verschilt tussen leeftijdsgroepen. Amsterdammers van 55 jaar en ouder zijn minder vaak lid van een vereniging of organisatie (55 procent) dan hun jongere stadgenoten. Deze leeftijdsgroep is vooral minder vaak lid van sportverenigingen (19 procent). Daarentegen zijn deze bewoners juist vaker lid van organisaties met maatschappelijke doelen (15 procent) en zang- of muziekverenigingen (5 procent). Het vaakst zijn zij lid van een bibliotheek (20 procent). De leeftijdsgroep 18 tot en met 29 jaar is relatief weinig lid van organisaties met maatschappelijke doelen en werknemers- of werkgeversorganisaties. De leeftijdsgroep 30 tot en met 54 jaar is het vaakst lid van een vereniging of organisatie (64 procent). Deze is groep is vooral relatief vaak lid van een bibliotheek (26 procent) (zie afb. 11.13).

Amsterdammers met hoog inkomen en hbo- of wo-opleiding zijn vaker verenigingslid

Ook verschilt het lidmaatschap van verenigingen naar een aantal andere achtergrondkenmerken (zie afb. 11.14). Onder alleenstaanden ligt het aandeel lidmaatschappen lager dan onder stellen met en zonder kinderen. Ook zijn Amsterdammers zonder migratieachtergrond vaker lid dan stadgenoten met een migratieachtergrond. Daarnaast speelt de financiële situatie een rol. Amsterdammers met een hoog inkomen zijn relatief vaker lid van een vereniging of organisatie dan bewoners met een gemiddeld of laag inkomen. Verder zijn bewoners met een hbo- of wo-opleiding veel vaker lid dan de groep met maximaal vmbo of mbo-1.

Lidmaatschap van een vereniging of organisatie hangt ook samen met sociaal kapitaal. 70 procent van de Amsterdammers die zelden of nooit contact hebben met vrienden is ook geen lid van een vereniging of organisatie. Datzelfde geldt voor 59 procent van de Amsterdammers die zich (bijna) altijd eenzaam voelen.

Afb. 11.14 Aandeel Amsterdammers dat (actief dan wel passief) lid is van organisaties en verenigingen naar enkele achtergrondkenmerken, 2024 (procenten)

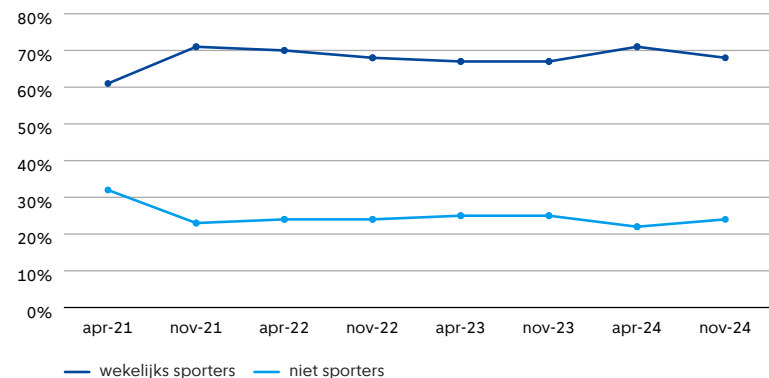


Sporten

Sportdeelname afgelopen jaar toegenomen

Uit de Amsterdamse Sportdeelname index blijkt dat van alle volwassen Amsterdammers 68 procent wekelijks sport in november 2024. Dat is vergelijkbaar met november 2023 (67 procent) en november 2022 (68 procent). In april 2024 lag de sportdeelname iets hoger: 71 procent sportte toen wekelijks. Bijna een kwart van de volwassen Amsterdammers sport nooit (24 procent). Dit aandeel is wel lager vergeleken met de voorgaande jaren: in november 2023 sportte nog 25 procent nooit (afb. 11.15). Naast het stimuleren van sporten is bewegen een speerpunt van de gemeente Amsterdam. Volgens cijfers van de GGD (2024) voldoet in 2024 58 procent van de volwassen Amsterdammers aan de beweegrichtlijnen. Dat wil voor volwassenen zeggen dat minstens 150 minuten per week aan matig intensieve inspanning wordt

Afb. 11.15 Aandeel inwoners van Amsterdam dat wekelijks sport en nooit sport, april 2021 tot november 2024 (procenten)

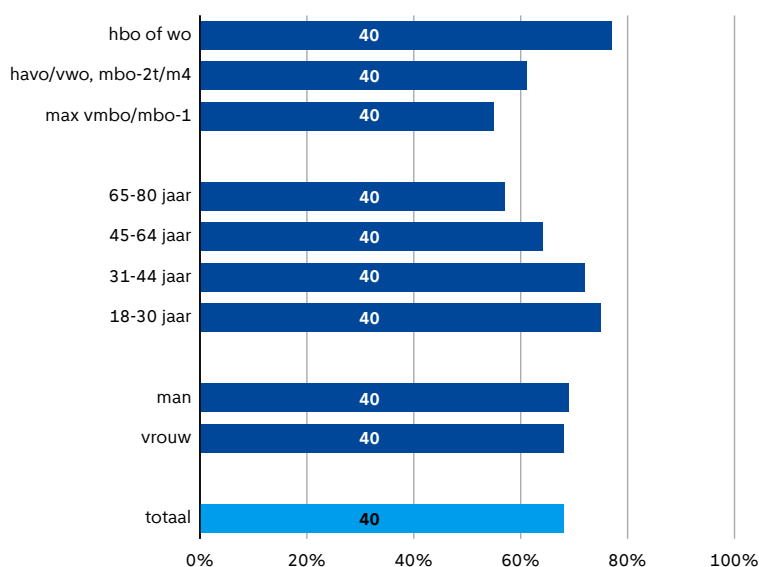


bron: Sportdeelname index Amsterdam

gedaan, zoals wandelen en fietsen, verspreid over diverse dagen. Ook dienen er minstens tweemaal per week spier- en botversterkende activiteiten te worden gedaan, voor ouderen gecombineerd met balansoefeningen. In Hoofdstuk 6 'Gezondheid en zorg' zijn verschillen tussen Amsterdammers in het voldoen aan de beweegnorm aan bod gekomen.

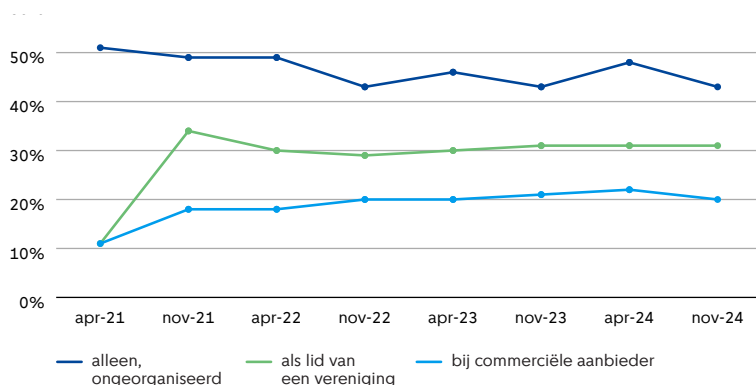
Mannen sporten iets vaker dan vrouwen wekelijks: 69 procent tegenover 68 procent in november 2024. Daarnaast neemt sportdeelname af met leeftijd. Van de leeftijdsgroep 18 tot en met 30 jaar sport 75 procent wekelijks, bij Amsterdammers ouder dan 65 jaar betreft dit 57 procent. Amsterdammers met een hbo- of wo-opleiding sporten veel vaker dan Amsterdammers met een andere opleiding (zie afb. 11.16). De sportdeelname is het hoogst in stadsdelen binnen de ring en blijft achter in Zuidoost en Nieuw-West. Naar inkomen zijn de verschillen in sportdeelname klein, mogelijk doordat veel Amsterdammers ongeorganiseerd sporten.

Afb. 11.16 Aandeel volwassen Amsterdammers dat wekelijks sport, naar achtergrondkenmerken, april 2024 (procenten)



bron: Sportdeelname index Amsterdam

Afb. 11.17 Het verband waarin inwoners die een sport beoefenen sporten (alleen, ongeorganiseerd, als lid van een vereniging en bij commerciële aanbieder), april 2021 tot november 2024 (procenten)



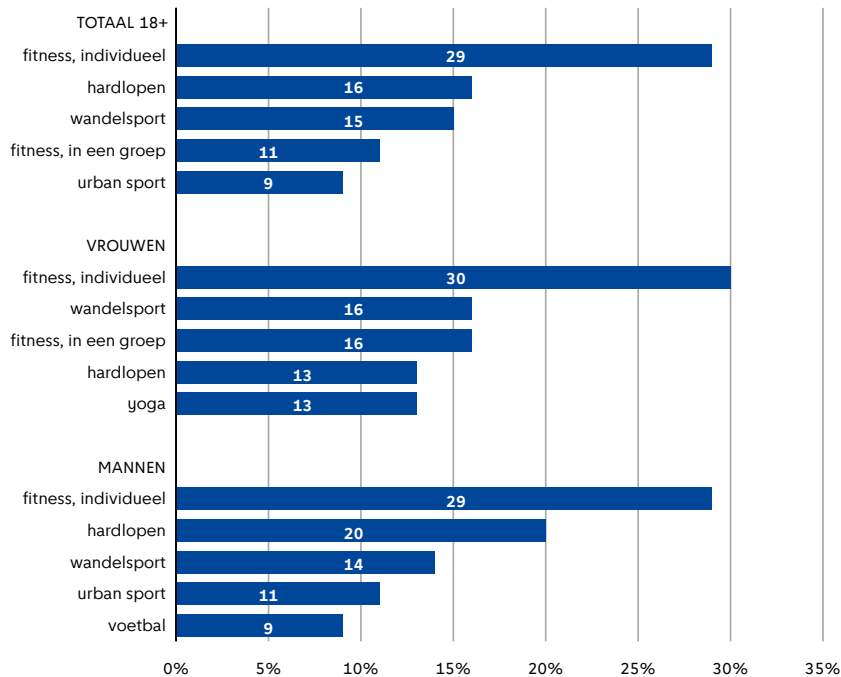
bron: Sportdeelname index Amsterdam

Amsterdammers sporten vooral ongeorganiseerd, sporten in verenigingsverband neemt na corona weer langzaam toe

De grootste groep van diegenen die een sport beoefenen, sport alleen of ongeorganiseerd (43 procent in november 2024), dat aandeel is iets hoger dan een jaar eerder en vergelijkbaar met 2022. In april wordt doorgaans vaker alleen of ongeorganiseerd gesport (48 procent in april 2024). Daarnaast sport 31 procent bij een commerciële aanbieder, zoals een sportschool of een zwembad. Dit aandeel blijft de laatste jaren stabiel. Verder sport 20 procent bij een sportvereniging. Dit aandeel is de afgelopen jaren licht toegenomen, in lijn met het aantal lidmaatschappen, maar ligt in november 2024 wel wat lager dan in april 2024 (zie afb. 11.17).

De meest beoefende sport onder volwassen Amsterdammers is individueel fitness, dit wordt door 29 procent gedaan in november 2024. Daarnaast zijn hardlopen, wandelsport, groepsfitness en urban sports de meest beoefende sporten. Urban sports is een verzamelnaam van sporten met een expressief en creatief karakter die vaak niet of los georganiseerd worden beoefend in een stedelijke omgeving. Voorbeelden zijn calisthenics, skateboarden en 3x3 basketbal. Deze sporten zijn in opkomst en worden door de gemeente Amsterdam gestimuleerd. Welke sporten het meest populair zijn verschilt wel tussen mannen en vrouwen. Onder mannen zijn urban sports en voetbal relatief populair, terwijl zij ook vaker dan vrouwen aan hardlopen doen. Vrouwen doen vaker aan yoga en groepsfitness (zie afb. 11.18).

Afb. 11.18 De vijf meest beoefende sporten, volwassen Amsterdammers, naar geslacht, 2024 (procenten)



bron: Sportdeelname index Amsterdam

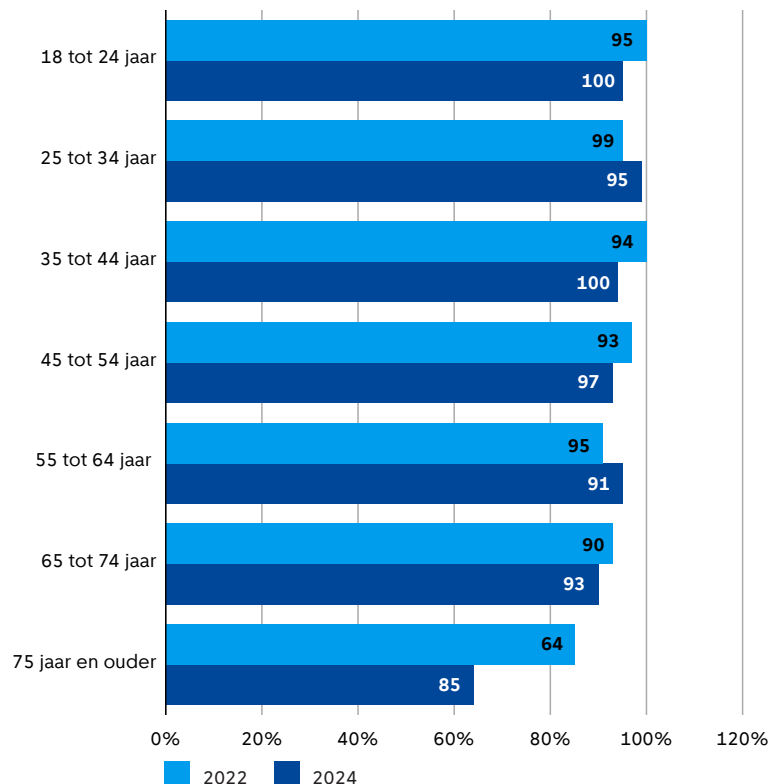
Internetgebruik

Internettoegang onder 75-plussers met een laag inkomen sterk toegenomen

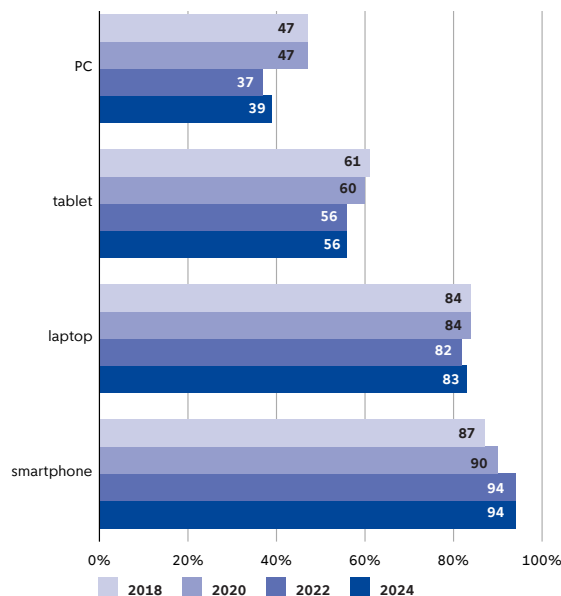
Vrijwel alle Amsterdammers van 18 jaar en ouder hebben toegang tot internet in huis (97 procent). De toegang neemt af met leeftijd en toe met de hoogte van het inkomen en de opleiding, al ligt voor alle leeftijdsgroepen, inkomensgroepen en opleidingscategorieën het aandeel met toegang boven de 90 procent. Amsterdammers van 75 jaar en ouder uit een minimahuishouden hebben het minst vaak toegang tot het internet (85 procent), maar ook onder deze groep neemt de toegang sterk toe. In 2022 had nog 64 procent van deze groep toegang tot het internet (zie afb. 11.19).

Het bezit van een smartphone is sinds 2018 toegenomen, maar is sinds 2022 stabiel. Inmiddels bezit 94 procent van de volwassen Amsterdammers er een. Het bezit van een laptop is al jaren stabiel en bedraagt in 2024 83 procent. Sinds 2018 is het bezit van een tablet en vooral het bezit van een PC afgenomen. In 2018 bezat nog 47 procent van de Amsterdammers een PC, in 2024 is dit gedaald naar 39 procent (zie afb. 11.20).

Afb. 11.19 Aandeel minimahuishoudens en toegang tot internet thuis, naar leeftijd, 2022 en 2024 (procenten)



Afb. 11.20 Bezit van digitale middelen, 2018-2024 (procenten)

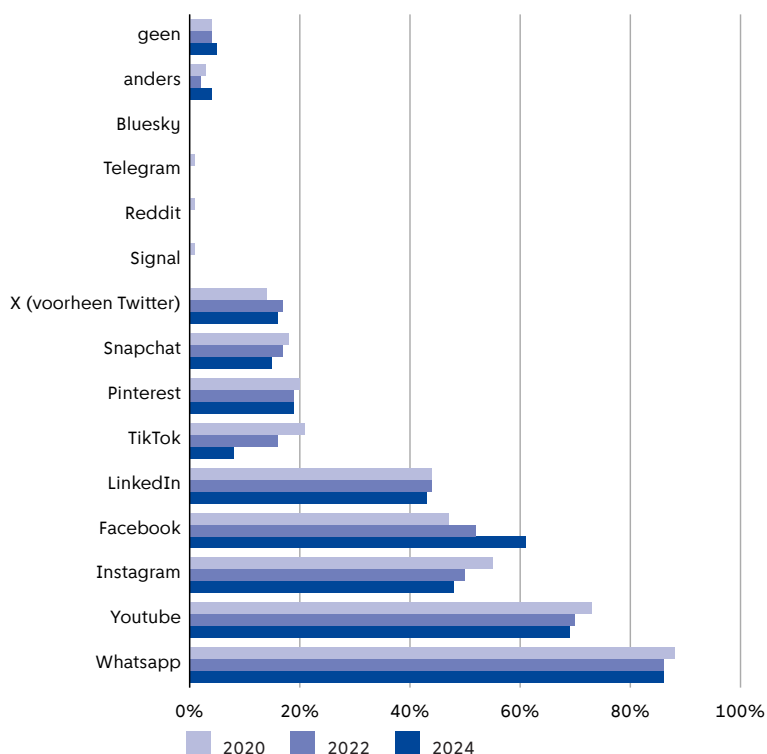


Mediagebruik

Vrijwel alle volwassen Amsterdammers gebruiken sociale media, Facebook op zijn retour

Volgens het Nationaal Social Media Onderzoek 2025 van Newcom (2025a) spelen sociale media een steeds grotere rol in het Nederlandse medialandschap. Voor een op de acht Nederlanders zijn sociale media de belangrijkste nieuwsbron, onder Generatie Z is dat zelfs drie op de tien. Ook in Amsterdam worden sociale media massaal gebruikt: van alle volwassen Amsterdammers maakt 95 procent hier gebruik

Afb. 11.21 Gebruik van sociale media, 2020, 2022 en 2024 (procenten)



van. De meest gebruikte media zijn WhatsApp (88 procent), Youtube (73 procent) en Instagram (55 procent). Het gebruik van deze media is ook toegenomen sinds 2020. Ook TikTok is aan een opmars bezig: waar in 2020 nog 8 procent dit medium gebruikte, is dit aandeel gegroeid tot 21 procent in 2024. Vooral jongvolwassenen (18 tot 24 jaar) maken veel gebruik van TikTok (50 procent). Facebook wordt juist minder populair: in 2020 gebruikte 61 procent dit medium, in 2024 is dit afgenomen naar 47 procent (zie afb. 11.21). Van de groep 18 tot en met 24 jaar gebruikt nog maar 34 procent Facebook. Ook X (voorheen Twitter) ziet het aantal gebruikers teruglopen, zij het minder hard: van 17 procent in 2022 naar 14 procent in 2024. Deze dalende trend is ook landelijk zichtbaar en kan worden gerelateerd aan negatieve publiciteit rond de eigenaar van het platform, ondernemer Elon Musk (NOS. 2025a).

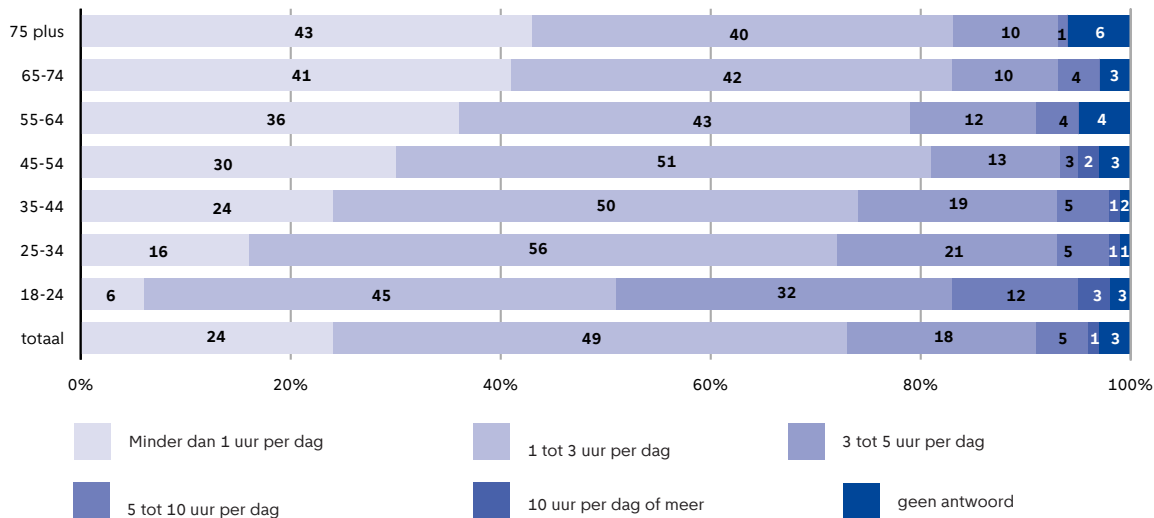
Door de recente privacyzorgen rondom een koerswijziging van Meta, het moederbedrijf van Facebook en WhatsApp, is het interessant om te zien hoe het gebruik van WhatsApp zich in de komende jaren zal ontwikkelen. Het vaakst genoemde alternatief, Signal, wordt momenteel nog maar door 1 procent van de volwassen Amsterdammers gebruikt, maar lijkt in 2025 aan een opmars bezig (EW Magazine, 2025).

Landelijk besteden Nederlanders gemiddeld twee uur per dag aan sociale media (Newcom, 2025b). Voor Amsterdam weten we geen gemiddelde, maar bijna de helft van de volwassen sociale media gebruikers in Amsterdam zit één tot drie uur per dag op sociale media (49 procent). Achttien procent besteedt dagelijks drie tot vijf uur aan sociale media, terwijl 6 procent langer dan vijf uur sociale media gebruikt. Bijna een kwart besteedt minder dan een uur per dag aan sociale media. De verschillen tussen leeftijdsgroepen zijn zeer groot. Van de jongvolwassenen (18 tot en met 24 jaar) zit een derde drie tot vijf uur per dag op sociale media en 15 procent langer dan vijf uur. Slechts 6 procent van deze groep gebruikt minder dan een uur per dag sociale media. Amsterdammers ouder dan 44 jaar besteden juist relatief vaak minder dan een uur per dag aan sociale media. Onder de groep 75-plussers betreft dit 43 procent (zie afb. 11.22).

Sociale media goed voor sociale contacten, maar 18-t/m 34-jarigen ervaren ook nadelige effecten

Volgens onderzoek door Newcom (2025b) zeggen 2,2 miljoen mensen in Nederland dat zij zich minder gelukkig voelen door het gebruik van sociale media. Het gebruik daarvan zou leiden tot meer keuzestress en de angst om iets te missen. Daarnaast zien ruim 6 miljoen Nederlanders sociale media als een gevaar voor het mentale welzijn (NOS, 2025b). Schadelijke effecten van sociale media worden meestal in verband gebracht met jongeren, maar ook voor (jong)volwassenen spelen sociale media een steeds belangrijkere rol. Aan de gebruikers van sociale media in De Staat van de Stad enquête is daarom

Afb. 11.22 Aantal uren per dag dat sociale media wordt gebruikt, naar leeftijd, 2024 (procenten)



gevraagd in hoeverre sociale media invloed heeft op verschillende aspecten van hun leven. Sociale media zouden overwegend een positieve invloed hebben op contact met familie en vrienden (66 procent), slechts 7 procent rapporteert hier een negatieve invloed. Vooral Amsterdammers tussen 18 en 35 jaar ervaren deze positieve invloed (71 procent). Amsterdammers die meer dan vijf uur per dag sociale media gebruiken ervaren minder vaak een positieve invloed (56 procent).

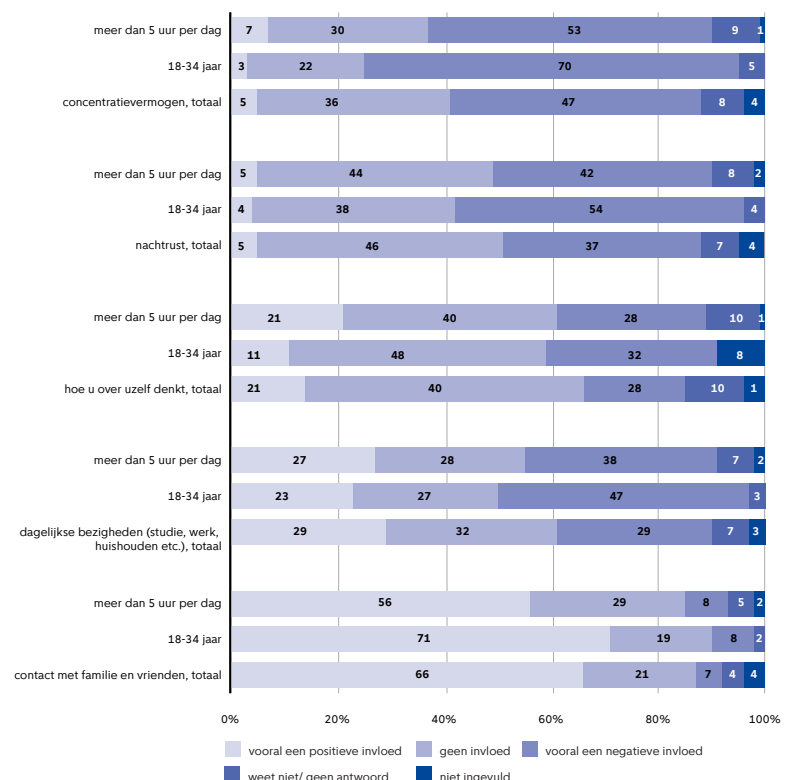
Sociale media hebben volgens volwassen Amsterdammers vooral een negatief effect op het concentratievermogen (47 procent), een kleine groep van 5 procent ervaart een positief effect. Van de Amsterdammers tussen 18 en 34 jaar ervaart 70 procent een negatieve invloed (zie afb. 11.23).

Wat betreft de invloed op dagelijkse bezigheden zijn Amsterdammers meer verdeeld: 29 procent ziet vooral een positieve invloed, maar een even grote groep ziet een negatieve invloed. Volgens 32 procent worden dagelijkse bezigheden helemaal niet beïnvloed door sociale media. Hier zijn echter wel grote verschillen tussen leeftijdsgroepen. Volwassen Amsterdammers jonger dan 35 jaar rapporteren veel vaker een negatieve invloed (47 procent) dan Amsterdammers van 55 jaar en ouder (8 procent). Ook Amsterdammers die meer dan vijf uur per dag sociale media gebruiken ervaren vaker een negatieve invloed (38 procent).

Voor ruim de helft van de volwassen Amsterdammers hebben sociale media geen enkele invloed op de manier waarop zij over zichzelf denken (52 procent). Wel wordt vaker een negatieve (20 procent) dan een positieve invloed (14 procent) ervaren. Voor volwassen Amsterdammers jonger dan 35 jaar (32 procent) en Amsterdammers die meer dan vijf uur sociale media gebruiken (28 procent) hebben sociale media vaker dan gemiddeld een negatieve invloed op het zelfbeeld.

Voor 37 procent van de volwassen Amsterdammers hebben sociale media een negatief effect op de nachtrust, niet meer dan 5 procent ziet een positieve invloed. Wederom wordt dit negatieve effect vooral ervaren door Amsterdammers onder de 35 jaar: 54 procent.

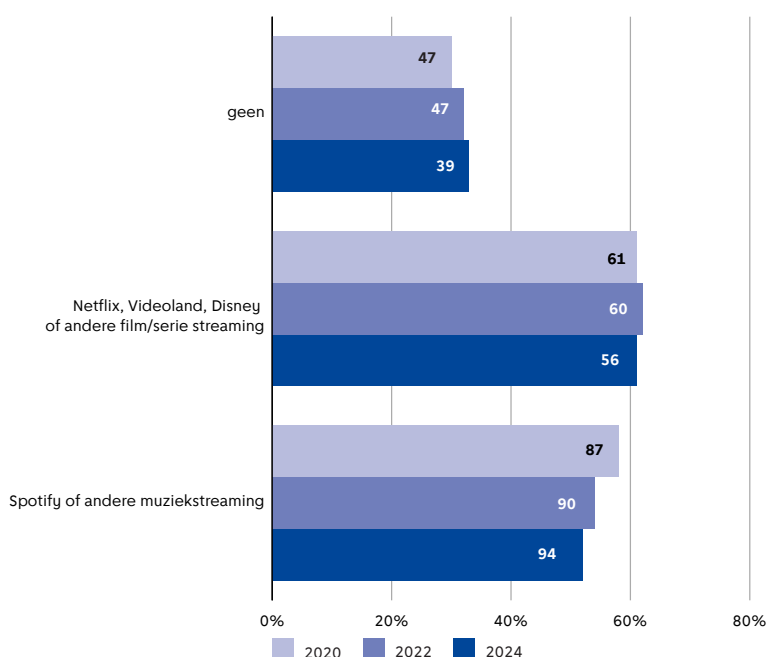
Afb. 11.23 Welke invloed heeft sociale media op..., gemiddeld en voor 18-34 jaar, 2024 (procenten)



Streaming van muziek populair

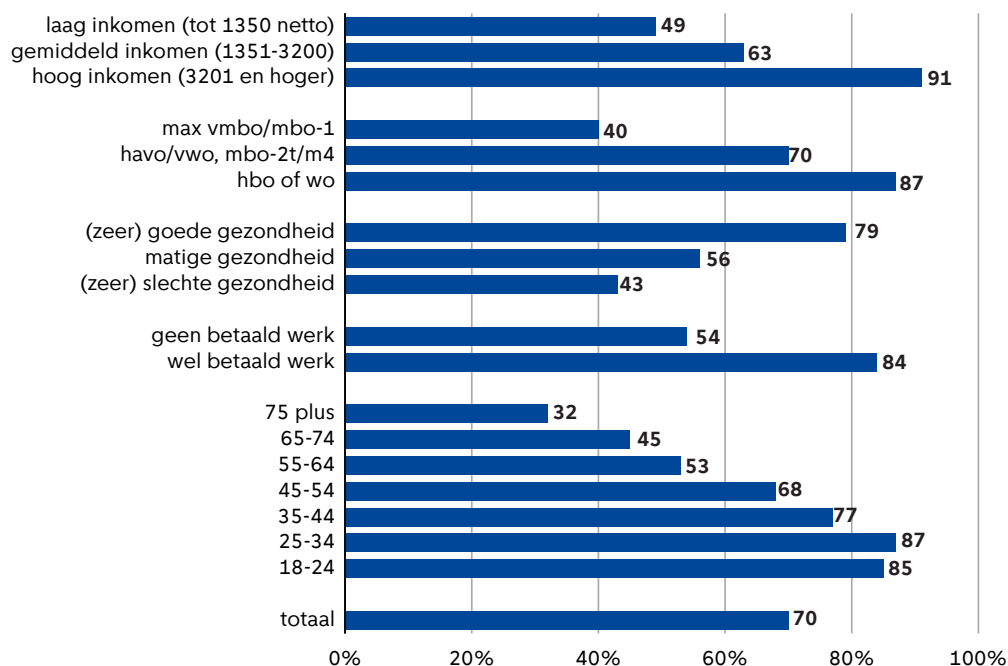
Van de volwassen Amsterdammers maakt 70 procent gebruik van minstens één streamingdienst. Dit neemt langzaam toe: in 2022 was dit nog 68 procent en in 2020 67 procent. Film-/seriestreaming (zoals Netflix, Videoland of Disney+, 61 procent) en muziekstreaming (zoals Spotify of Deezer, 58 procent), worden ongeveer even vaak gebruikt. Waar het gebruik van film-/seriestreaming ongeveer gelijk gebleven is tussen 2020 en 2024 zien we bij muziekstreaming juist een toename: van 52 naar 58 procent (zie afb. 11.24).

Afb. 11.24 Gebruik van streamingdiensten, 2020, 2022 en 2024 (procenten)



Vooral de leeftijdsgroepen 18-24 jaar (85 procent) en 25 tot 34 jaar (87 procent) maken relatief veel gebruik van streamingdiensten. Onder Amsterdammers ouder dan 54 jaar ligt het gebruik veel lager. Van Amsterdammers van 75 jaar en ouder gebruikt maar 32 procent streamingdiensten. Ook wordt streaming veel vaker gebruikt door Amsterdammers met een (zeer) goede gezondheid: 79 procent, vergeleken met 43 procent bij Amsterdammers met een (zeer) slechte gezondheid. Daarnaast lijkt de sociaaleconomische status van invloed te zijn. In tegenstelling tot sociale media zijn aan streamingdiensten kosten verbonden. Amsterdammers met een hoog inkomen (> €3.200 netto per maand, 91 procent) gebruiken veel vaker streamingdiensten dan Amsterdammers met een gemiddeld inkomen (€1.351 tot €3.200 netto per maand, 63 procent) en Amsterdammers met een laag inkomen (< €1.350 netto per maand, 49 procent). Amsterdammers met betaald werk (84 procent) gebruiken ook veel vaker streamingdiensten dan stadgenoten zonder betaald werk (54 procent). Een nog groter verschil zien we bij het opleidingsniveau. De groep met een hbo- of wo-opleiding (91 procent) gebruikt veel vaker streamingdiensten dan Amsterdammers met een andere opleiding. Van de groep met maximaal vmbo/mbo-1 doet 40 procent aan streaming (zie afb. 11.25).

Afb. 11.25 Aandeel inwoners dat gebruik maakt van minstens één streamingdienst, naar achtergrondkenmerken, 2024 (procenten)



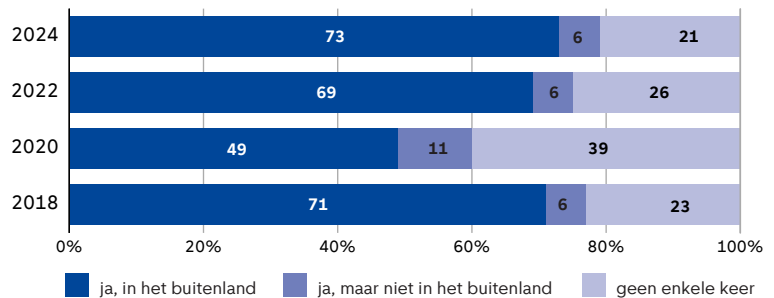
Vakantie

Amsterdammers weer vaker naar het buitenland dan vóór corona

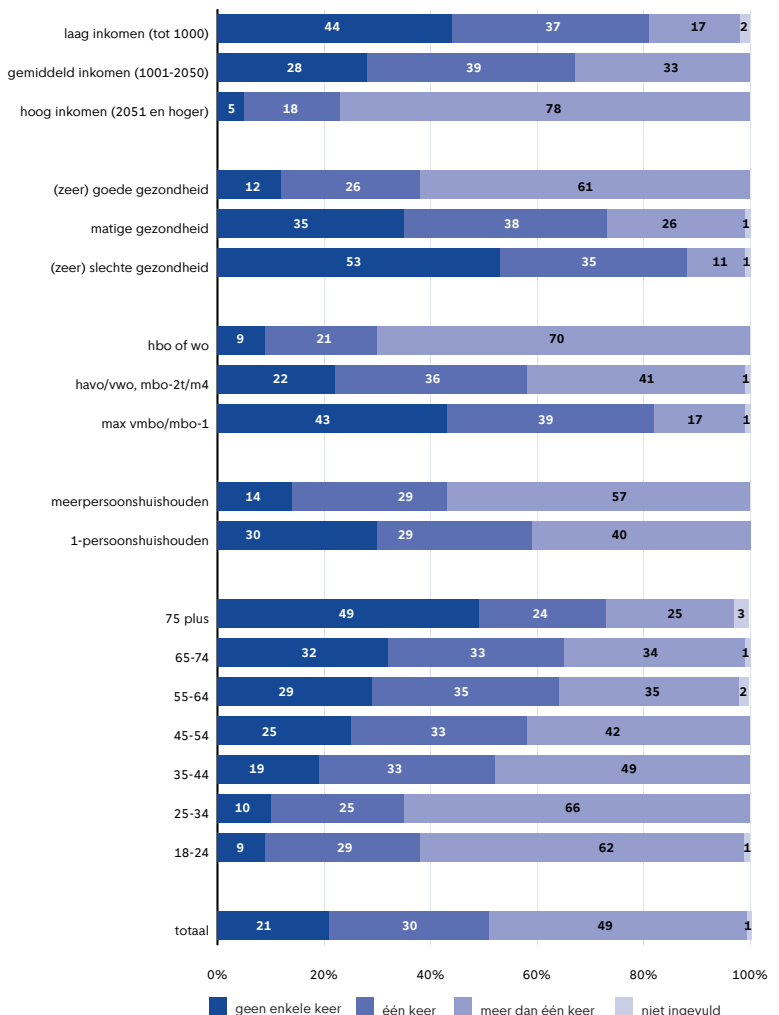
Het aandeel Amsterdammers van 18 jaar en ouder dat de afgelopen twaalf maanden op vakantie is geweest, is toegenomen. In 2022 ging het om 75 procent, en in 2024 is dit toegenomen tot 79 procent. Dat is vergelijkbaar met landelijke cijfers: 81 procent van de Nederlanders ouder dan 15 jaar ging in 2023 met vakantie (CBS, 2025). 73 procent is in het buitenland op vakantie geweest, 6 procent bleef in eigen land (zie afb. 11.26). Daarmee ligt het aandeel dat in het buitenland op vakantie gaat weer hoger dan vóór corona. Landelijk ging 65 procent in het buitenland op vakantie, Amsterdammers doen dit dus relatief vaker.

Bijna de helft van de Amsterdammers is in het afgelopen jaar meer dan één keer op vakantie geweest (49 procent), 30 procent ging één keer en 21 procent helemaal niet. Uitgesplitst naar leeftijd valt op dat vooral volwassen Amsterdammers jonger dan 35 jaar meerdere keren per jaar op vakantie gaan. Amsterdammers ouder dan 55 jaar gaan relatief vaak niet op vakantie. Van de 75-plussers is bijna de helft geen enkele keer op vakantie gegaan (zie afb. 11.27). Eenpersoonshuishoudens zijn twee keer zo vaak niet op vakantie geweest als meerpersoonshuishoudens. Er zijn grote verschillen naar sociaaleconomische status. Zo is 43 procent van de Amsterdammers met maximaal een vmbo-/ mbo-1 opleiding niet op vakantie geweest, terwijl van de groep met een hbo- of wo-opleiding slechts 9 procent niet op vakantie is geweest. Daarnaast speelt de financiële situatie een rol. Van de Amsterdammers met een laag inkomen is 44 procent niet op vakantie geweest, bij de groep met een hoog inkomen gaat het om 5 procent. Tot slot speelt ervaren gezondheid mee. Ruim de helft van de Amsterdammers die aangeven een (zeer) slechte gezondheid te hebben, is geen enkele keer op vakantie geweest (53 procent). Van de groep met een (zeer) goede gezondheid ging 87 procent juist wel op vakantie, waarvan 61 procent meerdere keren.

Afb. 11.26 Aandeel Amsterdammers dat in de afgelopen 12 maanden op vakantie is geweest, 2018, 2020, 2022 en 2024 (procenten)



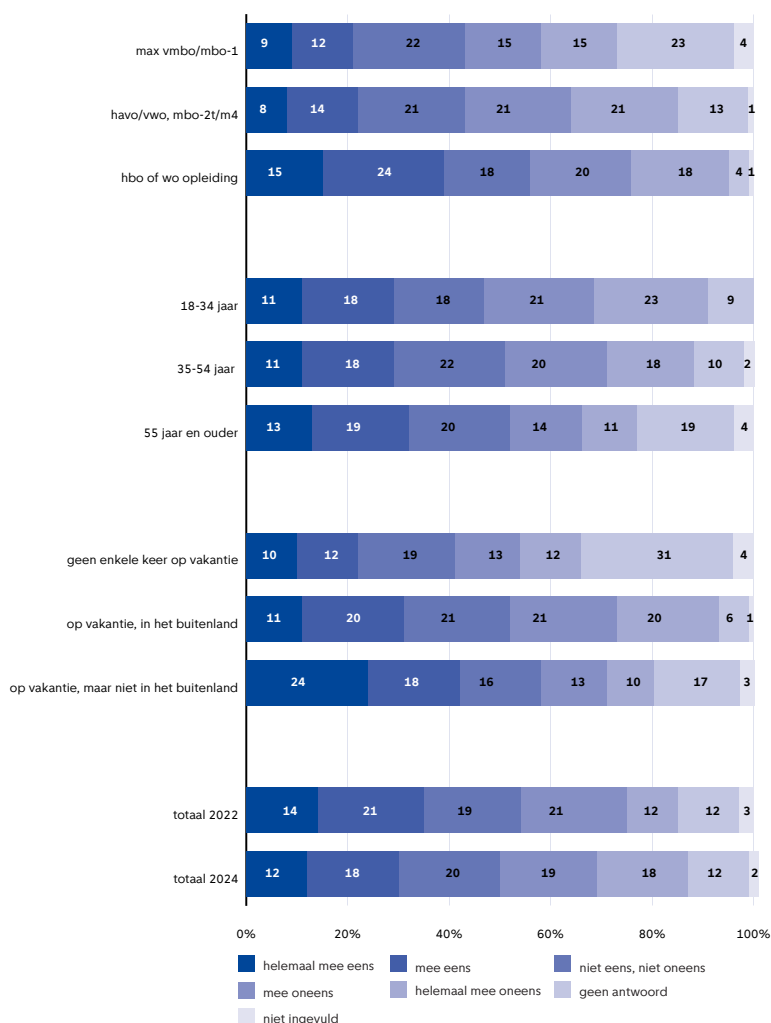
Afb. 11.27 Aandeel Amsterdammers dat in de afgelopen 12 maanden op vakantie is geweest, 2024, naar achtergrondkenmerken (procenten)



Vooraf hbo-/wo-opgeleiden geven aan minder vaak met het vliegtuig te gaan vanwege klimaat

Aan Amsterdammers is een aantal stellingen voorgelegd over duurzaam gedrag (zie ook hoofdstuk 4 'Duurzaamheid'). Eén daarvan is "Ik ga minder vaak of niet (meer) met het vliegtuig op vakantie vanwege het klimaat." Hier denken Amsterdammers verdeeld over: 30 procent is het (helemaal) eens en een iets grotere groep is het (helemaal) oneens (37 procent). In 2022 was men het iets vaker (helemaal) eens met deze stelling (35 procent) en minder vaak (helemaal) oneens (33 procent). Amsterdammers met een hbo- of wo-opleiding zijn het veel vaker (helemaal) eens met deze stelling dan Amsterdammers met een andere opleiding: 39 procent. Daarnaast valt op dat Amsterdammers met maximaal een vmbo- of mbo-1 opleiding relatief vaak geen antwoord geven op deze stelling, bijna een kwart (23 procent). Bij de groep met een hbo- of wo-opleiding is dat 4 procent (zie afb. 11.29). Amsterdammers die wel op vakantie zijn geweest, maar niet in het buitenland, zijn het het vaakst eens met deze stelling: 42 procent (zie afb. 11.28).

Afb. 11.28 Aandeel dat het eens of oneens is met de stelling 'ik ga minder vaak met het vliegtuig vanwege het klimaat', 2022 en 2024 totaal en 2024 naar vakantie in 2024, leeftijd en opleiding (procenten)



Literatuurlijst

amsterdam&partners (2025): Bezoekaantallen musea Q1 2023-2025

CBS (2025): <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/85302NED>

CBS (2025): Kunstenaars minder vaak tevreden over hun inkomen dan gemiddeld

EW Magazine (2025): <https://www.ewmagazine.nl/economie/news/2025/03/signal-groeit-dankzij-privacyzorgen-over-whatsapp-1463999/>

GGD (2024): <https://ggdgezondheidinbeeld.nl/mosaic/gezondheid-in-beeld/sport-en-bewegen>

Newcom (2025a): <https://www.newcom.nl/social-media-steeds-belangrijker-als-nieuwsbron-vooral-voor-gen-z/>

Newcom (2025b): <https://www.newcom.nl/wp-content/uploads/2025/01/Nationale-Social-Media-onderzoek-2025-Basisrapportage-Newcom-25-1-2025.pdf>

NOS (2025a): <https://nos.nl/artikel/2553163-x-verliest-bijna-half-miljoen-gebruikers-maar-gebruik-wordt-intensiever>

NOS (2025b): <https://nos.nl/artikel/2506465-minder-gelukkig-en-keuzestress-door-gebruik-sociale-media>

12

Politieke participatie

Politieke participatie is de deelname van burgers aan het politieke proces. Het is breder dan alleen stemmen bij verkiezingen. Participatie is belangrijk voor een goed werkende democratie. In dit hoofdstuk belichten we verschillende aspecten van politieke participatie in Amsterdam. In welke mate hebben Amsterdammers interesse in de politiek? Hoe beoordelen zij de regering en het Amsterdamse bestuur? Ook kijken we naar inzet voor de buurt of stad. Dit jaar is er daarnaast aandacht voor jonge Amsterdammers van 16 tot en met 29 jaar en hoe zij zich plaatsen op een politieke links-rechtsschaal.

Auteurs: Nora Dam, Eva Karaçay en Sara Rubingh



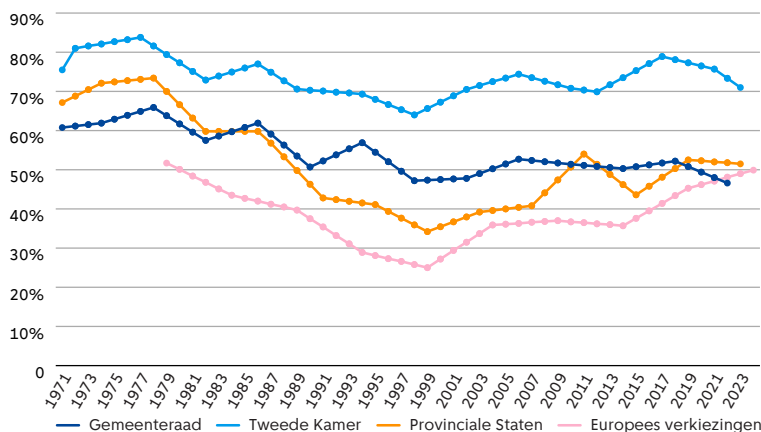
Kernpunten

- De meest recente verkiezingen in Amsterdam gingen over het Europees Parlement. 46,9% van de Amsterdammers ging naar de stembus. De opkomst voor deze verkiezingen laat een stijgende lijn zien sinds 1999. Dat geldt ook voor de andere verkiezingen in de stad, behalve de meest recente Tweede Kamer- en gemeenteraadsverkiezingen. De opkomst verschilt net als bij de andere verkiezingen sterk tussen stadsdelen, in Zuidoost en Nieuw-West gaan structureel minder inwoners naar de stembus.
- De mate van politieke interesse van Amsterdammers blijft stabiel. Daarin zien we geen verschillen tussen leeftijdsgroepen, maar wel naar opleidingsniveau en migratieachtergrond. Jongvolwassenen met een basisopleiding en jongvolwassenen die zelf in Nederland zijn geboren en van wie beide ouders in het buitenland zijn geboren zijn minder geïnteresseerd in politiek.
- De tevredenheid met de regering is de afgelopen jaren verder gedaald. Het gemiddelde rapportcijfer onder Amsterdammers is eind 2024 een 4,3. Het Amsterdamse bestuur krijgt, net als andere jaren, wel een voldoende van Amsterdammers. De afgelopen jaren schommelt het rapportcijfer rond de 6,0.
- Een kwart van de Amsterdammers zette zich in 2024 in voor buurt of stad. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2014. Amsterdammers in de stadsdelen Noord, Zuid en Centrum zetten zich relatief vaak in.
- Jongere Amsterdammers (16 tot 29 jaar) plaatsen zichzelf op de politieke links-rechtsschaal net links van het midden, net als Amsterdammers van 25 jaar en ouder. Gemiddeld gezien zijn jonge Amsterdammers in 2021 iets linkser dan eerdere jaren. De afgelopen jaren plaatsen jongere Amsterdammers gemiddeld zich vaker uiterst rechts of uiterst links.
- Waar jonge vrouwen zich redelijk stabiel links van het politieke midden plaatsen, lijken jonge mannen richting links te verschuiven. Daarmee worden positioneringsverschillen tussen jonge mannen en vrouwen kleiner dan een paar jaar geleden.

Stijgende opkomst voor Europese Verkiezingen

Sinds 1999 is er een stijgende lijn te zien in de opkomst voor de Europese Verkiezingen in Amsterdam (zie afb. 12.1). De opkomst in Amsterdam loopt gelijk met de opkomst in de rest van Nederland, tot 2004 was de opkomst altijd lager in Amsterdam. In 2024 was de opkomst voor de Europese Verkiezingen in Amsterdam met 46,9 procent voor het eerst hoger dan de historisch lage opkomst van 46,6 procent van de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 (O&S, n.d.)

Afb. 12.1 Opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen, Tweede Kamerverkiezingen, Provinciale Statenverkiezingen en Europese verkiezingen in Amsterdam, 1971-2024 (procenten)



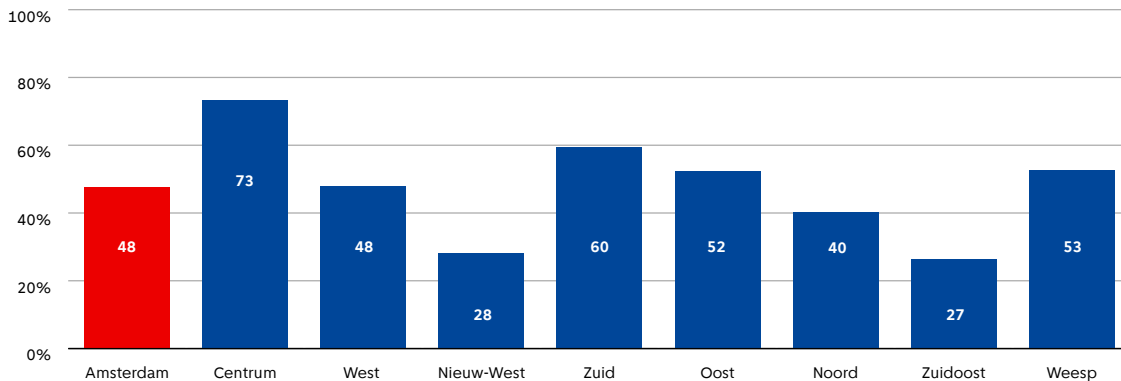
bron: Kiesraad, bewerking O&S

Bepaalde groepen stemmen structureel minder

De opkomst bij de Europese verkiezingen verschilt, net als bij andere verkiezingen, sterk naar stadsdeel. Zo was er in stadsdeel Centrum een opkomst van 73 procent tegenover 28 procent opkomst in Nieuw-West en 27 procent in Zuidoost. Waar de totale opkomst in Amsterdam ten opzichte van de vorige Europese verkiezingen juist is gestegen (in 2019: 45,3% en in 2024: 46,9%), is deze in Nieuw-West en Zuidoost gedaald. (zie afb. 12.2).

Naar aanleiding van de lage opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen en het landelijke onderzoek 'Afgehaakt Nederland' zijn O&S en het Stedelijk Strategieteam gevraagd een onderzoek uit te voeren naar Amsterdammers die niet gaan stemmen (O&S en SST, 2024). In dit onderzoek werd duidelijk dat politieke participatie in bepaalde stadsdelen structureel lager is. Zo zien we dat de opkomst in stadsdelen Nieuw-West en Zuidoost ook bij de gemeenteraadsverkiezingen van de afgelopen jaren af nam en daarmee verder verschilt van het gemiddelde in de stad (zie afb. 12.3).

Binnen deze stadsdelen gaat het vooral om bepaalde groepen Amsterdammers die niet stemmen. Amsterdammers met een basis- of mbo-opleiding, een laag inkomen, een migratieachtergrond, een jonge leeftijd en/of een slechte gezondheid zijn minder geneigd te stemmen.

Afb. 12.2 Opkomst voor de Europese Verkiezingen naar stadsdelen en stadsgebied Weesp, 2024 (procenten)

bron: Kiesraad, bewerking O&S

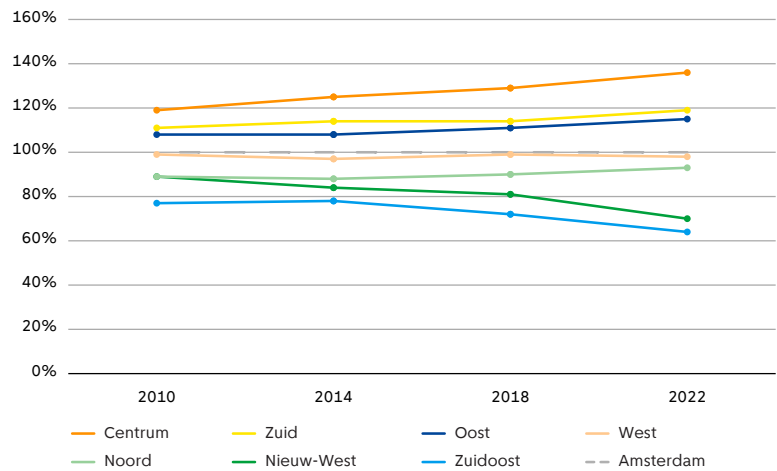
Bovendien zien we dat als deze groepen stemmen ze dat relatief vaak op buitenstaanderpartijen en/of partijen doen die uiteindelijk niet in de coalitie terecht komen. In de stad zien we ook een toename van stemmen op deze partijen. Een groep die juist vaker gaat stemmen dan gemiddeld is hbo- en wo-opgeleide Amsterdammers. We zien bovendien dat deze groep toeneemt in de stad (O&S, 2023).

Interesse in de politiek blijft gelijk, sterke verschillen tussen groepen

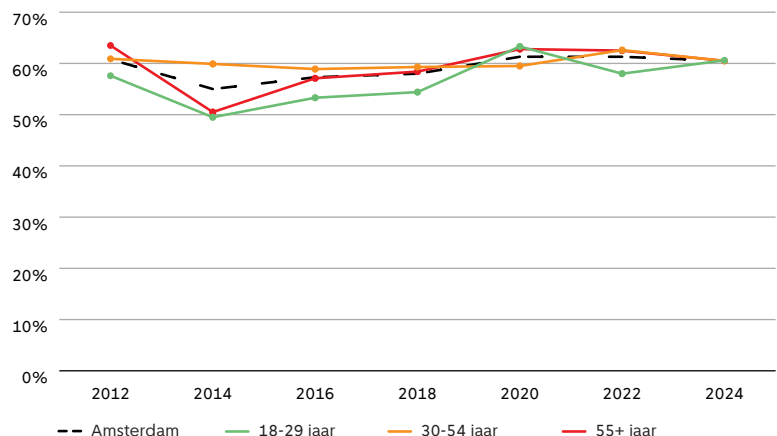
Onder politieke participatie valt niet alleen de opkomst bij verkiezingen. We zien soortgelijke patronen ook wanneer het gaat om de mate van politieke interesse, de tevredenheid met het bestuur maar ook bij inzet voor buurt of stad. Deze verschillende uitingsvormen van politieke participatie hangen vaak samen. Politieke interesse gaat vaak vooraf aan stemmen bij verkiezingen (Den Ridder & Dekker, 2019).

Politieke interesse is een belangrijke voorspeller voor de mate van politieke participatie van burgers en verschillen in politieke participatie tussen groepen worden deels verklaard door hun politieke kennis en interesse. Hierbij zijn onderwijs en inkomen onderdelen die dit kunnen helpen of tegenhouden (Vollaard et al., 2022). We zien dat het aandeel Amsterdammers met interesse in de politiek in het algemeen is gegroeid in het afgelopen decennium, van 55 procent in 2014 naar 61 procent in 2024. Dit is vergelijkbaar met de landelijke percentages (62% in 2023; Voogd et al., 2023).

In Amsterdam zien we, net als andere jaren, dat de mate van politieke interesse verschilt tussen groepen. Over het algemeen geldt dat opkomst en politieke interesse toenemen met de leeftijd (CBS, 2024). In de afgelopen tien jaar zagen we een lichte toename van politieke interesse onder alle leeftijdsgroepen (zie afb. 12.4). Inmiddels lijken de verschillen tussen leeftijdsgroepen te verdwijnen: waar eerst verschillen tussen leeftijdsgroepen te zien waren, zien we sinds 2020 dat de politieke interesse onder alle groepen gelijk is.

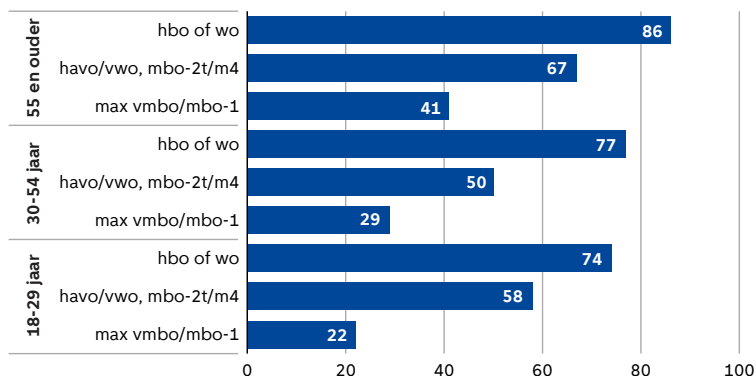
Afb. 12.3 Opkomstpercentage gemeenteraadsverkiezingen per stadsdeel als percentage van de gemiddelde opkomst in Amsterdam, 2010-2022

bron: Kiesraad, bewerking O&S

Afb. 12.4 Aandeel Amsterdammers met interesse in de politiek naar leeftijd, 2012-2024 (procenten)

*In 2022 zien we geen significant verschil tussen leeftijdsgroepen in Amsterdam.

Afb. 12.5 Aandeel Amsterdammers met interesse in de politiek naar leeftijd en opleidingsniveau, 2024 (procenten)



Ook opleiding is een belangrijke voorspeller voor politieke interesse en stemmen. Met name hbo- en wo- opgeleide Amsterdammers hebben vaker dan gemiddeld politieke interesse. Het aandeel politieke interesse is onder deze groep de afgelopen jaren stabiel gebleven. Verder zien we dat opleiding en leeftijd elkaar versterken. Bijvoorbeeld, nog geen kwart (22%) van de 18- tot 29- jarige Amsterdammers met als hoogst voltooide opleiding vmbo of mbo-1 heeft interesse in de politiek, tegenover 86% van Amsterdammers die 55 of ouder zijn en als hoogst voltooide opleiding hbo of wo hebben (zie afb. 12.5).

We zien ook dat inkomen en opleidingsniveau elkaar versterken: Amsterdammers met een hbo- of wo-diploma met een hoog inkomen hebben in verhouding veel politieke interesse (81%) en Amsterdammers met een basisopleiding met een laag inkomen in verhouding weinig (29%). De toename van politieke interesse sinds 2014 onder Amsterdammers kan deels worden uitgelegd door de stijging van het aantal hbo- en wo-opgeleide Amsterdammers in de stad (O&S, 2023).

Ook naar migratieachtergrond zien we verschillen: Amsterdammers zonder migratieachtergrond

en met een Europese migratieachtergrond hebben relatief meer politieke interesse (resp. 72% en 67%) tegenover Amsterdammers met een Turkse, Marokkaanse of Surinaamse migratieachtergrond (resp. 36%, 43% en 42%). Uit eerder onderzoek weten we dat de opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen onder deze groepen ook lager is dan gemiddeld in Amsterdam (O&S, 2022).

Tevredenheid met regering verder gedaald

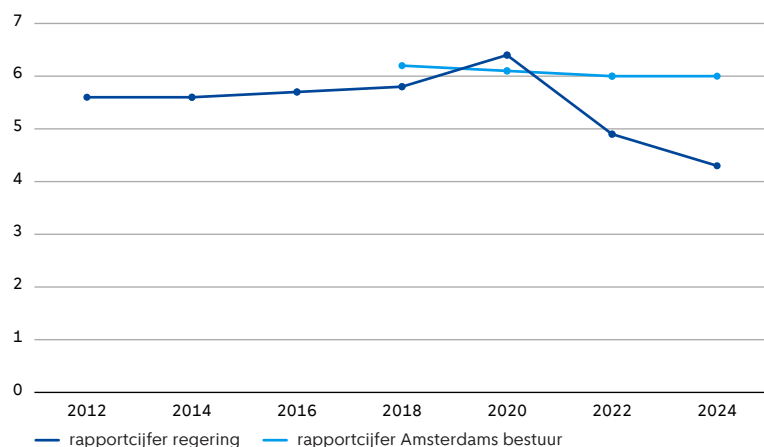
Vertrouwen in de politiek is een thema dat de afgelopen jaren veel aandacht krijgt. In zowel landelijke als Amsterdamse onderzoeken wordt gesproken van een dalend vertrouwen (SCP, 2024a; O&S, 2024). In de monitor Brede welvaart van het CBS is vertrouwen in instituties een van de indicatoren (CBS, z.d.). De gemeente Amsterdam heeft daarnaast een programma betrouwbare en rechtvaardige gemeente om te werken aan het vertrouwen tussen de gemeente en burgers (Raadsinformatiebrief, 2023). In De Staat van de Stad is aandacht besteed aan een aspect van vertrouwen in de politiek, namelijk door Amsterdammers te vragen hoe tevreden zij zijn met politieke instituties als de regering en het Amsterdamse bestuur.

De tevredenheid van Amsterdammers met de regering is verder gedaald ten opzichte van eerdere jaren (zie afb. 12.6). Het gemiddelde rapportcijfer voor de regering is nu een 4,3. In 2022 was het gemiddelde cijfer ook een onvoldoende, met een 4,9. Dertig procent van de Amsterdammers geeft de regering een voldoende. Zes op de tien Amsterdammers geven een onvoldoende. In 2022 gaf net iets meer dan de helft van de Amsterdammers een onvoldoende (52%).

Dit patroon is anders in de rest van Nederland. In onderzoek van het SCP is rechtstreeks gevraagd naar vertrouwen. Respondenten gaven daar een rapportcijfer voor het vertrouwen in de regering (SCP, 2024b). In dat onderzoek komt naar voren dat het vertrouwen in de regering tot 2023 daalde, maar sinds de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 licht stijgt. Zo gaf 50 procent van de Nederlanders een voldoende voor de regering. Voor de verkiezingen ging het nog om 46 procent.

Onder Amsterdammers zonder migratieachtergrond en Amsterdammers met een Marokkaanse migratieachtergrond is het rapportcijfer voor de regering het laagst met een 3,7 en een 3,9. Onder die laatste groep is de daling ook het grootst: in 2022 gaven Amsterdammers met een Marokkaanse migratieachtergrond de regering nog een 4,9. Ook onder de hbo-/wo-opgeleide Amsterdammers is de daling groot: in 2022 gaven zij de regering gemiddeld een 5,2 en in 2024 een 3,9. Amsterdammers met een Afrikaanse migratieachtergrond (zonder Marokko) geven

Afb. 12.6 Tevredenheid van Amsterdammers met de regering en het Amsterdamse bestuur, 2012-2024 (gemiddelde rapportcijfers)



gemiddeld het hoogste cijfer: een 6,0. Dit was in 2022 ook, zij het een 7,1 gemiddeld.

Amsterdammers die op een van de huidige landelijke coalitiepartijen zouden stemmen bij nieuwe verkiezingen (PVV, VVD, BBB, NSC) zijn positiever over de regering. Zij geven gemiddeld een 5,4 als rapportcijfer. Amsterdammers die op een landelijke oppositiepartij zouden stemmen zijn negatiever over de huidige regering. Zij beoordelen deze gemiddeld met een 3,6. Amsterdammers die nog niet weten op wie zij zouden stemmen of niet stemmen geven de regering gemiddeld een 5.

Tevredenheid met Amsterdams bestuur stabiel

De tevredenheid van Amsterdammers met het Amsterdamse bestuur is, in tegenstelling tot die met de regering, stabiel en komt in 2024 uit op een 6,0 gemiddeld. In 2022 was dat ook zo. Bijna een op de drie Amsterdammers geeft het bestuur een onvoldoende (29%). Dit is vergelijkbaar met 2022: 27 procent gaf toen een onvoldoende. Net als bij de Nederlandse regering zijn Amsterdammers met een Afrikaanse achtergrond (zonder Marokko) het meest tevreden met het Amsterdamse bestuur (gemiddeld een 6,8). Amsterdammers met een Marokkaanse migratieachtergrond zijn ook hier het minst tevreden: zij geven het Amsterdamse bestuur gemiddeld een 5,2. Hoewel onder de meeste groepen Amsterdammers de beoordeling gelijk is gebleven, zien we wel een daling onder Amsterdammers met een Marokkaanse achtergrond. In 2022 gaven zij het Amsterdamse bestuur gemiddeld namelijk een 5,7.

Amsterdammers die bij nieuwe verkiezingen op een van de partijen zouden stemmen die in Amsterdam een coalitie vormen (PvdA, GroenLinks of D66) zijn positiever over het Amsterdamse bestuur. Zij geven het bestuur gemiddeld een 6,9. Amsterdammers die zouden stemmen op een partij die in Amsterdam deel uitmaakt van de oppositie zijn iets minder positief en geven een krappe voldoende (5,5). Amsterdammers die nog niet weten op wie zij zouden stemmen of niet stemmen geven het Amsterdams bestuur een 5,8. Zij verschillen niet significant van Amsterdammers die op oppositiepartijen zouden stemmen. Het meest negatief over het bestuur zijn de Amsterdammers die op een partij zouden stemmen die niet in de gemeenteraad zit, zoals PVV, BIJ1, Partij van de Ouderen, ChristenUnie, NSC, BBB. Negen procent van de respondenten valt in deze groep. Zij geven het bestuur een onvoldoende (4,3).

Naast de houding van burgers, is het ook interessant om te kijken naar attitudes van lokale politici zelf. In het onderzoek Basismonitor Politieke ambtsdrager is gekeken naar de mate van vertrouwen van lokale politici in politieke instituties in Nederland (Vollaard et. al, 2024). De onderzoekers tonen aan dat lokale ambtsdragers over het algemeen, net als burgers, meer vertrouwen hebben in lokale politieke

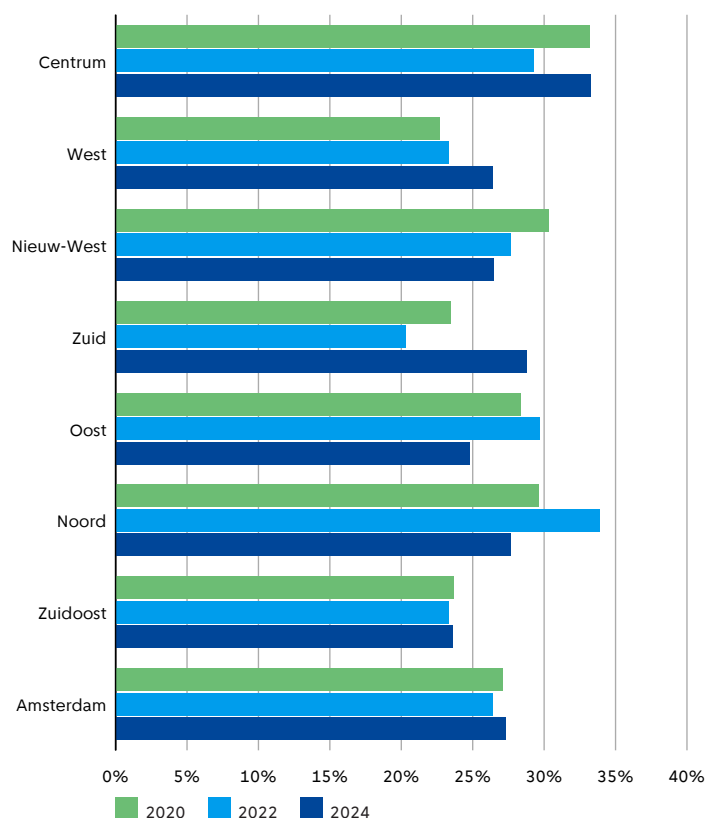
instituties dan landelijke politieke instituties. Verder blijkt dat lokale ambtsdragers gemiddeld meer vertrouwen hebben in politieke instituties dan de gemiddelde Nederlander. Ook schatten zij over het algemeen het politiek vertrouwen van inwoners hoger in dan dat het daadwerkelijk is.

Kwart Amsterdammers zet zich in voor buurt of stad

Naast stemmen kunnen Amsterdammers zich ook alleen of samen met anderen inzetten voor of tegen een onderwerp dat met het wonen in de buurt of de stad te maken heeft, zoals het bestrijden van overlast of parkeerproblemen. In totaal heeft 27 procent van alle Amsterdammers van 18 jaar en ouder zich in het afgelopen jaar op deze manier ingezet. Dat is een lichte stijging ten opzichte van 2014 (van 22% naar 27%). De meer recente jaren is het aandeel stabiel (in 2022: 26% en in 2020: 27%).

Er zijn verschillen tussen de stadsdelen in de mate waarin bewoners zich inzetten voor buurt en stad. Zo is de inzet van bewoners van Noord, Zuid en Centrum relatief hoog, terwijl het in Zuidoost relatief laag is (zie afb. 12.7). We zien verschillen met 2022. Zo is het aandeel Amsterdammers dat zich inzet in Zuid gestegen (van 20% naar 29%) en is het aandeel in Noord en Oost juist gedaald (resp. van 34% naar 28% en van 30% naar 25%).

Afb. 12.7 Aandeel dat zich inzet voor buurt of stad, per stadsdeel, 2020, 2022 en 2024 (procenten)



Er zijn daarnaast ook verschillen tussen groepen Amsterdammers. Hoe ouder de Amsterdammers, hoe vaker zij zich hebben ingezet voor de buurt of stad. Als we kijken naar opleidingsniveau dan zetten hbo- en wo-opgeleide Amsterdammers zich in verhouding vaak in voor buurt of stad (31%). Onder Amsterdammers met een basisopleiding zet 22 procent zich in. Hoewel de verschillen tussen deze groepen stabiel zijn over de jaren, zien we bij een combinatie van leeftijd en opleidingsniveau een verschil ten opzichte van eerdere jaren. Onder jongvolwassenen met een basisopleiding zien we een daling in het aandeel dat zich inzet voor buurt of stad, van 23 procent in 2022 naar 10 procent in 2024. Dit doorbreekt een patroon van de afgelopen jaren, waar jongvolwassenen met een basisopleiding zich juist meer inzetten dan jongvolwassenen met een hbo- of wo-opleiding.

Ook Amsterdammers zonder migratieachtergrond zetten zich bovengemiddeld in voor buurt en stad (32%), net als Amsterdammers met een Surinaamse migratieachtergrond (29%). Amsterdammers met een migratieachtergrond uit Europa (zonder Nederland) en Azië (zonder Turkije) zetten zich relatief minder vaak in voor hun buurt of stad (beiden 23%). Amsterdammers met een Afrikaanse migratieachtergrond (zonder Marokko) zetten zich ook relatief minder vaak in (22%), maar hier zijn we een stijging van 9 procentpunten ten opzichte van 2022 (13%).

We zien een samenhang tussen de politieke interesse en de inzet voor buurt of stad. Van de personen die geïnteresseerd zijn in de lokale politiek zet 32 procent zich in voor buurt of stad, tegenover 21 procent van de mensen die aangeeft niet politiek geïnteresseerd te zijn. We zien het verschil iets groter worden ten opzichte van 2022 (resp. 30% en 23%), maar in eerdere jaren was dit verschil nog een stuk groter, met 36 procent tegenover 15 procent in 2020.

Amsterdammers met politieke interesse zetten zich ook op andere gebieden vaker in. Zo geven ze vaker hulp aan mensen die dat kunnen gebruiken bijvoorbeeld door boodschappen te doen voor een buurman of oppassen op kinderen van familieleden

(41% tegenover 34% van Amsterdammers zonder politieke interesse). Ook zien we een verschil in de Amsterdammers met politieke interesse en of ze vrijwilligerswerk doen (29% met politieke interesse tegenover 24% zonder politieke interesse).

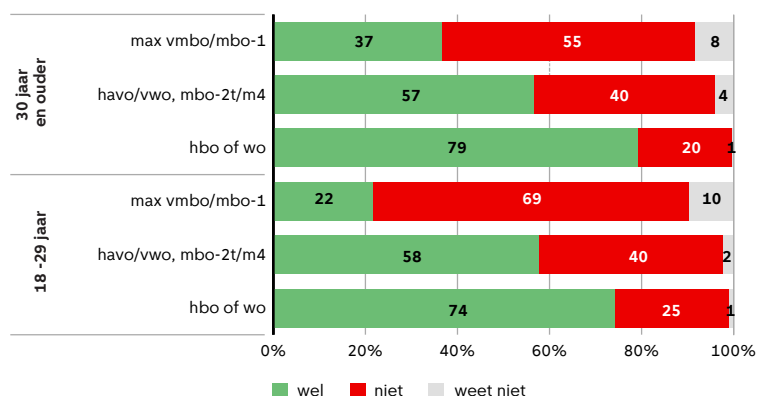
Politieke interesse verschildt tussen groepen jongere Amsterdammers

In de volgende paragrafen gaan we in op Amsterdammers van 18 tot en met 29 jaar. Een deel van deze groep mag voor het eerst stemmen. Uit eerder onderzoek weten we dat jongvolwassenen die stemmen bij hun eerste verkiezingen, dat vaak blijven doen op latere leeftijd (Vollaard, et. al. (red)., 2022). Eerder zagen we dat het aandeel jongere Amsterdammers dat in enige mate geïnteresseerd is in de politiek vergelijkbaar is met Amsterdammers van 30 jaar en ouder. Ruim zes op de tien Amsterdammers van 18 tot en met 29 jaar heeft enige politieke interesse. We zien echter wel verschillen binnen de groep jonge Amsterdammers. In deze paragraaf gaan we in op die verschillen. Jonge mannen hebben iets vaker interesse in de politiek dan gemiddeld en ook meer dan jonge vrouwen. Waar 64 procent van de jonge mannen aangeeft politiek geïnteresseerd te zijn, geldt dit voor 58 procent van de jonge vrouwen.

Ook zien we verschillen naar opleiding. Onder jongere Amsterdammers zien we hetzelfde patroon dat we bij Amsterdammers vanaf dertig jaar zien: naarmate het opleidingsniveau hoger wordt, neemt ook de interesse in politiek toe. Hierbij valt het wel op dat politieke interesse lager is onder jongere Amsterdammers die basisopleiding hebben afgerond vergeleken met Amsterdammers met hetzelfde opleidingsniveau van dertig jaar en ouder (zie afb. 12.8). Van de Amsterdammers van 30 jaar en ouder die maximaal een basisopleiding heeft afgerond is 37 procent politiek geïnteresseerd, tegenover 22 procent van de jonge Amsterdammers die hetzelfde opleidingsniveau hebben. Bij de overige opleidingsniveaus zien we nauwelijks verschillen tussen Amsterdammers onder en boven de dertig. Een afname van politieke interesse onder basisopgeleide jongvolwassenen ten opzichte van 2022 lijkt in lijn met wat we ook zien bij het inzetten voor buurt of stad. Waar in 2022 ongeveer de helft (49%) van de basisopgeleide jongvolwassenen interesse had in politiek, is dit aandeel gedaald tot 22 procent in 2024.

Ook uitgesplitst naar generatie van migratie zien we verschillen in de mate van politieke interesse tussen Amsterdammers van 18 tot en met 29 jaar (afb. 12.9). Jongere Amsterdammers zonder migratieachtergrond zijn bovengemiddeld geïnteresseerd in politiek. Hetzelfde geldt voor jongere Amsterdammers die zelf in Nederland zijn geboren, maar van wie één ouder in het buitenland is geboren. Deze twee groepen verschillen niet veel van elkaar en lijken ook op de Amsterdammers vanaf 30 jaar.

Afb. 12.8 Politieke interesse naar opleidingsniveau voor Amsterdammers van 18 t/m 29 jaar en Amsterdammers van 30 jaar en ouder, 2024 (procenten)



Jongere Amsterdammers die in het buitenland zijn geboren (eerste generatie) zijn gemiddeld minder geïnteresseerd in politiek. Jongere Amsterdammers uit de eerste generatie zijn echter wel meer geïnteresseerd in politiek dan Amsterdammers van 30 jaar en ouder uit de eerste generatie. Jongere Amsterdammers die zelf in Nederland zijn geboren maar waarvan beide ouders in het buitenland zijn geboren zijn ook minder dan gemiddeld geïnteresseerd in de politiek. Deze groep is daarnaast juist minder politiek geïnteresseerd dan Amsterdammers vanaf dertig jaar die zelf in Nederland zijn geboren maar van wie beide ouders in het buitenland zijn geboren.

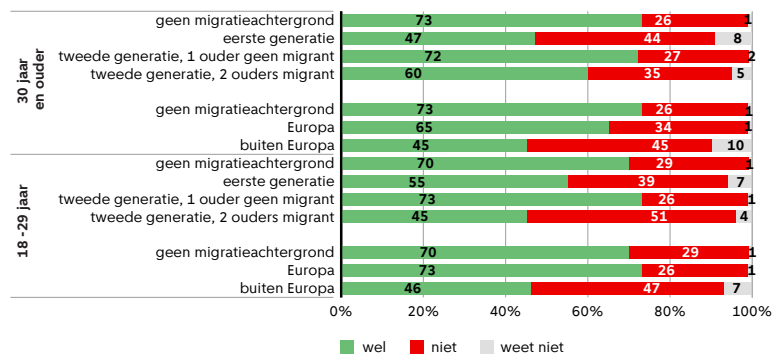
Voorals jongere Amsterdammers met een buiten-Europese herkomst zijn in mindere mate politiek geïnteresseerd; 46% geeft aan geïnteresseerd te zijn in politiek. Het aandeel politieke interesse onder jongere Amsterdammers zonder migratieachtergrond (70%) en jongere Amsterdammers met een Europese herkomst (73%) zijn ongeveer zeven op de tien.

Jonge Amsterdammers plaatsen zichzelf linkser van het politieke midden dan eerdere jaren

Burgemeester Femke Halsema zegt de staat van de stad af te lezen aan de mate waarin jongeren perspectief voor zichzelf zien en stelt dat extreme polarisatie, uitvergroot via sociale media, jongeren dwingt kanten te kiezen (Het Parool, 2024). De vraag rijst dan ook in hoeverre polarisatie speelt onder jongvolwassenen en hoe dit zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Uit eerder onderzoek blijkt dat Amsterdammers van 25 jaar en ouder zich links van het midden plaatsen. Het lijkt er niet op dat zij meer opschuiven naar de uitersten (Michon & Uitermark, 2024). In de Amsterdamse Burgermonitor is dit onderzocht voor jongvolwassenen. De Burgermonitor maakt gebruik van zelfpositionering op een schaal van links (1) tot rechts (7). Omdat dit een andere databron betreft is de leeftijdsgrens anders (16 tot en met 29 jaar) en gebruiken we data voor de jaren 2010 t/m 2021. In de toekomst zullen we meer data verzamelen over de zelfpositionering van jongvolwassenen.

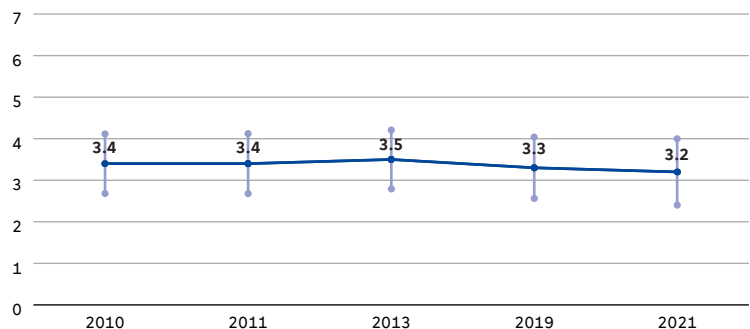
Ook jongvolwassenen plaatsen zich links van het politieke midden, zie afb. 12.10. Jongvolwassenen plaatsen zich na 2013 iets linkser: van 3,5 in 2013 naar 3,2 in 2021. In 2021 zien we dat de spreiding iets is toegenomen. Het lijkt er dan ook op dat Amsterdamse jongvolwassenen in 2021 iets meer naar de uitersten schuiven. Bij Amsterdammers van 25 jaar en ouder zien we dat zij zich na 2019 linkser plaatsen op de schaal. Deze trend gaat voor 25-plussers door in 2023, met een gemiddelde plaatsing van 3.2. Of deze ontwikkeling zich ook doorzet onder jongvolwassenen, zullen we in de toekomst nader onderzoeken.

Afb. 12.9 Politieke interesse van jongvolwassenen (18-29 jaar) en Amsterdammers van 30 jaar en ouder naar herkomst en generatie, 2024 (procenten)



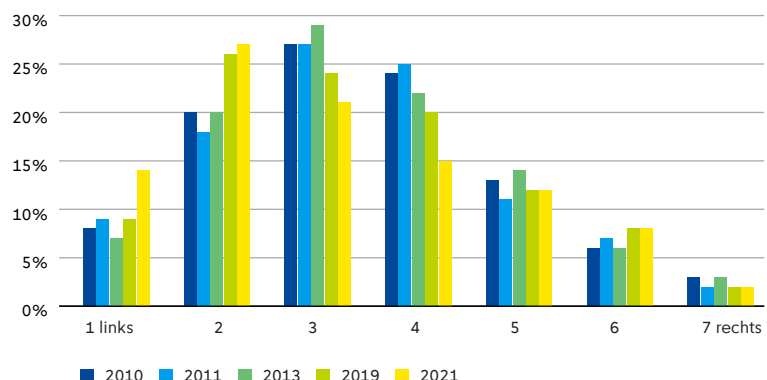
Wanneer we kijken naar de keuze voor de posities afzonderlijk zien we dat positie 1, uiterst links, en positie 2 vaker worden gekozen vergeleken met 2010, zie afb. 12.11. Positie 3 en positie 4, het politieke midden, worden daarentegen juist minder vaak gekozen. De posities richting rechts (5 en 6) worden sinds 2010 door een redelijk stabiel aandeel gekozen. Hetzelfde geldt voor positie 7, uiterst rechts. De verschuiving naar links zien we dus ook terug in de afzonderlijke positiekeuzes. Ook deze patronen komen redelijk overeen met de patronen die we zien onder 25-plussers.

Afb. 12.10 Gemiddelde plaatsing van Amsterdammers tussen de 16 en 29 jaar op een schaal van 1 (links) tot 7 (rechts) en spreiding, 2010-2021



bron: O&S, Burgermonitor

Afb. 12.11 Plaatsing Amsterdammers tussen de 16 en 29 jaar op een schaal van links (1) naar rechts (7), 2010-2021 (procenten)



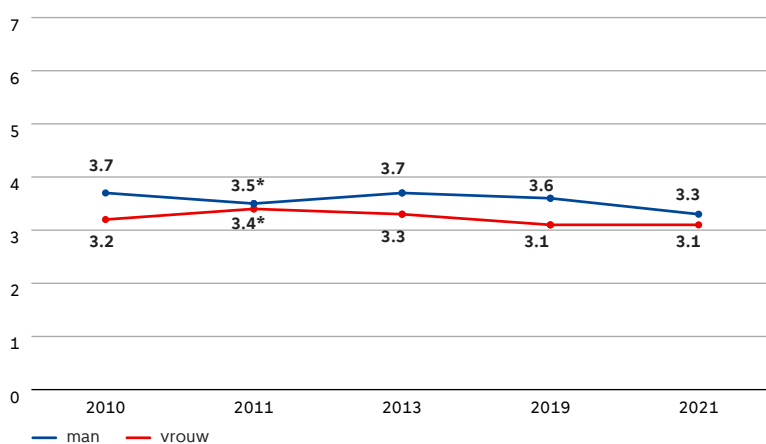
bron: O&S, Burgermonitor

Jonge Amsterdamse vrouwen plaatsen zich linkser van het politiek midden

Amsterdamse jongvolwassenen (16 tot en met 29 jaar) lijken in hun positionering op de links-rechtsschaal en de ontwikkelingen daarin dus op 25-plussers. Onderliggend zouden er verschuivingen kunnen bestaan binnen de groep jongvolwassenen. Specifiek kijken we naar geslacht. In het maatschappelijke debat wordt gesproken van een conservatieve wind onder jongere kiezers en een groeiende ideologische kloof tussen jonge mannen en jonge vrouwen. Tegelijkertijd weten we dat in Nederland jonge vrouwen vaker op links-progressieve partijen stemmen vergeleken met jonge mannen (Lubbers & Spierings, 2024).

Gekeken naar de positionering op de links-rechtsschaal tussen 2010 en 2021 uitgesplitst naar geslacht zien we dat jonge mannen zich inderdaad meer rechts plaatsen op de schaal dan jonge vrouwen. Jonge vrouwen plaatsen zichzelf sinds 2010 redelijk stabiel links van het politieke midden. Jonge mannen plaatsen zichzelf sinds 2021 ook meer links van het midden, terwijl zij zich in de jaren daarvoor stabiel rond het politieke midden plaatsten. De Amsterdamse jonge mannen lijken dus niet meer rechts te worden, maar juist iets richting links te verschuiven. De algemene trend richting links zien we daarmee ook terug onder jonge mannen. De verschillen tussen jonge mannen en jonge vrouwen nam tot 2019 toe, maar we zien in 2021 dat het verschil tussen hen kleiner wordt.

Afb 12.12 Gemiddelde plaatsing van Amsterdammers tussen de 16 en 29 jaar op een schaal van 1 (links) tot 7 (rechts) en spreiding, naar geslacht, 2010-2021



*In 2011 zien we geen significant verschil tussen jonge mannen en vrouwen bron: O&S, Burgermonitor

Literatuurlijst

- CBS. (z.d.). *Beschrijving indicatoren Regionale monitor brede welvaart*. Geraadpleegd via: <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart/beschrijving-indicatoren>
- CBS. (2024). *Politieke participatie van sociaaleconomische groepen*. Geraadpleegd via: <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2024/politieke-participatie-van-sociaaleconomische-groepen>.
- Het Parool. (2024, 4 juni). *Halsema richt zich tot nieuw kabinet*. Geraadpleegd op 11 maart 2025, van <https://www.parool.nl/amsterdam/halsema-richt-zich-tot-nieuw-kabinet-teer-niet-op-trots-op-een-land-dat-er-nooit-geweest-is-b88c471c/>
- O&S. (n.d.). *Dashboard Wat stemt Amsterdam?* <https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/verkiezingsuitslagen?tab=opkomst>.
- O&S. (2022). *Opkomst en stemgedrag van Amsterdammers met een migratieachtergrond tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022*. Geraadpleegd via: <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/opkomst-amsterdammers-met-migratieachtergrond-blijft-laag>
- O&S. (2023). *Amsterdam telt steeds meer 'kapitaalstapelaars'*. Geraadpleegd via: <https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/amsterdam-telt-steeds-meer-kapitaalstapelaars>.
- O&S. (2024). *Amsterdamse Burgermonitor 2023*. Geraadpleegd via: <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/amsterdamse-burgermonitor-2023>
- O&S en Stedelijk Strategieteam (SST). (2024). *Ondervertegenwoordigd Amsterdam*. Geraadpleegd via: <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/ondervertegenwoordigd-amsterdam>.
- Lubbers, M., & Spierings, N. (2024, 26 maart). *Jonge mannen meer nationalistisch rechts, jonge vrouwen relatief steeds vaker progressief-links?* StukRoodVlees. Geraadpleegd via: <https://stukroodvlees.nl/jonge-mannen-meer-nationalistisch-rechts-jonge-vrouwen-relatief-steeds-vaker-progressief-links/>
- Michon, L., & Uitermark, J. (2024, 4 oktober). *Links versus rechts: Meer polarisatie onder het Amsterdamse electoraat?* StukRoodVlees. Geraadpleegd via: <https://stukroodvlees.nl/links-versus-rechts-meer-polarisatie-onder-het-amsterdamse-electoraat/>
- Raadsinformatiebrief. 2023. *Voortgangsbrief Betrouwbare en rechtvaardige gemeente*. Geraadpleegd via: <https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/13499287/1#search=%22voortgangsbrief%20Betrouwbare%20en%20rechtvaardige%20gemeente%20amsterdam%22>
- Ridder, den, J. en P. Dekker. (2019). Lokale (en) politieke betrokkenheid en participatie. in G. Jansen en B. Denters (red.), *Democratie dichterbij: Lokaal Kiezersonderzoek 2018*. Universiteit Twente. Geraadpleegd via: <https://www.dpes.nl/wp-content/uploads/2021/11/lokaal-kiezersonderzoek-2018-democratie-dichterbij.pdf>
- SCP. (2023). *Eigentijdse Ongelijkheid. De postindustriële klassenstructuur op basis van vier typen kapitaal*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd via: <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2023/03/07/eigentijdse-ongelijkheid>
- SCP. (2024a). *Kennisnotitie SCP voor de Staatscommissie rechtsstaat*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd via: <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2024/01/22/kennisnotitie-scp-voor-de-staatscommissie-rechtsstaat>
- SCP. (2024b). *Burgerperspectieven 2024. Bericht 3*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd via: <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2024/12/30/burgerperspectieven-2024-bericht-3>
- Vollaard, H., Blok, de, L., Ridder, den, J. en Jansen, G. (2022). *De lokale niet-stemmer: Een analyse van de lage opkomst van de gemeenteraadsverkiezingen van 2022*. Geraadpleegd via: <https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/rapporten/2022/10/01/de-lokale-niet-stemmer>
- Vollaard et. al. (2024). *Aansprekend en uitdagen. Raadsleden, wethouders en burgemeesters over hun ambt in de Basismonitor Politieke Ambtsdragers 2024*. Geraadpleegd via: <https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/rapporten/2024/11/4/basismonitor-politieke-ambtsdragers-2024>
- Voogd, R., Jacobs, K., Lubbers, M. & Spierings, N. (2023). *De verkiezingen van 2023. Van Onderstroom naar Doorbraak: Onvrede en Migratie*. SKON. Geraadpleegd via: <https://www.dpes.nl/wp-content/uploads/2024/07/NKO2023-Rapportage-De-verkiezingen-van-2023-1.pdf>

13

Leefbaarheid en Veiligheid

Hoe tevreden zijn Amsterdammers over hun buurt en wat maakt een buurt prettig om te wonen? Hoe veilig voelen Amsterdammers zich in hun omgeving? En hoe ontwikkelen vormen van discriminatie, overlast en criminaliteit zich in de stad? Door dit te belichten wordt in dit hoofdstuk een beeld gegeven van de leefbaarheid en veiligheid in Amsterdam.

Auteurs: Lieselotte Bicknese, Iris Regeer, Sara de Wilde, Natalie Runtuwene



Kernpunten

Leefbaarheid

- Amsterdammers geven hun eigen woonbuurt gemiddeld een 7,5. Dit rapportcijfer is sinds 2015 nauwelijks veranderd.
- Het vertrouwen in de ontwikkeling van de eigen buurt neemt bijna overal licht af. De afname is sterker in stadsdeel Centrum en het gebied Osdorp. In het eerste geval vanwege de drukte en in het tweede geval vanwege langdurige sociale problematiek zoals armoede en criminaliteit.
- Bewoners van stadsdeel Zuid zijn het meest tevreden met hun leefomgeving en geven deze een 8. De waardering van bewoners voor hun buurt staat in stadsdeel Centrum onder druk en is nu vergelijkbaar met die in West, Oost en Weesp (circa 7,8).
- In de stadsdelen Noord, Zuidoost en Nieuw-West is de ervaren leefbaarheid lager dan gemiddeld. Noord en Zuidoost kenden eerder een periode van verbetering, maar de waardering voor Noord is nu enkele jaren stabiel (7,3), terwijl deze in Zuidoost langzaam afneemt (7). In Nieuw-West blijven verbeteringen uit, mede door vertraging in de stedelijke vernieuwing. Het cijfer voor de buurt schommelt hier al jaren rond een 6,6.
- De tevredenheid met de eigen woonbuurt wordt sterk bepaald door hoe tevreden men is met de eigen

woonsituatie, wat de sfeer is in de buurt en diverse sociaaleconomische kenmerken. Bewoners hebben het liefst dat in hun buurt ook gewerkt wordt en dat er voorzieningen zijn. Veel toeristische bedrijvigheid, zoals in Centrum, is echter slechter voor de leefbaarheid van de buurt.

- Aantrekkelijk groen in de openbare ruimte heeft een positief effect op de leefbaarheid. Ruim negen op de tien Amsterdammers vinden het groen in de stad (erg) belangrijk voor hun gevoel van rust, geluk en woonplezier.

Veiligheid

- In 2024 verbeterde de geregistreerde criminaliteitsindex voor het eerst sinds 2021. De daling kwam voornamelijk door een daling van de high-volume criminaliteit.
- De politie registreerde in 2024 iets meer delicten dan in 2023 maar door de groei van de stad nam de geregistreerde criminaliteit per 1.000 inwoners af. Bepaalde vormen van vermogensdelicten zoals woninginbraken nemen af.
- Het aandeel Amsterdamse jongeren tussen de 12 en 24 jaar dat in 2024 verdachte was van een misdrijf gepleegd in Amsterdam bleef stabiel t.o.v. vorige jaren. Het aandeel jeugdige verdachte was hoger in de jongste leeftijdscategorie (12-17 jaar) dan de oudere leeftijdscategorie (18-24 jaar).

- 18 procent van de Amsterdammers wordt slachtoffer van online criminaliteit. Minder dan de helft van de slachtoffers doet melding bij een instantie en slechts 17% doet aangifte bij de politie.
- Van de inwoners van Amsterdam-Amstelland geeft 38 procent aan het afgelopen jaar signalen van huiselijk geweld te hebben opgevangen in de omgeving. Dit is hoger onder jongvolwassenen van 17 tot 25 jaar, waar de helft dit heeft opgevangen.
- Het percentage Amsterdammers dat in de laatste 12 maanden discriminatie ervaarde stijgt sinds 2021. Amsterdammers ervaren het vaakst discriminatie op basis van ras of huidskleur.
- 8 procent van de Amsterdammers ervaart overlast van personen met verward gedrag in de buurt. Er zijn grote verschillen in de stad. In Burgwallen-Oude Zijde, Burgwallen Nieuwe Zijde, Westlandgracht, De Punt, de Dapperbuurt en de Oosterparkbuurt wordt bovengemiddeld veel overlast ervaren.
- Ongeveer de helft van de Amsterdammers maakt zich (heel) veel zorgen over drugscriminaliteit die verband houdt met cocaïne. In Nieuw-West en Zuidoost zijn de meeste vermoedens van harddrugs-productie. In Centrum zijn de meeste vermoedens van de verkoop van harddrugs.

De term leefbaarheid beschrijft hoe geschikt of aantrekkelijk een buurt is om in te wonen. In dit hoofdstuk kijken we naar de factoren die samenhangen met het rapportcijfer dat Amsterdammers geven aan hun eigen buurt. Welke kenmerken de leefbaarheid het meest beïnvloeden en hoe dit verschilt per gebied.

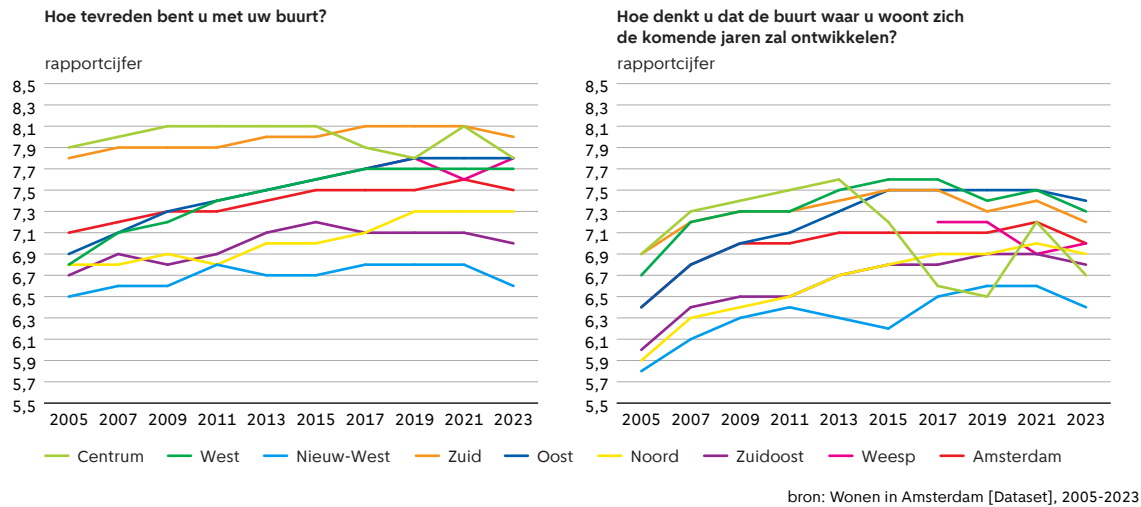
Ervaren leefbaarheid; oordeel over eigen buurt en buurtontwikkeling

Vertrouwen in ontwikkeling eigen buurt licht afgenomen

Amsterdammers geven hun woonbuurt gemiddeld een 7,5 (Gemeente Amsterdam, 2023). Dit rapportcijfer beschrijft in algemene zin hoe de leefbaarheid van een buurt wordt ervaren. Tot 2015 volgde het gemiddelde cijfer voor de Amsterdamse buurten een stijgende lijn. Sindsdien is dit rapportcijfer stabiel. Alleen tijdens de coronaperiode, toen het rustig was in het centrum, was er een kleine stijging zichtbaar naar een 7,6 (zie afb. 13.1).

Het cijfer voor het vertrouwen in de ontwikkeling van de eigen woonbuurt ligt in Amsterdam al jaren rond een 7,1. Tijdens corona ging het iets omhoog naar een 7,2 om vervolgens te dalen tot iets onder het niveau

Afb. 13.1 Oordeel over de eigen buurt naar stadsdeel, gemiddeld rapportcijfer, 2005-2023



van voor de pandemie (7,0). Met uitzondering van stadsgebied Weesp zien we deze daling terug in alle stadsdelen. De afname is het sterkst in stadsdeel Centrum: van 7,2 naar 6,7. In Nieuw-West daalde het vertrouwen in de ontwikkeling van de buurt het sterkst in het gebied Osdorp. Bewoners van dit gebied zijn van alle Amsterdammers al jaren het minst tevreden met hun buurt (6,2) en hebben weinig vertrouwen in de ontwikkeling (5,9).

Van oudsher zijn bewoners van de stadsdelen Centrum en Zuid het meest tevreden met hun woonbuurt. In 2023 geven inwoners van stadsdeel Zuid hun buurt gemiddeld een 8,0 en die van Centrum een 7,8 (zie afbeelding 13.1). Sinds 2015 staat de leefbaarheid in Centrum wel onder druk door het toegenomen toerisme. Meer nog dan op de tevredenheid met de buurt, heeft dit een negatieve invloed op het vertrouwen dat men heeft in de ontwikkeling van de eigen buurt.

De waardering voor wonen in de stadsdelen Oost en West steeg jarenlang als gevolg van gentrificatie. De nabijheid van het centrum en de potentie van de 19^e-eeuwse woningen deze gebieden in eerste instantie interessant voor jongeren en personen die werkzaam zijn in de creatieve sector. In navolging van hen vonden ook meer kapitaalkrachtige huishoudens en investeerders het aantrekkelijk om te investeren in het vastgoed in deze stadsdelen. Gelijktijdig kwamen er in de buurten steeds meer voorzieningen die pasten bij de nieuwe bewoners. De grens voor verdere verbetering van de leefbaarheid lijkt voorlopig bereikt. Het cijfer voor de buurten in Oost en West is al enkele jaren stabiel. De waardering is bovengemiddeld en ligt net onder het niveau van Zuid. Ook in het verder gelegen stadsgebied Weesp schommelt de waardering voor de buurten rond dit niveau.

In de stadsdelen Noord, Zuidoost en Nieuw-West wordt de leefbaarheid lager gewaardeerd dan gemiddeld in Amsterdam. Deze stadsdelen hebben langdurig te maken met sociale problematiek, zoals

armoede en criminaliteit. In 2011 lag de waardering voor de buurten in al deze drie stadsdelen rond een 6,8. Daarna steeg de gemiddelde waardering voor Noord en Zuidoost. Sinds 2019 geven Noorderlingen gemiddeld een 7,3 voor hun buurt. De toename zien we vooral in wijken die grenzen aan het IJ. Deze wijken liggen dicht bij het Centrum en de woningvoorraad is sterk verbeterd door nieuwbouw en renovatie. Ook in Zuidoost is veel geïnvesteerd in de woningvoorraad. Maar na een initiële verbetering volgt de gemiddelde waardering voor de buurten in Zuidoost sinds 2015 toch weer een dalende trend. In 2023 geeft men gemiddeld een 7,0. Het vertrouwen in de ontwikkeling van de buurten in Zuidoost is echter redelijk stabiel en nog steeds vergelijkbaar met dat in Noord. In Nieuw-West daalde het vertrouwen in de ontwikkeling van de eigen buurt na 2011 sterk. Door de economische crisis van 2008 kwam hier een groot deel van de stedelijke vernieuwing stil te liggen. De waardering voor de buurten in Nieuw-West is sindsdien stabiel laag gebleven. Bewoners geven hun buurt in 2023 gemiddeld een 6,6. De vertraging van de stedelijke vernieuwing lijkt een negatieve invloed te hebben op zowel de waardering van de buurt als het vertrouwen in de toekomstige ontwikkeling van de buurt.

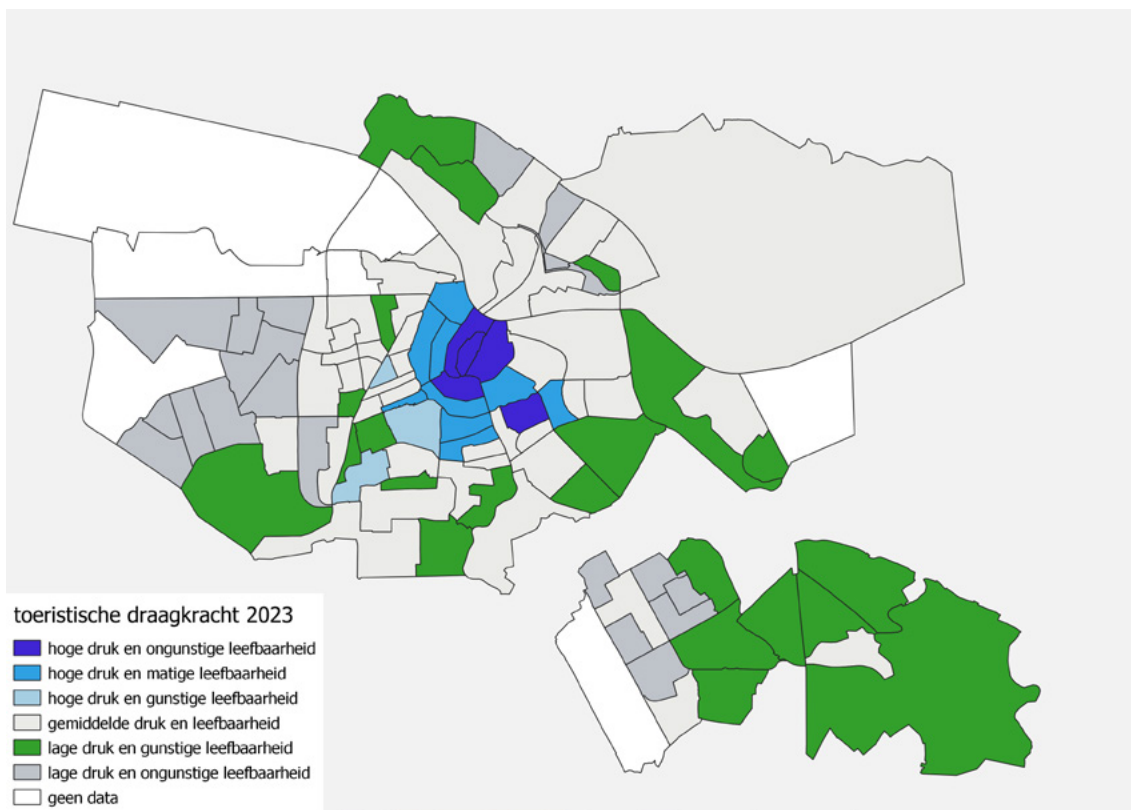
Factoren die de leefbaarheid beïnvloeden

In 2025 heeft O&S gekeken welke factoren het rapportcijfer voor de eigen buurt beïnvloeden (O&S, 2025a).

De eigen woning

Het oordeel over de eigen buurt wordt sterk bepaald door hoe tevreden iemand is met de eigen woonsituatie. Amsterdammers geven hun woning gemiddeld een 7,7 en dit cijfer verandert door de jaren heen nauwelijks. De woningen in het gebied De Aker, Sloten, Nieuw-Sloten worden het best gewaardeerd (8,1). De cijfers zijn lager in Bijlmer-Centrum, Geuzenveld, Slotermeer en Bos en Lommer

Afb. 13.2 Toeristische draagkracht 2023



bron: Toeristische draagkracht van wijken in 2023 (O&S)

(respectievelijk 6,8; 7,3 en 7,4). Burenoverlast kan de woontevredenheid sterk verminderen. Hoewel dit het meest speelt in De Pijp/ Rivierenbuurt (rapportcijfer 6,8) komt ook burenoverlast meer dan gemiddeld voor in Bijlmer-Centrum en Geuzenveld, Slotermeer.

De sfeer in de openbare ruimte

De leefbaarheid hangt sterk samen met de sfeer in de buurt. Dit is onder andere gemeten door te vragen hoe verschillende groepen in de buurt met elkaar omgaan, in hoeverre men overlast heeft van criminaliteit en hoe men het onderhoud en schoonhouden van de openbare ruimte ervaart. Het gebied Osdorp scoort op al deze punten het laagste van de stad en bewoners geven daar ook lage cijfers voor de leefbaarheid. Deze negatieve situatie speelt langdurig en laat nog geen tekenen van verbetering zien. Ook de aangrenzende gebieden Geuzenveld, Slotermeer en Slotervaart scoren laag op deze sfeerkenmerken en de leefbaarheid.

Stedelijke omgeving

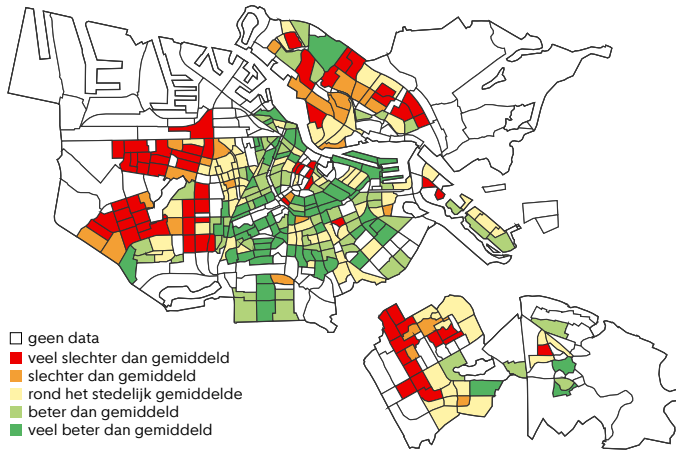
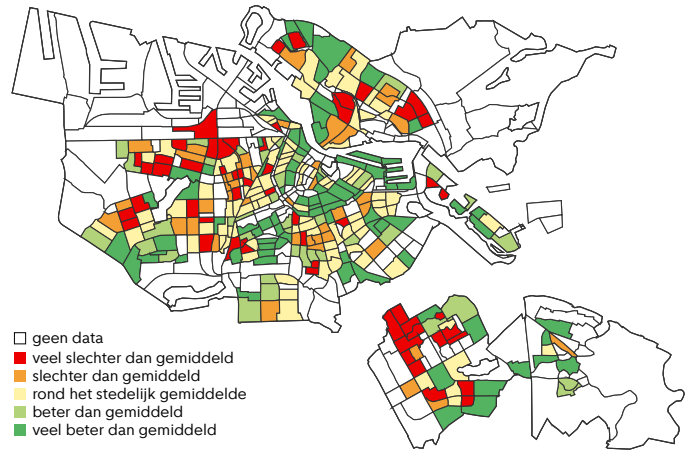
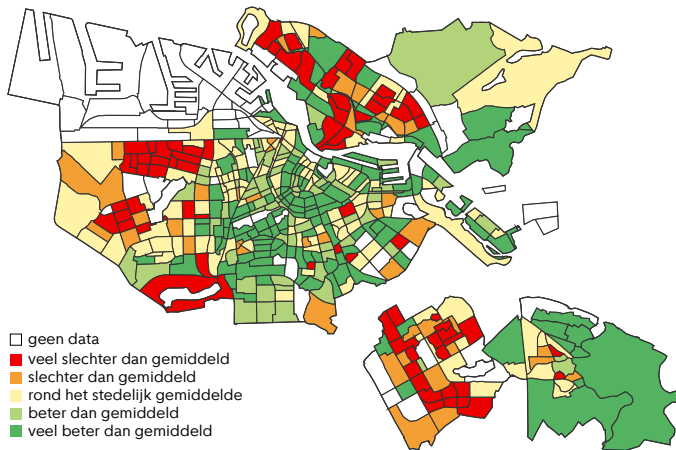
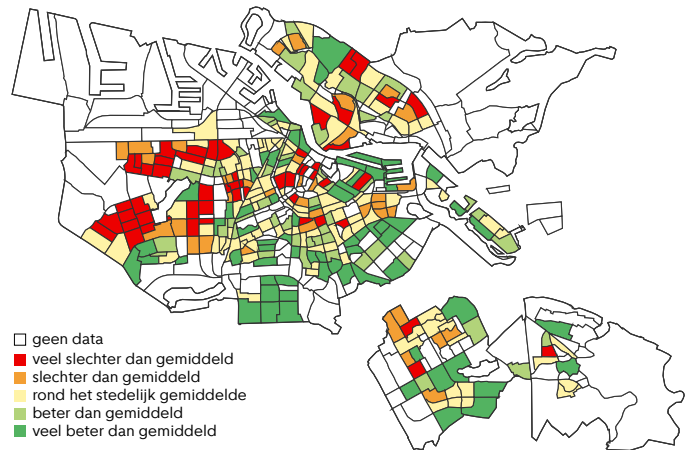
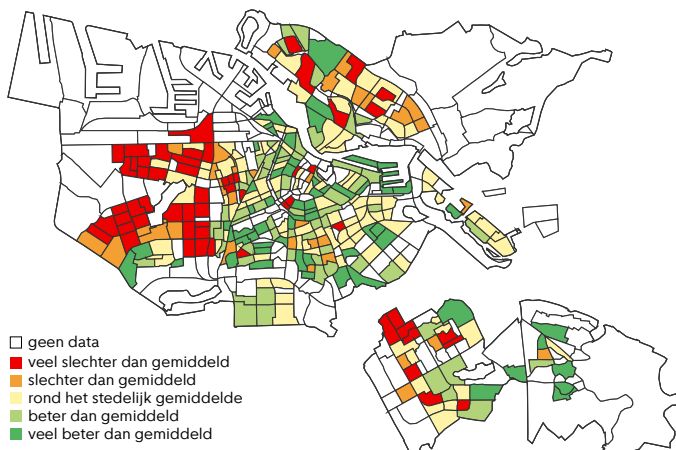
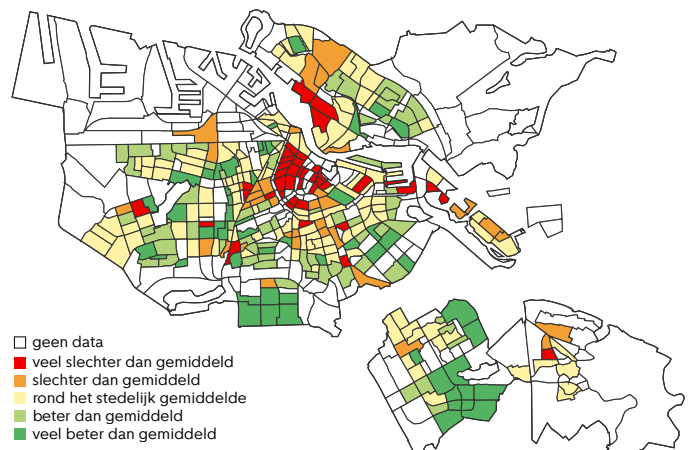
Enige mate van stedelijke activiteit lijkt een belangrijke randvoorwaarde voor hoge buurtcijfers. Zo wordt het minder gewaardeerd als er in een buurt vrijwel uitsluitend woningen zijn en weinig bedrijvigheid. Daarnaast moet het woningaanbod zelf ook niet te eenzijdig zijn. Buurten waar koop-, corporatie-, of particuliere huurwoningen dominant zijn, worden minder gewaardeerd door hun bewoners dan buurten met verschillende segmenten.

Bewoners hebben het liefst dat in hun buurt ook gewerkt wordt en dat er voorzieningen zijn. Aantrekkelijke horeca bevordert de leefbaarheid, maar als er veel toeristische bedrijvigheid is, zoals in Centrum, is dat slechter voor de leefbaarheid van de buurt. Hoeveel toeristische druk een wijk kan dragen zonder dat het ten koste gaat van de leefbaarheid wordt iedere twee jaar gevolgd in het onderzoek 'Toeristische draagkracht'. Kaart 13.2 laat zien dat in de omgeving van de wallen, de uitgaanspleinen en het Oosterpark de leefbaarheid onder hoge druk staat door bezoekersgerelateerde overlast. Dit speelt in mindere mate ook in nabijgelegen wijken als De Pijp, de Jordaan en de Dapperbuurt.

Groen

Hoewel stedelijkheid wordt gewaardeerd heeft aantrekkelijk groen in de openbare ruimte ook een positief effect op de leefbaarheid. In Amsterdam is 45 procent van het landoppervlak publiek groen (Basisregistratie Grootschalige Topografie, 2023). Met name bewoners van Buitenveldert, Gaasperdam, Watergraafsmeer en Bijlmer-Oost zijn positief over het groen in hun buurt. In deze gebieden is er relatief veel groen aanwezig in de woonbuurten. In gebieden met veel onbewoond groen, zoals in Waterland, Weesp en Lutkemeer/Ookmeer ligt de waardering voor het groen rond het gemiddelde. In Centrum is slechts 4 procent van de publieke ruimte groen. Dit is het enige stadsdeel waar het groenaanbod een onvoldoende krijgt van de bewoners (5,9).

Afb. 13.3 Leefbaarheid en de factoren die hier het meest mee samenhangen, 2023

LEEFBAARHEID: tevredenheid met de eigen buurt**EIGEN WOONSITUATIE: tevredenheid met eigen woning****SOCIAALECONOMISCH: aandeel inwoners met hoge SES****OPENBARE RUIMTE: rapportcijfer voor schoonhouden straten****SFEER: Rapportcijfer omgang groepen****GROEN: rapportcijfer aanbod groen**

Het Groot groenonderzoek 2025 laat zien dat negen van de tien Amsterdammers gebruik maken van parkachtig groen in de stad. Amsterdammers die tot rust willen komen, buiten willen sporten of een rondje lopen, gaan hiervoor meestal naar één van de groene locaties in de stad. Amsterdammers onder de 45 jaar gaan vaker naar het groen voor sociale activiteiten dan de 45-plussers die juist vaker gaan om te bewegen of voor de rust en natuurbeleving. Ruim negen op de tien Amsterdammers vinden het groen in de stad (erg) belangrijk voor hun gevoel van rust, geluk en woonplezier.

Sociaaleconomische kenmerken

De leefbaarheid hangt samen met verschillende sociaaleconomische kenmerken van de buurt. Buurten met een hoog gemiddeld inkomen, waar weinig huishoudens krap gehuisvest zijn, en de diversiteit aan migratieachtergronden beperkt is, krijgen hogere rapportcijfers van hun bewoners. Het aandeel inwoners met een hoge sociaaleconomische score geeft aan hoeveel inwoners te maken hebben met een combinatie van een middelbaar tot hoog inkomens- en opleidingsniveau. Dit percentage nam tussen 2013 en 2023 toe van 38% tot 44% van de bevolking. Dit aandeel is met 59% het hoogst in het gebied Oud-Zuid. Dat is ruim twee keer hoger dan in de gebieden met het laagste aandeel inwoners met een hoge SES: Geuzenveld, Slotermeer (24%), Bijlmer-Centrum (25%), Gaasperdam (26%), Osdorp (27%) en Bijlmer-Oost (27%).

Aanpakken van leefbaarheid in de stad

Integrale aanpak in Nieuw-West, Zuidoost en Noord

De kaarten laten zien dat in grote delen van de stadsdelen Nieuw-West en Zuidoost de leefbaarheid relatief laag is. Beide stadsdelen maken sinds 2022 deel uit van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV). Voor dit programma zijn 20 stedelijke gebieden in Nederland geselecteerd waar inwoners te maken hebben met een stapeling van problemen rondom onderwijs, armoede, gezondheid, wonen en veiligheid (NPLV, 2025). De centrale doelstelling is om de leefbaarheid en veiligheid in 15 tot 20 jaar tijd op orde te brengen en het perspectief van de inwoners te verbeteren. Vanuit het rijk is geld beschikbaar gesteld om in beide stadsdelen de kwaliteit van de woningvoorraad en de openbare ruimte te verbeteren. Daarnaast wordt er samengewerkt in allianties van onder andere maatschappelijke organisaties, de politie, de gemeente, ondernemers, scholen en bewonersorganisaties om de leefbaarheid te verbeteren. In beide stadsdelen is daarbij veel aandacht voor de kansen van de jeugd.

In stadsdeel Noord zijn er grote verschillen in leefbaarheid. De wijken Waterland en Nieuwendammerdijk/Buiksloterdijk hebben de hoogste

cijfers van de stad voor buurttevredenheid (8,7 en 8,6). Tegelijkertijd zijn er veel buurten waar de ervaren leefbaarheid lager is dan gemiddeld. Ondanks dat het stadsdeel geen deel uitmaakt van het Nationaal Programma Leefbaarheid, heeft het stadsdeel wel een vergelijkbare integrale aanpak opgezet om de leefbaarheid in de zogenaamde focusbuurten te verbeteren.

Aanpak Binnenstad

De Aanpak Binnenstad richt zich op het verbeteren van de leefbaarheid in stadsdeel Centrum (Gemeente Amsterdam, 2025a). De hoofddoelstelling is dat de binnenstad weer een plek wordt waar bewoners zich prettig voelen en waar alle Amsterdammers graag komen. De integrale aanpak richt zich onder andere op het verminderen van de overlast door bezoekers, met name in de omgeving van het Wallengebied. Uit de jaarlijkse BinnenstadsEnquête is bekend dat Amsterdammers over het algemeen vinden dat de binnenstad van Amsterdam een levendige en drukke plek zou moeten zijn voor zeer verschillende groepen. Daarbij vindt men wel vaker dat het een plek voor alle Amsterdammers moet zijn (91%) en wat minder vaak een plek voor heel Nederland (58%) of een internationale plek (57%). Bijna tweederde is dan ook van mening dat de buitenlandse toeristen te nadrukkelijk aanwezig zijn in de binnenstad.

Gebiedsgericht werken

Ook in gebieden waar de leefbaarheid positief wordt beoordeeld zet de gemeente zich in om te situatie te behouden of verder te verbeteren. Voor heel Amsterdam geldt dat er gebiedsgericht wordt gewerkt. De stad is hiervoor ingedeeld in 25 gebieden. Voor alle gebieden worden periodiek gebiedsopgaven vastgesteld die zich richten op de leefbaarheid.

Veiligheid

Veiligheidsindexen

Onderzoek & Statistiek (O&S) monitort de sociale veiligheid in Amsterdam aan de hand van vier aspecten van sociale veiligheid: geregistreerde criminaliteit, gerapporteerd slachtofferschap, ervaren overlast en onveiligheidsbeleving. Voor elk van deze aspecten is een index beschikbaar die het mogelijk maakt ontwikkelingen in wijken, gebieden, stadsdelen en gemeenten in de Veiligheidsregio te vergelijken en door de tijd te volgen. De veiligheidsindexen worden drie keer per jaar geactualiseerd.

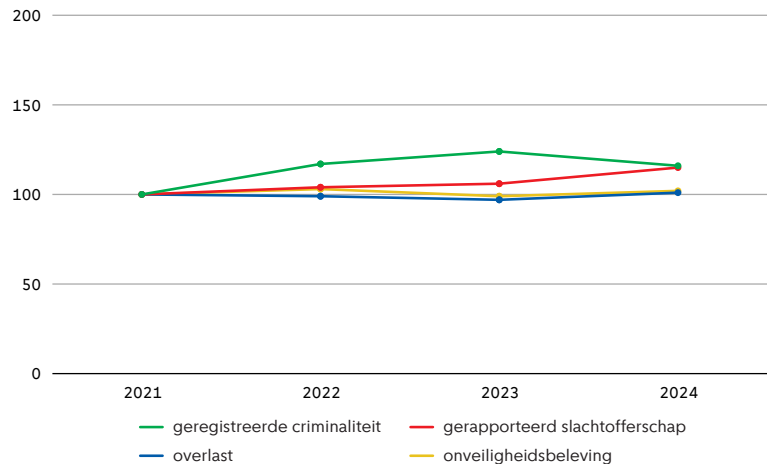
Vier veiligheidsindexen

1. *Geregistreeerde criminaliteitsindex.* Deze index bestaat uit politiecijfers (misdrijven) over high impactcriminaliteit (zoals overvallen, straatroof en bedreiging) en high volume criminaliteit (veelvoorkomende criminaliteit, zoals zakkenrollerij, fietsendiefstal en drugshandel).
2. *Gerapporteerd slachtofferschapindex.* Deze index bestaat uit antwoorden op vragen uit de Veiligheidsmonitor over ervaren slachtofferschap van criminaliteit. Ook hier wordt onderscheid gemaakt naar high impact slachtofferschap en high volume slachtofferschap. Daarnaast wordt in deze index slachtofferschap van digitale criminaliteit meegenomen, zoals hacken, identiteitsfraude en phishing.
3. *Ervaren overlastindex.* In deze index worden overlastmeldingen van bewoners bij de politie en/of de gemeente en antwoorden op vragen uit de Veiligheidsmonitor over overlast gecombineerd. Deze index bestaat enerzijds uit personenoverlast (onder andere jeugdoverlast en geluidsoverlast) en anderzijds uit verloedering (onder andere rommel op straat, onderhoud van straatverlichting en hoe schoon/vies een buurt is).
4. *Onveiligheidsbelevingsindex.* Deze index is volledig gebaseerd op enquêtegegevens uit de Veiligheidsmonitor over onveiligheidsgevoelens, risicoperceptie en vermijdingsgedrag.

De vier indexen worden drie keer per jaar voor 115 wijken in de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland berekend (gemeenten Amsterdam, Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Ouder-Amstel en Uithoorn) en gaan steeds over de voorgaande twaalf maanden. De eerste berekening betreft 2021, het basisjaar. Om vergelijking door de tijd en met andere wijken mogelijk te maken zijn de indexscores in dat jaar op 100 gesteld. Elke wijk score wordt bij iedere meting afgezet tegen deze basiswaarde. Zo is eenvoudig te zien wat de ontwikkelingen zijn op verschillende veiligheidsaspecten en welke wijken hoger of lager scoren dan het regiogemiddelde. Hoe hoger de score, des te minder gunstig het veiligheidsaspect. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de criminaliteitscijfers door de coronapandemie laag waren in het basisjaar (2021).

Meer informatie over de veiligheidsindexen is te vinden op: <https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-veiligheid>

Afb. 13.4 Ontwikkeling veiligheidsindexen 2021 t/m 2024



bron: Veiligheidsmonitor Amsterdam-Amstelland [Dataset], 2021 - 2024

Geregistreeerde criminaliteit

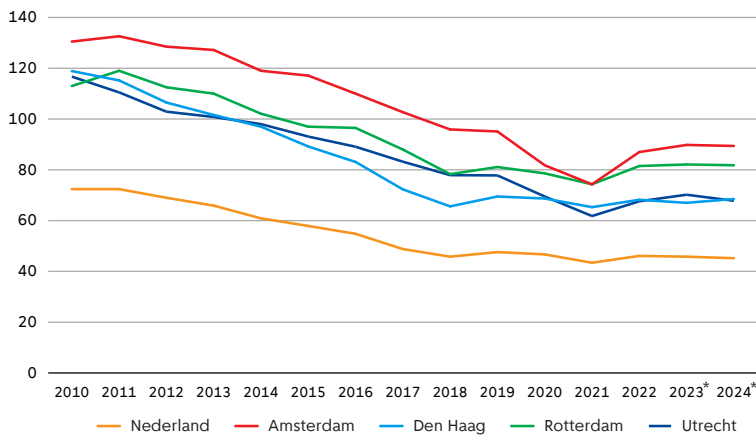
Criminaliteitsindex het hoogst in de Amsterdamse binnenstad

In de periode na 2021, het basisjaar, nam de criminaliteitsindex sterk toe, tot 124 in 2023. In 2024 is de index gedaald tot 117. Deze daling komt vooral doordat de high-volume criminaliteit is afgenomen. Dit zijn vormen van criminaliteit die relatief vaak voorkomen, zoals diefstal. Ook de high-impact criminaliteit nam in de stad af, maar in mindere mate dan high-volume criminaliteit. Bij high-impact criminaliteit gaat het om vormen van criminaliteit die veel impact hebben op het slachtoffer, zoals geweldsmisdrijven.

Binnen de stad zijn de verschillen groot. Zo ligt de index in de oude binnenstad, met waarden boven 200, aanmerkelijk hoger dan op andere plekken in de stad. Wel zijn er verschillen in ontwikkeling door de tijd. Zo nam de index in 2024 in Grachtengordel-Zuid het sterkste af van alle wijken in Amsterdam. Daarentegen is de criminaliteitsindex in Museumkwartier de afgelopen jaren flink toegenomen. In 2024 kwam dit met name door een sterke toename van high-volume criminaliteit.

Geregistreeerde criminaliteit: dalende trend

Het totaal aantal misdrijven dat in 2024 door de politie in de gemeente Amsterdam werd geregistreerd was ongeveer 82.200, 1.000 meer dan in 2023 en hoger dan het aantal registraties in de jaren voor de coronapandemie. Maar ook het aantal inwoners van de stad nam toe. De geregistreeerde criminaliteit per 1.000 inwoners nam af, tot 89 in 2024. Die afname is een langjarige trend (zie afb. 13.5). De figuur laat ook zien dat de geregistreeerde criminaliteit per 1.000 inwoners in Amsterdam hoger ligt dan in de andere grote steden. Ook blijkt dat de impact van de coronapandemie op de geregistreeerde criminaliteit in Amsterdam en Utrecht, steden met veel bezoekers, sterker was dan in Rotterdam en Den Haag.

Afb. 13.5 Aantal geregistreerde misdrijven per 1.000 inwoners G4 gemeenten

*voorlopige cijfers

bron: Politie (2024), bewerking O&S

In Amsterdam worden vooral veel vermogensmisdrijven geregistreerd. Hierbij gaat het om bijvoorbeeld diefstal, inbraak, oplichting, bedrog en witwassen. Delicten als woninginbraak laten wel al jaren een dalende trend zien, mogelijk door betere preventiemaatregelen en meer toezicht in de stad (O&S, 2024a). Hierdoor vindt er ook verplaatsing plaats naar andere, mogelijk aantrekkelijkere of nieuwe, vormen van criminaliteit.

De laatste jaren wordt de stad steeds vaker opgeschrikt door explosies. In 2024 vonden er 229 explosies plaats in Amsterdam. Dit is meer dan in 2023, toen dit er nog 197 waren. Het grootste deel van de explosies vond plaats in Nieuw-West, Zuidoost en Noord. Volgens het Veiligheidsbeeld

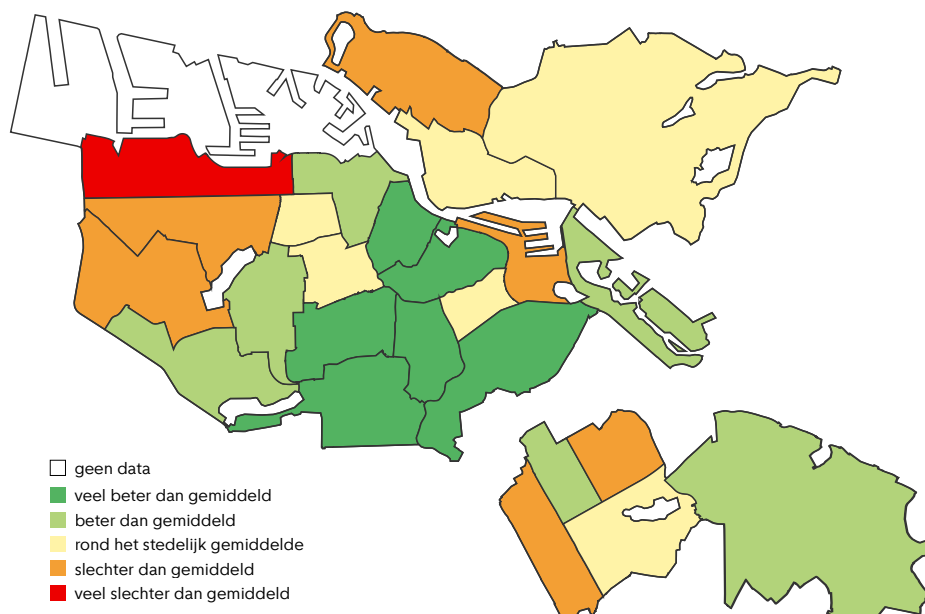
2024 zijn er in verschillende stadsdelen zorgen over betrokkenheid van jeugd bij deze explosies (Gemeente Amsterdam, 2025b).

Daling jeugdcriminaliteit gestabiliseerd

Twee procent van de Amsterdamse jongeren tussen de 12 en 24 jaar was in 2024 verdachte van een misdrijf dat is gepleegd in de stad (Politie Eenheid Amsterdam [Dataset], 2024). Dat aandeel is tussen 2015 en 2021 gedaald van 3,2 procent naar 2 procent en is sindsdien vrij stabiel.

Het aandeel jeugdige verdachten is het hoogst in het gebied Sloterdijk Nieuw-West (2,7%) (afb. 13.6). Andere gebieden met relatief veel jeugdige verdachten zijn Geuzenveld, Slotermeer, Osdorp en Noord-West (2,6%). Wanneer we kijken naar stadsdelen is in Noord het grootste aandeel van de jeugdigen verdacht van een delict gepleegd in Amsterdam; 2,4 procent. In Centrum is dit percentage het laagst (1,2%).

In de jongste leeftijdscategorie (12 tot en met 17 jarige Amsterdammers) is het aandeel verdachten (2,4%) hoger dan onder de 18 tot en met 24 jarigen (1,8%). In de jongere leeftijdscategorie is het aandeel verdachten het hoogst in Zuidoost (2,9%), in de oudere categorie in Noord (2,3%). Hoewel er verschillen zijn tussen de verschillende leeftijdscategorieën in het aandeel verdachten, is het aandeel verdachten in alle leeftijdscategorieën sinds een aantal jaren stabiel. Ook landelijk wordt, na jarenlange daling, sinds 2018 een stabilisering gezien in door de politie geregistreerde jeugdcriminaliteit, die hooguit nog enigszins fluctueert op een laag niveau (Van der Laan, 2024).

Afb. 13.6 Jeugdige verdachten (12-24 jaar) per GGW-gebied 2024 in 2024, percentages (gemiddeld Amsterdam: 2%)

bron: Politie Eenheid Amsterdam [Dataset], 2024

Politie en handhaving

37% van de Amsterdammers tevreden over het functioneren van politie in hun buurt

In 2024 was 37 procent van de Amsterdammers tevreden over het functioneren van de politie in hun buurt (Veiligheidsmonitor Amsterdam-Amstelland [Dataset], 2024). In de loop van de jaren is de tevredenheid iets afgenomen (41% in 2021), wat overigens niet betekent dat de ontevredenheid sterk is toegenomen. De tevredenheid is het laagst in stadsgebied Weesp: 28 procent in het stadgebied is tevreden. In de andere Amsterdamse stadsdelen is de variatie minder groot: van 32 procent tevredenheid in Noord tot 41 procent in Zuidoost.

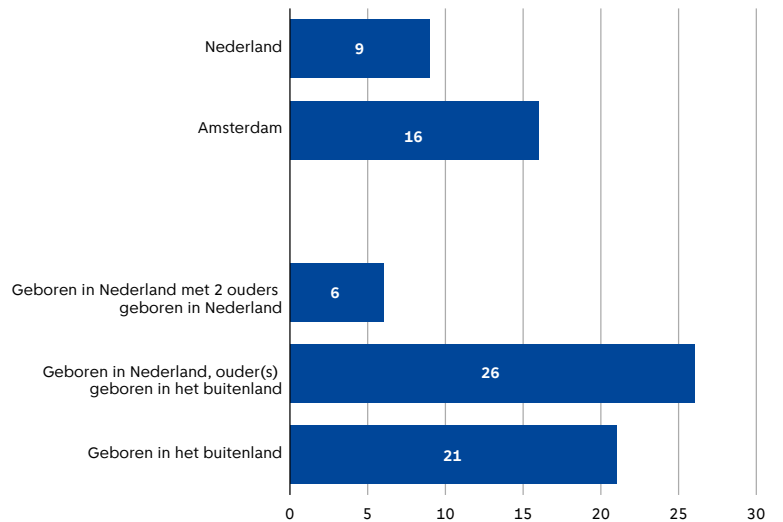
Soms worden Amsterdammers door de politie gecontroleerd. In 2023 zei 9 procent van de Amsterdammers in het afgelopen jaar te zijn gecontroleerd, iets meer dan gemiddeld in Nederland (8%) (O&S, 2024b). Mannen zeggen vaker te zijn gecontroleerd door de politie dan vrouwen en inwoners tussen de 15 en 25 jaar oud zeggen dit vaker dan oudere inwoners. Mannen tussen de 15 en 25 jaar geven het vaakst aan gecontroleerd te zijn. Daarnaast geven Amsterdammers die in Nederland zijn geboren en minstens één ouder hebben die in het buitenland is geboren, vaker aan gecontroleerd te zijn dan Amsterdammers die zelf in het buitenland zijn geboren en Amsterdammers zonder migratieachtergrond. Als we rekening houden met verschillen in geslacht, leeftijd en opleiding verdwijnen de verschillen tussen herkomstgroepen in hoe vaak zij gecontroleerd worden. Een uitzondering hierop zijn inwoners die in Marokko zijn geboren. Zij zeggen iets vaker te zijn gecontroleerd dan inwoners zonder migratieachtergrond, ook wanneer rekening gehouden wordt met andere achtergrondkenmerken.

Van de inwoners die zeggen gecontroleerd te zijn, denkt 16 procent dat hun afkomst, huidskleur of uiterlijk voor de politie een reden was om hen te controleren (afb. 13.7). Landelijk is dat 9 procent. Amsterdammers met een migratieachtergrond denken vaker dat hun afkomst, huidskleur of uiterlijk voor de politie een reden was om hen te controleren dan Amsterdammers zonder migratieachtergrond. 10 procent van de gecontroleerde inwoners voelde zich in de afgelopen twaalf maanden gediscrimineerd door de politie. Hoe vaker mensen zeggen gecontroleerd te zijn, hoe vaker zij zich gediscrimineerd voelden.

Amsterdammers zien handhaving vaker in andere delen van de stad dan in de eigen buurt

Iets minder dan de helft van de Amsterdammers ziet soms of vaak gemeentelijke handhavers in hun eigen buurt (43%) (Veiligheidsmonitor Amsterdam-Amstelland [Dataset], 2024). In de stadsdelen Centrum en Zuidoost ligt dat aandeel iets hoger (54 en 50%). Bijna een kwart van de Amsterdammers ziet nooit handhavers in de eigen buurt (23%), de overige 31 procent ziet zelden handhavers in de

Afb. 13.7 Aandeel dat denkt dat hun afkomst, huidskleur of uiterlijk voor de politie een reden was om hen de laatste keer te controleren, naar achtergrondkenmerken (2023, %)



bron: Veiligheidsmonitor Amsterdam-Amstelland [Dataset], 2024

buurt. In stadsdeel Noord zegt een groter deel van de inwoners dat zij nooit handhavers zien in de eigen buurt (30%).

Vaker zien Amsterdammers handhavers in andere delen van de stad dan hun eigen buurt: 72 procent ziet daar soms of vaak handhavers. Een kwart van de Amsterdammers is (zeer) tevreden over het functioneren van de gemeentelijke handhavers (26%). 12 procent is juist (zeer) ontevreden. De meerderheid is echter neutraal over hun functioneren of kan het functioneren niet beoordelen (36% en 26%).

Ervaren slachtofferschap

Amsterdammers ervaren vaker slachtofferschap van criminaliteit

De afgelopen jaren nam de ervaren slachtofferschap-index toe. In 2023 steeg de index van 104 naar 106 en in 2024 steeg hij tot 115. Zowel slachtofferschap van high-volume criminaliteit (HVC), high-impact criminaliteit (HIC) als online criminaliteit steeg. In 2024 nam ervaren slachtofferschap het meest toe in stadsdeel Nieuw-West. Met name in Slotermeer-Noordoost nam ervaren slachtofferschap toe, door sterke stijgingen in slachtofferschap van HVC en online criminaliteit. In Centrum daalde de slachtofferschapindex, met name in Burgwallen Nieuwe-Zijde waar vooral de HVC sterk afnam.

Bijna een op de vijf Amsterdammers slachtoffer van online criminaliteit

Met de toenemende digitalisering van de samenleving, vinden delicten steeds vaker online plaats. In de Veiligheidsmonitor geeft 18 procent van de Amsterdammers aan in 2024 slachtoffer te zijn geworden van online criminaliteit. Dit percentage is vergelijkbaar met voorgaande jaren. Amsterdammers

werden met name slachtoffer van aankoopfraude (8%) en het hacken van accounts (5%). Amsterdammers ouder dan 55 jaar werden minder vaak slachtoffer (15%) dan jongere Amsterdammers. Bij Amsterdammers jonger dan 35 jaar werd 18 procent slachtoffer en bij Amsterdammers tussen 35 en 55 jaar, 20 procent.

Van de slachtoffers van online criminaliteit heeft 41 procent een melding gedaan bij een instantie. 17 procent van de slachtoffers deed in 2024 aangifte bij de politie van een vorm van online criminaliteit. Amsterdamse slachtoffers tot 35 jaar deden minder vaak aangifte van online criminaliteit dan Amsterdammers van 35 jaar en ouder. Er zijn verschillende motieven die de lage meldingsbereidheid kunnen verklaren, zoals slachtoffers die het gevoel hebben dat aangiftes geen zin hebben of omdat ze het delict niet als ernstig genoeg hebben ervaren (O&S, 2024d).

De lage meldings- en aangiftebereidheid veroorzaakt een groot *dark number* en maakt het lastig voor politie en instanties om zicht en grip te krijgen op online criminaliteit. Volgens het Amsterdamse veiligheidsbeeld van 2024 ervaren professionals een gebrek aan grip op de online leefwereld (Gemeente Amsterdam, 2025b).

Amsterdammers maken fysieke seksuele grensoverschrijding vaak mee in uitgaansgebieden
In 2023 gaf 18 procent van de Amsterdammers aan ooit weleens tegen hun zin te zijn aangeraakt of vastgepakt met seksuele bedoelingen (O&S, 2024c). Vrouwen maakten aanzienlijk vaker ooit fysieke seksuele grensoverschrijding mee dan mannen: 29 procent van de vrouwen tegenover 6 procent van de mannen. In de afgelopen 12 maanden maakte 3 procent van de Amsterdammers dit mee. Het vaakst was dit in een uitgaansgebied (35%) of op straat (23%).

Fysieke seksuele grensoverschrijding leidt bij veel slachtoffers tot emotionele en/of psychische problemen. Ruim de helft voelt zich door het voorval minder veilig. Ook heeft de helft van de slachtoffers na het voorval minder vertrouwen in mensen. Andere gevolgen die slachtoffers ervaren, zijn dat zij het voorval telkens opnieuw beleven, angstklachten en/of paniekaanvallen, slaapproblemen en depressieve klachten. Desondanks ervaart het merendeel (64%) van de slachtoffers het laatste voorval als verkeerd, maar niet als misdrijf. Slechts een op de tien slachtoffers meldde het voorval bij de politie. Slachtoffers doen vooral geen melding omdat zij daar niet aan gedacht hadden, omdat het volgens hen niet zo belangrijk was of omdat ze het gevoel hadden dat het toch niet zou helpen.

Ook online kregen Amsterdammers te maken met seksuele grensoverschrijding. 3 procent maakte ooit mee dat iemand naaktfoto's of -filmpjes van hem of haar online verspreidde of bedreigd heeft dit te

doen. Het aandeel mannen en vrouwen dat dit heeft meegemaakt is gelijk. Onder jongere Amsterdammers (jonger dan 35) komt sexting-misbruik vaker voor (4%) dan onder Amsterdammers tussen de 35-54 (3%) en Amsterdammers van 55 jaar en ouder (1%). Veel slachtoffers (46%) houden hier emotionele of psychische problemen aan over. Ongeveer de helft (55%) van de slachtoffers van sexting-misbruik meldde het voorval, meestal bij familie of vrienden: 18 procent deed aangifte bij de politie. De andere helft (45%) van de slachtoffers meldde het voorval bij niemand.

Ruim 8.500 meldingen van huiselijk geweld in Amsterdam

Nagenoeg vier op de tien inwoners (38%) van Amsterdam-Amstelland geeft aan het afgelopen jaar weleens signalen van huiselijk geweld opgevangen te hebben in de omgeving. Onder de jongvolwassenen (17 tot 35 jaar) is dat de helft (51%) (O&S, 2024e). Hierbij gaan de meeste zorgen over de veiligheid in de thuissituatie van burens en buurtgenoten, gevolgd door die van kinderen. Van de regiobewoners die aangeven dat zij in het afgelopen jaar tekenen van huiselijk geweld hebben gesignaleerd, nam een derde (33%) daadwerkelijk contact op met een hulpinstantie voor professionele ondersteuning. De inwoners nemen met name contact op met de politie of de huisarts.

Bij het advies- en meldpunt Veilig Thuis kunnen burgers en professionals advies vragen over, of melding maken van huiselijk geweld en kindermishandeling. Uit door de GGD Amsterdam geleverde cijfers blijkt dat in 2024 bij Veilig Thuis Amsterdam 8.531 meldingen van huiselijk geweld werden gedaan. Het aantal meldingen per 1.000 huishoudens is het hoogst in stadsdeel Zuidoost (32,5), gevolgd door Noord (24,3) en Nieuw-West (22,7).

Het merendeel van de meldingen bij Veilig Thuis is afkomstig van de politie: 89 procent van de meldingen bij huishoudens zonder kinderen, 73 procent bij huishoudens met kinderen. Bij de huishoudens met kinderen is daarnaast een kwart (24%) van de meldingen afkomstig van andere professionals - bijvoorbeeld uit het onderwijs, een ziekenhuis, een GGD-instelling of een ambulance.

Bij 44 procent van het totaal aantal meldingen is er sprake van (een vermoeden van) kindermishandeling, zoals fysiek of psychisch geweld, fysieke of psychische verwaarlozing, seksueel misbruik of getuige zijn van (de gevolgen van) geweld in het gezin. Bij 41 procent van het aantal meldingen is er sprake van (een vermoeden van) (ex-)partnergeweld. Bij 14 procent van de meldingen betrof het andere vormen van huiselijk geweld. Hieronder vallen bijvoorbeeld mishandeling en misbruik tussen meerderjarige broers en zussen, of mishandeling of verwaarlozing van meerderjarige personen met een fysieke beperking door een familielid of

mantelzorger. Geweld tegen ouders (onder de 65 jaar) door hun kinderen (tot 23 jaar) was bij zes procent aanleiding voor een melding bij Veilig Thuis.

Ervaren discriminatie neemt sinds 2021 toe

Sinds 2021 neemt het percentage Amsterdammers dat zich in de laatste 12 maanden gediscrimineerd heeft gevoeld, toe (Veiligheidsmonitor Amsterdam-Amstelland [Dataset], 2024). In 2020 was het percentage nog 13 procent. In 2024 is dit percentage gestegen naar 19 procent. Inwoners van de stadsdelen Nieuw-West en Zuidoost ervaren vaker discriminatie dan gemiddeld (24% en 21%), met name in Geuzenveld, Sloterveer (26%), Osdorp (25%) en Bijlmer-Centrum (24%).

Amsterdammers met een Marokkaanse migratieachtergrond ervaren het vaakst discriminatie (34%). Amsterdammers met een Turkse migratieachtergrond (28%) en met een Surinaamse migratieachtergrond (27%) voelen zich ook vaker gediscrimineerd dan gemiddeld. Tweedegeneratie migranten, Amsterdammers van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren, voelen zich vaker gediscrimineerd dan Amsterdammers die zelf in het buitenland geboren zijn; 28 procent tegenover 23 procent.

Discriminatie vindt het vaakst plaats op basis van ras of huidskleur; van de slachtoffers heeft 46 procent dit ervaren. (figuur 13.8). Andere veelgenoemde discriminatiegronden zijn nationaliteit (42%), vrouw of man zijn (29%) en godsdienst of geloofsovertuiging (18%). Al deze gronden van discriminatie stegen ten opzichte van 2022. Met name discriminatie op basis van geslacht steeg sterk (+6%).

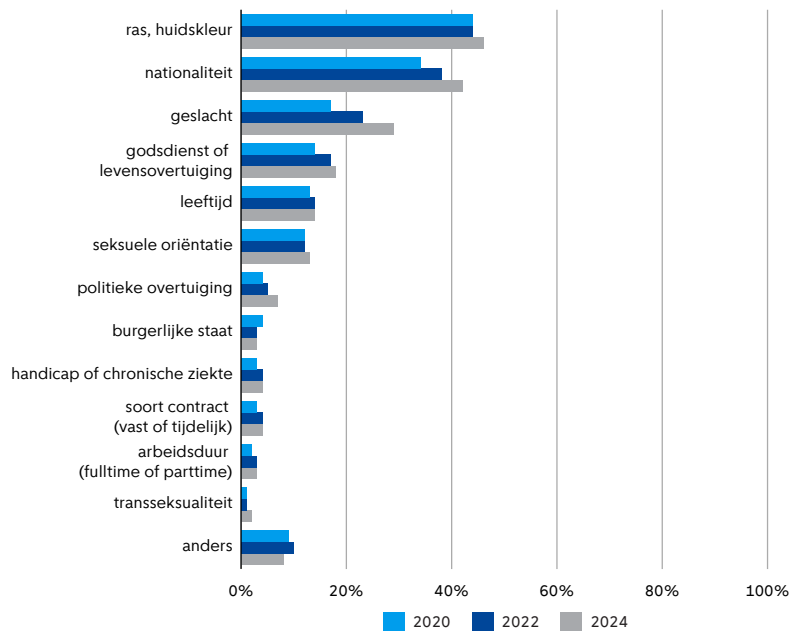
Ook LHBTIQA+ personen in Amsterdam voelen zich vaker gediscrimineerd dan gemiddeld; 25 procent van hen voelde zich in 2024 wel eens gediscrimineerd. Zij voelen zich voornamelijk gediscrimineerd op basis van hun seksuele oriëntatie (41%), ras (36%) en geslacht (35%).

Van de Amsterdammers die discriminatie hebben ervaren, heeft 10 procent ergens een melding gedaan van de discriminatie. Dit kan onder andere bij de politie, discriminatie.nl of bij de werkgever of opleiding zijn gedaan. 2 procent van de slachtoffers deed aangifte bij de politie.

In 2024 veel meer meldingen bij discriminatie.nl

In 2024 werden er bij het meldpunt discriminatie in Amsterdam 1.164 meldingen over voorvallen van discriminatie in de gemeente geregistreerd, deze meldingen hoeven niet per se door inwoners van Amsterdam te zijn gedaan. Door inwoners van de gemeente werden 1.731 meldingen gedaan, maar deze voorvallen kunnen ook buiten Amsterdam hebben plaatsgevonden. Deze cijfers zijn flink hoger dan in 2023. Toen werden er 585 meldingen door inwoners van de gemeente geregistreerd. De meest genoemde discriminatiegrond van

Afb. 13.8 Ervaren discriminatiegronden door slachtoffers van discriminatie, percentages (n=2.103)



Bron: O&S, Veiligheidsmonitor [Dataset], 2024

inwoners van de gemeente in 2024 was herkomst/huidskleur. 806 van de meldingen van inwoners betrof deze discriminatiegrond. Ook werden er veel meldingen gedaan van discriminatie op basis van Godsdienst (358). Bij 271 meldingen was er sprake van discriminatie op basis van seksuele geaardheid en bij 224 van de meldingen van inwoners was geslacht de discriminatiegrond. Het vaakst ging het om discriminatie waarbij inwoners vijandig werden bejegend of omstreken werden behandeld (1.105). Bij 183 meldingen van inwoners was er sprake van bedreiging en bij 84 van geweld.

In Amsterdam relatief veel discriminatie-incidenten per 1.000 inwoners

Door de politie-eenheid Amsterdam werden er in 2024 1.165 discriminatie-incidenten geregistreerd (Rijksoverheid, 2024). Dit zijn ongeveer 1,04 incidenten per 1.000 inwoners. De politie-eenheid Amsterdam heeft hiermee het hoogste aantal incidenten per 1.000 inwoners vergeleken met andere politie-eenheden in Nederland en gemiddeld in Nederland (0,54 incidenten per 1.000 inwoners). Deze incidenten zijn door burgers gemaakte meldingen of aangiften met een discriminatie-aspect en eigen waarnemingen van discriminatie die worden gedaan door politiemedewerkers. De aanwezigheid van een discriminatie-aspect hoeft niet te betekenen dat een betrokkene een incident als discriminatie heeft ervaren, herkend of benoemd. Meerdere meldingen, aangiften of waarnemingen over hetzelfde incident, worden maar één keer opgenomen in de cijfers. Van de incidenten in Amsterdam waren 497 incidenten op grond van herkomst, 367 op grond van seksuele gerichtheid en 171 incidenten waren op basis van antisemitisme.

Maar lang niet alle discriminatie wordt geregistreerd of gemeld. Dit terwijl discriminatie ernstige gevolgen kan hebben voor de slachtoffers. Uit het Amsterdams Veiligheidsbeeld blijkt dat professionals onveiligheidsgevoelens onder LHBTIQA+ bewoners, Joodse bewoners en Islamitische bewoners zien (Gemeente Amsterdam, 2025b). Professionals maken zich ook veel zorgen over toenemende polarisatie en intolerantie, onder andere door verharding in het politieke debat.

Ervaren overlast

Amsterdammers kunnen op veel verschillende manieren te maken krijgen met overlast: door overlast van personen, maar ook door overlast van verloedering. De overlastindex daalde in 2023 licht ten opzichte van 2022 naar 97, maar in 2024 nam de index weer toe tot 101. Vooral de verloedering nam toe, maar ook personenoverlast steeg licht. De overlast steeg voornamelijk in Burgwallen-Nieuwe Zijde, Erasmuspark, Dapperbuurt en Bellamybuurt. Op deze plekken nam overlast toe doe jeugdoverlast of door dronken mensen op straat.

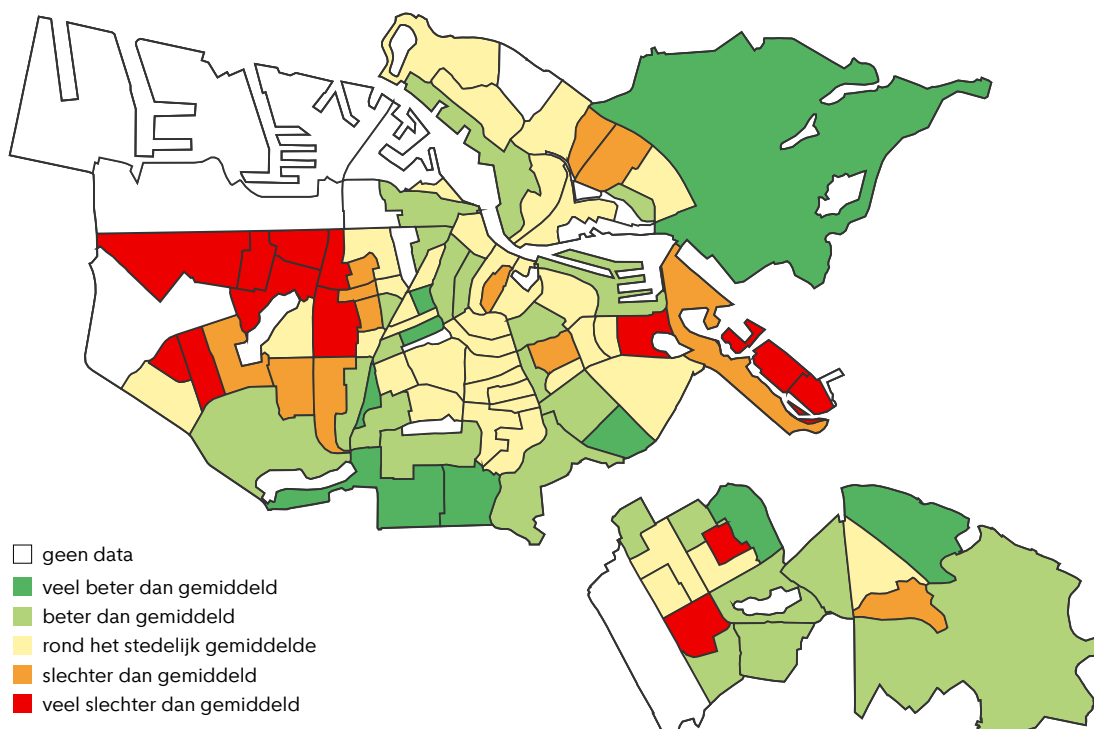
Jeugdoverlast verplaatst steeds meer door de stad

12 procent van de Amsterdammers ervaart veel overlast van rondhangende jongeren op straat (Veiligheidsmonitor Amsterdam-Amstelland [Dataset], 2024). Dat is iets meer dan in de afgelopen tien jaar werd gemeten (rond de 10/11%), met uitzondering van coronajaar 2020: toen ervaarde 14 procent hier overlast van. In 2024 ontving de politie ruim 3.200

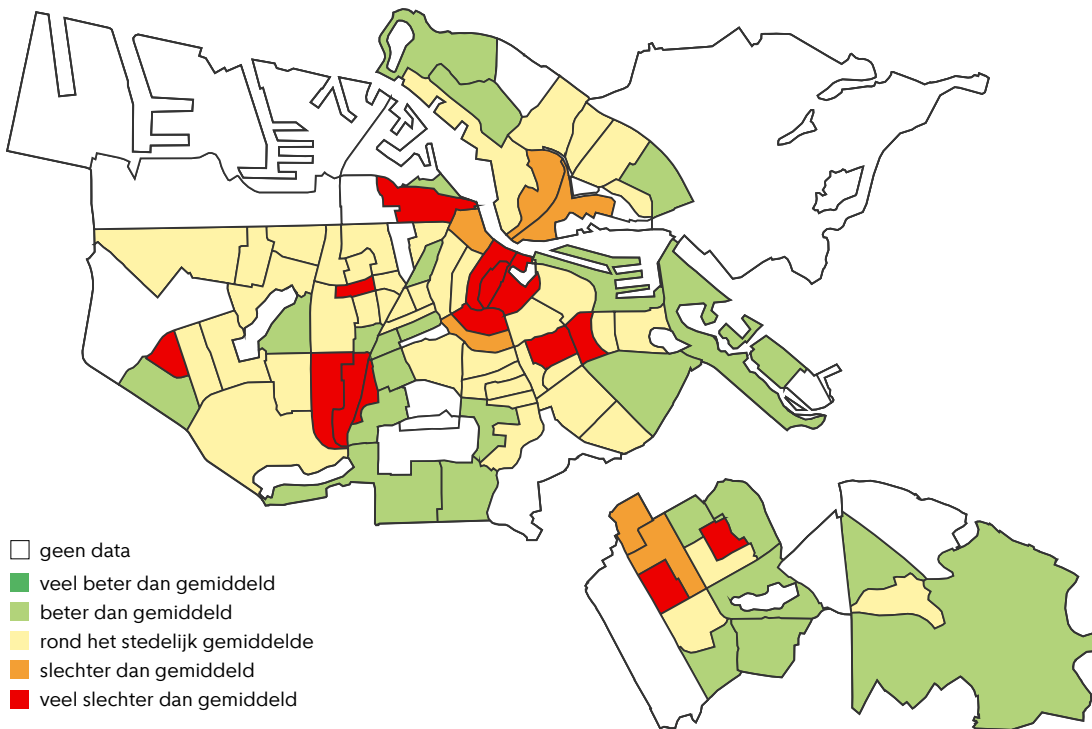
meldingen van jongerenoverlast; 200 meer dan een jaar eerder. Het aantal meldingen bij de politie fluctueert echter over de jaren waardoor geen duidelijke stijging of daling in de cijfers te zien is, met – wederom – uitzondering van coronajaar 2020 (zo'n 5.000 meldingen). Wat opvalt is dat het aantal meldingen van jongerenoverlast bij de gemeente in 2024 sterk toenam. In dat jaar werden er 4.300 meldingen gedaan, terwijl de gemeente de drie jaren ervoor gemiddeld ruim 3.000 meldingen ontving.

In IJburg-Zuid en in De Punt ervaren inwoners de meeste jeugdoverlast (34%), maar ook in Slotermeer-West is de overlast relatief hoog (33%) (afb. 13.9). Nagenoeg geen jeugdoverlast is er volgens inwoners bijvoorbeeld in de Bloemendalerpolder in Weesp en in Betondorp (allebei 1 procent). Volgens het Amsterdams Veiligheidsbeeld 2024 (Gemeente Amsterdam, 2025b) beweegt de jeugdoverlast - mede door fatbikes - steeds meer door de stad. De overlast is voornamelijk op plekken zoals scholen, stations, winkelcentra en jeugdvoorzieningen maar ook in bibliotheken, trapportalen en parkeerruimtes. De aard van de overlast loopt volgens het Veiligheidsbeeld sterk uiteen, van onbedoelde overlast als gevolg van het samenkomen op straat tot vernielen, intimideren en uitlokking van handhavende partijen. Door de opkomst van fatbikes is de jeugd mobieler geworden en concentreert de overlast zich minder op vaste locaties. In sommige gevallen is er ook sprake van criminaliteit en niet enkel overlast. In sommige buurten, verspreid over de hele stad,

Afb. 13.9 Ervaren overlast (veel) van rondhangende jongeren per wijk in 2024, percentages (gemiddelde Amsterdam: 12%)



Afb. 13.10 Ervaren overlast (veel) van verwarde personen per wijk in 2024, percentages (gemiddeld Amsterdam: 8%)



Bron: Veiligheidsmonitor Amsterdam-Amstelland [Dataset], 2024

zijn er bijvoorbeeld signalen over jongeren die verwickeld zijn in drugscriminaliteit of die andere jeugdcriminaliteit plegen.

Overlast van personen met verward gedrag neemt toe

Uit de Veiligheidsmonitor blijkt dat 8 procent van de Amsterdammers overlast in de buurt ervaart van personen met verward gedrag (Veiligheidsmonitor Amsterdam-Amstelland [Dataset], 2024). Deze overlastvorm wordt sinds 2021 gemeten en is sindsdien licht gestegen (toen 6 procent). De verschillen in de stad zijn groot (afbeelding 13.10). In sommige wijken wordt (nagenoeg) geen overlast van personen met verward gedrag ervaren, maar in andere wijken is deze overlast juist hoog. In bijvoorbeeld Burgwallen-Oude Zijde en -Nieuwe Zijde ervaart 39 en 31 procent van de inwoners deze overlast. Ook op een aantal andere plekken in de stad zijn de percentages bovengemiddeld hoog, zoals Westlandgracht (31%) en De Punt (28%) in Nieuw-West en de Dapperbuurt (25%) en Oosterparkbuurt (22%) in Oost. Op de laatstgenoemde plek, de Oosterparkbuurt, is bijvoorbeeld veel problematiek met drugs-verslaafden (zie verderop in het hoofdstuk).

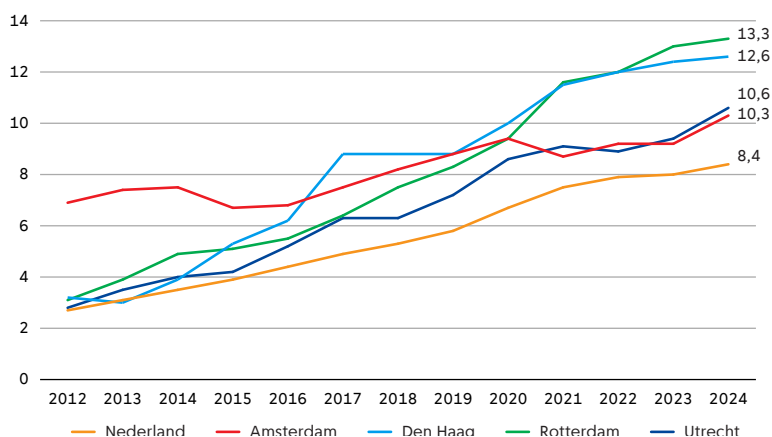
Inwoners kunnen bij de politie melding doen van personen met verward gedrag. De Amsterdamse politie registreerde 9.580 meldingen van overlast door personen met verward gedrag in 2024 (Politie, 2025). Het aantal meldingen stijgt sinds 2012 jaar op jaar en is sindsdien bijna verdubbeld

(toen nog 5.435). Landelijk is de stijging met een ruime verdrievoudiging nog veel groter. In Amsterdam blijft het aantal meldingen met 10,3 per 1.000 inwoners echter relatief hoog in vergelijking met het gemiddelde in Nederland (8,4 per 1.000 inwoners; figuur 13.11). In de andere G4 gemeenten ligt het aantal meldingen echter nog hoger, met name in Rotterdam (13,3) en Den Haag (12,6). In de andere G4-gemeenten is de stijging sinds 2012 ook sterker geweest dan in Amsterdam.

In Amsterdam is niet alleen het aantal meldingen van overlast van personen met verward gedrag toegenomen, maar ook het aantal incidenten met (soms) dodelijke afloop (Gemeente Amsterdam, 2025b). Volgens het Amsterdamse Veiligheidsbeeld 2024 spelen vermoedelijk meerdere factoren een rol in de toename van geweldsincidenten, zoals wachtlijsten in de zorg. De achterliggende problematiek varieert: vaak is er sprake van middelengebruik en in sommige gevallen speelt ook psychische problematiek een rol. De casuïstiek is extra complex in geval van een combinatie van beide (Gemeente Amsterdam, 2025b).

Vanaf begin 2025 kunnen Amsterdammers op één centrale plek terecht met meldingen van zorg- en woonoverlast, het Meldpunt Zorg en Woonoverlast (Gemeente Amsterdam, 2025c), waar dit voorheen nog op verschillende plekken kon. Dit centrale punt moet het voor Amsterdammers duidelijker maken waar zij terechtkunnen met deze meldingen. Via één centraal telefoonnummer worden meldingen

Afb. 13.11 Aantal meldingen personen met verward gedrag per 1.000 inwoners, 2012-2024



bron: Politie, 2025, CBS, 2025, (bewerking O&S)

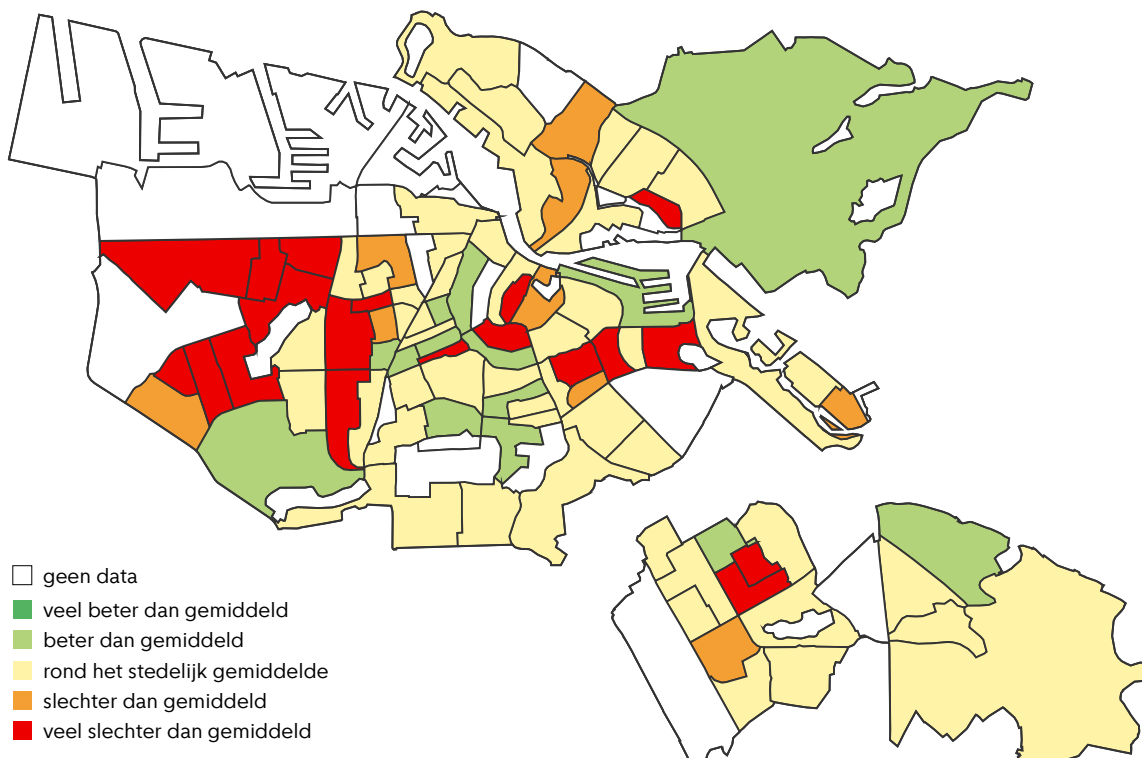
snel beoordeeld en wordt gekeken van welke instanties betrokkenheid nodig is. De politie, GGD, stadsdelen en het Actiecentrum Veiligheid en Zorg gaan intensiever samenwerken om ingewikkelde meldingen op te pakken.

Onveiligheidsbeleving

De onveiligheidsbelevingsindex steeg in 2024 licht van 99 naar 102. Met name de onveiligheidsgevoelens en de risicoperceptie (de geschatte kans om slachtoffer te worden van criminaliteit) namen toe. Opvallend is dat in Nieuw-West als geheel de index licht afnam, maar dat de sterkste stijging van alle gebieden te zien was in Slotermeer-Noordoost. Voornamelijk de onveiligheidsgevoelens en het vermijdingsgedrag van inwoners namen hier toe.

Van alle Amsterdammers voelt 4 procent zich vaak onveilig in hun eigen buurt. Inwoners van stadsdeel Nieuw-West geven het meest aan zich vaak onveilig te voelen in hun eigen buurt: 7 procent. In Zuidoost voelde in 2023 nog 6 procent van de inwoners zich vaak onveilig in hun eigen buurt, maar in 2024 is dit gedaald naar 4 procent. Amsterdamse inwoners van Dapperbuurt en De Punt voelen zich het onveiligst in 2024; respectievelijk 16 en 15 procent van de inwoners geeft aan zich aan onveilig te voelen in hun eigen buurt (afb. 13.12). Voor de Dapperbuurt is dit een flinke toename, waar in 2023 7 procent van de inwoners zich vaak onveilig voelde. Van mei 2024 tot juli 2024 is er extra handhaving ingezet in de Dapperbuurt om de (gevoelens van) veiligheid te verhogen. Dit omdat de buurt veel te maken had met inbraken in het winkel- en horecagebied en overlast van drank- en drugsverslaafde personen en dakloze personen (Heyblom, 2024).

Afb. 13.12 Onveiligheidsgevoelens (vaak) in eigen buurt, per wijk in 2024, percentages (gemiddeld Amsterdam: 4%)



Bron: O&S, Veiligheidsmonitor [Dataset], 2024

Drugs in Amsterdam: gebruik, acceptatie, overlast en criminaliteit

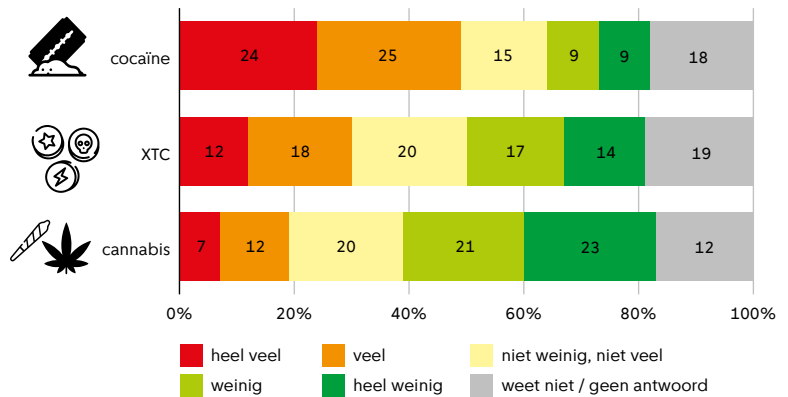
Relatief veel drugs in Amsterdamse rioolwater

In het rioolwater van Amsterdam wordt in vergelijking met Nederlandse en andere Europese steden veel resten van drugs gevonden (European Union Drugs Agency, 2025). Van alle Nederlandse steden waren de resten van cocaïne, cannabis, MDMA en ketamine het hoogst in Amsterdam.

Cannabis is de drug die het meest wordt geaccepteerd door Amsterdammers; op een 10-puntsschaal was de score een 5,8 (Veiligheidsmonitor Amsterdam-Amstelland [Dataset], 2024). Cocaïne is de minst geaccepteerde drug met een score van 2,6. Amsterdammers van 55 jaar en ouder accepteren alle soorten drugs minder dan jongere Amsterdammers. Vooral de acceptatie van xtc is een stuk lager: 2,5 voor Amsterdammers ouder dan 55 en 4,1 en 4,6 voor Amsterdammers van 35 t/m 55 jaar en 15 t/m 35 jaar.

Drugsgebruik en drugshandel brengen in de stad negatieve gevolgen met zich mee. Zo ervaaarde 7 procent van de Amsterdammers in 2024 veel overlast van drugsgebruik op straat en 6 procent ervaaarde veel overlast van drugshandel. Deze overlast wordt in hoge mate ervaren door bewoners van de binnenstad. Op de Burgwallen-Oude Zijde ervaaarde 43 procent van de bewoners veel overlast van drugsgebruik en 52 procent overlast van drugshandel. Uit de Binnenstadsenquête van 2024 blijkt dat 13 procent van de Amsterdammers vaak overlast ervaaart van straatdealers in de binnenstad (O&S, 2025b). Om de straatdealerproblematiek tegen te gaan, heeft de gemeente de 'aanpak straatdealers'. Deze bestaat uit diverse strategieën met allemaal een eigen doel en doelgroep. Hierbinnen worden verschillende interventies ingezet en onderzoeken uitgevoerd, om zo de straatdealerproblematiek in de binnenstad aan te pakken (Gemeente Amsterdam, 2024a). Maar ook buiten de binnenstad wordt overlast ervaren van drugsgebruik en -handel. Uit informatie van het stadsdeel en de politie blijkt dat er in het Oosterpark onder andere veel alcohol- en drugsproblematiek wordt ervaren. De aanwezigheid van drugs zou criminaliteit aantrekken, zoals drugshandel en gewelddadige incidenten. De politie registreerde in 2023 meer incidenten dan in 2021 en ook werden er veel overtredingen van gebiedsverboden geregistreerd. In de directe omgeving van het park is er overlast. Op basis van deze informatie werd er in 2024 cameratoezicht ingezet in het Oosterpark (Gemeente Amsterdam, 2024b). Maar ook na het installeren van meerdere camera's, surveillance door politie en handhavers en schoonmaakrondes door de schoonmaakdienst, blijft de overlast hoog. Dit is ook terug te zien in de Veiligheidsmonitor: in de Oosterparkbuurt ervaaart 24 procent van de bewoners veel overlast van drugsgebruik en in de aangrenzende Dapperbuurt 25 procent. Gemiddeld in Amsterdam is dit 7 procent. Ook de overlast

Afb. 13.13 Zorgen over criminaliteit die verband houden met verschillende typen drugs in 2024, percentages (n=4.147)



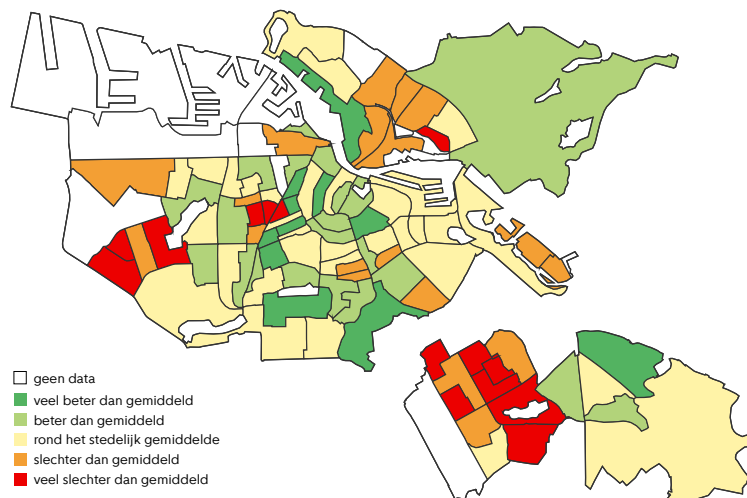
bron: O&S, Veiligheidsmonitor [Dataset], 2024

van drugshandel is hier hoger dan gemiddeld in Amsterdam (6%): 28 procent van de bewoners van de Dapperbuurt ervaaart veel overlast en 21 procent van de bewoners van de Oosterparkbuurt. Om de overlast en openlijk drugsgebruik aan te pakken installeert de gemeente vanaf 14 april een camper waarin verslaafden kunnen gebruiken (Gemeente Amsterdam, 2025d).

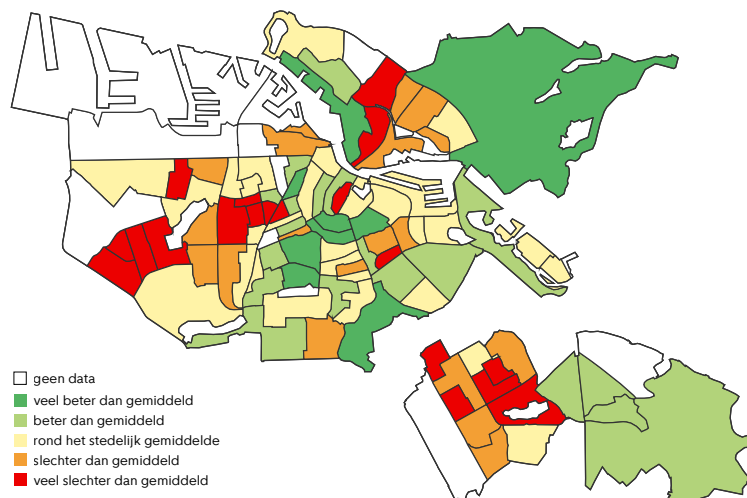
Amsterdammers maken zich ook zorgen over drugscriminaliteit. De zorgen van Amsterdammers zijn het grootst wanneer het gaat om cocaïne: 49 procent maakt zich (heel) veel zorgen over drugscriminaliteit die verband houdt met deze drugs (afb. 13.13). Deze zorgen zijn het grootst in stadsdeel Centrum en stadsdeel Zuid. In minder mate maar nog steeds 30 procent van de Amsterdammers maakt zich zorgen over criminaliteit die verband houdt met xtc. Over criminaliteit in verband met cannabis maken Amsterdammers zich het minste zorgen (19 procent maakt zich (heel) veel zorgen).

7 procent van de Amsterdammers vermoedt sterk of weet zeker dat in hun buurt harddrugs worden geproduceerd (afb. 13.15). Vermoedens zijn het grootst in Nieuw-West en Zuidoost (beide 10%). Vermoedens van verkoop van harddrugs zijn het grootst in Centrum: een kwart van de inwoners van het stadsdeel heeft een sterk vermoeden of weet zeker dat dit in zijn of haar buurt voorkomt (afb. 13.16). Ook in stadsdelen Oost en West zijn deze vermoedens hoog, met respectievelijk 19 procent en 18 procent. Vermoedens van wietteelt zijn het hoogst in stadsdeel Zuidoost; 17 procent van de inwoners weet zeker of heeft sterke vermoedens dat dit plaatsvindt in de buurt (afb. 13.14).

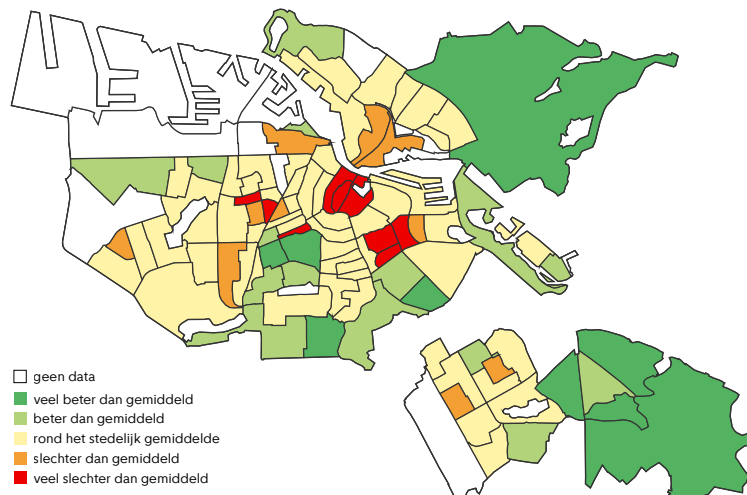
Afb. 13.14 Vermoedens van wietteelt in woningen of panden per wijk in 2024, percentage
(gemiddeld Amsterdam: 11%)



Afb. 13.15 Vermoedens van productie, bewerking of opslaan van harddrugs per wijk in 2024, percentage
(gemiddeld Amsterdam: 7%)



Afb. 13.16 Vermoedens van verkoop van harddrugs per wijk in 2024, percentage (gemiddeld Amsterdam: 17%)



Geregistreeerde drugscriminaliteit in Amsterdam hoger dan voor coronapandemie

In Amsterdam registreerde de politie 1.507 misdrijven inzake drughandel in 2024 (afb. 13.17). Dit is hoger dan in andere G4 gemeenten. In Amsterdam is tijdens de coronapandemie in 2020 en 2021 een daling te zien van de geregistreeerde misdrijven drughandel. Tijdens deze periode nam het aantal bezoekers in de stad af, waarmee ook de potentiële klanten voor drughandelaren wegbleven. In andere grote steden was dit niet het geval. Na de coronapandemie is de drughandel die werd geregistreerd door de politie weer sterk gestegen, zelfs tot boven het niveau van voor de pandemie. In de andere G4 gemeenten is sinds 2022 ook een (lichte) stijging te zien.

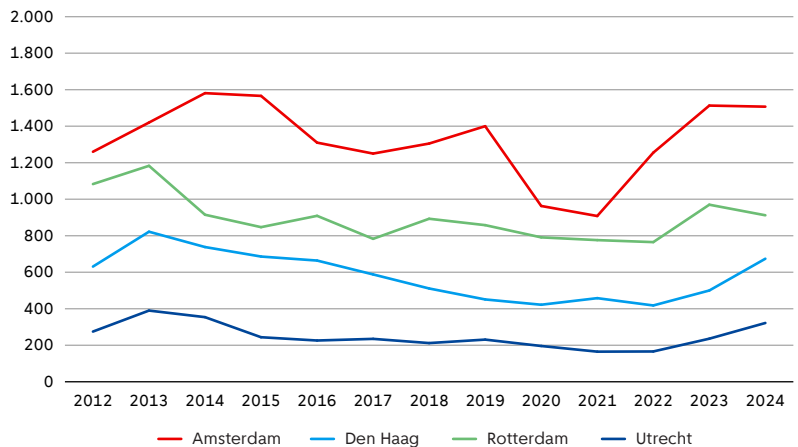
In 2023 werden 1.260 verdachten van drugsmisdriven door de politie in Amsterdam geregistreerd, een stijging van 38 procent ten opzichte van 2022, toen dit er 910 verdachten werden geregistreerd. Dit is een sterkere stijging dan landelijk (+8%). Het aantal drugsverdachten in Amsterdam ligt hiermee hoger dan in 2019, voor de coronapandemie, toen 1.100 verdachten voor drugsmisdriven werden geregistreerd.

Ook de samenstelling van de groep Amsterdamse verdachten van drugsmisdriven verandert. In vergelijking met tien jaar geleden is het aandeel 12 tot 18 jarigen toegenomen met 4 procent en het aandeel 18 tot 23 jarigen met 11 procent (afb. 13.18). Het aandeel verdachten van drugsmisdriven van 23 jaar tot 65 jaar neemt af en het aandeel verdachten van 65 jaar en ouder blijft stabiel. Professionals maken zich zorgen over Amsterdamse jongeren en hun snelle doorgroei naar zware vormen van criminaliteit (Gemeente Amsterdam, 2025b). Professionals zien ronselfpraktijken op scholen en maken zich zorgen om jongeren die opgroeien in armoede, met geweld en in een moeilijke thuissituatie. De gemeente heeft veel aandacht voor jongeren die terecht dreigen te komen in de georganiseerde drugscriminaliteit, ook wel 'jonge aanwas' genoemd. Onder andere met middelen van het Preventie met Gezag programma, investeert Amsterdam in de meest kwetsbare wijken en gebieden, met name in Zuidoost en Nieuw-West, om te voorkomen dat kinderen en jongeren van 8 tot en met 27 jaar in aanraking komen met ondermijnende criminaliteit of daarin doorgroeien. (Actiecentrum Veiligheid en Zorg, 2023).

Afsluiting

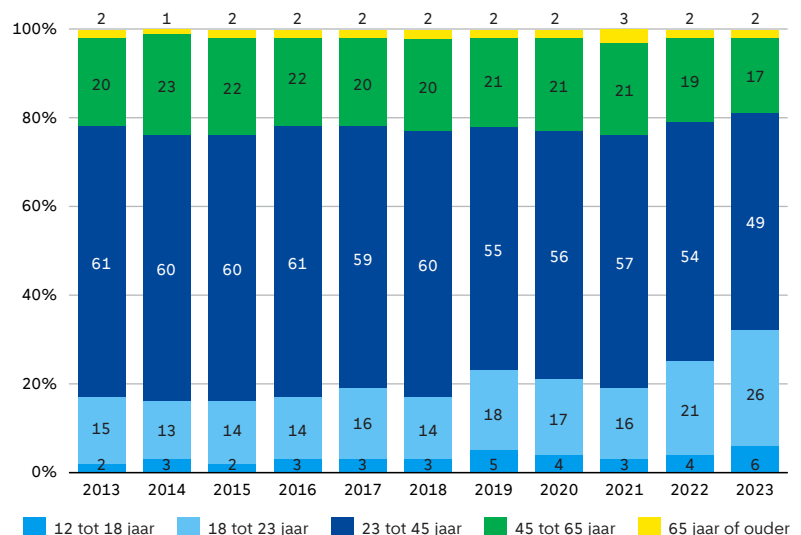
De geregistreeerde criminaliteit in Amsterdam neemt al jaren af. Desondanks neemt ervaren slachtofferschap van bepaalde delicten toe en zijn er groeiende zorgen over vormen van criminaliteit waar instanties moeilijk zicht en grip op kunnen krijgen. Zo neemt het aantal slachtoffers van online criminaliteit toe, blijft het aantal meldingen van huiselijk geweld onverminderd hoog, is er veel overlast van personen met verward gedrag en zorgproblematiek en zijn er zorgen over een toename van explosies en over de georganiseerde (drugs)criminaliteit en de betrokkenheid van

Afb. 13.17 Geregistreeerde drughandel per G4 gemeente



bron: Politie (2024), bewerking O&S

Afb. 13.18 Aandeel verdachten drugsmisdriven in Amsterdam per leeftijdscategorie, (percentages)



Bron: CBS (2024), bewerking O&S

jongeren hierbij. Ook toenemende intolerantie en ervaren discriminatie zorgt, mede als gevolg van internationale ontwikkelingen, soms voor spanning in de stad. Deze uiteenlopende veiligheidsproblematieken vragen om blijvende aandacht, om Amsterdam een veilige en inclusieve stad te laten en blijven zijn voor al haar inwoners.

Literatuurlijst

- Actiecentrum Veiligheid en Zorg. (2023). *Uitvoeringsplan Preventie met Gezag*. Gemeente Amsterdam. Opgehaald van <https://openresearch.amsterdam.nl/page/104231/uitvoeringsplan-preventie-met-gezag-2024>
- CBS. (2025, maart 31). *Bevolkingsontwikkeling; regio per maand*. <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37230ned/table?ts=1743422595512>
- CCV (z.d.). *Definities cybercrime*. Opgehaald van <https://hetccv.nl/themas/cyberveiligheid/cybercrime/beleid-cyberweerbaarheid/definities-cybercrime/>
- European Union Drugs Agency. (2025). *Wastewater analysis and drugs — a European multi-city study*. Opgehaald van https://www.euda.europa.eu/publications/html/pods/waste-water-analysis_en#data-explorer
- Gemeente Amsterdam. (2023). *Onderzoek Wonen in Amsterdam*. Opgehaald van <https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/organisatie/ruimte-en-economie/wonen/wonen-in-amsterdam/>
- Gemeente Amsterdam. (2024a). *Voortgangsrapportage inspanningen programmatie aanpak straatdealen binnenstad*. Opgehaald van <https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/organisatie/overige/acvz/aanpak-sstraatdealers/>
- Gemeente Amsterdam. (2024b). *Plaatsingsbesluit cameratoezicht Oosterpark*. Opgehaald van <https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/14096154/1/Plaatsingsbesluit+cameratoezicht+Oosterpark+aangepast>
- Gemeente Amsterdam. (2025a). *Aanpak binnenstad*. Opgehaald van <https://www.amsterdam.nl/stadsdelen/centrum/aanpak-binnenstad/>
- Gemeente Amsterdam. (2025b). *Amsterdams Veiligheidsbeeld 2024*. Opgehaald van https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/15472220/1/Bijlage+1_+Amsterdams+Veiligheidsbeeld+2024?connection_type=1&connection_id=9308952
- Gemeente Amsterdam. (2025c, 4 februari). *Nieuwsbericht 'Nieuw nummer voor zorg- en woonoverlast'*.
- Gemeente Amsterdam. (2025d, 24 maart). *Raadsinformatiebrief: Mobiele gebruikersruimte nabij Oosterpark*.
- Heyblom, O. (2024, 10 mei). *Proef met toezichhouders tegen overlast in Dapperbuurt: 'Afgelopen jaren meerdere keren ingebroken'*. Het Parool. Opgehaald van <https://www.parool.nl/amsterdam/proef-met-toezichhouders-tegen-overlast-in-dapperbuurt-afgelopen-jaren-meerdere-keren-ingebroken-bd336e53/>
- Laan, A.M. van der (2024). *Over jeugdcriminaliteit en de reacties daarop*. Oratie uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar Jeugd- en adolescentencriminaliteit aan de Universiteit Leiden.
- Middelkoop, D., Rezvani, M., Hoffman, M., & ter Linden, M. (2023). *Drugscriminaliteit richting 2035*. Gemeente Amsterdam. Opgehaald van <https://www.amsterdam.nl/dealingwithdrugs/understanding-dynamics/drug-related-crime-towards-2035/>
- NPLV. (2025). *Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid*. Rijksoverheid. Opgehaald van <https://www.leefbaarenveilig.nl/>
- OM. (2024). *Strafbare discriminatie in beeld 2023*. Opgehaald van <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2024/04/23/om-geregistreerde-discriminatiefeiten-in-2023-gestegen>
- O&S. (2024a). *Woninginbraken in Amsterdam*. Gemeente Amsterdam. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/woninginbraken-in-amsterdam>
- O&S. (2024b). *Amsterdammers over de politie en ervaringen met politiecontroles*. <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/amsterdammers-over-de-politie-en-ervaringen-met-politiecontroles>
- O&S. (2024c). *Fysieke seksuele grensoverschrijding en sexting-misbruik*. <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/fysieke-seksuele-grensoverschrijding-en-sexting-misbruik>
- O&S. (2024d). *Slachtofferschap en meldingsbereidheid online criminaliteit 2023*. Gemeente Amsterdam. opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/slachtofferschap-en-meldingsbereidheid-online-criminaliteit-2023>
- O&S. (2024e). *Rapportage huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld 2024 Amsterdam-Amstelland*. Gemeente Amsterdam. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/huiselijk-geweld-kindermishandeling-en-seksueel-geweld-2024>
- O&S. (2024f). *Van overlast tot melding*. Gemeente Amsterdam. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/van-overlast-tot-melding>
- O&S. (2025a). *Leefbaarheidsanalyse 2025*. Gemeente Amsterdam. Nog niet gepubliceerd.
- O&S. (2025b). *Binnenstadsenquête 2024*. Gemeente Amsterdam. Opgehaald van <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/binnenstads-enquete-2024>
- Politie. (17 maart 2025). *Geregistreerde overlast; soort overlast, gemeentelijke indeling 2025 [Dataset]*. <https://data.politie.nl/#/Politie/nl/dataset/47021NED/table?ts=1738680433993>
- Rijksoverheid. (2023). *Discriminatiecijfers in 2023*. Opgehaald van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/19/rapport-discriminatiecijfers-in-2023>

14

Stapeling en ruimtelijke verdeling van participatie

In dit hoofdstuk kijken we hoe de participatieterreinen die beschreven zijn in deze rapportage met elkaar samenhangen. Niet alle Amsterdammers hebben immers een even grote kans om te maken te krijgen met kwetsbaarheden en/of problemen. Hoe groot zijn deze verschillen tussen groepen Amsterdammers? Wat doet dit met het gemiddelde welzijnsniveau? En zien we ook verschillen tussen gebieden in de stad?

Auteurs: Lieselotte Bicknese en Hetty van Kempen



Kernpunten

- Kwetsbaarheid op de hulpbronnen inkomen, opleiding, werk en gezondheid vergroot de kans op problemen op allerlei andere terreinen. Voorbeelden hiervan zijn een ongunstige woonsituatie, somberheid en sociale isolatie. Naarmate het aantal kwetsbare hulpbronnen toeneemt, neemt ook de kans op problemen op meer domeinen toe.
- De combinatie van kwetsbaarheid op hulpbronnen en problemen beïnvloedt de kans op geluk en het gemiddelde welzijnsniveau, zoals gemeten met de Standaard Leefsituatie-Index (SLI).
- Ruim de helft van de volwassen Amsterdammers (55%) kent geen tot weinig stapeling van kwetsbare hulpbronnen of problemen. Van hen zegt 83 procent een gelukkig mens te zijn. Zij hebben een gemiddelde SLI van 112.
- Ruim een op de vijf volwassen Amsterdammers heeft te maken met een combinatie van relatief veel kwetsbaarheid op hulpbronnen en relatief veel probleemdomeneinen. Van deze groep vindt 31 procent zichzelf een gelukkig mens en de gemiddelde SLI is 87.
- Onder de minst kwetsbare Amsterdammers bevinden zich relatief veel mensen die samen met een partner leven, jonger zijn dan 45 jaar, man zijn en/of geen migratieachtergrond hebben of één uit Europa, Amerika, Oceanië of Azië.
- In Zuid, Centrum en Weesp wonen relatief weinig meest-kwetsbare Amsterdammers. In die stadsdelen zien we ook op andere indicatoren van participatie en leefsituatie dat de situatie boven het gemiddelde uitsteekt in Amsterdam.
- In Zuidoost, Noord en Nieuw-West wonen relatief veel meest-kwetsbare mensen en zien we op verschillende indicatoren van participatie en leefsituatie dat de situatie onder het gemiddelde van Amsterdam uitkomt.
- Van de gebieden scoren Geuzenveld, Slotermeer; Osdorp en Bijlmer-Centrum op diverse indicatoren onder het Amsterdams gemiddelde, en ook ongunstig op kwetsbaarheid. In Oud-Zuid en Centrum-Oost zien we juist dat er op de meeste gebieden boven het gemiddelde van de stad gescoord wordt en gunstig op kwetsbaarheid.

In De Staat van de Stad rapportage zijn diverse vormen van participatie aan bod gekomen die invloed hebben op het welzijnsniveau. Met name in hoofdstuk 2 wordt ingegaan op het meten van welzijn en de rol die hulpbronnen als opleiding en inkomen daarbij spelen. In dit hoofdstuk kijken we in hoeverre hulpbronnen, problemen en welzijn met elkaar samenhangen. Oftewel, in hoeverre leiden problemen of achterstanden tot een grotere kans op nog meer problemen en uiteindelijk ook tot een grotere kans op een laag welzijnsniveau. En hoe zijn deze kansen verdeeld over de stad?

Bij kwetsbaarheid op hulpbronnen neemt de kans op probleemsituaties toe

De kans op een hoog welzijnsniveau is niet voor iedereen gelijk. Uit onderzoek van het SCP is bekend dat deze kans relatief sterk afneemt wanneer iemand kwetsbaar is op meerdere hulpbronnen. Hiermee wordt bedoeld dat er sprake is van een laag huishoudinkomen, maximaal een basisopleiding, geen werk en/of een matige tot slechte gezondheid. Van de volwassen Amsterdammers is 47 procent op geen van de genoemde hulpbronnen kwetsbaar, 39 procent op 1 of 2 hulpbronnen en 14 procent op 3 of 4. Deze laatste groep wordt meest-kwetsbaar genoemd.

De kwetsbaarheidsscore

De mate waarin iemand kwetsbaar is op de hulpbronnen inkomen, opleiding, gezondheid en werk wordt gemeten met de kwetsbaarheidsscore. De waarde van de kwetsbaarheidsscore komt overeen met het aantal hulpbronnen waarop iemand kwetsbaar is. Voor het vaststellen van een kwetsbare positie zijn in de Staat van de Stadenquête de volgende grenzen aangehouden:

1. een netto huishoudinkomen van maximaal € 2.050 (ongeacht de huishoudsamenstelling).
2. maximaal een vmbo of mbo1-diploma.
3. de eigen gezondheid wordt beoordeeld als matig tot slecht.
4. indien < 66 jaar: geen betaald werk en geen opleiding volgend die leidt tot een startkwalificatie (havo/vwo, mbo 2 of daaropvolgend).
5. indien > 66 jaar: wanneer de gezondheid matig tot slecht is en men ook alleen woont.

Iemand die op geen van de hulpbronnen kwetsbaar is, krijgt een kwetsbaarheidsscore van 0. Deze groep wordt niet-kwetsbaar genoemd. Wie op alle vier de hulpbronnen kwetsbaar is, krijgt de maximumscore van 4. Personen met een score van 3 of 4 zijn meest-kwetsbaar. Voor het gemak spreken we in dit hoofdstuk bij personen in een (meest-)kwetsbare positie kortweg van meest-kwetsbare personen.

Afb. 14.1 Problemen naar kwetsbaarheidsscore, procenten, Amsterdammers 18+

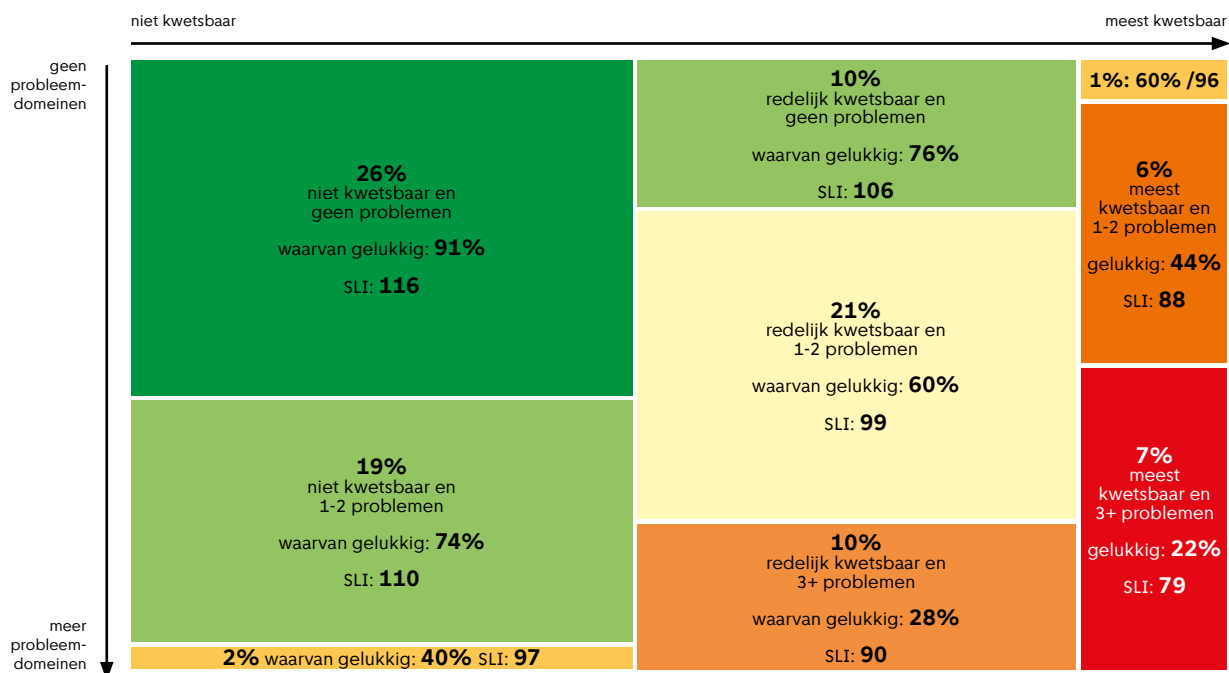
domein		niet kwetsbaar	enigszins	meest kwetsbaar	totaal
huisvesting	geeft eigen woonsituatie onvoldoende	9	22	33	17
geestelijke gezondheid	laatste 4 weken meestal of voortdurend neerslachtig/ somber	5	15	23	11
lichamelijke gezondheid	licht/sterk belemmerd in dagelijkse bezigheden thuis	6	25	61	21
sociaal netwerk	voelt zich sociaal geïsoleerd	7	19	31	15
mobiliteit	geen auto of ns-kaart en fietst zelden/nooit	3	10	28	9
maatschappelijke participatie	geeft Amsterdams bestuur een onvoldoende	23	35	36	29
financiën	schulden/betalingsachterstanden die als (groot) probleem worden ervaren	7	11	13	10
dagbesteding	geen hobby of sport	4	15	27	11
stapeling bovenstaande problemen					
	0 problemen	55	25	8	37
	1	30	32	21	30
	2	11	21	24	17
	3 of meer problemen	3	21	46	16

Groen: minder dan gemiddeld / rood: meer dan gemiddeld

Iemand die kwetsbaar is op hulpbronnen heeft een grotere kans op probleemsituaties. Zo geeft 33 procent van de meest-kwetsbare Amsterdammers hun woonsituatie een onvoldoende. Dat is twee keer zo vaak als gemiddeld en bijna vier keer zo vaak als de niet-kwetsbare groep. Voorbeelden van andere problemen waar meest-kwetsbaren ruim twee keer vaker dan gemiddeld mee te maken hebben, zijn neerslachtigheid, sociaal isolement en in de vrije tijd niet aan een sport of hobby doen (zie afb. 14.1).

Daarnaast neemt met het aantal hulpbronnen waarop men kwetsbaar is ook de kans op meerdere probleemdomeneinen toe. Van de niet-kwetsbare Amsterdammers heeft ruim de helft ook geen problemen op 8 bekeken domeinen, te weten huisvesting, mentale gezondheid, fysieke belemmeringen bij dagelijkse activiteiten, sociaal netwerk, vertrouwen in het gemeentebestuur, financiën, vrijetijdsbesteding en mobiliteit. Van de meest-kwetsbare Amsterdammers heeft slechts 8% op deze domeinen geen problemen en heeft bijna de helft (46%) te maken met een stapeling van 3 of meer probleemdomeneinen.

Afb. 14.2 Amsterdammers (18+) naar het aantal kwetsbare hulpbronnen en probleemdomeneinen en het aandeel daarvan dat (erg) gelukkig is en de gemiddelde Standaard Leefsituatie-Index (SLI), 2024



Hulpbronnen: inkomen, opleiding, werk en gezondheid

Probleemdomeinen: huisvesting, geestelijke gezondheid, fysieke belemmeringen bij dagelijkse activiteiten, sociaal netwerk, gemeentepolitiek, financiën, vrijetijdsbesteding en mobiliteit

Standaard Leefsituatie Index (SLI)



Stapeling van kwetsbaarheid en problemen maakt kans op geluk tot vier keer kleiner

Afb. 14.2 laat zien hoe de gecombineerde stapeling van kwetsbare hulpbronnen en probleemdomeneinen verdeeld is over de Amsterdammers van 18 jaar en ouder. Ruim een kwart (26%) valt in de meest gunstige groep van niet-kwetsbaren zonder probleemdomeneinen. De minst gunstige score van meest-kwetsbaar op hulpbronnen en 3 of meer probleemdomeneinen is van toepassing op 7 procent van de volwassenen.

Tweederde van de Amsterdammers vindt zichzelf een (erg) gelukkig mens. De stapeling van kwetsbaarheid en problemen beïnvloedt de kans op dit geluk. Van de 26 procent van de Amsterdammers zonder kwetsbare hulpbronnen en probleemdomeneinen is 91 procent (erg) gelukkig. Daarmee is de kans op geluk voor hen ruim vier keer hoger dan voor de 7 procent van de Amsterdammers die meest kwetsbaar zijn en problemen hebben op minstens drie domeinen: van hen vindt 22 procent zichzelf een (erg) gelukkig mens. Ook de Standaard Leefsituatie-index, die het welzijnsniveau van groepen beschrijft, verschilt sterk tussen beide groepen.

Verschillen tussen groepen

Elke Amsterdammer kan te maken krijgen met combinaties van kwetsbaarheid en problemen. Wel hebben groepen Amsterdammers verschillende kansen op deze combinaties:

- Ruim de helft van de Amsterdammers (55%) kent geen tot weinig stapeling van kwetsbare hulpbronnen of problemen (groen aangegeven in afb. 14.3). Het zijn relatief vaak mensen die samenleven met een partner, jonger zijn dan 44 jaar en/of geen migratieachtergrond hebben of één uit Europa, Amerika, Azië of Oceanië. Mannen vallen vaker dan vrouwen in deze meest gunstige categorie.
- Bijna een kwart (24%) heeft een middenpositie (oranje in de tabel). Het gaat relatief vaak om eenoudergezinnen of alleenwonenden. Degenen onder hen die niet-kwetsbaar zijn en relatief veel problemen kennen, zijn vaak jonger dan 34 jaar. Degenen die juist (enigszins) kwetsbaar zijn op hulpbronnen, maar geen tot weinig problemen ondervinden, hebben relatief vaak een migratieachtergrond uit Suriname, Turkije of overig Afrika en/of zijn ouder dan 55 jaar.
- Ruim een op de vijf volwassen Amsterdammers (21%) heeft te maken met een combinatie van relatief veel kwetsbaarheid op hulpbronnen en relatief veel probleemdomeneinen (rood in de tabel). Amsterdammers met een migratieachtergrond uit Suriname, Turkije, Marokko en overig Afrika hebben vaker dan gemiddeld te maken met deze ongunstige combinatie van factoren. Daarnaast gaat het vaker om alleenwonenden of eenoudergezinnen en/of personen van 35 jaar en ouder.

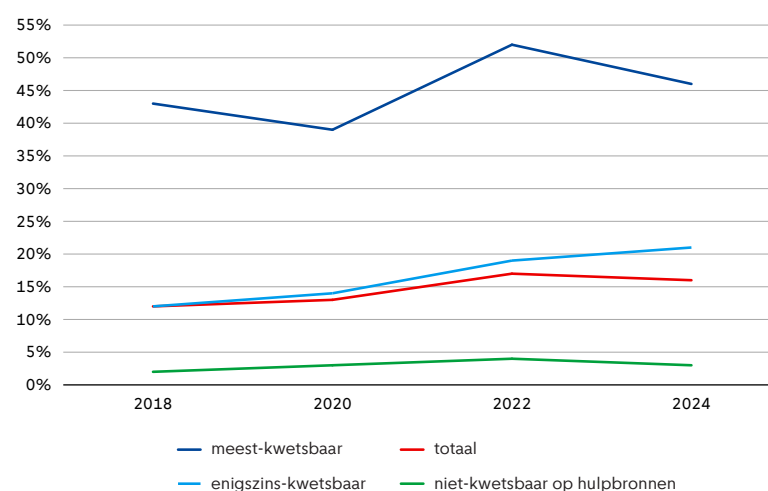
Afb. 14.3 Combinaties van kwetsbaarheid op hulpbronnen en probleem domeinen onder volwassen Amsterdammers en groepen die deze combinatie relatief vaak hebben, 2024

	Niet-kwetsbaar	Enigszins-kwetsbaar	Meest-kwetsbaar
geen problemen	Amsterdammers: 26% • Europa (36%) • Amerika, Oceanië (34%) • geen migratieachtergrond (31%) • 25-34 jaar (40%) • stel zonder kind (38%) • stel met kind(eren) (34%) • man (28%)	Amsterdammers: 10% • 18-24 jaar (16%) • 65+ (13%) • alleenwonend (11%)	Amsterdammers: 1% • Azië (3%) • overig Afrika (3%) • 55+ (2%) • alleenwonend (2%)
1-2 problemen	Amsterdammers: 19% • Europa (23%) • geen migratieachtergrond (21%) • 25-34 jaar (25%) • 35-44 jaar (21%) • stel zonder kind (24%) • stel met kind(eren) (22%) • man (20%)	Amsterdammers: 21% • overig Afrika (31%) • Turkije (27%) • Suriname (27%) • 65+ (29%) • eenoudergezin (24%) • vrouw (22%)	Amsterdammers: 6% • Suriname (11%) • Marokko (11%) • overig Afrika (10%) • 55+ (14%) • alleenwonend (15%)
3+ problemen	Amsterdammers: 2% • 25-34 jaar (3%) • eenoudergezin (7%)	Amsterdammers: 8% • Marokko (16%) • overig Afrika (13%) • Turkije (13%) • 35-44 jaar (11%) • eenoudergezin (10%)	Amsterdammers: 7% • Suriname (16%) • Turkije (13%) • Marokko (12%) • 45+ (11%) • eenoudergezin (15%) • alleenwonend (13%) • vrouw (8%)

Tijdens corona kregen kwetsbare Amsterdammers te maken met meer problemen

Het aandeel meest-kwetsbare Amsterdammers daalt langzaam. In 2020 ging het om 16 procent van de respondenten van De Staat van de Stad enquête. In 2024 is dit 14 procent. In dezelfde periode veranderde het aandeel Amsterdammers met drie of meer probleem domeinen sterker. Tijdens de coronapandemie steeg dit van 13 procent naar 17 procent. Opvallend is dat deze toename voornamelijk plaatsvond onder kwetsbare Amsterdammers. Bij de meest-kwetsbare groep steeg het aandeel met drie of meer probleem domeinen van 39 procent in 2020 naar 52 procent in 2022 (zie afb. 14.4). Onder de groep met 1 of 2 kwetsbare hulpbronnen was er een toename van 14 procent naar 19 procent. Bij de niet-kwetsbare Amsterdammers bleef het aandeel met 3 of meer probleem domeinen tijdens corona onveranderd laag en ging van 3 naar 4 procent. In 2024 heeft de meest-kwetsbare groep zich wel weer deels hersteld. Dit is niet het geval voor de enigszins kwetsbare groep. Onder hen is het aandeel met 3 of meer problemen verder gestegen naar 21 procent.

Afb. 14.4 Aandeel Amsterdammers van 18 jaar en ouder met 3 of meer probleem domeinen naar kwetsbaarheidsscore op hulpbronnen, 2018, 2020, 2022 en 2024



Kwetsbaarheid, participatie en leefbaarheid ruimtelijk verdeeld

Verschillen in kwetsbaarheid tussen groepen vertalen zich ook geografisch in de stad. Dat is zichtbaar tussen de stadsdelen, en nog veel meer tussen gebieden, omdat deze laatste kleiner en meer homogeen van aard zijn. We kijken eerst naar de verschillen in kwetsbaarheid tussen stadsdelen, ook in samenhang met andere domeinen zoals participatie, leefbaarheid en de leefsituatie-index. Daarna doen we hetzelfde voor de gebieden. De scores die achter de afbeelding liggen, zijn gebaseerd op de enquêtegegevens uit De Staat van de Stad, registratiegegevens, de regionale enquête beroepsbevolking (REB) en de Veiligheidsmonitor (Onderzoek en Statistiek, Veiligheid in beeld).

Kwetsbaarheid, participatie, leefbaarheid en de Leefsituatie-index naar stadsdelen

Als we kijken naar de stadsdelen, dan zien we ruimtelijke verschillen in mate van kwetsbaarheid. Hier is kwetsbaarheid gemeten op basis van registratiegegevens over Amsterdammers van 18-plus met een laag inkomen, laag opleidingsniveau, geen werk, bovengemiddeld hoge ziektekosten (score 0-4). Het aandeel inwoners met score 3 of 4 wordt tot de ‘meest kwetsbaren’ gerekend. In de gebieden buiten de ring (Noord, Nieuw-West en Zuidoost) is er sprake van een groter aandeel kwetsbare inwoners (aangegeven met een rood vlak),

terwijl dat aandeel in Zuid, Centrum en Weesp/Driemond kleiner is dan gemiddeld (aangegeven met een groen vlak). In Oost en West vallen de aandelen rond het gemiddelde (aangegeven met een geel vlak, zie afb. 14.5). Ook op de andere domeinen van participatie, leefbaarheid en leefsituatie-index (SLI) laten Weesp/Driemond, Centrum en Zuid hoge scores zien. In Weesp/Driemond vinden we ook de hoogste waarde van de SLI (109 versus gemiddeld 103). De SLI is, evenals in eerdere edities van De Staat van de Stad, het laagst in Zuidoost (96). In de stadsdelen Zuidoost en Noord zien we zelfs een achteruitgang van 1 punt ten opzichte van 2022 (toen bedroeg de SLI voor Zuidoost 97; voor Noord 101). Het andere stadsdeel waar we een lage SLI-score zien, Nieuw-West, heeft over de periode 2022-2024 wel een stijging laten zien van 1 punt (die was 99 in 2022). Op de overige terreinen zien we dat de stadsdelen Zuid, Centrum en Weesp/Driemond relatief goed scoren (met veel groene vlakken, wat een betere/hogere score dan gemiddeld betekent) en dat de stadsdelen Zuidoost en Nieuw-West, en in mindere mate ook Noord, wat lager scoren dan gemiddeld (met relatief veel rode vlakken). De stadsdelen Oost en West vallen daar tussenin, waarbij we kunnen zien dat Oost op verschillende terreinen net iets hoger scoort dan West. Opvallend is wel dat de werkloosheid in stadsdeel Noord relatief laag is (groen gearceerd), terwijl die relatief hoog is in Zuidoost en gemiddeld in de overige stadsdelen.

Afb. 14.5 Stadsdelen en stadsgebied Weesp naar kwetsbaarheid, participatie, leefbaarheid en de Leefsituatie-index (SLI), 2024

	kwetsbaarheid	onderwijs	werk	welvaart	sport	uitgaan	actief in vereniging	sociale integratie (vs. sociaal isolement)	politieke interesse	ervaren gezondheid	sociale cohesie	schoon en heel (versus verberdering)	rapportcijfer woonomgeving	inzet voor buurt of stad	Leefsituatie-index
Centrum															107
West															105
Nieuw-West															100
Zuid															107
Oost															106
Noord															100
Zuidoost															96
Weesp/Driemond															109

- hoger dan gemiddeld
- gemiddeld
- lager dan gemiddeld

Databronnen: Welvaart: gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen. Werk: % werkloze beroepsbevolking (EBB/CBS, 2023; REB/O&S, 2023). Onderwijs: % adviezen pro/vmbo b/k (CBS, 2022/2023). Verloedering: indexscore; rapportcijfer woonomgeving; sociale cohesie: indexscore (Veiligheidsmonitor, 2024). Overig: Staat van de Stad enquête, 2024

Kwetsbaarheid, participatie, leefbaarheid en de Leefsituatie-index naar gebieden

Als we kijken naar gebieden dan kunnen we gerichter inzoomen op verschillen, omdat de gebieden qua samenstelling wat homogener zijn dan de stadsdelen waarin de extremen elkaar meer uitmiddelen. We zien in figuur 14.6 dat er meer personen dan gemiddeld kwetsbaar zijn in de gebieden Geuzenveld-Slotermeer, Osdorp, Noord-West, Oud-Noord, Noord-Oost, Bijlmer-Centrum en Bijlmer Oost. Daar waar het aandeel kwetsbare personen relatief hoog is, zien we ook veel rode vlakken voorkomen op de andere domeinen, zoals een lage SLI, een lagere welvaart, minder participatie op verschillende vlakken, wat meer schooladviezen op PRO/vmbo-B/K niveau, en lagere rapportcijfers voor de buurt. Ook de sociale cohesie in deze gebieden is lager dan gemiddeld; een spijtige vaststelling omdat een sterke sociale cohesie mensen in een kwetsbare positie de nodige verlichting zou kunnen

brengen. Opvallend is wel dat de indicator 'werk' (het percentage werkloze beroepsbevolking) niet (nagenoeg) één op één opgaat met de verdeling van de kwetsbaarheidsscore. Zo zien we in Centrum-Oost relatief weinig kwetsbaarheid maar veel werkloosheid; in Slotervaart zien we een relatief hoge werkloosheid en een gemiddeld aandeel kwetsbaren; en in Weesp, Driemond zien we een gemiddelde werkloosheid en weinig kwetsbaren.

In Centrum-West; Centrum-Oost; De Aker, Sloten, Nieuw-Sloten; Oud-Zuid; IJburg, Zeeburgereiland en Weesp, Driemond wonen minder kwetsbare personen dan gemiddeld. In die gebieden zien we ook de hogere SLI-scores, hogere mate van participatie en minder schooladviezen op PRO/vmbo-B/K niveau, hogere rapportcijfers voor de buurt en meer sociale cohesie.

Afb. 14.6 Gebieden naar kwetsbaarheid, participatie, leefbaarheid en de Leefsituatie-index (SLI), 2024

	kwetsbaarheid	onderwijs	werk	welvaart	sport	uitgaan	actief in vereniging	sociale integratie (vs. sociaal isolement)	politieke interesse	ervaren gezondheid	sociale cohesie	schoon en heel (versus verbedering)	rapportcijfer woonomgeving	inzet voor buurt of stad	Leefsituatie-index
Centrum-West															105
Centrum-Oost															109
Westerpark															105
Bos en Lommer															102
Oud-West, De Baarsjes															107
Geuzenveld-Slotermeer															95
Osdorp															94
De Aker, Sloten, Nieuw-Sloten															106
Slotervaart															106
Oud-Zuid															109
Buitenveldert, Zuidas															102
De Pijp, Rivierenbuurt															107
Oud-Oost															104
Indische Buurt, Oostelijk Havengebied															106
Watergraafsmeer															106
IJburg, Zeeburgereiland															108
Noord-West															97
Oud-Noord															102
Noord-Oost															101
Bijlmer-Centrum															94
Bijlmer-Oost															96
Gaasperdam															95
Weesp, Driemond															109

■ hoger dan gemiddeld
■ gemiddeld
■ lager dan gemiddeld

N.B. De verschillen kunnen soms klein zijn, maar groter 'ogen' doordat er een driedeling is toegepast (met, onvermijdelijk, waarden net onder en net boven de grenzen).

Literatuurlijst

Onderzoek en Statistiek. Veiligheid in Beeld. Te downloaden via
[Veiligheid in beeld | Website Onderzoek en Statistiek](#)

15

De Staat van de Stad in perspectief van brede welvaart

In de voorgaande hoofdstukken is per thema weergegeven wat de staat van de stad is. In dit hoofdstuk kijken we vanuit een brede welvaartsperspectief naar deze uitkomsten. Hoe hangen ontwikkelingen op de verschillende thema's met elkaar samen ('hier en nu')? Wat zijn de verwachtingen voor de komende generaties ('later')? En hoe werkt de situatie in Amsterdam door op gebieden buiten de stad ('elders')? Er wordt ingegaan op de trends, maar ook wordt de vergelijking gemaakt met Nederland en er wordt ingezoomd op de stadsdelen.

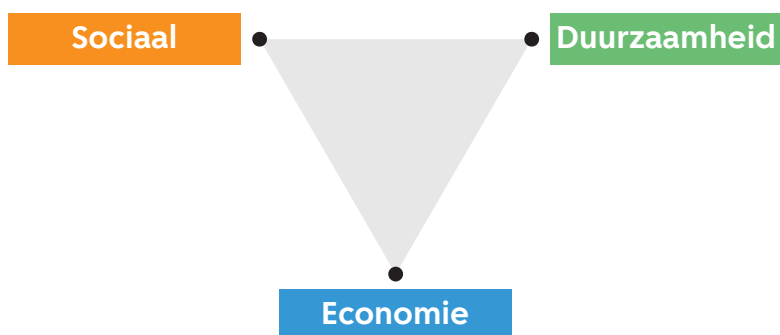
Auteurs: Hester Booi, Jorren Bosga & Ellen Lindeman



Kernpunten

- De brede welvaart in het 'hier en nu' is in Amsterdam gunstig op het gebied van materiële welvaart en arbeid en vrije tijd, met een hoge werkgelegenheid en voorzieningenniveau. Op het gebied van milieu en veiligheid zijn er grote uitdagingen.
- De brede welvaart 'later' is eveneens scheef verdeeld. Het menselijk kapitaal, in de vorm van veel hbo-/wo-opgeleiden, is hoog. Maar het natuurlijk kapitaal, in de vorm van natuurgebieden en het opwekken van duurzame energie, is laag.
- Amsterdam draagt door de grote werkgelegenheid en het hoge voorzieningenniveau bij aan de brede welvaart 'elders', buiten Amsterdam. Tegelijkertijd gaat dit gepaard met een beslag op de brede welvaart 'later', in de vorm van grote mobiliteitsstromen die veelal nog gebruik maken van fossiele brandstoffen.
- De brede welvaart in welzijn en samenleving laat een wisselend beeld zien, dat soms gunstiger en soms minder gunstig is dan gemiddeld in Nederland. Tijdens en net na de coronaperiode vertoonde het welzijn en samenleven een negatieve trend, maar deze is gestabiliseerd.
- Stadsdeel Zuidoost heeft een relatief lage brede welvaart en op het gebied van welzijn en samenleving nam die verder af, tegen de stedelijke trend in.
- Nieuw-West heeft ook een relatief lage welvaart. Het stadsdeel heeft wel positieve ontwikkelingen in arbeidsparticipatie en een toename van hbo-/wo-opgeleiden, maar blijft achter op het gebied van leefbaarheid en veiligheid.
- Noord maakt grote ontwikkelingen door als gevolg van nieuwbouw en de instroom van nieuwe groepen. Dat weerspiegelt zich in een stijgende trend in de brede welvaart, die op veel vlakken nu rond het gemiddelde van de stad ligt.
- Stadsgebied Weesp staat er op veel punten gunstig voor, evenals de stadsdelen Zuid en Centrum. In Centrum zijn er op het gebied van milieu en leefbaarheid wel problemen.
- In Oost en West ligt de brede welvaart vaak op of net boven het gemiddelde van de stad. West kent negatieve ontwikkelingen zoals afnemend burenccontact en veel uitstoot van fijnstof. Oost staat er relatief gunstig voor op ruimtelijke kwaliteit en samenleven, met name in de deelname aan vrijwilligerswerk.
- De economische gestuurde internationalisering van de stad gaat gepaard met een grotere omloopsnelheid in de bevolking en een kortere woontijd. Dit zet de leefbaarheid en betrokkenheid bij de stad onder druk.
- De economische- en bevolkingsgroei was laag in 2024 en lijkt daarmee wat af te vlakken. Dit kan ruimte bieden aan andere vormen van brede welvaart dan economische groei.
- De ongelijkheden in de brede welvaart in de stad verschuiven. De genoten opleiding blijft een scherpe scheidslijn, maar daarnaast lijkt het accent te verschuiven van inkomen naar vermogen. De vermogensongelijkheid tussen bijvoorbeeld huishoudentypen is sterk vergroot in de afgelopen 10 jaar.
- Segregatiepatronen verschuiven. Tot tien jaar terug was er vooral de zorg dat groepen met een lage sociaaleconomische status gesegregeerd leefden. Nu is er sprake van een toenemende segregatie van groepen met een hoge sociaaleconomische status. Dit kan de brede welvaart voor groepen die daarbuiten vallen ondermijnen.
- De economische groei gaat niet meer gepaard met meer materiaalverbruik. Dit komt omdat de groei voor een belangrijk deel bestaat uit sectoren met een laag materiaalverbruik zoals de dienstensector en de ICT.
- De stedelijke ontwikkeling in de vorm van woningbouw en infrastructuur gaat nog wel gepaard met een hoog materiaalverbruik. Dit legt een groot beslag op de brede welvaart later.
- Op het gebied van verduurzaming van mobiliteit laat Amsterdam een relatief gunstig beeld zien. Het aandeel elektrische auto's is hoger dan gemiddeld in Nederland en het deelvervoer wordt meer gebruikt.

Afb. 15.1 Brede welvaart: balans tussen economie, sociale aspecten en duurzaamheid in het hier en nu, later en elders



bron: EVMRA, bewerking O&S

Brede welvaart omvat niet alleen materiële en economische aspecten, maar ook thema's als gezondheid, onderwijs, milieu, sociale cohesie en veiligheid. Het houdt rekening met de samenhang tussen het welzijn van de huidige inwoners ('hier en nu'), mensen buiten het gebied ('elders'), en het toekomstige welzijn ('later'). Dit kader helpt bij afwegingen maken, vaststellen van lange termijn doelen en het maken van belangrijke beleidskeuzes. Daarbij wordt een balans gezocht tussen economische, sociale en duurzame ontwikkelingen waarbij de belangen tussen het hier en nu, later en elders worden afgewogen (in afbeelding 15.1 is dat schematisch weergegeven). Ook is er aandacht voor de (ongelijke) verdeling van de brede welvaart tussen groepen inwoners. Brede welvaart kan op deze wijze inzichtelijk maken welke gevolgen beleid heeft en welke keuzes dus voorliggen.

Brede welvaart komt steeds meer prominent naar voren in onderzoeksrapporten en beleidsambities. Zo wordt in het Coalitieakkoord 2022-2026 van de Gemeente Amsterdam gesproken van een nieuwe visie op de lokale economie met brede welvaart als doel (gemeente Amsterdam, 2022). Dit is verder uitgewerkt in een 'brede welvaartsscan', een toetsingskader voor nieuw beleid (gemeente Amsterdam, 2024). Het doel van deze scan is de gevolgen van nieuw beleid op de brede welvaart voor college en raad inzichtelijk te maken. Tegelijkertijd heeft de raad gevraagd om een 'blik op de brede welvaart', een jaarlijkse stand van zaken van de brede welvaart. O&S heeft dit uitgewerkt in een Brede Welvaartsdashboard waar voor de stad en per stadsdeel de stand en de trend in de brede welvaart is weergegeven.

Ook binnen de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is het brede welvaartsconcept omarmd. De MRA-agenda heeft een sterke brede welvaartscomponent. In de Economische Verkenningen Metropoolregio Amsterdam (EVMRA) staat brede welvaart centraal (MRA, 2025). Landelijke planbureaus (CPB, PBL, SCP) en de Sociaal-Economische Raad (SER) werken de toepassing van brede welvaart in beleid uit (CPB/PBL/SCP, 2022; SER, 2021). Het CBS heeft indicatoren ontwikkeld om landelijk en regionaal de brede welvaart te meten en brengt jaarlijks een (Regionale) Monitor Brede Welvaart uit (CBS, 2025). In deze rapportage maken we gebruik van deze regionale indicatoren. Het Amsterdamse Brede Welvaartsdashboard is een lokale uitwerking van deze landelijke monitor.

Monitor De Staat van de Stad geeft beeld van brede welvaart 'hier en nu'

De thema's die in deze publicatie zijn besproken sluiten aan bij het 'hier en nu' van de brede welvaart. Zo is in hoofdstuk 2 het ervaren welzijn en de tevredenheid met het eigen leven besproken. Dit sluit aan bij het thema 'subjectief welzijn' dat door CBS wordt gedefinieerd als een van de acht thema's van brede welvaart. Daarnaast wordt door middel van de SCP Leefsituatie-index (SLI) de kwaliteit van het leven weergegeven. De thema's 'wonen', 'gezondheid' en 'samenleving' (vrijwilligerswerk en sociale contacten) maken zowel deel uit van brede welvaart als van de kwaliteit van leven zoals gemeten in de SLI. Ook is in dat hoofdstuk besproken in welke mate welzijn samenhangt met materiële welvaart, genoten opleiding en het hebben van werk. In overige hoofdstukken is de huidige stand van zaken op andere onderdelen van brede welvaart beschreven en verschillen tussen groepen Amsterdammers en naar gebieden in de stad.

Aandacht voor 'later' en 'elders' en synergieën of afruilen tussen ontwikkelingen

Daarnaast is er in verschillende hoofdstukken aandacht gegeven aan de onderwerpen die relevant zijn voor de brede welvaart 'later' en 'elders'. Hoofdstuk 4 (Duurzaamheid) behandelt nadrukkelijk

'later' en het natuurlijk kapitaal; het schetst hoe Amsterdam invloed uitoefent op de planetaire grenzen en zo de toekomstige leefbaarheid op aarde beïnvloedt. In dit brede welvaarts hoofdstuk wordt nader ingegaan op de synergieën of afruilen tussen ontwikkelingen. Dat wil zeggen voortgang op één thema/indicator kan zorgen voor voortgang op een andere (synergie) en voortgang op één kan ook zorgen voor achteruitgang op een ander thema/indicator (afruil). In dit hoofdstuk brengen we de informatie over brede welvaart uit de verschillende hoofdstukken samen.

Stand van zaken op brede welvaart

Hier en nu: Gunstige scores op economie en voorzieningen, maar ongunstige op wonen, milieu en veiligheid.

Het CBS onderscheidt acht thema's met bijbehorende indicatoren voor de regionale welvaart 'hier en nu' (zie het dashboard regionale Brede Welvaart, CBS (2025)).

- Amsterdammers zijn wat minder tevreden met hun eigen leven en hun vrije tijd dan gemiddeld in Nederland.
- Economisch staat Amsterdam er relatief goed voor, in de vorm van een gunstig *bruto regionaal product per inwoner* en een *netto arbeidsparticipatie* op het Nederlands gemiddelde. De *werkloosheid* is in Amsterdam nog altijd wel iets hoger dan gemiddeld in Nederland. Ook het *inkomensniveau* ligt onder het Nederlands gemiddelde, maar het verschil wordt door de jaren heen kleiner.
- De gezondheid van Amsterdammers laat een wisselend beeld zien. *Overgewicht* komt minder vaak voor dan gemiddeld in Nederland, maar de *ervaren gezondheid* is slechter dan gemiddeld.
- De *afstand tot voorzieningen* als openbaar vervoer, basisscholen en cafés is in Amsterdam uiteraard kleiner dan gemiddeld in Nederland. Maar dat geldt niet voor sportterreinen, die zijn gemiddeld wat verder weg.
- De *tevredenheid met de woning en de woonomgeving* ligt wat lager dan gemiddeld in Nederland. Dit kan verklaard worden uit de gemiddelde lagere woningkwaliteit en woninggrootte in Amsterdam, en dat het samenleven in de buurt niet altijd vanzelf gaat in de stad.
- Toch ligt het *contact met familie, vrienden en burens* op hetzelfde niveau als gemiddeld in Nederland. Wel is men in Amsterdam wat minder *tevreden over het sociale leven* en doet men minder vaak *vrijwilligerswerk*.
- Op het gebied van veiligheid en milieu laat Amsterdam een grote achterstand zien ten opzichte van gemiddeld in Nederland. Het aantal *geregistreerde misdrijven* is hoog en men voelt zich vaker *onveilig* in de buurt.
- De uitstoot van *fijnstof* is groot. Een positief punt is dat het *openbaar groen* vaak relatief dichtbij is in Amsterdam.

Later: Relatief weinig economisch en natuurlijk kapitaal maar veel menselijk kapitaal

- Het economisch kapitaal ligt in Amsterdam relatief laag: het *mediaan vermogen* ligt veel lager dan landelijk. Een belangrijke factor hierin zijn de woningwaardes. Deze zijn sterk gestegen en daarmee is het vermogen landelijk toegenomen. Hoewel de woningwaardes hoog liggen in Amsterdam, is het gemiddelde vermogen niet hoog. Dit komt door het lagere eigenwoningbezit in Amsterdam en omdat de woning vaak nog niet afbetaald is. Het vermogen komt dus vooral terecht bij woningeigenaren, en de verschillen tussen eigenaren en huurders zijn toegenomen (zie hoofdstuk 1 Bevolking en wonen).
- Het natuurlijk kapitaal is eveneens relatief laag in Amsterdam. *Natuur- en bosgebieden* zijn er weinig in de stad. *Zonne-energie*, als indicator voor de voortgang van de energietransitie, wordt weinig opgewekt. Voor beide elementen geldt dat de mogelijkheden hiertoe in een stedelijke omgeving schaars zijn. Ruimte voor natuur is er weinig en ook voor het plaatsen van zonnepanelen ontbreekt de ruimte, al is in dit laatste nog wel een toename te zien.
- Het menselijk kapitaal is in Amsterdam wel relatief groot. Het aandeel *hbo-/wo-opgeleiden* is een stuk hoger dan het landelijk gemiddelde. Een groot deel van de mensen die jaarlijks vanuit elders in Nederland naar Amsterdam verhuizen zijn hbo-/wo-opgeleid. Het aantal *arbeidsuren per week* ligt in Amsterdam ook relatief hoog. Dit betekent een groot en toenemend menselijk kapitaal in de stad.
- Het sociaal kapitaal ligt rond het gemiddelde van Nederland. De *sociale cohesie* is wat lager, maar het *vertrouwen in anderen en instituties* is wat hoger dan gemiddeld.

Elders: Brede welvaart in de regio heeft een wisselwerking met brede welvaart in Amsterdam

De keuzes die 'hier en nu' gemaakt worden ten behoeve van onze welvaart hebben niet alleen gevolgen voor komende generaties in de stad ('later'), maar ook voor gebieden buiten Amsterdam. Dat kan gaan om andere gebieden in Nederland, zoals de regio, of andere landen. Onder 'elders' vallen de effecten van de keuzes binnen een regio op banen, inkomens, (niet-hernieuwbare) hulpbronnen en het milieu in andere regio's en andere landen.

- Brede welvaart 'elders' betreft op regionale schaal de verhouding tussen stad en gebieden buiten de stad. Amsterdam heeft met haar hoge *werkgelegenheid* en *voorzieningsniveau* een belangrijke bijdrage aan de brede welvaart rondom Amsterdam. De nabijheid van een groot aanbod aan werk in de stad draagt bij aan baankansen in de hele regio rondom Amsterdam. De gespecialiseerde voorzieningen in de stad (winkelgebieden, concertzalen, musea, uitgaansgelegenheden, maar ook ziekenhuizen, universiteiten, etc.) bedienen een veel groter publiek dan alleen Amsterdammers.

- Aan de andere kant levert de trek naar de stad, zowel van inwoners, forensen en toeristen, een grote wissel op de brede welvaart elders. *Forensenstromen*, met name die met de auto, leggen een grote druk op het milieu en vergroten de uitstoot van *fijnstof* in zowel de stad als daarbuiten. Hetzelfde geldt voor het zakelijke en toeristische vliegverkeer.
- De trek naar de stad van inwoners is selectief en betreft vooral *hbo-/wo-opgeleiden* en studenten hbo/wo. Dit zorgt voor een ongelijke verdeling van opleidingsniveaus over het land. In Amsterdam heeft bijna de helft van de volwassenen een afgeronde hbo- of wo-opleiding (49%), terwijl dit gemiddeld in Nederland op 33 procent ligt.
- Het *stemgedrag* en politieke voorkeur van Amsterdammers verschilt sterk van die in de omliggende gemeenten en van Nederland als geheel. De tevredenheid van Amsterdammers over de *landelijke regering* lag eind 2024 op een dieptepunt met een rapportcijfer 4,3 (zie H.12 Politieke participatie). De grote politieke afstand tussen Amsterdam en de landelijke politiek kan belemmerend werken in het voor het voetlicht brengen van stedelijke problemen in de landelijke politiek.

Brede welvaart trends in Amsterdam

Om de trends in Amsterdam te beschrijven en deze uit te kunnen splitsen naar stadsdelen, is er een Amsterdamse vertaling gemaakt van de regionale Brede Welvaartsmonitor. Deze sluit zoveel mogelijk aan op deze landelijke monitor. Niet al deze indicatoren zijn beschikbaar op stadsdeelniveau, daarom is er soms gekozen voor andere indicatoren.

Ten opzichte van de vorige meting valt op dat er meer stabiliteit is (zie O&S, 2023). Negatieve ontwikkelingen op bijvoorbeeld subjectief welzijn zijn gestabiliseerd. De SCP leefsituatie-index (SLI) is na een periode van daling de afgelopen jaren stabiel gebleven. En ook de negatieve trend in het ervaren geluk is gestabiliseerd (zie H.2 Welzijn; de Leefsituatie-index, geluk en tevredenheid). Ook op het gebied van samenleven is er een dergelijke trend. Het burenccontact is na een periode van daling enigszins gestabiliseerd en de participatie in vrijwilligerswerk is na een daling zelfs weer toegenomen (zie H.10 Maatschappelijke participatie). Op het gebied van materiële welvaart en arbeid zijn er wisselende trends. De netto arbeidsparticipatie is toegenomen (zie H.8 Participatie in arbeid) en het gemiddelde inkomen stijgt (zie H.9 Inkomen). Maar tegelijkertijd is er een grote groep huishoudens die aangeeft moeite te hebben met rondkomen. Op het gebied van gezondheid en milieu is de trend stabiel (zie H.6 Gezondheid en Zorg en H.4 Duurzaamheid). Afbeelding 15.2 laat de ontwikkeling van de trend in brede welvaart in het hier en nu zien ten opzichte van 2016. Voor details en achterliggende cijfers, zie dashboard Brede Welvaart (O&S 2025).

Brede welvaart in de stadsdelen en het stadsgebied

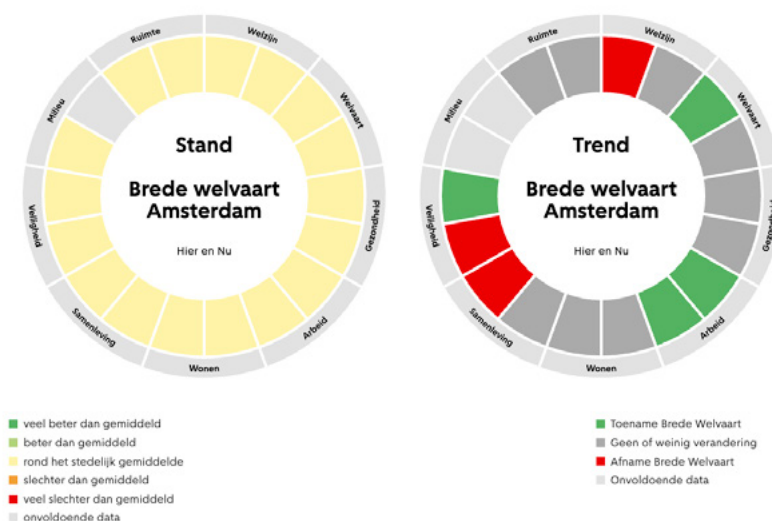
De verschillen in brede welvaart in de stad zijn groot. Niet iedereen profiteert in gelijke mate van de economische voorspoed van Amsterdam. Die verschillen zijn er op individueel niveau, maar ook tussen groepen en in de ruimtelijke verdeling over de stad. In deze paragraaf wordt ingegaan op de verschillen in brede welvaart in het hier en nu en later op stadsdeelniveau, inclusief stadsgebied Weesp. Afbeelding 15.3 laat per stadsdeel de stand en de trend zien van de brede welvaart in het hier en nu. Zie voor meer details en voor de stand en trend van de brede welvaart later het dashboard Brede Welvaart (O&S 2025). De resultaten sluiten aan bij de bevindingen in hoofdstuk 14 Stapeling en ruimtelijke verdeling van participatie.

Hoewel in alle stadsdelen de inkomens stijgen en de werkloosheid gedaald is na de coronacrisis, levert dat niet voor iedereen een brede welvaart op: 33 procent van de Amsterdammers heeft bijvoorbeeld moeite met rondkomen. Dit speelt in alle stadsdelen, maar is in Zuidoost een pregnanter probleem. Hier geeft 47 procent van de mensen aan moeite te hebben met rondkomen. Op veel vlakken heeft Zuidoost te maken met grote uitdagingen. Naast materieel welzijn gaat het om subjectief welzijn, gezondheid, samenleven en wonen. De SCP leefsituatie-index is in 2024 wederom, en tegen de stedelijke trend in, licht gedaald naar 96. Ook het aandeel bewoners in Zuidoost dat zich gelukkig voelt is verder gedaald, naar slechts 56 procent. Op het thema samenleving was de situatie in Zuidoost meer vergelijkbaar met het gemiddelde in de stad maar de trend is hier negatief. Het aandeel van de bewoners dat wekelijks contact heeft met de burens is verder gedaald, naar 38 procent, terwijl dit aandeel stedelijk stabiliseerde op 46 procent. Het beleidsprogramma Masterplan Zuidoost zet dan ook in op nagenoeg alle onderdelen van brede welvaart.

In Nieuw-West is ook sprake van gestapelde problematiek, en ligt het zwaartepunt op problemen rond leefbaarheid en veiligheid. Bewoners zijn weinig tevreden met de buurt (rapportcijfer 6,6), en hierin is geen verbetering te zien. De tevredenheid over het schoonhouden van de straten en stoepen daalt en ligt in 2023 op een rapportcijfer 5,7. Zeven procent van de bewoners voelt zich vaak onveilig in de eigen buurt. De sociale cohesie, die een indicatie geeft voor het sociaal kapitaal in het stadsdeel, is laag (score van 5,5 op een schaal van 1-10). Positieve ontwikkelingen zijn er in de arbeidsparticipatie, meer mensen hebben betaald werk. Het menselijk kapitaal, in de vorm van een hbo- of wo-opleiding is laag, maar stijgt wel. Het Nationaal Programma Samen Nieuw-West zet in op onder andere de verbetering in zowel sociaaleconomische zin, als op veiligheid en leefomgeving.

Noord maakt grote ontwikkelingen door als gevolg van nieuwbouw en de instroom van nieuwe groepen in het stadsdeel. Dat weerspiegelt zich in een stijgende trend in de brede welvaart. Deze ligt

Afb. 15.2 Stand en trend in Brede Welvaart Amsterdam, 2024 en 2016-2024



De indicatoren met de klok mee:

- Welzijn: Gelukkig (%); SCP Leefsituatie-index.
- Welvaart: Gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen (€); Moeite met rondkomen (%).
- Gezondheid: (Zeer) Gezond (%); Overgewicht/obesitas (% volwassenen).
- Arbeid: Netto arbeidsparticipatie (%); Werkloosheid (%).
- Wonen: Tevredenheid eigen buurt (1-10); Tevredenheid eigen woning (1-10).
- Samenleving: Vrijwilligers (%); Wekelijks contact burens (%).
- Veiligheid: Vaak onveilig voelen (%); Misdrijven per 1000 inwoners.
- Milieu: Afstand tot parkachtig groen (m); Jaargemiddelde concentratie fijnstof (PM2,5).
- Ruimte: Aanbod openbaar vervoer (1-10); Schoonhouden straten en stoepen (1-10).

bron: O&S

inmiddels op veel vlakken rond het gemiddelde van de stad. Met name op de thema's gezondheid, arbeid en samenleving waren er positieve trends. Zo is bijvoorbeeld het aandeel bewoners met overgewicht en obesitas afgenomen van 50 procent in 2016 naar 42 procent in 2024 (GGD, 2025). De netto arbeidsparticipatie nam in deze periode toe van 61 procent naar 70 procent. De burecontacten waren van oudsher al groot in Noord, 53 procent spreekt de burens wekelijks. De participatie in vrijwilligerswerk is gestegen van 27 procent naar 34 procent. Dit betekent niet dat de brede welvaart voor alle bewoners in Noord toeneemt, maar het is eerder een gevolg van de veranderde bewonerssamenstelling. In de oude buurten is sprake van gestapelde problematiek. Dit is zowel op sociaaleconomisch vlak (armoede, taalachterstand, kansen op de arbeidsmarkt) als in leefbaarheid. Het meerjarige beleidsprogramma Aanpak Noord moet hier verandering in brengen. Ook de komst van de Noord-Zuidlijn heeft de positie van het stadsdeel veranderd. Aan de ene kant heeft het delen van het stadsdeel veel sterker verbonden met het centrum

Afb. 15.3 Stand en trend in Brede Welvaart stadsdelen en stadsgebied, 2024 en 2016-2024 1)



1) Zie voor de legenda en indicatorenoverzicht afb. 15.2.
Voor stadsgebied Weesp is geen trend beschikbaar

en zuiden van de stad. Aan de andere kant heeft het opheffen van buslijnen de bereikbaarheid verder van de Noord-Zuidlijn af verslechterd. Dit laatste wordt gevoeld in stadsdeel Noord, de tevredenheid met het aanbod aan openbaar vervoer in de buurt is afgenomen naar een rapportcijfer 6,8 in 2023; vier tienden lager dan in 2016.

Stadsgebied Weesp staat er op veel punten gunstig voor. Het welzijn is hoog, de SCP leefsituatie-index is met 109 het hoogst van de gemeente. Ook op het gebied van samenleven is de situatie gunstig, veel bewoners doen vrijwilligerswerk (45%) en er is veel burenccontact (63% heeft wekelijks contact). Hoewel het inkomen niet sterk boven het stedelijk gemiddelde ligt, is het economisch kapitaal zeer groot. Weinig huishoudens leven op het minimum en, mede door het grote eigen woningbezit, is het vermogen in Weesp velen malen groter dan gemiddeld in de gemeente. De groep die moeite heeft met rondkomen is in dit stadsgebied dan ook relatief klein (18%). Weesp heeft een wat lager voorzieningenaanbod dan gemiddeld in de gemeente. Het aanbod aan openbaar vervoer wordt laag (rapportcijfer 6,1) gewaardeerd. De aanwezigheid van parkachtig groen is beperkt, de afstand daartoe is veel groter dan gemiddeld in Amsterdam. Ook het natuurlijk kapitaal is kleiner, natuurlijk groen is er weinig (het meeste groen is agrarisch). De warmtebehoefte van de (vaak grote) woningen is groot, waardoor huishoudens relatief veel moeten stoken.

De stadsdelen Oost en West zijn qua brede welvaart redelijk vergelijkbaar en de situatie ligt vaak op of net boven het gemiddelde van de stad. In Oost is de trend ook vaak gemiddeld of positief, maar in West zijn er ook negatieve ontwikkelingen. Terwijl in Oost het wekelijkse burenccontact min of meer stabiel bleef, nam dit in West af van 50 procent in 2016 naar 40 procent in 2024. Op het gebied van milieu staat West er relatief slecht voor, de uitstoot aan fijnstof is groot. In Oost valt op dat de ruimtelijke kwaliteit wat hoger wordt gewaardeerd, het schoonhouden van straten en stoepen krijgt hier een gunstige score en bewoners zijn relatief tevreden over hun buurt. Ook in het samenleven zijn er gunstige scores, veel bewoners van Oost doen vrijwilligerswerk (40%).

De stadsdelen Centrum en Zuid scoren vaak op of boven het gemiddelde van de stad, met name op het gebied van welzijn, welvaart, gezondheid en wonen. Ook het economisch kapitaal is groot en groeiende; het vermogen is hier sterk toegenomen. In Centrum zijn er op het gebied van milieu en leefbaarheid wel grotere problemen. De uitstoot van fijnstof is groot en de tevredenheid over het schoonhouden van straten en stoepen gaat achteruit. In Centrum speelt het toerisme een grote rol in de leefbaarheid. De buurtwaardering nam in de periode 2015-2019 af. Tijdens de lockdowns in 2021, toen het toerisme wegviel, veerde de buurtwaardering op. In 2023 was het echter weer op het relatief lage niveau van 2019. In Zuid valt de grote warmtebehoefte van woningen op, wat negatief is voor het natuurlijk kapitaal later.

Relaties tussen aspecten van brede welvaart; afruil en synergie

Ontwikkelingen op verschillende thema's kunnen op elkaar ingrijpen. Dergelijke interacties kunnen zowel positief, elkaar versterken (synergie), als negatief (afruil) op de brede welvaart inwerken. Deze paragraaf geeft een overzicht van een aantal van dergelijke effecten.

Afvlakking bevolkings- en economische groei na periode van sterke groei

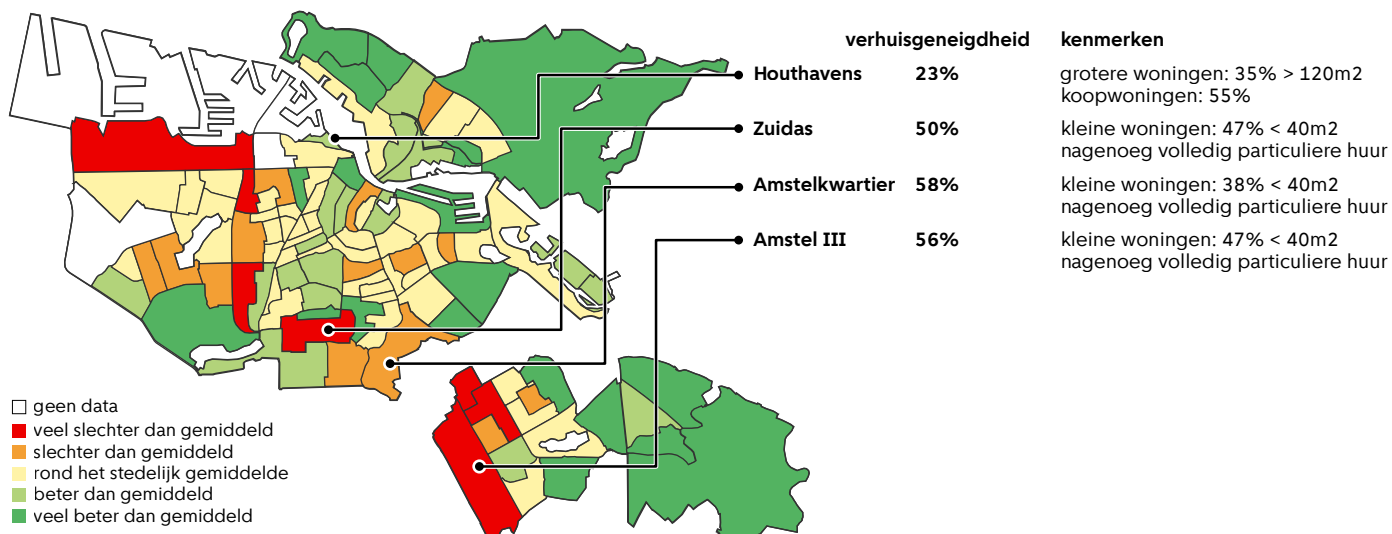
Na een periode van versnelde groei in de periode na de economische crisis (2008-2013), lijkt de groei af te vlakken. Het aantal inwoners nam vanaf 2008 jaarlijks met ongeveer 10.000 personen toe, maar in 2024 waren dit er slechts 2.500. De Amsterdamse economie kende in diezelfde tijd een lange periode van groei met groeipercentages tussen de 5 en 10 procent. Maar in de afgelopen twee jaren ligt de economische groei een stuk lager. In 2024 bedroeg deze slechts 1,2 procent. In de afgelopen periode is Amsterdam sterk geïnternationaliseerd. Een groot deel van de bevolkingsgroei kan worden toegeschreven aan internationale (arbeids)migratie. De groei in arbeidsplaatsen in de economische groeisectoren (ICT, financiële sector, advies en onderzoek) was eveneens voor een groot deel toe te schrijven aan internationale werknemers (O&S, 2024a).

Deze periode van sterke (internationale) groei ging gepaard met een hogere omloopsnelheid in de bevolking. De gemiddelde woonduur in de stad is afgenomen (zie H.1 Bevolking en Wonen) en een groeiende groep bewoners woont slechts kort in de stad. Bijna een derde deel van de Amsterdammers woont korter dan 5 jaar in de stad. De nieuwbouw van de afgelopen jaren van voornamelijk kleine particuliere huurwoningen en de groei van de particuliere huursector in de bestaande voorraad hebben deze ontwikkeling gefaciliteerd. Dit segment is relatief toegankelijk voor instromers van buiten de stad, mits zij over voldoende middelen beschikken. De hoge doorloop in bewoners kan de leefbaarheid van wijken onder druk zetten (zie H.13 Leefbaarheid en Veiligheid). Juist in de nieuwbouwgebieden met veel kleine particuliere huurwoningen en een hoge doorstroom, zoals Amstelkwartier, Amstel III en de Zuidas, ligt het burenccontact laag (zie afb. 15.4). De internationalisering van de stad heeft ook zijn weerslag op de betrokkenheid van de bewoners bij de stad. Hoewel iedereen die ingeschreven is in de gemeente mag stemmen voor de gemeenteraad, zien we dat de opkomst bij verkiezingen niet meegroeit met het aantal stemgerechtigden (zie H.12 Politieke participatie). De korte woonduur en lage betrokkenheid van bewoners kan zijn weerslag hebben op de leefbaarheid in de stad en daarmee druk leggen op de brede welvaart later. De afvlakking van de bevolkings- en economische groei kan ruimte geven om deze trend te keren.

Afb. 15.3 Wiel stand en trend hier en nu stadsdelen (vervolg)



Afb. 15.4 Mate van burenccontact per wijk en kenmerken van enkele nieuwbouwwijken, 2023



bron: Wonen in Amsterdam 2023, O&S

Stapeling van voordelen voor mensen met een hbo-/wo-opleiding en/of een hoog inkomen

Amsterdammers hebben relatief vaak een hbo-/wo-diploma en het aandeel neemt alleen maar toe over de jaren. Inmiddels heeft 49 procent van de Amsterdamse volwassenen een hbo- of wo-diploma. Het effect van de genoten opleiding zien we terug bij verschillende thema's. Zo hebben hbo-/wo-opgeleiden vaker betaald werk, een betere gezondheid en kennen ze een hogere maatschappelijke participatie. Deze stapeling van voordelen leidt over het algemeen tot meer brede welvaart (zoals bijvoorbeeld uitgedrukt in de SLI en in het ervaren geluk). Voor bepaalde groepen is er dus sprake van een stapeling van negatieve of positieve effecten op verschillende fronten (zie ook hoofdstuk 14). Zo loopt het ervaren geluk uiteen van 91% bij groepen die over veel hulpbronnen beschikken en geen problemen ondervinden, tot slechts 22% bij groepen die weinig hulpbronnen hebben en op meerdere gebieden problemen ervaren. Ook is er sprake van een ongelijke verdeling van menselijk kapitaal over gebieden in de stad. Zo zien we bijvoorbeeld hoge aandelen van hbo-/wo-opgeleiden in West, Oost, Zuid en Centrum en lage aandelen hiervan in Zuidoost, Nieuw-West en Noord.

Lage inkomens hebben juist te maken met een stapeling van nadelen. Een laag inkomen gaat vaker gepaard met moeite met rondkomen en dit resulteert in minder regie over eigen leven en meer stress. Tegelijkertijd spelen er ook vaker problemen rond gezondheid en is de huisvestingssituatie vaak minder goed. Zeker de mogelijkheden om andere huisvesting te vinden zijn zeer beperkt. Aan de andere kant leggen huishoudens met een laag inkomen door hun lagere consumptiepatroon een minder groot beslag op de brede welvaart later.

Achterstanden migrantengroepen breder dan sociaaleconomisch

Verschiede migrantengroepen in de stad hebben vaker te maken met achterstanden. Een groot deel daarvan zit in sociaaleconomische verschillen, maar niet alleen. Zo is de (gezonde) levensverwachting en gezondheid van mensen met een opleidingsniveau tot en met mbo-1, met een laag inkomen of met een migratieachtergrond slechter dan gemiddeld (zie H.6 Gezondheid en zorg). Dat komt onder andere doordat zij vaker wonen in ongezonde of onveilige omgevingen, zwaarder fysiek werk doen en vaker chronische stress ervaren. Dit vergroot de kans op ernstige aandoeningen zoals diabetes, longziekten, hart- en vaatziekten, overgewicht en depressie. Taal- en cultuurbarrières en onbekendheid met etnisch specifieke gezondheidsaandoeningen vergroten dergelijke gezondheidsproblemen. Ook ervaren discriminatie hangt samen met een slechtere gezondheid (Pharos, 2022). Discriminatie op de arbeids- en woningmarkt en in de schoolloopbaan beperkt voor deze groepen de brede welvaart. In 2024 heeft 19 procent van de volwassen Amsterdammers te maken gehad met discriminatie en dit aandeel is de afgelopen jaren gestegen en het hoogst onder Amsterdammers met een migratieachtergrond (zie H.13 Leefbaarheid en Veiligheid). Aan de andere kant draagt een deel van deze groepen juist weer bij aan brede welvaart 'elders'. Via hun banden met het land van herkomst en de financiële en sociale bijdragen die zij daar doen, vergroten zij de brede welvaart elders (NIDI, 2025).

Toename van aantal hbo-/wo-opgeleiden; groeiende rol van vermogen en meer segregatie

De inkomens in de stad nemen toe en het aandeel en aantal huishoudens dat rond moet komen van een minimuminkomen neemt al enige jaren af. De arbeidsparticipatie in de stad is hoog, bijna iedereen die wil werken en kan, heeft ook werk. Op basis

van deze indicatoren lijkt de sociaaleconomische ongelijkheden af te nemen. Tegelijkertijd geeft 33 procent van de Amsterdammers aan moeite te hebben met rondkomen. Het hebben van werk en/of een middeninkomen lijken daarmee niet meer voldoende om sociaaleconomisch mee te komen. Naast inkomen speelt het vermogen een steeds grotere rol in de financiële mogelijkheden. De genoten opleiding en de huishoudsamenstelling zijn belangrijke factoren in de groei van de vermogensongelijkheid in de stad. Alleenwonenden en mensen met een basis- of mbo-opleiding zagen hun vermogen nauwelijks toenemen in de periode 2011-2022 (zie afb. 15.5). De vermogensgroei kwam terecht bij paren, en het sterkst bij paren met beiden een hbo- of wo-opleiding. Hun vermogen was in 2011 al aanzienlijk groter dan bij andere huishoudens en nam sterk toe: van €62.000 in 2011 naar €345.000 in 2022. Deze vermogensongelijkheid geeft grote brede welvaartsverschillen.

De toename in het aandeel hbo-/wo-opgeleide mensen in de stad heeft ook een keerzijde vanuit meerdere perspectieven. Vanuit het perspectief van onderwijs is segregatie een zorg. Net als alle inwoners van de stad zijn steeds meer ouders van leerlingen hbo-/wo-opgeleid. Vooral in het voortgezet onderwijs neemt het aantal scholen met een hoge concentratie van hbo-/wo-opgeleide ouders toe (zie H.7 Participatie in onderwijs). De leerlingen op deze scholen hebben daardoor minder kans op het ontmoeten van kinderen met ouders met een ander opleidingsniveau. Het segregatiepatroon verschuift. Waar eerst zorgen waren over segregatie van leerlingen met een lagere sociaaleconomische uitgangspositie, verschuift dit naar een segregatie van leerlingen met een hogere sociaaleconomische uitgangspositie (O&S, 2024b).

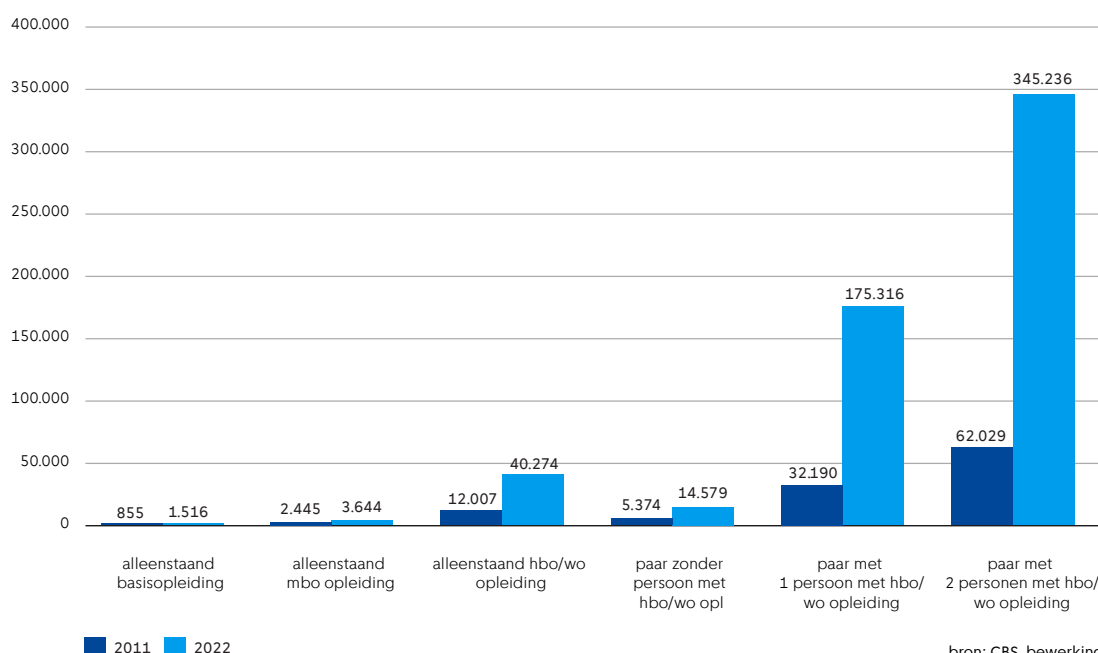
De leerlingen op scholen met een hoog aandeel hbo-/wo-opgeleide ouders hebben te maken met een stapeling aan voordelen. Eén daarvan is dat het vertrek van docenten op deze scholen relatief laag is, zij hebben minder te maken met wisselingen en uitval van lessen als gevolg van het lerarentekort (O&S, 2024c).

Tekorten op woning- en arbeidsmarkt versterken elkaar

De afgelopen jaren was er een aanzienlijke toename in het vertrek uit de stad. Met name gezinnen, maar ook andere huishoudens vertrokken, op zoek naar een grotere woning. Leraren, maar ook andere mensen met cruciale beroepen (politie, zorg) wonen in toenemende mate buiten de stad. Dit vergroot de kans dat zij niet alleen de stad, maar ook de Amsterdamse arbeidsmarkt verlaten (zie H.1 Bevolking en wonen). Tekorten op de woningmarkt werken daarmee door in tekorten op de arbeidsmarkt.

Deze tekorten op de arbeidsmarkt lijken ook sterker door te werken op het onderwijs en de zorg dan in andere sectoren. Zo zien we dat het totaal aantal vacatures in de stad iets daalt, behalve in de zorg en het onderwijs (zie H.8 Arbeid). Hier is ook geen uitzicht op verbetering in, juist in deze sectoren gaan de komende jaren veel mensen met pensioen. Ook als we kijken naar de ervaren werkdruk van werknemers, vallen deze twee sectoren weer op. Hier is de ervaren werkdruk het hoogst. Bijna de helft van de werknemers in deze sectoren vindt de werkdruk te hoog. Dit heeft zijn weerslag op de kwaliteit van de voorzieningen. De tevredenheid over de zorg in de stad neemt af, en wordt in 2024 nog maar net met een voldoende beoordeeld (6,0; zie H.6 Gezondheid en Zorg). In het licht van de aankomende vergrijzing in de stad is dit een zeer zorgelijke ontwikkeling voor de brede welvaart later.

Afb. 15.5 Vermogen van huishoudens naar huishoudentype en opleidingsniveau, 2011 en 2022



Toekomstbestendig Amsterdam; uitdagingen voor verduurzaming

Vanuit het perspectief van brede welvaart is het thema duurzaamheid vooral gericht op 'later'. Het uiteindelijke doel van duurzaamheid is om te kunnen voorzien in de huidige behoeften zonder daarmee de behoeften van toekomstige generaties in gevaar te brengen. Duurzaamheid omvat daarmee ook 'elders', want het gaat niet alleen over toekomstige generaties Amsterdammers maar om toekomstige generaties wereldwijd.

Het hier en nu staat nogal eens op gespannen voet met later en elders. Is er in Amsterdam alleen sprake van afruilen, of zijn er ook situaties waar voortgang op een thema in het hier en nu juist bijdraagt aan verduurzaming? En komt het voor dat actie op verduurzaming ook voordelen oplevert in het hier en nu? In de nu volgende paragrafen komen deze vragen aan bod aan de hand van economische en stedelijke ontwikkelingen in Amsterdam.

Duurzaamheid en economische ontwikkeling: ontkoppeling van uitstoot en economische groei

In algemene zin gaat economische groei vaak ten koste van duurzaamheid, doordat meer economische activiteit vaak meer vervuiling, uitstoot, en gebruik van grondstoffen met zich meebrengt. Tevens leidt meer welvaart tot meer consumptie – zo consumeren de hoogste Amsterdamse inkomens het meest, en hebben zij de grootste CO₂-voetafdruk (O&S, 2024d).

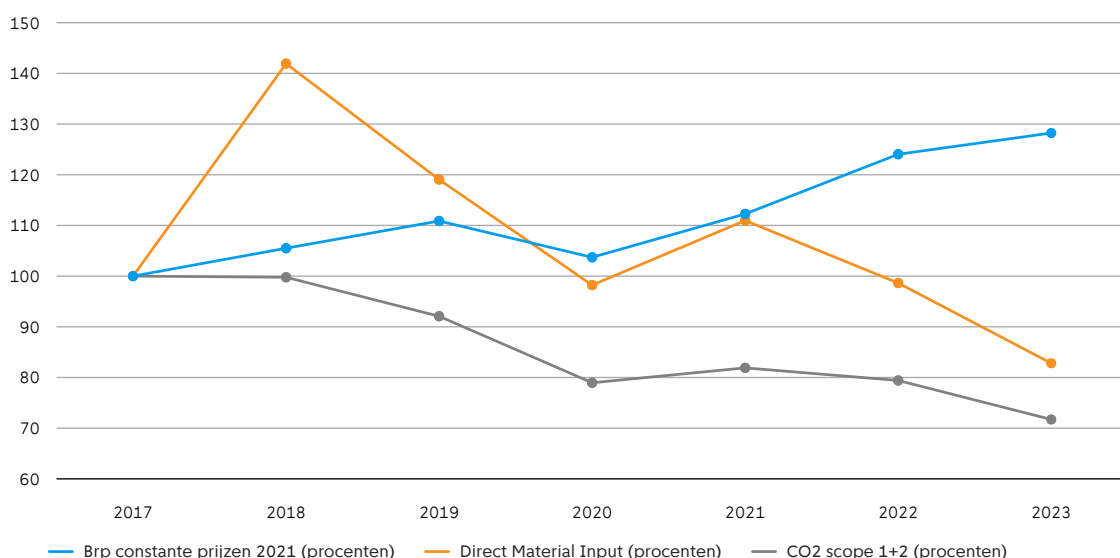
De mate waarin de economische ontwikkelingen botsen met duurzaamheid is echter sterk afhankelijk van de aard van deze ontwikkelingen. Volgens cijfers van het CBS over 2024 heeft de industrie in Amsterdam van alle economische sectoren veruit het grootste aandeel in energieverbruik (22%) en is verantwoordelijk voor twee derde van het materiaalgebruik in de stad. De groei van de

Amsterdamse economie komt echter niet bij de industrie vandaan, maar juist uit de dienstensector en de ICT. Dit zijn sectoren die sowieso al een aanzienlijk deel van de Amsterdamse economie vormen: zakelijke diensten en ICT zijn samen goed voor 37 procent van de toegevoegde waarde in de economie van Amsterdam. En juist hier is sprake van toename. Het aantal banen steeg de afgelopen tien jaar het snelst bij de ICT-sector en bij de sector advies en onderzoek.

De dienstensector staat op minder gespannen voet met duurzaamheid dan de industrie, hoewel het energieverbruik van de ICT en het materiaalgebruik van de bouw nog steeds aanzienlijk zijn. Mede door deze ontwikkelingen is er sprake van een ontkoppeling van uitstoot en economische groei: het brp (bruto regionaal product) neemt toe en de lokale CO₂-uitstoot neemt af (zie afb. 15.6). Ook bij materiaalgebruik is een ontkoppeling van de economische ontwikkeling zichtbaar: het materiaalgebruik in de Amsterdamse economie lijkt sinds 2018 af te nemen, terwijl het brp over die periode juist met bijna 30 procent is toegenomen.

De Amsterdamse economie voegt dus steeds meer waarde toe voor steeds minder materiaal, met steeds minder directe uitstoot tot gevolg. Dit is een gevolg van een economie die in toenemende mate uit diensten bestaat. Dat er weinig industrie is in Amsterdam neemt echter niet weg dat de spullen die Amsterdammers consumeren ergens moeten worden geproduceerd. In 2015 gaven huishoudens in Amsterdam samen 4,8 miljard euro uit aan spullen. In 2023 was dat opgelopen naar 5,8 miljard euro, dus het consumptieniveau ligt onverminderd hoog. De sociale en ecologische kosten die daarvoor elders worden gemaakt bedroegen in 2023 ruim 6 miljard – dit zijn kosten die nog niet in de prijs verwerkt zijn en daarmee op de natuur en mensen elders worden

Afb. 15.6 Ontwikkeling van bruto regionaal product (brp), materiaalgebruik, en CO₂-uitstoot, 2017-2023, geïndexeerd (2017=100)



afgewikkeld. De indirecte CO₂-uitstoot die hiermee wordt veroorzaakt is vier keer zo groot als de directe CO₂-uitstoot van de stad (zie H.4 Duurzaamheid). Dus ook al vertoont de Amsterdamse economie tekenen van ontkoppeling, het consumptieniveau van de Amsterdammers staat nog steeds op gespannen voet met de brede welvaart later en elders.

Andersom bekeken kan duurzaamheid zowel een positieve als negatieve invloed hebben op de economie. Allereerst brengt verduurzaming aanzienlijke kosten met zich mee. Zo wordt er bijvoorbeeld geschat dat de kosten om de MRA klimaatbestendig te maken 12,6 miljard bedragen (Arcadis, 2023). In feite is dit een positief gegeven voor de economie – de overheid moet dat bedrag immers in de economie investeren om de gewenste aanpassingen te realiseren. Klimaatbestendigheid is voor de overheid een afruil tussen nu en later, want tegenover de 12,6 miljard die moet worden geïnvesteerd staan circa 11 miljard aan financiële baten van vermeden schades, het tegengaan van klimaatverandering en de stijging van waarde van vastgoed. Niet alle kosten worden vooraf gemaakt, en niet alle baten worden pas later gerealiseerd (Rebel Group, 2023).

Naast investeringen in de economie kan duurzaamheid ook leiden tot meer werkgelegenheid. Tussen 2015 en 2020 is het aantal banen in de circulaire economie met 10 procent gestegen. Tussen 2020 en 2024 is er een verdere stijging van 2,5 procent in het aantal banen, wat wijst op een voortgezette maar gematigde groei. Op het eerste gezicht is dit positief, maar gemiddeld komt deze groei uit op zo'n 1,42 procent per jaar en dat is bijna de helft van de algemene banengroei in Amsterdam over die periode (2,5 procent per jaar). Cijfers over andere duurzame sectoren zijn niet bekend.

Duurzaamheid en stedelijke ontwikkeling: grote afruilen, maar kansen voor synergieën

De Amsterdamse woningvoorraad nam in 2024 toe met 6.032 nieuwe woningen tot 486.767 woningen, het grootste deel daarvan betreft nieuwbouw. Vanuit duurzaamheidsperspectief is het voordeel van nieuwbouw ten opzichte van bestaande bouw dat deze woningen duurzamer zijn ingericht, met bijvoorbeeld goede isolatie, een warmtepomp, en zonder gasaansluiting. Het nadeel is dat de bouw van deze woningen gepaard gaat met stikstofuitstoot, en lokale en materiaalgebonden CO₂-emissies. Er is dus een afruil tussen twee BW-thema's: meer bouwen ten koste van duurzaamheid, of minder duurzaamheidsimpact door minder te bouwen? Het is duidelijk dat de woonopgave prioriteit krijgt – de gemeente heeft als ambitie om jaarlijks 7.500 nieuwbouwwoningen op te leveren – dus de vraag is of deze afruil minder scherp gemaakt kan worden. Strategieën zoals kleiner bouwen, splitsen, optoppen, transformeren, en biobased bouwen (met hernieuwbare materialen zoals hout) kunnen hierin een rol spelen.

Er wordt in Amsterdam al relatief klein gebouwd – de helft van de opgeleverde nieuwbouwwoningen in was in 2024 kleiner dan 60m². Dit is hoofdzakelijk ingegeven door ruimteschaarste en betaalbaarheid, maar zorgt er ook voor dat er minder materiaal nodig is voor eenzelfde hoeveelheid woningen. Zoals eerder genoemd heeft dit echter wel grote sociale gevolgen, door het gebrek aan toekomstperspectief voor bewoners in kleine woningen en de gevolgen voor de leefbaarheid door de korte woonduur van bewoners. Zo kunnen duurzaamheidsdoelen op gespannen voet staan met sociale doelen. Over andere interventies, zoals transformeren, optoppen, splitsen en biobased bouwen zijn op dit moment nog geen cijfers beschikbaar.

Kansen met betrekking tot mobiliteit

Mobiliteit op zichzelf is essentieel voor de brede welvaart van de Amsterdammer, want het stelt mensen in staat om zich te verplaatsen. Er is echter ook sprake van afruilen met andere BW-onderdelen, zoals veiligheid, gezondheid, en milieu. De afgelopen jaren zijn in Amsterdam maatregelen getroffen om de uitstoot van het verkeer te verminderen en om de leefomgeving te verbeteren (zie hoofdstuk 5 Mobiliteit). Dit heeft enig resultaat, namelijk dat de CO₂-emissies uit mobiliteit zijn gedaald van 854 kiloton in 2017 naar 808 kiloton in 2023. Dit komt met name door elektrificatie: het aantal elektrische auto's neemt snel toe in Amsterdam. Zowel het totale aandeel elektrische auto's (16%) als het aandeel elektrische auto's onder auto's in particulier bezit (8%) zijn in Amsterdam hoger dan gemiddeld in Nederland. Toch bestaat er bij de opkomst van elektrische auto's een risico dat de uitstoot niet verdwijnt, maar wordt verplaatst naar de productiefase en naar de opwekking van elektriciteit waarmee de auto wordt geladen. In dat geval wordt de oorzaak in het 'hier en nu' van het probleem dat we 'later' willen voorkomen niet weggenomen, maar verplaatst naar 'elders'.

Bij alternatieven zoals deelmobiliteit speelt dit risico minder, omdat er minder (nieuwe) auto's nodig zijn. Het aandeel Amsterdammers dat weleens gebruik maakt van een deelauto neemt iets toe, zo blijkt uit De Staat van de Stad enquête. In 2024 gaf 24 procent aan vaak, soms of zelden gebruik te maken van een deelauto, tegen 21 procent in 2022 en 19 procent in 2020. Begin 2025 telde Amsterdam 3.500 deelauto's. Daarnaast zijn er in Amsterdam 1.200 elektrische deelscooters, 800 deelfietsen (waarvan 200 elektrisch) en 320 deelbakfietsen.

Op het gebied van duurzaamheid is er op verschillende thema's binnen de stad enige vooruitgang zichtbaar, maar de grootste impact zit juist in de voetafdruk van de stad. In een economie waar de meeste producten voor consumptie worden geïmporteerd is weinig zicht op de duurzaamheidseffecten ten gevolge van die consumptie. Zo loopt Amsterdam het risico oorzaken van de problemen van later niet in het hier en nu aan te pakken, met als gevolg de problemen te verplaatsen naar elders.

Literatuurlijst

Arcadis. (2023). Klimaatadaptatie Impact Metropoolregio Amsterdam.

<https://www.metropoolregioamsterdam.nl/wp-content/uploads/2024/06/Rapportage-Klimaatadaptatie-Impact-MRA-oktober-2023.pdf>

CBS, Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025). Brede welvaart trend | CBS

CPB/PBL/SCP. (2022). Verankering van brede welvaart in de begrotingssystematiek. Voortgangsrapportage van de drie gezamenlijke planbureaus. Verankering van brede welvaart in de begrotingssystematiek | Planbureau voor de Leefomgeving

Gemeente Amsterdam. (2022). <https://www.amsterdam.nl/nieuws/coalitieakkoord/>

Gemeente Amsterdam. (2024). Brede Welvaart Scan - openresearch.amsterdam. <https://openresearch.amsterdam/nl/page/112118/brede-welvaart-scan>

GGD Amsterdam. (2025). De Amsterdamse Gezondheidsmonitor 2024. Gezondheidsmonitor-VO-2024 - Leefstijl - Amsterdam

MRA, Metropoolregio Amsterdam. (2025). Economische Verkenningen Metropoolregio Amsterdam (EVMRA) - metropoolregioamsterdam. <https://www.metropoolregioamsterdam.nl/economische-verkenningen-metropoolregio-amsterdam-evmra/>

NIDI, Nederlands interdisciplinair Demografisch Instituut. (2025). De feiten rond het geld dat immigranten naar hun herkomstland sturen - NIDI. <https://nidi.nl/demos/de-feiten-rond-het-geld-dat-immigranten-naar-hun-herkomstland-sturen/>

O&S, Onderzoek en Statistiek. (2023). De Staat van de Stad Amsterdam XII. Ontwikkeling in participatie en leefsituatie. De Staat van de Stad Amsterdam XII: ongelijkheid neemt toe | Website Onderzoek en Statistiek.

O&S (2024a). 16 april - Lunchsessie: Nieuwe Amsterdammers toen en straks | Website Onderzoek en Statistiek. <https://onderzoek.amsterdam.nl/video/lunchsessie-nieuwe-amsterdammers-toen-en-straks>

O&S. (2024b). Segregatiemonitor primair en voortgezet onderwijs 2022/'23 | Website Onderzoek en Statistiek. <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/segregatiemonitor-primair-en-voortgezet-onderwijs-2022-23>.

O&S. (2024c). Het behoud en vertrek van basisschoolleerkrachten in Amsterdam | Website Onderzoek en Statistiek. <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/het-behoud-en-vertrek-van-basisschoolleerkrachten-in-amsterdam>.

O&S. (2024d). De ecologische voetafdruk van Amsterdammers | Website Onderzoek en Statistiek. <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/de-ecologische-voetafdruk-van-amsterdammers>.

O&S (2025). Dashboard Brede Welvaart. onderzoek.amsterdam.nl/artikel/brede-welvaart-2024.

PBL, Planbureau voor de Leefomgeving. (2021). Brede welvaart en mobiliteit. <https://www.pbl.nl/publicaties/brede-welvaart-en-mobiliteit>

Pharos. (2022). Sociaal economische Gezondheidsverschillen (SEGV). <https://www.pharos.nl/factsheets/sociaaleconomische-gezondheidsverschillen-segv/>

Rebel Group. (2023). Klimaatadaptatie in de bebouwde omgeving. <https://www.metropoolregioamsterdam.nl/wp-content/uploads/2024/03/Klimaatadaptatie-bebouwde-omgeving-Verkenning-baten-en-bekostiging-MRA.pdf>

SCP, Sociaal en Cultureel Planbureau. (2023). Zicht op zorgen. <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2023/05/31/zicht-op-zorgen>

SER, Sociaal-Economische Raad. (2021). Advies over sociaal-economisch beleid 2021-2025. <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/advies-sociaal-economisch-beleid-2021-2025>

Bijlage I

Methode enquête De Staat van de Stad Amsterdam

Dataverzamelmethode en respons

De doelgroep van het Staat van de Stad onderzoek bestaat uit inwoners van de gemeente Amsterdam van 18 jaar en ouder, exclusief tehuusbewoners. Om Amsterdammers te kunnen bereiken die mee willen doen aan De Staat van de Stad enquête is een steekproef getrokken uit het bevolkingsregister. Daarbij is gebruik gemaakt van een aselechte steekproef binnen de strata van de zeven stadsdelen en stadsgebied Weesp, 25 gebieden van het gebiedsgericht werken en migratieachtergrond.

Rekening houdend met de grootte van de betreffende gebieden is gestreefd naar tenminste de volgende aantallen respondenten per gebied:

- 250 stadsdeel Centrum
- 500 stadsdeel West
- 600 stadsdeel Nieuw-West
- 250 stadsdeel Zuid
- 400 stadsdeel Oost
- 300 stadsdeel Noord
- 300 stadsdeel Zuidoost
- 200 stadsgebied Weesp
- En 100 voor elk van de 25 gebieden van het gebiedsgericht werken.

Ook is de steekproef zodanig getrokken, rekening houdend met de responspercentages van vorige keer, om te komen tot een minimaal aantal van 200 respondenten met een bepaalde migratieachtergrond, te weten:

- geen migratieachtergrond
- Europa (exclusief Nederland)
- Turkije
- Marokko
- Suriname
- Overig Afrika (exclusief Marokko)
- Overig Azië (exclusief Turkije)
- Overig Amerika en Oceanië.

Hierbij is ook gecontroleerd voor dat verschillende leeftijdsgroepen goed vertegenwoordigd zullen zijn. Daarbij is een extra steekproef getrokken van jongvolwassenen van 18 t/m 24 jaar om te komen tot 400 respondenten onder hen.

Om de gewenste aantallen te kunnen behalen zijn in totaal ruim 38.000 mensen uitgenodigd om mee te doen aan het onderzoek. Van deze mensen zijn adressen geselecteerd uit het bevolkingsregister. Daarnaast is evenals vorig keer een steekproef onder uitkeringsgerechtigden toegevoegd. Het gaat daarbij om een steekproef van ongeveer 2.800 klanten die een uitkering ontvangen via WPI (Werk, Participatie en Inkomen, Gemeente Amsterdam). Zij kregen dezelfde vragenlijst als de overige respondenten. De toevoeging van deze steekproef levert voor De Staat van de Stad een beter bereik onder Amsterdammers met een uitkering op. Verder zijn leden van het online Stadspanel en het Stadspaspanel benaderd om de enquête in te vullen. Het ging daarbij om panelleden met een achtergrond (qua migratieachtergrond, leeftijd en woongebied) waarvan we gedurende het veldwerk nog niet de quota hadden behaald.

Het veldwerk had een doorlooptijd van ruim drie maanden: van half september tot en met eind december 2024 konden mensen meedoen aan de enquête. Door het onderzoek op verschillende manieren aan te bieden is geprobeerd om zoveel mogelijk mensen te stimuleren om mee te doen. De nadruk lag, evenals in de voorafgaande jaren (vanaf 2010), op internetdeelname en daarmee is ook gestart. Aan de respondenten is gevraagd om de vragenlijst online in te vullen. Zij kregen daarvoor een brief waarin het onderzoek werd uitgelegd en waarin een persoonsgebonden onlinelink naar de vragenlijst stond. Ook is in de brief in het Engels de mogelijkheid genoemd om een Engelstalige vragenlijst online in te vullen. Aangeschreven personen die na een paar weken nog niet de vragenlijst hadden ingevuld, en die vielen onder de strata die nog niet voldoende gevuld waren, kregen een herinneringsbrief. Dit gebeurde maximaal twee keer. Evenals de vorige keren is bij de eerste herinneringsbrief een schriftelijke vragenlijst met een antwoordenvelop meegestuurd.

In totaal hebben 5.511 mensen de vragenlijst ingevuld, een respons van 14 procent. Dat is minder dan in 2022 toen de respons 18 procent bedroeg. De behaalde totale respons op De Staat van de Stad-enquête 2024 is als volgt opgebouwd:

- 3.696 online enquêtes (67% van het totaal aantal respondenten), waarvan 727 in het Engels (13% van het totaal)
- 1.205 schriftelijke vragenlijsten (22% van het totaal)
- 403 deelnemers vanuit het online Stadspanel en 207 leden van het Stadspaspanel (samen 11% van het totaal).

Binnen de hele stad is gewogen naar het voorkomen van combinaties van de bovengenoemde kenmerken, te weten: leeftijd x huishoudtype, geslacht x huishoudtype, leeftijd x geslacht, herkomstgroep (zes groepen) x huishoudtype, leeftijd x herkomstgroep, geslacht x herkomstgroep, en opleidingsniveau (vijf groepen). Daarnaast is, evenals in voorgaande jaren, een lichte herweging naar methode toegepast waarbij de online geënquêteerden wat minder zwaar zijn meegeteld en de overige respondenten juist wat zwaarder. Op deze wijze zijn deze meting beter vergelijkbaar met de metingen van voor 2010 waar een andere aanpak werd gebruikt.

Weging

In dit soort onderzoek is de respons in het algemeen vaak geen precieze weergave van de bedoelde populatie. Sommige groepen zijn moeilijker te bereiken dan andere of minder geneigd deel te nemen. Dat geldt bijvoorbeeld vaak voor mensen met een niet-westerse migratieachtergrond, jongeren, laagopgeleiden en mensen uit de laagste inkomensklasse. Daarnaast is in dit onderzoek sprake van een steekproef binnen de strata van de stadsdelen en binnen migratiegroepen, waardoor de verdeling over de respondenten niet overeen zal komen met de werkelijke verdeling in de populatie. Zo zullen sommige groepen relatief meer of juist minder in het onderzoek vertegenwoordigd zijn dan in de werkelijke populatie het geval is, waardoor bijvoorbeeld de graad van participatie lager of hoger lijkt dan die in werkelijkheid is. Om deze effecten te verminderen wordt de respons op een aantal demografische kenmerken gewogen, zodat groepen die een te klein gewicht in de schaal leggen een groter aandeel en groepen die een te groot gewicht in de schaal leggen een kleiner aandeel in de uiteindelijke respons krijgen. Wanneer bijvoorbeeld het aandeel Amsterdammers met een bepaalde migratieachtergrond in de respons groter is dan in de populatie, dan worden de resultaten van deze mensen minder zwaar meegeteld, zodat de respondenten wel een representatieve afspiegeling vormen van de populatie.

De weging vond plaats met behulp van het door het CBS ontwikkelde programma Bascula. In dit onderzoek zijn de gegevens van de respondenten teruggewogen naar de verdeling zoals in de Amsterdamse populatie (zelfstandig wonende Amsterdammers van 18 jaar en ouder) op basis van de achtergrondkenmerken: (zo nodig) geslacht, herkomstgroep, leeftijdsgroep, huishoudtype, stadsdeel/-gebied, 25 gebieden en opleidingsniveau. In de wegingsprocedure is gewogen naar het voorkomen van kenmerken in elk stadsdeel, te weten: geslacht, huishoudtype (alleenwonend/niet), leeftijd (vier groepen). Evenals in de vorige rapportage is binnen de 25 gebieden gewogen naar de verdeling van Amsterdammers van Nederlandse herkomst en Amsterdammers met een migratieachtergrond.

Bijlage II

Domeinen en indicatoren

Leefsituatie-index

Afb. II.1 Samenstelling van de Leefsituatie-index (SLI) 2024, domeinen en indicatoren

Domein (7)	Indicator (aantal vragen)
Wonen	a. Eigendom woning van huishouden (1) b. Woningtype (1) c. Aantal kamers (1) d. Oppervlakte woonkamer (1)
Gezondheid	a. Ervaren belemmeringen door langdurige ziekte of aandoening (2)
Vrijtijds-activiteiten	a. Aantal hobby's (1) b. Aantal type uitgaansactiviteiten afgelopen 12 maanden (10) c. Aantal type verenigingen waarvan lid (12)
Mobiliteit	a. Autobezit in huishouden (1) b. Bezit NS-kaart (1)
Sociale participatie	a. Aantal type vrijwilligerswerk (19) b. Mate van sociale isolatie (6)
Sportactiviteit	a. Aantal keren sporten per week, afgelopen 12 maanden (1) b. Aantal sportactiviteiten (1)
Vakantie	a. Aantal keren op vakantie afgelopen 12 maanden (1) b. Vakantie in buitenland afgelopen 12 maanden (1)